

Ipqitchuat Makpigaat

Agaayyutim Uqalhi Iñupiatun

**The New Testament in Iñupiat
Northwest Alaska Eskimo**

The New Testament in Iñupiat
Northwest Alaska Eskimo

First edition, © 1977, International Bible Society

Second Edition, © 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Illustrations on pages 26, 45, 52, 69, 87, 134, 176, 196, 221 and 433 are by Louise Bass © The British & Foreign Bible Society, 1994.

Illustrations on pages 47, 50, 54, 63, 66, 74, 76, 78, 114, 116, 141, 165, 174, 198, 213, 225, 238, 243, 245, 248, 262, 288, 304, 307, 335, 338, 343, 350, 367, 383, 399, 413, 416, 421, 435, 438, 440, 442, 448, 455, 464, 468, 490, 499, 501, 509 and 519 are by Horace Knowles © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972.

Illustrations on pages 26, 45, 52, 69, 87, 134, 176, 196, 221 and 433 are by Horace Knowles revised by Louise Bass © The British & Foreign Bible Society, 1994.

The illustration on page 181 is used by permission of the © 1978 David C. Cook Publishing Co.

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons License

Attribution-Noncommercial-No Derivative Works 3.0 Unported

You are free to:

Share — to copy, distribute and transmit the work

Under the following conditions:

Attribution — You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).

Noncommercial — You may not use this work for commercial purposes.

No Derivative Works — You may not alter, transform, or build upon this work.

With the understanding that:

- **Waiver** — Any of the above conditions can be **waived** if you get permission from the copyright holder.
- If you copy or distribute this work, you must include the terms of this license agreement.
- **Other Rights** — In no way are any of the following rights affected by the license:
  - Your fair dealing or fair use rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
  - The author's **moral** rights;
  - Rights other persons may have either in the work itself or in how the work is used, such as **publicity** or privacy rights.

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Table of Contents

	page
Matthew	Mt 1
Mark	Mr 66
Luke	Lk.....106
John.....	Jn.....172
Acts.....	Ac..... 223
Romans.....	Ro 287
1 Corinthians.....	1Co.....318
2 Corinthians.....	2Co 346
Galatians.....	Gal 363
Ephesians.....	Eph.....374
Philippians.....	Php..... 384
Colossians.....	Col 391
1 Thessalonians.....	1Th..... 398
2 Thessalonians.....	2Th 404
1 Timothy	1Ti..... 408
2 Timothy	2Ti 416
Titus.....	Tit 422
Philemon.....	Phm 426
Hebrews.....	Heb 428
James.....	Jas..... 452
1 Peter	1Pe..... 460
2 Peter	2Pe..... 469
1 John.....	1Jn..... 474
2 John.....	2Jn..... 482
3 John.....	3Jn..... 484
Jude	Jud 486
Revelation.....	Rev..... 489

Uqal̄hich Aglaani Matthew-ŋum

Sivulliani Jesus Christ-ŋum

- 1** ¹Uvva ukua aglanich sivullianiñ Jesus Christ-ŋum, kinuvianupluni David-miñ Abraham-miñlu.
- ²Abraham aapagigaa Isaac-ŋum,
Isaac-li aapagigaa Jacob-ŋum,
Jacob-li aapagigaa Judah-ŋum aniqataiñlu.
- ³Aasiñ Judah aapagigaak Perez-ŋumlu Zerah-ŋumlu, taapkuak aakanak Tamar,
Perez aapagigaa Hezron-ŋum.
Hezron-li aapaŋa Ram-ŋum.
- ⁴Ram-li aapagigaa Amminadab-ŋum,
Amminadab-li aapagigaa Nahshon-ŋum.
Nahshon-li aapagigaa Salmon-ŋum.
- ⁵Salmon-li aapagigaa Boaz-ŋum, Rahab-mik aakaqaqtuam,
Boaz-li aapagigaa Obed-ŋum, aakaqaqtuam Ruth-mik,
Obed-li aapagigaa Jesse-m, ⁶Jesse-aasiñ aapagigaa umialgum David.
David-li aapagigaa Solomon-ŋum, aakaqaqtuam Uriah-m
nuliaġaluŋanik.
- ⁷Aasiñ Solomon aapagigaa Rehoboam-ŋum,
Rehoboam-li aapagigaa Abijah-ŋum,
Abijah-li aapagigaa Asa-ŋum.
- ⁸Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-ŋum,
Jehoshaphat-li aapagigaa Jehoram-ŋum,
Jehoram-li aapagigaa Uzziah-ŋum,
- ⁹Uzziah-li aapagigaa Jotham-ŋum,
Jotham-li aapagigaa Ahaz-ŋum,
Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-ŋum.
- ¹⁰Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-ŋum,

Manasseh-li aapagigaa Amon-ɲum,
Amon-li aapagigaa Josiah-ɲum.

¹¹ Josiah-li aapagigaa Jeconiah-ɲum aniqataiñļu. (Ukua taimani
Israel-aagmiut aullautraupmata Babylon-mun.)

¹² Iñuich tikiutikkaɲanikmata Babylon-mun,
Jeconiah aapagigaa Shealtiel-ɲum,
Shealtiel-aasiñ aapagigaa Zerubbabel-ɲum,

¹³ Zerubbabel-li aapagigaa Abiud-ɲum,
Abiud-li aapagigaa Eliakim-ɲum,

Eliakim-li aapagigaa Azor-ɲum,

¹⁴ Azor-li aapagigaa Zadok-ɲum,

Zadok-li aapagigaa Achim-ɲum,

Achim-li aapagigaa Eliud-ɲum,

¹⁵ Eliud-li aapagigaa Eleazar-ɲum,

Eleazar-li aapagigaa Matthan-ɲum,

Matthan-li aapagigaa Jacob-ɲum,

¹⁶ Aasiñ Jacob aapagigaa Joseph-ɲum, uɲan Mary-m, taamna Mary
Jesus annivigikkaɲa taiguutiqaqtuam Christ-mik.

¹⁷ Iluqatiñaasiñ kiɲuviağiich aullağniiplutiɲ Abraham-miñ David-mun-
aglaan akimiaguutailauniqsut, sulii aullağniiplutiɲ David-miñ iñuich
aullautrauħhatnunaaglaan Babylon-mun kiɲuviağiich akimiaguutailaup-
miñiqsut. Aasiñ iñuich aullautrauħhatniñaaglaan akimiaguutailaupmiut
kiɲuviağiich aniħhanunaglaan Christ-ɲum.

Aniñiɲa Jesus Christ-ɲum

¹⁸ Uvva Jesus Christ-ɲum aniħha itnaiñiplugu inniqsuq. Aakaɲa Mary
nuliaksrausutiyanikami Joseph-mun, aglaan katigaluaqatik ilitchugiñiq-
suq siɲaiyautilaagmiñik Ipqitchuakun Irrutchikun. ¹⁹ Aasiñ uiksrautaa
Joseph nalaunɲaruɲuniqsuq. Iñisimagaa katchuutikiksrani Mary-mik
nalaunɲaitkisilaɲa, aglaan kanɲusaaguniñiğaa iñuɲnun. Taatnamik
sivunniğniñiqsuq avitchukługu nalunautchipluni. ²⁰ Taavrumiɲa isumaa-
luktitlugu Atangum isağulgan sagviutiniğaa siññaktukun nipliɲhuni,
“Joseph, kiɲuviağigaatin David-ɲum, sivuuganak Mary-mik tuvaaqatniɲ-
niñaqniłutin atakkii siɲaiyaupkağaa Ipqitchuam Irrutchim. ²¹ Iğñiqagisiruq.
Atchigiñisiğniñ Jesus-mik. Atakkii anniqsugisigai iñuɲni killuqsautiñitñiñ.”
²² Tamatkua iluqatiɲ atuumarut tañiqsağługu Atangum uqauttutigiğkaɲa
tumigiɲplugu taimña sivuniksriqiri,

²³ “Taamna aɲutituqsimaitchuaq siɲaiyauniaqhuni iğñiqagisiruq.

Iñuich taiguutiqağisigaat Immanuel”

(itnautauruaq, Agaayyutim iqatigigaatigut). ²⁴ Joseph-ɲum itiqami
taimma ilaqatiksraktaagigaa Mary isağulgan Atangum uqauttutaagun.

²⁵Ilaksianjĩnĩgaa iġnĩqalhanunaglaan; aasiĩ Joseph-ġum atchiġnĩgaa Jesus-mik.

Puqiksaat Aġutit Agġiqsut Kivaknamiĩ

2 ¹Jesus anianikman Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod umialġuħani, aġutit puqiksaat tikiĩnĩqsut Jerusalem-mun, apiq-sruqtuqhutiġ, ²“Sumiimma aniva umialġat Jew-ġuruat? Tautukkikput uvluġiaġa kivaknamiĩ, taatnaqhuta agġiqsugut sitquġvigityaqtuaġlugu.” ³Umialġum Herod tusaakamiuġ taamna isumaalutħaġniqsuq iluqatiġlu Jerusalem-miut. ⁴Tavra katipkaġlugich iluqaisa qaukħiġich agaayuliqsit aglaliqirit, iliġich apiqsruġnĩgai sumi Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, aniĩiaqmagaan. ⁵Iliġisa kiuniġaat, “Bethlehem-mi Judea-miittuami, itna sivuniksriqiri aglaġatigun ittuq,

⁶‘Iĩuich iĩuuruasii Bethlehem-mi, nunaġaniittuami Judah-m, kamanaiĩnĩqsraunġuruasii akunġatni iĩuiĩ Judah-m, ilipsitiĩn sivulliuqti agġiġisiruq aġalatchityaqtuaġuni iĩugikkamnik Israel-ġum.’”

Micah 5:2

⁷Herod atanġum nalunautchipluni puqiksaat aġutit tikisinnĩgai, iĩit-chuġiviginiallapiaġlugich napmun ilipman uvluġiaq sagviqmagaan. ⁸Iĩitchuġianikamiuġ Bethlehem-muquniġai nipliħuni, “Aullaġusi pakallapiaqsuġ iĩlġauraq, aasiĩn paqitkupsiuġ iĩitchuġipkaġumagipsit-ġa. Uvaġaptuuq utlakkumagiga sitquġvigityaqtuaġlugu.” ⁹Taavrumiġa umialġum uqautianikmatii aullaġniqsut. Tautuġniġaat uvluġiaq qiĩnik-kaqtiġ kivaknamiĩ. Sivulliuġkauniqsut uvluġiam nutqaġniaħhanunaglaan inimun iĩlġauram nayukkaġanun. ¹⁰Tautukamitruġ uvluġiaq quviat-challapiaġniqsut. ¹¹Isiqħutiġ tupiġmun tautuġniġaat iĩlġauraq aakaġalu Mary. Sitquġviginiġaat sivuġaanun iĩlġauraq. Aġmaġniġaich akisu-ruaġikkatiġ qaitchipluġuasiĩn maniġnĩk kaviqsaaunik tipraġiksautinigli, frankincense-nik suli myrrh-nigli. ¹²Aasiĩn kilikkauniqsut siĩnaktukun utiquiitlūgich Herod-mun. Tavra aiĩiqsut atlakun apqutikun.

Piġruġniġat Egypt-mun

¹³Taapkua aullaanikmata isaġulga atanġum sagviġnĩqsuq Joseph-mun siĩnaktukun nipliħuni, “Makillutin. Piġruutiġuġ iĩlġauraq aakaġalu Egypt-mun, aasiĩn taamaniitħumausi uvamnun uqautiniaħapsiknunaglaan. Atakkii Herod pakaġniġaa iĩlġauraq tuqquħluglu.” ¹⁴Joseph makitluni aullautiniġaa iĩlġauraq aakaġalu unnuami Egypt-mun.

¹⁵Immiġnĩqsuq Atanġum uqaututigikkaġa tumiġiplugu sivuniksriqiri, “Egypt-miĩ tuqłuġiga Iġnĩġa.” Taatnamik tavraniinniqsut tuquniaħhanunaglaan Herod-ġum.

Nukatpiaǵruurat Tuqǵaqtaurut

¹⁶Herod ilitchuǵikami saglutaqtılaaǵmiñik puqiksaanun ańutinin qinnallapiaǵniqsuq. Tilisiñiqsuq tuqutquplugich nukatpiaǵruurapayaat Bethlehem-miittuat sulı iluqaisa avataaniittuat, tamatkua ukiuqaqtuat malǵuńnik nutautluktuatlu, atakkii ilitchuǵiplugu puqiksaat ańutit uqautigikkańat uvlugiam sagviǵhagun. ¹⁷Uqautturaauaq tumigiplugu sivuniksriqiri Jeremiah taimña immiumaniqsuq,

¹⁸“Nipi tusaǵnaǵniqsuq Ramah-mi qiaruaq kińuvǵupluni.

Rachel-ńum qianigai qitunǵaurani arayunaiqhuniunniñ atakkii qitunǵańich iluqatiń tuquplutıń.”

Jeremiah 31:15

¹⁹Herod tuquanikman isaǵulga Atanǵum sagviǵñiqsuq Joseph-mun siññaktukun Egypt-mi uqaqhuni, ²⁰“Makillutin aullautiun ililgauraq aakańalu nunańanun Israel-ńum. Taipkua tuqutchiñiaqtuat ililgauramik tuqurut.” ²¹Makitluni aullautiniǵaa ililgauraq aakańalu nunańanun Israel-ńum. ²²Aglaan tusaakamiun Archelaus atanuniplugu Judea-mi inaani aapami Herod sivuugatchańniqsuq aullaǵiksraǵmiñik. Kilikkaukama siññaktukun aullaǵniqsut nunańanun Galilee-m. ²³Aasiñ ińuuniagaqsiplutiń nunaaqqimi Nazareth-mi. Immiumaniqsuq uqautaumaruaq tumigiplugich sivuniksriqirit, “Taiguutiqaǵisiruq Nazareth-miumik.”

Quliaqtualha John Paptaaqtitchirim

3 ¹Taipkunani uvluni John Paptaaqtitchiri quliaqtuaǵniqsuq ińuiǵaami Judea-mi, ²uqaqhuni, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim ańaa-yuqautaa qallıruq.” ³Taamna John ilańuruq sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkańa nipliqluni,

“Ińuk tuqħiraqtuq ińuiǵaamiñ, Itqanaiyautisiun apqutiksrańa Atanǵum, nalǵuǵlugu tumiksrańa.”

Isaiah 40:3

⁴John atnuǵaaqǵniqsuq pikukturuam amian nuyaiñik, qisińmik tap-siqaqhuni, niqıaqhuni pigligianik sulı igutchaich siǵñaqtaalliańitñik nanipayaaq paqitchumiun. ⁵Ińuich utlańniǵaat John Jerusalem-miñlu, Judea-miñlu, nunaaqqiñiñlu avataani kuńan Jordan-ńum ittuat. ⁶Ińuich quliaginigai kılлуqsautitiń aasiñ John-ńum paptaaǵniǵai kuńan Jordan-ńum. ⁷Aglaan tautukamigich ińugiaktuat Pharisee-ńuruat Sadducee-ńuruatlu utlautıruat paptaaǵvianun uqautiniǵai, “Tuqunaliktun nimigiatun ittusi. Qimakkumiñaitchusiasu agǵiǵñaqtuamiñ qinnautaa-

niñ? ⁸Qiniqtittitchi iñuuniaħapsigun isummitqillapiaqtilaapsitñik. ⁹Suli isumaniqaasi, ‘Uvagut Abraham-mik aapaqagtugut.’ Nipliutiniagipsi uumiña, uyağañniñ makunakña Agaayyun iñiqsiħhiñauruq ililgaanik Abraham-mun. ¹⁰Ipigautaqaqtuaq kipriħhiñaağtuquq napaaqtunik kañijisigun. Napaaqtupayaaq asirritħaitchuaq kipikkaugisiruq aasiñ igitauluni ikniğmun.

¹¹“Iłumun paptaagipsi imiğmik isummitqiliğmun, aglaan aqupkun aggiğisiruq kamanatluktuaq uvañniñ. Nakuunjtichuñ saagaħiksramnik aluğutiknik. Paptaagisigaasi Ipqitchuamik Irrutchimik suli ikniğmik. ¹²Tigummiagigaa tiktittaun salummallapiağukługich mukkaaksrat sanikħuñniñ. Katitkisigai mukkaaksrat sigłuağmiñun, aglaan ikipkağisigai sanikłuich ikniğmun qamiyumiñaitchuamun.”

Jesus Paptaakkauruq

¹³Aquagun Jesus tikiññiqsuq Galilee-miñ Jordan-mun John-mun paptaaqupluni ilaanun. ¹⁴Aglaan John-ñum paptaağunjtikalugaqsiñiğaa uqautiplugu, “Iłvich paptaaqtaksrağigaluağikma. Suvaata utlautivich uvañnun paptaaquplutin?” ¹⁵Aglaan Jesus kiuniğaa, “Nakuuruq. Taamna taatnağuptigu tañiğñiagikpuk iluqaan Agaayyutim injaña.” John taatna piyumaliğñiqsuq. ¹⁶Jesus paptaakkaunjanikami mayuğniqsuq imiğmiñ. Aasiñ qilak añmaqħuni tautuñiğaa Irrusia Agaayyutim atqaqtuaq tiñmiagruuratun mitłuni ilaanun. ¹⁷Aasiñ nipi qilañmiñ nipliğñiqsuq, “Taamnatavra piqpagikkağa Iğñiğa. Qyalisimağaaña.”

Jesus-ñum Anjiqusaaqsiulħa

4 ¹Taatnaanikman Ipqitchuam Irrutchim sivulligñiğaa Jesus iñuiłaa-mun uktuaqsiutyaqtitlugu tuunğagmun. ²Aasiñ uisauraaħuni malğukipiani uvluni unnuaniłu niğisuliğñiqsuq. ³Uktuaqtitchirim utlakamiuñ uqautiniğaa, “Iğñiğipiaqpatin Agaayyutim makua uyağaiç qaqqağtuqtikich.” ⁴Aglaan Jesus kiuniğaa, “Aglausimaruq Agaayyutim uqałħani, ‘Iñuk iñuuniañjtichuq niqilħiñakun aglaan uqałpayaatigun aniruatiğun qanğaniñ Agaayyutim.’” ⁵Tavrani tuunğaum aullautiniğaa Jesus Jerusalem-mun, aasiñ inillakługu qutchiññiqsrañanun nuvukkañan agaayyuvikpaum, ⁶uqautiplugu, “Iğñiğipiaqpatin Agaayyutim nutigiagiñ. Aglausimaruq,

‘Tiligisigai isağuligikkani munağitqulutin.

Argagikkağmiknik akigağisigaatin.

Atniñjtichumaittin isigaktin uyağañnun.’”

Psalm 91:11, 12

⁷Jesus-ñum uqautiniğaa, “Aglausimaruqsuli, ‘Uktuağumiñaitchiñ Ataniq Agaayyutin.’” ⁸Tuunğaum aullautitqilgiññiğaa Jesus qutchiłla-

piaqtuamun iggimun, aasiñ qiniqtitlugu atanguvipayaajiñik nunam kamanautiñitñiglu. ⁹Uqautiniġaa, “Tamatkua supayaat qaitkisigitka ilipnun sitquġvigigupña sivumnun.” ¹⁰Jesus-ġum kiuniġaa, “Tuunġaaq, piigiñ! Atakkii aglausimaruq, ‘Ataniq Agaayyutigikkan kisan agaay-yuvigiyumagiñ savautilugulu.’” ¹¹Tavra tuunġaum uniñniġaa, aasiñ isaġulgich tikiñniġaat savautityaqġugu Jesus.

Jesus-ġum Aullaġniġaa Savaani Galilee-mi

¹²Jesus-ġum tusaakamiuġ John isiqtauniplugu aullaġniqsuq Galilee-mun. ¹³Unitlugu Nazareth utlautiniqsuq Capernaum-mun itchaqtuaqhuni siñaani narvaqpaum nunaġakni Zebulun-ġumlu Naphtali-mlu. ¹⁴Taamna immiumatquplugu uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksiriqiri Isaiah,

¹⁵“Iñuich tamatkua nunaġakni Zebulun-ġumlu Naphtali-mlu tuñaani narvaqpaum, taaganitchianani Jordan-ġum, Galilee-mi nunaġatni Jew-ġuñitchuat,

¹⁶tamatkua iñuuniaqtuat taaqtuami tautuñiġaat kamañaqtuaq qauma, aasiñ qaumam qaggutiniġai iñuuniaqtuat taġġaġani tuqġhum.”

Isaiah 9:1,2

¹⁷Tikiñġanikami Capernaum-mun Jesus-ġum aullaġniñniġaa quliaqtuaġi, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim añaayyuqautaa qalliruq.”

Jesus-ġum Tuqġuġniġai Sisamat Aqaluñniaqtit

¹⁸Jesus pisukhuni siñaagun narvaqpaġan Galilee-m tautuñniġik aniqatigiik, Simon taiguutiqaqtuaq Peter-mik suli Andrew aniqataa, kuvriqsuak narvaqpaġmun aqaluñniaqtauplutik. ¹⁹Uqautiniġik, “Maliksikġa, uvakġaniñaglaan piñniġniġisirutik iñuñnik aqaluñniaqtitun.”

²⁰Tavrauvaa Simon-ġum suli Andrew-m uniñniġaik kuvratik malikġu-guasiñ. ²¹Jesus igliqtuiñaqhuni apqusaaqġugu narvaqpaġa Galilee-m. Tautukmiñniġik aniqatigiik James-lu John-lu, iġñak Zebedee-m, ikimmi-ruak umiami aaparinġu Zebedee iġaaqtuiruat kuvramiknik. Jesus-ġum tuqġuġniġik maliqupluni. ²²Tavrauvaa uniñniġaak umiaqtik aaparinġu malikġugu Jesus.

Jesus Iļisautriruġlu, Quliaqtuaqsriruġlu, Iħuaqsriruġlu

²³Jesus kukiġuñniqsuq iluqaani Galilee-mi, iļisautripluni Jew-ġu-ruat katraġviñitni suli quliaqtuaġiplugu tusaayugaallautaq Agaayyutim añaayyuqautaata, mavruuqġuġiġlu iñuich atniġñautipayaajiñik.

²⁴Tusaayugaallautaq Jesus-kun siaminniqsuq iluqaanun Syria-ġum, aasiñ iñuich tikiutruġniġaich atniġñapayaaqtuat nañirrutipayaaqtuatlu, iġaġich irrusiġuqahutiġ qiiqsruqtaqhutiġlu suli avatiġich tuquġaplutiġ.

Jesus-ḡum mavruḡniḡai iluqaitñik. ²⁵Iñugiaktuat iñuich maliḡni-ḡaat, agḡiqhutiḡ Galilee-miñ, avataaniittuaniñlu nunamiñ atilingmiñ Decapolis-mik, Jerusalem-miñ, Judea-miñlu, sulì nunamiñ iḡluani ittuam Jordan-ḡum kuḡjan.

Jesus-ḡum Quliaqtuałha Iḡḡimi

5 ¹Jesus-ḡum qinìqamigich iñugiallapiaktuat mayuḡniqsuq qimigaa-mun, aquvitluniasii. Malìḡuaqtai Jesus-muḡniqsut.

Quviasuutipiaḡatat

- ²Ilaan ilisautiaqsiniḡai nipliḡhuni,
- ³Quvianamiurut tamatkua ilitchuqsriruat inuqsraḡimiknik irrutchikun, atakkii Agaayyutim aḡaayuqautaa pigiaat.
- ⁴Quvianamiurut tamatkua kinuvḡruuat, atakkii Agaayyutim arakkisigai.
- ⁵Quvianamiurut tamatkua piisaanḡitchuat, atakkii nunapayaaq pigigisigaat.
- ⁶Quvianamiurut tamatkua kimmutiqaqtuat nalaunḡaruahìgmik, atakkii Agaayyutim pisuiqsimaagtikisigai.
- ⁷Quvianamiurut tamatkua nagliktauruat, atakkii Agaayyutim nagliktuḡisipmigai.
- ⁸Quvianamiurut tamatkua uummatiqaqtuat ipqitchuamik, atakkii qinìḡisigaat Agaayyun.
- ⁹Quvianamiurut tamatkua tutqìutiqaqtitchiruat akunḡatni iñuich, atakkii Agaayyutim taiguutiqaḡisigai qitunḡaḡmiñik.
- ¹⁰Quvianamiurut tamatkua piyuaqsiuruat piqutigiplugu nalaunḡaruahìq, atakkii Agaayyutim aḡaayuqautaa pigiaat.
- ¹¹Quvianamiurusi piinìlaqsruutigikpasi sulì piyuaḡusi sulì niplialutiḡ qanusipayaanik pigiitchuanik ilipsigun sagluturuahìlusi pisigilugu malìḡuaqtaulìqsi uvamnun. ¹²Quviatchapiaḡataḡitchi atakkii kamaḡtuq akìliusiaksraqsì ittuḡaḡ qilḡmi. Taatnatuntuuq piyuaqsiupmiñiqsut taip-kua sivuniksriqirit sivupsitñi iñuuniaqtuat.

Iñuich Ittut Taḡiutunlu Qaummaqtunlu

¹³“Ilipsi taḡiugìgaasi nunam. Taḡiuq taḡiugniḡumi qanuḡuni taḡiugniḡitqikkisiva? Atuḡumiñaiqsuq aglaan igitaksraḡułhiñaaqtuq tut-miḡaḡuḡhuni iñuḡnun. ¹⁴Naniḡigaasi nunam. Nunaaqḡiq nappakkauruaḡ qimìḡaamun iriqsimatlaitchuq. ¹⁵Kisupayaam ikitnamiuḡ naniq ilitlait-kaa ataanun utkusium aglaan naniqagvìḡmun qaummatautlasiplugu

tupqum iluani ittuapayaanun. ¹⁶Taatnatun qaumapkaqsigik nannisi sivu-
gaaatni iñuich. Tautukkumagaat savaallautaqsı, aasiñ kamaksruaqsilugu
aapari ittuag qılajmi.

Jesus İlisautriruq Maligutaksrakun

¹⁷“İsumanasi aggiñiluna piyaqqugıağlugich maligutaksrañi
Moses-ñum naagaqaa ilisauttutinjich sivuniksiriqirit. Agginjichuna piyaq-
qugiaglugich aglaan tañgiaglugich. ¹⁸Uqautigipsi, Qılaglu nunalu
piigumiñaitchuk aglausimaruapayaaq maligutaksrani immiumagaluaqna-
gu. ¹⁹Kiñapayaaq navguiruaq kamanaiññiqsrallapiañatnik tillisit aasiñ
ilisautripluni atlanik iñuñnik taatnaquplugich, taamna iñuk kamanaiñ-
ñiqsrauniaqtuq ukunakña iñuñniñ Agaayyutim añaayuuqautaani. Aglaan
kiñapayaaq kamaksriruaq tillisiñik ilisautripluniasiiñ atlanik taatnaqup-
lugich, taamna iñuk taiguutiqağisiruq kamañaqtuamik ukunakña iñuñniñ
Agaayyutim añaayuuqautaani. ²⁰Uvva uqautigipsi, Nalaunjaruañiqsi
nakuutlunjitpan iñuuniağusiatniñ aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat suura-
mikunniñ isigumiñaitchusi añaayuuqautaanun Agaayyutim.

Jesus İlisautriruq Qinnautiñikun

²¹“Tusaamarusi uqautauruamik iñuñnun iñilgaan, ‘İñuağniaqnak’.
Kiñapayaaq iñuaqtuag tikiutraugisiruq atanniivijmun. ²²Aglaan
uqautigipsi, Kiñapayaaq qinnautriruaq aniqatmiñik tikiutraugisiruq atan-
niivijmun, suli kiñapayaaq nipliraqtuag aniqatmiñun suksraunijññiplugu
tikiutraugisiruq uqaqsittaagvijmun, suli kiñapayaaq nipliraqtuag ani-
qatmiñun kinnauniplugu tikiutraugisiruq ikniñanun anasiññuqsagvijmum.
²³Taatnamik, aatchuityağniğuvich aatchuutiksraqnik Agaayyutmun
tunillaqtuğvijmi itqağluguasiiñ aniqatvich sua-tasamma akikñautaa
ilipnun, ²⁴unillugu aatchuutiksrautin sivuğanun tunillaqtuğvijmum a-
siiñ iluaqsityaqqaglugu taimña akindautaa aniqatiupnun, aasiili utigutin
aatchuutigityağlugu aatchuutiksrautin. ²⁵Akillağikkaqpich uqaqsittaag-
vijmuutiniaqpatin ilauraagiliutiyumagiñ qilamik piqatigijñaan apqutmi.
Aatchuutigiviagaatin atanniqsuqtimun, aasiñ atanniqsuqtim qaillutin
qaunaksrimun isiqtautqulutin. ²⁶Uqautigikpiñ, Aniyumiñaipiaqtutin
kisianik akilijuguvich akiqsruutipnik ilaanun.

Jesus İlisautriruq Atlatuñikun

²⁷“Tusaamarusi itna uqaqsimaruamik, ‘Atlatuğniaqnak.’ ²⁸Aglaan
uqautigipsi, Kiñapayaaq qiniqtuag ağnamik ikñigiplugu atlaturanik-
tuq isumamiñi. ²⁹Taliqpium irivich killuqsagtutpatin piğlugu igirruq.
Nakuutlunñiaqtuq piyaqqugupku ilaviñga timivich uumakña iluqaan
timivich igitauñksrañaniñ anasiññuqsagvijmun. ³⁰Suli taliqpium

paglagupsigik kisiitñik aniqatiusi, savaaqagñiqpisi pitlukhusi atlaniñ? Taatnatuntuuq tax-siliqirit pitlapmiut. ⁴⁸Taatnamik nalaunjaruksraurusi atriługu aapagikkaqsi qılanjmi nalaunjalapiaqtuaq.”

Jesus İlisaurirıuq Nagliktuutitigun

6 ¹“Qaunagititchi savaaginiaqasiuñ nalaunjaruakun savaaqsi qıñııqusaaqsiñağusi sivugaatni iñuich. Taatnağupsi aapapsi qılanmiittuam akilıgumiñaitkaasi. ²Taatnamik aatchuğuvich nagliktuutininik nipitusirağautiginiaqnağich atriługich ukpiññuaqtit Jew-ñuruat katrağvinjitñi sulı tumitchiani kamasruqusaaqsiñaqhutıñ iñuñnun. Uqautigipsi, akilıusiaqaaniktut. ³Aglaan aatchuğuvich nagliktuutininik inuqsraqtuauñun saumik argaiñ ilisimapkağniaqnagu taliqpium argakpich savaañanik. ⁴Nagliktuısitchi nalunaqtuakun. Aapavich qılanjmi qıñitlaruam supayaañnik akilıusiaksritkisigaatin.”

Jesus İlisaurirıuq Agaayulıkun

⁵“Aasiisuli agaayugupsi piñiaqasi atriługich ukpiññuaqtit, atakkii agaayullaturut makitaplutıñ katrağvinjitñi sulı saquvıñitñi tumitchiat qıñillañniaquplutıñ iñuñnun. Uqautigipsi, akilıusiaqaaniktut. ⁶Aglaan agaayutyagñiağuvich isıgutin inipñun taluluguasıiñ sulı agaayuyumautin aapapñun qıñiğñaitchuamun. Aapavich qıñitlaruam nalunaqtuakun akilıligisigaatin. ⁷Sulı agaayuguvich niplirağniaqnak imailaanik uqautininik atriługich ukpiqtuañuñitchuat, atakkii isumasuurut Agaayyutmun tusaağisiñiplutıñ takılıgu agaayugumiñ. ⁸Tuvrautınasi, atakkii Agaayyutim aapapsi ilisimagaa sumik inuqsraqtilaaqsi apiqsruğaluaqtitnasi ilaanun. ⁹İtna agaayuyumuusi,

‘Aapapta qılanjmiittuatiin!

Iñupayaaq nunami kamaksrıli ilipnik ipqıqsitlugu taavrumuuna atqıñ.

¹⁰ Aullağniılı añalatchiñhiñ iñupayaanik.

Iñupayaaq nunami tupiksrıli pisuñigikkapnik
qılanjmi itmatuntuuq.

¹¹ Aatchuqtigut uvluğagikpan niqimik inuğikkaptiknik.

¹² Sulı natqigutiluta killuqsautiptiknik
natqigutrisimaaqmatun tamatkua savamaqluutriruanik
uvaptikñun.

¹³ Sulı sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiuñıgmun,
aglaan annautiluta pigiitchuamiñ.

[Atakkii umialgurutin saññipayaaqahutin kamanautiqahutinlu
isuitchuamun. Amen.]’

¹⁴ Atakkii natqigutigupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qılanmiittuam natqigutigisipmigaasi. ¹⁵ Aglaan natqigutıñitkupsigik iñuich

killuqsautrigikkasi, Aapapsi qilaŋmiittuam natqigutyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.”

Jesus Iļisautriruq Uisauraañikun

¹⁶“Suli uisauraağupsi, qiññaqaqnasi ipiqtnaqsılısi ukpiŋjuaqtitun. Qiññağiñlirağagnigaich kiiñatiŋ qiñniqqusaalhiñnaqhutiŋ iñuŋnun ilinjitñik uisauraañigmikni. Uqautigipsi, akiļiusiaqaaniktut. ¹⁷Aglaan uisauraağupsi uqsruqtiglugich niaqusi, suli igğuglugich kiiñasi; ¹⁸Qiñniqtihhiññağniaqasi iñuŋnun uisauraağusi aglaan Aapapsitñun qiñniñaitchuamun, suli Aapapsi qiñniqtuam nalunaqtuakun akiļiusiaksritkisigaasi.”

Jesus Iļisautriruq Umialgutitigun

¹⁹“Tugvaiñasi umialgutinik marrumuŋa nunamun, qupilğullu qaħumlu piiñiqsakkanaun, suli tigliŋniaqtit siqumitchiplutiŋ tigliktuğvianun. ²⁰Aglaan tugvaisitchi anniğikkapsitñik qilaŋmun qupilğullu qaħumlu piiñiqsağumiñaisaŋanun, suli tigliŋniaqtit siqumitchumiñaisaŋatnun tigliŋniağutiŋ. ²¹Atakkii anniğipayaakkavich irvianu uummatin tavraniitkisipmiuq.”

Jesus Iļisautriruq Qaummatigunlu Taaqtuakunlu

²²“Iri naniğigaa timim. Irrakkiñ qiñitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaguvich. ²³Aasiñ irrakkiñ pigiiipaknik ilvich saptaaqsiñiaqtutin. Aglaan qiñilguitchupku Agaayyun [kaŋiqsitlailiutin pisuħhanik] qanutunaglaan taaqtuaq ilipni tatamnaqtiginaqpa!”

Jesus Iļisautriruq Agaayutikunlu Isumaaluutitigunlu

²⁴“Kiñaliqaa savautriyumiñaitchuq malğunjik aŋaayuqaqaguni. Atakkii uumigigisigaa iļaqataa aasiñ piqpagilugu iļaqataa, naagaqaa iluqnauqsimaagisiruq iļaqataanun aasiñ suksraağlugu iļaqataa. Savautriyumiñaitchutin iluqaaknik Agaayyutmiglu maniŋmiglu. ²⁵Taatnamik uqautigipsi, isumaaluŋniaqasi iñuuħipsitñik, sumik niğigisipmagaapsi suli imigusi, naagaqaa timigikkaqsi sumik atnuğaagisipmagaapsi. Uvva iñuuħiq pitluktuaŋunjitpa niqimiñ suli timi atnuğaaniñ? ²⁶Qiñiqsigik tiŋmiurat siļami. Nautchirriitlaitchut naagaqaa kipritlaitchut tugvailutiŋlu siğluagmiknun. Naagauvva Aapapsi qilaŋmiittuam niğipkaqsimaagagigai. Ilipsimi akisutluktuaŋunjiñniqpisi tiŋmiuraniñ? ²⁷Nallipsi isumaaluguni iñuuniqtusiļaagisivauŋ iñuuħi? ²⁸Suli suvaata isumaalugağivisi atnuğaaksrapsitñik? Isummatigillaksigik qanuq nauriat nunami naurağitilaŋatnik. Savatlaitmiut naagaqaa ukiħharritlaitmiut. ²⁹Aglaan uqautigipsisuli, Solomon-unniñ qanutun kamaŋaqtigigaluaqhuni atnuğaqaŋiñniqsuq atriplugich piññaqnaq-

tuat nauriat. ³⁰Taatna Agaayyutim qaunagitlaniqpagich ivgich ittuat ugluvak aasiñ uvlaakun igitauplutinj ikniġmun, qaitchigisigaasi atnugaanik inuġikkapsitñik. Ukpiqsriġikiññaqpat! ³¹Isumaalukasi itnaġusi, Sumik niġiñiaqpisa imiġutalu atnugaaqaġutalu? ³²Atakkii ukpiñaitchuat isumaalukmiraqtut supayaanik tamatkuniña. Aasiñ aapari qilañmiittuaq ilisimaruq inuqsraqtilaapsitñik iluqaitñik tamatkuniña. ³³Pakaaqqaagilugu Agaayyun aňalatchiruaq nalaunjaruañupluni umialiktun. Taatnaġupsi qaitchigisigipsi inuġikkapayaapsitñik. ³⁴Taatnamik isumaaluñiaqasi uvlaakuksramik atakkii uvlaakuksraq isumaaluutiqaqtuq inġimigun. Uvlulaat iñuilluġutiqaaniktut inġimigulaa.”

Jesus Iļisautriruq Atanniġikun

7 ¹“Atanniñiaqasi atlanik, Agaayyutimli atanniġitchumagaasi. ²Atakkii atanniġupsi atlanik, taatnatuntuuq atanniikkaugisipmiasi. Taatnatuntuuq qanuq irrutrigupsi atlanik irrutikkaugisipmiasi. ³Suvaata tautukpiuñ irriutañuluuraq aniqatvich iraani aasiñ suliquitigijitluġu tamanna qirugraitchiaq iripni? ⁴Qanuġuvva uqautriñiaġniqpiġich aniqatiupnun, ‘Piiġlaġu irriutañuluuraq irimiitan,’ qiñisunjaqnagu qirugraitchiaq irimiitan? ⁵Ukpiñuaqtii, sivulliulugu piiqsirruñ qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniaġiñli nalupqinaġluġu irriutaiqsġiksran aniqatvich iraaniñ. ⁶Qaiññaqasigij ipqitichuat sut qipmiñun, atakkii saatpiaġaasi siqumitchugusi. Naagaqaa iginniaqasigij akisuruat sunjaurat sivuġaatnun kuniat, atakkii tutmaluginiaġaich isiganmiknik.”

Agaayusitchi, Pakakkitchi, Katchaktuqquitchi

⁷“Inġigupsi qaisaugisiruq ilipsitñun, pakaaqaġupsi paqitkisigiksi; katchaktuġupsi talu aňmakkauniaqtuq ilipsitñun. ⁸Atakkii kiñapayaaq inġiqsruqtuaq akuqtuigisiruq, sulii pakaaqaqtuaq paqitchigisiruq, sulii talu aňmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. ⁹Kia iġniñi qaitchigisivaun uyaġaňmik inġippan qaqquqtuġuguni? ¹⁰Naagaqaa qaitchigisivaun nimigiamik inġippan aqaluktuġuguni? ¹¹Pigiitchaluaqhusi ilisimaraġigiksi qanuq qaitchiġiksraqsi nakuuruanik sunik qitunġaurapitñun, maataasuu aapasi qilañmiittuaq qaitchiñiaapiaqtuq nakuuruamik tamatkununa inġiqsruqtuanun ilaanun. ¹²Qanusipayaatigun irrutitqusuuupsi atlanun iñuñun taatnatuntuuq irrutriyumausi atlanik. Taavruma atunim ilġai iluqaisa iļisauttutinġich sivuniksriqirit sulii maliġutaksrañi Moses-ñum.”

Amisuuraqtuaq Paa

¹³“Isiġitchi amisuurakun paakun. Atakkii paa sivuniqaqtuaq piyaqquġviksramun añiruq, sulii tumi tasamuña qaġanaqtuq aasiñ iñuġiaktuat

igliǵvigliplugu. ¹⁴Aglaan paa sivuniqaqtuaq iñuulǵmun amisuuraqtuq sulı apqun tasamuna qaǵanaıtuq. Aasiıñ iñugiakisuurat paqıtkaat.”

Napaaqtuq İlisagıgaat Asiañıgun

¹⁵“Qaunagititchi sivuniksriqıñıuaqtuanik utlauruqtuat ilipnun atnuǵaǵutıñ ipnaisun qaamiktıgıun, aglaan ilumiktıgıun amaqqutun uǵiaǵnaqhutıñ. ¹⁶Asiañısıgıun ilisagıniagısi. İñuıch asiagıniagıuvvat asiaviññik kakıtııñnaniñ, naagaqaa aqpiññik kakıtıaǵnalıgaaniñ? ¹⁷Napaaqtuǵıksuaq naurıraqtuq asiagıksuanik, aglaan napaaqtuǵıılaq naurıraqtuq asiagıitichuanik. ¹⁸Napaaqtuǵıksuaq naurıtıaitchuq asiagıitichuanik, sulı napaaqtuǵıitchuq naurıtıaitchuq asiagıksuanik. ¹⁹Napaaqtupayaaq asırrıtıaitchuq asiagıksuanik kipikkauratuq igıtaupluniasıñ ikniǵmun. ²⁰Taatnamik asiñısıgıun ilıtuǵıniagısi, ami iñuunıallauhtatıgıun.”

Qaǵaunniñ Nalunıǵıpsı

²¹“Kiñapayaaq uqaqtuq uvañnun, ‘Ataniıq,’ isiǵumiñaitchuq añaauyqautaanun Agaayyutim, aglaan kisiitñik tamatkua tupıksrıurat pisuñhanik aapam qılañmiıttuam. ²²Aqullıǵmi uvlumi iñugiaktuat iñuıch uqaǵısırut uvañnun, ‘Ataniıq, sivuniksriqısuurugut atıgıkkapkun anıtqataqıgıch irrusıqııuıch sulı savaaqahuta iñugiaktuanik quvıqnaqtuanik.’ ²³Aasiıñ nalupqinaıǵıluǵu uqautıgısisıgıtka, ‘Piıgıtchi uvañniñ. İlisimañiññıǵıpsı, piǵıilıqırisii!’ ”

Malǵuk Tuppirik

²⁴“Taatnamik kisupayaaq tusaaruaq tamatkunıña nipliıttutıgıkkamnik aasiıñ atuǵıgıch, atriqaqtuq puqıksaamik iñuñmik tuppiruamik uyaǵaum qaañanun. ²⁵Sialugruaǵuqman kuugıch ulıtlutıñ, sulı anuqıǵruaǵuqman makıtalgupluni taamna tupıq ulǵunıññıqsuq, atakkii turvıqahuni uyaǵañmik. ²⁶Aglaan kisupayaaq tusaagaluahuni nipliıttutimnik atuumanıñamıgıch atriqaqtuq isumalguıtchuamik iñuñmik tuppiruamik qaviam qaañanun. ²⁷Sialugruaǵuqman kuugıch ulıtlutıñ, sulı anuqıǵuqman makıtalguitıñi tupıq ulǵunıqsuq suksraunǵıılapıahuni.”

²⁸Jesus uqañaiqman taapkunıña iñugiaktuat iñuıch quvıǵusunıqsut ilısautıtaiñik. ²⁹Atakkii Jesus-ñum ilısautiniǵai añalatchısqıtuatun iñuktun, atrısuñaqnagıch aglalıqırit.

Jesus Mamıtıtırıuq Auyugaqtualıñmik

8

¹ Jesus atqaqman qimıǵaamiñ, iñugayaaqpaurat malıñnıǵaat.

² Tavrani auyugaqtualǵum utlakami sitquǵıvıgıniǵaa sivuǵaanun

uqaqhuni, “Ataniiq, pisuksiñağuvich mamitlhiñaugikma.” ³ Jesus-ñum isaklugich argakni aksinñigaa nipliqhuni, “Piyummatiqaqtuña, mamitin!” Tavrauva añutim auyugaqtuña mamitikkauruq. ⁴ Jesus-ñum uqautiniğaa, “Uqağniaqnak kisumununniñ inñumun, aglaan tau-tuktitchaqtuagiñ agaayuliqsimun isivgiuqtillutin. Aatchuiyumautin tunilautinik Agaayutmun tuvrağlugu Moses-ñum tillisaa. Taatnağuvich inñupayaam ilitchuginiğaa mamitilaan.”

Jesus Mamititchiruq Añuyyiuqtaiñ Qaukhiata Savaktaanik

⁵ Jesus tikitman Capernaum-mun, añuyyiuqtit qaukhiata Rome-mağmium paağniğaa apiqsruqlugu ikayuqupluni. ⁶ Tavra nipliğniqsuq, “Ataniiq, savaktiga amma kinunimni nalaruq aulatlaitchuaq ihuilliulla-piaqhuni.” ⁷ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Utlakkisigiga aasiñ ihuaqsiługu.” ⁸ Añuyyiuqtit qaukhiata kiuniğaa, “Ataniiq, utlaktakrañilūqtuñau-niñ tupimnun, aglaan tillisiqathiñağin savaktigali ihuaqsiyumuuq. ⁹ Atakkii aňalatiqaqmiuña qaukhiğnik suli añuyyiuqtitaqqluña aňala-tamnik. Tilikapku una, ‘Aullağin!’ aullağauquq. Suli tilikapku taamna, ‘Qağğaiñ!’ aggiğauquq. Suli tilikapku savaktigikkağa, ‘Taamna piñ!’ pirağigaa.” ¹⁰ Jesus-ñum tusaakamiuñ taamna quviğusuñniqsuq. Nipliutiniğai inñuich maliktuat inñiñik, “Iłumun uqautigipsi, paqit-chinitchuña Israel-unniñ kisumik ukpiqsriłlapiaqtuamik uumatun. ¹¹ Suli nipliutigipsi, Inñugiaktuat Jew-ñuñitchuat aggiğisirut kivakna-miñ suli kanaknañiñ aquvillutiñaasiñ niğiqpaktuani Agaayutim añaayuaqutaani piqatigilugich Abraham-lu Isaac-lu Jacob-lu. ¹² Aglaan tamatkua Agaayutmun qitungağiniruat igitaugisirut taagñiqsrallapia-mun. Tavrani qiağisirut tiriqulalutinunniñ kigutinich.” ¹³ Jesus-ñum nipliutiniğaa añuyyiuqtit aňalataat, “Añilağin. Ukpiqsriłlapkun inñiq-taugisiruq.” Taavrumatavra savaktaa mamitkaniktigñiqsuq taavrumani sassañigmi.

Jesus Mamititchiruq Inñugiaktuanik Inñuñnik

¹⁴ Jesus isiqami Peter-m tupqanun tautuñniğaa Peter-m aaka-ruaña nalaruq uunaqłuktitluni. ¹⁵ Jesus-ñum aksinñigaa argaigun aasiñ uunaqłunaiqhuni. Tavra makitiqhuni niqłiugutiaqsiñigai. ¹⁶ Unnuksraaqman inñugiaktuat irrusiqłuqaqtuat tikiutruğniğaiç ilaanun, aasiñ Jesus-ñum anittağniğai irrusiqłuich uqakiğmiñik, suli ihuaq-siqlugich iluqaisa atniğnaqtuat. ¹⁷ Atuumakamiuñ taamna tañiğniğaa sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkana, “Ilaan piğai sayairrutivut timikun suli akigağiplugich atniğnautivut.”

Iluqnaunitchuat Maliguaqtit

¹⁸ Jesus-ɲum tautukamigich iɲugayaat avatimiɲi tiliɲigai maliguaqtini ikaaquplugich igluanun narvaqpaum. ¹⁹ Aglaliqiri utlautiniqsuq ilaanun nipliqhuni, “Iḷisautrii, malikkisiikpiɲ sumupayaaguvich.” ²⁰ Jesus-ɲum kiunigaa, “Kayuqtut sisiqaqtut tiɲmiuratlu silam ugluqaqhutiɲ, aglaan Igɲiɲan Iɲuum iniksraitkaa napmun tullaliksraɲa niaqugikkaɲmi.” ²¹ Atlamsuli maliguaqtim nipliutinigaa, “Ataniiq, iluviɲigiallaktiqqaaglugu aapaga malikkumaikpiɲli.” ²² Aglaan Jesus-ɲum uqautinigaa, “Malɲiɲa, tamatkua tuquɲaruat irrutchikun iluviqsillich tuquɲaruanik.”

Jesus-ɲum Quunniɲuqtitkaa

²³ Aasiɲ ikinisquq umiamun maliguaqtaɲlu malikhutiɲ. ²⁴ Tavrakɲatchiaq anuqɲigruaɲuɲniqsuq narvaqpak qaiqpaich immaut-ruɲɲialiqɲugu umiaq, aglaan Jesus siɲiktuaɲniqsuq. ²⁵ Maliguaqtaɲ utlakɲugu iqiiqsagɲiɲaat nipliqhutiɲ, “Ataniiq, anniqsuqtigut piyaqquaq-sirugut.” ²⁶ Aglaan nipliutinigai, “Ukpiqsriɲikiɲɲiaqpat! Suvaata iqsivisi?” Makitnami iɲiqtiɲigik anuɲilu qaiqpaiɲlu, aasiɲ quunniɲuɲniqsuq. ²⁷ Maliguaqtaɲ quviɲusukhutiɲ uqagɲisut, “Qanusiuɲiqpa una aɲun anuɲimunniɲ qaiɲiqpauratlu kamagivatruɲ?”

Jesus Mamititchiruq Malɲuɲnik Aɲutik Irrusiqɲuqaqtuak

²⁸ Jesus tikitman igluanun narvaqpaum nunaɲanun Gadarenes, malɲuk aɲutik irrusiqɲullak nuyuaɲnallapiaqtuak aggiqhutik iluviɲiɲiɲ paaɲniɲaak, kia-unniɲ iɲuum qaɲɲilɲuisak apqutmi. ²⁹ Igialaniqsuk, “Suniaqpisiguk? Aggiqpiɲ nagliksaaqtitchaqtuaghunuk sivuani piviksram?” ³⁰ Kuniaqagɲniqsuq iɲugiallapiaqtuanik niɲiruaniɲ uɲasi-piaɲitchuami. ³¹ Irrusiqɲuich iɲiqsruaɲniɲaat Jesus, “Aninniaguptigut tuyuɲisigut tamatkunuɲa kunianun.” ³² Jesus-ɲum nipliutinigai, “Aullaɲitchi!” Aasiɲ anikamiɲ malɲuɲniɲ aɲutiɲniɲ isɲniqsut munaq-sranun kunianun. Iluqatiɲ kuniat paɲaliɲniqsut tuɲaanun narvaqpaum, napraqhutiɲ qutaiɲakun ipnakun aasiɲ ipiɲlutiɲ. ³³ Qaunaksriruat kunianik pigruɲniqsut nunaaqqimun. Tarani uqautiginiɲaat iluqaan qanuqtilaɲak aɲutik irrusiqɲullak. ³⁴ Iluqatiɲ nunaaqqim iɲuiɲ paaɲni-ɲaat Jesus. Tautukamitruɲ iɲiqtiɲniɲaat unitquɲlugu nunaaqqiɲtiɲ.

Jesus Mamititchiruq Aɲutmik Aulatlaitchuamik

9 ¹ Jesus ikiɲluni umiamun ikaaɲniqsuq aasii tikitɲuni nunaaqqimiɲun. ² Iɲaɲich iɲuich tikiutriɲniqsut aulatlaitchuamik nalaruamik ikivɲa-ni. Jesus-ɲum tautukamiuɲ ukpiqsriɲhat niɲliɲniqsuq aulatlaitchuamun, “Iɲauraamaaɲ, quviatchauɲigiiɲ. Killuqsautitin natqigutikkaurut.” ³ Iɲaɲich

aglaliqirit uqaǵniqsut inmiknun, “Una inuk uqaǵniqluktaǵniqsuq.”
 4 Jesus ilisimaplugich isummatinich nipliǵniqsuq, “Suvaata isumavisi pigiitchuanik? 5 Nalliaknik qaǵanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut,’ naagaqaa nipliqsuni, ‘Makillutin pisuǵiñ?’ 6 Iliitchuǵitqugipsi Iǵniñanik Inuum aǵalatchisiquaqtilaǵanik nunami natqigutritlaruamik killuqsautinik.” Tavraasiin nipliǵniqsuq aulallaitchuamun, “Makillutin tigulugich ikivǵatin aggiin.” 7 Anun makitluni aiñiqsuq. 8 Inugayaat qiniqtuat taavrumiña quvǵutchañniqsut, aasiin kamaksruǵniǵaat Agaayyun qaitchiruaq taatnatchimik aǵalatchiǵimik inuñnun.

Jesus-ñum Tuǵuǵaa Matthew

9 Jesus aullaqami tavrakña tautuñniǵaa anun atilik Matthew-mik aquppiruaq tax-siliqivini nipliutipluguasi, “Malinña.” Matthew-m makitluni malinñiǵaa. 10 Jesus niǵiñiaqtitlugu Matthew-m tupqani inuǵiaktuat tax-siliqirit sulii killuliqirit isiqhutini niǵiqasiǵniǵaich Jesus-ñum maliguaqtañlu. 11 Pharisee-ñuruat tautukamitruñ taamna apiqsruǵniǵaich maliguaqtañlu, “Suvaata ilisautriksi niǵiñiaqatauva tax-siliqirini sulii killuliqirini?” 12 Jesus-ñum tusaakamiñ Pharisee-ñuruat apiqsruutaat nipliǵniqsuq, “Tamatkua surruitchuat inuqsratlaitchut taaktimik, aglaan tamatkua atniǵnaqtuat. 13 Ki, ilitchaqsuñjata taavruma uqañhan qanuu-tautilaǵanik, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakña tunillaqtuǵimñ.’ Agginiitchuña tuǵuǵiaǵlugich nalaunñaruat, aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraalikun

14 Maliguaqtañ John-ñum utlanñiǵaat Jesus aasii apiqsruǵuǵu, “Suvaata uvagut Pharisee-ñuruatlu uisauraagǵivisa aasiili maliguaqtitin taatnatun piñgitmipkaǵugich?” 15 Jesus-ñum kiuniǵai, “Ilaurañi ilaqatniñniaqtuam alianniutlaitchut ilaan nayuqatauñhani ilinjitñi. Aglaan katchuutiniaqtuam unitchiviksraña tikiñniaqtuq. Tavralli aullaanikpan ilaurañi alianniugisirut uisauraagutini. 16 Inuk ilaaqtuitlaitchuq nutaamik iliqniǵmik atnuǵaalunmun, atakkii ilaaǵutauruaq algutiniaqtuq utuqqaqtuamiñ atnuǵaamiñ aasiin allaq aglitlukhuni. 17 Naagaqaa inuich kuviritlaitchut nutaamik misuqqumik puuǵruanun. Taatnagaluamkypata puuǵruat qaagñiaqtut aasiin misuǵuq kuviñluni sulii puuñich suksraunǵitini. Aglaan kuviraǵiǵaat nutaaq misuǵuq nutaamun puumun. Iluqatikli puuǵlu misuǵuǵlu piiñinitchumuuk.”

Jairus-ñum Pania sulii Aǵnaq Aksinñiktuaq Jesus-ñum Atnuǵaǵanik

18 Taatna uqaqtitlugu tamatkununa sivulliuqtim Jew-ñuruat katraǵviata tikiñniqsuq sitquqhuni sivuǵaanun Jesus nipliqhuni, “Paniga amma tuquqammiqsuq. Maligluña aksigiaǵuñ argaknik inuulunia-

siin.” ¹⁹Jesus-ñum makitluni maliñnigaa piqatigiplugich maliguaqtini. ²⁰Maliktittlugu ađnam aunaqsruguitlaiqsuam qulit malğurñi ukiuni tikiñnigaa tunuanun Jesus-ñum, aksilğugasiiñ atnuđaanan akuagun ²¹isumapluni iñmiñun, “Aksilğagukkaluağiga quppigaaña mamilluñaa siin.” ²²Jesus-ñum kiniaqami qiiñnigaa ađnaq nipluutipluguasiin, “Ađnaaq, quvatchauğigiiñ. Ukpisriliğpich iłuaqsipkağaatin.” Tavrakñatchiaq ađnaq iłuaqsikkauniqsuq. ²³Jesus-ñum tikitñami sivulluqtim tupqanun tautuñnigai supluqtuğnanik atuqtuuraqtit iñugayaatlu kinuvguruat. ²⁴Nipliğniqsuq, “Annisitchi. Niviaqsiagruk tuquñanjitchuq. Siñiktuaqsiñaqtuq.” Aglaan iñuich mitautiginigaat Jesus. ²⁵Iñugayaat anianikmata, Jesus isigñiqsuq niviaqsiagruum inaanun. Tigupmaniasiiñ argañmigun niviaqsiagruk makinniqsuq. ²⁶Iñuich siaminnigaat tusaayu-gaallautaq taavrumuuna nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruq Malğurñik Iññurñik Ayañaruagñik

²⁷Jesus aullaqman tavrakña malğuk ayañaruak añutik maliñnigaak kappainaplutik, “Nagliğillañniaqtiguk, iğniğikkañatiin David-ñum.” ²⁸Jesus isiqman tupiğmun ayañaruak utlañnigaak. Aasiin Jesus-ñum apiqsruğniğik, “Ukpiğivitku uvamnun taamna savaagitlatilaña?” Taapkuak kiuniğaaq, “Aa, Ataniiq.” ²⁹Jesus-ñum aksinñiğik irinikkun nipluutiplugik, “Ukpiğipluña taatnaqhutik qiiñtlasitqiksutik.” ³⁰Taapkuak añutik qiiñtlasitqinñiqsuk. Jesus-ñum alğaqsrullapiagñiğik uqaqunjitlugik kisumununniiñ taavrumiña, ³¹aglaan aullaqamik siaminnigaak tusaayu-gaallautaq Jesus-kun nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruq Añutmik Uqatlaitchuamik

³²Taapkuak aniaqsiptmiuglu. Añun irrusiqłulik uqatlaiłaaq Jesus-muutikkauniqsuq. ³³Irrusiqłuk anitmagu uqatlaiłaaq añun uqaqsiñiqsuq, iñugayaat quviğusukhutiñ nipliğniqsut, “Qañanniiñ tautuksimaiñniqsugut atrinjanik uuma Israel-mi.” ³⁴Aglaan Pharisee-ñuruat nipliğniqsut, “Anitchiraqtut irrusiqłurñik atuqługu sañña aňalataata irrusiqłuiçh.”

Jesus-ñum Iłunjuksriłha

³⁵Aasiin Jesus kukiłurñiqsuq nunaqqipayaanu nunaqqiuraniłu, iłisautripluni Jew-ñuruat katragviñitni quliaqtaugiplugulu tusaayugaal-lautaq Agaayyutim añaayugautaagun sulii mamititlugich qanusipayaanik atniğñautilgiłlu nañirrutilgiłlu. ³⁶Tautukamigich iñugayaat iłunjuçhanñiqsuq, atakkii iłuiłiuhutiñ qanuqsausiuhutiñlu atriplugu ipnaiq qaunaksraiłaaq. ³⁷Jesus-ñum uqautinigai maliguaqtini, “Katittaksraq iłumun iñugiakkaluaqtuq, aglaan savaktit ikittut. ³⁸Iñiqsruqsuñ añaayugaña katitchivium tuyuqaqulugu savaktinik katitchivimun.”

Jesus Piksraqtuq Qulit Malğunınik Uqqiraqtinik

10 ¹Jesus-ıum inımiñuqunıgıai qulit malğuk malıgıuaqtını, aasıiñ sanñiksriññıgıai anıchıtılasıplıgıch irrusıqııunınik sulı iħuaqsıpkaitılasıplıgıch qanusıpayaanık nañırrutılıñnik. ²Uvva ukua qulit malğuk uqqiraqtaiñ atıñıch: Sivullıq Simon taıguutıqaqtıuaq Peter-mik, anıqataalu Andrew, James-lu John-lu ıgñak Zebedee-m, ³Philip-lu, Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-sılıqiri, James-lu ıgñıñıa Alphaeus-ıum, sulı Thaddaeus, ⁴Simon-lu ilañata Zealot-kuaqtıuaq, sulı Judas Iscariot aat-chuutıgıtınıktıuaq Jesus-mik aqıvatıgıun.

Jesus-ıum Aullaqtıtkaı Qulit Malğıuıch Malıgıuaqtını

⁵Taapkua qulit malğuk Jesus-ıum tuyuğınıgıai alğaqsrıuqlıgıch itnaqhıni, ‘Aullağnıaqası Jew-ıunııtchuanun naagaqaa isiğnıaqası nunaaqıpayaanıtınun Samaria-ğmiut. ⁶Aglaan aullaħıñıağıtıchı inıiñun Israel-ıum ittuanun tammaummıruatıtun ipnaisun. ⁷Aasıiñ ıglauħap-sitñi qulıaqtuagıyımagıksı, ‘Agaayyun añalatchııħıñıaagıuqtıuaq inıunınik nutaakun.’ ⁸Iħuaqsıpkaiııusı atnıgñıaqtıuanınik, anıpkıaqıtıllıgıch tuquruat, mamıtıtchıııusı auyugaqtıualgıtınınik, anıttağlıgıch irrusıqııuıch, sulı aat-chuutıgıyımagıksı akuqtıuağıkkaqsı akiıılaağlıgu. ⁹Manılıgaagñıaqası kavıqsaamıglu qatıqtaamıglu unnıiñ kanñuyamıglu. ¹⁰Puukataıılaağusı aullağıpsı, quppıgaatqıutaiılaağusıııu, sulı aluğıtıtqıutaiılaağusı, naagaqaa ayauppıanılıağusı, atakkıi savaktı pıqaqtıtaksrauruq inuğıkkıanınik. ¹¹Nunaaqımupayaagıpsı naagaqaa nunaaqııuramun pakakkımausı inıunımik tukkiıyımıruamınik, aasıiñ tukkuummıııusı tupqanı aullağnıaħıpsıtınunaglaan. ¹²Tukkuummıgıpsı taavrımanı tupıgımi nıplıgıumuusı, ‘Agaayyıtım iħuaqıtıllıñnıağımagaası.’ ¹³Inııuıch taapkua pağlak-pası tutqıutıqağnıaqtıt. Aglaan pağlanıtıpası tutqıutıqağımıñıtıtıt. ¹⁴Kısupayaam akuqtıunıtıpası naagaqaa naalağnısunıtıpatıgık uqautıtıtısi, ipsıktıuqsıunı apyıuq ısıgıpsıtınıñ anıñıağıpsı tupıgımiñ naagaqaa nunaaqıqımıñ. ¹⁵İıumun uqautıgıpsı, qağanatlıunıaqtıuaq inııiñı Sodom-ıum Gomorraħ-ıumlu Atannııvıum uvluanı taapkunakñıa inııiñıñ tukkulııñıtıchuamıñ ilıpsıtınınik nunaaqıatını.

Nalıksaaqtırrıtıkısrıtıt

¹⁶‘Tuyuğınıağıpsı ipnaisun akunğatnıun amaqqıt. Taatnamınik puqık-kımausı nımiğıatun sulı suqlıkkatatlıtıtıchuatun tıñmıağrıuratun. ¹⁷Qaunagıllıgıch inııuıch, atakkıi uqaqsıttaagvıñmuutıgıısıgaası ipıgaqtıglıusı Jew-ıuruat katrağvıñıtını. ¹⁸Sulı pısigıılıñıa tıkiıtraunıaqtıusı sıvıgaatnıun kavanauruat umıalğılııu. Pıvıksraqağısırusı ilıısımaraulusı ilıñıtınun sulı Jew-ıunııtchuanun. ¹⁹Aglaan tıgıraugıpsı ısımaalunıñıa-

qasi qanuq naagaqaa sumik uqag̃niaqtilaapsit̃nik, atakkii tavraḡuqpan qaitchikkauniaqtusi uqaksrapsit̃nik. ²⁰Atakkii ilipsi uqag̃umiñaitchusi, aglaan Irrusiḡa Aapapsi uqag̃isiruq ilipsigun. ²¹Aniqatim aatchuutigi-gisigaa aniqatni tuqputautqulugu, sulii aapam pigisipmigaa taatnatun qitungaurani; ililgaat akikḡaqtuipmiñiqsut anayuuqag̃miknik aasiñ anayuuqaatij tuqputillugich. ²²Iñupayaam uumigiliutigisigaasi piquitigiluḡa, aglaan makitaruaq payaḡaiḡuni isuanun anniqsukkaugisiruq. ²³Piyuaqsiugupsu uumani nunaaqqimi, qimakkumuusi atlamun nunaaqqimun. Ilumun uqautigipsi naatchit̃lasigaluqasi savaapsit̃nik nunaaqqipayaat̃ni Israel-ḡum Iḡñiḡa Iñuum agḡigisiruq. ²⁴Malig̃uaqti kamanatlutlaitchuq ilisautrimiñiñ, naagaqaa savakti aḡaayuuqag̃miñiñ. ²⁵Iñuich uumigigisigaat malig̃uaqti atunim ililugu uumigipmatun ilisautrigikkaḡa, sulii taatnatuntuuq savakti aḡaayuuqañatun. Iñuich tuḡḡiraḡniqpatruḡ aḡaayuuqaña tupqum Beelzebub-mik tupiqatauruat maatnaasu tuḡḡiraḡniagaich taavrumiḡa atig̃mik.

Sivuug̃aginasigik Iñuich

²⁶“Iqsiginiaqnasigik iñuich. Supayaaq matuqaqtuaq sagvikkaugisiruq, sulii nalunaqtuapayaaq ilitchuḡipkakkkaugisiruq. ²⁷Uqautigikkaga ilipsit̃nun taag̃mi uqautigiyumagiksi qaumami. Sulii iñuich isivruutigikkaḡat siuttapsit̃nun quliaqtuag̃iyumagiksi tupqich qaanaḡniñ. ²⁸Sulii iqsiginiaqnaḡich iñuich tuqputchiraḡaqtuat timimik, aglaan tuqputchumiñaitkaat iñuusiq; sivuug̃ag̃iñiḡaqsuḡ taamna piyaqquit̃laruaq iluqaaknik iñuutchimiglu timimiglu anasiñḡuqsag̃viḡmi. ²⁹Uvva malḡuk tiḡmiurak tunit̃laitpak atautchimun nallig̃lugik maniuramik? Naagaavva nalliakunniñ katakkumiñaitchuq nunamun aapagikkaqsi nalunḡaan. ³⁰Agaayyutim ilisimagai iluqaisa nutchasi niaqupsit̃ni sulii qanutun iñugiaktilaḡat. ³¹Taatnaḡusi sivuug̃anasi, akisuruḡatlutkusi tamatku-nakḡa tiḡmiuraḡayaaniñ.

Uqag̃iḡhalu Piiḡaag̃iḡhalu Christ-mik

³²“Taatnamik kisupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqpan sivuḡaatni iñuich piginiḡuni uvamnun, ilaa nalupqinaig̃lugu uqag̃igisipmigiga sivuḡaani Aapaa qilḡmiittuam. ³³Aglaan kisupayaam piiḡaag̃ikpana iñuñun piiḡaag̃igisipmigiga Apaanan qilḡmiittuamun.

Jesus Ag̃iutriruq Aviktuiḡig̃mik

³⁴“Isumaniaqasi ag̃ig̃ñiluña tikiutityaḡlugu tutqiuḡ nunamun aglaan savikpak. Ag̃iḡitchuḡa iñuich piqatigiiksityaḡlugich aglaan atingiqplugich.

³⁵Atakkii piquitigiluḡa iḡñig̃uruat akikḡaqtuit̃lasip̃lugich aapamiknik,

paniuruat aakamigniglu,
ukuajuruat aakaruumigniglu.

36 Iñuum tupiqatini uumigirigisigai.

Micah 7:6

37 “Iñuum piqpagitlukkumiuj aapani naagaqaa aakani uvamniñ maliguaqtaulguyumiñaitchuq uvamni, suli iñuum piqpagitlukku-miuj ignigikkani naagaqaa panigikkani uvamniñ maliguaqtiginjtkiga. 38 Suli iñuum akiggiutiñitkumiuj sannigutani maligluja maliguaqtiginjtkiga. 39 Iñuum tiggummiñiaqtum iñuuligmiñik tammaigisigaa ilumutuuruuq iñuuliq; aasiñ iñuum tammaigumiuj iñuulhi piqutigiluja piññaaktaagisigaa.

Akiñusiaksrat

40 “Iñuum akuqtupasi akuqtullapiaqmigaaja, suli kisupayaaq akuqtuiruaq uvamnik akuqtullapiaqmigaa tuyugiriga. 41 Kiña iñuk akuqtuiruaq sivuniksriqirimik pisigiplugu sivuniksriqiraupluni akuqtuigisiruq sivuniksriqirit akiññaaktaaksrañatitun, suli iñuk akuqtuiruaq nalaunjaruamik iñuñmik pisigiplugu nalaunjaruañuħa iñuum akuqtuigisiruq nalaunjaruañuħa iñuum akiñusiañatun. 42 Suli kisupayaaq aatchuiruaq atautchimununniiñ makua kamanaiññiqsauruat maliguaqtima nigliñiaqtumik imigmik qallutmun pisigilugu maliguaqtaulħa, ilumun uqautigipsi, tammai yumiñaiññapiağaa akiñusiaksrani.”

11 ¹ Jesus naatchianikami ilisautriñigmiñik qulit malğuk maliguaqtimiñik aullağniqsuq tavrakña ilisautriyaqhuni suli quliaqtuağiaqhuni nunaaqqiñitñun Galilee-m.

John Paptaaqtitçhiri Tuyuqaqtuq Malğunñik Maliguaqtinñik

² John tusaakami isiqtauligmiñi qanuq Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, savaaqaqtılaañanik, tuyuginigik malğuk maliguaqtinñi ³apiqsruğiaquplugu Jesus, “Taimñauvich John-ñum uqautigikkana agğigñiağniplugu? Naaga nigiuñniaqpisa atlamik?” ⁴ Jesus-ñum kiunigik, “Utiğusik uqautigityakku John-mun tusaakkaqsik suli qiñikkaqsik. ⁵ Ayañaruat qinñitlasiplutiñ, pisutlaitchuatl pisutlasiplutiñ, auyugaqtualgiñlu mamitikkauplutiñ, tusaatlaitchuatl tusaatlasiplutiñ, tuquñaruat añipkaqlugich, suli tusaayugaallautaq quliaqtuañupluni ilaippanun. ⁶ Quvianamiuruq iñuk qapiqtanitchuaq pisigiluja.”

⁷ John-ñum maliguaqtik aullaqsipmaknik Jesus uqaaqsiñiqsuq iñugayaanun John-kun, “Sumik qinñiağpisi iñuilaami nunami, ivigaamik añalataakkañanik anuğim? ⁸ Sumikmi qinñiağniqpisi? Iñuñmik atnugaaqaqtuaq akisuruanik? Naagga, tamatkua atuqtuat akisuruanik atnugaanik iñuuniaqtuañurut umialgum tupiqpanani. ⁹ Taitñinjitpan

sumikmi qiñigiqpisi? Sivuniksriqirimik? Aa, John qiñikkaqsi pitluktug sivuniksriqirimiñ. ¹⁰Uvvauna aglausimaruq John-kun,

‘Atañi, tuyugigisigiga uqqiraqtiga sivupni.

Itqanaiyagisigaa apqutiksran sivunnapni.’

Malachi 3:1

¹¹Illumutuuruamik uqaqtuŋa ilipsitñun, John Paptaaqtitchiri kamanatluktug iñuñniñ aniruaninñ nunami uvuñanunaglaan. Aglaan iñupayaaq kamanainñiqsrauruq ukunakŋa Agaayyutim aŋalatañiñiñ kamanatluktug John-miñ. ¹²John Paptaaqtitchiri sagviqman Agaayyun aullağniñiqsuq aŋalatağmiñik iñuñnik, aglaan iñuich saqlaktuat aippaavak akililñiqsuiñiqsut uvuñanunaglaan. ¹³Atakkii sivuniksriqiripayaat suli Moses-ñum maliğutaksrañiñ uqağigaa John-ñum agğigñiañhanunaglaan. ¹⁴Ukpiğisukkupsuñ sivuniksriqirit uqağikkañat ukpiğiniağiksi John Elijah-ñutilaañanik agğiqsağumaruamik. ¹⁵Kiña iñuk siutiaqtuq tusaali.

¹⁶“Sumik atriqaqpat makua iñuuruat pakma? Ittut ililğaatun aquppip-luñiñ tuniriñiaqtuñ katimmaviñiñ suli tuqlirautiluñiñ avatmun,

¹⁷‘Atuqtuurautiluğagipsi aglaan ağğiñitlusi.’

‘Atuqhutali kinuvguutinik aglaan qianjitchusi.’

¹⁸John agğiqami niğitlaiñiqsuq imiğluniñ, naagasuli iñuich uqaqtut irrusiqñuqağniplu. ¹⁹Iğñiña Iñuum agğiqami niğitlapluni imitlapluni-lu atlatitun, aglaan uqautiginigaat itna, ‘Marra niğğiqsuruq imiqtuqtilu, ilauraaginigaat tax-siliqirit killuliqiritlu.’ Agaayyutim puqiutaa ilitchuğip-kautauruq ilumutuuplugu savaañagun.”

Ukpiñitchuat Nunaaqqich Iñañatni

²⁰Aasiñ Jesus-ñum iñiqtiqaşniğai iñuich nunaaqqiñi savaaqagvigitlukkanu quviqnaqtuanik atakkii isummitqinñimata. ²¹“Nakñuñ Chorazin-nağmisiñ! Nakñuñ Bethsaida-ğmisiñ! Savaaqagaluqtuñ iñugiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuq qinñikkasi savaañuniqpata iñilğaanima Tyre-miñ Sidon-miñ iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuñnik atnugağutñiñ suli agramun aquvilluñiñ qinñiqtitlugu taavrumuuna mumiñiqtiñ killuqsautmikniñ. ²²Aglaan uqautigipsi, Uvluani atanniivium iğlutuyunaitlukkisiruq ukunakŋa Tyre-miñ Sidon-miñ ilipsitñi. ²³Aasiñ Capernaum-misiñ! Kamañagagivisi? Iktaugisirusi anasiññuqsagvinñun. Atakkii quviqnaqtuq savaañuruat ilipsitñi savaañuniqpata Sodom-mi, ittuiñagayagaluqtuq uvuñanunaglaan. ²⁴Aglaan uqautigipsi, Sodom-miut atanniusiaksrañat qağanatluñiaqtuq atanniusiaksrapsitñi.”

Agğiqhusi Uvamnun Minguiqsiğitchi

²⁵Tavraasiñ Jesus nipliğniqsuq, “Apaañ, atañguruatiñ qilañmi nuna-miñ, quyagikiñ! Sagvigitiñ puqiitchuanun sut iriqsimaruq puqiksuaniñ

ilisismaruaniñlu. ²⁶Aa, Aapaan, taamna sivunniutigikkan quviagigiñ. ²⁷Aapaa sanjipayaat qaitkai uvamnun. Kia-unniñ inuum ilisimanjitkaa iğñiguruuq aglaan kisimi aapam. Suli kia-unniñ ilisimanjtmigaa aapa aglaan kisimi iğñiguruam inupayaamlu iğñiguruam ilitchugipkakkana aapamik. ²⁸Minguqtuasii uqumailiqtuasii! Uvunağitchi, minguiq-siaqtitchumagipsili. ²⁹Akiyaqasiutititchi uvamnun ilisağvigilunaañ. Taatnağupsi inuutchisi minguiqsiagñaqtut atakkii piisaanjitchuna atchikñun. ³⁰Akiyautiga naammaktuq atuqtuni, suli savaaksrirutiga ilipsitñun qağanaqtuq.”

Apiqsruun Minguiqsiagvikun

12 ¹Akuniisunaqatin Jesus-lu maliguaqtai lu apqusaagñiqsut mukkaaksrat nautchiivatigin minguiqsiagvium uvluani. Jesus-ñum maliguaqtai niğisuliqhutin nutchuigaqsiñiqsut mukkaaksranik aasiñ niğiplutin. ²Pharisee-ñuruat tautukamisigik upyañigaat Jesus, “Qinillakkich maliguaqtitin. Navgilapiaqtut maligutaksraptiknik minguiqsiagvium uvluagun.” ³Jesus-ñum kiunigai, “Aqliqisimasuknağiksi sumik David-ñumlu piqataiñlu pisilaanat niğisuliqamin. ⁴David isiqhuni tupqanun Agaayyutim, ilaalu piqatai lu, niğirut ipqisakkauruamik qaqqiamik niğiraksriutauruamik kisiitñun agaayuliqsinun. Maligutaksrakuagnağitchuq niğipmatruñ taamna qaqqiaq. ⁵Suli aqliqisimasuknağiksi maligutaksrani, qanuq agaayuliqsit agaayyuvikpañmi qaayugnaqsiliugñañhat minguiqsiagvium uvluani, tavraami patchisaiñhat navguikamin maligutaksranik. ⁶Aglaan uqautigipsi, inuk maaniitkaluaqtuq kamanatluktuq agaayyuvikpañmiñ. ⁷Ilisimanayağniğupsi qanuutautilaanani uuma uqañhum, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakña tunillaqtuğimñ,’ suksraunğigayaitchisi inuich killukuanjitchuat. ⁸Atakkii Iğñiña Inuum atanigigaa minguiqsiagvium uvluan.”

Añun Argalik Pannaqłuktanik

⁹Jesus tavrakña aullaqami isigniqsuq Jew-ñuruat ktrağviatnun. ¹⁰Añutiqağniqsuq tavrani pannaqłuktanik argalik. Atlanik inuqağmiñiqsuq tavrani agvisiksrañliqiruanik Jesus-mik. Apiqsruğniagaat maligutaksrakuagnaqmagaan iħuaqsiqairuni minguiqsiagvium uvluani. ¹¹Jesus nipliutiniğai, “Nalliqsi piqağniğumi atautchimik ipnaimik aasiñ ipnaiq kataguni ilunaa-mun minguiqsiagvium uvluani, taavruma amunayaiñniqpaun taavrumakña? ¹²Nalupqinaitchuq, Inuk piqpaknatluktuq ipnaimiñ. Taatnaqhuni maligutaksrakuagnaqtuq ikayuiruni minguiqsiagvium uvluani.” ¹³Aasiñ nipliutiplugu taamna añun, “Isakkich argaktin!” Taavruma isañniğai argañni aasiñ iħuaq-siplutin iğlunjsitun argaiñ iliplutin. ¹⁴Tavrakña Pharisee-ñuruat anikamin katiplutin sivunniugñiqsut qanuğlugu Jesus tuqquchukługu.

Agaayyutim Piksraqtaanuruaq Savaktaa

15 Jesus ilisimapluni sumik sivunniuqtilaanatnik, aullag̃niqsuq tavrakja. Iñugiaktuat iñuich maliñnigaat. Jesus-ñum iñuaqsirağ̃ağ̃nigai iluqaisa atniğ̃naqtuat. 16 Jesus-ñum iñiqtiğ̃nigai iñuich uqağ̃itquñitlu-ni. 17 Taamna immiqsaqlugu uqautamaruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah, itnaqhuni,

18 “Uvvauna savaktiga piksraqtaag̃ikkaga!

Ilaanuruq piqpagikkaga suli ilaagun quyalikkaupluna.

Iligisigiga irrusillauga ilaanun,

suli quliaqtaag̃igisigaa iñupayaanun

qanuq atanniiłiksrağa iñupayaanik atisiługich.

19 Uqaalatlaitchuq ig̃ialalunił.

Kia-unniñ tusaayumiñaitkaa nipaa tumitchiani.

20 Piyacquğ̃niañtkai sayaitchuat iñuich ittuat piğ̃ittuatun ivikpaktun naagaqaa qamiyasiuraqtuatun nanipiam ipiğ̃ağ̃atun

atanniiłiksrağ̃miñunaglaan iñupayaanik nalaunjalunił atisiłunił.

21 Suli ilaan atqagun nunaaqqipayaat niğ̃iugaqağ̃isirut.”

Isaiah 42:1-4

Jesus-lu Beelzebul-lu

22 Iñuich Jesus-muutiniğ̃aat añun irrusiqlulik ayaunaruag̃lu uqat-laitchuağ̃lu. Jesus-ñum iñuaqsiniğ̃aa. Tavralli taamna añun uqatlasiruc̃ qiniñtlasiplunił. 23 Iluqatiñ iñuich quviğ̃utchañniqsut uqaqhutiñ, “Kiñuviağ̃iñitkaluağ̃niqpauñ una David-ñum?” 24 Aglaan Pharisee-ñu-ruat tusaakamitruñ uqağ̃niqsut, “Jesus anitchirağ̃aiñiqsuq irrusiqluñnik iñuñniñ atuqlugu sañña Beelzebul-ñum aḡalataata irrusiqluich.” 25 Jesus-ñum ilisimaplugich sumik isummatilaañatnik uqautiniğ̃ai, “Iñuich atañguviñmiguuq akikñautirut avatmun; ataniğ̃liasiñ taavrumani suksrauñig̃iñiaqtuq iñugikkani avgumakpata. Nunaaqqipayaat naaga-qaa tupiqatigiich avikamiñ makitatlaitchut. 26 Taatnatuntuuq tuunğ̃aq irrusiqluñni avgumagumiñ akikñautilutiñ avatmun atañguvia isukliñ-ñiaqtuq. 27 Aasiñ anittağ̃upkich irrusiqluich Beelzebul-kun, kisukunli iñugikkapsi anittağ̃uuvatigik irrusiqluich? Taatnamik atanniqsuqtig̃i-niağ̃isi. 28 Aglaan Irrutchiagun Agaayyutim anittaiguma irrusiqluñnik, nalupqinaitchuq Agaayyutim aḡalatchianiktilaana iñuñnik akunnap-sitñi. 29 Kiñapayaq isiguktuaq saññiruam iñuum tupqanun tigliguguni, qiliqsruqqaag̃lugu saññiruaq iñuk tiglikkisiruc̃ suurañiñik. 30 Iñuk piqatauñitchuaq uvamni akikñautiruc̃ uvamnun, suli iñuk katitchiq-auñitchuaq siamitchiñhiñiaqtuq. 31 Taatnaqhusi uqautigipsi, Agaayyutim natqigutitlagai iñuich killuqsautipayaañich itqağ̃itqikkumiñaiğ̃lugich

uqaḡniqłuktapayaañich. Aglaan uqaḡniqłuktuaq akikḡaḡlugu Ipqitchuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuq sumiunniñ. ³²Kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiitchuamik akikḡaḡlugu Igñiḡa Iñuum natqigutikkaugisuruq, aglaan kiñapayaaq uqaqtuaq pigiiitchuamik akikḡaḡlugu Ipqitchuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuq pakmapak sulı taimuḡa.

Napaaqtuq Asianılu

³³“Napaaqtuq ilitchuḡinaqtuq asianıḡun. Napaaqtuḡiksuaq asirriłlau-taḡaqtuq aasiñ napaaqtuḡiitchuuaq asirripluni asiḡiitchuunik. ³⁴Ilipsi tuqunalgich nimiḡiat! Uqatłaitchusi nakuuruanik atakkii pigiiitchuanıplusi. Qanḡaum uqaḡiraḡigaa taatnasıq ittuaq uummatmi. ³⁵Iñullautaq piqaḡaqtuq nakuuruamik uummatmiñi aasiñ uqallautat aniraḡaqhutiḡ uummatmiñiñ, aasiili pigiiitchuaq iñuk uummatıḡmiutaḡaqtuq killuḡmik uqaqhuniyasiñ nakuuḡitchuunik. ³⁶Uqautıḡipsi, uvluañi atanniivium iñuich pasirauniıqtut uqaḡiilapayaaḡmiktıḡun uqautıḡikkaḡmikkun. ³⁷Atakkii uqaḡikkapsıḡun nalaunḡasripkakkauniıqtusi, sulı uqaḡikkapsıḡun suksraunḡiqsaugisirusi.”

Iñuich Jesus Savaḡuḡaat Quviḡnaqtuamik Savaamik

³⁸Tavrani ilañisa Pharisee-ḡuruat sulı ilañich aglaliqirit uqaḡniq-sut Jesus-mun, “Ilisautrii, qiiñıḡuktugut quviḡnaqtuamik savaamik nalupqinaıḡutauplugu kisuutilaaqnik.” ³⁹Jesus-ḡum kiuniḡai, “Makua iñuich pigiiitchuatlu sayunḡaruatlu qiiñıḡuktut quviḡnaqtuamik savaamik nalupqinaıḡutauplugich, aglaan qiiñıḡumiñaitlutıḡ taatnatchimik. Qiiñiñhiñḡisıḡaat quviḡnaqtuaq savaaq atuupmatun Jonah-mun sivunik-sriqirimun. ⁴⁰Jonah aqalukpaum narraañni innıqsuq piḡasuni uvlunılu unnuanılu. Taatnatuntuuq Igñiḡa Iñuum ilıuviḡmiitkisıpmıuq piḡasuni uvlunılu unnuanılu. ⁴¹Atanniivium uvluañi iñuñisa Nineveh-m pat-chisıḡiniḡaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii taimani isummitqikhutiḡ killuqsautmikniñ Jonah-m quliaqtuḡutıpmatiḡ. Ataḡii, iñuk maaniıttuq kamanatłuktuaq Jonah-miñ. ⁴²Atanniivium uvluañi atanḡum aḡnam pat-chisıḡiniḡaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii agḡiqhuni unḡallam tuḡaaniñ unḡasıksuamiñ naalaḡnıyaḡlugu Solomon-ḡum puqıksılaañ. Ataḡii, iñuk maaniıttuq kamanatłuktuaq Solomon-miñ.

Irrusiqłuk Utiqtuq

⁴³“Irrusiqłuk anıpmāñ iñuḡmiñ kukiługaqtuq paliqsaaḡun nunakun pakakhuni iñıqtuiqsıḡıvıksraḡmiñik, aasiñ paqıḡitługu. ⁴⁴Iñmiñun uqaḡaqniqsuq, ‘Utiḡlañ tupıḡmun annıvıḡıkkamniñ.’ Aasiñ utıqami paqıllaḡniḡaa imaiłaaq inıḡisımaḡkani salıkuḡtaatchıaq sulı inıllak-tullautaqtaq. ⁴⁵Anıpluni agḡıutrıraḡniqsuq tallımat malḡuḡnik atlanıḡ

irrusiqłunınik pigıitłuktuanik inımiñiñ. Aasiñ isiqhutiñ inıuuniagaqsırağ-niqsut tavrani. Aqullia taavruma inıuum pigıitłuksıraqtuq sıvullıgımiñ inıuuniałıgımiñiñ. Taatnatuntuuq itkisıruq killulıqırini inıuuniaqtuat pakmapak.”

Aakañalu Aniqataılu Jesus-ñum

⁴⁶Jesus-ñum uqaqtıtlugu inıunıun aakañalu aniqatınılu qikağniqsut tatqaani uqaqatıgısukługu Jesus. ⁴⁷Inıuich ilañata uqautinıgaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qaani qikaqtut uqaqatıgısukhutin.” ⁴⁸Jesus-ñum kiunıgaa taamna inıuk uqautrıni, “Kisuuva aakaga? Suli kisuuvat aniqatiutka?” ⁴⁹Tikkuaqlugich malıgıuaqtını niplıgñıqsuq, “Qıñıqsıgik, ukua aakagıgıtka lu aniqatiutka lu. ⁵⁰Atakkii kiñapayaaq savaaqaqtuaq pisułhanık aapaa qılañmiittuam aniqatıgıgıga naagaqaa aakagıplugu.”

Atrıkusaun Nautchiaksrıqırıkun

13 ¹Taavrumanı uvlumi Jesus anıkami tupıgımiñ, utlautinıqsuq narvam sıñaanun aqıvıtluniasii. ²Inıugıallapiaqtuat inıuich katırvıgıniğaat avatlugu. Kiısaimma ikiniqpuq umiamun aqıvıtluni, inıugayaaqpaurat makıtaplutiñ narvam sıñaani. ³Aasiñ Jesus-ñum uqautiaqsıñıgıai inıugıaktuanık atrıkusautinık itnaqhuni, “Inıugıuuq nunalıqırı nautchiıtyağniqsuq. ⁴Nautchırıppaqługu nautchiaksrat ilañich katagağ-niqsut apqutmun, aasiñ tiñmiurat niğıplugich. ⁵İlañıtsuli katagağniqsut uyağauruamun nunamun nunaqapıañıtchuamun, aasiñ nauplutiñ qılamık atakkii nunakitłuni, ⁶aasiñ sıqıñıq nuıpman pasıkługich panıaqłunıgıai atakkii kañılıvıksraitłutiñ. ⁷Suli ilañich nautchiaksrat katagağniqsut akunğatnun kakıtlağnat, aasiñ kakıtlağnat naukamıñ naggıvıksrıağñıgıaich nautchiagıksaat. ⁸Aglaan ilañich katagağniqsut nunagıksuamun, aasiñ naurıñıqsut asianık inıugıaksiplugich, ilañich atautchimiñ tallimakıpiañuttaaqhutiñ naaga pıñasukıpiañuttaaqhutiñ naaga inıuiñnaq qulıñuttaaqhutiñ.” ⁹Aasiñ Jesus niplıgñıqsuq, “Kiña sıu-tıqaqtuaq naalağniłi.”

Sıvunıñat Atrıkusautit

¹⁰Malıgıuaqtaiñ utlakługu Jesus apıqsruğniğaat, “Suvaata uqaqpıch inıunıun atrıkusautitıgıñ?” ¹¹Jesus-ñum kiunıgıai, “İlipsitñułhiñaq Agaayyutim sagvıgñıgıaa nalunaqtuañanık añaayuqataan qılaum, aglaan makunıña inıunıun sagvıkkauñıtchuq. ¹²Atakkii inıuk pıqaqtuaq akuqtul-laagısrıuq, aglaan taavruma pıqañıtchuam annıagısisıgaa mikıruuraqunniñ pigıkkani. ¹³Una pisıgıplugu uqaqtunı inıunıun atrıkusautitıgıñ:

Atakkii qıñıgıaluaqhutiñ ilısaqsritłaitchut
suli naalağnıgaluaqhutiñ tusaatłaitchut aasiñ kañıqsitłaitłutiñ.

(Mt 13.3)

14 Aasiñ makunuuna iñuktigun immiumaniqsuq Isaiah-m sivuniksriqutaa itnaqhuni,

‘Tusaagaluagupsi kanjisiyumiñaitchusi,
suli qiñigumaagaluagupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

15 Atakkii makua iñuich uummatinich pitchigiilgñiqsut,
tusaasungitlutin supayaamik, iritinlu siquplugich.

Utitiñgitchut Agaayyutmun mamitiliksramiknun
atakkii qiñitlaitlutinlu tusaatlaitlutinlu kanjisiñitlutinlu.’

Isaiah 6:9,10

16 Aglaan quvianamiurusi, atakkii irigikkasi qiñitlarut suli siutigikkasi tusaatlaplutin. 17 Iłumun uqautigipsi, iñugiaktuat sivuniksriqirit nalaun-
naruatlu Agaayyutim iñuiñ qiñigukkaluagaat tamanna pakma qiñikkaqsi

aglaan qin̄in̄itkaat. Tusaasukkaluağaattuuq pakma tusaakkaqsi, aglaan tusaan̄itkaat.

Jesus-ḡum Kan̄iqsipaḡaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹⁸“Naalaḡnīllaksiuḡ qanuutautilaḡa atrikusautim nautchirriqirikun. ¹⁹Tamatkua tusaaruat uqaḡiḡmik aḡaayuqautaagun Agaayyutim kan̄iq-sisuḡaqatiḡ atriqaqtut nautchiaksranik kataktuanik apqutmun. Aquagun pigiitchuam agḡiqhuni aattaḡigai nautchirriutauruat uummataatnīn̄, sul̄i piiguiḡpaḡai tusaakkaḡatnik. ²⁰Aasīli akuqtuiruat uqaḡiḡmik quviasuutiḡiplugu tusaapqauraqamitruḡ atriqaqtut nautchiaksranik kataktuanik uyaḡaulamun nunamun. ²¹Aglaan kan̄īliviksraitman akuniutlaitchuq. Tavra īhūīlīlūiḡ piyuqaḡsiuḡiḡlu tikitmata īnuich taapkoa qilamik qapiqtiḡaqtut. ²²Sul̄i nautchiaksrat kataktuat akunḡatnun kakitlaḡnat atrigigaat īnūk tusaaruq uqaḡiḡmik, aglaan isumaaluutit īnuuniaḡikun kinnīn̄iḡḡaḡutitlu umialgutitigun suqutiginḡiḡaḡigaat uqaḡiḡ taimmaasīn̄ naurisuḡaqani asianik. ²³Aglaan īnūk akuqtuiruaq nautchiaksranik nautchirriutauruanik katakhuḡtiḡ nunagiksuamun atriqaqtuq īnūktun tusaaruatun uqaḡiḡmik kan̄iqsiḡiplugu. Ilaa naurisuuruq asianik, īḡaḡich tallimakipiatun, īḡaḡich piḡasukipiatun, sul̄i atlat īnūīn̄ḡaḡ qulitun.”

Atrikusaun Mukkaaksraḡīlatigun

²⁴Jesus uqaḡniqsuq atlamiksul̄i atrikusautmik, “Agaayyutim aḡaayuqautaa sagviqpan itkisiruq īnūktun nautchiuruatun mukkaaksraḡiksaanik nautchiiv̄iḡmīn̄. ²⁵Aglaan īnuich sīnīktitlugich uumiksri agḡiqhuni nautchīīniqsuq mukkaaksraḡīlanik akunḡatnun mukkaaksraḡiksaat aullaḡhuniasiīn̄. ²⁶Naugaqsiḡmata nautchiat mukkaaksraurat nuiḡuraqmata mukkaaksraḡīlattuuq sagviḡmīniqsut. ²⁷Savaktit utlakamitruḡ aḡaayuqaqtiḡ apiqsruḡniḡaat, ‘Ataniiq, nautchīīniḡiptiḡīn̄ mukkaaksraḡiksaanik. Nakīn̄ makua mukkaaksraḡīlat nuivat?’ ²⁸Qaukḡata kiuniḡai, ‘Uumiksrim savaaḡigaa taamna.’ Savaktit apiqsruḡniḡaat, ‘Aullaquvisigut nutchuḡiaḡlugich mukkaaksraḡīlat?’ ²⁹Tavra kiuniḡai, ‘Naaga, nutchuigups̄i mukkaaksraḡīlanik taputriviaqtusi mukkaaksraḡiksaanik. ³⁰Iluqatik nau-lik kipriviksramunaglaan, aasīn̄ kiprivik tikitpan uqautigisigitka kipirit sivulliulugu katitqulugich mukkaaksraḡīlat qiliḡtaulaalugich ikipkaaḡsriuglugich, aglaan katillugich mukkaaksraḡiksaat siḡluamun.’ ”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

³¹Jesus-ḡum uqautilḡīn̄ḡai atlamik atrikusautmik itnaḡhuni, “Agaayyutim aḡaayuqautaa ittuq mustard-ḡum nautchiaksrauraḡa-tun īnuum nautchiikkaḡatun nunautmīni. ³²Mikiniqsraugaluḡaḡaḡmi nautchiaksrapayaanīn̄ naagatarra naukami aḡiniqsrauraqtuq nautchiapa-

yaaniñ napaqtuǵuqhuni. Aasiñ tiñmiurañi sılam aggiqamiñ ugluliñiqsut qisiqsutiñitñun.”

Atrikusaun Puvlaksautigun

³³Jesus-ñum uqautilgiññigai atlamik atrikusautmik, “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq aǵnaq akutchipmatun puvlak-sautmik mukkaaksramun iluturuamun puvlagataqtitlugu iluqaan qaqqiaksraq.”

Jesus-ñum Uqaqtilaaña Atrikusautitigun

³⁴Jesus-ñum uqaǵiniǵai iluqaisa sut tamatkua iñugayaanun atrikusautitigun. Atrikusautilaǵuni uqatlaiññiqsuq. ³⁵Tavra immiumaniqsuq uqauttutauruaq sivuniksriqirikun itnaqhuni,

“Atrikusautitigun uqaǵisiruña ilinjitñun.

Uqautigisigitka sutigun iriqsimaruatigun nunam aullaǵniññaniǵlaan.”

Psalms 78:2

Jesus-ñum Kañiqsipaǵaa Atrikusaun Mukkaaksraǵiilatigun

³⁶Jesus-ñum aullaqtitqaaǵlughich iñuich isiǵniqsuq tupiǵmun. Maliguaqtai utlautiniqsut ilaanun itnaqhutin, “Kañiqsipaǵallaktigtu atrikusaun mukkaaksraǵiilatigun nautchiivini.” ³⁷Jesus-ñum kiuniǵai, “Iñuk taamna nautchiiruaq mukkaaksraǵiksaanik Iǵñiǵigaa Iñuum. ³⁸Nautchiivik nunauruq. Mukkaaksraǵiksaat tamatkuañurut qaitchuat inmiknik Agaayyutmun aǵalatquplutin, mukkaaksraǵiilatli tamatkuañurut qaitlutin inmiknik pigiitchuamun aǵalatquplutin. ³⁹Taamna uumiksri nautchiiruaq tamatkuniña mukkaaksraǵiilanik tuunǵauruq. Kiprivik isugigaa nunam aasiñ kipirit isaǵulguplutin. ⁴⁰Atrilughich mukkaaksraǵiilat katitauruat ikipkaǵlughich ikniǵmun taatnatuntuuq itkisipmiuq isuklitpan nuna. ⁴¹Iǵñiñan Iñuum tuyuǵigisigai isaǵuligik-kani aasiñ katityaǵlughich ukunakña Agaayyutim añaayuqautmiñiñ killuqsasuaǵutipayaat suli iñupayaat pigiilqiruat. ⁴²Isaǵulghich igitkisigaiç ikkauraruamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiagisirut suli tiriqulatchilughich kigutitin. ⁴³Nalaunñaruatli qaumagisirut siqiñiqtnun añaayuqautaani aapagikkaǵmiñ. Kiña siutiqaqtuq tusaali.

Atrikusaun Iriqsimaruakun Akisuruakun

⁴⁴“Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq akisuruq iriqsimapmatun nautchiivini. Iñuum paqitnamiuñ iritqiklughu nautchiivini; iñuk taamna quviatchakhuni tunirityaǵniqsuq sulliñaurapayaǵmiñik, aasiñ tauqsigñigaa nautchiivik.

Atrikusaun Akisuruakun Sunjauraqpakun

⁴⁵“Aasiisuli Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisirug tauqsig-ñaqtitun pakaktuatun akisuruamik sunjauraqpagiksaamik. ⁴⁶Paqitnami akisullapiaqtuamik sunjauraqpanmik aipluni tunityaqlugich sulliñaurapa-yaani tauqsijlugu taamna akisullapiaqtuaq sunjauraqpagiksaq.

Atrikusaun Kuvrakun

⁴⁷“Aasiisuli Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisirug qaaqtuuti-tun niñitauruatun tañiumun aasiñ qaaqhuni qanusipayaanik aqaluñnik. ⁴⁸Qaañallaanikamiñ aqaluñniaqtit nuqitlugu siñaanun aquvitlutitij av-guaqsiplugich aqaluich, nakuuruaq ilipjugich aqaluqağvijnmiknun aasiñ nakuunitchuat igitlugich. ⁴⁹Itna itkisirug isuklitpan nuna. Isağulgich avguityağisirut pigiitchuanik iñuñnik akunğatniñ nalaunjaruaq iñuich ⁵⁰igitlugich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiagisirut suli tiriquulatchiğugich kigititij.”

Nutauruallu Utuqqauruallu Suğalgich

⁵¹Jesus-ñum apiqsruğniğai maliğuaqtini, “Kañiqsisivisigik sut tamatkua iluqaisa?” Kiuniğaat, “Aa, kañiqsigivut.” ⁵²Aasiñ Jesus-ñum uqautiniğai, “Aglaliqipayaaq ilisaqaqtuaq Agaayyutim añaayuqautaanik atriqaqtuq tupqum iñuanik sagviqsruiruamik suurağmiñnik nutauruanik naagaqaa utuqqauruanik tugvaqsivijnmiñiñ.”

Nazareth-miut Ukpigijnitkaat Jesus

⁵³Jesus-ñum uqağinaiqamigich tamatkua atrikusautit aullağniqsuq tavrakña. ⁵⁴Tikitluni iñuguğvijnmiñun ilisautiniğai iñuich katrağviatni. Iñuich tusaaruat quviğusukhutiñ apiqsruqtautiaqsiniqsut avatmun, “Sumiñ una iñuk piññakpa puqitmik suli saññimik savaaqatlasipluni quviqnaqtuanik? ⁵⁵Uvvauna kaapintam taivruma iğniğijnitpaun? Aakaña taimña atiqanjit-pa Mary-mik? Aniqatigijnitpagich ipkua James-lu, Joseph-lu, Simon-lu, suli Judas? ⁵⁶Iluqatinsuli nukatchianji iñuuniaqataunjiñniqpat uvaptikni? Sumiñ una iñuk piññañniqpa tamatkuniña supayaanik?” ⁵⁷Tavra atnium-matigağniqsut Jesus-mik. Aglaan Jesus-ñum uqautiniğai, “Agaayyutim sivuniksriqiraa kamagikkauraqtuq nanipayaaq aglaan kamagikkaunjitluni iñuguğvijnmiñilu naagaqaa ilamiñilu.” ⁵⁸Tavra Jesus savaaqanjiñniqsuq iñu-giaktuanik quviqnaqtuanik atakkii iñuich tavrani ukpiqsriñitlutij ilaanik.

Tuqqutauħa John Paptaaqtitchirim

14 ¹Taatnaħatni Herod, atanga Galilee-m, tusaaniqsuq uqqa-mik Jesus-kun, ²uqautiniğai savaktini, “Jesus una John

²³Taatnaamikami mayuǵniqsuq iǵǵimun agaayutyaqtuaqhuni kisimi. Anaqaksraaqman Jesus kisiñjuǵniqsuq. ²⁴Tavra umiaqpauraq tikiññiqsuq qitqanun narvaqpaum. Umiaqpauraq piyaqniuliǵniqsuq qaiǵutiplugu atakkii anuǵim paǵǵaǵuutiplugulu. ²⁵Aasiñ Jesus-ñum utlañniǵai maliǵuaqtini uvluyasipman pisukhuni imǵum qaañagun. ²⁶Maliǵuaqtaiñ tautukamitruñ Jesus pisuktuaq imǵum qaañagun iqsitchañniqsut nipliqtutit, “Aliuqtuaq marra!” Kappaiñaaqsiñniqsut tatavraplutit. ²⁷Aglaan tavrauvaa Jesus nipliutiniǵai, “Quviatchauǵigitchi. Uvañauruñ. Iqsiñasi!” ²⁸Peter-m kiuniǵaa, “Ataniiq, ilviupiaǵuvich tiliñña utlaqulutin imǵum qaañagun.” ²⁹Jesus-ñum kiuniǵaa, “Uvuñagiñ.” Peter niukami umiaqpauramiñ pisukhuni imǵum qaañagun utlauriniqsuq Jesus-mun. ³⁰Aglaan Peter-m tautukamiuñ qanutun sañjisilaaña anuǵim iqsitchañniqsuq. Kiviaqsikami kappaiñaniqsuq, “Ataniiq, annautiñña.” ³¹Tavrauvaa Jesus-ñum isautiplugich argañni tiguñiǵaa Peter nipliutiplugu, “Ukpiqsiñiñniñiaqpat! Suvaata arguaqtuqich?” ³²Ikipmaknik umiaqpauramun anuǵaiǵniqsuq. ³³Taapkua umiaqpauramiittuat sitquǵviginiǵaat sivuǵaanun Jesus uqaqhutit, “Iñmun iǵniǵiniǵaatin Agaayyutim.”

Jesus Mamititchiruq Atniǵñautiliñnik

³⁴Ikaaqañiñ iǵlunanun nunaliñniqsut Gennesaret-mun. ³⁵Aasiñ iñuñi taavruma nunam iñituchikamiñ Jesus-mik tuyuǵniqsut uqqa-mik avalliuypayaamiknun nunaaqqiuranun, tikiutruaqsiplugich aasiñ atniǵñautilipayaat Jesus-mun. ³⁶Iñiqsrullapiaqtuǵu aksiññañiaqsiñ aǵukluguunniñ akua atnuǵaañan, aasiñ aktuipayaqtuat ilaanik mamitikkauniqsut.

Iñisauttutiñich Sivulliañuruat

15 ¹Pharisee-ñuruat aglaliqiritlu utlañniǵaata Jesus Jerusalem-miñ apiqsruqtuǵu, ²“Suvaata maliǵuaqtivich kamagitlaitpatigik iñisauttutiñich sivulliaǵikkapta? Iǵǵuñitkaich argatiñ niǵigaluaqatiñ.” ³Jesus-ñum kiuniǵai, “Suvaatamipsuuq kamagitlaitpisigik Agaayyutim tillisai? Kamaksritlaitchusi atakkii maligukkisi iñisauttutiñich sivulliaǵikkapta. ⁴Agaayyun uqaqtuq, ‘Kamagisigik aapanlu aakanlu. Kiñapayaaq uqamaqtuutriruq aapamiñik naagaqaa aakamiñik tuquruksraupiaqtuq.’ ⁵Ilipsiñiasiñ iñisautrirusi iñuñmun uqautiñhiñnauniplugu aapani naagaqaa aakani, ‘Piqaǵaluaqtuñña aatchuutiksramik. Aatchuutigiymuñaitkiga ilipsiknun, atakkii akiqsruutigianikkiga Agaayyutmun.’ ⁶Taatnatun iñisautigupsiuñ iñuk kamaksritquñitlugu aapañanik naagaqaa aapañanik suñǵiǵisi Agaayyutim tillisaa pisigiplugich sivulliapsi iñisauttutiñich. ⁷Ukpiññaqtisii! Qanutun nalauttigiñiqpa Isaiah sivuniksriqiri uqaqami ilipsigun,

- 8 Tamatkua iñuich kamaksrulgugaluagaatja uqalhiñağmiktigun aglaan uummatinjich uñasiksut uvamniñ piqpagillapianğitluna.
 9 Agaayyuvigiragaatja imailaakun,
 atakkii ilisautrirut iñuich ilisauttutinjitñik iliplugich
 maligutaksragiruatun Agaayyutun.”

Isaiah 29:13

Sut Qaayugnaqsipkairuat Iñuñun

10 Jesus-ñum iñmiñuquniğai iñugayaat nipliutiplugich,
 “Naalağniłlaksiñña kanjicsilusiasiñ. 11 Sum isiqtaqtuam iñuum qanğagun qaayugnaqsipkatlaitkaa, aglaan taavruma aniragaqtuam qaniğmiñ, uqathum qaayugnaqsipkağagigaa iñuk.” 12 Maliguaqtaiñ utlaklugu apiqsrugniğaat, “İlisimavigich Pharisee-ñuruat atniummatilaanğat tusaa-kamitruñ taamna uqautigikkan?” 13 Kiuniğai, “Nautchiapayaaq aapama qılañmiittuam nautchirriutinjaisañ amuruaniaqtuq kanjituummaan. 14 İñmiktuuğlich. Ayañaruani sivulliuqtaurur ayañaplutinj. Ayañaruam sivulliuqpagu ayañaruuaq, iluqatik katakkisiruk itiqsramun.” 15 Tavra Peter-m kiuniğaa, “Uqautitigut qanuutautilaanjanik taavruma atri-kusautim.” 16 Jesus-ñum nipliutiniğai, “İlipsipsuuq kanjicsisaitmivisi? 17 Kanjicsinjtipsisuli? Suapayaaq qaniğmuktuaq aqiağumugaqtuq aasiiñ anipluni timimiñ. 18 Aglaan sut tamatkua aniragaqtuat qanikun aniragaqtut uummatmiñ, aasiiñ qaayugnaqsiragaqtugu iñuk. 19 Atakkii uummatmiñ aniraqtut pigiitchuat isummatit, iñuaqtuğiq, ilaqatigağaluaqhuni atlatuğiq, ilaqataiılluni sayuñalıq, tiglyuğiq, tañiğilaakun ilisimarauğiq, uqaniqtuktağıglu. 20 Taapkuatavra qaayugnaqsiragağaat iñuk, aglaan nigiruni iğğugaluagnagich argaich qaayugnaqsitlaitchaat iñuk.”

Ağnam Ukpigutaa

21 Jesus aullağniqsuq tavrakña nunañanun Tyre-m suli Sidon-ñum.
 22 Canaanit-ağmiu ağnaq tamaani iñuuniaqtuuaq utlautiniqsuq ilaanun kappainapluni, “Ataniiq, kiñuviaña David-ñum! Nagligillañniañña! Paniga pigiilıllapiaqtuq irrusiqıtuqaqhuni.” 23 Aglaan Jesus kiñiñniğaa. Maliguaqtaiñ utlaklugu injqsullapiagnigaa itnaqhutin, “Aqpigiunğ una ağnaq. Nipraulapluni malikkaatigut.” 24 Jesus-ñum kiuniğai, “Tuyugikkauruñ kisiitñun iñuiñun Israel-ñum ittuanun tammaummiruatun ipnaisun.” 25 Ağnaq utlautikami sitquğniqsuq sivuğaanun nipliğhuni, “Ataniiq, ikayullañniañña.” 26 Jesus-ñum kiuniğaa, “Nakuungitchuq pigupsiunğ ilılgat qacquksrautaat qaiılluguasiiñ qipmiñun.” 27 Ağnaq nip-liğniqsuq, “Aa Ataniiq, aglaan qipmichunniñ nigipmiraqtut kangakunik kangaalaruanik iñuñminğ nigğivinjitñiñ.” 28 Jesus-ñum kiuniğaa, “Ağnaaq,

kamanallapiaqtuamik ukpiqsriĭiqagñiqsutin; inĭiqsruagikkkan savaanĭugisiruq ilipnun.” Tavra agnam pania iĭuaqsikkaunĭqsuq taavrumani sassagñigmi.

Jesus Mamititchirug Iñugiaktuanik Iñuĭnik

²⁹Jesus aullaqami tavrakña iglaunĭqsuq siñiqsraqĭugu narvaqpana Galilee-m; aasiĭñ mayuqhuni qimigaamun aquvinnĭqsuq tamaunja. ³⁰Iñugiallapiaqtuat iñuich utlautinĭqsut ilaanun tikiutruipĭlutinĭ pisutlaitchuanik, ayaunĭruanik, uqatlaitchuanik, sulguiĭimaruanik, suli iñugiaktuanik atlanik. Iĭuqqağñigaich Jesus-ĭum sivuğanun. Aasiĭli Jesus-ĭum iĭuaqsiniğai. ³¹Iñuich quviğutchaĭniqsut qiniqamisigik uqatlaĭlat uqaqsipmata, sulguiĭimaruat iĭuaqsikkaupmata, pisutlaitchuat pisutlasipĭlutinĭ, suli ayaunĭruat qiniĭtlasipĭlutinĭ; kamaksruğniğaat Agaayyutaat Israel-ĭum.

Jesus Niğipkaiñiqsuq 4,000 Aĭutinik

³²Jesus-ĭum malĭguaqtini ĭmiñuquniğai nipliutiplugich, “Iĭunĭutchalĭqsuņa makuniņa iñuĭnik nayuutituiñaqtuanik uvamni piņasuni uvluni, atakkii niqiksraitmiut. Aullaqtinniaĭitkitka niğisunĭaitniĭk atakkii taaqtukkaqpiaqtut apqutmi.” ³³Malĭguaqtaĭñ nipliutiniğaat, “Sumiñ paqitkisivisa naamayumiñaqtuamik qaqqiamik marrumani iñuiĭaami niğipkautiksramik iñugayaanun?” ³⁴Jesus-ĭum apiqsruğniğai, “Qanutun iñugiaktigiruanik qaqqianik piqaqpsi?” Kiuniğaat, “Tallimat malğunĭnik suli iñugiakisuuranik aqalugauranik.” ³⁵Jesus-ĭum tiliriñiğai iñugayaat aquvitquplugich nunamun. ³⁶Tiguniğai tallimat malğuk qaqqiat aqalugauratlu. Quyaanikamiuĭ Agaayyun avguqĭugich qaiñniğai malĭguaqtimiñun, aasiĭli taapkua autaaqĭugich iñugayaanun. ³⁷Iluqatinĭ iñuich niğiniqsut niğisuiğataqhutinĭ. Aquagun malĭguaqtaĭ katitchiñiqsut ilakunik immiğataqĭugich tallimat malğuktun aguupmaĭnik. ³⁸Tamatkua niğiruat 4,000-tun iñugiaktiginiqsut, agnatlu ililgaatlu kisirutisunjaqnagich. ³⁹Jesus-ĭum aullaqtinĭjanikamigich iñugayaat ikiniqsuq umiaqpaaramun tikitĭluni nunaĭanun Magadan-ĭum.

Iñuich Qasiĭliñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

16 ¹Pharisee-ĭuruatlu Sadducee-ĭuruatlu utlautinĭqsut Jesus-mun uuktuagiaqĭugu. Apiqsruğniğaat qiniqtitquplutinĭ quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaigutaulugu Agaayyutim tuyuqtilaanjanik qilaĭmiñ. ²Kiuniğai, “Unnuksraaqman uqağuurusi, ‘Siĭlaĭĭuğniaqtuq atakkii qilaĭk kaviqsiruq.’ ³Suli uvlaami uqağaqtsusi, ‘Siĭlaqĭuĭniaqtuq ugluvak atakkii qilaĭk kaviqsiruq nuviyaqĭuguqman.’ Sivuniqsitĭlagaluaqhusi siĭlamik qilaum qiniñanagun, aglaan ilitchuğitlaiñniğisi qanuutautilaanĭat quviqnaqtuat

savaat atuumaruat akunnapsitni. ⁴Makua iñuich pigiitchuatlu sayunjaruatlu qiniñguktut quviqnaqtuanik savaanik, aglaan qiniñgumiñaitlutitj taatnatchimik. Qiniñhiñagisigaat quviqnaqtuaq savaaq sivuniksriqirikun Jonah-kun.” Tavra Jesus-ñum uniññigai taapkua aullaqhuni.

Jesus Suakatañiqsuq Maliguaqtimiñik

⁵Jesus maliguaqtailu ikaağniqsut igluanun narvaqpaum. Maliguaqta ilitchuginiqsut piiguisilaagmiknik qaqqianik. ⁶Jesus-ñum uqautiniğai, “Qaunagititchi puvlaksautinjatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.” ⁷Aglaan uqaurağniqsut injmiknun itnaqhutiñ, “Uqautigigaa taamna qaqqialigaanjiññapta.” ⁸Jesus-ñum ilisimaplugich qanuq uqaqtılaanjat apiqsruğniğai, “Suvaata ilipsiguuraq uqauraqpisi qaqqiññiplugu? Ukpisriñiññağniqpat ilipsitni. ⁹Kañiqsitłaitpisisuli? Naagaunniñ itqatłaitpisiğik avguqapkich tallimat qaqqiat 5,000-nun añutinun? Qapsiñik aguupmañnun immiqsitpisi? ¹⁰Naagaunniñ tallimat malğuk qaqqiat avguqapkich 4,000 iñuñnun? Qapsiñun aguupmañnun immiqsitpisi? ¹¹Qanuğimña kañiqsiññiqpisi uqautiqañsilaamnik qaqqianik? Qaunagititchi puvlaksautinjatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.” ¹²Taatnaanikman maliguaqta kañiqsiñiqsut ilaanun uqautiñsilaagmiknik puvlaksautinik aglaan qaunagitquplugich ilisauttutiñitniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.

Peter-m Uqautiginigaa Kisuutilaaja Jesus-ñum

¹³Jesus utlautikami nunañanun Caesarea Philippi-m apiqsruğniğai maliguaqtini, “Iğniña Iñuum kisuuniplugu uqağagivat?” ¹⁴Kiuniğaat, “Iłañisa John Paptaaqtitichiraunigaat, atlatli Elijah-ñuniplugu, atlatsuli Jeremiah-ñuniplugu naagaqaa ilaginasugiplugu sivuniksriqiraiñun Agaayyutim.” ¹⁵Apiqsruğniğai, “Ilipsilimi kisuunasugivisitña?” ¹⁶Simon Peter-m nipliutiniğaa, “Christ-ñurutin. Iğniğigaatin iñuuruam Agaayyutim.” ¹⁷Jesus-ñum kiuniğaa, “Simon, iğniña Jonah-m! Quvianamiurutin! Atakkii uqautigikkan iñuum sagviaqtuñitkaa ilipnun aglaan aapaam qilañmiittuam. ¹⁸Uqautillakkikpiñ, Peter-ñurutin [itnautauruaq Uyağañmik] aasiñ taavrumuña uyağañmun nappağniagiga agaayyuviga, sulı saññipayaañiñ tuqułhum akiilıyumiñaitkai. ¹⁹Ilvichuvva, qaitchigisigikpiñ itqutiksranik añaayquataanun Agaayyutim. Suapayaaq qiliqsruumakkaqsı maani nunami qilğutiqaqtuñiñagisıruq qilañmi, aasiñ suapayaaq qilğutaiyakkaqsı maani nunami qilğutaiyakkaugisıruq qilañmi.” ²⁰Jesus-ñum maliguaqtini uqaquñiññigai kisumununnıñ iñuñmun Christ-ñuniñuni.

Jesus-ñum Uqautiginigaa Tuqułiksranılu Anjpkakkaułiksranılu

²¹Tavrakñaniñaglaan Jesus uqautriaqsıñiqsuq maliguaqtimiñik nalupqinaıqılu, “Jerusalem-muktuksrauruña. Tavraniasiñ naglik-

uqautigipsi, Elijah aggianiktuq, aasiñ iñuich nalurut kisuutilaanjanik. Qanupayaaq ajalatchukamitruñ ajalatkaat. Taatnatuntuuq Iğñiña Iñuum nagliksaaqtinniaqmigaat.” ¹³Maliguaqtaiñ kanjqsilğatağniğaat Jesus-ñum uqatha John Paptaaqtitchirimik.

Jesus Iħuaqsipkaiñiqsuq Nukatpiağruñmik Irrusiqłulñmik

¹⁴Jesus maliguaqtiniłu tikitmata iñugayaanun iñuum utlañniğaa sitquqhuni sivuğaanun ¹⁵nipliqhuni, “Ataniiq, nagligillañniğauñ iğñiğaa. Qiiqruguupluni nagliksaallapiaqtuq. Akulaiqługu puukağaqtuq ikniğmunlu imiğmunlu. ¹⁶Maliguaqtinuuñniğaa, aglaan iħuaqsilğuiñniğaat.” ¹⁷Jesus-ñum kiuniğaa, “Ukpiqutaitchuasii ilipsitñi! Naagasuli killukuaqmisi! Qanutunaglaan nayuutiniaqpi ilipsitñi? Qanutunaglaan iğlutuqtaksrağivisisuli? Uvuñautisaqsuñata nukatpiağruk.” ¹⁸Jesus suamasipluni tilisiñiqsuq irrusiqłulñmik anitquplugu nukatpiağruñmiñ. Irrusiqłuk anitman nukatpiağruk iħuaqsilğuiñiqsuq. ¹⁹Maliguaqtaiñ utlañniğaat Jesus kisipquqhutiñ apiqsruqługu, “Suvaata irrusiqłuk anitlaitpisigu?” ²⁰Jesus-ñum uqautiniğai, “Pisigiplugu ukpiqsriñiñiqsi. Uqautigipsi, Ukpiqsrisiqagupsi mikitilaanñatun mustard-ñum nautchiaksraanñatun uqautiħiñaugiksi una iğgiq, Nuuttin iñuñ uvañ, aasiñ nuunniqtuq. Piħiñaugisirusi supayaanik. ²¹[Aglaan kisiagun agaayuhkun uisauraalikunlu anitlagai taatnatchich irrusiqłuiç. Atlam sum anitchumiñaitkai.]”

Jesus-ñum Uqautigtikkaa Tuqułiksrañiłu Anipkakkaułiksrañiłu

²²Atautchimukamiñ Galilee-mi Jesus-ñum uqautiniğai maliguaqtini, “Iğñiña Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq iñuñnun; ²³iliñisa tuqutkisigaat. Aglaan piñayuatigun uvlut anipkakkuniaqtuq tuqqutauħhaniñ.” Tavra maliguaqtai ipiqtutchallapiğniqsut.

Akiliñiq Agaayyuvikpaum Tax-siğutiñiñik

²⁴Jesus maliguaqtiniłu tikitñamiñ Capernaum-mun nalautchirut iñuñnik katitchiraunik aatchuutiniç agaayyuvikpañmun. Tamatkua Peter apiqsruğniğaat, “Umaa, ilisautriksi akiliqsuğagiva tax-sinik agaayyuvikpañmun?” ²⁵“Aa, akiliisuuruq,” Peter-m kiuniğaa. Asii isiqman tupiğmun Jesus nipliqaagñiqsuq ilaanun apiqsruqługu, “Simon, sumik isumavich? Kisuniñ umialiñi nunam katitchirağivat tax-sinik? Nunaqatmikniñ naagaqaa avakñaqtaniñ?” ²⁶Peter-m kiuniğaa, “Atlaniñ.” Jesus nipliutiniğaa Peter, “Tavra, nunaqatit akiliqsuğniñniñiqsuq tax-sinik. ²⁷Aglaan atniummativiagivut iñuich. Aullağutin niksigiagiñ narvamun. Qanganiñ sivullium aqaluum niksiksaqpiç paqitkisirutin maniñmik. Tigulugu taamna qaitchumagiñ iliñitñun, asii akiliutilunuk.”

Kiña Kamanagniqsrauva?

18 ¹Maliguaqtaiñ utlaklugu Jesus apiqsruǵniǵaat, “Kiña kamanagniqsrauva Agaayyutim añaayuqautaani?” ²Jesus-ǵum tuǵluǵniǵaa ililgauraq inmiñuquplugu, aasiñ qikaqtitlugu akunǵatnun maliguaqtit ³nipliǵhuniyasiñ, “Uqautigipsi, isummitqinjisuagupsi aasiñ ililusi ililgauratun isigumiñaitchusi Agaayyutim añaayuqataanun. ⁴Kiñapayaaq atchiksiruaq inmiñik atriplugu taamna ililgauraq kamanagniqsrauruq ukunakña Agaayyutim añaayuqautaani. ⁵Suli kisum iñuum akuqtuǵumiñ ililgauraq pisigilunja akuqtuǵaaña.

Killuqsqusaaǵutit

⁶“Aglaan kia iñuum killuqsaqtitpagu ilañat makua ukpiqsrisiqatkuat uvañnun ililgaatun nakuutlukkayaqtuq taamna qunjisigmiutchiǵlugu uyaǵakpañmik ipipkaqpan itiniqsrañani taǵium. ⁷Qanutun tatamnaqtigivat nunam iñui killuqsqusaaqtuat iñuñnik. Taatnatchich killuqsqusaaǵutit atuumarut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpiǵutaiqsitchiruaq iñuñnik killuqsqusaaǵimigun. ⁸Argapsi naagaqaa isigapsi killuqsaqtitpasi, kipilugich igitchumagisi. Nakuutlukkayaqtuq isigupsi iñuuǵimun argaillusi naagaqaa isigaillusi uumakña igluktun argaliñmiñ naagaqaa isigaliñmiñ igitauluniasiiñ isuitchuamun ikniǵmun. ⁹Suli iripsi killuqsaqtitpasi piǵlugu igitchumagiksi. Nakuutluñniaqtuq isigupsi isuksraitchuamun iñuuǵimun atautchimik iriqaǵusi uumakña malǵuñnik iriliñmiñ igitauluniasiiñ anasiñjuqsagvium ikniñanun.

Atrikusaun Tammaqtuakun Ipnaikun

¹⁰“Qaunagitichi suñjilǵagihiksrañatniñ makua ililgaurat. Atakkii isaǵuliñich ataramik aapamnũhiñaurut qilañmi. ¹¹[Iǵñiña Iñuum agǵiqsuq anniqsugiaqǵugu tammaqtuq]. ¹²Qanuq isummatiginayaǵniqpsisiñ iñuk piqaqtuq tallimakipianik ipnaiñik aasiñ atausiq tammaǵuni? Pakkiaǵumiñaiñniqpañ taamna atausiq tammaqtuq? Uniññiaǵai taapku tallimakipiaǵuutailat ipnaich qimiǵaamun. ¹³Uqautigipsi, paqitkumiñ taamna atausiq ipnaiq quviatchautigitluñniaǵaa ukunakña tallimakipiaǵuutailaniñ tammanitchuaniñ. ¹⁴Taatnatuntuuq aapapsi qilañmiittuam pisuǵiñitkaa atausigunniñ ilañat tamatkua ukpiqsriuat ililgauratun iliplutiñ tammaqulugu.

Aniqan Killuqsaqtuq

¹⁵“Aniqatin killuqsaqpan akikñaǵutin uqautityaǵuñ killuqsautaanik kisiñjuǵusik ilaalu ilvilu. Naalaǵnikpatin aniqatigiliutitqinñiaǵiñ utitmun. ¹⁶Aglaan naalaǵnisuñitpatin utlatqikkumagiñ piqasiǵutin

atautchimik naagaqaa malġuṅnik iññuṅnik. Taapkua iñuich ilisimaraut-laniaqtut uqaġipayaakkapkun aniqatiupnun. Atakkii pasikkutipayaaq inillakkaugisiruq malġukkun naagaqaa piņasutigun ilisimarauruatigun. ¹⁷Naalaġnisuñilġitpagich uqaġilugu ukpiqtuaṅuruanun; naalaġnisuñitchuiñaqpan aasiñ ukpiqtuaṅruanikunniñ irrutigisigiksi Jew-ṅuñitchuatun naagasuli tax-siliqiritun. ¹⁸Ilumun uqautigipsi, Suapayaaq qilqsruumakkaqsi maani nunami qilġutiqaqtuiñaġisiruq qilaṅmi; sulis apayaaq qilġutaikkaqsi maani nunami qilġutaiyakkau-gisiruq qilaṅmi. ¹⁹Uqautipsaaġipsi, Malġuugupsik maani nunami aasii aṅiġutilusik supayaakun apiqsrugupsik, aapaa qilaṅmi savaaġigisigaa ilipsitñun. ²⁰Atakkii nani malġuk naagaqaa piņasut katikpata pisigiluṅa nayuutigisiruṅa ilinjitni.”

Atrikusaun Natqigutriṅitchuakun Savaktigun

²¹Aasiñ Peter-m utlaklugu Jesus apiqsrugniġaa, “Ataniiq, qapsiñiaġlaan natqigutiraksraġivigu aniqatiga akitñaġluṅa killuqsaaqpan? Tallimat malġuṅniaglaan?” ²²Jesus-ṅum kiuniġaa, “Tallimat malġuḥhiñaunġilaṅnik aġlaan piņasukipiaq qulit tallimat malġuṅniaglaan. ²³Agaayyutim aṅaay-uqautaa sagviqpan atriqaġisiruq umialinmik apiqsrutuamik savaktimiñik qanutun ilinjitñun akiqsrutuqaqmagaagmi. ²⁴Makpiġarriqisaanikman iñuk akiqsruummirigikkana manikpauramik tikiutikkauniqusuq ilaanun. ²⁵Akiliyyumiñaiññiqman aṅaayuaṅan tunirautquniġaa aġnaatlu suliqitunġaurani suliqilugaisa suurapayaani aasiñ akiliutigilugich niġġiuqsruutaiñun. ²⁶Savakti sitquqami sivuġaanun uqapsaaġniqusuq, ‘Ataniiq, utaqquurallaṅna. Utitqitichigisigikpiñ iluqaitñik.’ ²⁷Aṅaayuaṅan ilun-ṅutchautilugula aullaqtinniġaa natqigutiplugich niġġiuqsruutai. ²⁸Aġlaan savakti anikami tavrakna nalaunniġaa ilaṅat savaqatmi niġġiuqsruummirigikkani qapsiuranik maniññik. Tiguniqłukamiuṅ qimitchiqsruaqsiñiġaa nipliutiplugu, ‘Niġġiuqsruutin utitqirruṅ uvamnun.’ ²⁹Savaqataan purvigi-niġaa iniqsruaqługuaasiñ, ‘Utaqqiurallaṅna. Utitqitichigisigikpiñ iluqaitñik.’ ³⁰Aġlaan akiqsrugvigikkana utaqqisuñiñniqsuq. Aullautiñhiñaġniġaa isiqsivimun aasiñ isiqtaupkaługu utitqitichiñałhanunaglaan niġġiuqsruutaanik. ³¹Atlat savakti qiniqamitruṅ taamna atuumaruq ipiqtutchallapiagnisut. Utlaklugu aṅaayuaqtiṅ uqautiniġaat iluqaitñik atuumaruqanik. ³²Aṅaayuaṅan savakti isiquniġaa nipliutiplugu, ‘Pigiitchuatiin savaktii! Natqigutigaluagikpiñ niġġiuqsruutipnik uvamnun iniqsruaqapna. ³³Suvaata ilunṅuksriñiñniqpiḥ savaqatiknik atriluṅa nagliksriḥhaptun ilipnik?’ ³⁴Tavra aṅaayuaṅan qinnautiplugu tuyuġiniġaa isiqsirinun anasiñṅuqsuquplugu akiliñiñałhanunaglaan niġġiuqsruutipayaaniñik. ³⁵Taatnatuntuuq aapama qilaṅmi irrutiniaqmigaasi natqigutriṅitchupsi aniqatiupsitñik uummatipsitniñ.”

Jesus Iļisautriruq Aviņikun

19 ¹Jesus uqarņaiqami tamatkuniņa aullaņniqsuq Galilee-miņ utlautipluni nunaaqjiuranņiņun Judea-m akiani Jordan-ņum. ²Iņugiaktuat iņuič malinņiņaat. Jesus-ņum mamitinnigai atniņņaqtuat tavrani. ³Iļarņisa Pharisee-ņuruat utlaņniņaat. Tavra uuktuaqsarļugu apiqsruļgiņniņaat, “Aņutim avitpagu nuliani patchitchiguni supayaanik, maligutaksrakuagņaqpa?” ⁴Jesus-ņum kiuniņai, “Agliqisimasuknaņiksi aullaņniipman Agaayyutim iņiqsiļha aņutmiglu aņnamiglu. ⁵Taatnaqhuni aņutim unisaksraņigaa aapani suli aakani aasiņ piqasiutiluni nuliag-miņun, iluqatik-aasiņ atautchisun timinigutik. ⁶Malģuunaiqsuk aglaan atausiņņuqtuk. Iņuum avitiņiļliuņ tuvaaqatini Agaayyutim piqasiu-tipkaqmatik.” ⁷Pharisee-ņuruat apiqsruņniņaat, “Suvaatami Moses tillisiqagņiqpa aņutmun agliutiqqaarļugu aullaqtilluguasiiņ nuliani?” ⁸Jesus-ņum kiuniņai, “Moses-ņum avititkaasi nuliapsitiiņ atakkii iļisautitchigiiptaitļusi. Aglaan itniingitkaluaqtuq aullaņniļhaniņaglaan. ⁹Uqautigipsi, Aņnaq tuniqsimauraqnaiņņaan aņutmiņun naagasuli aņutim avitkumiuņ, iļaqatnitqiguniasii atlamik aņnamik. Taamna aņun atlatuqtauruq.” ¹⁰Maliguaqtaiiņ nipliutiniņaat, “Taatna inniaqpan akunģakni nuliagiik nakuutluņniagņiqsuq iļaqatniņitchuni.” ¹¹Aglaan Jesus kiuniņai, “Iņugiaktuat iņuič akuqtutlaitkisigaat taamna iļisauttun. Kisimiņaglaan tamatkua Agaayyutim qaitchikkaņi akuqtutlagisigaat. ¹²Atakkii aņutiqaqtuq isuanunaglaan iļaqatnikkummataitčuanik; suli aņutiqaqmieuq iļaqatnikkumiņaiyakkaņitņik iņuič; atlatsuli, iļaqatnikkummataitčutiņ atakkii savautisutlukkaat Agaayyun. Iņuum akuqtuģumiņagumiuņ taamna iļisauttun akuqtuģliuņ.”

Jesus-ņum Agaayyutiniņai Iļilgaurat

¹³Iņuič iļilgaurat tikiutruņniņaich Jesus-mun argaņi iļilugich iļilgauranun agaayyutitquplugich. Aglaan maliguaqtit iņiqtiņniņaich tamatkua iņuič. ¹⁴Jesus nipliņniqsuq, “Iļilgaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi iļiņitņun atakkii Agaayyutim aņayuqautaa aņmaruq iņunņun atriqaqtuanun iļilgaanik.” ¹⁵Iļikamigich argaņi agaayyutiqqaarļugich aullaņniqsuq.

Nukatpiaq Sulliņaurauqaqtuq

¹⁶Aņun utlautiniqsuq Jesus-mun apiqsruqhuni, “Iļisautrii, sunik nakuuruanik savaglunja piqatlasiiņayaqpi isuitčuamik iņuuļigmik?” ¹⁷Jesus-ņum nipliutiniņaa, “Suvaata taiguutiqaqpiņa nakuuruamik? Kisimi Agaayyun nakuuruanuuruq. Aglaan iņuuļiqagukkuvich tupiģiyumagitin tillisit.” ¹⁸Nukatpam apiqsruņniņaa, “Nalliņich?” Jesus

npliğñiqsuq, “Iñuağniaqnak, atlatuğniaqnak atlam ilaqataanik, tig-liñniaqnak, sagluniaqnak ilisimarauguvich. ¹⁹Kamagilugik aapan aakanlu, piqpagilugu iñuuniaqatin iliptun ililugu.” ²⁰Nukatpiaq nipliğñiqsuq, “Tamatkua iluqaisa qaunagigitka nutaułłamniñaglaan. Sumik minitchivik?” ²¹Jesus-ñum uqautiniğaa, “Tanjigisukkuvich tillisipayaanik tunityakkich suurat pisin aasiñ qaiłlugich maniich ilaippauranun. Taatnağuvich piññakkisirutin akisuruamik qilañmi. Taatnaanikkuvich malinğa.” ²²Nukatpiam tusaakamiuñ taamna ipiqtutchakhuni aullağniqsuq atakkii sulliñaurauqaqhuni. ²³Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, “Iłmun uqautigipsi, Sakiqnallapiagisiruq umialguruami iñuñmi isigñiałksraña Agaayyutim añaayuqautaanun. ²⁴Uqautipsaagipsi, qağanatluktuq pikukturuam isiliksraña ‘Mitqutum Iraagun’ uumak-ña umialguruam isiliksrañaniñ Agaayyutim añaayuqautaanun.” ²⁵Maliguaqtañ tusaakamitruñ taamna quviğutchallapiagñiqsut nipliğhutiñ, “Kiñami anniqsuğisiñiqpa?” ²⁶Jesus-ñum takusaqługich nipliutiniğai, “Sua iñuich savaagiyumiñaisañat Agaayyutim savagitlapiagatağaa.” ²⁷Peter-m kiuniğaa, “Supayaat unitkivut maligukhutin. Aasiłi sumik piññañiaqpisa?” ²⁸Jesus-ñum nipliutiniğai, “Uqautigipsi, Iğñiña Iñuum aquvinñanikpan aquppiutaqpañmiñun quvianağmiñi sulı supayaaq nutaağuppan, tavra ilipsi maliguaqtuasii uvamnik, aquppigisipmisi qulit malğunñun aquppiutaqpañnun atanniqsuğlugich kiñuvianjı qulit malğuk iğñiñiñ Israel-ñum. ²⁹Sulı kiñalıqaa unitchiruaq kiñuniğmiñiglu aniqatmiñiglu aapamiñik aakamiñiglu, ililgaagmiñiglu naagaqaa nunamiñik pisigilunğa akuqtuigisiruq akilıusianik tallimakıpiaguglugu. Piññakkisiruq isuitchuamik iñuułigmik. ³⁰Aglaan iñugiaktuat sivullıruat pakma aqulıgugisirut, sulı iñugiaktuat aqullıruat pakma sivullıgugutiñ.”

Savaktit Nautchiivñmi

20 ¹“Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq iñuktun nautchiivıaqtuatun. Anıpluni uvlaatchaurami savaktiksraq-sıuğniqsuq nautchiivñmiñun. ²Sivunniuatigiqqaqługich savaktiksrat akilıgisiñiñıplugich uvlum akiksrañanik savakpata nautchiivñmiñi tiliñiğai. ³Qulınuğutailamun sassağ tikitman aullalgitñami qıñiğniğai atlat tunisiñiağviñi qikaqtuat ittuaqsiñaqhutiñ. ⁴Nıpliutiniğai, ‘Savviağitchilı nautchiivimñun. Nalaunñaruamik akilıgısıgıpsı.’ Savviağniqsut. ⁵Aullalgiñniqsuq uvlug qitiqqugunnaqman sulı piñasunun sassağ ilipman, taatnatunsulı savviaqtitchıpluni. ⁶Sulı aullalgiñniqsuq tallımanun sassağ tikitchunnaqsıpman, aasiñ paqilgitñami atlanik qikağaaqsiñaqtuaniñk apıqsruğniğai, ‘Suvaata qikaqtuaqsiñaqpsı taatna uvluvakpaurağ ittuaqhusı?’ ⁷Kiuniğaat, ‘Atakkii kia-unniñ iñuum savaktiksraqtaagıñıtłuta.’ Uqautiniğai, ‘Aullagitchilı savviağusi nautchiivimñun.’ ⁸Anaqaksraaqman

tigiik. ²⁵Jesus-ŋum tuqłuǵnıǵai malıǵuaqtını uqautiplugich, “İlisimarusi aǵalatiñich Jew-ŋuñitchuat aǵalanniǵlugaqtılaaǵatnik iñuñitñik suli kama-naǵniqsrañisa nañititchuuplugich. ²⁶Aglaan taatnaittuksraungitchuq ilipsitñi. Kiñapayaaq kamañuǵuktuaq akunnapsitñi ilipsitñun savaktiruksrauruq. ²⁷Suli kisupayaaq qaukiusukkumi savaktaaǵruǵuqtuksrauruq iluqapsitñun. ²⁸Taatnatun Iǵñiña İñuum aggıñitchuq savautipkaǵıaǵuni, aglaan savautrit-yaqhuni suli qaitchaqtuqługu iñuuñi tasuǵukługich iñugiaktuat iñuich.”

Jesus Mamititchiruq Malǵuñnik Ayañaruǵnik Añutiñnik

²⁹Jesus malıǵuaqtınılu aullaaqsimata Jericho-mun, iñugiallapiaqtuat malıñnıǵaat. ³⁰Malǵuk añutik ayañaruak aquppiñiqsuk sanıǵaat-ni tumitchiat. Tusaakamik Jesus apqusaǵnipluǵu kappaiñaniqsuk, “Ataniiq, kiñuviaña David-ŋum! Nagligillañniaqtiguk.” ³¹Iñugayaat iñiqtıǵnıǵaich nıpaısaauqlugik, aglaan nipituluuraqhutik kappaiñaniqsuk, “Ataniiq, kiñuviaña David-ŋum! Nagligillañniaqtiguk.” ³²Jesus nutqaqhuni tuqłuǵnıǵik, aasiñ apiqsruqługik, “Sutquvisik uvamnun?” ³³Kiuniǵaak, “Ataniiq, qıñitlasisuktuguk.” ³⁴Jesus ilunñutchanıqsuq taapkuñniña. Aksiññiǵik iriñik. Tavrauuaa qıñitlasiñiqsuk, aasiñ malik-ługu Jesus.

Jesus-ŋum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

21 ¹Aasiñ qallikamiñ Jerusalem-mun tikiññiqsut Bethphage-mun, iǵǵıǵñun atıqaqtuamun Olives-mik. Tavrakña Jesus-ŋum tiliñi-ǵik malǵuk malıǵuaqtıñni, ²uqautiplugik, “Aullaǵutik nunaaqıuramun sıvunnaptikniittuamun. Amaniañani paqitkisıǵiksik pituqaqtuuaq natmaksıǵvik nuǵǵaǵalu. Pituıǵıǵik uvuñautiyumagitik uvamnun. ³Kia iñuum qanuqpatik uqautiyumagıktik atanguruamun inuǵiniługik. Taavruma tavrauuaa aullaqtinniǵik.” ⁴Iluqaan atuumanıqsuq tañıqsaqługu sıvunik-srıqirim uqautıǵıkkaña itnaqhuni,

⁵“Uqautisıǵik iñuñi Zion-ŋum,
Atañii, umialiksi agııqsuq ilipsitñun.
Piısaañitchuq usıaqsıqsuq natmaksıǵvıñmi,
nuǵǵañaniunniñ natmaksıǵvium.”

Zechariah 9:9

⁶Malıǵuaqtik aullaǵniqsuk tuvraqługu Jesus-ŋum uqauttutaa iñmik-nun. ⁷Taapkuak agııtınıǵaak natmaksıǵvik nuǵǵaǵalu Jesus-mun. İliñiǵaich atnuǵaatik natmaksıǵvıñmun aasii Jesus aquvitluni taapkuñ-nuña. ⁸Iñugiallapiaqtuat iñuich sıaminnıǵaich atnuǵaatiñ tumitchianun. Atlatlı kipriñiqsut akiqqunik napaaqtuniñ sıapsiutiplugich tumitchianun. ⁹Iñugayaat pisuktuat sıvuagun Jesus-ŋum suli tamatkualu malıktuat nıprualanıqsut,

“Hosanna. Nangaglakup igñiña David-ñum.
Uvvatuq Agaayyutim piliutiqaqliuñ tikitchuaq piqusiqhuni
Ataniñmik.

Psalm 118:26

Nangakkauli Agaayyun qutchiññiqsrami qilañmi.”

¹⁰Tavra Jesus isiqman Jerusalem-mun inupayaañi nunaaqqim agayaul-
lañniqsut, aasiñ inuich apiqsruqtuñniqsut, “Kiña una?” ¹¹Tamatkua
inugayaat kiuniñgach, “Taamna tavra Jesus-ñuruq, sivuniksriqiri
Nazareth-miñ Galilee-mi.”

Jesus-ñum Suaqluiyaiñha Agaayyuvikpauramik

¹²Jesus-ñum isiqami agaayyuvikpañmun anittañniñgai iluqaisa
tauqsuqsuktuat sulitunisiullaqtuat tavrani, sulilugutaqlugich tiivlut
maniññik simmiqsuñvich aquppiutañitlu tamatkua tunisiullaqtuat
tiñmiagruuranik. ¹³Jesus-ñum uqautiniñgai tamatkua, “Aglausimaruq
Agaayyutim makpiñañiñi, Tupiña taggisiquağniñtuq agaayutyag-
viñmik, aglaan iriqtuñvigliutiñpakiksi tigliñniñniñ.” ¹⁴Tavrani
agaayyuvikpañmi ayañaruat sulipisutlaitchuat Jesus-muñniqsut,
aasiñ Jesus mamititlugich. ¹⁵Qaukñiñch agaayuliñsit aglaliqiritlu
uumitchañniqsut qiniñqamitruñ Jesus savaaqaqtuaq quviquaq-
tuanik sulililgaat niprualaruat agaayyuvikpañmi nipliñhutiñ,
“Nangaglakup igñiña David-ñum.” ¹⁶Tamatkuali nipliutiniñgach Jesus,
“Tusaavigich makua sumik uqaqtulañat?” Jesus-ñum kiuniñgai, “Ii,
aglisimasuknañiksi uqañiq uqaqsimaruaq,

‘Aniqammiurat ililgauratlu nangaipkañniñgachin quyyatillautamik?’”

Psalm 8:2

¹⁷Jesus-ñum uniñniñgai. Aullañniqsuq nunaaqqiqañmiñ siñiktaqhuni
Bethany-mi.

Jesus-ñum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

¹⁸Uvlaağumman Jesus utillağmi nunaaqqiqañmun niñisuligñniqsuq.
¹⁹Qiniñqamiñ fig napaaqtua apqutmi utlañniñgaa aglaan paqitchiñitluni
fig-nik, tamarra milukataigaluaq. Jesus-ñum nipliutiniñgaa napaaq-
tuq, “Tavraqaniñaglaan asianik nauritqiniñniñqnak.” Taamna napaaqtuq
pannaqñuqtuñniñgaa. ²⁰Maliñuqaqtaiñ qiniñqamitruñ taamna quviguñtchak-
hutiñ uqañniqsut, “Qanuqhuni manna fig napaaqtua paniqtuqañ?”
²¹Jesus-ñum kiuniñgai, “Uqautigipsi, Ukpisrisiquağupsi arguaqtusunaqasi
pitlanayaqtusi savaagikkaptun taavrumiña fig napaaqtuanik, aglaantuuq
nipliğupsiunniñ uumuña igğimun, ‘Nuutittin igitaulutin tagiumun’ taat-
nallapiaq atuumanayaqtuq. ²²Ukpisriñikun apiqsruğupsi supayaamik
akuqtuigisirusi agaayulikun.”

Kimik Jesus Tuyuǵiriqaǵniqpa?

²³Jesus Jerusalem-mun tikiññanikman isiǵniqsuq agaayyuvikpañ-mun. Qaukñjisa agaayuliqsit sivulliuqtıǵruatlu utlañniǵaat Jesus ilisautripkaǵlugu aasii nipliutiplugu, “Kisum aǵalatchiñhagun savaaǵi-vigich tamatkua? Kia sañjiksritpatin taatnatun?” ²⁴Jesus-ñum kiuniǵai, “Uvañaptuuq apiqsruǵniaǵipsi atautchiñhiñamik. Kiugupsitña uqauti-gisipmigipsi nakiñ aǵalatchiñiqaǵluna savaaǵitilaañatnik tamatkua. ²⁵Kia sañjiksritpañ John paptaaqıtichiquplugu, Agaayyutim naagaqaa iñuich?” Uqaqtuyaǵniqsut inmiknun, “Uqaǵupta agaayyutmiqsaunilugu Jesus-ñum uqautiniǵaatigut, ‘Suvaatami ukpiǵinjitpisiñ John?’ ²⁶Aglaan uqaǵupta iñukmiqnisauñlugu, iñuigutçaktinniaǵivut iñuich atakkii iñu-payaat nalupqinjitkaat John sivuniksriqirautilaña.” ²⁷Aasiili kiuniǵaat Jesus, “Nalurugut.” Tavra nipliutiniǵai, “Uqautiyumiñaitmigipsi sumiñ aǵalatchisiquaǵluna savaaqaqtılaamnik tamatkuniña.

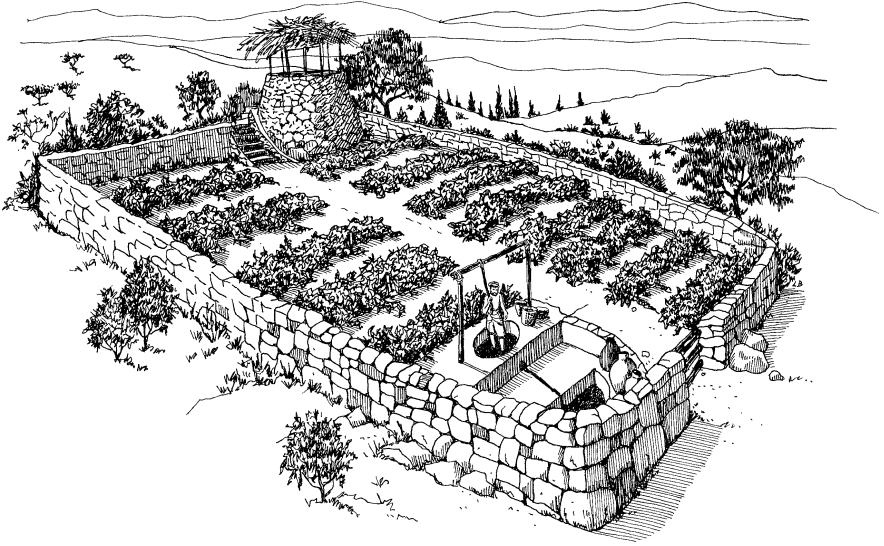
Atrikusaun Malǵukkun Iǵñikkun

²⁸“Qanuq isummatigiviñli añun iǵñiqaqtuaq malǵuñnik? Utlañniǵaa añayukñiq nipliutiplugu, ‘Iǵñiñ savviaǵiñ nautchiivimñun ugluvak.’ ²⁹Taavruma kiuniǵaa, ‘Savviaǵumiñaitçuna,’ aglaan aquagun nunuura-niqsuq aullaqhunisii. ³⁰Aapañak utlautilǵiñniqsuq ilaqataanun iǵñiǵmi uqautiplugu sivuanisun. Taavruma kiuniǵaa, ‘Savviaǵisiruna,’ aglaan aullañiñniqsuq. ³¹Nalliak taapkuak iǵñakkiñ tupiginiqpatku aaparik?” Kiuniǵaat, “Taavruma sivullium.” Jesus-ñum nipliutiniǵai, “Nipliutigipsi, tax-siliqirit suli akiisut iñugiliutiniǵai Agaayyutim añaayuaqtumiñi sivupsitñiñ. ³²John agǵigaluaqtuq ilipsitñun ilisautityaqhusi nalaun-ñaruakun iñuuniaǵviksrakun, aglaan ukpiǵinjitkiksi John. Aglaan tax-siliqirit akiisutlu ukpiǵiǵaat. Aasiili qinñiqapsigik nunuurañitçhisi aquvatigun ukpiǵilugu.

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

³³“Naalaǵniǵitçhi atlamik atrikusautmik, Iñuqaǵniqsuq nunaqaq-tuamik. Nautchirriǵviliuǵniqsuq, sapukutçhiqıǵu avataagun, nivakhuni misuǵuliuǵviksramik, nappaipluni nasiqsruǵviñmik, tavraasiñ atukkir-rutigiqlugu nautchirriqirinun. Taatnaamikami aullaǵniqsuq uñasiksuañun nunamun. ³⁴Tavra qallipman pukugviksraq asianik tuyuǵiniǵai savakti-ni nautchirriqirinun aitquplugich piññaktaaksrautni ilinjitñiñ. ³⁵Aglaan nautchirriqirit tiguniǵaich savaktai, aasiñ anaumikıǵu atausiq, suli tuqutlugu ilañat, atlasuli miłtuqtuqıǵu uyaǵaǵnik. ³⁶Tuyuqalǵiñniqsuq atlanik savaktinik, iñugiatluktuanik sivulligñiñ. Aglaan savvaǵlulǵiñni-ǵaich taatnatun. ³⁷Aqulliqpiañuplugu tuyuǵniqsuq iǵñiǵmiñik ilinjitñun

(Mt 21.33)

uqaqhuni, ‘Taluġiniagaat iġniġa.’³⁸ Aglaan nautchirriqirit qiniqamitruq iġniq uqaġniqsut inmiknun, ‘Tamarra paitchaktaaksralik, ki tuqullakput piñnaktaagiluguasii paitchaktaaksrautaa.’³⁹ Tiguplugu aninnigaat asialiviniñ tuqqutluguasiiñ.⁴⁰ Taatnamik, iñua asirrivium aggigumi qanuġniaqpagich tamatkua nautchirriqirit?’⁴¹ Kiunigaat, ‘Taapkua iñukluich nañitillugich tuqunniagai, aasiiñ atukkirrutigilugu asialivik atlanun nautchirriqirinun aatchuġumiñaqtuanun inmiñun asianik pivik tikitpan.’⁴² Jesus-ġum nipliutiniġai, ‘Aqliqisimasuknaġiksi Agaayyutim uqałha, ‘Uyaġak tuppirt ayakkañat, taamna uyaġak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni. Taamna atanġum savaaġigaa suli quviqnaqtuanunusugigikput.’

Psalm 118:22, 23

⁴³Taatnamik uqautigipsi, Iñuġingigisigai Agaayyutim añaayyautaa, uvakñaniñaglaan Agaayyun aňalatchiñiaqtuq iñuñnik tupiksriuanik pisuħiġmiñik. ⁴⁴Aasiiñ kisupayaaq puukaqtuq taavrumuġa uyaġaġmun siqumitauniaqtuq, aglaansuli taavruma uyaġaum kattaqitñikkumi iñuñmik kanuġiniġaa.”

⁴⁵Qaukñiġich agaayuliqsit suli Pharisee-ġuruaat tusaakamisigik Jesus atrikusautiñi ilisimaniqsut Jesus-mun uqautigitilaagmiknik.

⁴⁶Tigusukkaluaġniġaat, aglaan iqsiñiqsut iñugayaanik atakkii iñuich ukpiqhutiñ Jesus sivuniksriqiraunipluġu.

Atrikusaun Niġiqpagvikun Ilaqatnigviksrautni

22 ¹Taimma uqaqtuagaqsiġiññiqsuq atrikusautitigun uqaqhuni, ²“Agaayyutim añaayquautaa sagviqpan atriqagisiruq umialniġmik itqanaiyairuamik niġiqpagviksramik iġñi ilaqatnigviksrautaani. ³Tiliñigai savaktini tuqługiaquplugich tamatkua aiyugaaqtauruat niġiqpagviksramun, aglaan agġiġuñiññiqsut. ⁴Umialik tiliritqilġiññiqsuq atlanik savaktimiñik uqaqhuni, ‘Uqautiyumagisi tamatkua aiyugaaqtauruat, Itqanainnikkiga nullautchiġviksraġa. Tuqqutchianiktunja uqsraqsanjtiñik tuttuqpałunma nuġġaġmalu. Suapayaaq itqanaiqsuq. Agġiġusi niġiqpagiaġitchi katchuutiniaqtuanun.’ ⁵Tamatkua aiyugaaqtauruat suliqutiginiññigaiġich aglaan aullaħhiññaġniqsut, ilaġat savviaqhuni nautchiiviniññun sulil atla tauqsiġniġvinmiñun. ⁶Ilañisa tiguñiqunniġaiġich savaktit anaumikługich sulil tuqqutqataqługich. ⁷Umialgum tusaakamiuñ taamna uumitchaņniqsuq. Tuyuġiniġai aņuyyiuqtini tuqqutchaqtuaquplugich tamatkua iñuaqtuqtuat sulil ikipkaġlugu nunaaq-qinjat. ⁸Tavra nipliutiniġai savaktini, ‘Ilaqatnigviksraun itqanaitkaluaqtuq aglaan taipkua aiyugaaqtaugaluaqtuat nalliummatinjtichut. ⁹Aullaġusi tumitchiat kañiġaluñitñun aiyugaaqłiġiaġitchi kisupayaanik qiniġkapsitiñik agġiqulugich katchuutiniaqtuak niġipkaiviksrautaaknun.’ ¹⁰Savaktit aullaġniqsut tumitchianun aasiiñ katitchiaqsiplutiñ iñuñnik atisiplu-gich nakuuruatlu pigiitchuatlu. Ilaqatnigviksraunaasiiñ immiġniqsuq paqitapayaagmiknik. ¹¹Aglaan umialik isiqami qiniġiaqługich tuyuġmiaksraqtaañuruat, qiniġniġaa iñuk tavrani atnuġaaqtummaañitcheuaq piqutigilugu ilaqatniñniaqtuq. ¹²Umialgum nipliutiniġaa taamna iñuk, ‘Ilauraamaañ, qanuqhutin isiqpich niġiqpagvianun atnuġaaqtusunjaq-nak nalaunņaruani?’ Taamna iñuk nipiksraiññiqsuq. ¹³Umialgum uqautiniġai savaktini, ‘Qiliqsigik argaiłlu isigaiłlu igillugu aasii taag-niqsrallapiamun. Tavrani itkisiruq qiaħiq sulil tiraalatchiħiq kigutinik.’” ¹⁴Tavrani Jesus niplipsaaġniqsuq, “Iñuġiaktuat iñuich aiyugaakkaugalu-aqtut, aglaan ikituurat piksraqtaañurut.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹⁵Pharisee-ņuruat sivunniugaqsiñiqsut pitchaġukługu Jesus uqał-higun. ¹⁶Tuyuqaġniqsut maliguaqtimiknik ilaanun, piqasiqługich Herod-kuaqtuanik uqaqhutiñ, “Iliisautrii, ilisimarugut nalaunņaru-añutilaaqnik. Iliisautrirutin Agaayyutim iñuuniagvigitqukkanañnik ilumutuuruakun sugisunjaqnagu qanuq iñuich isummatiaqtilaa-ñat, aasiiñ sugiñitmiġiñ iñuum suurautilaañ. ¹⁷Uqautitigut sumik isummatilaaqnik taavrumuuna, Maligutaksrakuagñaqpa akili-i-runi tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunñaitpa?” ¹⁸Aglaan Jesus

ilisisimplugu sivunniugutaat pigii!iqihikun nipliǵniqsuq, “Ukpiŋnuaqtsiis! Suvaata uuktuaqpsitŋa? ¹⁹Qiŋiqtillaksitŋa maniŋmik aki!iqsuutauruamik tax-sinun!” Qaitchiŋiqsut maniŋmik. ²⁰Jesus-ŋum apiqsrugŋigai, “Kia-una agliutraŋa maniŋmi? Kiasuli aglaŋa?” ²¹Kiuniǵaat, “Caesar-m.” Aasiŋ Jesus-ŋum uqautiniǵai, “Aki!iutigilugu Caesar-mun Caesar-m pigikkaŋa, sulii Agaayyutmun pigikkaŋa Agaayyutim.” ²²Tusaakamitruŋ Jesus-ŋum uqaǵikkaŋa quviǵusuŋniqsut unit!uguaŋiŋ.

(Mt 22.19)

Apiqsrurun Anjpkakkauhikun Tuquhigmiŋ

²³Taavrumani uvlumi Sadducee-ŋuruat, tamatkua uqaǵuuruat tuqu-ruat anjitiqlaiŋniŋiplugich, utlautiniqsut Jesus-mun apiqsruguklugu, ²⁴“Iisautrii, Moses-ŋum uqautigaatigut itnaqhuni, Anun i!aqatiqaqtuaq tuqukpan qitunǵigaluaqani, taavruma anutim aniqataan i!aqatniktaagiraksraǵiniǵaa uilǵaǵnaaq qitunǵisi!lugu anutmik ilisimanaǵuniasiiŋ tuquruam qitunǵaǵitilaanjanik. ²⁵Samma maani ittut tallimat malǵuktun aniqatigiich akunnaptikni: anayukliq nuliaqtuaq tuqupluni qitunǵait!luni, unit!lugu nuliani aniqatmiŋun. ²⁶Tugliasuli aniqataa taatnatun tuqupluni piŋayuaglu, kiisaimma iluqatiŋ aniqatigiich tuquvut. ²⁷Aqulliupluniasiiŋ aǵnaq tuqupmiŋiŋsuq. ²⁸Taapkua tallimat malǵuuruat anutit nuliaqtuat iluqatiŋ taavrumiŋa aǵnamik, nalliat nuliaǵigisiŋiŋqpaunŋ taamna anjitiqivŋmi?” ²⁹Jesus-ŋum kiuniǵai, “Qanutun killukuaqtigivisi! Nalugisi Agaayyutim uqa!hich ilaanlu sanŋia. ³⁰Iŋuich anjitiqigumiŋ tuqumiŋ i!aqatniktuǵumiŋaitchut naagaqaa i!aqatniktitakkauyumiŋaitchut. Aglaan itkisirut isaǵuliktitun qilaŋmiittuatun. ³¹Agliqisimasaknaǵiksi Agaayyutim uqauttutaa ilipsitŋun anjitiqihikun tuquhigmiŋ. ³²‘Agaayyutigigaatŋa Abraham-lu Isaac-ŋumlu Jacob-ŋumlu.’ Agaayyutigiŋitkaat tuquŋaruat aglaan iŋuuruat.” ³³Iŋugayaat tusaakamitruŋ Jesus-ŋum ilisauttutaa quviǵusuŋniqsut.

Kamaŋniqsarakun Tillisigun

³⁴Pharisee-ŋuruat katimaniqsut tusaakamiŋ Jesus-mun nipaiqsiŋiŋiplugich Sadducee-ŋuruat. ³⁵Ilaŋata i!isautriŋuruam maligutaksranik apiqsrugŋigaa Jesus uuktuaguklugu, ³⁶“Iisautrii, nalliat tillisit kamaŋniqsrauva maligutaksrani?” ³⁷Jesus-ŋum kiuniǵaa, “‘Piqpagiyumagiŋ ataniq agaayyutigikkan iluqaaniŋ uummatipniŋ,

iluqaaniñ iñuutchipñiñ, suli iluqaaniñ isummatipniñ.’ ³⁸Taamna tavra sivulliq suli kamañañiqsraq tilliñ. ³⁹Suli tuglia taatnatun itmiuq, ‘Piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.’ ⁴⁰Maligutaksrapayaaq suli sivuniksriqirit ilisauttutigikkanich tunjaviqaqtut taapkuñnuja malgunun tillisiñun.”

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹Pharisee-ñuruat katimapaqługich Jesus-ñum apiqsruñigai, ⁴²“Qanuq isummatigivisiñ Christ, anniqsuqti akiqsruutauruq? Kia kiñuniagivaun?” Kiuniğaat, “David-ñum.” ⁴³Jesus-ñum nipliutiniğai, “Qanuqhunimi David-ñum, uqaqhuni Irrutchikun, taiguutiqağniqpaun ataniğmik? Atakkii uqağniğuguuq,

⁴⁴‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiuviksrapnun
uvañnun akiiliniñhatnunaglaan uumigiritin.’

Psalms 110:1

⁴⁵David-ñum iñmiñik taiguutiqaqpagu Ataniğmik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kiñuviağitlaniqpaun?” ⁴⁶Nalliataunniñ Pharisee-ñuruat kiulguiñniğaiç Jesus-ñum apiqsruutai. Tavrakñaniğlaan uvlumiñ kiuunniñ apiqsruqtağniğniğaat Jesus.

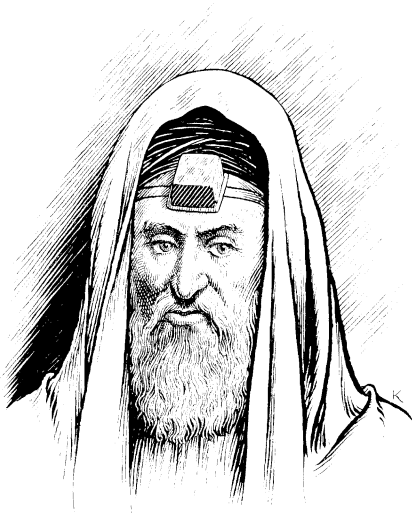
Jesus-ñum Kiliktuutigigai Ukpinquaqtit

23

¹Taatnaanikman Jesus uqağniqsuq iñugayaanun maliğuaqtimiñunlu, itnaqhuni, ²“Aglaliqirit Pharisee-ñuruatlu

maligutaksriuqtut Moses-tun iñilğaanimma. ³Taatnamik tupigiraksraigisi atuğlugillu supayaanik uqautikpasi tuvrasuñaqnagich qanuq pisuutilaanaq. Atakkii atuummit-laitchaat sumik uqaqqaqhutij.

⁴Natmiqsuiruqtut iñuñnun uqumailanik. Aasiisuli ikayuğummataitkaich akiyautisuglugich. ⁵Savaapayaaqtiñ iñiqtağirağiğaat qiniqqusañhiñagutij iñuñnun. Agliłaaqtağniğaiç puukataurat qauğmikniļu talig-mikniļu imaqaqtuat uqağnik suli atnuğaağmij niviñalukkatanich taklıłaaqługich. ⁶Iniqallatuniqsut qaukñijich aquppiutanitñik niğiqpakmata, suli Jew-ñuruat ktrağvinjitñi aquppiłlatuplutij qaukiuruam inaa-

(Mt 23.5)

ni, 7 suli tumitchiani paglatqutuplutiņ suli iņņun tuqliraqusuuplutiņ iļisautriņnik. 8 Aglaan taiguutiqağumiņaitchusi iļisautriņnik, atakkii atautchiļhiņamik iļisautriqağhusi aasiņ iluqasi aniqatigiiksusi. 9 Taiguņniaqasiuņsuli kiņapayaaq maani nunami aapapsitņnik, atakkii atautchiļhiņamik aapaqaqtusi qilaņmiittuamik. 10 Naagaqaa taiguqasiu kiņapayaaq sivulliuqtinik atakkii atautchiļhiņamik sivulliuqtiaqtusri, taamna Christ-ņuruq, anniqsuqti akiqsruutauraaq. 11 Iņuk kamaņa- niqsrauraaq akunnapsitņi savaktigiyumagiksi. 12 Suli kiņapayaaq kamaņagasugiruaq iņmiņnik atchiksipkakkauğisiruq. Kiņapayaaq atchiksi- ruaq iņmiņnik kamaņaqsipkakkauğisiruq.

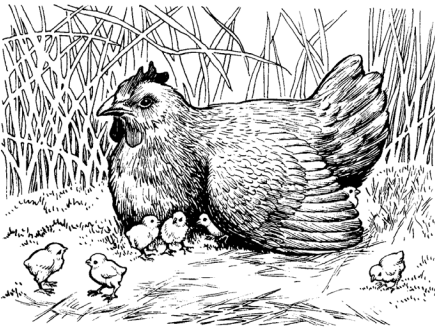
Jesus-ņum Suakatağai Ukpįņņuaļhatigun

13 “Nakliuņ, aglaliqirisiļu Pharisee-ņuruasiļu, ukpiņņuaqtisii! Kaņiqsitļaitkiksi Agaayyutim uqaļha uqqiraqtaalu suli iļisautriņitļugich. Atriaqtusi iņņnik aņmautiqaqtuanik Agaayyutim aņaayuuqautaanun aglaan aņmaņitļugu. Isiņitchusi sulipsuuq isiqtaļigisi tamatkua isiņniuraqtuat. 14 [Nakliuņ, aglaliqirisiļu Pharisee-ņuruasiļu, ukpiņņuaqtisii! Ivayaqtuiplusi tupiņitņnik sulliņauraiņitņiglu uļgağnaat, aasiņ taimma qiņiqtinniagaqsiplusi takiruamik agaayuplusi, taamna pisigilugu anasiņņuqsaqsiuļksraqsi pigiitļuņniaqtuq.] 15 Nakliuņ, aglaliqirisiļu Pharisee-ņuruasiļu, ukpiņņuaqtisii! Kukiļuktusi tağiukunlu nunakunlu atautchimikunniņ maliguaqtinigukhusi. Aasiņ maliguaqtiksraqtaagianikapsiuņ anasiņņuqsagviņmutlasirağigiksi pigiitļukļugu ilipsitņiņ. 16 Nakliuņ, ayauņaplusi sivulliuqtauruasi! Uqaqtusi, ‘Kiņapayaaq akiqsruqami agaayyuvikpakun taamna suuņitchuq, aglaan kiņapayaaq akiqsruqami kaviqsaakun manikun agaayyuvikpakun, tavra akiqsruutiniktuq!’ 17 Ayauņaplusi isumalguitchuasii! Nalliak ukuak pitļuktuaņuva—kaviqsaak manik naaga agaayyuvikpak ipqisitchipkairuaq kaviqsaamik maniņmik? 18 Uqaqtusisuli kiņa iņuk akiqsruqami tuniļlaqtuğvikun taamna suuņitņiplugu, aglaan akiqsruqami aatchuutauruakun tuniļlaqtuğviņmi akiqsruutiniktuq. 19 Ayauņaruasi! Nalliak ukuak pitļuktuaņuva aatchuun naaga tuniļlaqtuğvik ipqisitchipkairuaq aatchuutmik? 20 Taatnamik iņuum tuniļlaqtuğvikun akiqsruqami taputirağigai aatchuutit tuniļlaqtuğviņmiittuat. 21 Iņuk akiqsruqami agaayyuvikpakun, taputipmirağigaa Agaayyun ittuaq tavrani. 22 Iņuk pakivrumuuna akiqsruqtaqami taputipmirağigaa Agaayyutim aquppiutaņa taamnalu aquppiruaq tavrani. 23 Nakliuņ, aglaliqirisiļu Pharisee-ņuruasiļu, ukpiņņuaqtisii! Qulikuraqtusi avuuğutipsitņik—mint, dill suli cummin-nik; aglaan minitļugich qulliupiaqtuat iļisauttutit maligutaksrani: nalaun-ņaruaiļiq, nagliktaq suli ukpiqsriļiq—taapkua atuumaraksrağaluasi minitchirağasuņqasiaglaan sivulligņik. 24 Ayauņaplusi sivulliuqtisii,

milugiatchiat piigñiağagigisi qallutipsitñiñ salummautituqługich, aglaan iilğataqtigagigiksi pikukturnuaq natmaksigvik. ²⁵Nakñiuj, aglaliqirisii- lu Pharisee-ğuruasiilu, ukpiñjuaqtisii! Salumapkairusi qaathiñanjitñik qallutipsi sulı puggutapsi, aglaan ilujich immaukkaqhutiñ ivayaqtu- ğıgmik sulı killiqiğıgmik. ²⁶Pharisee-ğuruasii, qanutun qinñitlaisigivisi! Salummaqaaqsigik iluarñnik qallutimlu puggutamlu, qaanjiglı saluma- yumauk. ²⁷Nakñiuj, aglaliqirisii lu Pharisee-ğuruasiilu, ukpiñjuaqtisii! Ittusi qinñiyunaqtuatun iluvğich silataatitun, aglaan ilujich immauk- kaqhutiñ tuquñaruat inñuich saunijitñik sulı qaayugñapayaaqtuanik. ²⁸Taatnallapiaq qaathiñapsigun sagviaqtuğaqtusı inñujun nalaun- ğaruatun iliplısi, aglaan ilupsitñi immaukkaqtusı ukpiñjuağutinik pigiiğiqiğıgnıglu.

Jesus Sivuniksriqıruq Anasiñjuqsagviksrağatnik

²⁹“Nakñiuj, aglaliqirisii lu Pharisee-ğuruasiilu, ukpiñjuaqtisii! Qinñiyunaqsagisi iluvñich sivuniksriqirit sulı nalaunğaruat inñuich. ³⁰Uqaqtusısulı, ‘Inñuuniaqsimagupta inñılğaan taimani aapaavut inñuuniaq- mata, piqasıqsuutinayaitchugut ilinjitñi inñuaqtuqmata sivuniksriqirinik.’ ³¹Taatna uqaqapsı ilipsitñik ilisimaraunıqsusı kiñuviağitilaapsitñik tuqutçhiruanun sivuniksriqirinik. ³²Ki naatchiuj sivulliapsı aullağ- niikkağat. ³³İlipsi qitunğanjich tuqunaqaqtuat nimigiat! Qanuğlugu nañaqniaqpisiuj anasiñjuqsagvinmuktitaaviksraqsı? ³⁴Taatnamik tuyugısırıña sivuniksriqirinik ilipsitñun puqıksaanıglu inñujnik aglali- qirinıglu—ılanjich tuqutkisigisi, sulı ilanjich kikiaktuutilugich, atlatsulı ipığaqtuğlugich katrağvipsitñi sulı qimaaratchilugich nunaaqqimiñ atlanun nunaaqqiñun. ³⁵Taamna pisigıplugu anasiñjuqsaqsiuñiksraqsı tikiññaıqtuq ilipsitñun maqitchipkaiñapsigun auñatnik nalaunğar- uat inñuich maunı nunamun, aullağniilugu inñuaqtuğhaniñ Abel-ğum inñuaqtuğhanunaglaan Zechariah-m iğñıñan Barachiah-m, inñuaqtapsı akunğakni agaayyuvikpaumlu tunılğaqtuğviumlu. ³⁶Uqautigipsi ilumutuuruamik, iluqanı tamanna anasiñjuqsautiksraq tikiumagisi- ruq makunıña inñujun pakmapak inñuuruanun.

(Mt 23.37)

Jesus-ğum Piqpaksrıñha Jerusalem-miunik

³⁷“Annaatuk, Jerusalem- miusii! Tuqutçuuruasii sivuniksriqirinik miłuqtuirua-

siilu uyağannik tamatkuniņa tuyuauruanik ilipsitñun! Akulaiqługu katitchummiuğaluğağigitka iñugikkasi, atrilugu aqargiqpak piyaquqtaılitñiktuatun paiyaagmiñnik ataaknun isaqquñmi. ³⁸Atañii, tupiqsi suksraakkaullapiagnaqtuq suñiıllağuglugu. ³⁹Taatnaqluņa uqautigipsi, qñitqikkumiñaitkipsitña nipliğñiałapsitñunaglaan, ‘Uvvatuq Agaayyutim piliutigiliuñ taamna tikitchuaq atqagun atangum.’”

Jesus Sivuniksriqiruq Piyaquğniałhanik Agaayyuvikpaum

24 ¹Jesus unitkaqspimagu agaayyuvikpak maliguaqtaiñ upyaugniğaat ininittñik agaayyuvikpaum. ²Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Iluqaisa makua tupqich qñinjtipsisigich? Uqautigipsi, Kisiññuqtaqağumiñaitchuqunniñ uyağanmik qalliani atlam ulğusimaitchuamik.”

Jesus Sivuniksriqiruq İhuiıliuğutniglu Piyuaqsıuliksramiglu

³Jesus aquppipkaqtitlugu iğgimi taggisıqaqtuamik Olives-mik maliguaqtaiñ utlañniğaat kisipkuhutinj apiqsruqlugu, “Uqautitigut uumiņa. Qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutugun ilitchuğigisıvisa aggyısi-guvich suli nuna isukhiyasikpan?” ⁴Jesus-ñum kiunığai, “Qaunatqiağigitchi iñuiıli kinninjtichumagaasi. ⁵Atakkii iñugiaktuat iñuich aggyısisirut uqağutin, ‘Christ-ñuruņa,’ aasıñ kinnittñigutin iñugiaktuanik iñuñnik. ⁶Tusaagisirusi añuyaktuanik qanittuamiñ uñasıksuamiñlu. Iqsıñiaqasi atakkii iluqatınj tamatkua atuumaruksaurut aglaan isukhiñgitchuqsuli. ⁷Nunaaqqich añuyııuğisirut akılliğiıksıllutinj avatmun suli atangıuviich akılliğiıksıllutinj avatmun, niğisuksiulıqmılutinj, suli nuna aulapmıluni nanıpayaaq nunani. ⁸Iluqaitñik tamatkua aullağniısaagıgai auliyautiıłhum.

⁹“Qaisaugisirusi naglıksaaqsıuviksrapstıñun, suli tuqqtauıksrapstıñun, uumigitchıulusi nunaaqqipayaaniñ pıqutıgiluņa. ¹⁰Taimanıguqpan iñugiaktuat iñuich ukpığutaığñiaqtut, aatchuutıgırağautılutinj avatmun suli uumıkkutılutinj avatmun. ¹¹Iñugiaktuat sıvuniksriqirinñuaqtuat aggyısispmiñıqsut kinnittñigutin iñugiaktuanik iñuñnik. ¹²Suli pisıgilugu iñuich pigiıliqııthat iñugiaksıtmukhutinj pıqpakkutaat niğlaqsıñiağaa. ¹³Aglaan iñuk makıtaruaq payaņaığuni isuanun annıqsukkaugisıruq. ¹⁴Qulıaqtuağıgisıgaat taamna tusaayugaallautaq Agaayyutim añaayıuqau-taagun, uqautıgilugu nunaaqqipayaanun. Aquagun isukhiıksıruq.

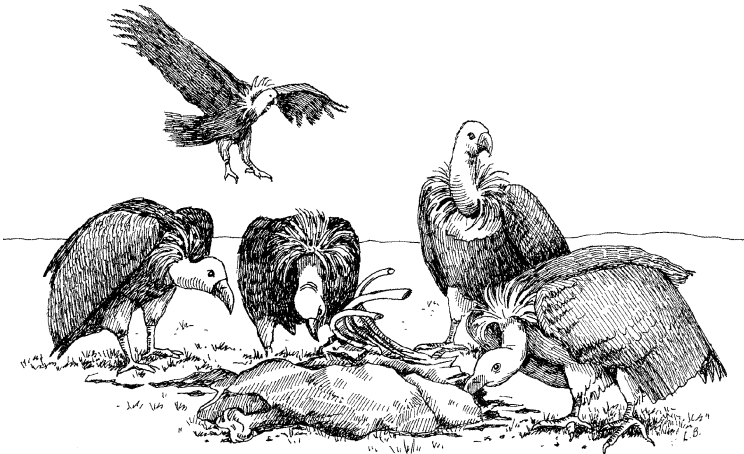
Tatamnapiagataqtuaksraq

¹⁵“Iñuk aqliqıruaq ukuniņa kanıqsıli. Qıñıgniğıksı naggunallapiağataqtuaq qıkağlugu ipqıtuami inimi inıksırañısamiñi, Daniel-ñum Agaayyutim sıvuniksriqıraa uqautıgıkkana. ¹⁶Taipkunani uvluni iñuunıaqtuat nunañani Judea-m qımakkumaut iğgıñun. ¹⁷Iñuksuli

itkumi tupiġmi qaṇjani atqagñaqani aikġiġumi sumik tupiġmi iḷuaniñ. ¹⁸Kiñasuli iñuk nautchiivini itkumi utiġñaqani aikġiġumi quppiġaagmiñik. ¹⁹Taipkua uvlut tikitpata, nakliuḡ agnat siḡaiyauniġumiḡ suli aakat miluktitchigumiḡ iḷiḷgauragmiknik. ²⁰Agaayutitchi qimaḷik-sraqsi atuumatquḡiḷḷugu ukiumi naagaqaa minguiqsiagvium uvluaani. ²¹Atakkii taivrurmani nagliksaaqpaurafiksraq atuumagisuruq atrigiḡisaja atuumaruam aullaġniñḡhaniñ nunam uvuḡanunaglaan. Taatnasiq nagliksaaqpaurafiq atuummitqiḡñiaḡitchuq taavruma aquagun. ²²Aasii Atanġum makua uvlut iḷaḡḡaqtanḡisuaqpagich, kiña iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq. Aglaan pisigiplugich piksraqtaani Agaayyutim taapkua uvlut iḷaḡḡaqtaaġisigai. ²³Taimaniġuqpan kia iñuum uqautikpasi, ‘Qiñiqsiuḡ, uvva Christ,’ naagaqaa itnaqpasi, ‘Ikaniittuq,’ ukpiġiniaqasigik. ²⁴Atakkii anniqsuqtiḡḡuat suli sivuniksriqiḡiriḡḡuat iḷiġisirut savaaqaġutiḡ kamanaqtuanik savaanik suli quviqnaqtuanik. Taapkuunuuna kinniñiaġniġaich Agaayyutim piksraqtaanḡi pisagiyumiñaġumisigik. ²⁵Atanḡii, uqautigipsi taavrumiḡa atuummigaluaqnagu.

²⁶“Aasiḷi kisupayaam uqautikpasi Christ iñuiḷaami inniḷugu tatpavuḡaqasi naagaqaa iriqsimaniḷugu uvani tupqum iḷuani ukpiġiniaqasiuḡ. ²⁷Atakkii Iġñiḡa Iñuum agġiġisiruq atriḷugu ikniqpalaḡmun qaummagiksipmatun qilak kivaknamiñ kanaknamun. ²⁸Sumipayaqsuli tuquḡaruuq itpan, tavrurḡa tiḡmiaqpaich tuquḡaraqtuġuurat katisuurut.

(Mt 24.28)

Agġiḷiksraḡa Iġñiḡan Iñuum

²⁹“Aquuraḡaġunaasiñ uvluiñ nagliksaaqsiuḷhum, siqiñiq taaqsigisiruq

suli tatqiq qaumaḡingiguni,
 uvlugiat katagaqmilutinj qilaḡmiñ
 suli qaummatipayaanjı sılam nuktitaulutinj inimikniñ.

Isaiah 13:10; 34:4

³⁰Taivrumani uvluni ilitchuqqutaa Igñiñan Iñuum sagvigisiruq qilaḡmiñ. Iñupayaaña nunam qialuni qiniḡisigaat Igñiña Iñuum aggiqsuaq nuviyakun qilaḡmiñ saḡḡimigun suli kamanallapiaqtuakun kamanautmigun.

³¹Qalḡuqtautiqpaktuglugich nipituruat tuyugigisigai isaḡuligikkani katitchiyaqtillugich piksraqtaagmiñik iñuḡnik nakitñapayaaq nunami.

Iłisaaksraña Asirritłaitchuam Napaaqtum

³²“Iłisaagaḡitchi fig napaaqtumiñ, itnaqhuni, akiguiñ milukatanjich nauqaqsipmata suli suḡaaqsipłutinj qituglipmata ilisimaraḡigiksi upinḡaam qallilḡha. ³³Taatnatuntuuq qiniḡupsigik tamatkua atuummiruat ilisimaniaqmigiksi Igñiña Iñuum qallilłapiaqtilaaña qakma. ³⁴Iłumun uqautigipsi, Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuqaniḡniañitchut tamanna suapayaaq atuumaanikkaluaqnagu. ³⁵Iluqani nuna suli qılak piyaqquk-kaugisiruk, aglaan uqałhich uqautigikkatka piiñḡigumiñaitchut.

Pivia Aggiłiksrañan Iłisimaraitchuq

³⁶“Kia-unniñ iñuum nalugaa uvlug naagaqaa sassaḡ sumi tikisilaaksraña. Isaḡulgich qilaḡmiittuat unniikii igñiḡuruam nalugaat. Kisimi aapam ilisimagaa. ³⁷Igñiña Iñuum aggiqpan taimanisun itkisiruq atrilugich iñuich iñuuniaqmatun uvluiñi Noah-m. ³⁸Atakkii taipkunani uvluni sivuani uliqpałhum iñuich niḡimaaqtut imiqsimaahutinjlu, ilaqatniktuqhutinj suli qitunḡatinj ilaqatniktuqtitlugich Noah-m isigñiałhanunaglaan umiamun. ³⁹Iñuich ilitchuḡiñiñiñiqsut atuumaniaqtuamik uliqpaḡmun pisagilḡataqtitlutinj. Taatnatun itkisipmiuq Igñiña Iñuum aggiqpan.

⁴⁰Malḡuk aḡutik savaktuak nautchiivini, ilaqataa tigurauligisiruq aasiñ ilaqataa uniktauliguni. ⁴¹Malḡuk aḡnak mukkaaksriuqtuak mukkaaksriuḡvini, ilaqataa tigurauligisiruq aasiñ ilaqataa uniktauliguni.

⁴²“Taatnaḡusi ataramik itqanaitchuksraursi, atakkii nalugiksi sumi uvlumi atannapsi aggiḡñiaqtilaañanik. ⁴³Aglaan ilisimayumagiksi una, tupqum iñuan ilisimayumiḡ napmun ilikpan unnuaq tigliḡniaqtim aggiḡñiaqtilaaña qaunaginayaqtuq tigliḡniaqti siqumḡutitquñilıluḡu tupiḡmiñun. ⁴⁴Taatnatuntuuq itqanaitchuksraupmiusi atakkii Igñiña Iñuum aggiḡñiaqtuq sassaḡniḡmi niḡiugvigiñisapsitñi.

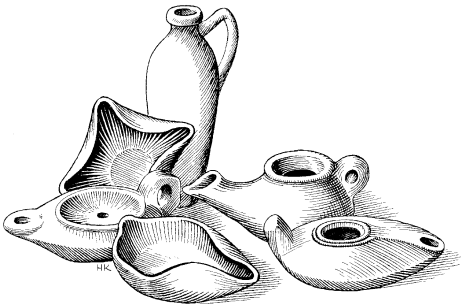
Tuniqsimaruaq Naaga Tuniqsimaitchuq Savakti

⁴⁵“Kiña tuniqsimaruaḡupluni isumatupluni lu savaktauva? Ilaañuruq añaayuaqam qaukiłiutikkaña atlanun savaktimiñun tupiḡmiñi ittuanun

niqiksritñiktaqtuamun piviksraq nallaullapiaqługu. ⁴⁶Qanutun quvia-suktigigisiva taamna savakti añaayuqam utigumi paqitana savaagıglugu. ⁴⁷İlumun uqautigipsi, atangum piksraqtaagıgısigaa taamna savakti qaunaksritqulugu iluqaitñik suurağmiñik. ⁴⁸Aglaan qanuq savaktau-nıqpan pigiitłuni? Isumapiagıniqsuq iñmiñun, ‘Añaayuqaga maunauraq utiğniñjitchuq,’ ⁴⁹aasiñ anaumiaqsılugich atlat savaqatini suli niğiqati-giplugıllı imiqatigiplugıllı imiqtuqtit. ⁵⁰Añaayuqana taavruma savaktim utiğniñtuq ilañatigun uvlu niğiuğnişillugu ilaanik sassağniğmiļu qaunagınişillugu. ⁵¹Atangata aggıgumi tatapsallapiağisigaa piqasiutip-kagılgulu ukpiñıuqtinun. Tavrani iñuich qiağisirut tiriquulatchiğugıllı kiggutitij.”

Atrikusaun Qulitigun Niviaqsıatigun

25 ¹“Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisıruq qulitun aju-tituqsımaitchuatun tıgummiqaqtuanik nanniuramiknik paagıaqługu ilaqatniñniaqtuaq. ²Tallimat taapkunani isumaturua-ñunıqsut, suli tallimat isumatuitłutij. ³Taapkua isumatuitchuat saagağmiñiğaiç nanniuratiñ, aglaan uqsritqiutiksrañitñik saagan-ğiñniqsut. ⁴Isumaturuataasiñ uqsritqiutiksralıgaagıniqsut nan-niuramiknun. ⁵İlaqatniñniaqtuaq tuuliñıapkaqługu taapkua iluqatiñ siñiñnialiqamıñ siñik-sağniqsut. ⁶Tavra unnuaq qitiqquqman iñuk nipli-qsuq, ‘Marra, ilaqatniñniaqtuaq aggıqsuq. Anıłusi paagıaqsiuñ.’ ⁷İluqatiñ ajuıtıtuqsımaitchuat makitnamıñ ikummaktaagıniğaiç nanniuratiñ. ⁸Isumatuitchuat

(Mt 25.4)

uqautiniğaiç isumaturuat, ‘Qaitçisıgıt ilañanik uqsrupsi atakkii nanniuravut qamiaqsıniqsut.’ ⁹Aglaan isumaturuat kiuniğaiç, ‘Naaga, naamayumiñaitpaluñmiugut uvaptiknunlu ilipsitñunlu pigupta, aglaan aullağusi taipkunıña tunisiullaqtuanun uqsrunik tauqsıgiağitçhi piksrap-sitñik.’ ¹⁰Tavrallı isumatuitchuat aullağniqsut, aasiñ tauqsıgiaqıtılugich ilaqatniñniaqtuaq aggığniqsuq. Taapkua itqanaitchuat isiqatıgıgaat kat-chuutiviñmun niğiqpagıaqhutij, tavraasiñ taluplugu. ¹¹Aquvatıgunlı aggıqmiñiqsut alğianıç niviaqsıat. Uqaaqsıgaluaqtut, ‘Ataniiq, añmau-tillañniaqtıgıt.’ ¹²Aglaan kiuniğai, ‘Naluniğipsi. Kisuuvisi?’ ¹³Taatnağusi qaunatqiağıgıçhi. Atakkii nalugiksi uvluq unnıiñ sassağniq İğniña İñuum agıiıksraña.

Atrikusaun Piņasutigun Savaktitigun

¹⁴“Suliuuva Agaayyutim añaayyqautaa sagviqpan atriqaqtuq aņutmik iglausuktuamik uņasiksuamun nunamun. Inmiņuquplugich savaktigikkani qaunaksriļiutinigai suurağmiņun. ¹⁵Atausiq iņuk qaitchiņigaa 5,000-tun maniņņik, atla iņuk 2,000-tun, atlasuli 1,000-tun, iņullaa akuqtuipļuni pitļakkağmigun. Aasiņ aullağniqsuq iglaviksrağmiņun. ¹⁶Taamna iņuk akuqtuiruaq 5,000-tun maniņņik aullaqhuni piņatchiasuņaqani tauqsigņiutiginigai maniksriusriani, aasiņ piņņautigiplugich 5,000-sipsaanik. ¹⁷Taatnatunsuli taamna iņuk akuqtuiruaq 2,000-tun piņņapsaaqmīuq atlanik 2,000-nik. ¹⁸Aglaali iņuk akuqtuiruaq 1,000-tun aullaqhuni paksrautiplugu nunamun iriğniğaa añaayyqagmi maniņa. ¹⁹Akuni piiļgatağaluaqami añaayyqañat taapkua savaktit utiğniqsuq, aasiņ makpiğarriqutiaqsiplugich maniksriusriañatigun. ²⁰Tavra taamna iņuk akuqtuiruaq 5,000-tun tikiutriruq atlanik 5,000-nak-taağmiņik uqaqhuni, ‘Ataniiq, qaitchikapņa 5,000-tun maniņņik, uvva piņņapsaaqtuņa 5,000-nik.’ ²¹Añaayyqañan taavruma uqautigaa, ‘Savaaqallautağniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruaņuniqsutin savakti! Tuniqsimmatriņiqsutin iņugiakitchaluaqtuatigun suuratigun; inillaņniagikpiņ aņalatiguğutin iņugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiņ añaayyqagikkapni.’ ²²Taamnaptuuq iņuk akuqtuiruaq 2,000-tun maniņņik aggiqhuni uqağmīuq, ‘Ataniiq, qaitchikapņa 2,000-tun maniņņik, uvva piņņapsaaqtuņa 2,000-nik.’ ²³Añaayyqañantuuq uqautipmīgaa, ‘Savaaqallautağniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruaņuniqsutin savakti. Tuniqsimmatriņiqsutin iņugiakitchaluaqtuatigun suuratigun. Inillakkisigikpiņ iņugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiņ añaayyqagikkapni.’ ²⁴Tavrāli iņuk akuqtuiruaq 1,000-tun maniņņik aggiqhuni uqaqtuq, ‘Ataniiq, iļisimagikpiņ. Anayaktuqtaunungitchutin aņun. Pukuirāqtutin nautchiivigiņiğisapniņ katitchisuuplutinlu kangāqsruivigiņgisaqniņ nautchiaksranik. ²⁵Sivuuğaplūņa taatnaqlūņa iriğitka maniksin nunamun. Uvva, pisin pigigitin.’ ²⁶Añaayyqañan uqautigaa, ‘Pigiitchuatin iqiasruuplutinlu savaktii! Iļisimagaluaqtutin kiprisuutilaamnik nautchiigvigiņisamniņ katitchiplūņalu kangāqsruivigiņgisaqniņ nautchiaksranik. ²⁷Iļiņayağniğitin manitka manniqiriņun, aasiņ utiğuma akuqtuitļanayaqtuņa pimņik naggutiņitņik.’ ²⁸Aasiņ uqautiniğai atlat savaktit, ‘Pisigiņ taapkua maniich ilaaniņ qaityağiağlugichaasii taavrumuņa 10,000-tun maniqāqtuamun.’ ²⁹Tavraasiņ kiņapayaaq aņalatchiļļautāqtuāq aatchuusriāğmiņik piņņapsaağisiruq sippakuuqtualiguni. Aglaan taamna piņņangitchuaq, mikiruamikunniņ piginasugikkagmiņik piik-kaugisiruq ilaaniņ. ³⁰Siņitchiuq piņņañniurangitchuaq savakti taaqtuam taağniqsraņanun. Tavrani qiāgisirut tiriquullaisa kiggutiņi.

Aviktuiḡiksraq Nunam Iñupayaurañi

³¹ “Iḡñiña Iñuum aggitqikpan kamañaqtuakun qaumamigun iluqaisa ipqitchuat isaḡuligikkani piqatigilugich, aquvinniaqtuq aquppiutaqpañmiñun kamañaqtuamun. ³² Aasiñ iñupayaurañi nunam katitaugisirut sivuḡaanun. Tavrani aviktuiḡisigai atausiuttaaḡlugich, atriḡugu munaqsri aviktuipmatun ipnaiñik tuttuḡuuranñ. ³³ Suli inillakkisigai ipnaich taliqpiñmi tuñaanun, aglaali tuttuḡuurat saumium tuñaanun. ³⁴ Umialgum uqautigisigai taliqpiñmiñi ittuat, ‘Mañuḡitchi, aatchuusriaqaqtuasii piliusiamik Aapamniñ, paitchaktaḡisium Agaayyutim añaayuuqautaa itqanaiaañuruuq ilipsitñun iñiqtauḡhaniḡaḡlaan nunam. ³⁵ Atakkii niḡisuktauqama niqiksritchaḡigikma. Imiḡukamalu imiksritchaḡigikma. Iḡlaañukama aiyuḡaaḡluña isiqtitagaḡigikma. ³⁶ Atnuḡaañitñama atrak-sritchaḡigikma atnuḡaamik. Atniḡñaqama takuraḡigikma. Isiqtaukama tikitluña isiqattaḡaḡigikma.’ ³⁷ Tavrali iñuich nalaunḡaruat kiuniaḡaat, ‘Ataniiq, qañaaḡlaan qñiqpisigiñ niḡisukavich aasiñ niḡipkaqhutin naagaqaa imiḡukavich imiqtitagaḡisigiñ? ³⁸ Qañaasuli qñiqpisigiñ iḡlaañuḡlutin aasiñ isiqtitlutin naagaqaa atnuḡaañitñavich atnuḡaagtitiḡisigiñ? ³⁹ Suli qañaaḡlaan qñiqpisigiñ atniḡñaqhutin naagaqaa isiqsiviñmiitnavich takuniḡisigiñ?’ ⁴⁰ Umialgum kiugisigai tamatkua itnaḡlugich, ‘Iḡmun uqautigipsi. Qanutunaglaan savautrikapsi nagliḡnaqniqsrañatnun aniqatiuma savaaḡigiksi uvañnun.’ ⁴¹ Aasiñi uqautiniaqmigai tamatkua saumium tuñaani, ‘Piḡitchi uvañniñ! Anasiñḡuqsakkauniaqtusi isuitchuami ikniḡmi itqanaiaañuruamun tuunḡaḡmun isaḡuliñiñunlu. ⁴² Atakkii niḡisukama niqiksritḡaitchipsitḡa. Imiḡuliqama imiksritḡaitchipsitḡa. ⁴³ Iḡlaañukama aiyuḡaatḡaitchipsitḡa. Atnuḡaitñama atnuḡaaqtitḡaitchipsitḡa. Atniḡñaqamalu isiqsiviñmiitnamalu isiqattaatḡaitchipsitḡa.’ ⁴⁴ Tavraptuuq kiuniaḡaat itnaḡutiñ, ‘Ataniiq, qañaaḡlaan qñiqpisigiñ niḡisukavich imiḡukaviñḡu naagaqaa iḡlaañukavich atnuḡaitñaviñḡu, naagaunniñ atniḡñaqavich isiqtaukaviñḡu aasiñ savautiñḡitḡlutin?’ ⁴⁵ Aasiñ kiuniaḡai, ‘Uqautigipsi, qanusipayaamik savautrisunḡitñapsi atautchimunniiñ nagliḡnaqniqsraqtuamun savautriñḡitchusi uvañnik.’ ⁴⁶ Tamatkuali aullaqtitkisigai isuitchuamun anasiñḡuqsasivunḡmun, aglaali nalaunḡaruat isuitchuamun iñuḡiḡmun.”

Sivunniugun Tuqutchukḡugu Jesus

26 ¹ Jesus uqaḡuiqami tamatkuniña, uqautigai maliguaqtini, ² “Iḡsimarusi, malḡuk uvluk aquagun atuumagisiruq Jew-ḡuruat niḡiqpagvikaañat atilik Apqusaakkauḡimik, aasiñ Iḡñiña Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq kikiaktuutraksrauluni.” ³ Qaukḡiñich agaayuliqsit [suli aglaliqirit] suli sivulliuqtigruat katinniqsut igluqpañanun

qaukijat agaayuliqsit atilgum Caiaphas-mik. ⁴Sivunniugaqsiñiqsut tigusrağukługu Jesus nalunautchilutiñ tuqulluguasiñ. ⁵Aglaan uqağ-niqsut, “Niğiqpagvikaam uvluani taatnağniangitchikput. İñuich aḡalanniqluktaiviaqtut.”

Jesus Tiprağiksakkauruq Bethany-mi

⁶Uvvaasriñ Jesus Bethany-miititlugu tupqani Simon-ñum auyu-gaqtualgum ⁷tikiññiğaa ağnam saagaqhuni nakasruñḡuarjuramik tiprağiksautmik akisuruamik nanuutiksramik, aasiñ kuviplugu Jesus-ñum niaquanun niğiñiaqtitlugu. ⁸Maliguaqtaiñ qiniqamitruñ iḡuagiññiğaat nipliqhutiñ avatmun, “Supman asiñun tiprağiksaun atuqpauñ? ⁹Una tiprağiksaun tunikpan atqunautaunayaqtuq qaisaulu-niasiñ nagliñnaqtuanun.” ¹⁰Jesus-ñum iḡitchuğiplugu nipliutigikkañat uqautiniğai, “Suvaata una isumaaluksaaqpisiuñ ağnaq? Savautigañḡa savaallautamik. ¹¹Nagliñnaqtuat nayuqtigigisi ataramik, aglaan nayuqtiginianğitchipsitḡa ataramik. ¹²Uvvauna ağnam kuvikamiuñ tiprağiksaun timimnun itqanaiyautigaa iḡuvikkaułiksrağa. ¹³Iḡumun uqautigipsi, nani-payaaq tusaayugaallautaq quliaqtuanukpan nunapayaani, taavrumap-tuuq ağnam savañḡa uqautağisipmiuq itqakkutauluni ilaanun.”

Judas Anıqtuq Aatchuutigisukługu Jesus

¹⁴Taimmali iḡañata qulit malğuk maliguaqtit, atiqaqtuq Judas Iscariot-mik, utlautiniqsuq qaukñiñitñun agaayuliqsit ¹⁵uqautiplugich, “Sumik qaitchiñiaqpisitḡa Jesus aatchuutigigupku ilipsitñun?” Akiññiğaat iñuiññaq qulitun maniññik. ¹⁶Tavrakñaniñaglaan Judas qaunaksruaqsi-ruq piviksramik aatchuutigisrukługu Jesus.

Jesus Niğiqatauniqsuq Maliguaqtimiñi Niğiqpagviani Atiliñmi Apqusaakkaułiğmik

¹⁷Sivulliqpiami uvluani niğiqpagvikaam puvlaksiğniğilaanik qaqqunik maliguaqtit tikiññiğaat Jesus uqautipluguasiñ, “Nani itqanaiyaquvi-sigut niğiqpakisrapnik atiliñmik Apqusaakkaułiğmik?” ¹⁸Kiuniğai, “Nunaaqqimugitchi aḡutmun iḡisimakkamnun uqautilugu, İḡisautri uqaqtuq, piviksrağa qalliuraqtuq. Niğiqpagvia atilik Apqusaakkaułiğmik niğgivigisukkiga tupipni piqatigilugich maliguaqtitka.” ¹⁹Maliguaqtit piñiqsut Jesus-ñum piraksrirtutaatun ilinjitñun, aasiñ itqanaiyaqhutiñ niğiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkaułiğmik. ²⁰Unnuksraaqman Jesus aquvinniqsuq niğisukhuni piqatigiplugich qulit malğuk [maliguaq-tini]. ²¹Niğiñiallagmiñ Jesus-ñum uqautigai, “Uqautigipsi, iḡapsisamma aatchuutiginiagañḡa uumiksriñun.” ²²Iluqatiñ isumaalutchallapiagataq-tut. Atausiutaaqhutiñ apiqsrullaagaqsigaat, “Ataniiq, uvañḡaunğitchuq,

amii?” ²³Uqautigai, “Ilaanjuruq misuqatauruq arganmiñik uvapkun puggutauramun. Taavruma aatchuutiginiagaana uumiksriñun. ²⁴Igñiña Iñuum aullağisiruq uqałhum aglaksimałhatun pisigiplugu ilaa, aglaan qanutun tatamnaqtigigisiva taamna anjun Igñiñanik Iñuum aatchuutigitniktuaq uumiksriñun. Nakuutlukkayaqtuq taamna iñuk taimani aniñgñiñigumi.” ²⁵Tavralli Judas-ñum aatchuutigitniktuañan apiqsruğ-niğaa, “Iłisautrii, uvañauñgitchuq, amii?” Jesus-ñum uqautiniğaa, “I, ilviuruq.”

Atangum Nullautchigvia

²⁶Niğillağmiñ Jesus-ñum tigugaa qaqıaq quyaplugu Agaayyun siqumitkaa qaitluguasiiñ malıguaqtimiñun uqaqhuni, “Tigulugu niğ-ğisiuñ, tavrataamna timiga.” ²⁷Tigupluguasiiñ qallun quyaanikami qaitkaa ilinjitñun uqaqhuni, “Imiğvigisiuñ! ²⁸Taamna auga maqip-kakkauruq iñuğiaktuanun aullağniuruq nutaamik sivunniugutmik Agaayyutmiļu iñuñniļu. Taavrumuuna aukun Agaayyutim nalupqinaigñiğaa sivunniugutni iñuñnun natqigutiksraupluni killuqsautinjitñun. ²⁹Imitqinñianğitchuñ taavruma asiam misuğuanıñ uvakñaniñaglaan tikiłgataqtillugu taimña uvluq imitqikkuma piqatigilusi Aapaa añaayyuqautaani.” ³⁰Atuanikamiñ atuutmik aullaqtut iğğimun taggisıqatuumun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriquruq Peter-m Piiłaałiksraña

³¹Pisullağmiñ Jesus-ñum uqautiniğai malıguaqtini, “Iluqasi uniññia-ğipsitña uumani unnuami. Atakkii aglausimaruq uqałigni itna, ‘Tuqtkisigiga munaqsri, aasiiñ ipnaich siamillapiğutiñ.’

Zechariah 13:7

³²Aglaan anıpkakkaunıkkuma tuquğmiñ, aullağisiruñ sivup-sitñi Galilee-mun.” ³³Peter-m uqautigaa Jesus, “Iluqatiñ atlat suksraağaluqpatin sumiunniñ taatnağumiñaitchikpiñ.” ³⁴Jesus-ñum uqautigaa Peter, “Uqautigikpiñ, anaqavak piiłaağutiginiagikma piñasuniaglaan aqargıppak qalğuqtağaluqnagu.” ³⁵Peter-m uqautigaa, “Tuquqatigiraksrağigupkiñunniñ piiłaağiyumiñaiıpiagikpiñ.” Taatnatuntuuq uqaqtağmiut iluqatiñ malıguaqtit.

Jesus Agaayuruq Gethsemene-mi

³⁶Jesus-ñum aullautigai malıguaqtini inimun atilıñmun Gethsemene-mik uqautiplugich, “Aquppiuraallagitchi uvani, agaa-yutyuqtaqtilluñ iñuñ.” ³⁷Aullautiplugich Peter malğuglu iğñanik Zebedee-m alianniulıqsuq iłuiłiulıłıapiaqhuniļu. ³⁸Uqautigai, “Arrii,

uvva uqumai!liullapiaǵniqsuŋa. Alianam pisagı̄thiñaagı̄uqtaǵaana. Tavraniittuallagitchi qaunaksruqasi!lagluŋa.” ³⁹Taiñuŋaqtallakhuni pullapiaqługu kiiñani agaayuruq, “Aapaan, pisuhı̄gı̄gupku piı̄guŋ qal-lutaa nagliksaałhum uvaŋniñ. Uvaŋa pisuhı̄gı̄nı̄llaaptun aglaan ilvich pisu!ı̄ptun.” ⁴⁰Jesus utiqami malı̄guaqtimiñun paqı̄nnı̄gai siñı̄ktuat. Apı̄qsruǵniǵaa Peter, “Qaunagiuraallakkumiñaitpsitŋa atautchimiunniñ sassagı̄niǵmi? ⁴¹Siñiñiasuŋaqasi agaayulusı̄lu. Ukpı̄qsrisaiŋitchumausi! uuktuaqsiugupsi. İlumun irrusiq piyummatı̄qaǵaluaqtuq aglaan timi sayaitchuq.” ⁴²Jesus aullatqilgı̄tchuq ilaqataani agaayupluni uqaqhuni, “Aapaan, una qallugauraq piı̄gumiñaitpan uvaŋniñ imı̄qtaksraǵı̄piaı̄gupku pi!agu pisuhı̄gı̄kkan.” ⁴³Utilgitñami paqilgı̄tchai siñı̄ktuat atakkii iri-ŋich siqupsaǵuli!apiaqhutiŋ. ⁴⁴Uvvaasiñ aullalgı̄tchuq agaayutyahuni piŋatchı̄qługich, uqaqhuni taapkuniŋasuli uqautı̄gı̄kkaǵmiñik sivuani. ⁴⁵Jesus utiqami malı̄guaqtimiñun uqautı̄gai, “Siñı̄ktuaqpsı̄sı̄li inı̄qtuiq-sı̄aqhusı̄? Uvva, sassa qikı̄tchuq aatchuutı̄gı̄kkaı̄viksraŋa İǵniñan İnuum argaŋı̄tñun killuliqirit. ⁴⁶Makı̄llı̄su aullaqta! Aatchuutı̄gı̄tniktuaǵa imma tikı̄tchuq.”

Jesus Tigukkauruq

⁴⁷Jesus uqaǵugaaqtı̄tlugu Judas agı̄gı̄niqsuq, ilaŋat qulit malǵuk malı̄guaqtit. Piqatı̄qaǵniqsuq inı̄giı̄llapiaqtuanı̄k inı̄uŋnik savı̄kpiraq-tuanı̄k anauchıraqtuanı̄glu, tuyuumaruanı̄k qauk!ŋı̄tñiñ agaayuliqsit sı̄vı̄llı̄uqtı̄gı̄ruaŋı̄tñiñ!lu. ⁴⁸Taavruma aatchuutı̄gı̄tniktuam piqatı̄ni ilı̄tchuqutı̄ksrı̄niñı̄gai uqaqhuni, “Kiñataı̄mma kunı̄kkupku tavra taam-naugı̄sı̄ruq. Tiguyumagı̄ksi.” ⁴⁹Taavrumatavra naliñiñaaqługu utlakkaa Jesus paǵlaplugu, “Paǵlagı̄piñ, ilı̄sautrı̄i!” aasiñ kunı̄k!ugu. ⁵⁰Jesus-ŋum kiuniǵaa, “İlauraamaan, tavra taatnaǵı̄aǵuguutı̄nkı̄i.” Tamatkua inı̄uich tiguniq!uk!ugu Jesus tı̄gugaat. ⁵¹Tavrı̄li ilaŋata taapkua piqatı̄niñ Jesus-ŋum amuniǵaa savı̄kpanı̄ uugıraqtı̄q!uguası̄ı̄ savaktı̄ŋa qauk!ı̄ata agaayuliqsit. Uugıraqamiuŋ tavra sı̄utaiqsı̄gı̄niǵaa. ⁵²Tavrı̄ni Jesus-ŋum uqautı̄gı̄aa taamna, “Utiqtı̄rruŋ savı̄kpaı̄n puŋanun atakkı̄i iluqatı̄ŋ aŋuyaktuat savı̄kpaun piyaqquǵı̄sı̄rut savı̄kpaun. ⁵³Isumanı̄tpı̄ch inı̄qsruǵupku Aapaga ikayuqtai!iqıluna, akkuvaurapiaq tuyuǵayagaa-ŋa qulit malǵuktun kavluutı̄nik isagı̄lı̄ŋnik. ⁵⁴Taatnaǵupku qanuǵuni Agaayyutim uqa!ha immı̄magı̄sı̄va uqaǵı̄ruaq taatna ittuksraup-luni?” ⁵⁵Taavrumanı̄ Jesus-ŋum uqautı̄gai inı̄giı̄llapiaqtuat inı̄uich, “Savvaq!uktaı̄vik, atakkı̄i agı̄qhusı̄ tı̄gutyaq!una savı̄kpaŋnik anaunı̄glu. Uvlugı̄gı̄pman aquppı̄galuaǵaqtuŋa piqatı̄gı̄plı̄sı̄ı̄ agaayyuvı̄kpaŋmi ilı̄sautrı̄pluna, aglaan tı̄gı̄sratı̄litchı̄psı̄tŋa. ⁵⁶Aglaan iluqatı̄ŋ tamatkua atuumarut atakkı̄i Agaayyutim uqa!hı̄ch uqaǵı̄kkaŋı̄ch sı̄vunı̄ksrı̄qirit im-mı̄umaruksraupmata.” Tavrı̄li iluqatı̄ŋ malı̄guaqtit unıtchaat piǵruqhutiŋ.

Jesus Apiqsruqtugaat Uqaqsittaagvijnmi

⁵⁷Taapkua tiguriruat Jesus-mik aullautinigaat Caiaphas-mun qauklat agaayuliqsit katimmavigikkanatnun aglaliqirit sivulluqtigruatlu. ⁵⁸Aasiin Peter-m malijnigaa ujasuraaqhuni qauklataga agaayuliqsit igluqparan silataanunaglaa. Isiqhuni aquppiqatauniqsuq qaunaksrini qiniiguklugu qanugisitilaana. ⁵⁹Qauklinich agaayuliqsit suli iluqatinj uqaqsittaagtitchirit pakaqaagniqsut tanjigilaanik ilisimarauruanik sagluutigilugu Jesus tuqutchuklugu. ⁶⁰Aglaan paqitchinijniqsut sumikunniin, inugiakkaluqhutinj tikiaruat tanjigilaakun ilisimarauniaqtuat. Naagatai paqitchinitchut. Kiisaimmalu malguk tanjigilaakun ilisimarauruak saavitpuk ⁶¹uqaqhutik, “Uvvauna inuk uqaqtuaq, ‘Piyaaquhinaugiga agaayyuvikpana Agaayyutim aasiin nappatqiglugu pinjasuni uvluni.’” ⁶²Uvvaasiin qauklataga agaayuliqsit makitluni uqautigaa Jesus, “Kiggutiksraitpich sumik ukuak inuk uqautakkun ilipkun?” ⁶³Aglaan Jesus nipaisaaqtuq. Qauklataga agaayuliqsit uqautinigaat Jesus, “Itqagun una, Pakma nayuutirugut sivugaani inuuruam Agaayyutim. Taatnamik uqautitigut, Christ-nuvich, Iginja Agaayyutim?” ⁶⁴Jesus-num kiunigaa, “Uvva ilvich uqaaniktutin taatna. Aglaan uqautigipsi, qakugun taimma qiniigisigiksi Iginja Inuum aqupperuaq taliqpian tunjaani sanjipayaaqatuum, aggiguni nuviyatigun.” ⁶⁵Tavrani qauklataga agaayuliqsit aligaagnigai atnugaani uqaqhuni, “Injmiinik uqaqniqfuktaagniqsuq! Suvaatami piqagupsaaqpisa ilisimarinik? Pakma tusaagisi uqaqniqfutaai. ⁶⁶Qanuq isumavisi?” Kiunigaat, “Tuquruksraguqtuq.” ⁶⁷Aasiin tivvuaqtuaqsinigaat kiiinanajun qakiqtaqsimmaan pattaklugu arganmiknik. ⁶⁸Uqaqniqsut, “Christ-nuruatiin! Nalautchaqutin uqautitigut, kia qakiqpatin?”

Peter-m Piilaagigaa Jesus

⁶⁹Taatnalhatni Peter aquppiiniquqsuq silataani igluqpaum. Niviaqsigaam tikitlugu niplutinigaa, “Ilvichtuuq piqatigipmikkan Jesus Galilee-gmiu.” ⁷⁰Aglaan Peter piilaaqtuq iluqanisa takkuatni uqaqhuni, “Naluruja sumik uqautiqaqtılaapnik.” ⁷¹Aasiin anipman qanitchaqrugumun, atlam qiniqlugu uqautinigaat tamatkua tavraniittuat, “Uvvauna inuk piqatauruuq Jesus-mi Nazareth-miumi.” ⁷²Tavrani Peter piilaatqiksuq suamasiplugu, “Nalugiga taamna anjun.” ⁷³Suli akkunilitchiiallaklugu qikaqtuat tamaani utlakkaat uqautilgitlugu Peter, “Ilumun ilagigaatin taapkua, atakkii uqausipkun ilisimanaqtutin.” ⁷⁴Tavra Peter suviagaqsiniquqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiinjuqsaglina uqangiiniguma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaana taavruma anjutim.” Uqaqtitlugu tavrakatchiaq aqargiqpak qalguqtaqniqsuq. ⁷⁵Peter-m itqaqtigai uqautai Jesus-num injmiinun itna, “Aqargiqpak qalguqtagaluaqnagu piilaagutiginiaagikma pinjasuniaglaan.” Tavra anipluni qaniqsuq ihuilliullapiqhuni.

Jesus Pilate-muutiniġaat

27 ¹Uvlaatchaurami qaukļinich agaayuliqsit suli sivulliuqtigruanich Jew-ņuruat sivunniġņiqsut tuqqutchukļugu Jesus. ²Qilīqļugu aullautiniġaat Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

³Tavrāli Judas, Jesus-ņum aatchuutigiriņa, ilitchuġikami Jesus-ņum tuqqutaksraġuqtillaanjanik nunuuratchallapiaġniqsuq utiqtitlugich taapkua iņuiņņaq qulit maniurat qaukļinittun agaayuliqsitlu sivulliuqtigruanittunlu Jew-ņuruat ⁴nipliqhuni, “Killuqsagtunja atakkii aatchuutigitnikļunja patchisailaamik iņunmik.” Kiuniġaat, “Suutauniaqpami taamna uvaptiknun? Tavra savaaġigiņ.” ⁵Judas-ņum miļuqsautiniġai maniich agaayyuvikpaņmun. Aullaqami qimiņņiqsuq iņmiņik. ⁶Qaukļinich agaayuliqsit tiguplugich taapkua maniich nipliġņiqsut, “Maligutaksrakuagņanġitchuq tugvaigupta maninmik ilirakuvianun agaayyuvikpaum, atakkii taamna manik akigigaa tuqqutauruam.” ⁷Sivunniġņiqsut tauqsiutigisukļugu utkutchirim nunaņjanik iluviqagvisukļugu iglaaņruanan. ⁸Taatnaqļugu taamna nuna taiguutiqaġaat nunaņjanik augum ugluvaņnunaġlaan. ⁹Taamna immiumaniqsuq uqauttaturuq tumigiplugu Jeremiah sivuniksriqiri uqautigikkaņa, “Tiguniġaich iņuiņņaq qulit maniich. (Taapkua maniich iņugiaktillaanġat Israel-aagmiut sivunniutigikkaņich akilīutigisukļugich ilaanun.) ¹⁰Tauqsiutiginiġaat utkutchirim nunaņa, maligutlugu atangum tillisaa uvamnun.”

Jesus Apiqsruqtugaa Pilate-ņum

¹¹Jesus qikaqtitlugu sivuġaanun Pilate kavanauruam taavruma apiqsruġniġaa Jesus, “Umialigivatin Jew-ņuruat?” Jesus kiuniġaa, “Uqaaniktutin taatna.” ¹²Aasiņ Jesus pasiikkaukami qaukļinittin agaayuliqsit sivulliuqtigruaniņļu kiunjiņņiġai. ¹³Kiisaimma Pilate nipliqpuq ilaanun, “Tusaqsaginjitpigich ilisimarriqsuutiņich akikņaqhutin?” ¹⁴Aglaan Jesus-ņum kiunjiņņiġaa atautchimikunniņ uqaqsagņimik. Kavanauruq quviġutchallapiaġniqsuq.

Jesus Tuquruksraġuġaat

¹⁵Uvvaasiņ ukiuġagipman niġiqpagvikaami kavanauruq anipkairaġniqsuq atautchimik isiqtamik iņuich pisukkaņatnik. ¹⁶Taatnaļhatni iņuk isiqtauniqsuq ilisimallautakkaņat atiqaqtuq Barabbas-mik. ¹⁷Iņugayaat katipmata Pilate-ņum apiqsruġniġai, “Nalliaknik anipkaitquvisitņja—Barabbas-mik naagaqaa Jesus-mik taiguutiqaqtuamik Christ-mik?” ¹⁸Ilaan ilitchuġiniġaa tamatkua qaisilaanġat Jesus iņmiņun siqņataqa-

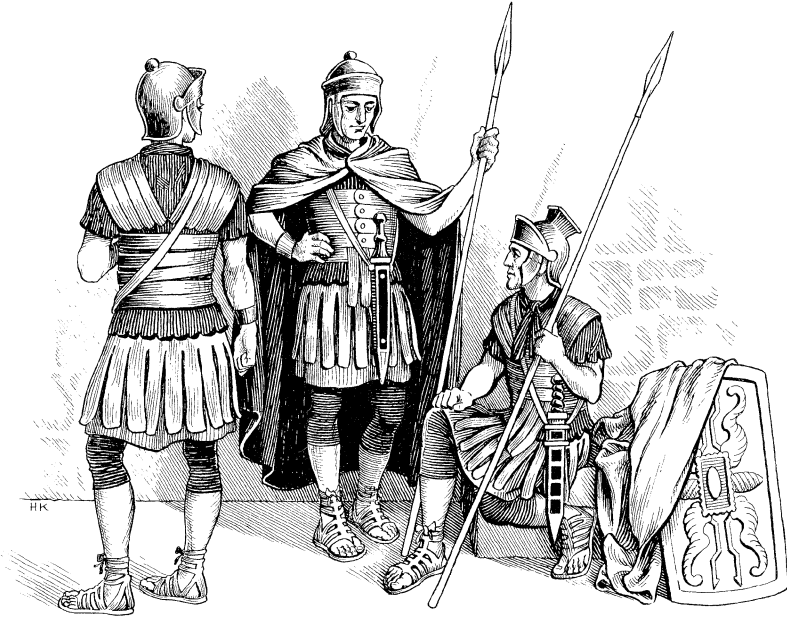
higmiktigun. ¹⁹Aasiin Pilate aquppiqaqlugu atangum aquppiutanani, agnaata tuyugniḡaa uqqamik itnaqlugu, “Iłaksianagu taamna nalaun-
 ḡaruuaq iñuk, atakkii iñuiliugutigillakkiga ugluvak siññaktuḡiplugu.”
²⁰Aglaan qaukḡiḡisa agaayuliqsit sivulliuqtigruatlu maliksunḡiḡaich
 iñugayaat apiqsruḡlugu anipkaquplugu Barabbas aasiin tuqqutillugu
 Jesus. ²¹Kavanauruam apiqsruḡniḡai, “Nalliaknik ukuak iññuk anipkait-
 quvisitḡa?” Iñuich kiuliḡniḡaat, “Barabbas.” ²²Pilate-ḡum apiqsruḡniḡai,
 “Suniaqpiḡuasiin Jesus taiguutiqaqtuaq Christ-mik?” Iluqatiḡ kiuni-
 ḡaat, “Kikiaktuutili sannigutamun.” ²³Pilate-ḡum nipliutiniḡai, “Sumik
 savamaqluqaqpa?” Aglaan nipaalapsaaqsiñagniqsut nipitusillaqiahu-
 tiḡ, “Kikiaktuutili sannigutamun!” ²⁴Pilate iłitchuḡiniqsuq qanuḡunniin
 piyumiñaiḡhanik suliasiin apai nipruaqhutiḡ iñuich. Imiksraqhuni
 iḡḡuḡniḡai argaḡni sivuḡaatni iñugayaat. Aasiin nipliḡhuni, “Uvva, pat-
 chisaunitchuḡa uuma iñuum tuqqutauniathagun. Taamna savaaḡigiksi.”
²⁵Iluqatiḡ iñuich nipaalaniqsut, “Anasiñḡuqsausiaksraq tuqqutaufhagun
 illi uvaptiknun qitunḡaptiknunlu.” ²⁶Tavrani Pilate-ḡum anipkaḡniḡaa
 Barabbas, aasiin ipiḡaqtuqtitqaaqlugu qaiñniḡaa Jesus aḡuyyiuqtinun
 kikiaktuutityaquplugu sannigutamun.

Aḡuyyiuqtit Mitautiginiḡaat Jesus

²⁷Aasiin Pilate-ḡum aḡuyyiuqtiniñ Jesus aullautiniḡaat kava-
 nauruam igluqpaḡanunaasii, katipkaqlugich aḡuyyiuqtipayaat
 avataḡiqlugu Jesus. ²⁸Atnuḡaiyaqlugu atipkaḡniḡaat kaviqsaamik
 atnuḡaamik. ²⁹Niaquḡusiuḡniqsut kakitlaḡnanik iłiplugu niaquanun
 tigungmialiqugulu ayauppiamik taliqpiagun. Aasiin sitquqhutiḡ sivuḡaa-
 nun mitautigiaqsiñniḡaat nipliḡhutiḡ, “Paḡlagiptigiñ, umialgat Jew-ḡuruat.”
³⁰Taatnaanikmata tivvuaqtuḡniḡaat Jesus pipḡlugu taamna ayaup-
 piaq anaumiaqsipluguasiin niaquagun. ³¹Mitautigisuiqamitruḡ Jesus
 aḡuyyiuqtit mattaqlugu atnuḡaaq atukkana atnuḡaatqiksinniḡaat atnu-
 ḡaanjiñik. Aasiin aullautiniḡaat kikiaktuutikkauviksraḡanun.

Jesus Kikiaktuutiniḡaat Sannigutamun

³²Aḡuyyiuqtit anillaḡmiḡ nalaunniḡaat aḡun Cyrene-naḡmiu ati-
 lik Simon-mik. Nunuripḡlugu taamna aḡun iqsruktinniḡaat Jesus-ḡum
 sannigutanani. ³³Tikitñamiḡ inimun atiliḡmun Golgatha, itna mumiu-
 tiqaqtuaq “Saunḡa niaqum,” ³⁴aḡuyyiuqtit qaitchiñniḡaat misuqqumik
 avuuqtamik suḡamik. Aglaan Jesus-ḡum uuktuallakkaluaqamiuḡ imi-
 ḡuḡniñniḡaa. ³⁵Kikiaktuutianikamitruḡ Jesus aḡuyyiuqtit autaaḡniḡaich
 atnuḡaanḡi iḡmiknun saaptaqtuutigiplugich. ³⁶Aquvinniqsut qauna-
 giaqsiplugu tavrani. ³⁷Qulaanun niaquan iliñniḡaat pasikkun ilaagun,
 aglausimaruaq itna, “Uvvauna Jesus, umialgat Jew-ḡuruat.” ³⁸Malḡuk

(Mt 27.31)

tigliņniaqtik kikiaktuutiqtatigipmiņigik Jesus-ņum, ilaqataa taliqpianun aasiin ilaqataa saumianun. ³⁹Iņuich apqusaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutin pisaņņatinik Jesus-mun, ⁴⁰“Uqaguuruatin piyaqułhiņauniplugu agaayyuvikpak nappatqigługu piņasuni uvluni, anniqsugi ilipnik. Iğņigikpatin Agaayyutim, atqagiņ sannigutamiņ.” ⁴¹Taatnatun qauktiņisa agaayuliqsit aglaliqiritlu sivulliuqtigruatlu pisaņapmiņigaat Jesus. ⁴²Uqagniqsut, “Ikayutlagaluagai atlat iņuich, aglaan iņmiņun ikayulguiņniqsuq! Umialgikpauņ Israel-ņum, ki atqagli kikiaktuutriviņmiņ. Aasiļi ukpiğigisigikput. ⁴³Tunņaniqsuq Agaayyutmun. Ki, Agaayyutim pigisul-lapiğumiuņ anniqsugliuņ Jesus pakma, atakkii uqagniqsuq iğņiginipluni Agaayyutmun.” ⁴⁴Taapkuak tigliņniaqtik kikiaktuutiqtatauruak ilaani pisaņapmiņigaat Jesus.

Jesus Tuquruq

⁴⁵Uvluq qitiqquqman taaqsiņiqsuq nunapayaami piņasuni sassagņig-ņi. ⁴⁶Iļiyuņnaqsipman quliņņugutai lam sassagņiņanun Jesus nipliğņiqsuq nipitusiļlapiqhuni, “Eli, Eli, lama sabachthani?” (Taamna itnautauruaq, Agaayyutmaņ, Agaayyutmaņ, suvaata suksraaqpiņa?) ⁴⁷Iļaņisa iņuich tamaani qikaqtuat tusaakamitruņ taamna uqagniqsut, “Uvva uuma aņutum tuqłirağaa Elijah.” ⁴⁸Tavrauvaa iļaņat iņuich tigusiniqsuq misuktaqtua-

mik. Immiqsinnigaa misuǵuqluǵmik ilipluǵu qiruum nuvukkananun. Aasiñ qaiññigaa ilaanun imiqupluǵu. ⁴⁹Aglaan ilañich iñuich nipliǵñiqsut, “Iłaksianasiuǵ. Naipiqtuǵlakput Elijah agǵigisipmagaan annautiyaǵluǵu.” ⁵⁰Aasiñ Jesus nipliatqikami nipitusipluni aniǵniǵñiqsuq. ⁵¹Tavraguuq talukuyaaq nivinjaruaq agaayyuvikpaǵmi siiksiǵniqsuq tatpichakǵa takanunaaaglaan. Nuna aulapmiñiqsuq sulı uyaǵaich qupluqhutiǵ. ⁵²Iıuvǵıllı aǵmaǵniqsut aasiñ iñugiaktuat Agaayyutim iñuǵı tuǵuǵaluaqtuat anıitqikhutiǵ. ⁵³Anıitqianikamiǵ uniññigaiç ilıuviqtıǵ, aglaan aquaǵun anıitqılhan Jesus-ǵum nunaaqqımuǵniqsut ipqıitçuamun sagviqhutiǵ iñugiaktuanun iñuǵunun. ⁵⁴Aǵuyyiuqtıt aǵalatiǵıllı qaunaksrıuat Jesus-mik qıñiqamiǵ aularuamik nunamik sulı supayaanik atuumaruanik, iqsıitçallapıaǵniqsut nipliqhutiǵ, “Iłumun iǵñiǵiniǵaa Agaayyutim.” ⁵⁵Iñugiaktuat aǵnat qıñiq-tuaǵniqsut uǵavaniñ. Tamatkua aǵnat malıktuat Jesus-mik Galılee-miñ savautrıyaqhutiǵ ilaanik. ⁵⁶Iıaupmiñiqsut Mary Magdalene, Mary aakaǵak James-ǵumlu Joseph-ǵumlu, sulı aakaǵak iǵñanǵısa Zebedee-m.

Jesus Iıuviǵniǵaat

⁵⁷Unnuksraaqman umialik agǵiǵñiqsuq atilik Joseph-mik Arimatheaǵmıumik malıǵuaqtaupmiñiqsuamik Jesus-mi. ⁵⁸Utlautipluni Pilate-mun apiqsruutıǵiniǵaa timaa Jesus-ǵum. Pilate tiliriñiqsuq qaitqupluǵu timi Joseph-mun. ⁵⁹Tavra Joseph-ǵum atqaqamiuǵ timi aasii nımiq-sruǵniǵaa salumaruamik ukiıhaamik. ⁶⁰Aasiñ inıllañniǵaa Jesus-ǵum timaa nutaamun ilıuvıluqtamun uyaǵaǵmi, ilıuviksraǵmiñun iǵmiñik. Aksraanikamıtrıuǵ uyaǵakpak umıǵniǵaa talua ilıuvǵum aullaqhuniasiiñ. ⁶¹Mary Magdalene-lu atlalu Mary aquppiñiqsuk akiani ilıuvǵum.

Munaqsrit Iıuviǵmi

⁶²Uvvaasiiñ uvlutqikman, itqanaıyaǵvium uvluan aquaǵun, qaukıñıç agaayulıqsıt sulı Pharisee-ǵuruat utlautiniqsut Pilate-mun ⁶³nipliqhutiǵ, “Aǵuun, itqagıkpıt taavruma kinnirim uqagıkkañıa iñuunǵaǵmi makıt-qıkkisiñipluni aquatıǵun piǵasut uvlut. ⁶⁴Taamna pisıgiluǵu tilisiiñ ilıuviq qaunagıllapıaqulıǵu taapkunani piǵasuni uvluni. Malıǵuaqtai agǵıqıpaqtıt tıǵıǵluǵu timaa Jesus-ǵum aasii uqautılıǵıç iñuich anıitqıñıılıǵu tuqumiñ. Taatnasıq sagluǵıq piǵıitıllıkkısıruq sıvullıǵmiñ sagluutimiñ.” ⁶⁵Pilate-ǵum uqautiniǵai, “Pıksraǵusi aǵuyyiuqtinik qaunaksrıksrapıtñik qaunagıyaqsıuǵ ilıuviq pisuqtılaapsıtñı.” ⁶⁶Tavrıli utlautiniqsut ilıuviǵmun aǵmaǵumiñıayǵıaqıǵu uyaǵak, sulı qaunaksrıılıqıǵu aǵuyyiuqtinik.

Jesus Anıitqıksuq Tuqulıǵmiñ

28 ¹Aquaǵun mıngııqsıaǵvium, qauniuraagataqtuami sıvullıǵmi uvlıani akunniqsam, Mary Magdalene-ǵumlu atlamı

Mary-m qiniġiaġniġaak iluviq. ²Tavratavrani suamaruamik nuna iliq-sraqtuq, atakkii isaġulġan Atanġum atqaqhuni qilaŋmiñ aksraktinnigaa uyaġagruaq paananiñ aasii aquvirvigiplugu. ³Qiniñaña atriqagniqsuq ikniqpalaŋmik, sulii atnuġaani qatigniqsut aputitun. ⁴Iqsigiplugu qau-naksrit uuliksiñiqsut. Iliñiqsut tuqujaruatun iñuktitun. ⁵Isaġulgum uqautinigik aġnak, “Iqsiñatik. Iisimagiga ivaqliqtik Jesus-mik kikiaktuutrauamik. ⁶Uvaniingitchuq. Añitqisusq nipliġimisin. Maunġaġitchik. Qiniġiatku Atanġuruam nallavia. ⁷Aullaġitchik qilamik uqautilugich maliguaqtai, ‘Añitqiniñiqsuq tuquġimñ aullaanikhuni sivupsitiñ Galilee-mun. Taamani qiniġisigiksi.’ Tavrugaaglaan.” ⁸Aullaqtiqtuk qilamiksruaqhutik iluvigmiñ iqsiġaġmik quviasulla-piaġataqhutiglu. Aqpaqsruaqhutik uqautriyaqtuk maliguaqtaiñik. ⁹Uqautriyaqtuqtitlugik maliguaqtaiñik taimmaiñaq Jesus-ġum nalaun-nigik nipliutigaluni, “Paġlaġiptik.” Taapkuak utlakġugu tiguniġaak isiganġigun, aasiñ agaayyuvigiplugu. ¹⁰Uvvaasiñ Jesus-ġum uqautini-ġik, “Iqsiñatik. Aullaġutik uqautityatkik aniqatiutka Galilee-muqulugich. Taamani qiniġisigaatja.”

Munaqsrit Quliaqtualhat

¹¹Tavraguq, igliqtitlugik ilaŋich qanaksrit nunaqqimuñiqsut uqautiaqsiplugich qaukġiñich agaayuliqsit iluqañitiñ atuumaruamik. ¹²Uvvaasiñ taapku katimaanikmata sivulliuqtigruatul sivunniuhutij aŋuyyiuqtitlu qaitchiñiġaich manigayaanic ¹³uqautiplugich, “Uqautiyumagisi iñuich, maliguaqtaiñ tikitġugu unnuami timaa tig-liñiġaat siñiktitluta aullautipluguasiñ. ¹⁴Taamnaasii uqautauruq kavanauruam tusaaniqupaŋ quyaliniñaqsaġisigikput qanuutaisitchaġusi.” ¹⁵Aŋuyyiuqtit akuqtuġniġaich maniich tupigiplugu urriqsusiaq-tij. Taamna quliaqtuaq siaminġasugaaqtuq akunġatni Jew-ġuruat uvluvaŋnunaglaan.

Jesus Sagviqsuq Maliguaqtimiñun

¹⁶Tavraasiñ qulit atautchimik maliguaqtit Galilee-muñiqsut iġġimun Jesus aullaġvigitqukkañanun. ¹⁷Uvvaasiñ qiniqamitruŋ agaayyuviginiġaat, aġlaan ilaŋisa nalupqisuutigiplugu. ¹⁸Jesus-ġum tikitġuni uqautinigai, “Agaayyutim saŋniksriñiġaaña aġalataġitlasiplugich qilaŋmiittuat nunamiittuatlu. ¹⁹Taatnamik aullaġusi iñuñun nanipayaaq nunami maliguaqtigiuqtititichi, paptaaġlugich atqagun Aapauruamlu Iġniġuruamlu Ipqitchuam Irrutchimlu, ²⁰Iisautilugich kamaksritqulugich iluqañitiñik tillisigikkamnik ilipsitiñun. Nalupqigiyumiñaitkiksi nayuutiġi-ġa ilipsitiñi ataramik isukkitchaġataħhanunaglaan nunam.”

Uqal̄hich Aglaañi Mark-ŋum

John Paptaaq̄titchiri Quliaqtuaqağniqsuq

1 ¹Uvvauna tusaayugaallautauruq Jesus Christ-kun, iğñiŋagun Agaayyutim. ²Agaayyutim uqautaa aglausimaruq sivuniksriqirikun Isaiah-kun, itna,

“Atañi, tuyuğigisigiga uqqiraqtiga sivupni itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.”

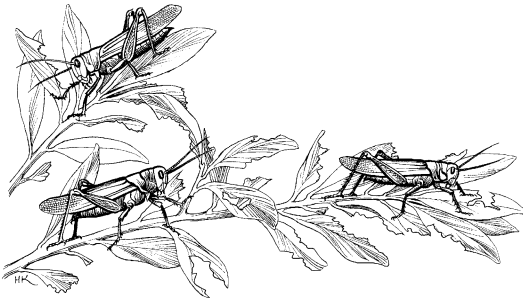
³“Iñuk tuq̄iraqtuq iñuiłamiñ:

Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atangum,
nalguğlugu tumiksraŋa!”

Isaiah 40:3

⁴Atuumasimaruq taatnatun, John Paptaaq̄titchiri quliaqtuaqami iñuŋ-nun iñuiłami itnaqhuni, “Paptaaq̄tillusi mumiqaagusi killuqsautipsitñiñ Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.” ⁵Iñugiaktuat iñuich aggiu-mauraağniqsut ilaanun nakikŋapayaaq Judea-miñ suli Jerusalem-miñ. Quliağimatigik killuqsautitiŋ John-ŋum paptaağniğai kuuŋmi taggisi-qaqtuami Jordan-mik. ⁶John atnuğaaqağniqsuq pikukturuum amianik, qisiŋmik tapsiqahunił, niqiqahunił pigliğanik suli igutchaich siğ-

ñaqtaalliaŋitñik nanipayaaq paqitnami. ⁷Quliaqtuaqtuq, “Añunimma tikiumagisiruq kamanatluktuaq uvaŋniñ, aasiñ siñiilguyumiñait-chuŋaunniñ aluğutiŋnik. ⁸Aa, iłumutun paptaağ-luağipsi imikun, aglaan ilaan paptaağisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun,” itnaqhuni.

(Mr 1.6)

Jesus Paptaakkaupman Aniqusaaqsiupluniŕu

⁹Taipkunani uvluni Jesus aggiġniqsuq Nazareth-miñ Galilee-miittuami. John-ŕum paptaaġniġaa Jordan-mi. ¹⁰Jesus-ŕum qakipqauraqami imiġmiñ tautuñniġaa qilak aŕmaqman. Agaayyutim Irrusia atqaqhuni miñniqsuq ilaanun tiŕmiaġruuratun. ¹¹Nipi tusaġnaġniqsuq pakmakŕa, “Ilvich piqpagiplutin Iġniġigikpiñ, quyalimaagikma.”

¹²Tarakŕatarra Ipqitchuam Irrutchim aullaqtinnigaa iñuiŕaamun. ¹³Taavani iñuiŕaami inniqsuq malġukipiaq uvluni, aasiñ tuunġaum uuktuallaŕniġaa. Nayuutiniqsuq iñuiŕaam niġrutaiñi, aasiñ isaġulgich savautiyaġniġaat.

Jesus Tuŕluġniqsuq Sisamanik Iqaluñniaqtinik

¹⁴Taipkunani uvluni Herod-ŕum, umialguruam, John tiguplugu isiġniġaa. Jesus utlautiniqsuq Galilee-mun quliaqtuaqhuni tusaayugaaŕanik Agaayyutim. ¹⁵Nipliġniqsuq, “Pakma aŕaayuqautaa Agaayyutim qallipluni atuumaqsiruuq. Isummitqigitchi ukpiġilugulu tusaayugaagiksuaq.”

¹⁶Uvvaasiñ Jesus pisuktualgitluni siñaagun narvaŕan Galilee-m, tautuñniġik aniqatigiik, Simon-lu Andrew-lu, kuvriġniġniqsuak narvami, iqaluñniaqtauplutik. ¹⁷Jesus-ŕum nipliutigik, “Maliksikŕa. Uvakiñiaŕniġlaan piñniŕniġisirutik iñuñnik aqaluñniaqtun.” ¹⁸Tarvauvaa uniñniġiñik kuvraġikkatik maliaqsipluġuasiñ.

¹⁹Tarakŕatarra Jesus pisuktuaallaakhuni tautukkik aniqatigiik, James-lu John-lu, iġñak Zebedee-m, kuvriġniqsuak umiaġmikni. ²⁰Jesus-ŕum tautupqauraqamigik tuŕluġniġik. Unisiġaaktarra aapagikkaqtik Zebedee akiñniakniaqtuanun savaktaiñun umiami, maliaqsipluġuasiñ Jesus.

Iñuk Irrusiŕlulik

²¹Tikitñamiñ Capernaum-mun miñġuiqsiaġvium uvluani Jesus katraġviatnuktiġniqsuq iŕisautriaqsipluniasiiñ. ²²Katimaruat aarigaaġusuñniqsut iŕisauttutaiñik atakkii iŕisautripluni aŕalatchiŕiqaqtuatun, atlaakaupluni ukunakŕa aglaliqiriniñ. ²³Jew-ŕuruat katraġviatni piqaġniqsuq irrusiŕluliŕmik nipliaruamik, ²⁴“Iŕaksianatigut. Jesus Nazareth-miu, suniaqpisigut? Uvuŕaqpich piyaqquġukhuta? Naluñitchiga kisuutilaan, ipqitchuaniŕutin Agaayyutim tuyuġikkaŕa.” ²⁵Jesus-ŕum tarra tiliñiġaa irrusiŕluk itnaŕlugu, “Qiñuisaagiñ! Aniŕlutinaasii aŕutmiñ!” ²⁶Irrusiŕluum iñukniaq nagliksaaqtituullaŕniġaa qiiqsruqmatununniiñ iġialapkaqpauraŕlugu uniksaqamiu. ²⁷Iluqatiñ tautuktuat taavrumiŕa quviġutchakpagitlutiñ apiqsruqtuutiaqsiñniqsut avatmun, “Qanusiuñiqpa una? Qanusiuñiqpa nutaaq iŕisauttun? Una aŕun aŕalatchiŕiqaqhuni tilitlaniġai irrusiŕluich, aasii ilinisa tupigitlaniġaat.” ²⁸Qilamik tavra siaminniqsuq taamna atuumaruq nunaqqipayaanun Galilee-mi.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuñnik

²⁹Anikamiñ Jew-ñuruat katragviatniñ tupqatnuñiqsut Simon-kutlu Andrew-tkutlu, piqatigiplugik James-lu John-lu. ³⁰Simon-ñum aakaruaña nalaniqsuq uunaqłukhuni. Jesus tikipqauraqman uqautiniñaat atniğ-ñağniplugu. ³¹Utlakługu ağnaq tiguniğaa argaigun makititlugu, aasiñ uunaqłunğıqsiqhuni. Tavra niqłiugutiaqsiñigai. ³²Minguiqsiagvium uvlua nuñitman, unnuksraakun siqiniq nipianikhuni, iñuich tikiutriñiqsut ilaanun tamatkuniña atniğñautiliñnik atlakaagiiñnik sulı irrusiqłuliñnik. ³³Iluqatiñ nunaqqim iñui katiniqsut taavruma tupqum sivuğanun. ³⁴Jesus mamititchiñiqsuq iñugiaktuanik atniğñautiqaquanik atlakaagiiñnik sulı anipkaipłuni iñugiaktuanik irrusiqłuñnik. Ilaan irrusiqłuich nipliñuñiñigai atakkii iłisimanigaat kisuutilaaña.

Jesus Quliaqtuağniqsuq Galilee-mi

³⁵Uvlaatchaurami qaugaluaqnagu Jesus aullağniqsuq nunaqqimiñ iñuiłaa mun. Tavrani agaayuniqsuq. ³⁶Simon-ñum piqasiqhuni piqatmiñnik pakaaqsiñigaa. ³⁷Paqitnamitruñaasiñ nipliutiplugu, “Iluqatiñ iñuich qiniğukkaatin.” ³⁸Aglaan Jesus-ñum kiuniğai, “Aullaqtuksraurugut atlaman nunaqqimun. Uvañali quliaqtuağumaña taamani atakkii piqutigiplugu agğiqsuañuruña.” ³⁹Tarra ilaa quliaqtuaqtuq katragviñitni iluqaani Galilee-mi, anipkaipłuni irrusiqłuñnik.

Jesus Mamititchiñiqsuq Auyugaqtualiqmik

⁴⁰Tarrasuli una auyugaqtualik tikiumaniqsuq Jesus-mun sitquqhuniasii iniqsruqługu ikayuqpluni, “Ilvich pisuksiñağuvich mamitiñhiñaugikma.” ⁴¹Jesus iłunñutchañiqsuq, isakługich argagikkani aksikługuasiñ. Nipliutiniğaa, “Pisugağluña, mamititqugikpiñ.” ⁴²Jesus nipliğluqqaqtuq taavrumiña, taamna tavrakñatchiaq iħuaqsirug auyugaqtuağmiñiñ. ⁴³Tarra Jesus-ñum taamna añun aullaqtitkaluaqnagu iñiqtiğniğaa, ⁴⁴“Uqautiniaqnagu kiñaunniñ aglaan agaayuliqsimumugin, qiniğtitchumiğiñ iħuaqsiñhiñ ilaanun. Aatchuutiyumautin tuniłlautinik Agaayutmun tuvrağlugu Moses-ñum tillisigikkana mamititkaatinkii. Taatnağuvich iñu-payaam iłitchuğiniğaa mamitilaan.” ⁴⁵Aglaan taamna añun aullaqami uqallaaqsiñiqsuq atqunallapiaq siamitlugu mamitikkaułi. Taatnaqhuni Jesus isitqilguiñniqsuq nunaqqiñun, aglaan aullağniqsuq iñuiłaa mun, iñuichaasiñ utlaagaaqsiplugu nakitñapayaag.

Jesus Mamititchiñiqsuq Añutmik Aulatłaitchuamik

2 ¹Kiñuagun ikituurat uvlut Jesus utitqiniñiqsuq Capernaum-mun. Iñupayaat uqaaqsiñiqsut aiñiplugu. ²Iñugiaktuat kativagitłutiñ

(Mr 2.4)

tavrıña iniksraigutiniqsut tupqum iluani naagaunniñ paam sıłataani. Jesus-ıñum quliaqtuağutiniğai Agaayyutim uqathanik. ³Tarra sisamat iñuich tavrıñautriñiqsut aulatılaiıaamik iñuñmik. ⁴Qalligaluaqhutıñ tikiıguiññıgaat Jesus iñugiakpagitlutıñ iñuich. Tavra añmaqıtuğı tupqum qılana atqaqtinnıgaat taamna aulatılaiıaq qaatchiaqtuummaan. ⁵Jesus-ıñum ilitchuqıqamiuñ ukpiqsrısiqaqtılaañat, nipliutinıga aulatılaiıaq, “Nukatpiaq, killuqsautipnik natqıgutıgikpiñ.” ⁶İlanıç aglaliqirit aquppiruat tamaani isummatıqagñıqsut itna, ⁷“Suvaata una uqaqpa Agaayyutıtun? Taamna uqagñıqıktauruq. Agaayyun kisimi natqıgutritlaruq killuqsautinik!” ⁸Jesus-ıñum irrutçıgmıgun kanıqsıağiliqamıgıç uqapılıñhat, nipliutlıgñığai, “Suvaata uqapılıkpısi isummatıpsıgıñ? ⁹Qanuq una nipliutıtquvisıuñ aulatılaiıaq, ‘Killuqsautipnik natqıgutıgikpiñ’ naagaqaa nipliutılhanik, ‘Makillutin, uqummatıtın tigulugıç pisuğıñ’? Nallıak qaganatlukpa? ¹⁰Aglaan ilıtuğıtıqıgıpsı İğñıñan Anıtım añalatchıñıqathanik maani nunami natqıgutritıapluni killuqsautinik.” Tavrani nipliutıga aulatılaiıaq, ¹¹“Tiligikpiñ, ‘Makillutin, tigulugu qaatçian agğıñ!’ ” ¹²Tavrakñatchıaq taamna anun makıtıqtuq. Tiguplugu qaatchiani aullağñıqsuq nakuqsıppauraqami. Qıñıqtuapayaat taavrumıña

quvigutcharņiqsut. Kamasruaqsiñigaat Agaayyun, “Tautunġanjitchugut taatnatchimik,” itnaqħutiġ.

Jesus Piksraġniqsuq Levi-mik

¹³Jesus taivrumuġalġiñniqsuq siñaanun narvaġan Galilee-m aasii katirviginiġaata iñugaaġruich. Ilaan iļisautiaqsiñiġai. ¹⁴Tamaani apqu-saaqami tautuñiġaa Levi, iġñiġikkarġa Alphaeus-ġum aquppiruaq savaaġmiñi manniqipluni. Tavra Jesus-ġum nipliutipmani itna, “Malinġa,” taavruma makitluni maliutliġniġaa.

¹⁵Aasiñ taavruma aquagun Jesus niġiñniqsuq tupqani Levi-ġum. Iñugiaktuata tax-siliqiritlu atlat killuliqiritlu aquppiqatigiñiġaich Jesus-ġumlu maliguaqtaiñlu. Tamatkua iluqatiġ maliaqsiptmiñiġaata. ¹⁶Aġlaliqirit suli Pharisee-ġuruata tautuñiġaata niġiqatiqaqługu tax-siliqirinik suli killuliqirinik. Taapkua nipliutigaich maliguaqtai, “Suvaata ilaa niġiqatauva suli imiqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?” ¹⁷Jesus-ġum tusaakamigich nipliutigai, “Iħuaqtuata taapkua atniġñaitħuata inuq-srañitchut taaktinik aġlaan iliñich atniġñaqtuata. Uvaġa aġġiñitchuġa aiyugaaġiġlugich nalaunġaruata aġlaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraaħikun

¹⁸Maliguaqtai John-ġum Paptaaġirim suli Pharisee-ġuruata uisauraaġuuniqsuata piqusigiplugu. Iļanġich iñuich utlakamitruġ apiqsruġniġaata, “Suvaata maliguaqtai John-ġum suli Pharisee-ġuruata uisauraaqmata, ilviļli maliguaqtitin taatnatlaiñniqpat?” ¹⁹Jesus-ġum kiuniġai atrikusautmik, “Iļagiich uumani iļaqatniġiaqtuami uisauraaġniqpat iļaqatniġiaqtuam nayuutiniñanisuli? Taatnaġumiñaitħut iļaqatniġiaqtuam nayuutiħhani. ²⁰Aġlaan uvluq tikitkisiruaq iļaqatniġiaqtuam aullaġviksraġa iliñitniñ. Tavra uisauraaġviksraqpaaluk.” ²¹Jesus-ġum iļisautipsaaġniġai atrikusrautmik, “Iñuum utuqqaq atnuġaaq iļaaġumiñaitħaa nutaamik ukiħhaamik atakkii iļaanġuyumi nutaam utuqqaq alikpalaāġisigaa, aasiñ allaq aġliħlukhuni. ²²Naagasuli, iñuum utuqqaq puuq immiġumiñaitħaa nutaamik asiam misuġuanik atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa asiam misuġuan puuġa, suli asiam misuġua maqigisiruaq taavrumakġa puumiñ. Aġlaan nutaaq asiam misuġua immiutraksrauruq nutaamun puumun.”

Qanuutautilaġa Minguiqsiāġvium

²³Uvluani minguiqsiāġvium Jesus pisuñniqsuq nautchiivikun. Tarra maliguaqtai tamaunnaaqamiġ pukuñniqsut mukkaaksranik, niġiaq-siļuġitaasiñ. ²⁴Tavra iļanġisa Pharisee-ġuruata nipliutliġniñiġaata, “Atañii, suvaata iliñich savakpat minguiqsiāġvium uvluani maligutaksrakuaġnañitkaluaqtuata tamarrumani uvlumi?” ²⁵Ilaan kiuniġai,

“Agliqimasuknağiksi David-ñumlu piqataiñlu inuqsriufhat niqiksrağmik-nik? ²⁶David isigniguguuq tupqanun Agaayyutim nigipluniasii qaqqumik tunillaqtuutmik Agaayyutmun. Taatna atuumasruuniqsuaq Abiathar-ñum qaukiufhatni agaayuliqsit. Maligutaksraptigun kimun-unniñ niqiksrautitqunjiññigaa avataatigun agaayuliqsit. Aglaan David-ñum niginiñigaa qaqqiaq, aasiñ aatchuğniñigaa maliktigikkani.” ²⁷Taatnağaluaqamigich Jesus-ñum nipliutipsaagnigai, “Minguiqsiagvium uvlua iniqtauruq iniñmun aglaan iñuk iniqtaunitchuq minguiqsiagvium uvluanun. ²⁸Taatnamik Iğniña Iñuum atanguruq unniñ minguiqsiagvium uvluañi.”

Añun Argalik Pannaqłuktanik

3 ¹Jesus isitqinñiqsuq Jew-ñuruat ktrağvianun. Aasiili tarani itmiñiqsuq añun argalik pannaqłuktanik. ²Jew-ñuplutinj sivulliuqtuat qaunaksruaqsilgiñniñigaa mavruigisikmañaan minguiqsiagvium uvluañi, tavraami agvisiksraqsıuqługu. ³Jesus-ñum tarra nipliutiniñigaa añun argalik pannaqłuktanik, “Makillutin uvuñagiñ.” ⁴Tavraniasiñiñ apiqsruqługich taapkua, “Nalliak maligutaksrakuagñaqpa Minguiqsiagvium uvluañi—savaaqalıq nakuuruamik naagaqaa pigıitчуamik, anniqsuiqıq iniñuğimik naagaqaa tuqutchiqıq?” Aglaan ilinjich nipaisaagniqsut. ⁵Uumitchaksaathum tikiumaligaluagñigaa tarani aglaantuq iñuirrutiginiñigaa pitchigiñhatigun suli suksraqanjıhatigun, uummatıaqahutinj siqquqtuamik. Tarra nipliutiniñigaa añun taamna, “Isivitkich argaktin.” Taavruma tarra isivinniñigai, aasiitai argai iñuaqsiniqsut iglumiktıtun ilipłutinj. ⁶Tarra taapkua Pharisee-ñuruat aullaqtıgniqsut, tarvauvaa sivunniuatigityaqługich Herod-kuayaat qanuq tuquñksrañagun Jesus-ñum.

Iñugayaat Narvam Siñaani

⁷Jesus aullaqasriqhuni maliguaqtimiñik Galilee-m narvañanunñiqsuq. Iñugaagruich malilgiñniñigaa Galilee-miñlu Judea-miñlu, ⁸Jerusalem-miñlu, Idumaea-miñlu, unjataaniñlu Jordan-ñum, avataañniñlu Tyre-mıu Sidon-ñumlu. Taapkua tusaaniñigaa kamanaqtuanik savaaqalha utlakıguasiñiñ. ⁹Tarra Jesus-ñum uqautiniñigai maliguaqtini umiaq ikkiviksrani tıguñhiñaağuqplugu qanimiñun atakkii iñugaagruich ukua iñugiaksıvagitłutinj tatrulıgaat. ¹⁰Mamıtitchianikman iñugiaktuanik, atlat atniğñautilgich tatviksraignıñigaa aksıgukıugu Jesus. ¹¹Tamarrasuli irrusıqıulgich tautukamıtrun putqatağvıgıplugu niplianiqsutli itna, “Ivich Iğniña Agaayyutim.” ¹²Aglaan iniqtiqtağniñigai tamatkua ilinjıtñun ilitchuğıpkautıgıtqunıtluni.

Jesus Piksrağniqsuq Qulıt Malğuiñik

¹³Jesus kilvaqtaagñiqsuq tuñaanun kınıktaam nunam. Tarani qinñuağniñigai tamatkua pigısukkani. Tarra utlañniñigaa. ¹⁴Nalunaiqsagai qulıt

malguk maliguaqtiksrat, uqqiraqtaunik taiyuqlugich piqatigisuklugich, tuyugisuklugich quliaqtaugiaquplugich. ¹⁵Sanjiksriññigai mamititchit-lasiplugich atniññaqtuanik suli anitchitlasiplugich irrusiqłunmik. ¹⁶Uvva ukua qulit malguich Jesus-ñum nalunaiqsagikkañi: Simon-lu atchikkaña Peter-mik, ¹⁷James-lu John-lu igñak Zebedee-m Jesus-ñum atchikkak Boanerges-mik, mumiutiqaqhuni “Igñigikkak katlulam” [uumitchiyałal-lakhutigguuq]. ¹⁸Suli Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu igñiña Alphaeus-ñum, Thaddaeus-lu, atla suli Simon Zealot-ñuruuq, ¹⁹suli Judas Iscariot, taamna aatchuutigitniktuaq ilaanik.

Jesus-lu Beelzebul-lu

²⁰Akuniisunaqani Jesus isigñiqsuq tupigmun. Inugaagruich maliligiññaat. Kiisaimmatai taatnaqhutiñ Jesus-lu maliguaqtini-lu nigilguiligiñniqputunniñ. ²¹Tavra ilaiñ tusaakamitruñ taatnaqtauaq aullañiqsut aggisityagukługu Jesus, atakkii iñuich uqautigigaat iñuan-gigñiñplugu. ²²Ilanjich aglaliqirit tikiññaat Jerusalem-miñ itnaqhutiñ, “Jesus Beelzebul-mik aňalatiqaqtuq, aasiñ anitchirağaqtuq irrusiqłunmik atuqlugu saňña aňalataata irrusiqłuich.” ²³Jesus-ñumtarra qallila-quniğai iñuich iñmiñun uqautiuraagaqsiplugichaasiñ atrikusautitigun itna, “Qanuğuni tuంగాq anittaigisiva tuంగాgmik? ²⁴Uvva nunaaqim aňalatai akililiqsuutikpata avatmun, taamna nunaaqiq suksraun-gigñiaqtuq. ²⁵Uvvasuli iñuich tupigmi atingiqpata akitñaqtuutilutiñ suksraungigñiaqmiut. ²⁶Uvva taatna qaukłiat tuంగాich irrusiqłuni piyuutigumiñ avatmun, ilaan saňña isukłiññaqtuq. ²⁷Uvvasuli atla atrikusaun: Kiñaunniiñ iñuk isigumiñaitchuq saňñiruam iñuum tupqanun ivayaqtaqsiluniasiiñ sulliñaurañiñik aglaan sivullilugu pitukkayağaa saňñiruuaq iñuk, tavrakñaasiñ ivayaqtaqsiluni sulliñaurañiñik.

²⁸“Uvvauna uqautigipsi, Agaayyun natqigutriyumaqaqtuq pisugaaq-huni iñuich killuqsautipayaañitnik suli uqağniqluktañpayaañitnik Agaayyutmik. ²⁹Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitchaa taimuña iñuk uqağniqluutriruuaq Ipqitчуamik Irrutchimik; taamna iñuk patchisaugisiruq isuitchuaguni.”

³⁰Jesus taatnağniqsuq atakkii taapkua upyaktuqlugu itna, “Taamna aňalatiqaqtuq irrusiqłunmik.”

Jesus-ñum Aakanalu Aniqatiunilu

³¹Uvvali Jesus-ñum aakaña suli aniaqatiunji tikiñniqsut. Qichaqhutiñ qakma kiligiaqtinnigaat. ³²Ilanjata aquppiruat avataani nipliutigaa Jesus, “Atañji, aakanlu aniaqatiutinlu kigga utaqqiññaatin.” ³³Jesus-ñum kiuniğai, “Kiña uvaña aakapiagiviyu unniiñ aniaqatiupiagiviyu?” ³⁴Saatlugich aquppiruat avatmiñi nipliutipsaağniğai, “Atañji, uvaña aakapiaga suli

aniaqatiupiatka! ³⁵Kisupayaaq savaaqaqtuaq pisuħhanik Agaayyutim, taamna iñuk aniaqatiugigiga suli aakagiplugu.”

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

4 ¹Tarrasuli Jesus-ŋum ilisautiaqsilgiññigai narvam siñaani imma. Iñuich katilgiññiqsut iñugiaksiplutiñ. Taatnaqmataasiñ ikiniqsuq umiamun, mikiruuramik ayaktaallaklugu, aquvinniqsuq. Iñugaaŋruich qichaqtuinaqtut narvam siñaani. ²Ilaan ilisautiniñgai iñugiaktuati-gun atrikusautitigun. Aasii ilisauttutmiñi uqaqtuutiuraaqługich. ³“Naalaŋniłlagitchi! Iñugguq nautchiityaŋniqsuq. ⁴Nautchirapkaługu nautchiaksrat ilaŋich katagaŋniqsut apqutmun, aasiitai tiñmiurat tikitłutiñ niñiñigai. ⁵Ilañich kataŋniqsut uyaŋauruamun nunamun nunaqapiañitchuamun. Nauniqsut qilamik atakkii nunakitłuni. ⁶Aasiñ siqiñgum mayuaqami pasikługich atakkii kañiqapiañitłutiñ pannaqłutñi-ğai. ⁷Suli ilaŋich kataŋniqsut akunŋatnun kakitlaŋnat, aasiñ kakitlaŋnat naukamiñ nagguviksraiñiñigai asirriñitłutiñaasiñ. ⁸Ilañitsuli katak-hutiñ nunagiksaamun asirriaqaŋniqsut. Iñugiaksiplutiñ nauriñiqsut mukkaaksranik atautchimiñ iñuiññaq quliñuttaaqhutiñ suli ilaŋich piñasukipiañuttaaqhutiñ suli ilaŋich tallimakipiañuttaaqhutiñ.” ⁹Ilaan nipliutigai, “Taamna iñuk siutiqaqtuaq naalaŋniłi.”

Sivuniñat Atrikusautit

¹⁰Kisiññuqamiñ, maliŋuaqtañ iñuiłlu tusaaruat ilaanik apiqsruŋni-ğaat taavrumuuna atrikusautikun. ¹¹Jesus-ŋum nipliutigai, “Agaayyutim sagviğaa nalunaqtuañanik añaayuaqutaan ilipsitñuñhiñaq, aglaali tamat-kunuña ukpiqsriñitchuanun uqaŋaqtuña atrikusautitiguñhiñaq. Taamna aglausimaruaq uqaŋiñi immiumaruq Agaayyutim itnauttutigikkaña,

¹²‘Qiniñgalaqhutiñ irimiknik ilisaqsritłaitchut,
unniñ tusaagaluaqhutiñ siutimiknik kañiqsiłłaitchut.

Kañiqsiñigumiñ mumikpiaqtut Agaayyutmun,
ilaanli natqigutigai killuqsautiñitñik.’”

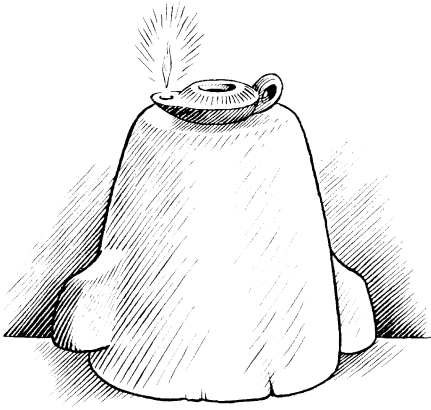
Isaiah 6:9,10

Jesus Kañiqsipaikaniqsuq Atrikusautmik Nautchiirikun

¹³Jesus-ŋum apiqsruŋniñgai, “Naluniqpiñiñ taamna atrikusaun? Qanuğmi kañiqsiñiaqpisigich atlat atrikusautit? ¹⁴Nautchiiri nautchii-ruq tusaayugaallautamik. ¹⁵Ilaatni uqaŋiq nautchiaksratun katagaqhuni apqutmun; tamatkua iñuich tusaaplugu uqaŋiq, aglaan tuunŋaum tikitługu qilamik aattañniñgai uqaŋhich nautchirriutauruat uummatiñitñi. ¹⁶Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat uyaŋauraaliñmun; tusaaplugulu uqaŋiq qilamik quviasukhutiñ akuqtuqługulu, ¹⁷aglaan uqaŋiq kañiñiñitman

akuniutlaitchuq. Kiŋuagun iŋuillaŋiŋlu piyuaqsiuŋiŋlu ilipmaknik pigip-lugu uqaŋiq qapiqtigagŋisut. ¹⁸Suli atlat iŋuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat akungatnun kakitlaŋnat. Taapkua tusaaruat uqaŋigmik ¹⁹aglaan isumaaluutit iŋuuniaŋkun, kinnitŋiŋniagutitlu umialgutmik suli kimmuitit supayaanik suqutigingigagigaat Agaayyutim uqaŋha. Taimmaasiŋ naurit-laitchut asianik. ²⁰Suli atlat iŋuich atriplugich kataktuat nunagiksaaumun: tusaakamitruq uqaŋiq akuqtuqŋugu suli asirriaqahutiŋ, ilaŋich iŋuiniŋaq qulitun, ilaŋich piŋasukupiatun, ilaŋitsuli tallimakupiatun.”

Naniq Ataani Utkusium

(Mr 4.21)

²¹Jesus nipliutigikkani ilani-gai, “Ataŋii, iŋuich iliraŋingitchaa naniq ataanun utkusium unniiŋ ataatnun siŋigviich. Aglaan iŋuich naniq iliraŋigaa naniqagviŋmun. ²²Agaayyutim iriqsimakkaŋi pakma sagviŋisigai ilaatnigu. Iŋuich kaŋiq-simaŋitchaluaŋumisigik pakma kaŋiqsisigaisaich taimanigu. ²³Kiŋa iŋuk siutiqaŋumi tusaatlaruaŋnik, ki ilaa tusaali.” ²⁴Ilaan nipliutimmi-ŋigai, “Ki, naalaŋnimmaagiksi ata! Qanutun naalaŋnisilaaqsi taimma itpan, taatnatun kaŋiqsiaqtilaaqsi itkisiruq, suli kaŋiqsisaiŋaŋiaqtusi.

²⁵Ilaa piqaqtuaq akuqtullaagisiruq aglaan taavruma piqaŋitchuam annia-gisigaa pigikkani.”

Atrikusaun Nautchiaksrakun Nauraqtuakun

²⁶Jesus niqliqsuq, “Atriquaqtuq aŋaayuqautaa Agaayyutim iŋuŋmik nautchiiruamik nautchiaksranik nunamun. ²⁷Unnuagagipman siŋikhuni suli uvluagagipman makitluni savaaqauqtuq. Qaunaksraiŋaat nautchiaksrat nauraqtut, suli qanupiaq nalugaa nauŋhat. ²⁸Aglaan nunam nauŋkaŋuŋu asirriraqtuq, sivulliuplugu nautchiaksraq nuillaŋaqtuq qiŋiŋnaqsiuraq-huni aasiitai nauqqaqahuni puuŋa piŋuqmata mukkaaksram, tavrakŋa iluqani niqisraq nauvaalukhuni. ²⁹Aglaan asiat nautchiirim kipputmik kipiqaqsiiraŋigai, katitchivik tikiumaplunikii.”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

³⁰Jesus niqliqsuq, “Sumun atritlaavisigu Agaayyutim aŋaayuqautaa iŋuŋnik? Uqautiniaŋipsi atrisilaanjanik. ³¹Atriquaqtuq nautchiaksrauramik

atiqaqtuamik mustard-mik. Mikiniqtağaluaqtuq nautchiaksrapayaa-niñ nunami. Aglaan nautchirriutaukami nunami ³²naugaqsiraqtuq aglitlùkhuni nauriapayaaniñ. Akigùgluksipluni tinmiñuich uvluitiqagvi-girağniğaat tağğaņatni akutuqpalgich.”

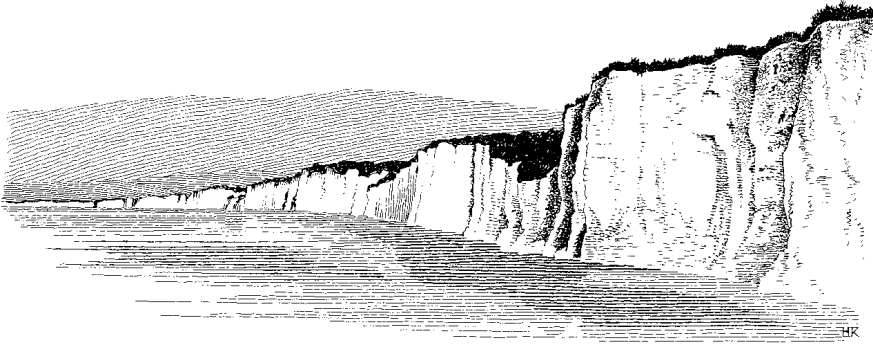
³³Suli iñugiaktuatigun atrikusautitigun Jesus-ñum uqaaqtuutirağniğai iñuich kanjqsilgutilaņatitun. ³⁴Ilaan uqautitlaitkai atrikusautailaaq-huni. Aglaan kisiņñuqamiņ maliguaqtini kanjqsipkağniuraapiaqługich pirağniğai.

Jesus-ñum Quunniğutitkaa

³⁵Tamarrumani uvlumi anaqaksraaqman ilaan nipliutiniğai maliguaqtini, “Akmunaqta” ³⁶Tavrani ilijisa uniñniğaiç iñugaağruich. Maliguaqtai ikiniqsut umiamiknun Jesus-ñum ikimmivianun. Atlat umiat itmiñiqsut. ³⁷Anuqłiğugman qailiğuguni umiaņat immautiaqsiñiğaa. ³⁸Jesus aquani umiam siñiņniqsuq akitchiļlakhuni. Ilijisa itiqsağniğaat niplialaplutiņ, “Ataniq, sugiņitpiuņ piyaqquğupta?” ³⁹Ilaa makitluni iñiqtiğniğik anuğilu qailiğlu, “Ki, anuğaiğli!” itnaqhuni. Anuğaiqhuni quunniğugniqsuq taatnaqman. ⁴⁰Nipliutiniğai, “Suvaata iqsisivi ukpiq-qutaitmatun?” ⁴¹Taapkua iqsilqipaurağniqsut. Apiqsruutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusiuņqpa una iñuk anuğimunniñ qailiqpauratlu kamagivatruņ?”

Jesus-ñum Mamititkaa Iñuk Iñugiaktuanik Irrusiğulik

5 ¹Iliņich ikaağniqsut iğluanun narvam nunaņatnun Gerasene-nağ-miut. ²Niupqauraqman umiamiñ paağniğaa irrusiğulugum iluvğich akunğatniñ. ³Uvvaguuq taamna iñuuniağniqsuaq tamaani. Kia-unniñ iñuum qiliqsimalguitlugu kalimniğniç; ⁴Akulaiğlugu qiliğaluağağni-ğaat niukkunlu argaigunlu. Kiktugaalarağniğai qilgutini piyaqługich. Kia-unniñ iñuum nuyuiqsalguiñniğaa. ⁵Ataramik unnuamiļu uvlumilū nayuutirağniqsuq nipaalapluni qipiqsralakami iluvğich akunğatni-ļu qimiğaat qaņatniļu, suli iñugiaktuami kiļlialapluni uyağaņnun. ⁶Taiññaqiuraq qiniqamiuņ Jesus aqpaliqsruğniqsuq ilaanun, sitquğvigip-luguasiñ sivuğaanun. ⁷Iñuum iluaniñ irrusiğlūum piyaa nipitugalukut, “Jesus, Iğniņa Qutchiñiqsrauruaam Agaayyutim, suniaqpiņa? Agaayyutim atqagun iņiğikpiñ anasiññuqsauņitlūņa.” ⁸Jesus-ñum tiligaa irrusiğlūk anitquplugu taavrumakņa iñuñmiñ. ⁹Atakkii Jesus-ñum apiqsru-ğaa, “Sumik atiqaqpich?” Ilaan kiuniğaa, “Uvaņa atiğa Iñugiaktuaq atakkii uvagut iñugiaktugut.” ¹⁰Tarra taavruma iņiqsruağniğaa, “Tuyuğiniaqasigut tamarrumakņa nunamiñ.” ¹¹Qanimi munaqsraqpaura-qağniqsuq malğuņnik kavluutiņnik kunianik, niğiñiaqhutiņ qimiğaami. ¹²Irrusiğlūich iņiqsruaqsiniğaat, “Isiqittigut kunianun taapkunūņa.”

(Mr 5.13)

13 Jesus-ḡum aḡiḡniḡai. Irrusiḡluk aullaḡniḡsut aḡutmiḡ, isiqhutiḡaasiḡḡ kunianun. Iluqatiḡ kuniat paḡalikhutiḡ anayasuktuasunaḡatiḡ ipnakun. Naparaḡniḡsut narvamun aasiḡḡ ipiḡlutiḡ.

14 Munaḡsriruat taapkuniḡa kunianik qimakhutiḡ uqautiyaḡniḡaich nunaaqḡiḡmiut. Tamatkua iḡuiḡh aullaḡhutiḡ tautuḡiaḡniḡaat tamanna atuumaruaḡ. 15 Iḡuiḡh utlautikamiḡ Jesus-mun tautuḡniḡaat irrusiḡluḡaḡuḡaluaḡtuaḡ aḡuppiruaḡ atnuḡaaḡhuni qauḡrimapluniḡlu. Taatnaḡhutiḡ iḡuiḡh iqsitchaḡniḡsut. 16 Tamatkua qiniḡqatauruat uqautiḡiaḡsiḡniḡaat iḡupayaanun qanuḡ atuumaḡha atlaḡuḡman irrusiḡluḡaḡuḡaluaḡtuaḡ suli qanuḡ piyaḡquḡhat kuniat. 17 Tavra iḡuiḡh iḡiqsruaḡaḡsiḡniḡaat Jesus aullaḡuplugu nunamikniḡ. 18 Jesus ikiaḡsipman umiamun taavruma irrusiḡluḡaḡuḡaluaḡtuam iḡiqsruaḡsiḡniḡaa maligukḡugu Jesus. Maligulillaḡiaḡniḡaa Jesus. 19 Naagaḡvva Jesus-ḡum maliḡuḡniḡniḡaa aḡlaan itna niḡliutiḡhiḡaḡniḡaa, “Aiḡutin ilauraḡqnun uqautiḡyakkich tamarrumiḡa kamaḡaḡtuamik Atanḡum savauttutaanik ilipnun suli ilunḡuksriḡhanik ilipnun.” 20 Tavra iḡuk aullaḡniḡsuḡ, aasiḡḡ quliaḡtuagaḡsiḡpluni nanipayaaḡ Qulini Nunaaqḡiḡni qanuḡ kamaḡaḡtuamik savaaḡaḡha Jesus-ḡum iḡmiḡnun. Tarra iluqatiḡ iḡuiḡh quviḡusuḡniḡsut.

Jairus-ḡum Pania suli Aḡnaḡ Aksikniḡtuaḡ Jesus-ḡum Atnuḡaanḡanik

21 Jesus utiqami iḡluḡanun narvam, iḡnuḡiaktuat iḡuiḡh katilḡiḡniḡsuḡ siḡnaani narvam. 22 Tavra aḡḡiqmiḡniḡsuḡ aḡalataa Jew-ḡuruat katraḡviata, Jairus-mik atilik. Tautukamiḡ Jesus punniḡsuḡ sivuḡaanun. 23 Iḡiqsruḡlapiḡniḡsuḡ itnaḡhuni, “Paniuraḡa amma tuḡuḡhiḡaḡuḡtuḡ. Iḡillaḡniḡaḡuḡitka argaktin ilaanun mamitquḡplugu. Iḡuuyumaḡgli.” 24 Taatnaḡmantarra Jesus taamuḡaḡatiḡaḡiḡniḡsuḡ. Iḡuiḡh iḡnuḡiakpaḡiḡlutiḡ malilḡiḡniḡaat tatraḡluḡuḡunniḡ. 25 Aḡnaḡtuuḡ tamaaniḡtmiḡniḡsuḡ

agnat aniaqatai marra iñuuniaqhutin akunnaptikni.” Tarraasiñ ukpigi-
ñiññaat kamanafha. ⁴Aglaan Jesus-ñum itnaññigai, “Iñuich nanipayaaq
kamagiraqñigaat sivuniksriqiri aglaan kamagitlainññaat iñugugviani
unniñ akungatni ilagikkaiñ naagaunniñ kiñungani.” ⁵Jesus savaaqal-
guiññiqsuq quviqnaqtuanik savaanik. Iligaluagñigai argañni ikituuranun
atniññaqtuanun iñuaqsiplugichaasiñ. ⁶Ilaan quvigusuutiginigaa Nazareth-
miut ukpiqrsisunijhat. Jesus nunaqqiñuktañiqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ.

Jesus-ñum Aullaqtitkai Qulit Malguich Maliguaqtini

⁷Jesus-ñum sivunniuaqtiginigai qulit malguich maliguaqtini, aasii
aullaqtitkaqsiplugich malguuttaaqługich. Sañjiksriññigai anitchitłasi-
plugich irrusiqłunjik, ⁸tiliplugich, “Iglaułapsitñi saagañniaqasi sumik
aglaan ayauppiuramik kisan; qaqqumik unniñ injularim puukatanjanik
unniñ manijnmik aullautriñiaqasi. ⁹Aluğuaqtuğusi suli atnuğaatqiu-
tiksrailağusi.” ¹⁰Suli ilaan nipliutiniğai, “Tukkuniğupsi tupiğmun
atlamik tukkuksraqsiuğumiñaitchusi aullagñiałapsitñunaglaan, ¹¹suli
iñuich pağlanjtpasi naalağnisunjtpatigiğlu uqalusi, uni!lugu nunaqqiq
ipsuktuğumagiksi apyuq isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinjtñun
akuqtuinjsilaañatnik tusaayugaagiksuamik. [Iłumun uqautigiğpsi, qağ-
natluñniaqtuq iñuiñi Sodom-ñum Gomorra-ñumlu atanniivium uvluani
taapkunakña iñuiñiñ nunaqqim.]” ¹²Quliaqtuagutiginigaaat iñunun
isummitqiuqplugich mumikługich killuqsautinjitiñiñ. ¹³Suli anittaiñiqsut
iñugiaktuanik irrusiqłunjik iñunniñ, uqsruqtıqługil!lu uqsruğutnik iñu-
giaktuat atniññaqtuat iñuaqsiplugichaasiñ.

(Mr 6.7)

John Paptaaqtitchiri Tuquniqsuq

¹⁴Herod-tuuq, Galilee-m umialga, tusaaniqsuq Jesus-mik atakkii iñuich uqaqagñiqsut ilaanik nanipayaaq. Iñajich iñuich nipliğñiqsut, “John Paptaaqtitchiri aḅitqinñiqsuq tuqułıgmiñ. Taatnamik savaaqatlasıñiqsuq quvıqnaqtuanik.” ¹⁵Atlas nipliğñiqsut, “Elijah-ḅuva-luktuq.” Suli atlattuuq uqaqñiqsut, “Sivuniksriqirauvaluktuq iñatitun taipkua kamanaqtuat sivuniksriqiritun iñilğaan.” ¹⁶Aglaan Herod tusaakami nipliğñiqsuq, “Una John-ḅuniqsuq nıaquıkkaga, makit-qikhuni tuqułıgmiñ.” ^{17,18}Sıvuani Herod-ḅum iñaqatigiliutinıkkana anıaqatmi Philip-ḅum nuliaḅa atilik Herodias-mik, John-ḅum suakatağaluagñıgaa Herod, “Malıgutaksrakuagñangıtuq anıaqatvıch nuliağıkkana tuvaqasıutıgupku.” Taatnaqlıgu Herod-ḅum tigupkağ-ıgaa John isıqsıvıñmuktıtlıguasııñ ağnaqtıñ quyalısuklugu. ¹⁹Aasııñ Herodias-ḅum qınnautıgalıuagñıgaa tuqqutçukkalıuaglugu, aglaan taatnalıguıññıgaa pıqtıgıplıgu Herod. ²⁰Herod-ḅum atagıñıgaa John iñısımaplugu nalaunḅapluni ipqıtuq iñuk. Taatnamik tugluag-sımaagñıgaa. Naalagñısuullapıagaa John tutqıiñısuugaluḅaḅıgmi naalaqtıuapayaaqamıuñ.

²¹Kıısaimma Herodias-ḅum pıvıksrani nalautıpa. Herod-ḅum annı-vılvıa tıktıman aıyugaaqlıqhuni qaukñıñıtñık kavamauruat, aḅuyaktıllu qaukñıñıtñık suli sıvullıuqtıñıtñıglu Galilee-m. ²²Tavra panıa Herodias-ḅum isıqhuni sayuğñıqsuq quyalıplıgu Herod suli tuyuğmıanı. Umıalgum nipliutıñıgaa ağnıraq, “İñıqsruğıñ, sumik pıqağukkapnik aatchuğı-sıgıkpıñ.” ²³Akıqsruutıñıgaa taamna ağnıraq, “Qanutçıpaamık iñıgıḅḅa qaitçıgıgıkpıñ, avvaḅanıknıñıñ atangıvıñma.” ²⁴Nıvıaqısaıa aakamıñukhuni itnağñıgaa, “Sumik aḅıqsruğıgıvıvı?” “Aḅıqsruğımautın nıaquanı John Paptaağırim,” aakana itnağñıgaa. ²⁵Taamna utıgñıq-suq qılamıksruaqhuni umıalıñmun nipliutıplıgu, “Uvaḅa aatchuquruḅa ilıpnun akkupak nıaquanı John Paptaaqtıçırım pıggutamun ilıplıgu.” ²⁶Umıalgum tusaakamıuñ alıasulıllapıagñıqsuq. Aglaan akıqsruqtıutnı pıgıplıgu suli pıgıplıgıch tuyuğmıanı itıgautıpçangıtuq. ²⁷Tarva Herod umalık tilısnıqsuq nıaquıqsırımık nıaquanı John Paptaaqtıçırım aḅıutrıtuqplıgu. Taavruma isıqsıvıñmukhuni nıaquıgñıgaa John. ²⁸Aasııñ aḅıutıplıgu nıaquı pıggutamun ilıplıgu qanıñıgaa ağnıramun, aasııñ ağnıram qaitlugu aakamıñun. ²⁹Tavrakḅa John-ḅum malıguaqtanı tusaapqauraqamıruḅ taamna, aıñıgaa timaa tugvağıaqlıguasııñ.

Jesus Nıgıpkarıuq 5,000 Aḅutınık

³⁰Uqqıraqtı utıgñıqsut Jesus-mun, uqautıplıguasııñ savaagıkkag-mıknık suli ilısaırığmıknıglu. ³¹Iñuıch utıqtaqpaıtıtuñ malıguaqtanı

nig̃g̃iviksraignigaichunniin. Taatnaqhuni Jesus-ɲum nipliutinigai, “Kiata, kisinɲuɲuutiluta inuilaamun, minguiqsiallagiagitchi.” ³²Tavra aullaɲniqsut inuilaamun umiakun kisimɲ. ³³Inuich tautukamisigɲ aullaqmata, ilisaq̃ignigaich. Aqpatkaqsilig̃niqsut iluqaitniin nunaaq̃iiniin tikiumasukhutɲ sivuniɲvigikkaratnun taapkua sivuatni. ³⁴Jesus niukami umiamiin tautuɲniqsuq inuigiaktuanik inuɲnik. Iɲunɲutcharɲniqsuq atriliutiplugich ipnaiyaatun munaqsrailaatun. Tavra Jesus-ɲum ilisautiuraagatasrugunigai. ³⁵Uvluqpaguqman maliguqaq̃tañ utlaɲniq̃aat Jesus nipliutiplugu, “Manna nayukkaq̃put inuitchuq, suli unnuaq̃siyaa. ³⁶Aullaqtikich inuich nunaaq̃iuranun. Tauqsigiaglich niqiksraɲmiknik.” ³⁷Tarra Jesus-ɲum kiunigai, “Aatchuqsigik niqiksraɲitnik.” Taapkua apiqsruɲniq̃aat, “Qaqquqsitquvisigut malɲuk tallimakipiak akiksraɲaknik nig̃ipkautiksraɲatnik?” ³⁸Jesus-ɲum nipliutinigai, “Qanutunmi samma qaqqianuraqaq̃pisi? Iɲitchug̃iniurallaktigitchi.” Iɲitchug̃ikamitruɲ Jesus uqautigaat, “Paqittugut tallimanik qaqqianuranik suli malɲuɲnik iqaluɲnik.” ³⁹Tiligai inuich aquvittitquplugich ivigaamun. ⁴⁰Tavra tallimakipianutqataaq̃lugich suli malɲukipiaq qulitqataaq̃lugich aquvititkaich. ⁴¹Tigunigai tallimat qaqqianurat suli malɲuk iqalugauraak, aagluqhuni qilaɲmun quyyatiplugich. Aasiin avguq̃lugich qaqqiat suli iqalugauraak qaiñniq̃ai maliguqaq̃timiinun autaaq̃plugich tamatkunɲa nig̃isuktuanun. ⁴²Inuich nig̃iñiaɲniqsut, iluqatiɲaasiin nig̃isuillaq̃iaqhutɲ. ⁴³Nig̃isuɲanikmata katinniqaich qulit malɲuk aguupmaich ilakunik imalgich. ⁴⁴Taapkunani nig̃iruani 5,000-ɲuniqsut aɲutit.

Jesus Pisrukman Imig̃mi

⁴⁵Nig̃ianipqauraq̃mata maliguqaq̃tai aullaqtikai umiakun sivumiin narvam ig̃luanun, amunɲa nunaaq̃q̃iuranun Bethsaida-mun. Aasii taatnaamikami aitqunigai taapkua inugayaat. ⁴⁶Suli aullaqtitkanikamigich mayuɲniqsuq ig̃g̃imun agaayutyahuni. ⁴⁷Qaumaaraɲɲaan unnuksraaq̃man umiaq iliniqsuq qitqanun narvam, Jesus kisivlipkaq̃lugu nunami. ⁴⁸Qiniq̃niq̃ai sakuullapiaqhutɲ iputtuat atakkii paaq̃lugu anugi. Tamaaniguuq uvlaatchauraɲuqman pisuktuaɲniqsuq qaɲagun imɲum. Qaɲiq̃saɲumaruatun piñigai. ⁴⁹Tautuɲniq̃aat ilisaɲipmiñagulu pisuktuaq̃tuaq̃ qaɲani imɲum. Aliuqtuaqsinausugiplutɲ nipliagaqsiniqsut. ⁵⁰Qiniq̃amitruɲ iluqatiɲ tataminniqsut. Qilamik Jesus-ɲum nipliutigai, “Quviatchaug̃igitchi, uvaɲaurunɲa, iqsiñasi.” ⁵¹Tarra utlaɲniq̃ai ikipluni umiamun, aasii anugaiqhuni. Taapkua quvig̃utchallapiaɲniqsut. ⁵²Tautukkaluaq̃lugu Jesus nig̃ipkaipman qaqqunik inuigiaktuanun karɲiq̃si-malguiniñiaq̃suli kisuutilaɲa, ukpig̃ilguitlugu tavrakii.

Jesus Mamitichiruq Atnig̃naqtuanik Gennesaret-mi

⁵³Taapkua ikaaɲlugu narvaq tulaɲniqsut Gennesaret-mun. ⁵⁴Niukamiɲ umiamiñ inuich ilisaq̃ig̃utiniq̃aat Jesus. ⁵⁵Ig̃launiqsut

iluqaani nunami Jesus-muutriaqsiplutiñ atniġñaqtuanik akiyaq-hutiñ siñigviksummaisa iłitchuġikamitruñ Jesus sumiitilaña. ⁵⁶Napmupayaaq Jesus nunaaqqiuramukman suli nunaqpañmun iñuich agġiutruġniġaich atniġñaqtuat iłluqaqługich tumitchaanun apqusaagaksrañiñun Jesus. Tamatkua iñuich inġsruġniġaat Jesus atniġñaqtuat aksillaññaġukługuunniñ atnuġaaña. Aasiñ taatnaqamitruñ nakuqsiraġautiġniġaat.

Sivulliañisa Iłisauttutigikkañat

7 ¹Tavra iłañisa Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit agġiqsuat Jerusalem-iñ utlañniġaat Jesus. ²Tautuñniġaich Jesus-ñum maliguaqtit iłañisa niġiruat iġġuġaluaqnagich argatiñ Pharisee-ñuruat piraksriutaa-titun iñuñun. ³Pharisee-ñuruat suli atlat Jew-ñuruat niġillañniġisut iġġuġaluaqnagich argatiñ, kamagiplugu iłisauttutaat sivulliaġikkaġmiñ inġlġaanimakña. ⁴Aikamiñ tauqsigññaġviniñ sunik niġillañniġisut iġġuġaluaqatiñ. Suli iñuġiaktuat piraksriutiñich aapamiñ maligutmiġaich itnatun ittuat, iġġuġlugich qallutit suli utkusiich suli puggutat. ⁵Tavra Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit apiqsruġniġaat Jesus, “Suvaata maliguaqtitin maligutiñitpat iłisauttutigikkañitñik sivulliapta, niġiplituñ qaqqianik iġġuġniġilaanik argañmiknik?”

⁶Jesus nipliutigai, “Ukpiññuqaqtaurusii, Isaiah sivuniksriqiri nalauttuq uqaqami ilipsigun, itnaqhuni,

Iñuich kamaksrulġugaluġaatña uqałhiññaġmiktigun
aglaan uummatiñich uñasiksut uvamniñ [piqpagillapiangitłuña].

⁷Kamaksruutaat uvamnun tañiġilaañuruq
atakkii iłisautrirut iñuich iłisauttutaitñik iłiplugich
maligutaksraġiruatuñ Agaayyutim.

Isaiah 29:13

⁸Kamagiñitkaluaġisi tillisai Agaayyutim, aglaan kamaksripluosi ilitqutchi-ñik iñuknitñaqtauruanik.”

⁹Jesus-ñum nipliutipsaġniġai, “Yaiy, nalunġitkaluaġniġiksi qanuq ayaksimaaliksrañat tillisai Agaayyutim. Iłisimagaluqługu atuuma-niaqtaksrauruq Agaayyutim pisulħagun kamagiñiñitkisi aglaan iłisauttutisi malikkisi. ¹⁰Moses tilisiñiqsuq, ‘Kamagiymaġiñ aapan suli aakan’ suli ‘Kiñaimña uqapiłuutriruq aapamiñik suli aakamiñik tuqqu-taksraupiaqtuq’. ¹¹Aglaan itna iłisautrirusi iñuum nipliutiłhiñnauplugik añaquqaañni ‘Corban’ (mumiutiqaqtuq ‘Ikayuġukkaluaġiptik aglaan qaiññaniktuña Agaayyutmun’). ¹²Taatnaqamigguuq patchisaiyaġniraqtuq ikayuñiksraġaluġmiñik añaquqaañmiñik. ¹³Taatnaqapsi ayakkisi uqałhi Agaayyutim taavrumuuna iłisauttutipsigun. Suli iñuġiaktuat atlat iłisaut-tutipsi atuumangiġaġigisi.”

Sut Qaayugnaqsiruat Iñuñnun

¹⁴Uumaguuq tuqługniğai iluqaisa iñuich iñmiñun nipliutiplugich, “Naalağniłlaksitja, kañiqsiyumausi! ¹⁵Isaagaqtuaq iñuñmun siłataaniñ qaayugnaqsiragutañitchuq aglaan samna anniuğaqtuuaq uummatmiñiñ. ¹⁶[Kiña iñuk siutiqaqtuaq tusaali.]”

¹⁷Jesus-ñum unitñamigich iñugayaat isigñiqsuq tupiğmun. Maliguaqtañiñ kañiqsimasrukhuñiñ apiqsrulgiñniğaat taavrumuuna atrikusautikun. ¹⁸Suakatağniğai, “Kañiqsiłlaiñniğaat! Tusaañitchuatun! Uvvaami qanutchim siłataaniñ isaagaqtuaq qaayugnaqsiragañitchaa iñuk. ¹⁹Atakkii isaagaqtanitchuq uummataanun aglaan aqiağuanun anipluniasiñiñ timimiñ.” (Jesus-ñum nipliutigikmauñ taamna niğniğasigai niqipayaurat.) ²⁰Niplipsaaqtuq, “Sagviqsiquataqtuaq iñuñmiñ taavruma qaayugnaqsiragigaa iñuk. ²¹Samakña anniuğagaqtut uummataniñ iñuum, piğiitcheat isummatit: sayuñalıq iłaqataunnani, tiglyuñiq, iñuaqtuñiq, ²²atlatuñiq, kaviuğutiqañiq, piğiilıqıñiq, kinnitñiñiq, iñmiñun añalalguiñiq, sanjaktuñiq, uqağniqłuktalıq, kamañağasrugıñiq, kinnañaalıq. ²³Iluqatıñ taapkua piğiitcheat sagviğaqtuq iñuñmiñ, qaayugnaqsirugasiñiñ taamna iñuk.”

Ukpiqsriłha Ağnam Jew-ñunğitchuam

²⁴Tavrakña Jesus aullağniqsuq tuñaanun Tyre-m suli Sidon-ñumlu. Isigñiqsuq tupiğmun nalutugaluahuni iñuñnun. Aglaan nalunilgiñniğaat. ²⁵Uvvauna ağnaq paniuraqağniqsuaq irrusiqłuliñmik. Tusaaniğaa imma Jesus tikiumaniplugu. Utlakamiñ purviginiğaa isigaiñun. ²⁶Ağnaq Jew-ñuñitchuq, animapluni Phoenicia-mi Syria-mi ittuami. Taavruma iniqsruğniğaa irrusiqłuk anillañniaquplugu paniurağikkağmiñiñ. ²⁷Aglaan Jesus-ñum nipliutigaa atrikusautmik, “Iłilğaat sivulliulugu niğisuiqsuksaurut. Nalaunñañitchuq iłilğaat qaqquksrañat aatchuutigiłiksrañat makunuña qipmiñun.” ²⁸Ağnam kiuniğaa, “Aa tarraami, Ataniq, naagaunniñiñ qipmich niğgiviich ataatni niğisuupmiut kağaniñitñik iłilğaat.” ²⁹Ilaan nipliutiniğaa, “Aarigaa, kiusriłlautaqtutintarra, ikayuğisigikiñ. Aggiiñ, taamma irrusiqłuk aniruq paniurağikkaqniñ.” ³⁰Taavruma aikami paqinniğaa paniurağikkani nalauraaqtuaq siñigviñi, irrusiqłuqağniañitchalukut.

Jesus Mamititchiruq Iñuñmik Uqatlaitchuamıglu Tusaatlaitchuamıglu

³¹Tarra Jesus aullalgiñniqsuq avataaniñ Tyre-m Sidon-kuaqhuni utlautipluni narvañanun Galilee-m, apqusraaqługu nunakun atilikun Decapolis-mik. ³²Iñuich Jesus-muutilgiñniğaat iñuk tusaallaitchuq suli uqallaitmisıgalugu. Tarra iniqsruğniğaat patıglugu argaiñik iłuaqsitqup-

lugu. ³³Tavra uḡavaqtaagutillaḡniḡaa iḡugaagruḡniḡ. Iḡiplugu tikiḡikkani siutaḡnun suli tivvuaqtuḡugich aksirḡniḡaa uqagḡikkana iḡuaqsisukḡtu-gu. ³⁴Aagluqhuni qilaḡmun aniqsaaqpaḡniqsuq nipliqhuni, “Ephphatha” (mumiutiqaqtuq “Aḡmaḡiḡ”). ³⁵Tavrakḡatchiaq siuttak aḡmaḡniqsuk suli uqana iḡuaqsiḡluni, uqaaqsiḡluniasiḡḡ kaḡiqsiḡaqsipḡluni. ³⁶Jesus-ḡum tiliḡiḡai uqaqunḡiḡugich, aglaan iḡiḡtiḡaluaqtitlutinḡ uqapsaaḡniqsut tamarrumuuna uuma savaagḡkkaḡaḡun. ³⁷Quviḡutchallapiagḡniqsut nipliqhutinḡ, “Ilaa savaaqtuq supayaamik piḡlautaḡlugu: tusaallaiḡat tusaatlasipḡugich suli uqallaitchuat uqatlasipḡugich.”

Jesus Niḡipkaiḡniqsuq 4,000 Aḡutinik

8 ¹Taipkunani uvluni iḡugiaktuat iḡuich katiniqsut. Niḡiksraitmata, Jesus-ḡum tuḡluḡniḡai maliḡuaqtini iḡmiḡun, aasii nipliutiḡugich, ²“Uvaḡa iḡunḡugigitka iḡugiaktuat iḡuich, atakkii nayuutirut uvaptikni piḡasuni uvluni niḡiksraigutiḡlutiḡaasiiḡ; ³uvaḡa aullaḡtitkupkich niḡipkaḡaluaḡna-gich ilinḡich taaḡtukkaḡisirut apqutmi. Iḡaḡich agḡiḡniqsut uḡasiksuamiḡ.” ⁴Jesus-ḡum maliḡuaḡtaiḡ kiuniḡaat, “Nakikḡami maani iḡuilaami qaqquḡtu-ḡisivat taatnatun iḡugiaktigiruat iḡuich niḡisuiḡutinḡ?” ⁵Tarra apiḡsruḡniḡai, “Qapsiḡnik qaqqianuranik piqaḡpsi?” Kiuniḡaat, “Tallimat malḡuḡnik.” ⁶Tarra tiliḡiḡai iḡuich aquvitḡuḡugich nunamun; aasiiḡ tigukamigich tallimat malḡuk qaqqianurat quyyavigiqqaḡlugu Agaayyun, avḡuḡugich qaḡqiat qaiḡniḡai maliḡuaḡtiniḡun autaaḡutigitḡuḡugich iḡunḡun. Aasiiḡ piḡi-ḡaat taamna. ⁷Taapkua piqaḡmiḡniqsuttuuq mikiruuranik iqalugauranik. Jesus-ḡum quyyatiḡugich tiliḡiḡai maliḡuaḡtini tamatkuaptuuq autaaḡu-tigitḡuḡugich. ⁸Iluḡatinḡ iḡuich niḡiḡniqsut niḡisuiḡataqhutinḡ. Maliḡuaḡtit iḡakut pukukmatigich immiḡniḡaich tallimat malḡuk aguupmaich. ⁹Taapkua niḡiruat iḡugiaktiḡaaḡniqsut 4,000 iḡuich. Jesus-ḡum aipkaḡaaḡugich ¹⁰ikiniqsuq umiamun maliḡuaḡtiniḡu tiksiquḡutinḡ nunaḡanun Dalmanutha-m.

Iḡuich Qasiḡniqsut Quviḡnaḡtuamik Savaamik

¹¹Pharisee-ḡuruat agḡiqhutinḡ uqavaaḡutiasilḡiḡniḡaat Jesus uuktuaḡsaḡuk-lugu, “Savaaḡaḡiḡ quviḡnaḡtuamik. Taavrumuuna iḡitchuḡipkaḡumigaatigut Agaayyutim tuyuḡipiaḡhanik ilipnik.” ¹²Aniqsaaqpagataqhuni Jesus-ḡum qatmigiliutinḡai nipliqhuni, “Uvvali ukua tautugukamiḡaḡlaan quviḡnaḡ-tuamik! Nipliutigipsi, Makua iḡuich tautukkumiḡaitchut quviḡnaḡtuamik savaanik nalupqinaḡutaulugu kisuutilaamnik.” ¹³Taatnaḡqaḡhuni uninḡiḡai. Ikiḡluniasiḡiḡ umiyamun aullaḡniqsuq taavruma narvam siḡaan iḡluanun.

Kaḡiqsitlaitchuat Maliḡuaḡtit

¹⁴Maliḡuaḡtai aullaḡamiḡ piḡuḡtiḡniqsut qaqqumikunniḡiḡ aglaan atausiḡhiḡaḡ qaqqianuraḡ taḡaḡiliḡniḡaat. ¹⁵Jesus-ḡum tiliḡiḡai,

“Qaunagiyumausi puvlaksautaatniñ Pharisee-ɲuruat suli puvlaksautaanin taavruma Herod atangum.” ¹⁶Taapkua uqaqtuyaagaqsiñiqsut avatmun, “Una uqaqtuq taavrumiña taquanjitñapta qaqqiamik.” ¹⁷Jesum ilisimalgiññigai kanjqsitlaihatigun. Uqaqtuq ilisautrihatnik Pharisee-ɲuruat suli suragałhanik Herod-ɲum, taapkuali uqaqhutin taquanjiłigmiknik qaqqumik. Taatnaqhuni apiqsrugñigai, “Suvaata uqaqtuyaagaqsilgitpisi akunnapsitni qaqqumik taquanjiñniplusi? Kanjqsinjtpisisuli? Puqiisigivisi taatnatun? ¹⁸⁻¹⁹Iriqagaluahusi qinilguitchusi suli siutiqagaluahusi tusaalguitchusi. Itqaginñiqpisiu tallimat qaqqiat nigipkautikapkich 5,000 inugiaktiilaalijnun? Qapsiñik aguupmaɲnik immiuvisi ilakunik katitchikapsi?” Tamatkua kiuniğaat, “Qulit malğunnik.” ²⁰“Suli nigipkautikapkich tallimat malğunnik qaqqiat 4,000 inugiaktiilaalijnun aasiin ilakugikkañich pukukapsigich qapsiñik immiuvisi aquupmaɲnik?” Tamatkua kiugaat, “Tallimat malğunnik.” ²¹Ilaan nipliutigai, “Suvaatami kanjqsilguitkaqsilgitpisi?”

Jesum Ihuqsiipkaiñiqsuq Qiniñtlaalamik Bethsaida-mi

²²Tikitmata Bethsaida-mun, tavrurautiniğaat qiniñtlaichuaq inuk injqsruqluguasiiñ ihuqsiitquplugu. ²³Jesum-ɲum tiguplugu qiniñtlaichuaq inuk argaigun, tasiuqlugu annisiniğaa nunaqqimiñ. Aasiñ tivvuaqtuqaaqlugik irrak patiniğik argaɲmiñnik nipliutipluguasi, “Sumik qiniñtlañiqpich?” ²⁴Inuk tautuɲniagaqsiñiqsuq nipliuhuni, “Uvaɲa tautukkitka inuich atriqaqlugich napaaqtunik pisuktuatun.” ²⁵Jesum ilitqiniğai argagikkani irraknun, taututqiksaqamiasiiñ taamna ihuqsiñiqsuq. Takpiksiliğñiqsuq. ²⁶Qiniñtlaipkaanikamiuɲ Jesum-ɲum uqautiniğaa, “Aillaagiñ, aglaan nunaqqimun utiqtiğniagnak.”

Peter-m Uqautiginiğaa Kisuutilaaja Jesum-ɲum

²⁷Jesum aullağniqsuq piqatigiplugich maliguagtini nunaqqiñun qanijanun Caesarea Philippi-m. Iqliqtuałigmikni apiqsrugñigai, “Kisuunivatɲa makua inuich?” ²⁸Tamatkua kiuniğaat, “Ilañisa inuich John Paptaaqtitchirauniplutin, ilañisa Elijah-ɲuniplutin, atlatlu sivuniksriqirauniplutin inilğaanimma, itna uqağagtut.” ²⁹Ilaan nipliutigai, “Ipsimi kisuunivisitɲa?” Peter-m kiuniğaa, “Christ-ɲurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaɲa.” ³⁰Jesum-ɲum tiliñigai uqautitquñitlugu kimun-unniin.

Jesum-ɲum Uqautiginiğaa Tuqułiksranilı Anjpkakkaułiksranilı

³¹Tavra Jesum-ɲum ilisautiuraagaqsiñigai maliguagtini, “Iğniña inuum nagliksaaqtuksrauruq, suli sivulliuqtigruat suli qaukñiña agaa-yuliqsit suli aglaliqirit ayakkisigaat. Tuqutkisigaat, aglaan piñayuakun uvlut anjpkakkaugisiruq.” ³²Nalupqinaiyutigai tamatkuniña. Peter-m

saniqpaktaagutillaklugu uqautinigaa Jesus taatnatchiñik uqaquñitlugu. ³³Jesus-ñum takullakkaluaqamigich maliguaqtini iñiqtiñigaa Peter, “Tuungaaq, aullagiñ uvamniñ atakkii isumañitchutin Agaayyutim isumasianik aglaan iñuich isumañatnik.”

³⁴Jesus-ñum tuqluqumiñigai iñugayaat iñmiñun maliguaqtimiñunlu nipliutiplugich, “Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaksraigaa pisuñi, iqsriutilugu sannigutani aasiñ maligluna. ³⁵Atakkii kisupayaam anniñiniağumiñuñ iñuñi tammaigisigaa aglaan kisupayaam tammaiyumiñuñ iñuñi pigiluna suli pigilugu tusaayugaallautaq anniqsugiakun, taamna iñuugisipiaqtuq. ³⁶Iñuum piññaktaagiñhiñagaluağaa suurapayaaña marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutçii. Sakuñurağniñha atuğumiñaitçuq sumun. ³⁷Tarra simmiutiksraitçha iñuum iñuutçii. ³⁸Iłapsi kanñugivalukkaatña ilisauttutikaluu sivuğaatni iñuich killuuruat sayuñaruatlu. Taatnatun Iğñiñan Añutim kanñugigisipmigaaptuq utiğumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiğuni ipqitchuanik isağuliñnik.”

9 ¹Suli ilaniğai uumiña, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Iłañich marra iñuich tuquyumiñaitçut qiñiñaiññaan Agaayyutim añaayyuqautaa saññigun.”

Jesus-ñum Atlaññuqtiiha

²Kiñuagun itchaksrat uvlut Jesus-ñum kayuñiğñigai Peter-lu, James-lu John-lu aasi sivulliaqsiplugich iğgimun kisiisa. Qiñiqtitlugich Jesus atlaññuğniqsuq sivuğaatni. ³Atnuğaañi qivliqisiraaraqhutin qatiqsiplutin aniutun, kia-unniñ nunami salummağumiñaitkai qatiqsitluglughich. ⁴Tavraqñatchiaq tamatkua qiñiğmiñiğaiç Elijah-lu Moses-lu uqaqatigiasipmatku Jesus. ⁵Tarra Peter-m nipliutinigaa Jesus, “Iłisautrii, nakuunayaqtuq uvani ittuiñagupta. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut piñasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.” ⁶Peter qanuğviiłlapiagñiqsuq tupañapluni, taatnaqhuni ilisimangiñniqsuq sumikunniñ uqağikkağmiñik. ⁷Taatnaqsaqtitlugich nuviyam qulañiutiniğai. Nipi nuviyamiñ tusağnaqsiniqsuq itnaqhuni, “Taamna ilaañuruq piqpagikkağa Iğniğa, naalağniyumagiksi!” ⁸Taapkua alaqtaaqsikmata ilagikkak qiñiğnaiñanik-tiğniqsuk. Qiñiñhiñagñiqsut kisianik Jesus-mik.

⁹Iluqatin atqaaqsikamiñ taavrumakña iğgimiñ Jesus-ñum tiliñigai uqautigitquñitlugich qiñikkañit Iğñiñan Añutim añitqiñhanunaglaan. ¹⁰Tamatkua tusaakamitruñ tillisaa qanuqsagviiłkaluaqhutin apiqsruqtuutiasiniğaat avatmun, “Qanuutauruaq una añitqiñiq tuqumiñ pivañ?” ¹¹Tavra apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqağuuvat Elijah aggiqsuksrauniplugu sivulliuluni?” ¹²Kiuniğai, “Tavra Elijah aggiqqaagñiaqtuq Christ-miñ itqanaiağlugich supayaat. Uvvasuli aglausimaruaq Iğniña

Iñuum nagliksaallapiaqtuksraugisiñiplugu suli suksraingigisiñiplugu iñuñnun. ¹³Aglaan nipliutigipsi, Elijah aggianiktut. Iñuichaasiñ anallaq-ħukkaat qanupayaaq, tuvraqługu aglausimaruaq ilaagun.”

Jesus Nakuqsipkaiñiqsuq Nukatpiağruñmik Irrusiqłuliñmik

¹⁴Tamatkua utiqamiñ atlanun maliguaqtañun tautuññaich iñuga-yaat suli aglaliqirit uqavaaqtuat maliguaqtinun. ¹⁵Iñuich tautukamitruñ Jesus quvigusullapiaqhutiñ aqpaliqsruqhutiñ ilaanun paağñaat. ¹⁶Ilaan aglaliqirit apiqsruğñaigai, “Sumik uqaqtuyaagutiqaqpsi?” ¹⁷Ilañata iñugaagruich nipliutiniğaa, “Iisautrii, tikiutriruñña iğñiğikkamnik irrusiqłuqaqhuni uqatlaiqsitlugu pitchañanik. ¹⁸Irrusiqłuum aňalatağipmagu ulğutkaa nunamun. Ilaa qilurağallapiağaqtuq, innuliqipluni qaniğmigun, tiriqulaplugich kigutini suli tikkaksiłłapiaqhuni iluqağmi tuquruatununniñ. Uqautigaluagıtka maliguaqtitin anitquplugu aglaan taatnalguiññaat.” ¹⁹Tavralli Jesus-ñum nipliutiniğai, “Aatai, ukpiqu-taiññaqpat ilipsitiñ! Qanutunaglaansuli nayuğñaqpsi? Qanutunaglaan iğłutuqtaksrağivisi? Taamna nukatpiaq uvuñautisaqsıuñata.” ²⁰Iñuich Jesus-muutiniğaat. Irrusiqłuum tautupqauraqamiuñ Jesus, nukatpiağruk qiiqsruqtitkaqsiniğaa. Ulğupluni nunamun aksralikhuni innuliqiaq-siñiqsuq qaniğmiñi. ²¹Jesus-ñum apiqsruğaa aapaña, “Qaňaaglaan taatnaiıva?” Taavruma nipliutigaa, “Imma ililğauraułiğmiññağlaan. ²²Akulaiqługu irrusiqłuum tuqunniagsimagaa igitqataqługu ikniğmun suli imiğmun. Pitłagupku surağallaññağtuq! Iłunñugillaññağuta ikayuqtigut!” ²³Jesus-ñum uqautiniğaa, “Arguasuktuksrauñitchutin pitla-niłuñña. Ukpiqsriłhiññağuvich supayaaq piłhiñauruq!” ²⁴Tavrauua aapaña ililğaa kappiañaruq nipliqhuni, “[Ataniiq.] Ukpiqtuñña. Ikeyuñña ukpiq-srisiqatluquluñña!” ²⁵Jesus-ñum qiniğai iñuich utlaktiğikkani. Iñiqtigaa irrusiqłuk itnaqhuni, “Uqallaitchuaq suli tusaallaitchuaq irrusiq, anitqu-gikpiñ uumakña nukatpiağruñmiñ, aasiñ isitqisunaqnak.” ²⁶Irrusiqłuk iğiallaksaqtuq qilurağaqtitlugu taamna nukatpiağruk, aasiñ uulillaktit-lugu aniruq ilaaniñ. Taamna nukatpiağruk tuqunaaruatun ililigtuq. Iñuich uqaaqsiniqsut, “Ilaa tuquligtuq.” ²⁷Aglaan Jesus-ñum tiguplugu argaigun ikayuqługu makitinnigaa. ²⁸Jesus isianikman tupiğmun maliguaq-taiñ apiqsruğñaat kisiññuğuułiplugu, “Suvaata anilğuitpisigu taamna irrusiqłuk?” ²⁹Ilaan kiuniğai, “Agaayułhiññakun piłiqillapiaqhuni [uisau-raaħikunlu] anitlagaa taatnasıq irrusiq.”

Jesus Uqautigilgitkaa Tuqutaufiksranılu Anipkakaufiksranılu

³⁰Taavrumakñaqhutiñ Galilee-kuagñiqsut. Iłisimatquñiññağaa kimun-unniñ naniitilaani, ³¹atakkii iłisautrisukhuni maliguaqtimiñnik, itna, “Iñuich tigugisigaat Iğñiñña Iñuum tuqulluguasiñ. Tuqutaunaniğkumi

(Mr 9.42)

piñayuakun uvlut taamna aņitqikkisiruq.” ³²Aglaan mali-
guaqtañ kaņiqsinjññaat
uqaqtuutigikkaņa, taluqsraqhutij-
aasiñ apiqsruağalguññaat Jesus.

Kiña Kamaņaqsrauva?

³³Tavra tikiññiqsut Capernaum-
mun. Tupigmiillağmij Jesus-ņum
maliguaqtini apiqsruğniğai, “Sumik
uqaqtuyağutiqaqpsi iglauħap-
tikni?” ³⁴Kiunjññaat atakkii

iglaullağmij uqaqahutij avatmun nalligmiknik kamaņaqsrau-
niaqmagaan. ³⁵Ilaan tarra aquvitluni tuqłuğniğai qulit malğuch
maliguaqtigikkani nipliutiplugich, “Kiña iñuk sivulliusukkumi aqulliu-
ruksrauruq savaktiguqmiluni iluqaņitñun.” ³⁶Aasii qinñuağniğaa ililğaaq
inillakługu akunğatnun, sağliriutiplugu itnaqhuni, ³⁷“Kisupayaam
akuqtuğumiñ ililğaaq pisigilunja akuqtuğaaņa, sulis kisupayaam akuqtu-
gumiña akuqtuğumiñaitchaņa uvaņaħhiñaq aglaan akuqtuğaa taamna
tuyugirigikkağa.”

Akitñaqtuqtinğitchuaq Uvaptiknun Ilağillapiagikput

³⁸John-ņum Jesus nipliutiniğaa, “Iļisautrii, qinğikput una
anitchirağiiruaq irrusiqłunjik atuqługu atqin. Taavruma iñuum mali-
guanjtmigaatigut. Uvvaasiñ iniqtiğikput atakkii maliguaqtinğitługu
uvaptikni.” ³⁹Aglaan Jesus-ņum nipliutiniğai, “Nutqaqtinasiun atakkii
iñuum savaaqaqtuam quvinqaqtuanik atuqługu atiga uqaqtigiyumiñait-
kaņa pigiililunja. ⁴⁰Akitñaqtuqtinğitchuaq uvaptiknun ilağillapiagikput.
⁴¹Nipliutigipsi, kisupayaam aatchuğumisi qallugauramun imiksrapstnik
Christ pigipmasi akilļiusiağitlasipiağisigaa.

Killuqsasusaagutit

⁴²“Kia iñuum killuqsasusaapagu ilaņat makua ukpiqsrisiaqtuat
uvamnik ililğaatun, nakuutlukkayaqtuq taamna quņisigmiutchiğługu
uyagakpaņmik ipipkaqpan tağiumi. ⁴³Sulis argakpich killuqsaqtitpatin
piigumagitin. Iħuatlukkayaqtuq ilipni isiguvich iñuuħigmun argailłutin
uumakņa argaqağutin igłuktun aullaħiksraqniñ anasiñņuqsagvinmun
ikniğmun qamitlaiļaaamun. ⁴⁴[Tavrani qupilğut tuquyumiñaitchut
sulis ikniq qamiyumiñaitmiuq.] ⁴⁵Naagasulis isigakpich killuqsaqtitpa-
tin piigumagitin. Iħuatlukkayaqtuq isiguvich iñuuħigmun isigailłutin
uumakņa isigaqağutin igłuktun iктаuliksraqniñ anasiñņuqsagvinmun.

⁴⁶ [Tavrani qupilğut tuquyumiñaitchut sulı ikniq qamiyumiñaitmiuq.]
⁴⁷ Sulı ilvich irigikkaqpich killuqsaqtitpatin piiqsigumagiñ qaqulıglugu. İhuatlukkayaqtuq ilipni isıgıvich añaayuqautaanik Agaayyutim atautchimik irıqañqapich uumakña malğunınik irıqagutın ıktauıksraqniñ anasiññuqsagvinmun. ⁴⁸ Tavrani
 qupilğut tuquyumiñaitchut
 sulı ikniq qamiyumiñaitmiuq.

Isaiah 66:24

⁴⁹ “Maanıli inuk inmiguuraq makitalgutillaakkaugisıruq iknikun.
⁵⁰ Tağıuq nakuuruq, aglaan tağıum tağıuğniıqpan qanuq tağıuğniılgıñiaqpi-siun? Taatnamik qanusriıhıqagıtchi tağıutun, tutqıutiqağusi akunnapsitni.”

Jesus İlisautriruq Avitikon

10 ¹ Jesus aullaqami tavrakña Judea-muñniqsuq igłuanun Jordan-ğum kuunğan. Tavrani inuich katırvigilgitmatni sivuanısun Jesus-ğum ilisautiuraagaqsilgıñniğai.

² İlanıç Pharisee-ğuruat tikiğlugu uuktuaqsagıñağalualgıñniğaat, “Uvva, malığutaksrakuağnaqpa inuum avitkumiun ağnaqtıñ?”
³ Taavrumali kiuniğai apıqsruutmik, “Qanuğmi Moses-ğum tillisıqaq-pası?”
⁴ Tamatkua kiugaat, “Moses aglausımaruq, İnuum ağnaqtıñ avitchukkumiun qaitchiqiliun aglañnik avırrutiksranik aullaqtillugua-siıñ.”
⁵ Jesus-ğum kiuniğai, “Moses qaitchıruq taavrumıña tillitmik pitchiğiiğipsıgun.”
⁶ Aglaan aullağniıñhani Agaayyun inıqsipman supayaanik inıqsipmiñıqsuq aıutmik sulı ağnamik.
⁷⁻⁸ Taatnamik aıutim unitkisıgaa aapanılu aakanılu, ağnamiknun ililuni atausıññuğutikaasiıñ. Tavra malğuuññaiğutik aglaan atausıññuğisıruq.
⁹ Taatnamik kia-unniıñ inuum avitinniaqnagik Agaayyutim atautchimuktitağikkak.”

¹⁰ İsiqamıñ tupıgmun malığuaqtaiñ apıqsrutqilgıñniğaat taavrumuuna.
¹¹ Jesus nipliutigai, “Kısupayaq avitchumi ağnağmiñniñ aasiıñ kasuuti-luni atlamun atlatuqtuq akitñagługu ağnaqqaqtıñ.”
¹² Naagaqaa ağnam avitchumiun aıutni aasiıñ kasuutiluni atlamun taamna ağnaq atlatuqtuq.”

Jesus-ğum Agaayyutigai İliğaurat

¹³ İlanısa inuich ilığaat Jesus-muutiniğaiç aksıquplugich. Malığuaqtaiñaasiıñ inıqtiaqsıñniğaiç inuich tikiutıruat ilığaanik.
¹⁴ Jesus-ğum ilıchugıkamıgıç ihuaginıñniğai. Nıpliutiniğai, “İliğaurat uvamnuktıçigik. Avrıaqaunagıç ilinıtñun atakkii Agaayyutim añaayuqautaa añmaruq inunñun atriqaqtuanun ilığaanik.”
¹⁵ Itqagısiun una! Taapkua akuqtuqtuat añaayuqautaanik Agaayyutim ilığaurat akuqtuipmatun, kisimıñ taapkua tavrıñagısiıruq.”
¹⁶ Tarra ilaan sağlıritikamıgıç ilığaat, ilıplugıç argañni ilinıtñun agaayyutiniğai.

Nukatpiaq Sullinaurauqaqtuaq

¹⁷ Jesus aullapqauraqman inuum aqpalisruqhuni purviginigaa itnaqlugu, “Nakuuruuq ilisautrii, qanuqluna pinnaaktaaqatlasinayaq-pik isuitchuamik inuuhigmik?” ¹⁸ Jesus-num apiqsrunigaa, “Suvaata atchiqpiña nakuuruamik? Atautchihiñaq nakuuruq, taamna Agaayyun. ¹⁹ Ilisimagitin tillisauruat, ‘Inuaqtuqnak, atlatuqnak, tiglituqnak, saglunak, saglutaqnak, kamagilugu aapan suli aakan.’” ²⁰ Taavruma inuum kiugaa, “Ilisautrii, iluqaisa tamatkua tupigigitka nutaullamniñaglaan.” ²¹ Tavra Jesus-num tautunigaa piqpaksriikun itnaqlugu, “Aatutchimik inuqniqsutin. Aullaqutin tunityakkich sulliinipayaaqikkatin aasiin qaillugich maniñaktatin inuqsraqtuanun. Ilvilli umialgutiqaqumautin pakmani. Aasiili taatnaanikkuvich maligluna.” ²² Inuk tusaakami taavrumiña aliasuligniqsuq, aasiin aullaqniqsuq iuiulluqhuni atakkii suuraupkaqpaitluni.

²³ Jesus qiniqtuaqatagaluqaqamigich nipliutinigai maliguaqtini, “Qanutun sakiqnaqtigigisiva tamatkunani umialguruani isiliksranaq Agaayyutim ayaayuqautaanun.” ²⁴ Maliguaqtai quvigusuniqsut taavrumiña niqliqman. Aglaan Jesus-num nipliutitqinñigai, “Ililgaat, qanutun sakiqnaqtigiva [umialguruani] isiliksranaq Agaayyutim ayaayuqautaanun. ²⁵ Qaganatlukkayaqtuq pikukturuam isiliksranaq ‘Iraagun Mitqutum’ uumakna umialguruamiñ isigniatiksrananiñ Agaayyutim ayaayuqautaanun.” ²⁶ Maliguaqtai quvigutchallapiaqniqsut, suli apiqsruaqsiplutinj injmiknun, “Kinami anniqsugisiniqpa?” ²⁷ Jesus-num qiniqamigich irigruiñaqlugich nipliñiqsuq, “Inuk anniqsugumiñaitchuq injmiñik, aglaan Agaayyutim kisimi anniqsutlagaa atakkii Agaayyutim supayaaq savaagitlaplugu.” ²⁸ Tavra Peter-m nipliutinigaa, “Atañji, unitchikput sua iluqaan malikhutin.”

²⁹⁻³⁰ Jesus-num kiunigaa, “Nipliutigipsi, Inuk unitchiyumi kinuniñmiñik, aniaqatmiñik, aapamiñiglu aakamiñiglu, qitunqamiñik, unniin umialgutmiñik pigiluna suli pigilugu tusaayugaagiksuaq, tamatkua utigisirut iluqaitnik ilaanun tallimakipiatunaglaan marrumani inuuhigmi piyuaqsiugaluññaqmiunniin, suli pigigisiplugu isuitchuq inuuhiq sivuniñmi tikiumaraksrani. ³¹ Tamatkua sivulliuasugiruat pakma aqulligugisiniqsut aasiin aqulliuruat sivulligugutinj.”

Jesus-num Piqatchiñigai Uqaqalli

Tuqutauniañigmiñiglu Anitqikkauñigmiñiglu

³² Ukua igligniqsut tunaanun Jerusalem. Jesus-num sivulliuq-tuañigai maliguaqtit kapyalillaktuat. Atlat inuich maliqsruqtuat iqsilillaktut. Aasiin katitaallakamigich qulit malguich inugiaktigiruat

uqautiaqsiłgiññigai tamatkua atuumaruaksrat inmiñun, ³³nipliқhuni, “Atañii, Jerusalem-muñniaqtugut. Iñuum aatchuutiniagaa Iğñiña Iñuum qaukñitñun agaayuliqsinun aglaliqirinunlu. Tamatkua tuqqutaksrağugñiñağaat. Tavrali qaitkisigaat Jew-ñuñitчuanun. ³⁴Taipkua mitautigigisigaat suli tivvuaqtuğlugu suli anaumigmilugu, aasiñ tuqqutkisigaat. Aglaan piñayyakun uvlut añitqikkisilgitчуq.”

Aakauruam Injicsruaņa

³⁵James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, utlautiniqsuk ilaanun nipliқhutik, “Iñisaurii, apiqsruutiksraqağiptigiñ pisullapiakkaptiknik.” ³⁶Tavra nipliutinigik, “Suqagukkalkuaqpisik?” ³⁷Taapkuak kiunigaak, “Aquppiqasriğukhutin uvvaami ilaqatikpuk taliqpikñi suli ilaqatikpuk saumipni pigaluaqtuguk taivrumanı uvlumi aquvitkuvich kamañaqtuani atanğuvipni.” ³⁸Aglaan Jesus-ñum nipliutigik, “Iñisimaniguptiku apqusaagaksrautigikkaga apiqsruğayaitpaluktutik taatna. Imiñhiñauvitku qallun imigviksrautigikkaga naagaqaa apqusaahñiñauvitku nañinnaqtuaq apqusaagaksrautigikkaga?” ³⁹Taapkuak malğuk nipliutigaak, “Piñhiñauruguk.” Jesus-ñum nipliutigik, “Iliptik ilumutun imigisirutik alianaqtuamik imigaksrautimnik suli apqusaagisiplutik nañinnaqtuakun apqusaagaksrautipkun. ⁴⁰Aglaan piksraqtuksraunitchuņa kimik aquppiruksramik taliqpimñi unniiñ saumimñi, aglaan Agaayyun qaiññiagik taapkuak inik tamatkunuņa iñuñnun itqanaiyautikkagmiñun inigitquplugik.” ⁴¹Atlas qulit tusaakamitruñ iñuaginñiñiğaiç James-lu John-lu. ⁴²Jesus-ñumli inmiñuutiniğai aasiñ nipliutiplugich, “Iñisimarusi aņalatinjich Jew-ñuñitчuat aņalanniğlugaqtilaañatnik iñuñitñik, suli kamañañiqsrañisa naqititchuuplugich. ⁴³Aglaan taatnatun ittuksraunitchuq akunnapsitñi. Kisupayaaq kamañağukkumi akunnapsitñi savaktigiyumagiksi. ⁴⁴Suli kisupayaaq qaukñiusukkumi akunnapsitñi savautrisuuyumauq iluqapsitñik. ⁴⁵Iğñiña Iñuum aggiñitчуq iñuñnun savautityağuni aglaan savautriyaqhuni suli qaitचाqługu iñuulhi tasuqsautiksrauplugu iñugiaktuanun.”

Jesus Qiñitlasitqipkaiñiqsuq Bartimaeus-mik

⁴⁶Jesus maliguaqtiniļu tikiumaniqsut Jericho-mun. Aasiñ aullalgitñamij Jericho-miñ qiñitlaiq injiulauraagñiaqti aquppiñiqsuq tumitчаam sanigaani, ililik Bartimaeus-mik iğñiña Timaeus-ñum. ⁴⁷Qiñitlaiłam ilitchuqñiqamiuñ Jesus Nazareth-miu apqusaagaqsiñiplugu tuqługaaqsiñiqsuq, “Jesus, kiñuviaña David-ñum, anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkana inilğaanımma. Nagligillañniañña.” ⁴⁸Iñugiaktuat iniqtiğaluagñiğaat nipaisaaqplugu, aglaan nipitusipsaagñiqsuq, “Kiñuviaña David-ñum, nagligillañniañña.” ⁴⁹Jesus nutqaqtıqami tiliñiğai tikiutitqup-

lugu. Tamatkua utlanñigaat qinñitlailaq nipliutiplugu, “Quviatchaugigiñ, makillutin. Tuqługaatin.” ⁵⁰Quyalıqpagıtłuni maksrikami quppiğaağ-niutigalugu aqpaqsruğniqsuq Jesus-mun. ⁵¹Jesus-ñum apiqsruğniğaa, “Suvaata akku tuqłullaviña?” Qinñitlailam uqautiniğaa, “İlisautrii, qinñitlasitqigukkaluaqtuña.” ⁵²Uma kiugaa, “İtanainaniktigniqsuq ukpiqsriłipkun.” Tavrakñatchiaq qinñitlasiñiqsuq. Nakuqsılıqami maliuti-galuguuğniğaa Jesus.

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

11 ¹Qaninani Jerusalem Jesus iglauqataılu qalliniqsut nunaaqqu-raanun Bethphage-mun suli Bethany-mun ittuanñun inñinani atiqaquam Olives-mik. Jesus tuyuqağniqsuq malğunñik malıguaqtimi-ñik nipliutiplugik, ²“Nunaaqquiramukkitik. Taamuñaasii isipqaurağuptik paqitkisigıktik pituksimaruaq nuğğaña natmaksıgvium natmaksıgvigimailaq sivuani. Pituiğıluğuvuñautityatku! ³Kia inuum apiqsruqpatik suvaata pituiğniqmagaan nipliutiyumagıktik, ‘Atanğuruam inuğigaa aglaan utiqıtıkisiyaa qilamik.’ ” ⁴Taapkuak tarra aullağniqsuk. Paqinniğaa natmaksıgvium nuğğaña tumitchiani pituqaqtuqa pañani tupqum. Tarra pituiğniğaa. ⁵Taatnalı inuıllı qichaqtuat tamaani nipliutigaik, “Ukuqtıik, suniaqtuğuna pituiqpıtku?” ⁶Aikıqsuak taapkuak kıgıutiniqsuk Jesus-ñum tillisaatun. İnuiłlı taapkua aullaqtinniğaiç. ⁷Taapkuak taamna nuğğaq Jesus-muutiplugu, aasiñ quppiğaatik mat-taqługik inñiğaiç taavrumuña nuğğagmun. Jesus natmaksiaqsiniqsuq. ⁸Inuğiaqtuat inuıç quppiğaatıñ siamıtkaqsiniğaiç apqutmun, suli inñiç akıguıñik napaaqtum navguqtuğıç inñiıuqaiñiqsut apqutmun. ⁹Inuıç sivuagun Jesus-ñum suli tamatkua aquagun nipruagaqsiniqsut, “Hosanna. Nanğaglakput Agaayyun! Uvvatuq Agaayyutim pıliutiqağlıuñ tikıtçhuaq pıqusiqhuni Atanıgmik.

Psalm 118:25, 26

¹⁰ Agaayyutim pıliutiqağlıuñ taamna anılatchiaqsıruaq pakma sıvullıaptıktun David-tun. Nanğakkaulı Agaayyun qutçinñıqsramı qılınmi.”

Psalm 148:1

¹¹ Taatnatun Jesus Jerusalem-muñniqsuq. Tavruñaqami isiqhuni agaay-yuvıpañmun, qinñıqtuagatağaluaqami anıñiqsuq. Tanuğaksıplıni aullağniqsuq Bethany-mun pıqatıgıpluğıç qulıt malğuk malıguaqtini.

Jesus-ñum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

¹²Uvlaakuqman iluqatıñ pisuktuaqamıñ Bethany-miñ Jesus niğisulıñiqsuq. ¹³Tautuñniğaa asırrısuuruq napaaqtuq unğavaniñ aku-

tuqpaliqagñiqman. Tarra takuniġaa asriritmañaagġiaqługu. Tikitñamiuñ suqagñianġitchuq. Akutuqpaliħhiñanik paqittuq atakkii pukunnaq-singitłunisuli. ¹⁴Jesus-ġum nipliutigaa napaaqtuq, “Kia-unniñ iñuum asiaqtuġvigitqikkumiñaitchaatin pakmakñaniñaglaan.” Maliguaqtaiñ tusaaniġaat taatnaqman.

Jesus-ġum Suaqłuiyaiħha Agaayyuvikpaoramik

¹⁵Tikitñamiñ Jerusalem-mun Jesus isilgitchuq agaayyuvikpañmun. Anitkaqsiliġniġai tunisiullaqtuat suli tauqsiquktuat taavrumakña agaayyuvikpañmiñ, ulġutqataqługillu niġġiviich akiñik simmiqsuġviich suli aquppiutanġich tunisiullaqtuat tiñmiaġruuranik tuniłłautiksrauranik, ¹⁶suli kiñaunniñ akiyaqtitchumiñaiññiġaa tuniaksranik agaayyuvikpa-kuaġługu. ¹⁷Iłisautiniġai iñuich, “Aglausimaruq, ‘Uvaña tupiġa taiyuutiqaġisiruq iñupayaat agaayutyaqtuġviatnik.’

Isaiah 56:7

Aglaan ilipsi iriqtuġviliutiniġiksi tigliñniaqtinun.” ¹⁸Qaukłiñich agaayuliqsit suli aglaliqirit tusaakamitruñ taamna, pakaagġiaqsiniġaat qanuq taimma piyaqquġukługu. Nuyuaġiliutiniġaat atakkii iluqatiñ iñuich quviġusuutigiługich Jesus-ġum iłisauttutai. ¹⁹Unnuksraaqman Jesus aul-lalgiñniqsuq nunaaqqimiñ piqatiqaqhuni maliguaqtimiñik.

Iłisaaksraq Pannaqłuktuamiñ Napaaqtumiñ

²⁰Suli uvlaaġuqman apqusaagamiñ taututqinñiġaat asirrisuuruq taimña napaaqtuq. Pannaqłunniqsuq kanjituumaġmi. ²¹Peter-m itqaq-tilgiñniġaa imña atuumaruq aasiñ nipliutiługu Jesus, “Iłisautrii, asirrisuuruq napaaqtuq piñiłlaqsruqtikkan paniqtigñiqsuq.” ²²Jesus-ġum kiugai, “Ukpiqrsisitchi Agaayyutmik. ²³Iłumutun uqautigipsi, Nipliutigupsiuñ iġġiq, ‘Ki, nuuttittin igitaulutiñ taġiumun’ atuumagisipiaq-tuq. Taamna nalupqinaitchuq. Ukpiġillapiagupsiuñ iluqnaugusi taatna atuumagisiniługu, tavra savaañupkałhiñaugiksi. ²⁴Taatnamik nipliqsu-ña, qanutchipayaat kipigñiuġutigikkasi agaayyutigigupsigik ukpiġitchi akuqtuġiniługich, suli piniġaġisi. ²⁵Agaayugupsi, natqigutimaagumagisi ilaġikkasi qanutchimik akikñaqtuutiqaġniġupsi. Taatnaġupsi aapagikkapsi pakmani ittuam natqigutimaagisigaasi killuutipsitñik. ²⁶[Natqigutrisimaitkupsi iñuñnik atlanik aapapsi pakmani ittuam natqi-gutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.]”

Kimik Jesus Tuyuġiriqaġniqpa?

²⁷Utitiqkaminñ Jerusalem-mun, Jesus isigñiqsuq agaayyuvikpañmun. Qaukłiñich agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliuqtigruat tikiñni-

gaat ²⁸apiqsruqlugu, “Kia aatchuqpatin aňalatchiňimik savautiplutin tamatkuniňa? Kia sarňiksriňniqpatin taatnatun?” ²⁹Jesus-ňum kiuniňgai, “Apiqsruňniagipsi atautchiňhiňnamik apiqsruutmik. Kiulgugupsitňa uqautigisigipsi aňalatchiňikun tamatkuniňa savalgutilaamnik. ³⁰Nakitňa John aňalatchiňinikpa ilaan paptaaqtitchisilaanjanik? Agaayyutmiň naaga iňun- niň? Uqautisitňa.” ³¹Taapkua uqqaagiasniňiqsut injmiknun, “Kiuguptigu pakmakňaktaunilugu nipliutigisigaatigut, ‘Suvaatami ukpiginiňniqpsisuň John?’ ³²Naagaqaa uqağumiňaitchugut aňalatchiňha iňukmiqnisaunilugu.” Iliňisa sivuuğaginigaich iňuich, atakkii iňupayaaq ukpigipiagnağaaq John sivuniksriqirauniplugu. ³³Taatnagaluqaaminj kiulhiňagnağaaq Jesus, “Uqautilguiniňigiptiňiň.” Jesus-ňumli kiugai, “Uvanjaptuuq uqautiyumiňaitmiňigipsi nakikňa aňalatchiňinikľuňa tamatkuniňa savaaqaqtilaamnik.”

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

12 ¹Tavralli Jesus uqautriňiqsuq Pharisee-ňuruanik atrikusautmik. “Unaguuq iňuk nautchiiviqagnaqsuq. Nautchirriğviliuğniqsuq, sapukutchiqlugu avataagun, nivakhuni misuğuliuğviksramik, nappaipluni nasiqsruğvinjmik, tarraasiň atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun, Taatnaanikami aullağniqsuq uňasiksaumun nunamun. ²Katitchiňaqsipman nautchiiviqaqtuq tuyuqagnaqsuq savaktaagrukniamik atugaksraqtuanun piňňaktaaksrautni aitquplugu ilinjitniň. ³Tamatkua taamna tigukamitruň anauliğniğaaq, aullaqtitluguasiň saagaiłaaqlugu. ⁴Una tuyuqatqinňiqsuq atlamik savaktimik. Aasiasii tamatkua atniaqlugu niaquagun, aullaqtinnigaat uqapiłuutiplugu. ⁵Tuyuqatqilğinňiqsuq atlamik. Maatna tamatkua tuqunniğaaq. Tarra iňugiaktuat atlat tuyuğikkaňi iňuum nanjititqatapiaqtağniğaiç, ilaňiç anauragaqlugich, atlat tuqquttaqlugich. ⁶Uvvaguuq taamna nautchiiviqaqtuq atautchimik iğniqagnaqsuq piqpagikkağmiňik. Aqulliuplugu tuyuğiniğaa itnaqhuni, ‘Tamatkua taluğigisivalukkaat iğniğikkağa.’ ⁷Aglaan taapkua nautchiiriqirit injmiknun uqağniqsut, ‘Taamnauvva paitchaktaaksralguruq. Ki, tuqullakput, aasii paitchaktaaksrautaa piyumagikput.’ ⁸Atugaksraqtuat tigguqluňniğaaq iğniňa, aasiň tuqqutlugu iginnigaat taavrumakňa silataanun nautchiivium. ⁹Qanuğniaqpa iňua nautchiivium? Utigisiruq tuqqutçhağlugich taapkua nautchiiriqirit. Qaitkisigaa nautchiivik atlanun atugaksraqtuanun. ¹⁰Agliqisimasruknağiksi Agaayyutim uqałha:

‘Uyağak tuppirt ayakkaňat,
taamna uyağak piitçuilłapiagaqtuq tuppirauni.

¹¹ Taamna atangum savaagigaa
suli quviqnaqtuanunasugigikput.’ ”

¹²Jew-ɲuplutinɲ sivulliuqtit ilisimanigaat uqaaqtuutigiplugu atrikusautmik akikɲaɲiqtinɲ. Taatnaqlugu tigusuliqpiavsaaɲaluagɲigaat Jesus maatna aglaan taluqsraɲiqsut iɲuɲnik. Aasiin qanusiksraiqaminɲ uniɲɲigaat.

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹³Jew-ɲuplutinɲ sivulliuqtit tuyuɲigaich ilaɲich Pharisee-ɲuruat suli Herod-kuaqtuat pitchaquplugu Jesus apiqsruqtuutininik. ¹⁴Tikumakaminɲ nipliutinigaat, “Ilisautrii, ilisimarugut nalaunɲaruɲutilaɲnik sugi-sunɲaqnagu qanuq iɲuich isummatiqaqtilaɲat. Suginɲitmigiɲ iɲuum suurautilaɲa, aglaan ilisautrirutin Agaayyutim iɲuuniagvigitqukkanaɲnik. Maligutaksrakuagɲaɲqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun Rome-mi? ¹⁵Akiliiruksrauvisa tax-sinik naaga akiliiniɲitpisa?” Aglaan Jesus-ɲum ilisimanigaa ukpiɲuagutaat nipliutiplugich, “Suvaata uuktuaqpsitɲa? Kiata aatchuqsitɲa qinillaaksramnik maninmik!” ¹⁶Tamatkua aatchuqmatni maniumik apiqsruɲigai, “Kisumik atriqagɲiqpa?” Kiunigaat, “Caesar-mik.” ¹⁷Jesus-ɲum nipliutinigaat, “Utiqtitchumagiksi pigikkaɲa Caesar-m sua-samna ilaanun, suli Agaayyutmun sua-samna pigikkaɲa Agaayyutim.” Tamatkuatarra quvigusuutiginiɲigaat nipliutipmatinɲ taavrumiɲa.

Apiqsruun Anjpkakkauɲikun Tuqɲigimɲ

¹⁸Tavra ilaɲich Sadducee-ɲuruat Jesus-muɲniqsut, taapkua nipliɲuuruat tuquruat anitqitlaiɲɲiplugich. Iliɲisa apiqsruɲigaat, ¹⁹“Ilisautrii, Moses-ɲum uqautigaatigut maligutaksrakun itnaqhuni, Anɲun ilaqatituaq tuqukpan qitunɲigaluaqani, taavruma anɲutim aniqataan ilaqatniktaagiraksraginiɲigaa uilgaɲnaaq qitunɲisilugu anɲutmik ilisimanaɲuniasiiɲ tuquruam qitunɲagitilaɲanik. ²⁰Uvva uqaaqtaunurur itna, Ilaatniguuq tallimat malɲuich aniaqatigiich. Anɲayukɲium nuliagiliutinigaat una aɲnaq, tuqpluniasiiɲ qitunɲigaluaqani, ²¹suli tuglian nuliagiliutilgiɲɲigaa taamna aɲnaq aasiin tuqulgitluni qitunɲigaluaqani, taatnatunsuli piɲayuak. ²²Tarra taatnatunsuli tallimat malɲuich nuliaginiɲigaat qitunɲigaluaqatinɲ. Aqulliɲluni aɲnaq tuqupmiɲiqsuqtuq. ²³Taivrumani anitqiligiɲmi makitqikkuminɲ nalliata nuliagisivaunɲ? Atakkii iluqatinɲ tallimat malɲuich nuliaginiɲigaat.”

²⁴Jesus-ɲum kiugai, “Naluniqpsiuɲ nalaunɲiqsi? Nalunigiksi Agaayyutim uqaɲa aglausimaruq ilaanlu sanɲia. ²⁵Tuqunaruat anitqik-kuminɲ atrigigisigaich isaɲulgich atakkii ilaqatniktuɲiq itchumiɲaitchuq pakmani. ²⁶Agliqisimasuknaɲiksi makpiɲaaniɲi Moses-ɲum anitqilikuun tuqɲigimɲ—Agaayyutim nipaa tusaɲnaqtuq ikualaruamiɲ uqpigauramiɲ itnaqhuni, ‘Uvaɲa Agaayyutaa Abraham-ɲum Isaac-ɲumlu Jacob-ɲumlu’. ²⁷Kanjiqsimaiɲniqsusri. Agaayyutiginɲitkaat tuqunaruat aglaan agaayyutigiplugu iɲuuruat. Taatnamik kinnirusi ilipsitɲun.”

Kamanagniqsraṇat Tillisit

²⁸ Iḷaṇata aglaliqirit tusaaniḡaa Jesus-ḡum uqautigikkana Sadducee-ḡu-ruatnun. Iḷitchuḡiplugu Jesus-ḡum kiggutillautaqalḡa apiqsruḡniḡaa, “Nalliat tillisit tupigiltuktaksrauva iluqaṇitniḡ?” ²⁹ Jesus-ḡum kiugaa, “Una tilliḡ piit-chuillapiaqtuq, ‘Naalaḡnisitḡa, Israel-aagḡmiuḡuruasii, Saṇḡjruaq Agaayyutvut kisimisauluk Atanguruq. ³⁰ Piqpagiraksraḡiḡiḡ Ataniq Agaayyutin iluqaaniḡ uummatipniḡ suli iluqaaniḡ iḡuutchipniḡ suli iluqaaniḡ isummatipniḡ suli iluqaaniḡ sayagikkapniḡ.’ Sivulliuruksraq tilliḡ tavrataamna. ³¹ Tuglia taatnatun, ‘Piqpagiyumagiḡ iḡuuniaqatin iliptun ililugu.’ Atlamik piitchuq tillitmik kamanatluktuamik taapkuḡnakḡa.” ³² Taavruma aglaliqirim kiuniḡaa, “Iḷisautrii, uqaqtutin ilumutuuruamik. Agaayyutaipiaqtuqtavra atlamik. ³³ Iḡuum piqpagiraksraḡiḡaa Agaayyun iluqaaniḡ uummatmiḡiḡiḡ suli iluqaaniḡ kaniqsimatiḡmiḡiḡiḡ, suli iluqaaniḡ sayagikkaḡminiḡ, suli piqpagilugu iḡuuniaqatni iḡmisun ililugu. Iḡuatlukuḡ tupiksiruni taapkuḡniḡa tillisiḡniḡ tikiutriḡiḡmiḡiḡ niḡrutinik suli atlanik tuniḷḷautiksranik Agaayyutmun.” ³⁴ Taavruma kiupmani isumaturuaton, Jesus-ḡum nipliutigaa, “Ukpigiḡhiḡaagḡniḡiḡiḡ Agaayyutmun aḡalatchiḡiḡksran.” Tavrakḡa Jesus apiqsruqausiksraḡiḡiḡaat.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

³⁵ Jesus iḷisautriḷḷaḡmi agaayyuvikpaḡmi apiqsruḡniqsuq, “Suvaata aglaliqirit nipliḡaḡivat Christ, anniqsuqti akiqsruutauruq, kiḡuviaḡinip-lugu David-mun? ³⁶ David, aḡalatlugu Iḡqitchuam Irrutchim, itnaḡniqsuq, ‘Atangum uqaqtuq Atanimnun:
Aquvittin kamagitchiiviksrapnun
uvaḡnun akiḷiḷiḡiaḡhatnunaglaan uumgiritin.’

Psalm 110:1

³⁷ David-ḡum iḡmiḡiḡ taiguutiqaḡpagu Atanguruamik, qanuḡmi Anniqsuqti David-ḡum kiḡuviaḡitlaniḡpaḡ?” Iḡugaagḡruich naalaḡnisuurut Jesus-mik.

Jesus-ḡum Kiliktuutigai Aglaliqirit

³⁸ Iḷisautriḷḷiḡmiḡiḡiḡ nipliutigai, “Qaunagiymagisi aglaliqirit pisuktuat-laturuat akuqturuanik atnuḡaaqhutiḡ suli iḡuḡnun paḡlatqusuuplutiḡ tauqsiḡniḡviḡiḡiḡ. ³⁹ Katraḡviḡitniḡ suli iḡuich niḡiqpakmata aquppitḷa-turut nakuutlukuani aquppiutanḡitni. ⁴⁰ Ivayaqtuqmigaich uilḡaḡnaat tupigikkaḡniḡ, aasiiḡ agaayyuraalgupmiut sivisuplugu agaayyḡḡuḡaḡikun. Tamatkua tamarra anasiḡḡuusiaḡaḡisirut pitḷuglugu atlaniḡ iḡuḡniḡ.”

Uilḡaḡnaam Iḷiraḡa

⁴¹ Jesus aquvinniqsuq iḡḷuanun ilirrivium aasiiḡ tautuktuagaḡsiḷugich iḡuich iliriruat ilirriḡiḡmun. Iḡugiaktuat umialguruat iliriḡpaḡniqsut.

⁴²Piqaqmiñiqsuq naalgiiktuamik uilgağnaamik ilirruamik malğunnik susauraanik maniyauraanik. ⁴³Jesus-ñum tułtuğnigai maliguaqtini nipliutiplugich, “Nipliutigipsi, taamna naalgiiktuaraq uilgağnaaq iliritluktutq tamatkunakña atlaniñ ilirruaniñ. ⁴⁴Iluqatij atlat piksraqaqtutij ilirrut sippakuuqtuqhutij, aglaan ağnaq piksraiññağmi ilirruqt tamatkiqtuğu iluqaan pigikkani inuuniutiksraiğluqhuniunniñ.”

Jesus Sivuniksriqirurq Piyaqquğniałhanik Agaayyuvikpaum

13 ¹Jesus aullaqsiptan agaayyuvikpañmiñ, maliguaqtan ilanjata nipliutiniğaa, “İlisautrii qiniğun. Qanutun piññaqnaqtigivat makua uyağaiç marrumani agaayyuvikpañmi!”

²Jesus-ñum kiugaa, “Quvigusuutigivigich makua kamañtuat tupqich qiniçkatin? Kisiññuqtaqagumiñaitchuq uyağanjmik qalliani atlam ulğutauniañitçhuamik.”

Jesus Sivuniksriqirurq İhuiłliuğutniglu Piyuaqsiuliksramiglu

³Aquppiuqtuqhutij Jesus-lu iğgiñi atiqatuaq Olives-mik akiani agaayyuvikpaum, Peter-mlu, James-ñumlu, John-ñumlu, sulı Andrew-m apiqsruğniğaat kisiññuutiplugu, ⁴“Uqautitigut, qakugun tamanna atuumaniaqpa? Sulı sukun ilitçhuqqtugun ilitçhuğigisivisa iluqagmij tamatkua atuumaaqsikpata?” ⁵Jesus-ñum uqaqsiñigai, “Qaunagiyumausi; kismun inuñmun kinnipkağniaqasi! ⁶İñugiaktuat tikiumagisirut atuglugu atıga nipliğutij, ‘Uvaña Christ-ñuruña’. Kinnitniçkisirut inugiaktuanik. ⁷İhuiłliuğniaqasi tusaqsraqağupsi añuyanjmik maani naagaqaa uñasiktuanı. Aglaan isukłitçhumiñairgaqtuqsulı. ⁸Nunaaqquç akikñaqtuligisigaich atlat nunaaqquç, sulı atanguviich akikñaqtuligisigaich atanguviich atlat, nuna iliqsraqisiruq atlakaagiiñi nunani. İtkisipmiuq niğisunnaq sulı ihuiłliuq. Tamarra tamatkua aullağniisaagigisigai nagliksaathum.

⁹“Aglaan qaunakkiagikkumausi ilipsitniç. Qaitqatagisigaasi uqaqsittaaqtitçhirinun, sulı ipıgaqtuğisigaasi katraqvinñi. Tikiutigisigaasi kavanauruanun umialguranunlu pisigilunja. Tavra piviksraqağisniçsusi ilisimaraulusi. ¹⁰Tamatkua atuumagaluaqtitnagich quliaqtuagigisigaat tusaayugaagiksuaq inuñnun nanipayaaq. ¹¹Qakugun tigukpasi aullautilusi uqaqsittaağvinmun isumaalusunjaqasi sivuani piviksram sumik uqaksrapsitniç. Taivrumanı İpqitçhuam İrrutçhim ilisautigisigaasi nipliutiksrapstniç. Tavra nipliutigiyumagiksi. Taamna İrrusia Agaayyutim uqağisiruq ilipsigun; nipliayumiñaitçhusı. ¹²Aniaqatiunuruat qaitqataligisigaich aniaqatiutij tuqutaksraulugich, sulı aapagikkatij iğniğuruat. İliłgaat akikñaqtuligisigaich añayuqaatij unniñ tuqutaksraulugich tamatkua. ¹³İñuich nanipayaaq uumigigisigaasi pigilunja. Aglaan Agaayyutim anniqsuğisigaa sivutmuulguruuq isuanunaglaan.

Tatamnapiagataqtuaksraq

14 “Iñuk agliqiruaq ukuniña kañiqsi! Tautukkisigiksi naggunalla-piağataqtuaq qikağuni tavrani qikağviksraqvigijisağmiñi. Taipkunani uvlut tamatkua Judea-mi ittuat qimakkumaut iggiñun. 15 Iñuk innigumi tupqum qaajani isigniaqani saagaksraqsiugiağuni tupqum iluaniñ. 16 Suli taamna qakma nautchiivijmi utigniaqani saagağniağuni atnuğaamiñik. 17 Qanutun tatamnaqtigigisivat tamatkunani siñai-yauruani suli miluktitchiruani taipkunani uvluni. 18 Agaayuyumuusi qimagviksraqsi ingitqulugu ukiumi. 19 Taipkunani uvluni iñuich naglik-saatlullapiağniaqtut qañapañniñağlaan Agaayyutim nuna iñigataqmagu. Aasiñ taatnatun nagliksaqtigiqikkumiñaitchut aquagun taavruma. 20 Aasiñ Atanğum ilaññaqtaañisuaqpagich taipkua uvlut kiña iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq, ağlaan pisigilugich piksraqtaagikkañi ilaññaqtaagisigai taipkua uvlut. 21 Taimanigun kia iñuum uqantikpasi, ‘Atañi, uvva Christ-ñuruuq Agaayyutim aqisruutigikkañi’ naagaqaa uqantikpasi ‘Atañi, ilaa taimña’, ukpiginiaqnagich. 22 Anniqsuqtinjuat suli sivuniksriqirinjuat iligisirut savaaniglu quvinqaqtuaniglu. Taavrumuuna kinniñağniğaich Agaayyutim piksraqtaañi pisağiyumi-ñağumisigik. 23 Taatnamik qaumatqiağikkumausi! Kilikkipsi sivuani tamatkuniña iluqañitñik pijaiññaisa.

Aggiñha Iğñiñan Iñuum

24 “Taipkunani uvluni, pianikpan taamna iñuilliuğutiqpak,
siqiniq taaqsigisiruq,
suli tatqiq qaumagingiguni.

25 Uvluğiat katakkisirut qilañmiñ,
suli qaummatipayaaji siłam nuktitaulutij inimikniñ.

Isaiah 13:10; 34:4

26 Taivrumani uvlumi iñuich tautukkisigaat Iğñiña Iñuum agqisuaq nuviyakun piqağuni kamañtaamam sañjimik kamañtaamam.

27 Taamna tuyuqağisiruq isağuliñnik katitchityaqtuanik atautchimun Agaayyutim piksraqtaagikkañiñik nakikñapayaaq.

Iłisaaksraña Asirritłaitchuam Napaaqtum

28 “Iłisaagağitchi asiaviqutiniñ, itnaqhuni, nauriuraq nauñuraaqsi-vaalukman qiniğnaqsuraaqsiqmata akutuqpaliksrani ilisimaragigiksi upingaam qalliñha. 29 Taatnatuntuuq, tautukkupsigik tamatkua atuumaruat ilisimagisigiksi isuksram tikiuamaaqsiñha. 30 Iłumun nipliutigipsi, ukua iñuich tuquyumiñaitchut atuumagaluaqtitnagu iluqaan tamanna.

31 Qilağlu nunalu piigisiruk ağlaan uqałitka piigumiñaitchut.

Pivia Aggihksraṇan Iḥisimaraitchuq

³²“Kia-unniñ iñuum nalugaa taimanigun Iḡñiṇan Aṇutim qakugun aggihksraṇa, uvaṇa unniñ isaḡulgich ittuaṭ pakmani nalugaaṭ, aglaan kisimi Aapaa iḥisimagaa. ³³Qaunatqiaḡiksilusi, itqummaaḡikkumausi, atakkii nalugiksi sumi atuumaḥksraṇa. ³⁴Atriquaqtuq umialihmik aullaqtuamik uṇasikusamun nunamun unitchipluni tupiḡmiñik. Saṇjksriññigaa pirigikkani savaaksraṇanik, tilipluguasiñ talum munaqsraa qaunatqiaḡiquplugu. ³⁵Taatnamik itqummaaḡikkumausi atakkii nalugiksi qakugu aṇaayuqṇa tupqum aggihksraṇan, unnuami naaga unnuagruami naaga uvlaatchaurami unniñ uvlaami. ³⁶Aggigumi tavrakṇatchiaq paqingitchumagaasi siñigusi. ³⁷Nipliutigikkaga iluqapsitñun sivuani uqautigigiga iñupayaanun, Itqummaaḡikkumausi!”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

14 ¹Atuumagaluaqitnagik malḡuk uvluk Jew-ḡuruat niḡiqpagvikaa-ṇatalu atilik Apqusaakkauḡimik sulii niḡihata puvlaksignigilaamik qaqquamik, qaukḥiṇisa agaayuliqsit sulii aglaliqirit pakaaginigaat qanugimña tigusuklugu Jesus irigaqtuḡutin tuqulluguasiñ. ²Aglaan ilihich nipliḡñisut, “Niḡiqpagvikaam uvluani taatnaḡnianḡitchikput. Iñuich aupatchakpiaqtut.”

Jesus Tipraḡiksakkauruq Bethany-mi

³Jesus-uvva inniqsuq Bethany-mi, tupqani Simon-ḡum atniḡñautiquaqtuam auyugaqtuamik. Aasii niḡipkaḡlugu aḡnam tikiññigaa saagaḡhuni akisullapiaqtuamik uqsruḡutmik atiquaqtuamik Nard-mik. Taavruma aḡmaḡñigaa nakasruḡṇuṇa kuviklugu uqsruḡun Jesus-ḡum niaquanun. ⁴Iḥiṇisa iñuich iḡuaginḡiḡiññigaa aasiiñ avatmun nipliḡhutih, “Suvaata una piiḡlaamun uqsruḡun atuqpa? ⁵Tuniñayaqtuq qaṇḡiḡlugu piṇasut kavluutit taalanik aasii qaiḡlugu manik naḡliḡnaqtuanun.” Taatnaḡhutih uqapiḡuktut akikḡaḡlugu aḡnaq. ⁶Jesus-ḡum nipliutigai, “Sugihaiqsuḡ! Suvaata iḡuiḡliuqtitpisiḡ taamna aḡnaq? Una savaaqaqtuq nakuuruamik uvaḡnun. ⁷Naḡliḡnaqtuat itchaḡataqtut. Taimma qanutum savautihaiḡaḡgisi nakuuruamik piyumiḡaḡpsi, aglaan nayuutihaiḡaḡgumiḡaitchuḡa. ⁸Aḡnaq savaaqaqtuq piyumiḡakkaḡmiñik. Tipraḡiksaga timigikkaḡa itqanaiyautiplugu iḡuvikkauḡksraṇanun. ⁹Uqautigipsi, nanipayaaq nunami quliaqtuagikpatruḡ tusaayugaḡiksuaq iñuich uqautigigisigaat nalupqinaḡlugu aḡnam taavruma taatnaḡa itqakkutauluniasii ilaanun.”

Judas Aṇiqtuq Aatchuutigisuklugu Jesus

¹⁰Judas Iscariot, iḡaṇat qulit malḡuich maliguaqtit, utlautiniqsuq qaukḥiṇitñun agaayuliqsit aatchuutigisuklugu Jesus ilihitñun. ¹¹Tusaakamitruḡ

quviasuligñiqsut, suli akiqsruğniğaat aatchuğuklugu maninñik. Tavrakña Judas uataqiaqsiñiqsuq aatchuiviksramik Jesus-mik pisuğnaqsilugu.

**Jesus Niğiqatauniqsuq Maliguaqtimiñi
Niğiqpagviani Atiliñmi Apqusaakkauğimik**

¹²Sivulliqpiami uvluani niğiqpagvikaam puvlaksiğniğilaamik qaq-qumik ipnaiyaaq tuqqutauraqtuq itqakkutaupluni Apqusaakkauğimun. Jesus-ñum maliguaqtañ apiqsruğniğaat, “Nanili itqanaiyaquvisigut niğiq-paliksraptnik atiliñmik Apqusaakkauğimik?” ¹³Jesus-ñum tuyuğigik malğuk maliguaqtinñi nipliutiplugik, “Nunaaqqimukkitchik. Tavrani paağisigiktik iñuk saagaqtuaq qikumik imiqagvijnmik. Malikkumagiktik. ¹⁴Napmun isiqpan nipliutiyumagiktik tupilik, ‘Iñisautri niqliqsuq, nani-li iniaqapich niğgiviksramnik ipnaimik atiliñmik Apqusaakkauğimik piqasiğluna maliguaqtimnik?’ ¹⁵Taavruma urriqsuutigisigaatik nalauraal-lagvijnmik inituruamik qulligmi inimi itqanailaamik inuqsrañaiqlugu. Tavrani itqanaiyautiyumagiptigut.” ¹⁶Jesus-ñum maliguaqtañ aullaqtut nunaaqqimukhutin. Paqinniğaat nipliñha taatnatupiaq, itqanaiyaqhutin niğiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkauğimik.

¹⁷Anaqaksraaqman Jesus tikiññiqsuq piqatigiplugich qulit malğuch. ¹⁸Niğipkaqlugich Jesus-ñum nipliutigai, “Iñapsisamma niğiqatigikkağma aatchuutigigisigaña.” ¹⁹Taapkua aliasuligñiqsut nipliutiplugich atausiuttaaqhutin, “Uvaña pivina?” atlatsuli, “Naaga uvaña?” ²⁰Jesus-ñum kiuniğai, “Iñapsisamma qulit malğuuplusi ittuasi misuksiqatigikkağma puggutamiñ. ²¹Iñuk agaayyutitñaqtauruuq nalunaiqsuq tuquruksrauruq tuvrağlugu aglausimaruuq ilaagun. Nakñiñ iñuk tamna aatchuiruq Iñuñmik agaayyutitñaqtauruamik! Ihuatlukkayaqtuq taimani aninitchumi.”

Atangum Nullautchigvia

²²Tamatkua niğilgataqtitlugich Jesus-ñum tigummiplugu qaqquq quyyatipluguasiñ avguqlugu qaiññigaa maliguaqtimiñun niqliqhuni, “Tigulugu niğgisiñ, taamna timiga.” ²³Jesus-ñum tigukamiñ qallun quyalgitlugu Agaayyun, qaiññigaa tamatkununa imiqsilaaavigiplugua-siñ. ²⁴Nipliutigai, “Una auga maqiruuq iñugiaktuanun. Taavrumuuna Agaayyutim taluğniqusigaa akiqsruutni. ²⁵Nipliutigipsi, imitqikkumiñait-chuna asiam misuğuanik taivrumuñaağlaan imiğviksramnun nutaakun añaayyuqautaani Agaayyutim.” ²⁶Tavra atuanikamiñ atuutmik aullağniqsut iğgimun atiliñmun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriqruq Peter-m Piilaagnañhanik

²⁷Jesus-ñum nipliutigai, “Marrumani unnuami iluqasi nikatchakkisirusi piqutigiluna. Atakkii aglausimaruuq,

‘Tuqutqutqiruna munaqsrimik,
taatnamik ipnaich siamitkisirut.’

Zechariah 13:7

²⁸Aglaan kiñuagun anjtqianikkuma aullağisiruna sivupsitni Galilee-mun.”

²⁹Peter-m nipliutigaa, “Iluqatiñ unitkaluaqpatinunniñ, nikatchakku-
miñaitchuña.” ³⁰Jesus-ñum itnağniğaa, “Uqutilakpiñ, marrumani

unnuami aqargiqpak qalğuqtağaluaqnagu malğurñiağlaan piilaaguti-
gigisigikma piñasuniaglaan.” ³¹Aglaan Peter niqliqsuq qapıñaiqhuni,

“Tuqulunaunniñ nayuğniagikpiñ. Piilaagiyumiñaipiağikpiñ sumiunniñ.”
Taatnatuntuuq niqliqmiñiqsut iluqatiñ.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³²Jesus-lu malıguaqtinilu tikitñamiñ nunagiksaanjanun ati-

liñmun Gethsemane-mik nipliutigai, “Aquppiuraallagitchi uvani
agaayutyatqilluña.” ³³Piqatiginiğai Peter-lu, James-lu, sulı John.

Uqumailıullapiagñiqsuq nagliñnaqsıpluniunniñ irrutchiğmigun

³⁴niqliqhuniasiiñ, “Arrii, uqumailıullapiagñiqsuña. Alianam pisa-
ğıñhiñaagutuğaana. Tavraniittuallagitchi qanaksruqasıllagluña.”

³⁵Taavunaqtaallakhuni sitquğniqsuq nunamun agaayupluniasiiñ naglik-
saagunıtluni piñağumiñaqpan. ³⁶Itnağniqsuq, “Abba, Aapañ, suapayaq

añalatkiñ piıqaluağiga nagliksaagutiqpak uvamniñ. Aglaan pisuñhiñ
atumayumuq, pisuğinılaapkun.” ³⁷Jesus-ñum utiqami paqıtlugich

siñıktuat nipliutiniğaa Simon Peter, “Simaan, siñıkpich? Munağiura
allakkumiñaiñniqpichunniñ akkuvauraq?” ³⁸Tavra nipliutilgiñniğai,

“Siñiñniasunaqası agaayulusılu, ukpiqsrısainıitchumausılı uukuakka-
gupsi. İñuk ilumutun piyummatıqagaluahuni irrutchiğmigun, aglaan

timimigun sayaitchaqtuq.” ³⁹Jesus aullatqıñniqsuq agaayutyahuni

sivuanısun. ⁴⁰Utiqami paqilgiñniğai siñıktuat, irratiñ uisalguıllıllak-
ğugichunniñ. Taatnamik kiuqausiksraiñniğaat. ⁴¹Utiqami piñayuakni

nipliutiniğai, “Kiikaa, siñıgitchi qanutun minguiqsıgusılu. Aglaan

siñıkpaanıktusi. Uvva aatchuutaufıksraña iñuum İğniñan tikitchuq
añalatağiyumiñaqsıplugu killulıqirinun. ⁴²Makıllusi, utlaglavut, atañıi

tunirıgıkkaga imma tikitchuq.”

Jesus Tiguniğaat

⁴³Jesus uqaqtıtlugu Judas, ilañat qulit malğuiç malıguaqtañ

tikiñniqsuq. Aggıqasıqhuni iñugiaktuanik iñuñnik, saviqahutiñ sulı
anautchırahutiñ. Qaukiñich agaayulıqsit, aglalıqiritlu sulı sivullıuq-

tıgruat tuyuğiniğaiç. ⁴⁴Taavruma tuniritniqtuam ilaanik qaiñniğaa

itnaqhuni ilıitchuğıpchautıgısiñıplugu, “Taamna kunıkkaga, tavra
ılaañugısıruq. Tiguyumagıksi aullautiluguasiiñ qaanagıluğı.” ⁴⁵Judas-

num tikirgauraqamiuḡ Jesus nipliutinigaa, “Iḡsautrii,” kunikḡugu.
⁴⁶Aasiin tamatkua tigguqḡuḡniḡaat. ⁴⁷Iḡanata maliguaḡtaiin qichaqtuam
 amuliqamiuḡ savikpani anaunigaa savaktaat qaukḡiata agaayuliqsit,
 siutaiqsiquḡugu. ⁴⁸Jesus-num nipliutigai, “Suvaata tigutyaqpisitḡa savikpa-
 liraaqhusi anautaniglu? Savvaḡḡuktaunasugivisitḡa? ⁴⁹Uvlutaugagipman
 agaayyuvikpaḡmi iḡsautiplusi naagauvva tigullaitchipsitḡa, aglaan
 aglaksimaḡtuḡaḡ taatna Agaayyutim uqathani ittukstraupluni.” ⁵⁰Tarrali
 maliguaḡtai iluqatiḡ suksraaḡḡugu qimaḡniqsut.

⁵¹Nukatpiaq, maliguaḡtaiin iḡanḡat, atnuḡaaḡaḡniqsuq qalipquakḡiḡnamik.
 Tiguliqsaqmanituḡuq ⁵²qalipquani unitḡugu qimaḡniqsuq atnuḡaunnani.

Jesus Uqaqsittaagvimi

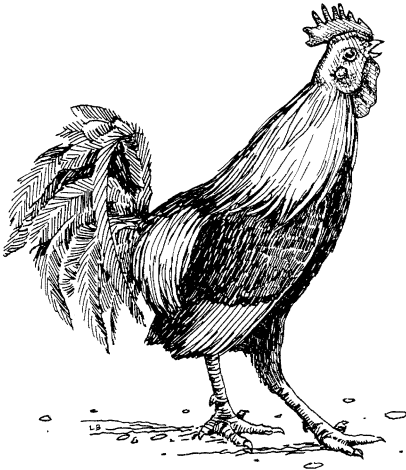
⁵³Taapkua tigusiruat pituigun tasiugniḡaat Jesus qaukḡiatnun aga-
 ayuliqsit, katimaruanun iluqatiḡ qaukḡiḡich agaayuliqsit sivulliuḡtiḡruat
 aglaliqiritlu. ⁵⁴Peter malikmiḡniqsuq uḡasiuraaqhuni siḡataanunaglaa
 igluqpaḡan agaayuliqsit qaukḡiata. Aquppiqataunikuḡuq qaunaksrini
 naniaḡtuaḡhuni ikniḡmi. ⁵⁵Qaukḡiḡich agaayuliqsit sulil uqatiḡ uqaq-
 sittaḡtitchirit pakaḡaḡniqsut agvisiksraḡanik akikḡaḡḡugu Jesus
 tuḡqutḡukḡugu, aglaan paḡitḡhitḡaiḡniqsut. ⁵⁶Iḡngiaktuat iḡsimarau-
 galuaḡtut akikḡaḡḡugu, aglaan iḡsimaruaruat atinḡitqataḡtut. ⁵⁷Tavra
 iḡsimarit iḡanḡich makinniḡsut akikḡaḡḡugu nipliqhutiḡ, ⁵⁸“Tusaagikput
 nipliqman, ‘Piyaḡḡuḡisigiga agaayyuvikpak iḡiḡtauruaḡ argaḡnik, aglaan
 piḡayuakkun uvlut nappaiḡiaḡtuna atlamik iḡiḡtaunḡitḡuamik argaḡ-
 nik.’” ⁵⁹Iḡsimaritunniin taapkua piḡasiutilḡuiḡniqsut taavrumuuna.
⁶⁰Qaukḡiat agaayuliqsit makinniḡsuq sivuḡaatni. Tarra apiḡsruḡniḡaa
 Jesus, “Kigḡutiksraitpiuḡ una iḡsimarit uqaḡikkaḡanḡat akikḡaḡḡutin?”
⁶¹Aglaan Jesus nipaisaaḡtuḡ uqaḡitḡluni sumik.

Apiḡsruḡḡiḡiḡniḡaa qaukḡiata agaayuliqsit nipliqhuni, “Christ-ḡu-
 vich, Iḡniḡa Nangakkauruam Agaayyutim?” ⁶²Jesus-num kiunigaa,
 “Tarra, Ilaḡnuruna. Tautukkisigiksi Iḡuum Iḡniḡa aquppikpan
 taliḡpiani Saḡḡipayaalgum qiniḡisipluḡu atqaḡpan nuviyakun qilaḡ-
 miḡ.” ⁶³Qaukḡiata agaayuliqsit aliktuḡniḡai atnuḡaani nipliqhuni,
 “Inuḡsraḡaiqsugut iḡsimarauruksramik! ⁶⁴Tusaagiksi uqaḡniḡuḡtaa!
 Qanuḡ sivunniḡniḡpisi?” Iluqatiḡ katimaruat tuḡqutaksraḡuḡniḡaat.
⁶⁵Iḡanḡisa tivvuaḡtuḡḡugu, irrak matuḡqaaḡḡugik anaumikkaat apiḡ-
 sruḡḡugu, “Ki, nalautḡaḡiḡ kimun anaumiktilaaḡnik.” Taatnaamikmata
 qaunaksrit tigupluḡu pattaḡniḡaat.

Peter-m Jesus Piilaagigaa

⁶⁶Peter ititluḡu siḡataani uqaqsittaagvium tikiḡniḡaa aḡnam savaktaan
 qaukḡiata agaayuliqsit. ⁶⁷Uuma tautukamiuḡ naniaḡtuaḡtuḡaḡ iḡmi-

ñik ilisaqlignigaa nipluutiplugu, “Ilvittuq piqatigipmikkañatin Jesus Nazareth-mium!” ⁶⁸Peter piilaatiqtuq, “Naluruña. Kanjicsimanñichiga qanutchimik uqaqtilaan.” Nuktaaqtitlugu aqargiqpak qalguñiqsuq.

(Mr 14.72)

⁶⁹Suli aḡnam taututqilḡitña-miuñ nipluutinigai tamatkua qichaqtuat, “Uvvauna ilaḡipmikkañat.” ⁷⁰Peter piilaatqilḡiññiqsuq. Kijuagunsuli qichaqtuat tavrani nipluutinigaat Peter, “Iḡmun ilaḡigaatin Galilee-ḡmiuñuplutin.” ⁷¹Aglaan suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiññuqsagñiña uqañitkuma iḡmutuuruamik. Nalugiga kisuutilaḡña taavruma aḡutim.” ⁷²Tuḡliḡiḡuḡu aqargiqpak qalguñiqsuq. Peter-m itqaḡnigai uqaḡiḡkkañi Jesus-ḡum, “Aqargiqpak qalḡuqtaḡaluaqnagu malḡuñniaglaan piilaagutigiḡisigikma piñasuniaglaan.” Itqaqamiuñ taamna qiagaqsiñiqsuq.

Pilate-muutinigaat Jesus

15 ¹Tavra uvlaatchaurami qaukñich agaayuliqsit piqatigiplugich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit suli iluqaḡmiñ uqaqsittaqtitchirit katimaniqsut sivunniqhutin. Tamatkua Jesus qiliqtinnigaat. Qilḡutilik tasikuaḡuḡu Pilate-muutinigaat kavanauruamun.

²Pilate-ḡum apiqsruḡaa, “Uvva Jew-ḡuruat umialigivatin?” Jesus-ḡum kiugaa, “Tavra ilvich taatnaqtutin.” ³Qaukñich agaayuliqsit pasiuḡnigaat iñugiaktuatigun sutigun. Aglaan Jesus kiumaksriñḡiññiqsuq. ⁴Pilate-ḡum apiqsrulgitkaa, “Kiggutiksraiññiqpich? Qanutunaglaan iñugiaktautigiruanik pasiuqpatin!” ⁵Jesus nipliñḡitchuq. Taatnamik Pilate quviḡusunḡiqsuq.

Jesus Tuquruksraḡuḡaat

⁶Ukiupayaaman Jew-ḡuruat niḡiqpagvikaatni atiliñmi Appusaakkauḡimik Pilate annaktitchiraḡniqsuq atautchimik isiqtamik kisupayaamik pisukamiñ. ⁷Akunḡatni isiqtat iñuk inniqsuq atilik Barabbas-mik iñuaqatauruuq taapkua aḡuyakmata akikḡaḡuḡu Roman kavamañatnik. ⁸Iñugayaat Pilate-mukamitruñ qasriḡiaqsiñiḡaat pituiquplugu isiqtaq piragiliḡmisun sivuani. ⁹Pilate-ḡum kiugai, “Pituiḡitquvisitḡña

Umialgatnik Jew-ɲuruat?” ¹⁰ Iḷitchuḡiniḡaa qaukḷiḡisa agaayuliqsit qaitchiḷhat Jesus-mik siqḡataqalḡimiktigun. ¹¹ Aglaali qaukḷiḡich agaayuliqsit akatchiḡiḡisut iḡuḡnik Pilate-ɲum pituiḡitquplugu Barabbas-mik. ¹² Pilate kiugai, “Qanuḡisiḡiḡpigu una taiguutiqaqtuaq Umialgatnik Jew-ɲuruat?” ¹³ Iluqatiḡ iḡuich nipliaqpaḡniqsut, “Kikiaktuutili!” ¹⁴ Pilate-ɲum apiqsruḡniḡai, “Suvaata? Savamaḡuqaqpa?” Aglaan iḡuich nipliaqpaurallapiḡniqsut, “Kikiaktuutisiuḡ!” ¹⁵ Pilate-ɲum quyalisukḷugich iḡuich pituiḡniḡaa Barabbas ilinḡiḡun. Qaitkamiuḡ Jesus aḡuyyiuqtimiḡun tiliḡiḡai, “Ki, ipiḡaqtuqsuḡ! Kikiaktuutinaqsiruḡ.”

Aḡuyyiuqtit Mitautigigaat Jesus

¹⁶ Aḡuyyiuqtit itqutiniḡaat Pilate-ɲum tupiqaḡanun, aasiḡ katitquniḡaich atlat aḡuyyiuqtit, ¹⁷ atnuḡaaḡlugu akisuruanik kaviqsaamik sulḡ niaquusiplugu kakitḷaḡnanik aasiḡ ilipḷugich niaquanun. ¹⁸ Kamagḡiḡuagḡniḡaat sivuḡaani nipliḡhutḡ, “Uvvaguḡ Umialgat Jew-ɲuruat!” ¹⁹ Anaullaḡniḡaat niaquagun anautamik sulḡ tivvuaqtuḡlugu sitquḡvigiḡlugu sivuḡaani Jesus. ²⁰ Mitautigianikamitruḡ mattaḡtinniḡaat kaviqsaḡ silatiḡuaḡ atipkaḡluguasiḡ ilaan atnuḡaḡniḡ. Tavra aullautiniḡaat kikiaktuutiviksraḡanun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

²¹ Uvvaguḡ iglaullaḡmiḡ aḡuyyiuqtit paagḡniḡaat iḡuk atiaḡtuḡ Simon-mik utiqtuḡ nunaḡqimun. Nunuriḡniḡaat iqsruḡplugu Jesus-ɲum kikiaktuutriviksraḡa. Taamna Simon Cyrene-naḡmiu aapaḡak Alexander-mlu Rufus-ɲumlu. ²² Tikiutiniḡaat nunaḡanun taiyuutiliḡmik Golgotha-mik mumiutiqaḡhuni “Niaqum Saunḡa.” ²³ Imiksritkaluaḡniḡaat asiam misuḡuanik avuplugu suḡaḡniḡchuamik. Aglaan Jesus imiḡiḡniḡaa. ²⁴ Tamatkua aḡuyyiuqtit kikiaktuutigaat. Tavra avikuḡniḡaich atnuḡaḡni aasiḡ saaptautigiḡlugu qanutchimik iḡuk piksraḡplugu. ²⁵ Nine-akḷaaqman uvlaami kikiaktuutiniḡaat. ²⁶ Aglaich pasikkusiaḡi ilḡiḡaich niaquan qulaanun itna aglakḷugich, “Umialgat Jew-ɲuruat.” ²⁷ Ilaani kikiaktuutriqatauniqsuk malḡuk tigliḡniaḡtik, ilaqataa taliḡpian tuḡaani sulḡ ilaqataa saumiani. ²⁸ [Sivuniksriḡirim tarra Agaayyutim uqaḷha immiumaruḡ, “Irrutiniḡaat savamaḡḷuktuatun.”]

²⁹ Iḡuich apqusaḡtuat niaqulaniqsut nipliaplutiḡ pisaḡḡatinik Jesusmun, “Aa! Uqaḡuuruatin piyaḡquḷhiḡauniḡlugu agaayyuvikpak aasiḡ nappatḡiḡlugu piḡasuni uvluni, ³⁰ ki, anniqsuḡiḡ ilipnik, aasiḡ atqaḡiḡ sannigutamiḡ.” ³¹ Taatnatuntuḡ qaukḷiḡisa agaayuliqsit piqasiḡhutḡiḡ aglaliḡirinik mitautigigaat, “Una anniqsuiratuḡ atlanik, aglaan iḡmiḡniḡ anniqsulḡuitmiḡisusq. ³² Ki, Christ, Umialga Israel-ɲum, atqaḡutin kikiaktuutrivipniḡ! Uvagut tautukkuptigu ukpiḡiyumaikput.” Taapkuak kikiaktuutriqatauruak suviaḡutiniḡaak.

Jesus Tuquruq

³³Uvluq qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami. ³⁴Three-aklaaqman Jesus nipitusiñiqsuq, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” mumiutiqaq-huni, “Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suqutigingiqpiña?” ³⁵İlanjich tamatkua qichaqtuat tusaakamiuñ nipliqsut, “Atañii, tuqługa-gaa Elijah.” ³⁶İlanjat iñuich tiguliqamiuñ allaqtigun qilamiksruaqhuni misuktiqlugu misuqqumun, isautchiqsiqlugu ayauppimik qaqłuukkun aktuqlugu nipliqhuniyasiñ, “Ki, qiniğumagikput Elijah agğigisipmagaan atqautityağlugu.” ³⁷Jesus nipaalaliqhuni tuquniqsuq. ³⁸Talukuyaaq agaayyuvikpañmi siiksiniqsuq tatpichakña takanuja taatna. ³⁹Tavra aņuyyiuqtit qauklat qichaqtuaq Jesus-ñum qaniñani tuqupman nipliğniqsuq, “İlumutun taamna aņun iğniğiniğaa Agaayyutim.”

⁴⁰İtmiñiqsut ağnat tautuktuat uñavaniñ, ilagiplugich Salome suli Mary Magdalene suli Mary, aakagikkañak taivruma kamanaiñniqsram James-ñum suli Joses-ñum. ⁴¹Tamatkua piqasiqsuğniğaat Jesus Galilee-mi itman savautiplugulu. Atlat iñugiaktuat ağnat maliñniğaat Jerusalem-mun.

Jesus İluviğniğaat

⁴²Unnuksraağuraaqman Joseph Arimathea-ğmiu tikiñniqsuq. Uvva uvluani sivuani Jew-ñuruat minguiqsiagviat piuq. ⁴³Taatnamik ilaa taluqsraiqhuni utlautiniqsuq Pilate-mun. İniğiniğaa Jesus-ñum timaa. Joseph kamagikkaupluni sivulliuqtigruañuniqsuaq niğiuğaağniqsuq aullağniñiksrañanik añaayyutaanik Agaayyutim. ⁴⁴Pilate quviğusunniqsuq Jesus tuquaniktiğniqman. Tuqługniğaa aņuyyiuqtit qauklat apiqsruqlugu tuquaniktiqmagaan. ⁴⁵Tarra ilitchuğianikamiuñ taavrumakña aņuyyiuqtit qauklatniñ Jesus-ñum tuqqutilaaña, qaitkaa timaa Joseph-mun. ⁴⁶Joseph tauqsigñiqsuq ukiğhaagiksaamik. Atqautiplugu Jesus-ñum timaa puuqlugu ukiğhaagiksuamik iliñiğaa iluviliuqtamun uyağañmi. Aksrakługu uyağañmik taluniğaa taamna iluviq. ⁴⁷Mary Magdalene suli Mary aakagikkaña Joses-ñum qiniğniğaaak napmun iliñiaqmañan.

Jesus Añitqiksuz Tuqłiğmiñ

16 ¹Jew-ñuruat minguiqsiagviat qaanianikman, Mary Magdalene suli Mary aakaña James-ñum suli Salome tauqsigñiqsut tiprağiksaanik uqsruqtigukługu Jesus. ²Uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsaa tikitchut iluviğmun nuiyasriuraqmıuğlu siqiniq. ³Uqaksraqtuniqsut inmik-nun, “Kiami aksrakkisivañ uyağak pañaniñ iluvğum?” (Atakkii uyağak aņigaluaqtuaq). ⁴Tavrakña tautuñniğaat uyağak aksraksimaanikługu.

⁵Tavra ağnat isigñiqsut iluviğmun. Tautukkaat nukatpiaq aquppuuraqtuaq taliqpian tuñaami atnuğaaqahuni takiruamik qatiqtaamik.

Quviġutchaŋniqsut. ⁶Aasiin nukatpam nipliutigai, “Quviġusunaqasi! Pakakkiksi Jesus Nazareth-miu kikiaktuutrauraq. Agaayyutim anj-tqiksitkaa. Uvani ingitchuq. Qiŋiqsiuŋ nallavia. ⁷Aglaan uqautityaqsigik maliguaqtit Peter-lu, ‘Immaimna Galilee-muŋniaqtuq sivupsitni, taamani tautukkisigiksi tuvraġlugu uqattutaa ilipsitnun.’ ” ⁸Tarra uniŋniġaat iluviq qilamik. Tatamitpaitlutinj uuliksiŋiqsut. Nipliŋiŋniqsut iŋuŋmun apqutmikni iqsitchakpaitlutinj.

Jesus Sagviqsuq Mary Magdalene-mun

⁹Jesus anj-tqikhuni uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniq-saam, sagviġniqsuq sivulliuplugu taivrumuŋa Mary Magdalene-mun irrusiqfuiyakkamiŋ tallimat malġuŋnik. ¹⁰Tavruma utlaŋniġai piqatigisuukkaŋi Jesus-ŋum kiŋuvġuruat qaiplutinlu. ¹¹Uqautiniġai Jesus iŋuuniplugu suli tautuŋniplugu. Tamatkua naagatai kiŋuvġuruat tusaakamij ukpiġinginiġaat.

Jesus Sagviġniqsuq Malġuŋnun Maliguaqtinun

¹²Kiŋuagun Jesus sagviqmiŋniqsuq iglaatun ilipluni malġuŋnun ila-ŋiknun aullaqtuŋnun nunaaqqimiŋ. ¹³Tavrakŋatchiaq utiġniqsuk. Uqauraaqsiŋiaġaluġniqsuk atlanun maliguaqtinun, aglaan tamatkua ukpiġinjtmiŋiaich.

Jesus Sagviġniqsuq Qulit Atautchiŋun Maliguaqtinun

¹⁴Kiŋuagun Jesus sagviqmiŋniqsuq taapkunuŋa qulit atautchiŋun niġi-ŋiaqtitlugich. Suakataġniġai ukpiqsrilġuiŋhatigun pitchiġiŋhatigunlu atakkii ukpiġinjtlugich qiŋiqtuat ilaanik kiŋuagun anj-tqilhan. ¹⁵Nipliutigai, “Aullaġusi iluqaanun nunamun, quliaqtuaġiyumagiksi tusaayugaagiksuaq anniqsuġiakun iluqaitnun iŋuŋnun. ¹⁶Kisupayaaq ukpiqsriruaq suli paptaakkauruaq anniqsuġisiruq. Aglaan kisupayaaq ukpiqsrinjtchuaq suksraunġisauġisiruq. ¹⁷Tamatkua ukpiqtuat piqagŋiaqtut ilitchuqutaiŋik saŋŋim taavrumuuna: Atuġlugu atiga anittaigisirut irrusiqfuiyakkamiŋ suli uqatlagisirut atlakaagiiŋik uqqanik. ¹⁸Tigugaluaġumij nimigianik unniŋ imiġaluġumij tuqunamik nuyuaġnamiuyumiŋaitchut. Iligisiġaich argagikkatinj atniġnaqtuanun aasiŋ tamatkua iluaqsilutinj.”

Jesus Aullautrauruq Qilaŋmun

¹⁹Kiŋuagun Jesus-ŋum Atanġum uqaqatigianikamigich, Agaayyutim aullautiuraagaqsiŋiġaa pakmuŋa aquvititluguasiiŋ taliqpiŋmi tuŋaanun. ²⁰Maliguaqtai aullaqhutinj quliaqtuaġniqsut tusaayugaagiksuaamik nani-payaaq. Atanġuruam savaqatiginiġai nalupqinaigutiplugu uqattutaaat ilumun itilaanjanik quvinqaqtuatigun savaanjisun.

Uqat̃hich Aglaañi Luke-ŋum

---

1 ¹Piqpagiplutin ilauramaañ Theophilus! Iñugiaktuat iñuich pisuqtilaağmiktigun aglañniqsut atuumaruanik akunnaptik-ni. ²Iłisimarauruat uqautiniğaatigut tautukkağmiknik taimakñaniñ aullağniñhaniñ. Iñuich tamatkua pakmapak quliaqtuağniqsut tusaayu-gaagiksuumik. ³Qutchiksuañuruatiin, aglañniaqtuñña il̃tchugiraksraqnik il̃isaagillapiaqqaaglugich uqağipayaakkanich aullağniñhaniñaglaan. ⁴Aglaktuñña taavrumiñña il̃isimatquplutin il̃umutuupiañhanik il̃isauttusiağikkaqich.

Anniviksraña John Paptaaqtitchirim Uqautauruq

⁵Herod-ŋum umialguniñani Judea-mi agaayuliqsiqaqmiñiqsuq atilij-mik Zechariah-mik. Agaayyuvikpañmi savaqatauniqsuq agaayuliqsini taggisiquqtuani Abijah-tkutnik. Ağnaata atqa Elizabeth, paniginiğaa-li atlam agaayuliqsım. ⁶Iluatik nalaunñaruauñiqsuk Agaayyutim qiñiñhani, tupiksriplutik iluqaitñik Atangum tillisaiñiglu atuqtaksrai-ñiglu. ⁷Qitungaiñniqsuk atakkii Elizabeth qitungitlaitluni, sulı iluatik utuqqanaağuhutik.

⁸Abijah-tkut savagviksriutaata Agaayyuvikpañmi tikiummipman, Zechariah-m savautiniğaa Agaayyun agaayuliqsaupluni. ⁹Tuvraqługu atuiragilhat agaayuliqsit piksraqtaaginiğaat ikipkairuksraupluni tipragiksautmik. Isiqniqsuq agaayyuvikpañanun Atangum. ¹⁰Zechariah ikipkaipkaqtitlugu tipragiksautmik iñugaagruich agaayuniqsut silataani. ¹¹Isağulgan Atangum sagviutiniğaa qichaqhuni taliqpiani ikipkai-viuram tipragiksautmik. ¹²Zechariah-m tautukamiuñ tupañniqsuq iqsil̃iqsiqhuni. ¹³Aglaan isağulgum nipliutiniğaa, “Zechariah, iqsiñak! Agaayyutim tusaaniğaa iñiqsrułhiñ. Nuliağikkan Elizabeth iğniğisiruq añugauramik. Atchigisigiñ John-mik. ¹⁴Quviasuutiqağniaqtutin! Atlatlu iñugiaktuat quviatchakkisirut anikpan. ¹⁵Iñullautaugisiruq kamañaguni Agaayyutim qiñiñhani. Imiğumiñaitchuq asiam misuqquanik saññi-

simaruamik. Anilgatałigmiññaaglaan aňalatiqağisuruq Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹⁶Utiqtinniağai iñugiaktuat Israel-ñuruat Ataniğmun agaayyutaatnun. ¹⁷Ataniq aggitłaiññaan taamna John quliaqtuağniaqtuq saññiqaguni sivuniksriqiritun Elijah-tun. Iłauraagiiksitkisigai aapauruat qitunğaniññun. Utiqtitkisigai tupiksritłaitchuat isummatiqatlasilugich nalaunñaruamik. Itqanaiyautigisigai iñuich akuqtuğumiñaqsilugu Ataniq.” ¹⁸Zechariah-m nipliutiniğaa isağulik, “Qanuğluña ilisimaniaqpik ilumutuutilaaqnik? Atañii, aňayuqaaqtuña suli nuliagikkaga utuqqağumiuq.” ¹⁹Isağulgum kiuniğaa, “Gabriel-ñuruña. Qichaqtuña sivuğaani Agaayyutim. Tuyuğigaña uqautityaquplutin taavrumiña tusaayugaallautamik. ²⁰Ukpiğilguitchiñ uqauttutigikkaga aglaan atuumagisuruq. Atakkii ukpiğilguitñapña uqağumiñaitchutin tikiłgatağlugu uvluq tamatkua atuumaviksrañat.”

²¹Taatnaqtitlugu iñuich utaqqiññaat Zechariah ilisimasukhutiñ suvaata muluvañakmagaan iluani agaayyuvikpaum. ²²Anisulligataqami uqalguiññisuuq. Iñuich ilitchuğiniğaat qiniquuraaqatħa agaayyuvikpaum iluani. Uqalguiluni urriqaniqsuq argañmiñik. ²³Abijah-tkut savagviksriutaat Agaayyuvikpañmi naatnamiuñ Zechariah ainiqsuq. ²⁴Aquvatigun taavruma nuliña Elizabeth siñiyauniqsuq. Aasiñ tallimani tatqini aimmiñisuuq ²⁵itnaqhuni, “Kiisaimma saññiruam Atanğum Agaayyutim ikayuqpaña. Kanñusutqikkumiñaiqsuña qitunğitłaiññiłuña.”

Anniviksraña Jesus-ñum Uqautauruq

²⁶Itchaksrani tatqini Elizabeth siñiyaunaniñman, Agaayyutim tuyugilginiğaa isağulik Gabriel nunaaqqimun Galilee-miittuamun atiliñmun Nazareth-mik. ²⁷Tuyuginiğaa niviaqsiamun aňutituqsimaitchuamun atiliñmun Mary-mik nuliaksrausiutianiktuamun aňutmun atiliñmun Joseph-mik. Joseph kiñuviağiniğaa Atanğum David. ²⁸Isağulgum tikiñniğaa nipliutiplugu, “Pağlagikpiñ! Atanğum Agaayyutim piksraqtaagigaatin iqatigiplutin. [Quvianağniqsraurutin ağnapayaaniñ.]” ²⁹Mary tupallapiagniqsuq isağulgum nipliuttutaagun kaniqsiñitlugu suvaata uqaqtılaña taatna. ³⁰Isağulgum nipliutiniğaa, “Iqsiñak Marii! Agaayyutim iħuaquttigigaatin. ³¹Siñiyaugisirutin iğñiłutinaasiñ aňugauramik atchiqsaksraqikkapnik Jesus-mik. ³²Taamna kamanağisuruq, suli iñuich taiguutiqağisigaat iğñiñanik Qutchiñniqsrauruam Agaayyutim. Agaayyutim ataniguqtinniağaa David-tun sivulliañatun. ³³Ataniğisuruq kiñuviañiñi Jacob-ñum qañapak taimuña, suli aňayyuqautaa isuksraqağumiñaitchuq.” ³⁴Mary-m tarra nipliutiniğaa isağulik, “Qanuq una itkisiñiqpa? Iłaqatniksimaitchuñasuli.” ³⁵Isağulgum kiuniğaa, “Ipqitchuaq Irrusiq tikiuagisuruq ilipnun. Agaayyutim Qutchiñniqsrauruam saññigikkañan nayugiğigaatin. Taatnağuni ililgaag

ipqitkisiruoq taiguutiqaḡuni Igñinjanik Agaayyutim. ³⁶Aasiñ, itqallaun ilan Elizabeth. Uqautigimasugauq qitunḡaaqatlaiññipluḡu. Aglaan pakma sinaiyauruoq itchaksrani tatqiñi utuqqanaaḡuḡaluanḡaḡmi. ³⁷Atakkii Agaayyutim supayaaq savaaḡitlagaa.” ³⁸Mary nipliḡñiqsuq, “Atanḡum savaktigigaḡa. Atuumali uvaḡnun uqaututigikkaptun.” Tavrakḡa isaḡul-gum uniññiḡaa.

Mary-m Utlakkaa Elizabeth

³⁹Taavruma aquaḡun, Mary paqnaliqtuḡhuni aullaqtigñiqsuq nunaaqḡiuramun qimigaanñiittuamun Judea-m. ⁴⁰Tarra isiqhuni Zechariah-m tupqanun iqinniḡaa Elizabeth. ⁴¹Elizabeth-ḡum tusaapqauraqmagu Mary-m paḡlataa ilummiutaq iliqsraqtigñiqsuq. Elizabeth aḡalatiqaḡñiqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik ⁴²nipliqhuni nipitusipluni, “Quvianaḡñiqsraurutin aḡnapayaaniñ. Quvianamiuruq ililḡaaq sinaiyaukkan. ⁴³Qanutun quyyasiusiaqaqtigivik, ataniḡma aakagikkaḡan utlagluḡniḡaḡa qiniḡiaqḡuḡa! ⁴⁴Tusaapqauraqapku paḡlatigikkan ilummiutaḡa quviatchakhuni iliqsraqtiqtuq. ⁴⁵Qanutun quviasuktigivich ukpiḡikapku Atanḡum uqaḡha tuyuutigikkaḡa ilipnun atuumagisiñipluḡu.”

Mary-m Kamaksruutaa

⁴⁶Mary nipliḡñiqsuq,

“Iñuutchimniñ iluqaaniñ kamaksruḡiga Ataniq.

⁴⁷ Quviatchautigigiga Agaayyun Anniqsuqtigikkaga.

⁴⁸ Suuñiluḡtuḡa itqaḡiniḡaḡa.

Uvakḡaniḡaḡlaan iluqatiḡ iñuich taiguutiqaḡisigaatḡa quvianamiuruamik

⁴⁹ atakkii kamanaqtuaq Saḡḡiruaq Agaayyun savaaqaḡhuni kamanaqtuanik uvamnun.

Atqa ipqitchuq.

⁵⁰ Kiḡuviaḡiñi aippaavak nagliktuutiqaḡai taluḡirigikkani.

⁵¹ Agaayyun isañniqsuq saḡḡiruamik taligmiñik aasiñ siammayaaḡḡuḡich kamaḡasuktuat sivunniḡuḡtituummitnik.

⁵² Atchiksinnigai kamanaqtuat ataniḡich suli atchiksuat kamaḡasipkaḡḡuḡich.

⁵³ Inuqsraqtuat pisuiqsinnigai nakuuruanik suli aullaqtitluḡich umialguruat saḡaiḡaaḡḡuḡich.

⁵⁴⁻⁵⁵ Ikayuḡniḡaa savaktigikkani Israel nagliktuḡḡuḡich, akiqsruutmisun sivulliaptiknun Abraham-mun kiḡuviapayaanñunlu qaḡapak taimuḡa.”

⁵⁶Mary nayuutiuraagñiqsuq piñasuni tatqīni Elizabeth-mi, aasiīn utiḡ-mun aipluni.

Aniḡha John Paptaaqtitichirim

⁵⁷Iḡñiviksrani tikitman, Elizabeth iḡñiñiqsuq aḡugauramik. ⁵⁸Iḡaiñ ilauraaniñlu tusaaniḡaat Atangum kamanaqtuamik nagliktuiḡha Elizabeth-mun. Aasiīn tamatkua quviasuqasiḡñiḡaat. ⁵⁹Aniqammiuraq tallimat malḡuḡnik uvlianikman nalunaitḡutchiaqsiñiḡaat atchiḡukḡugu Zechariah-mik, aapaḡan atqanik. ⁶⁰Aglaan aakaḡa nipliḡñiqsuq, “Naagga, atiqaqtuksrauruq John-mik.” ⁶¹Nipliutilḡiññiḡaat, “Aglaan nalliatunniīn ilavich atiqanḡitchut taavrumiḡa atigḡmik.” ⁶²Urriqaplutiḡ apiqsruḡniḡaat aapaḡa kisumik atchiḡukkisipmagaan aniqammiuraq. ⁶³Zechariah aat-chuquniqsuq aglagviksramik, aglakhuniasiiñ, “Atiqagisiruq John-mik.” Quviḡusuḡniqsut iluqatiḡ. ⁶⁴Taatnaanikami Zechariah uqatlasitqinḡiḡsuq quyaaqsipluguasiīn Agaayyun. ⁶⁵Siḡalliunich atlayuatchaḡniqsut, aasiīn iñuich nunapayaani Judea-mi uqaḡiniḡaat. ⁶⁶Tusaapayaqtuat taavrumiḡa isummatiginiḡaat apiqsruḡhutiḡ, “Qanusugiḡiñiqpa una ilḡgaaq?” Nalupqinaitchuq Ataniḡmun iqatigitilaḡa.

Zechariah-m sivuniksriqutaa

⁶⁷John-ḡum aapaḡa Zechariah aḡalatiqaḡniqsuq Ipqitchuamik Irutchimik. Uqaḡniqsuq sivuniksriqipluni,

⁶⁸“Quyalakput Ataniḡ Agaayyutaat Israel-aagmiut!
Atakkii ikayuḡiaḡniḡai tasuqsagiaḡlugich iñuni.

⁶⁹Akunḡatniñ kiḡuviaḡikkaḡiñ David-ḡum
Agaayyun piksraqtaaqagñiqsuq iñuḡmik saḡḡiqaqtuamik
anniqsuḡiaqhuta.

⁷⁰Taimakḡaaglaan akiqsruḡaatigut tumigiḡlugich ipqitchuat
sivuniksriqirini

⁷¹anniqsuḡisiñipluta akilḡiḡiḡsuḡtigikkaptikñiñ
suli saḡḡiatniñ uumigirigikkapta.

⁷²Uqaḡniqsuq nagligigiḡiñipluḡich sivulliaḡikkavut
itqaḡilugu ipqitchuaq sivunniḡutni.

⁷³Agaayyutim akiqsruḡniḡaa sivulliaqput Abraham

⁷⁴annautigiḡiñipluta akilḡiḡiḡsuḡtigikkaptikñiñ
uvaptiknun savautitqupluni iqsisuḡaqata

⁷⁵ipqiiḡkun nalaunḡaruahikunlu iñuuniḡtutilaaptikni.

⁷⁶Ivich ilḡgauramaḡ, taiguutiqaḡisirutin sivuniksriqiraanik
Qutchiḡniḡsrauruam Agaayyutim.

⁷⁷Iḡligisirutin sivuani Atangum itqanaiyagiaḡlugu agḡiḡksraḡa
uqautiluḡich iñuḡikkaḡi

anniqsuğisiñilugich natqigutigisiñilugillu killuqsautinjitiñik.

⁷⁸ Agaayyutigikkaqput ilunñuktauruq nagliktaupluniñu.

Tuyuğikpagu anniqsuqti inniaqtuq uvaptiknun uvlum
qausağataurağniyatun.

⁷⁹ Ikayugişigai iñuuniaqtuat taaqtuami iqsiñañani tuquñhum,
aasiñ ilaan iñuupkağuta tutqiksilluta.”

⁸⁰ John aglipłuni timimigun sañjisiñiqsuq irrutchikun. Iñuuniağniqsuq
iñuilaami aullağniñiañhanunaglaan ilaan quliaqtuaqañhan
Israel-aagmiunun.

Aniñha Jesus-ñum

2 ¹ Augustus atangunñagmi Rome-mi tilisiñiqsuq iñuich nanipayaaq
atqiqsitquplugich. ² Taamna atqiqsitçhivik sivulliuniqsuq. Taamna
atumapman añun atiqaqtuq Quirinius kavanauniqsuq Syria-mi.
³ Iñupayaat utlautiniqsut sivulliağmiñ anniviniñun atqiqsitçhaqtuqhutiñ.
⁴ Joseph-tuuq iglaupmiñiqsuq. Aullağniipłuni Nazareth-miñ Galilee-
miittuamiñ Bethlehem-muñniqsuq, nunaaqqimun Judea-miittuamun,
annivianun atangum David. Joseph tavrurağniqsuq atakkii ilaaptuuq
kiñuviagiplugu David-ñum. ⁵ Atqiqsitçhaqtuqami aullautiniğaa Mary
nuliaksrausutiannikkani siñiyauruaq. ⁶ Bethlehem-miititlugik Mary
iğñisuliğniqsuq. ⁷ Iğñiñğagñiqsuq añugauramik. Nimiqsruqtuallañniğaa
ilipługuasiñ tuttuqpaich niğgiviñatnun atakkii iniksraitłutiñ nullağviñmi.

Munaqsriñlu Isagulgiñlu

⁸ Iñajich munaqsrit unnuiñiqsut taavani nunami munaqsriplutiñ ipnai-
miknik. ⁹ Isagulgan Atangum sagviutiniğai aasiiñ qaumañan Atangum
qaggutiplugich. Taapkua tatamitchallapiagñiqsut. ¹⁰ Aglaan isagulgum
nipliutiniğai, “Iqsiñasi, uvuñaqłuñu uqautityağipsi tusaayugaallautamik
quviatchaktirrutiksrauruamik iñupayaamun. ¹¹ Marrumani unnuami
anniqsuqti ilipsitiñun aniruq David-ñum nunaaqqiani, Christ-ñuruq
Ataniq. ¹² Una ilitçhuqquatauruq ilipsitiñun ilaajutilaañanik, paqitkisi-
giksi aniqammiuraq nimiqsrullaktaq nalaruaq tuttuqpaich niğgiviñatni.”
¹³ Tavrakñatchiaq iñugiallapiaqtuat isagulgich qilañmiñ sagviğniqsut.
Piqasiqlugu isagulik nangagñiğaat Agaayyun itnaqhutiñ,

¹⁴ “Kamanaun illi Agaayyutmun qutçhiñniqsrami qilañmi,
suli tutqitutiqağli nunami akunğatni iñuich quyalitiñiktuat ilaanik.”

¹⁵ Isagulgich utiqmata qilañmun munaqsrit nipliğniqsut inmiknun,
“Ki, aullaqta Bethlehem-mun tautugiagługu Atangum uqauttutigiğka-
ña uvaptiknun!” ¹⁶ Qilamiksruaqhutiñ paqinniğaiç Mary-lu Joseph-lu
suli aniqammiuraq nalauraqtuaq tuttuqpaich niğgiviñatni. ¹⁷ Munaqsrit
tautukamitruñ uqağiniğaiç isagulgum nipliuttutigiğkañi taavrumuu-

na aniqammiurakun. ¹⁸Tusaapayaaqtuat quviğusurñiqsut tamatkuniņa munaqsrit nipliuttutigikkañitñik. ¹⁹Mary-m uummatigiimiitchiutiniğai uqautigikkañich aasiin isummatigiuraaqługich. ²⁰Munaqsrit utiğniqsut kamaksruqlugu nangaqlugu Agaayyun iluqaisigun tusaakkağmik-tigunlu tautukkağmiktigunlu. Atuumaruq atrilipługu isağulgum atuumagisiñikkaņa.

Jesus Atchiğaat Agaayyuvikpañmi Qaitługu Agaayyutmun

²¹Tallimat malğuk uvlut naatmata suli aniqammiuraq nalunaitñutchiq-saunjanikman, atchiğniğaat Jesus-mik, atigmik isağulgum qaisañanik Mary siñaiyaugaluaqtitnagu.

²²Ipqiqağviksrañat tikitman, Joseph-lu Mary-mlu aniqammiuraq Jerusalem-muutiniğaaq qaitchaqtuaqlugu Agaayyutmun tuvraqługu maligutaksraņa Moses-ñum, ²³maligutlugu aglausimaruq maligutaksrañiñi Atanğuruam, “Aniqqaaqtuapayaaq aņugauraq qaisaksrauruq Agaayyutmun.” ²⁴Tuniłlaqtuğiağniqsuk malğunñik tiņmiağruurañnik, iñjaņuruamik maligutaksraņagun Agaayyutim.

²⁵Jerusalem-mi aņutiqağmiñiqsuq atiliñmik Simeon-mik. Una aņun nalaunñaniqsuq taluqsriuruq Agaayyutmik, suli utaqqiñiqsuq Israel-aag-miut annautikkauñksrañatnik. Ipqitchuam Irrutchim nayuğniğaa. ²⁶Ilaan uqautiniğaa tuquyumiñaiñniplugu qiniğaluaqnagu Christ Anniqsuqti Agaayyutim aqiqsruutigikkaņa. ²⁷Simeon sivullikkaupluni Ipqitchuakun Irrutchikun utlautiniqsuq agaayyuvikpañmun. Jesus-ñum aņayuqaanñi tikiutipmatku aniqammiuraq Jesus agaayyuvikpañmun atuumatyaqlugu atuiragiñhagun maligutaksram, ²⁸Simeon-ñum akiggiutiniğaa ililğaaq aasiin quyaplugu Agaayyun,

²⁹“Ataniiq, aqiqsruutigikka atuumapkağiñ,
suli tuqqutlasiruņa tutqigłuņa.

³⁰Irramnik tautukkiga anniqsuqti

³¹tuyuğikka annautitquplugich iñuich sumipayaaq.

³²Ilaa qaumauruq sagviuruq anniqsuğiamik Jew-ñuñitchuanun
suli kamanautaugisiruq iñuiñun Israel-ñum.”

³³Iłilğaaam aapaņa aakaņalu quviğusurñiqsuk tamatkunuuna Simeon-ñum uqauttutaigun Jesus-kun. ³⁴Simeon-ñum qiniñuagutiniğik piñiusiamik suli nipliutiplugu Mary aakagikkaņa, “Agaayyutim una ililğaaq piksraqtaağiniğaa agvisautyaquplugu tammañksrañatnun naagaqaa anniqsuñksrañatnun iñugiaktuanun Israel-aagmiunun. Iłitchuqutaugisiruq, aasii pisigiplugu ilaan kisuutilaņa iñugiaktuat iñuich uqağisirut akitñagługu. ³⁵Taatnağumiñ sagviğisiñiğaiç iriğaqtuq-hutiñ isummatigikkañich ilaagun. Suli alianaq savikpaktun ipiktuatun kapirigisiruq uummatipnik.”

³⁶Sivuniksriqiriqağmiñiqsuq uilgaagnaamik atiliñmik Anna-mik panianik Phanuel-ñum kiñuvianñiñ Asher-ñum. Anna utuqqauruq. Uiqagnaqsuq tallimat malğurñi ukiuni, aasii uija tuqupluni. ³⁷Taimakñaaglaan iñuuniagnaqsuq uilgaagnañupluni, aasiñ pakma ukiuniñiqsuq sisamakipiaq sisamanik. Unilñaiññigaa agaayyuvikpak. Uvlumi unnuaqtuummaan savautiniğaa Agaayyun uisauraaqhuniñu agaayupluni. ³⁸Taavrumani sassağniğmi tikiññiqsuq qaitchipługu quyyatmik Agaayyun. Uqatiginiğaa taamna ililgaag iluqaitñun niğiugaqatqunanun tasuqsaityałiksrañanik Jerusalem-ñum.

Utiñhat Nazareth-mun

³⁹Joseph-ñum suli Mary-m tanjianikamitkik iluqaisa atuqukkat maliğutaksrañigun Agaayyutim utiğniqsuk kiñuniğmiknun Nazareth-mun Galilee-miittuami. ⁴⁰Ililgaag Jesus aglipluni saññisiñiqsuq, puqitiqallapiaqhuniñu. Suli Agaayyutim iñuaqutiniğaa.

Nukatpiağruk Jesus Agaayyuvikpañmiittuq

⁴¹Ukiuğagipman añayuqaak Jesus-ñum utlautirağniqsuk Jerusalem-mun niğiqpagvikaamun atiliñmun Apqusaakkaułiğmik. ⁴²Jesus qulit malğurñik ukiunikman utlautiniqsut niğiqpagvikaamun pirağiğmiktitun. ⁴³Niğiqpagvikaam aquagun aigaqsiñiqsut. Utiqsağmaknik nukatpiağruk Jesus uniññiqsuq Jerusalem-mun, aasiñ aakañan Joseph-ñumlu naluniğaa. ⁴⁴Igliğasuginiplugu iglauqatauruani iglauniqsuk naalğataqługu uvluq. Uvvaasiñ tikiuumakamik nullağviksrağmiknun pakaqsiñiğaa akunğatni ilamiñ suli ilauraaniñi. ⁴⁵Paqiniñamitku utiaqsiñiqsuq Jerusalem-mun pakkiatługu. ⁴⁶Piñayuatigun uvlut paqinniğaa agaayyuvikpañmi aquppiqataupluni Jew-ñuplutiñ ilisautriñi, naalağniplugich apiqsruqtaqługillu. ⁴⁷Iluqatiñ tusaaruat ilaanik quviğusuutiginiğaat puqikhuni kiggutaigun. ⁴⁸Añayuqaakkiñ quviğusuutiginiğaa tautukamitku. Aakañan nipliutiniğaa, “Iğñiñ, qanulgitpisiguk? Aapanlu piñksralilłapiaqhunuk taatnaqhunuk pakkiagiptigiñ.” ⁴⁹Jesus-ñum kiuniğik, “Suvaata pakakpisiñja? Naluniqpitku nayuutiruksraułiğaa aapaa tupqani?” ⁵⁰Aglaan kanjicsiñiñiğaa kiggutaa. ⁵¹Tavrakña Jesus utiqasiğniğik Nazareth-mun tupigiplugik. Aakagikkañan itqağiplugich iluqaisa tamatkua uummatigmiitchiutiniğai. ⁵²Jesus agliñiqsuq puqiksiluni. Agaayyutimlu iñuillu nakuaginiğaat.

Quliaqtuaqałha John Paptaaqtichirim

3 ¹Akimiaguutaatni ukiut atanniqsuiñhani Caesar-m atilgum Tiberius, Pontius Pilate kavanaupmiñiqsuq nunami taggisiquaqtuami Judeamik, Herod atangupluni Galilee-mi, aniqataa Philip atangupluni nunami

(Lk 3.17)

mukkaaksrat sanikłunıñ, katillugichaasiñ mukkaaksrat sigłuağmiñun. Aglaan ikipkağisigai sanikłuich ikniğmun qamiyumiñaitchuamun.”

¹⁸Atlakaagiikun John quliaqtuağniqsuq tusaayugaallautamik iñunun pitchuksaaqlugich atlaququplugich iñuuniałhat. ¹⁹John-ğum iñiqtiq-miñigaa ataniq Herod atakkii ilaqatnikhuni Herodias-mik aniqataan nuliañanik suli savaaqahuni iñugiaktuanik atlanik pigiitchuanik. ²⁰Aasiñ Herod savaaqagñiqsuq pigiitłuktuamik isiqtakupqamiuğ John.

Paptaakkaułha Jesus-ğum

²¹Iluqaisa iñuich John-mun paptaaqtinñanikmata, Jesus-tuuq paptaaqtinniqsuq. Agaayupkaqluğug qılak añmaqtuq ²²suli Ipqitchuaq Irrusiq atqağniqsuq ilaanun tiñmiağruuratun. Nipi tusaaniğaat pakmakña, “Piqpagiplutin iğñiğigikpiñ. Quyalimaagikma.”

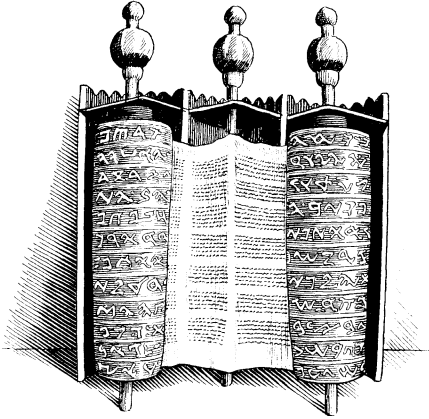
Jesus-ğum Kaññiğviñi

²³Jesus-ğum aullağniikamiuğ savaani, iñuiññaq qulinik ukiuqtutilaağniqsuq. Iñuich isummatiginiğaat iğñiğinipluğug Joseph-mun, iğñiña Heli-m, ²⁴iğñiña Matthat-ğum, iğñiña Levi-m, iğñiña Melchi-m, iğñiña Jannai-m, iğñiña Joseph-ğum,

25 iğñiña Mattathias-ñum, iğñiña Amos-ñum,
 iğñiña Nahum-ñum, iğñiña Esli-m,
 iğñiña Naggai-m, 26 iğñiña Maath-ñum,
 iğñiña Mattathias-ñum, iğñiña Semein-ñum,
 iğñiña Josech-ñum, iğñiña Joda-m,
 27 iğñiña Joanan-ñum, iğñiña Rhesa-m,
 iğñiña Zerubbabel-ñum, iğñiña Shealtiel-ñum,
 iğñiña Neri-m, 28 iğñiña Melchi-m,
 iğñiña Addi-m, iğñiña Cosam-ñum,
 iğñiña Elmadam-ñum, iğñiña Er-ñum,
 29 iğñiña Joshua-m, iğñiña Eliezer-ñum,
 iğñiña Jorim-ñum, iğñiña Matthat-ñum,
 iğñiña Levi-m, 30 iğñiña Simeon-ñum,
 iğñiña Judah-m, iğñiña Joseph-ñum,
 iğñiña Jonam-ñum, iğñiña Eliakim-ñum,
 31 iğñiña Melea-m, iğñiña Menna-m,
 iğñiña Mattatha-m, iğñiña Nathan-ñum,
 iğñiña David-ñum, 32 iğñiña Jesse-m,
 iğñiña Obed-ñum, iğñiña Boaz-ñum,
 iğñiña Salmon-ñum, iğñiña Nahshon-ñum,
 33 iğñiña Amminadab-ñum, iğñiña Admin-ñum,
 iğñiña Arni-m, iğñiña Hezron-ñum,
 iğñiña Perez-ñum, iğñiña Judah-m,
 34 iğñiña Jacob-ñum, iğñiña Isaac-ñum,
 iğñiña Abraham-ñum, iğñiña Terah-m,
 iğñiña Nahor-ñum, 35 iğñiña Serug-ñum,
 iğñiña Reu-m, iğñiña Peleg-ñum,
 iğñiña Eber-ñum, iğñiña Shelah-ñum,
 36 iğñiña Cainan-ñum, iğñiña Arphaxad-ñum,
 iğñiña Shem-ñum, iğñiña Noah-m,
 iğñiña Lamech-ñum, 37 iğñiña Methuselah-m,
 iğñiña Enoch-ñum, iğñiña Jared-ñum,
 iğñiña Mahalaleel-ñum, iğñiña Cainan-ñum,
 38 iğñiña Enos-ñum, iğñiña Seth-ñum,
 iğñiña Adam-ñum, iğñiña Agaayyutim.

Jesus-ñum Anjiqusaaqsiuŧha

4 ¹ Jesus utiğniqsuq Jordan-miñ aḡalatiqaqhuni Ipqitchuamik
 Irrutchimik. Sivullikkauniqsuq Irrutchikun iñuiŧaamun ² uuk-
 tuaqsiutyaqhuni tuungagmiñ malgukipiami uvluni. Iluqaani
 taapkunani uvluni niğniñiñiqsuq, aasiñ niğisuliqhuni piviksrami isuk-

(Lk 4.17)

hitmata. ³Tuungaum nipliutiniġaa, “Agaayyutim iġniġipiaqpatin tilliuj una uyaġak qaqquġuquluġu.” ⁴Aglaan Jesus-ġum kiuniġaa, “Agaayyutim uqalħa niqliqsimaaqtuq, ‘Iñuk iñuuyumiñaitchuq qaqquħiñakun.’” ⁵Tavrakħa tuungaum aullautilġiñniġaa qiniqtitluguasiiñ atanġuviñiñik nunam ⁶nipliutiplugu, “Aatchuġisigikpiñ iluqaanik aġalatchiġiġmik suli iluqaanik umialġutmik. Tamanna iluqani qaisauruq uvaġnun. Aasiiñ qaitġagiga kisumupa-yaq qaitchukkupku. ⁷Iluqaan

tamanna piginayaġiñ agaayyuvigigupħa.” ⁸Aglaan Jesus-ġum kiuniġaa, “Agaayyutim uqalħa niqliqsimaaqtuq, ‘Agaayyuvigisaġiñ Atanġuruuq Agaayyutin savautilugu kisian.’” ⁹Tavrakħa tuungaum aullautilġiñniġaa Jerusalem-mun inillakħuġasiiñ qutchiñniqsraġanun nuvukkaġanun agaayyuvikpaum nipliutiplugu, “Iġniġipiaqpatin Agaayyutim igittin ilipnik taunuġa. ¹⁰Atakkii Agaayyutim uqalħa niqliqsimaaqtuq, ‘Agaayyutim isaġuliñmiñun munagipkaġisigaatin.’”

¹¹Nipliġhunisuli, ‘Akiyaġigisigaatin argaġmiknik, aasii atniġumiñaitchitin isigaktin uyaġaġnun.’”

Psalm 91:11, 12

¹²Aglaan Jesus-ġum kiuniġaa, “Agaayyutim uqalħa uqaqmiuqtuq, ‘Uuktuagumiñaitchiñ Atanġuruuq Agaayyutin.’” ¹³Tuungaum uuktuuq-saaguiqamiuj Jesus qanutchipayaakun unisimaallaġniġaa.

Jesus-ġum Aullagħniġaa Savaani Galilee-mi

¹⁴Tavrakħa Jesus utiġniqsuq Galilee-mun saġniqaghuni Ipqitchuakun Irrutchikun. Iñuich uqaġiniġaat nanipayaq. ¹⁵Ilaa iħisautripluni katraġviñitni suli kamaksruġniġaat iluqatiñ.

Nazareth-miut Ukpiginiñniġaat Jesus

¹⁶Jesus Nazareth-muñniqsuq iñuġuġvigikkaġmiñun. Jew-ġuruat minguiqsiaġvium uvluani piraġiħiġmigun isiġniqsuq katraġviñmun. Makinniqsuq aġliqipluniasiiñ Agaayyutim uqalħaniñ. ¹⁷Aatchuġniġaat makpigaaġniñik sivuniksriqirim Isaiah-m. Aħmaqamigich makpigaat paqinnigaa aġlausimaruq,

¹⁸“Irrusian Agaayyutim nayuġaġa.

Piksraqtaagığaajakii
 quliaqtuağıtquplugu tusaayugaallautaq inuqsraqtuanun.
 Tuyuğığaaja uqağıtquplugu patchisaiğun tigutaanuruanun
 suli mamirrutiksraq qıñitlaitchuanun
 suli patchisaiquplugich nañitaaqsiruat
 19 suli quliaqtuağıtquplugu Atanğum anniqsuiğiksrajan
 iñugikkağmiñnik tikiññiqsuq.”

Isaiah 61:1,2

20 Jesus-ñum umikługich makpığaat utiqtinnığai katrağvium savakti-
 gikkañanun aquvitluniasii. Iluqatiñ iñuich katrağviñmi qıñiaqsıñığaat.
 21 İlisautiaqsıñığai itnaqhuni, “Taamna Agaayyutim uqałha atuumanıqsuq
 uvlupak agliqianupman tusaahłapsitñi.” 22 İñupayaat aarigaagıtchañ-
 niqsut quviğusuutigiqlugich saññıqatuat uqałhich uqattutıgıkkañi.
 Nipliğñiqsut, “Una taimña iğñiğingitpañ Joseph-ñum?” 23 Jesus-ñum
 nipliutiniğai, “Uqautiniağipsitña uqattutauruamik iñiğaanımma itna,
 ‘Taaktii, iluaqsıñi ilipnik!’ Tusaagıvut savaagıkkatin Capernaum-mi. Ki,
 Savaaqağıñ uvani iñuguğvipni. 24 İlumutuuruq, Sivuniksriqiri pağlat-
 laitchaat iñuguğviñmiñi. 25 Naalağñillaksitña, İlumun iñugiaktuanik
 uilğağnaaqaqtuq Israel-mi taimani Elijah iñuupman. Imani sialuñitchuğ-
 guuq piņasuni ukiuni ukium avvañaik ilaplugich niğisuksiullapiaqhutiñ
 iluqaani nunami. 26 Naagauvva Elijah tuyuñiññiqsuq nalliatnun uil-
 gağnaat Israel-mi aglaan kisanun uilğağnaamun iñuuniaqtuamun
 Zarephath-mi Sidon-miut nunañatni. 27 Suli iñugiaktuanik iñuqaqmi-
 ñiqsuq auyugaqtualıñnik iñuuniaqtuanik Israel-mi imani sivuniksriqiri
 Elisha iñuupman. Aglaan nalliatunniñ mamikkañuñiññiqsuq avataa-
 gun Naaman Syria-ğmiu.” 28 İñuiñ katrağviñmi tusaakamıtrun taamna
 qinnallapiağniqsut. 29 Makıtiqhutiñ tinuraqlugu Jesus annisinığaat
 nunaaqıgmikniñ. Qaañanuutiniğaat iñgiuram nunaaqqimıñ irvianun
 igitchukługu ipnamiñ. 30 Aglaan akunnıraqlugich iñugayaat aullağniqsuq.

Iñuk Irrusiqłulik

31 Tavraqña Jesus Capernaum-muñniqsuq, nunaaqqımun Galilee-
 miittuamun aasiiñ ilisautripluni iñuñnik Jew-ñuruat minguiqsiağvium
 uvluañi. 32 İñuich quviğusuñniqsut tamarrumiña ilisauttutaanik, atakkii
 uqağniqsuq liilaa añalatchıñıqatuatun. 33 Katrağviñmi iñuqaqmiñiqsuq
 irrusiqłulıñmik iğıalaruamik, 34 “[İlaksianatıguk.] Jesus Nazareth-miu,
 suniaqpisıguk? Uvuñaqpich piyaqquğukhunuk? Naluñitchıgı kisuuti-
 laan, ipqitchuanuplutin Agaayyutim tuyuğıkkañ!” 35 Jesus-ñum tiliñığaa
 irrusiqłuk, “Qıñuisaagiñ! Anniñ iñuñmiñ!” Irrusiqłuum ulğusaaqtin-
 niğaa añun sivuğaatnun iñuich unitluguasıñ atnisuñaqnagu. 36 İñuich
 quviğıtchañniqsut nipliqhutiñ avatmun, “Qanusıuniqpa una nipliun?”

iqalukpauraqtaġmiktigun. ¹⁰Simon-ġum piqatik James-lu John-lu, iġñak Zebedee-m, quviġusukmiñiqsuttuq. Jesus-ġum Simon nipliutiniġaa, “Iqsiñak, uvakġaniñaglaan piññanġiaġisirutin iñuġnik aqaluġniaqmatun.” ¹¹Iqaluġniaqtit qakitignigaiġch umiatinġ siñaanun, unisiqġugichaasiñ supa-yaat maliaqsipluġu Jesus.

Jesus Mamititchiruq Auyugaqtualinġmik

¹²Jesus nunaaqqimiitnami nalautchiñiqsuq aġutmik auyugaqtualinġmik. Aġutim tautukamiuġ Jesus sivuġaanuġniqsuq iniqsruqġuguaasiñ, “Ataniiq, pisuksinaguvich mamitiñhiñaugikma.” ¹³Jesus-ġum isakġugich argaġni aksinġiġaa, “Piyummatiqatunġa. Iħuaqsiñ!” Tavrauva aġutim auyugaqtuana mamitikkauruq. ¹⁴Jesus-ġum tiliñiġaa, “Uqautiginiqnaġu kisumununniiñ, aglaan agaayuliqsimumuġutin isivġiuqtitchumuutin. Aatchuiyumuutin tuniġlautinik Agaayyutmun tuvraġlugich Moses-ġum tillisaa mamititkaatinkii. Taatnaguvich iñupayaam iġitchuġiniġaa mami-tilaan.” ¹⁵Aglaan tusaayugaaq Jesus-kun siaminniqsuq iñuġiaqsipluni. Iñuġiaqtuat iñuich utlautiniqsut ilaanun tusaasukġugu suli mamititaisuk-ħutiġ atniġñautmikniñ. ¹⁶Aglaan iñuiħaamaaqsiñiqsuq agaayutyaqhuni.

Jesus Mamititchiñiqsuq Aulatlaitchuamik

¹⁷Iħaatni Pharisee-ġuruat suli iħisautrit maligutaksranik agġiġniq-sut nunaaqqipayaaniñ Galilee-miittuamiñ Judea-miittuamiñlu suli Jerusalem-miñ. Jesus iħisautriqkaġuġu taapkua aquppiñiqsut naalaġnip-luġu. Agaayyutim Jesus saġġniksritmiñiġaa iħuaqsiqtuplugich atniġñaqtuat. ¹⁸Iħaġich iñuich agġiġniqsut akiyaġuġu aulatlaitchuaq aġun ilaan qaatchiaġagun. Itqutiniġaluaġniġaat iħuanun tupqum iħisukġugu sivu-ġaanun Jesus. ¹⁹Aglaan apqutiksranilġuiñħamitruġ, iñuitkii tatiplutiġ, akiyautiniġaat qaanaun tupqum, aasriñ alikġugu qilaġa tupqum atqat-tinniġaat qaatchiaġagun akunġatnun iñuġayaat iħipluġu sivuġaanun Jesus. ²⁰Jesus-ġum tautukamiuġ ukpiqsriħat nipliutiniġaa atniġñaqtuat, “Aġun! Killuqsautitin natqigutikkaurut.” ²¹Aġlaliqirit suli Pharisee-ġuruat isumaqsiñiqsut, “Taamna iñuk kisuunasugiva uqagñiqħuutriruaq Agaayyutmik? Kiña natqigutriyumiñaitħuq killuqsautinik aglaan Agaayyun kisimi.” ²²Jesus-ġum iħisimanigai sumik isummatiqatilaanaġt apiqsruqġugich, “Suvaata isumavisi taatnatchimik? ²³Qaġanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut’ naagaqaa ‘Makillutin pisuġiñ’? ²⁴Iħitchuġipkaġisigipsi Iġniġan Iñuum aġalatchirrutiqahaniġ natqigut-ritħapluni killuqsautinik nunami.” Tavra nipliutiniġaa aulatlaitchuaq aġun, “Makillutin tiguluġu qaatchian aġiħaagiñ.” ²⁵Tavrakġatchiaq aġun makinniqsuq sivuġaatnun nayuutipayaatquāt. Tiguplugich qaatchiani nallavigikkani aiñiqsuq kamaksruqġugu Agaayyun. ²⁶Iñuich katimapa-

yaaqtuat quviġusulillapiaġniqsut, aasriiñ taluqsraliqhutiñ nipliqhutiñ, “Maatnatavra quviqnallapiaqtuamik qiniqtugut uvlupak.” Tarra kamak-sruġniġaat Agaayyun.

Jesus Tuqġuġniqsuq Levi-mik

²⁷Kiñuagun taavruma Jesus anikami tautuġniġaa aġun atilik Levi-mik aquppiruaq tax-siliqiviniñi. Taamna tax-siliqiri katitchiñiġsuq maniñnik Rome-maġmiunun. Jesus-ġum nipliutiniġaa, “Maliñña!” ²⁸Levi makitiqhuni unitġugu suapayaaq maliaqsiñiġaa. ²⁹Aquvatigun Levi niġiqpautriñiġsuq Jesus-mik tupiġmiñi. Aiyugaaqtauruani ilaupmiñiġsuq iñuġiaktuat tax-siliqirit atlatlu iñuich. ³⁰Uvvaasiñ Pharisee-ġuruat suli aglaliqirit uqaalaqsiñiġsuq maliguaqtaiñun Jesus-ġum, “Suvaata niġiqatauvisi imiqatauvisiġu tax-siliqirini suli killuliqirini?” ³¹Aglaan Jesus kiuniġai, “Iñuich atniġñanitchuat taaktiqagñanitchut aglaan tamatkua atniġñaqtuat. ³²Agġinitchuġa tuqġuġiaġlugich nalaunġagiruut iġmikni iñuich aglaan killuliqirit mumiquplugich.”

Uisauraalikun

³³Ilañisa iñuich nipliutiniġaat Jesus, “Maliguaqtai John-ġum uisauraaġniqsut akulaiqġugu agaayuplutini suli maliguaqtiniġich Pharisee-ġuruat taatnatunsuli; aglaan maliguaqtitin niġiraqtut imiqhutiñlu.” ³⁴Jesus-ġum kiuniġai, “Isummatigivisigik aiyugaaqtauruat katchuutivini uisauraaqplugich uiksraun inġaan? Naagga! ³⁵Uiksrautaan aullaġviksraña tikiññaqtuq. Aglaan aullaanikpan ilauraani uisauraaġniqtut.”

³⁶Jesus-ġum uqautitqiniġai atrikusautmik, “Kiñapayaaq ilaaksraġumiñaitchuq nutaamiñ quppiġaamiñ ilaagġuguaasiñ utuqqaq quppiġaaq. Taatnaġumi aliksiñiġniġaa nutaaq quppiġaaq, atakkii nutaamiñ quppiġaamiñ ilaaksraġumiun atriginianitchaa utuqqam. ³⁷Uvvasuli nutaaq asiam misuġua ittuksraunitchuq utuqqaġmi puumi atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa utuqqaq puuq maqiluni, aasiñ misuġuq puuġlu suunġisirisuk. ³⁸Aglaan nutaaq asiam misuġua ittuksrauruq nutaami puumi. [Iluqatigli puuġlu misuġuġlu piiñġinitchumuuk.] ³⁹Kiñanniiñ imiġukkumiñaitchuq nutaamik imiqqaaguni asiam misuġuanik sanġisimaruamik. Atakkii nipliġisiruq, ‘Utuqqaġuqsiaq nakuutluñiġsuq.’”

Qanuutautilaña Minguiqsiaġvium Uvluan

6 ¹Jesus pisuñniqsuq tamauna mukkaaksrat nautchiiviatigun minguiqsiaġvium uvluani. Maliguaqtini pukuñniqsut mukkaaksranik sanġiyaqġugich arganmiknik niġiaqsipluġitaasiñ. ²Pharisee-ġuruat apiqsruġniġaich, “Suvaata savakpisi minguiqsiaġvium uvluani? Maligutaksraġikkaptigun savakkumiñaitchusi uġlupak.” ³Jesus-ġum

kiuniġai tamatkua, “Aġliqisimasuknaġiksi sumik David-ġumlu piqataiñ-
 lu pisilaanġat niġisuliqamin. ⁴David isiġniġuguuq tupqanun Agaayyutim.
 Aasiñ qaqquksraqhuni tuniġlġautauruamik Agaayyutmun niġiñi-
 ġaa aatchuqġugich maliktigikkani. Maligutaksraptigun kimununniñ
 niqiksrautigitqunġiñġaa taatnasiq qaqquq avataatigun agaayuliqsit.”
⁵Jesus nipliġniġsuqsuli, “Iġniġa Iñuum atanguruq miġuiqsiġvium
 uvlunianniñ.”

Aġun Argalik Pannaqġuktanik

⁶Atlami miġuiqsiġvium uvluni Jesus katraġviġmukhuni iġisautri-
 niġsuq. Tavrani itmiñiqsuq aġun argalik pannaqġuktanik. ⁷Aġlaliqirit
 suli Pharisee-ġuruat patchisiksraġiqiniġaat Jesus savaaqasugalugu
 nalaunġaitchuamik; naipiqtuġniġaat tautugiaqhutiġ iġuaqsiriġisipma-
 gaan iġisratlaitchuamik miġuiqsiġvium uvluni. ⁸Aġlaan Jesus-ġum
 iġisimanġai isummatiġich. Uvvaasiñ nipliutiniġaa aġun argalik
 pannaqġuktanik, “Makittin uvuġaġutin.” Aġun makitluni tavrugaġ-
 niġsuq. ⁹Jesus nipliutiniġai tamatkua, “Apiqsruġniġipsi una, Nalliak
 maligutaksrakuġnaqpa: savaaqaiġ nakuuruamik naagaqaa pigiitchua-
 mik miġuiqsiġvium uvluni? Ikayuqtuksrauvisa iñuġnik naagaqaa
 piyaquqtillugich?” ¹⁰Qiñiqġugich iñuich avatmiñi nipliġniġsuq aġut-
 mun, “Isakkich argaktin!” Taatnaqman argai iġuaqsiñiqsut. ¹¹Aġlaliqirit
 Pharisee-ġuruatlu qinnallapiġniġsut. Aasiñ uqautiġiaqsiñġaat avatmun
 qanuġukġugu Jesus.

Jesus Piksraġniġsuq Qulit Malġuġnik Uqqiraqtinik

¹²Taipkunani uvluni Jesus qimiġaamuġniġsuq agaayutyahuni, unnuaq
 naatluguasiñ agaayupluni Agaayyutmun. ¹³Uvluqman iġmiñuquni-
 ġai malġuaqtini. Piksraġniġsuq qulit malġuiñik taiguutiqaġkaġmiñik
 uqqiraqtinik: ¹⁴Simon-mik atchikkaġmiñik Peter-mik suli aniqataanġlu
 Andrew-mik, James-mik suli John-mik, Philip-mik suli Bartholomew-mik,
¹⁵Matthew-mik suli Thomas-mik, James-mik iġniġjanik Alphaeus-ġum
 suli Simon-mik taiguutiqaqtuaq Zealot-ġuruamik, ¹⁶Judas-mik iġniġjanik
 James-ġum suli Judas Iscariot-mik aatchuutigitniktuaq ilaanik aquagun.

Jesus Iġisaurirurq suli Mamititchirurq

¹⁷Tavrakġa Jesus atqaqatiniġai malġuaqtini qimiġaamiñ.
 Qichaġataġniġsuq qaiġiksaamun nunamun piqatigiplugich iñugiak-
 tuat malġuaqtigikkani. Iñugiaktuat iñuich agġiġniġsut nakikġaliqaa
 Judea-miñ Jerusalem-miñlu suli nunaaqqiġniñ taġium siñaani atiqaq-
 tuamiñ Tyre-miġlu Sidon-miġlu. ¹⁸Utlautiniġsut tusaasukġugu Jesus suli
 iġuaqsikusħutiġ atniġñautmikniñ. Uvvasuli tamatkua iġuillġuqtitaurat

irrusiqłıuñmiñ iħuaqsikkauniqsut. ¹⁹Iñupayaat aksiguñniġaat atakkii san-
ñjaqahuni inñmiñ iħuaqsitłaplugich. Aasiñ tamatkua utlautiruat ilaanun
iħuaqsikkauniqsut.

Quviasuutitlu Isumaġutitlu

²⁰Jesus-ñum tautuñniġai maliguaqtini nipliġhuni,

“Quvianamiurusi inuqsraqtuasii;

Añaaquautaa Agaayyutim pigigiksi!

²¹Quvianamiurusi niġisuktuasii pakma;

Agaayyutim niġisuiqsitkisigaasi!

Quvianamiurusi alianniuqtuasii pakma;

Iglaġisirusi!

²²Quvianamiurusi iñuich uumigikpasi,

ayaksimakpasi pigilugu Iġñiñja Iñuum aivakpasiunniñ

suli nipliutigikpasi pigiitchuanuñi.

²³Quviatchapiġitchi tamanna atuumakpan, nuttaglusi quvianakun,
atakkii akilñisiaksraqsi pakmani kamaññaiaqtuq. Itqumasigik, sivullia-
ñisa taatnautipmiragigaich sivuniksriqirit.

²⁴Aglaan iqsiniamiurusi umialguruasii pakma;

qaġanaqtuq iñuñiqsi isukłiññaiaqtuq!

²⁵Iqsiniamiurusi niġisuiqsimaqtuasii pakma;

niġisuliġisirusi!

Iqsiniamiurusi iglaqtuasii pakma;

kiñuvġugisirusi qialusi!

²⁶Iqsiniamiurusi iñupayaat uqautigillautaqpasi.

Itqumasigik, sivullianñisa uqautigillautaqmiragigaich

sivuniksriqinñuaqtuat.

Piqpaksriñiq Uumiksirinik

²⁷“Aglaali naalañniruasii uqautigipsi, Piqpagiyumagisi akilñiliqsuq-
tigikkasi, iħuaqqutilugich uumigirigikkasi. ²⁸Apiqsruqsuñ Agaayyun
iħuaqqutitqulugich tamatkua taiyuaniqłutriruat ilipsitñik, agaayu-
tilugich tamatkua iħuaqqutriginñisasi. ²⁹Kia qakiqpatin iqsrapkun, ki,
maniyumagiñ igłunanik iqsraqpich; kia iñuum piñiqpagu quppiġaan, ki,
pipkaġumagiñ atnuġaanlu. ³⁰Kisupayaam apiqsruqpatin suqaġuguni
qaiłlugu, sulı kia tiguniqpagu pigikkan apiqsruññaiaqnagu utiqtitqulugu.
³¹Qanuq irrutitqusuugupsi atlanun iñuñnun taatnatuntuuq irrutriumuu-
si atlanik.

³²“Piqpaksrigupsi kisiitñik iñuñnik piqpaksrigikkapsitñik suvaata
akuqtuiniġaġasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ piqpagipmiragigaich
tamatkua piqpagirigikkatiñ. ³³Iħuaqqutigupsigik kisiisa iħuaqqutri-

gikkasi suvaata akuqtuiniāgasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniīn taatnaḡaqtuttuūq! ³⁴Atugaksritnikkupsī tamatkunūḡa kisiitnūn utiq-titchitlaruanun atugaksraqtaḡmiknik suvaata akuqtuiniāgasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniīn atugaksritnikamiḡ killuliqiriqatmiknun utiqitichivigitqupmiraqtut aktilaanḡatun! ³⁵Aglaan ilipsi, piqpagiyumagisi uumigirigikkasi, iḡuaqutlugich iḡuich sulī atuaksriḡlugich niḡiugisunḡatnagu utiqitkisiḡiḡlugich. Taatnaḡupsī akuqtuigisirusi kamanaqtuamīk akīḡiusiamīk, sulī iḡniḡigisigaasi Qutchiḡniḡsraurūm Agaayyutim iḡuaq- qutrirūaq quyyataitchuanīk piḡiitchuanīḡlu. ³⁶Nagliktausitchi Aapapsisun nagliktuutiqaqtuātun.

Atanniīḡ Atlanik

³⁷“Suksraunḡiqnasi atlanik, suksraunḡiqsaunḡitchumausiḡi; piḡiḡniḡi- ḡaiḡiaqasi atlanik, piḡiḡniḡiḡakkaunḡitchumausiḡi; natqigutisimaḡlugich atlat, natqigutisimaakkauyumuasiḡi. ³⁸Aatchuḡlugich atlat, aatchuu- siaqḡumuasiḡi; aa, akuqtuigisirusi immiḡḡuḡu uuktuun, naqiqsraḡḡuḡu, aḡalalluḡu, ulipkaulaluḡu: akiyaḡniqtutilaapsitnūn. [Agaayyutim aat- chuḡḡaḡigaasi iḡḡikkutaiḡaakun.] Uuktuutiḡikkaqsi atlanun taamna Agaayyutim uuktuutiḡigisipmigaa ilipsitnūn.”

³⁹Jesus uqauntiniḡai atrikusautmik, “Qiḡitḡaitchuam iḡuum sivullḡu- miunḡ atla qiḡitḡaitchuāq iluqatik katakkisiruk nivviamun. ⁴⁰Malḡuāqti kamanatluḡitchuq iḡisautrimiḡniḡ, aḡlaan iḡisaqtaupayaaq naatchigumi iḡisaḡmiḡnik atrigaḡutigisigaa iḡisautriḡni.

⁴¹“Suvaata tautukpiun irriutaḡuluuraq aniqatvich iraani, aasiḡni suliqutigi- suḡaqnagu qirugraitchiaq iripni? ⁴²Qanuq uqauntiriḡniḡniḡpich aniqatiupnun, ‘Aniqatmaḡ, piḡḡaḡu irriutaḡuluuraq iripniḡ!’ qiḡisunḡaqnagu qirugrait- chiaq iripni? Ukpḡḡuaqti! Sivulliulugu piiqsirruḡ qirugraitchiaq iripniḡ. Qiḡiḡuniaiḡiḡniḡ nalupqinaḡḡuḡu irriutaiqsiḡḡksran aniqatvich iraaniḡ.

Napaaqtuq Iḡisāḡigaat Asianḡun

⁴³“Napaaqtuḡikḡsaaq nauritḡaitchuq asiḡiitchuanīk, naagaqaa napaaqtuḡiitchuāq asirritḡaitchuq nakuuruanīk. ⁴⁴Napaaqtupayaaq iḡisimanaḡaqtuq asirrianiḡun; pukutḡaitchusi aqpḡniḡnik kakitḡaḡna- niḡ, naagaqaa asiaviḡniḡnik kakitḡaḡnaqaqtuanīk uqpḡniḡ. ⁴⁵Iḡnullautaq nakuurualiqirūq atakkii nakuuruamīk isumaqāḡhuni; iḡnullautauḡitḡami piḡiitchualiqirūq atakkii piḡiitchuamīk isumaqāḡhuni. Taatnamīk, iḡuk uqaqami irrusipiani salapqīḡaa uqaḡḡmḡun.

Malḡuk Tuppirik

⁴⁶“Taiguqtaksraḡiḡitchipsitḡa Atanipsitḡnik kamagiyumanḡitkupsigik uqauttutigikkatka ilipsitnūn! ⁴⁷Kiḡa iḡuk uvaḡnukkumi naalaḡniḡlugich

uqatigikkatka aasiñ tupigilugich—iļisautigisigipsi qanuq atriqaqtilaana-nik. ⁴⁸Taamna atriqaqtuq iñuñmik nappairuamik tupigmiñik nivakhuni itisiplugu aasii iļiplugu turvia uyağanmun. Kuuk uliqlukman qasaqtaqlu-gu taamna tupiq auliyarjitchuq atakkii payarajitluni. ⁴⁹Aglaan kiña iñuk tusaaruq uqatigikkamnik tupigijitlugich atriqaqtuq iñuñmik nappai-ruamik tupigmiñik nunamun turviiļaaqlugu; uliqluum qasaqtaqmagu taamna tupiq ulguruq siqumitipiaqhuni.”

Jesus Mamititchiruq Añuyyiuqtaiñ Qaukġiata Savaktaanik

7 ¹Jesus-ñum iļisautrisuiqami tamatkunuuna iñuñmik, ilaa Capernaum-muñniqsuq. ²Taavaniguuq Roman añuyyiuqtaiñ qaukġiat savaktiqagñiqsuq piqpagikkağmiñik; taamnaasii iñuk atniğñaqhuni tuqłhiñaaguhuni. ³Uvvauna añuyyiuqtit qaukġiat tusaakami Jesus-mik tuyuqagñiqsuq Jew-ñuruat sivulliuqtigruañitñik apiqsruğiaqtitlugu mamititquplugu savaktigikkani. ⁴Tikitñamitruj Jesus iñiğniğaat pipiaq-hutiñ, “Taamna iñuk ikayuqtaksragipiagiñ, ⁵atakkii ilaan piqpagigai iñugikkavut. Nappairuqunniñ ktrağviksrapitnik.” ⁶Tavra Jesus malinğai. Uņasiñaiqmıuğlu tupqaniñ añuyyiuqtit qaukġiata tuyu-ğiniğai ilauraani nipliutitquplugu Jesus, “Ataniq, uvuñarjiiñaqpich. Uvva utlaktaksrañiļuqtuñauñniñ tupimnun. ⁷Naagalu suuñiļuqpait-ļuñ utlaktaksrağiñiļugikpiñunniñ. Uqallaksiñağiñ uqatigmik aasiñ savaktigikkağa atniğñaqtuq iļuaqsiiñiaqtuq. ⁸Atakkii aņalatıaqmıu-ñ qaukġiğñik sulı añuyyiuqtıaqıuñ aņalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullağiñ!’ aullağaqtuq; tilikapkusulı taamna, ‘Qağğaiñ!’ agğıaqtuq; sulı tilikapku savaktigikkağa, ‘Taamna piuñ!’ pirağıgaa.” ⁹Jesus-ñum quviğusuutiginiğaa taamna tusaakamiuñ. Kiñiaqami iñugaağruñnun malıktigikkağmiñun uqagñiqsuq, “Paqisimaitchuñasulı ukpiqsriğimik taatnatun Israel-aagmiuni!” ¹⁰Añutit tuyuruat utiqamiñ añuyyiuqtit qaukġiata tupqanun paqinniğaat savakti iļuaqsıplugu.

Jesus Añitqiksitchiruq Uilğagnaam Iğñiñanik

¹¹Tamanna atuumaanikman Jesus utlautiniqsuq nunaaqqimun atilimnun Nain-mik. Malığuaqtaiñ sulı iñugiaktuat iñuich malinğiğaat. ¹²Tikiñniqsuq paañanun nunaaqqim aniłgataqmiñiqsullu akıgıqtuat tuquñaruamik iñuñ-mik. Taamna tuquñaruq iğñıtauğinıkkana uilğagnaam. Iñugiaktuat iñuich nunaaqqimiñ malinğiğaat taamna ağnaq. ¹³Atanğuruam Jesus tautukamiuñ iļunğutchallapiagñiqsuq. Nipliutiniğaa ağnaq, “Qianak!” ¹⁴Utlakługu aksıññı-ğaa tuquñaruam akıgautaat. Iñuich akıgıqtuat taavrumıña nutqaqmata Jesus nipliğniqsuq, “Nukatpiaq, tilıgikpiñ, makittin!” ¹⁵Tuquñaruq añun aquvi-tığniqsuq uqaaqsıpluniasiiñ. Jesus-ñum utıqtinnıgaa aakananun. ¹⁶Iñuich iluqatiñ taluqsratħañıqsut kamaksruaqsipluguasiiñ Agaayyun itnaqhutiñ,

“Kamanaqtuaq sivuniksriqiri salapqigñiqsuq akunnaptiknun. Agaayyun aggiqsimaniqsuq anniqsugiaqlugich iñugikkani!” ¹⁷Taamna tusaayugaq Jesus-kun siaminniqsuq nunaaqqipayaanun Judea-mun suli avataanun nunamun.

Uqqiraqtit John Paptaaqtitchirmiñ

¹⁸John-ñum maliguaqtañ uqautinigaat iluqaitñik tamatkuni-ña. ¹⁹Tuqluqlugik malguk maliguaqtiñni tuyuginigik atanguruamun apiqsruquplugu, “Anniqsuqtauvich aggiqsagumaruaq, naagaqaa nigiuktuksrauvisasuli atlamik?” ²⁰Utlautiruk Jesus-mun nipliutiplugu, “John Paptaaqtitchirim tuyugigaatiguk apiqsruquplutin, ‘Anniqsuqtauvich aggiqsagumaruaq, naagaqaa nigiuktuksrauvisasuli atlamik?’ ”

²¹Taavrumani taatnathatni Jesus ihuaqsiragainiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik atniññautiñitñik nañjrrutiñitñiglu, suli anittaqlugich irrusiqluich, qiñitlasiplugillu qiñitlaitchuat iñuich. ²²Jesus-ñum kiuniğai John-ñum maliguaqtik, “Uqautiyatku John qiñikkaptiknik suli tusaakkaptiknik:

‘Qiñitlaitchuat qiñitlasirut, pisutlaitchuat pisutlasirut, tamatkua auyugaqtaulugich mamittut, tusaatlaitchuat tusaatlasirut, tuquñaruat añitqiksikkaurut iñuuhigmun, suli tusaayugaallautaq quliaqtuanuruq inuqsraqtuanun.’

²³Qanutun quvianaqtigiva iñuk ukpigutaingitchhuaq piquitigipluña.”

²⁴John-ñum uqqiraqtik aullaqmaknik Jesus-ñum uqautigiaqsiniğaa iñugaagrũnun John-kun, “Uvva John-mukapsi iñuilaamun sumik qiñiğasugivisi? Iviñmik anuğim aňalatañanik liilaa? ²⁵Uvvasuli qiñiğasugivisi iñuñmik atnuğallautaliñmik? Iñuich atnuğaallautaqagaqtuat inuqsrasuñaqatiñ iñuuniagauurut inillautani. ²⁶Uqautisitña, sumik qiñiğiaqpisi? Sivuniksriqirimik? Taamna ilumutuuruq, aglaan tautukkaqsi kamanatluktuanuruq sivuniksriqiriñhiñamiñ. ²⁷John taamna ilaañuruq Agaayyutim uqaľhan uqautigikkaña itna, Agaayyun niqliqsuq,

‘Atañii, tuyugigisigiga uqqiraqtiga sivupni itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.’ ”

Malachi 3:1

²⁸Jesus niplipsaaqtuq, “John [Paptaaqtitchiri] kamanatluktuq anipayaaqtuaniñ. Aglaan kiñaunniiñ kamanaiññiqsrauruq añaayyuqautaani Agaayyutim kamanatluktuq John-miñ. ²⁹(Tusaapayaaqtuat ilaanik tax-siliqirituummagmij tupiksriñiqsut Agaayyutim nalaunñaruunik atuqkkañiñik paptaaqtauplutij John-kun. ³⁰Aglaan Pharisee-ñuruat suli ilisautrit maligutaksranik ayaksimanigaat Agaayyutim sivunniutaa iñmiknun, suli paptaaqtauplutij John-mun.)

³¹“Sumik atriqaqpat iñuich iñuuruat pakmapak? Sutun itpat?

³²Atriqaqtut ililgaanik aquppiruanik tuniriñiaqtuat katimmavinjitñi tuqli-rautipltuñ avatmun,

‘Atuqtuurautigaluağipsi katchuutituutinik
aglaan ağğinjıtlısi.’

‘Uvagutli, atuqapta kinuvğutininik qianjitchusi.’

³³John Paptaaqıtıchiri agğiqami niğitłaiññıqsuq suli imingitłuni asiam misuğuanik, naagasuli uqaqtusi irrusiqłıuqağniplıgu. ³⁴Iğñıña İnuum niğiraqtuq imiqhuniłu. Pakma nipliğaqıtusi, ‘Tautullaksiuñ inuk niğğiq-suruuq imiqtuqtilu, ilauraanıt tax-siliqiritlu killulıqiritlu.’ ³⁵Agaayyutim puqiutaa ilıitchuğipkautauruq ilıumutuuplugu savaanagun.”

Jesus Kinunğani Simon Pharisee-ñuruam

³⁶Iłanata Pharisee-ñuruat aiyugaağniğaa Jesus niğiyaqtuauqplugu. Jesus utlautikami tupqanun, nayummagataqhuni tamaña niğiaqsiñıqsuq. ³⁷Taavrumani nunaaqqimi ağnaq inuuniaqmiñıqsuq killulıqiraupluni. Tusaakamiuñ Jesus niğniñağniplugu Pharisee-ñuruam tupqani agğit-rinıqsuq nakasuñuamik imalıñmik piññaqnaqtuamik tiprağiksautmik. ³⁸Qichağniqsuq tunuani Jesus-ñum isigaiñi qıapluni, imağıuğıgich qulvimi-ñik, ivikługich nutchamiñik, kunikługich, suli kuviplugich tiprağiksautmik. ³⁹Pharisee-ñuruuq aiyugaaqtuauq Jesus-mik tautukami taavrumıña nipliğ-ñıqsuq iñmiñun, “Uma inuum sivuniksriqiraupiağumi naluñiññayağaa una ağnaq aksıksıgıkkani; naluñiññayağaa qanutchimik inuuniusıqatılaaña! Atakkii ilaa killulıqirauruq.” ⁴⁰Jesus-ñum nipliutinığaa, “Simon, uqautrak-srağigikpiñ.” “Aa, ilısaıtrii, uqautıñña!” ⁴¹Jesus unipkaagaqsıruq, “Malğuk inñuğguuq simmiłiaksraqtuğvik akiqsruumanıgaak manıññik. İlaqataan akiqsruumanıga nalıksralıñmik tallimat kavluutit uvlut savaanıtınik, ilaqa-taanaasıñ malğukıpiaq qulinik. ⁴²Iluqatik taapkuak akilıilıguiññiqmaknik akiqsruutaıñıgik. Nalliak taapkuak piqpaksritlukpa ilaanik?” ⁴³Simon-ñum kiunığaa, “Umaqanuğii natqıgutrikkauruam anıtluktuamik akiqsruutmik.” Jesus nipliğniqsuq, “Nalauttutin.” ⁴⁴Kinıjaqtıguasıñ ağnaq nipliutinığaa Simon, “Tautuğıñ una ağnaq! Uvaña isiqama tupipnun qaitchinjitchikma imıgmik iğguutiksrañıtınik isıgañma. Aglaan uuma ağnam iğğıgı isıgatka qulvimiñik aasıñ ivikługich nutchamiñik. ⁴⁵İlvich iqinjitchikma kunıglıña. Aglaan uuma ağnam nutqautinjitchai kunniıuğıgich isıgatka isıgataqamaaglaan. ⁴⁶Uqsruqtinjitchiñ nıaquğa. Aglaan uuma ağnam uqsruqtıgı isıgatka tiprağiksautmik. ⁴⁷Uqautıgikpiñ, uuma ağnam kamaınaqtuamik piqpaksrıñhan qinıqtitkaa inuğiaktuat killuqsautini natqıgutikkaułhat. Aglaan inuk killuqsautıqıpanıññasugıruuq natqıgutıraksramik piqpaksri-piağıñıjitchıuq.” ⁴⁸Tavrakña Jesus-ñum uqautinığaa ağnaq, “Killuqsautitin natqıgutikkaurut.” ⁴⁹Atlas aiyugaaqtauruat niğiqatıgıplugu Jesus nipliğniq-sut avatmun, “Kısuunasugıva una? Natqıgutritłanıqsuqunniñ killuqsautinik.” ⁵⁰Aglaan Jesus nipliutinığaa taamna ağnaq, “Ukpıqsrıñıqıch annıqsugaatin. İnuunıağıñ tutqıksılutin.”

Aġnat Maliktuat Jesus-mik

8 ¹Taavruma kiñuagun Jesus iglauniqsuq apqusaqługich nunaaq-gich nunaaqquiratlu quliaqtuaqhuni tusaayugaallautamik añaayuuqautaanik Agaayyutim. Qulit malġuich maliguaqtañ malinñi-gaat. ²Ilañisa aġnattuuq malikmiñi-gaat iħuaqsikkaauruat irrusiqłuñniñ suli atniġñautiniñ. Taapkua Mary-lu (taiguutiqaqtuaq Magdalene-mik), taamna Jesus-ġum tallimat malġuñnik irrusiqłuñnik anitchirvigikkaña, ³Joanna-lu, uiqaqtuaq Chuza-mik aňalatauruamik atangum Herod-ġum iniqpaňani, suli Susanna suli iñugiaktuat atlat aġnat. Tamatkua ikayuut-tutiginiġaich pigikkatiñ Jesus-mun suli maliguaqtañun.

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

⁴Ilaatni iñugiaktuat iñuich utlautreġniqsut Jesus-mun nunaaq-payaaniñ. Iñugayaat katikmata uqautiniġai uumiña atrikusautmik. ⁵“Ilaatni iñuk nautchiityaġniqsuq. Nautchirripkaqtugu nautchiaksrat ilañich katagaġniqsut apqutmun tutmiġaqatauplutiñaasii, suli tiñmiu-rat siłami niġiplugich. ⁶Ilañich katañniqsut uyaġauruamun nunamun. Nautchiaksrat qilamik naurut, aglaan pannaqłuñniqsut atakkii nuna aila-ñitłuni. ⁷Ilañich nautchiaksrat katañniqsut kakitlaġnalġich akunġatnun. Aasiñ kakitlaġnat nauqasiqługich nautchiaksrat nagguviksraigñiġaich. ⁸Suli ilañich nautchiaksrat katañniqsut nunagiksaamun. Naukamiñ nau-riñniqsut mukkaaksranik tallimakipianuttaaqhutiñ atautchimiñ.” Taamna uqausiġillaan nipitusiłuni uqallañniqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalaġniłi!”

Sivuniġat Atrikusautit

⁹Maliguaqtañ apiqsruġniġaat Jesus qanuutautilaanjanik taavruma atri-kusautim. ¹⁰Kiuniġai, “Agaayyutim sagviġaa nalunaqtuaña añaayuuqautmi ilipsitñuħhiñaq, aglaali tamatkunuña ukpiqsriñitchuanun uqaqtuña atri-kusautitiguħhiñaq. Taatnamik
qiñiġaluaqhutiñ iłisaqsritłaitchut,
suli naalaġnigaluaqhutiñ kañiqsitłaitchut.

Isaiah 6:9

Jesus-ġum Kañiqsipkaġaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹¹“Uvvauna qanuutauħha atrikusautim: nautchiaksraq uqaliġiġaa Agaayyutim. ¹²Nautchiaksrat kataktuat apqutmun atriqaqtut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan Tuunġaum tikitłuni aattaġiġai uqalħich uummatiñiñ ukpiqsritquñitługich anniqsukkautquñitługillu. ¹³Nautchiaksratli kataktuat uyaġauruamun nunamun atriqaqtut tamat-kuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtuqługu quviasukhutiñ

aglaan kañilinjilutin. Ukpiqsriuraallakkaluaqhutinj akkuniisurjaqani aasiiñ uuktuaqsiuñiq tikitman qapiqtigagniqsut. ¹⁴Nautchiaksratli kataktuat akungatnun kakitlağnat atriqaqtut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan isumatyaałhum umialgułhumlu suli quvianañan marruma iñuuniałhum suqutigingiqsitağigaat ukpiqsriñiq, aasiiñ asianjat piğutlaitchuq. ¹⁵Nautchiaksratli kataktuat nunagiksaamun atriqaqtut tamatkuniña tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtupağataqlugu. Tamatkua tupiginigaat Agaayyutim uqałha aasiiñ asirriaqaqhutinj anuqsrułkun, suli iñuusiñich atlanjuqtauplutinj.

Naniq Ataani Utkusium

¹⁶“Kia iñuum ikitnamiuñ naniq matutlaitchaa utkusiniñmik naagaqaa ilitlaitchaa ataatnun siñigviich. Aglaan ilirağigaa naniqağviniñmun, iñuuiłli isiqtuat taututlarut naniqaqman. ¹⁷Qanutchipayaaq irikkauruaq sagvikkaugisiruq, suli qanutchipayaaq matukkauruaq paqitaugisiruq. ¹⁸Qaunagititchi taatnamik qanuq naalağnisilaapsitniñ atakkii kisupayaaq piqaqtuaq akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqañitchuam anniagisigaa taamnaunniñ mikillapiaqtuaq pigikkani.”

Jesus-ñum Aakaanalu Aniqatiunjił

¹⁹Jesus-ñum aakaan suli aniqatiunjiñ utlanjiğaat. Aglaan tikiłguiñ-ñiğaat iñugiakpaitlutinj. ²⁰Iłañata iñuich nipliutinigaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qichaqtut kigga qinigiukhutin.” ²¹Jesus-ñum nipliutiniğai iluqaisa, “Aakagigiga aniqatigigitkalu makua tusaaruat uqałhanik Agaayyutim tupigiplugulu.”

Jesus-ñum Quunniğುತ್ತitkaa Narvaq

²²Iłañatni uvlut Jesus maliguaqtinił ikiniqsut umiamun, ilaa nipliqhuni, “Ki, ikaaqtta igłuanun narvam.” Tarra ayaksaagñiqsut. ²³Tinilğaqsiağviniñmikni Jesus siñiksağnisuq. Tavrakñatchiaq anuqłiguuttiqpaurağniğai narvami, umianjat immiaqsipluguasiiñ suli iluqatinj navianniuliqhutinj. ²⁴Maliguaqtaiñ utlakługu Jesus itiqsağniğaat nipliqhutinj, “Iirigii, Ataniiq! Kiviaqsirugut.”

Jesus makitluni iñiqtiğniğaa anuği qaiqpauratlu. Anniğuiqman quunnitchiağullapiağnisuq. ²⁵Tavra Jesus-ñum nipliutinigai maliguaqtini, “Naami ukpiqsriñiqsi?”

Aglaan quviğusunjiqsut iqsiłiqhutinj, aasiiñ uqaqhutinj injiknun, “Qanusuniqpa una iñuk anuğimunniiñ qaiłiqpauratlu kamagivatruñ?”

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Irrusiqłuliñmik

²⁶Jesus maliguaqtaił tinilğaqsiağniqsut nunañanun Gerasene-nağmiut, igłuanun narvañan Galilee-m. ²⁷Jesus niupman umiamiñ paagñigaa

iñuum nunaaqqimiñ irrusiqłuqaqtuam. Taamna iñuk atnuğaiłaagǵniqsuq aimmitłaiqhuni, aglaan nayuutiraqniqsuq iluvigni. ²⁸Tautukamiuj Jesus igitluni isigaiñun nipliğñiqsuq nipitusipluni, “Jesus, igñiña Qutchiñiqsrauruaam Agaayyutim, suniaqpiña? Injigikpiñ anasiññuqsuq saqujtluna!” ²⁹Nipliutiniğaa taavrumiña atakkii Jesus-ñum tiliplugu irrusiqłuk anitquplugu ilaaniñ. Aippaavak aňallaqłunniğaa akulaiqlugu. Tigurağaluğaqtuq argailļu isigailļu. Qilıqsruqlugich kalimñiğnik kiktugaagǵniğai, aasii iñuiłaamuktitaqlugu irrusiqłuum. ³⁰Jesus apiqsruğniğaa, “Kisumik atiqaqpich?”

Taavruma kiuniğaa, “Uvaña atıga Iñugiaktuaq,” atakkii iñugiakhutiñ irrusiqłuich isiqsimaniqsut ilaanun. ³¹Irrusiqłuich injiqsruağniğaat Jesus tuyuğitqujtlutiñ samuña natiqsiñaitchuamun. ³²Uvvaasiin iñugiallapiaqtuat kuniat qanımı niğiñiğniqsut qimigaami. Irrusiqłuich injiqsruağniğaat Jesus aullaqtitquplutiñ kunianun. Jesus-ñum aullaqtinniğai tamatkununa. ³³Irrusiqłuich anikamiñ iñuñmiñ isiqniqsut kunianun. Iluqatiñaasiin kuniat paňaliniqsut ipnakun. Naparağniqsut narvamun aasiin ipiplitiñ.

³⁴Iñuich munaqsriuat kunianik tautukamitruñ taamna atuumaruuaq, qimakhutiñ tusaayugaagutiginiğaat nunaaqqimi avataaniļu. ³⁵Iñuich utlautiniqsut tautugiaqhutiñ supmagaisa. Tikitñamitruñ Jesus paqinniğaat iñuk anitchivigikkana irrusiqłuñnik aquppiruaq isigaiñi Jesus-ñum, atnuğaaqahuni sulı qauğrimmaagikhuni. Iñuich tamatkua iqsitchağniqsut. ³⁶Tamatkua munaqsriuat tautuktuat taavrumiña uqautiginiğaat iñuñnun qanuq iñuum mamitikkaułha. ³⁷Iluqatiñ Gerasene-nağmiut apiqsruğniğaat Jesus aullaquplugu iqsililłapiaqhutiñ. Jesus ikipluni umiamun utiaqsiñiqsuq Galilee-mun. ³⁸Iñuum anitchivigikkana irrusiqłuñnik injiğniğaa Jesus, “Maligukkaluağikpiñ.” Aglaan Jesus-ñum aullaqtitkaa nipliutiqlugu, ³⁹“Ailutiñ uqagiğaiñi Agaayyutim savauttutaanik ilipnun.” Taamna iñuk nunaaqqimukhuni uqaaqsiñiqsuq qanuq Jesus-ñum savauttutaanik iñmiñun.

Jairus-ñum Pania sulı Ağnaq Aksinñiktuaq Jesus-ñum Atnuğaanjanik

⁴⁰Jesus utiqami igłuanun narvam iñugayaat pağlagaat atakkii utaqqiñiğaat. ⁴¹Iñuk atilik Jairus-mik, sivulliuqtaa Jew-ñuruat ktrağviata, tikiuaniqsuq. Punniqsuq isigaiñun Jesus-ñum injiqsruqlugu kiñuniğmiñuquplugu, ⁴²atakkii panitaulua, qulit malğuñnik ukiuqaqtuaq, tuquaqsiñiqsuq. Jesus taamuñaqami iñugiaktuat iñuich tatviksraigñiğaat avataaniñ. ⁴³Iñuich akunğatni itmiñiqsuq ağnaq aunaaqsruguitłaiqsuaq qulit malğuñni ukiuni. Akilıqsuutigigaluğniğai suurapayaami taaktinun, aglaan kia-unniin mamitilguiñniğaa. ⁴⁴Akunğatigun iñugayaat ağnam utlakługu tunuaniñ aksinñiğaa Jesus-ñum akuagun atnuğaanjan.

Tavrakñatchiaq aunaaqsruguiqsiñiqsuq. ⁴⁵Jesus apiqsrugniqsuq, “Kia aksikpaña?” Iluqatiñ naluniñiqsut. Peter nipliñiqsuq, “Ataniiq! Iñuich tatviksraiñqhutiniñ tinurağaatin. [Naagauvva apiqsrututiniñ kimun aksiksi-laaqnik?]” ⁴⁶Aglaan Jesus nipliqsuq, “Kia-imña aksikkaaña. Iñisimaligiga anipman sanñigikkaga uvamniñ.” ⁴⁷Ağnam tautukamiuñ ilitchugik-kauñi utlautiniqsuq uullillağmi putluni Jesus-ñum isigaiñun. Sivugaatni iluqaisa iñuich uqautiniğaa suvaata aksiñhanik Jesus suli qanuq iñuqsik-kauñi tavrakñatchiaq. ⁴⁸Jesus uqautiniğaa, “Ağnaaq, [quviatchauğigiñ,] ukpiqsriñiqpich iñuqsipkağaatin. Aullalñiñaagututiniñ tutqiksilitiniñ.”

⁴⁹Jesus uqaqtitlugu kiliktuiruq tikiñniqsuq Jairus-mun nipliç-huni, “Paniuran tuquruq. Iñaksiatqiniñaqnagu ilisautri.” ⁵⁰Aglaan Jesus-ñum tusaaplugu nipliutiniğaa Jairus, “Iqsinaak; ukpiqsriñiñağiñ. Paniuran iñuqsigisiruq.” ⁵¹Tikitñamiñ tupiğmun Jesus-ñum isiquñitchai iñuich avataagun Peter, John, James suli ililgaam aapañalu aakañalu. ⁵²Iluqatiñ iñuich qiaplutiñ kiñuvğugaat ililgaag. Jesus nipliutiniğai, “Qianasi. Ililgaag tuquñitchuq, siñiksinaqtuq.” ⁵³Iluqatiñ mitautigiasigaat ilisimaplugu ağnauram tuqułha. ⁵⁴Aglaan Jesus tigukamigich argai tuquğniğaa, “Niviaqsiaq! Makittin.” ⁵⁵Ililgaag iñuutqiniñiqsuq makitluniasiiñ tavrakñatchiaq. Jesus-tavra tilisiñiqsuq aatchuquplugu niqiksrañanik. ⁵⁶Añayuqaak quviğutchañiqsuk. Aglaan Jesus-ñum uqa-quñiñiğik kisumun taavrumiña atuumaruamik.

Jesus Aullaqtikai Qulit Malğuiç Maliguaqtini

9 ¹Jesus-ñum katipkaqamigich qulit malğuiç maliguaqtini sanñiksriñiğai anitchitlasiplugich irrusiçluñnik suli mamititchitlasiplugich atniğñautinik. ²Taatnaanikami tuyuğiniğai quliaqtuağiaquplugich añaayuaqutaanik Agaayyutim suli iñuqsiiqtuplugich atniğñaqtuanik, ³nipliçhuni, “Aullautriñaqasi iglaugupsi: ayaupiamik unniñ inçularim puukatañanik unniñ niqiksrapstniğlu unniñ maniñ-miğlu naagaqaa atnuğaatqitiksrapstniç. ⁴Kisupayaam akuqtupasi nayuutiymausi taavrumani inaani aullağniañapsitñunaglaan taavrumakña. ⁵Iñuich nani akuqtuñitpasi unitchumagiksi taamna nunaqqiq aasii ipsuktuglugu apyuq isigapsitniñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinçitñun akuqtuiniçilaañatnik tusaayugaagiksuamik.” ⁶Maliguaqtit aullaqamiñ iglauniqsut nunaqqiurapayaatigun quliaqtuaqhutiniñ tusaayugaallautamik suli mamititchiplutiñ iñuñnik nanipayaaq.

Herod-ñum Qanuğviiłha

⁷Herod-ñum, ayalatauruam Galilee-mi, tusaaniğai iluqaisa Jesus-ñum savaañi. Tupañaniqsuq atakkii iñuich uqaqhutiniñ John Paptaaqtitçhiri iñugutqiniñiplugu, ⁸ilanjich uqaqhutiniñ Elijah sagviğniçiplugu, ilañitsu-

li uqaqhutiņ sīvuniksriqiri iņilǵaaqnisaq iņugutqinīpluǵu. ⁹Herod nipliqsuq, “Uvaņa John niaquiqsitaǵa, aglaan una iņuk kisuuniqpa tusaqsraǵikkakaǵa tamatkunuuna?” Taatnamik iļitchuǵisurņiǵaa Jesus kisuutilaana.

Jesus Niǵipkairuq 5,000 Aņutinik

¹⁰Uqqiraqtit utiqamin uqautigaat Jesus iluqaanik savaǵikkakaǵmik-nik. Uvvaasiin aullaqatiginigai kisiitnik nunaaqqianun Bethsaida-m. ¹¹Iņugaaǵruich tusaakamitruņ malinǵaat. Jesus-ņum paǵlaplugich uqautinigai aņaayuqautaanik Agaayyutim, suli iħuqsipluǵich tamatkua ikayuǵnaqtuat. ¹²Unnuksraaqhuni siqiniq nipipman, qulit malǵuk maliguaqtit utlaņnigaaat Jesus nipliutipluǵu, “Tuyuǵikkich iņuich nunaaqqıuranun suli nautchiivilıņnun nullagņiuraǵiaqulugich suli niqik-sraǵiaqulugich, atakkii iņuiħaamiittugut.” ¹³Jesus nipliutigai, “Naagga! Aglaan ilipsi, aatchuqsigich niqiksraņitnik.” Tamatkua kiunigaaat, “Uvva piqagaluagtugut tallimanik qaqqiaņuranik suli malǵuņnik iqalugauraaņnik. Tauqsigiaquvisigut niqiksraņitnik iņugaaǵruich?” ¹⁴Aņutit 5,000-siyuņnaq iņugiaktigirut tarani. Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iņuich aquvititchigik malǵukipiaq quliņullaalugich.” ¹⁵Maliguaqtit iņu-payaat aquvitinnigai. ¹⁶Jesus tigunigai tallimat qaqqurat suli malǵuk iqalugauraak aasii aaǵluqhuni qılaņmun quyyatigiplugich. Avguaǵai qaqqut iqalugauraaglu qaitluǵich maliguaqtimiņun autaagutigitquplugich iņuņnun. ¹⁷Iņuich niǵiņiqsut niǵisuiǵataqhutiņ. Tavra maliguaqtit immiǵ-ņiǵaich qulit malǵuk aguupmaich iħakunik.

Peter-m Uqautiginigaa Kisuutilaana Jesus-ņum

¹⁸Iħaatniguuq Jesus agaayupman kisiņņuqhuni maliguaqtaiņ utlaņnigaaat. Jesus-ņum apiqsruǵnigai, “Kisuunasugivatņa iņuich?” ¹⁹Maliguaqtaiņ kiugaat, “Iħaņasa uqaǵigaaat John paptaaqtitchiraunip-lutin, iħaņasasuli Elijah-ņuniplutin, atlatlu uqaqhutiņ sīvuniksriqiri iņilǵaaqnisaq iņugutqinīpluǵu.” ²⁰Jesus apiqsruǵnigai, “Ilipsiasiiņ? Kisuunasugivisitņa?” Peter-m kiunigaa, “Ilvich Christ-ņurutin, anniqsuqti akiqsruutauruaq.”

Jesus-ņum Uqautiginigaa Tuquħiksraņiħu Aņipkakkauħiksraņiħu

²¹Jesus-ņum iņiqtillapiagņigai uqautigitquņitħuni kisuutilaagmiņnik kimununniiņ. ²²Uqautipsaagņigai, “Sivulliuqtigruatlu, qaukħiņasa agaa-yuliqsitlu suli aglaliqirit nagliksaaqtitkisigaat ayaglugulu Iǵniņa Iņuum tuqulluguasiiņ. Aglaan piņayuakkun uvlut aņipkakkauǵisuruq.”

²³Iħuqaisa nipliutinigai, “Kia iņuum maligukkumiņa suksraaqtaksra-gigaa pisuħi, iqsrıutilugu sannıgutani uvlugaǵikpan aasii malıǵuņa.

²⁴Atakkii kia iñuum anniginiagumiuj iñuuhli tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiyumiuj iñuuhli piqutigiluja piññakkisiruq ilumun iñuuhligmik. ²⁵Iñuum piññaktaagihinaugaluagaa suurapayaana marruma nunam aglaan tammautigisigaa iñuuhli. Sakuugurağniaħha sumun atuğumiñaitchuq! ²⁶Iłapsi kanğugivalukkaatħa ilisauttutitkalu sivuğaatni iñuich suksraqaņitchuat Agaayyutmik. Taatnatun Iğñiħan Aņutim kanğugigisipmigaaptuq utigumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiğuni ipqitchuanik isağuliñnik. ²⁷Iłumun nipliutigipsi, Iñuqaqtuq ilaņitñik uvani makitaruat tuqunaiñğamij qinğigniatuanik Agaayyutim aņaayuqautaaniq.”

Jesus-ğum Atlanğquıtħa

²⁸Akunniqsaananiqman Jesus-ğum kayuņiutiplugich Peter-lu, John-lu suli James mayuğniqsuq qimigaamun agaayutyahuni. ²⁹Agaayupkaqtugu qinñana atlanğugniqsuq atnuğaanılu qivliqisirauraqħutiñ. ³⁰Tavrakħatchiaq malğuk aņutik uqaqatiginigaak Jesus. Taapkuak Moses-lu Elijah-lu ³¹aasiin qinñanağ qaummagiğallaniqsuq. Uqaqatiginigaak Jesus tuqqutaułiksrağun Jerusalem-mi Agaayyutim sivunniutaagun. ³²Peter-lu piqataılu sinğñialilłapiagñisut, aglaan itiqamiñ tautuñigaat Jesus kamaħaħgun qichaqatigiplugu malğuk aņutik. ³³Aņutik unitkaqsipmatku Jesus Peter-m nipliutiniğaa, “Ataniiq, nakuullapiaqtuq uvaniıliqput. Nappaitquğuptigut nappaiñayaqtugut piņasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Mosesmun suli atautchimik Elijah-mun.” Iłisimaņitkaluağniğaa uqağikkani. ³⁴Peter uqaqtitlugu nuviyam qulaņiutiniğai; maliguaqtai iqsitchaņiqisut nuviya qulaņiutipman. ³⁵Nipi nipliqsuq nuviyamiñ, “Tavrataamna Iğniğa piksraqtaagikkağa; naalağniyumagiksi.” ³⁶Uqağuiqman Jesus kisiñğugniqsuq. Taipkunani uvluni maliguaqtaiñ uqautigiñiñigaat kisumunniin tautukkaqtıñ.

Jesus İhuaqsiqkaiñiqsuq Nukatpiagruñmik Irrusiqłuliñmik

³⁷Uvlutqikman Jesus-lu piņasutlu maliguaqtai atqaqamiñ qimigaamiñ inğiaktuat iñuich pağniğaat Jesus. ³⁸Iñuk nipliğniqsuq akunğatniñ iñugayaat, “Iłisautrii, tautullagun iğniğa, tarra iğñituaługa. ³⁹Irrusiqłuum aņalatmani kapyaaqsiñiqsuq. İlaa qilurağallapiagaqtuq suli innuliqiaqsiruq qaniğmigun. Irrusiqłuum atniaqtuiñaga suli unitłaiqługu. ⁴⁰Uqapsağaluagıtka maliguaqtitin anitquplugu taamna irrusiqłuk aglaan anipkalguiñniğaat.” ⁴¹Jesus kiusriñiqsuq, “Ukpiqtaiñniqpat ilipsitni. Naagasuli killukuaqmisi. Qanutunaglaan nayuqtigiraksrağivisi? Qanutunaglaan iğlutuqtigiraksrağivisi?” Tavrani nipliutiniğaa iñuk, “Uvuñautisaqsıunjata iğniğin!” ⁴²Nukatpiagruum utlautiħhani irrusiqłuum

ulğuqsraaqtinnigaa nunamun qiiqsruqtitkaqsiplugu. Jesus-ɣum iñiqtig-nigaa irrusiqłuk aasiñ mamititlugu nukatpiağruk utiqtitlugu aapananun. ⁴³Iluqatiñ iñuich quviğusuutiginigaaat kamanaqtuaq sanɣigikkaña Agaayyutim.

Jesus-ɣum Uqautigilgitkaa Tuqqutauliksrani

Iñuich quviğusuktitlugitsuli Jesus-ɣum savaağikkañanik nipliutiniğai maliguaqtini, ⁴⁴“Piiguğniaqnagu una uqauttutiginiačkaga ilipsit-ñun! Iğñiña Iñuum aachtuutigikkaugisiruq iñuɣnun tuqqutqulugu.” ⁴⁵Aglaan qanuutautilaña uqautigikkañan iriqsimaniqsuq maliguaqtai-ñiñ. Taatnaqlugu kañiqsilğuiññaat. Taluqsraqhutıñ apiqsrulğuiññaat taavrumuuna.

Kiña Kamağniqsrauva?

⁴⁶Maliguaqtit qapiqtaiłitraaqsıñiqsut nallıqtıñ kamağniqsraupma-gaan. ⁴⁷Jesus-ɣum ilisimanığai isummatilaañat. Qıññuağniğaa ilılgaaq inillakługu saniqqamiñun ⁴⁸nipliutiplugich tamatkua, “Kisupayaam akuqtuğumiñ ilılgaaq pisigılıña tavra akuqtuğaaña; suli kisupayaam akuqtuğumiña akuqtuğisipmigaa taamna tuyuğirigikkağa. Iñuk kama-naiñniqsrauruq akunnapsitñi ilaa kamağniqsrauruq.”

Akitñaquqtıngıtchuaq Uvaptıknun İlagillapıağıkput

⁴⁹John nipliısuq, “Ataniq, tautukkikput iñuk anıtchırağaqtuaq irrusiqłunıñ atıuqlugu atqıñ. İñiqtıgıkput atakkii uvagut ilağıñıtıluğı.” ⁵⁰“Nutqaqtinniañaiqsıuñ,” Jesus-ɣum nipliutiniğaa atlatlu maliguaqtai, “Atakkii kiñapayaaq akilıliqsunıtchuaq ilipsitñik ilipsitñıktuqtuq.”

İlañisa Samaria-ğmiut Akuqtuğunğıtchaat Jesus

⁵¹Jesus-ɣum ilıtchuğikamiñ utıqtuksrauħi Agaayyutmun isum-miğniqsuq Jerusalem-mugukhuni. ⁵²Iglauħiğmiñi tuyuqağniqsuq uqqıraqtıñnik sivumiñi nunaaqqianun Samaria-m itqanaiyautıtqıplu-ni tukkuksrağmiñik. ⁵³Aglaan iñuich tarani akuqtuñiññaat atakkii Jerusalem-muñniaqhuni. ⁵⁴James-ɣum suli John-ɣum, maliguaqtıkkıñ, tautukamıtku taamna nipliutiniğaa, “Ataniq, qıññuaquvisıguk ikniğmik qılañmiñ piyaqqııtaqulugu tamatkuniña?” ⁵⁵Jesus-ɣum kiñiaqlu-gich iñiqtıgnığai. ⁵⁶Aasiñ Jesus maliguaqtaiıu iglauniqsut atlamun nunaaqıuramun.

Iluqnaunğıtchuat Malıguaqtıt

⁵⁷Igliqtauħiğmikni iñuum nipliutiniğaa Jesus, “Malıkkisıgıkpiñ napmu-payaağuvıch.” ⁵⁸Jesus-ɣum kiuniğaa, “Kayuqtut sisiqaqtut, suli tıñmiurat

(Lk 9.62)

siłami ugluqaqhutij, aglaan Igñiņa Iñuum iniksraitchuq minguiqsiagviksrağmiñik.” ⁵⁹Jesus-ñum atla iñuk nipliutiniğaa, “Maliņņa.” Aglaan taavruma iñuum nipliutiniğaa, “Ataniiq, sivullilugu ailaņa iluviğiağlugu aapaga.” ⁶⁰Jesus-ñum kiuniğaa, “Ki, tuqunaruat iluviğilitruņ tuquruagikkaqtij. Aglaali ilvich quliaqtuağiağiñ aņaayuqautaanik Agaayyutim nanipayaaq.” ⁶¹Atla iñuk nipliqsuq, “Ataniiq, malikkisigikpiñ. Aglaan sivullilugu qiniğuiqsaagiğlagich ilagikkatka.” ⁶²Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Kiña iñuk nunniuqtuaq kinjanņatigalugu atuğumiñaitchuq sumun aņaayuqautaanik Agaayyutim.”

Jesús Tuyuğigai Maliğuaqtit

10 ¹Kiñuagun taavruma atanguruq piksraqtuq piņasukipiaq qulit malğunñik iñunñik tuyuğiplugich malğullaaplugich. Aullaqtitkai sivumiñi nunaqqipayaanun tikitchağumakkağmiñun. ²Jesús-ñum nipliutiniğai, “Katitaksraqtugaluqtuq aglaan savaktit katitchiruksrat ikittut. Injqsruğumausi atanganun katitchivium tuyupsaaqulugu katitchiruksranik savaqulugich nautchiivijmiñi. ³Aullałhiñaurusi. Tuyuğiniagipsi ipnaiyaatun liilaa akunğatnun amaqqut. ⁴Aullautriñiaqasi manikuviuramik naagaqaa puukatauramik naagaqaa sakpakkimik; igliqtaułapsitñi nutqaaqtuğniaqasi kisumununniñ. ⁵Supayaami isignigupsi tupigmun nipliutiyumagisi, ‘Tutqiuñ iñuiñun uumani tupigmi illi.’ ⁶Iñuk tavrani iñuuniagniqpan piqpaksriłuni tutqiułmik, taamna tutqiuñ ittuiñağisiruq ilaani. Aasiñ taatniinginiñnikpan taamna tutqiuñ utigisiruq

ilipsitñun. ⁷Nayuutiyumausi taavrumani tupigmi nigilusilu imigusilu qanutchipayaamik aatchuqyasi, atakkii savakti akiliusiaksraqaqtuksrauruq. Nuktagniaqasi tupigmiñ atlamun. ⁸Supayaami nunaqqimukkupsi paglakpasi nigiyumausi payugutaatnik, ⁹mamititchilusi atnigñaqtuanik taavrumani nunaqqimi, uqautilugich iñuich, ‘Añaayuqautaa Agaayyutim qalliruuq ilipsitñun.’ ¹⁰Aglaan nunaqqimukkupsi nani iñuich paglanjtpasi nipligumausi tumitchaani, ¹¹‘Apyua nunaqqipsi isigaptikniñ ipsuktu-gisigikput; aglaan itqagiyumagiksi una, Añaayuqautaan Agaayyutim qallisigaasi!’ ¹²Uqautigipsi, atanniivium uvluani Agaayyutim ilunjugit-lukkisigai Sodom-miut taavrumakña nunaqqimiñ taatniittuamiñ. [Jesus uqaanikman taavrumiña, maliguaqtai aullağniqsut.]

Ukpiñitchuat Nunaqqiqich Iñatitni

¹³“Nakliuñ, Chorazin-nağmisi! Nakliuñ, Bethsaida-ğmisi! Savaaqagaluqtuña iñugiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitni. Makua quviqnaqtuat qinikkasi savaañuniqpata Tyre-milu Sidon-milu injilgaan-imma, iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuñnik atnuğaagutinj suli agramun aquvillutinj qinigtillugu taavrumuuna mumiñiqtiñ kil-luqsautmikniñ! ¹⁴Atanniivium uvluani iglutuyunaitlukkisiruuq ilipsitni ukunakña Tyre-miñlu Sidon-miñlu. ¹⁵Ilipsitñunlu Capernaum-misi! Kamağnasugivisi qilañmunaglaan? Iktaugisirusi anasiñnuqsagvin-mun!” ¹⁶Jesus nipliutiniğai maliguaqtini, “Kisupayaam naalağnikpasi naalağnisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpasi ayakkisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpaña, ayakkisipmigaa taamna tuyugirigikkağa.”

Jesus-ñum Maliguaqtai Utiğniqsut

¹⁷Piñasukipiaq qulit malğuich iñuich utiqamiñ quviasullapiagñiqsut nipliqhutiñ, “Ataniiq, makua irrusiqłuichunniñ tupigirağigaatigut tilikaptigij anitquplugich atuqługu atqin!” ¹⁸Jesus-ñum kiuniğai, “Tautukkiga tuunğaq atqaqman atriplugu ikniqpalak pakmakña. ¹⁹Naalağniłlagitchi! Sañniksritkipsi tutmatlasiplusi nimigianik putyuu-tiliñniglu akimatlasiplusilu saññianiñ piyuaqtigikkapsi. Suli tamatkua atniğumiñaitchaasi. ²⁰Quviatchautiginagu irrusiqłunñun tupiginilusi aglaan quviatchautigitluksiun atigikkasi aglausimaagñilugich pakmani.”

Jesus Quviatchakpaktuuq

²¹Taavrumani Ipqitchuam Irrutchim quviatchaktinnigaa Jesus suli uqaqtitlugu, “Aapaañ, atanguruatiin qilañmi nunamilu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqiitchuanun sut iriqsamaruat puqiksuaniñ ilisimaruaniñlu. Aa, Aapaañ, taamna sivunniğikkan quviagigiñ. ²²Aapaa qaitchigaaña saññipayaamik. Kia-unniñ nalugaa Iğniğuruam kisuupiaqtilaaña

aglaan kisimi Aapauruam, suli kia-unniin nalugaa Aapauruam kisuu-tilaaja aglaan Igniguruam, suli tamatkua Igniguruam sagviutisukkani Aapauruamik.” ²³ Jesus-ŋum kiŋiaqamigich maliguaqtini nipliutiniŋai kisijŋuutiplugich, “Quvianamiurusi atakkii inuurusi taututlasiplusi atuumaruanik! ²⁴ Uqautigipsi, Inugiaktuat sivuniksriqirit suli umialgich tautugummiugnigaat tamanna tautukkaqsi aglaan tautulguittlugu, suli tusaayummiuqlugu tusaakkaqsi aglaan tusaalguittlugu.”

Atrikusaun Nakuuruakun Samaria-ŋmiukun

²⁵ Iisautrim maligutaksranik utlaklugu Jesus uuktuaŋuŋnigaa apiqsruqtaqlugu, “Iisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuisukkuma isuitchuamik inuufigmik?” ²⁶ Jesus-ŋum kiunigaa, “Qanuŋmi maligutaksrani aglaksimaaqpa? Qanuq agliqiplugu iisauttutigiraŋiviuŋ?” ²⁷ Anjtim kiunigaa, “Piqpagiyumagiŋ ataniq Agaayyutin iluqaaniŋ uummatipniŋ, iluqaaniŋ inuutchipniŋ, iluqaaniŋ sayagikkapniŋ, iluqaaniŋ isummatipniŋ; suli piqpagilugu inuuniaqatin ililugu iliptun.” ²⁸ Jesus-ŋum kiunigaa, “Tarra, nalauttutin. Taatna inuuniaŋuvich inuugisirutin.” ²⁹ Aglaan agla-liqirim nalaunŋanasugniaqhuni inmiŋik apiqsrulgitcaa Jesus, “Kiŋa inuuniaqatigivigu?” ³⁰ Jesus uqaqtuagaqsi ruq, “Ilaatniguuq inuqaŋ-niqsuq Jericho-muktuamik Jerusalem-miŋ. Iglauŋŋaan tigliŋniaqtit aŋallaqluŋnigaat atnuŋaiqlugu karuklugu unitluguasiin tuquhiŋaagutuq. ³¹ Agaayuliqsiptuuq igliŋmiŋiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tautukamiuŋ taamna inuk apqusaahŋiŋaŋnigaa igluagun tumitchaam. ³² Ikayuqtiptuuq agaayyuvikpaŋmi taatnatun pipmiŋiqsuq, aasiiŋ tautukamiuŋ taamna inuk apqusaagmiŋnigaa igluagun tumitchaam. ³³ Aglaan Samaria-ŋmiu iglaupmiŋiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tikitmiuq taavrumuŋa aŋallaqluktamun, aasiiŋ tautukamiuŋ ilunŋugiliutiplugu. ³⁴ Utlaklugu kuvviqiniŋai uqsruŋutmik wine-miglu killiŋaŋniŋi aasiiŋ mamitaqlugich. Taatnaanikami iliniŋaa taamna inuk natmaksigviuraŋmiŋun nullagvŋmuutiplugu qaunagiaqsipluguasii. ³⁵ Uvlutqikman manniŋnigaa malŋuŋnik nullagvium inua uqautiplugu, ‘Qaunagiyumagiŋ. Tikiumatqikkuma tamaunnaaglunŋa akiligiŋisigiga qaunaksriŋipkun ilaaniq akiqsruutiqaŋnigupkiŋsuli.’ ” ³⁶ Jesus-ŋum apiqsruŋnigaa iisautri, “Qanuq isumaniqqich taapkunuuna piŋasutigun? Nalliat inuugatauva taavrumuŋa inuŋmun aŋallaqlukkauruamun tigliŋniaqtitigun?” ³⁷ Aglaliqirim kiunigaa, “Taamna nagliktuiruq ilaanik.” Jesus-ŋum nipliutiniŋaa, “Taatnatun inuuniaŋiŋ.”

Jesus-ŋum Isiqattaagvigigik Martha-lu Mary-lu

³⁸ Jesus maliguaqtinilu iglautuiŋaqhutij tikiŋniŋqsut nunaaqqiuramun. Agnam tavrani atilgum Martha-mik aiyugaaŋnigaa kiŋuniŋmiŋun.

³⁹Aasiñ aniqatiqaǵniqsuq atiqaqtuamık Mary-mık. Aquptaaqhuni isigaiñ sanıǵaatnun atanǵuruam naalaqtuaǵnıǵaa ılisautripman. ⁴⁰Aglaan Martha alapisrautiqaǵniqsuq suraksraǵayaagmiñik. Utlaklugu Jesus uqautiniǵaa, “Ataniiq, sugıñtipıuǵ aniqatma kisivripkaqmanǵa? Uqauttuuǵ uvuǵaqulugu ikayugıaǵluǵal!” ⁴¹Atanǵuruam kiugaa, “Annaa, Martha! Isumaaluktutin supayaanik. ⁴²Aglaan atausiq piitchuıllapiaqtuq. Mary-m piksraqtaagıǵaa nakuuniqtaq atlat piıǵumiñaisanǵat ılaaniñ.”

Jesus ılisautriruq Agaayulıkun

11 ¹ ılanǵatni uvlut Jesus agaayulǵiñniqsuq kisıñıuqıhuni. Agaayunǵaiqman ılanǵata malıǵuaqtaiñ nipliutigaa, “Ataniiq, ılisauttutıgıt qanuq agaayulıksraptıknik John ılisautripmatun malıǵuaq-timiñik.” ² Jesus nipliutiniǵai, “Agaayugupsi itnaǵusi, ‘Aapapta: İñupayaaq nunami kamaksrıli ilipnik ipqıqsitlugu taavrumuuna atqıñ. Aullaǵniili aǵalatchiñhiñ iñupayaanik. ³ Aatchuqtıgıt uvlugagıkpan niqimik inuǵıkkaptıknik. ⁴ Natqıgutiluta killuqsautiptıknik natqıgutrisimaaqmatun savamaqıluutriruanik uvaptıknun. Sivulliutiniaqsigıt uuktuaqsıuıǵmun.’ ” ⁵ Jesus nipliutigai malıǵuaqtıni, “ılapsisamma utlakkayaǵaa ılauraani tupqanun unnuami nipliutilugu, ‘ılauraan, simmıliaksraǵuktunǵa piǵasunik qaqqianik. ⁶ ılauraagaa ıglauruaq tikiumaruq tupimnun. Niqaitchunǵa niǵip-kautiksrajanik.’ ⁷ ılauraanǵan kiunayaǵaa tupqum ıluaniñ, ‘ılaksiananǵa! Talu kilusaanıktuq. Qıtunǵatkalu uvaǵalu nallaanıktugıt. Makitchunıitchunǵa aatchuǵıaǵutin.’ ⁸ Uqautıgıpsi, una makitchunıitkaluaǵuni aatchuǵıaǵlugu qaqqumik ılauraagıñhagun, makitchumiñaqtuq aatchuǵıaǵlugu inuǵıkkana-nik atakkii taamna inıqsruqtuiñaqhuni. ⁹ Taatnamik nipliutigıpsi, Inıǵupsi qaisaugısiruq ilipsitñun; pakaaqagupsi paqıt kisıgıksi; katchaktugupsi talu anmakkauniaqtuq ilipsitñun. ¹⁰ Atakkii kisupayaaq apiqsruqtuaq akuq-tuıgısiruq, sulı pakaaqaqtuq paqıtchıgısiruq, sulı talu anmakkaugısiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. ¹¹ Uvva kisupayaam aapauruam aatchu-ǵayaqpaunı ıǵni nimıǵıamık inıqsruqpani iqaluktugıkhuni? ¹² Naagaqaa aatchuǵayaqpaunı putyuutilıñmik inıqsruqpani mannısuǵıkhuni? ¹³ Pıgıitchaluaqhusi ılisimaragıgıksi qanuq aatchuıksraqsı nakuuruaniq qıtunǵapsitñun. Maatnaasu Aapa pakmaniıttuaq aatchuıñıapiaqtuq İpqıtchuamık İrrutchimık tamatkununǵa inıqsruqtuanun inımiñun.”

Jesus-lu Beelzebul-lu

¹⁴ Jesus anıchiñıqsuq ırrusıqıunımik uqalguıtchuamık. Aasiñ ırrusıqıuk anıpman taamna iñuk uqaaqsıñıqsuq. İñuıch quvıgıt-

chaŋniqsut ¹⁵aglaan ilaŋich nipliŋhutij, “Beelzebul-ŋum, aŋalataata irrusiqłuich, qaitchiñigaa saŋŋimik anitqataitlasiplugu.” ¹⁶Atlas uuk-tuağukługu Jesus apiqsruğniğaat savaaqaquplugu quviqnaqtuamik ilitchuqqutaulugu Agaayyutmun tuyuğitilaanjanik qilaŋmiñ. ¹⁷Aglaan Jesus-ŋum ilisimanigai qanuq isummatiqat. Nipliutiniğai, “Iñuich nunaaqkpaŋmi akikŋautikpata avatmun makitayumiñaitchuq akuni. Atanğuviich aviksimagumiŋ suksraunğigñiaqtut. ¹⁸Taatnatuntuuq tuunğaum irrusiqłunji avgumagumiŋ akikŋaqtuutilutiŋ avatmun aŋaa-yuqautaa isukñiñiaqtuq. Nipliqsusi anitchirağagnipłuna irrusiqłunjik atakkii Beelzebul qaitchipłunaguq saŋŋimik savaaqtalasipłuna taat-natchimik. ¹⁹Anitchirağaguma irrusiqłunjik Beelzebul-kun kisukun maliguaqtigikkasi anitchiraqmirağivat? Tarra ilinich atanniqsuqtiginiagisi ilisimanaqsilugu killukuapiagataqtilaaqsi. ²⁰Aglaan anitchirağaqtuŋa irrusiqłunjik Agaayyutim irrusiłlautanagun, taavrumuuna nalupqinaitchuq Agaayyutmun aullağniñjaniktilaana aŋaayyqautaa akunnapsitni.” ²¹“Saŋŋiruum iñuum paqnasimaaqmagich satkupayaani qaunaksripluni tupiğmiñik, suurai tiglikkautlaitchut. ²²Aglaan saŋitłuktuam aŋuyakługu akiilikamiuŋ aullautirağigai satkui tunŋavigikkani, avguqługich tiglikkani piqatmiñun. ²³Iñuk piqataunitchuaq uvamni akikŋautirurq uvamnun, suliiñuk katitchiqataunitchuaq siamitchiñiaqtuq.

Irrusiqłuk Utiqtuq

²⁴“Irrusiqłuk anikami iñunmiñ iglauraqtuq paliumaruakun nuna-kun pakakhuni miŋguiqsiallagviksrağmiñik. Paqinjtñamiuŋ nipliqsuq, ‘Utiğniaqtuŋa tupiğmun unisağikkamnun.’ ²⁵Utiqami paqinniğaa ini salumaplugu suliiñuaqsasimapluni. ²⁶Aasiñ anipluni aggiutigai tallimat malğuiç irrusiqłuich pigiitłuktuat iñmiñiñ. Isiqhutiŋ iñuuniagniqsut tavrani. Taamnaasiñ iñuk pigiitłunjiqsuq sivuanigñiñ.”

Quvianapiagataqtuq

²⁷Jesus uqaqtitlugu ağnam iñugayaaniñ nipliutiniğaa, “Qanutun quvianaqtigiva ağnaq iğñiruaq ilipnik sulii miluktitulitiŋ!” ²⁸Jesus-ŋum kiuniğaa, “Aa, aglaan qanutun quvianatluktigivat tamatkua tusaaruat uqałhanik Agaayyutim aasiñ tupigiplugu!”

Qasilirut Quviqnaqtuamik Savaaqaquplugu

²⁹Iñuich iñugiaksisaiñaaqsipmata Jesus uqaqsiniqsuq, “Iñuich uvlupak pigiitchuŋuruat qiniğuktut quviqnaqtuamik savaamik ilitchuqqutaulugu kisuutilaamnik, aglaan qiniğumiñaitchut taatnatchimik. Qiniñhiñagisigaat quviqnaqtuq savaaq atupmatun sivuniksriqirimun Jonah-mun. ³⁰Iğniña Iñuum ilitchuqqutauniaqtuq iñunun marrumani uvlumi, atriplugu sivu-

niksriqiri Jonah ilitchuqputauruaq iñuiñun Nineveh-m. ³¹Atanniivium uvluaani atanguruam agnam agqisuam unallamiñ maatnaasu patchisigigisigai iñuich iñuuruat uvlupak atakkii taimmani iglauniqusuq unasiksuamiñ naalañnityaqhuni Solomon ilisautripman puqiumigun. Atanji, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Solomon-miñ. ³²Atanniivium uvluaani iñuñisa Nineveh-m patchisigigisipmikai iñuuruat pakmapak, atakkii taimani isummitqinñiqsut mumikhutin killuqsautmikniñ tusaakamitruñ Jonah-m quliaqtuaqatħa. Atanji, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Jonah-miñ!

Qaumman Timimum

³³“Kia-unniñ ikitnamiñ naniq iritlaitħaa naagaqaa ilitlaitħaa ataanun utkusium aglaan ilirağigaa naniqagvinmun. Iñuilli qinñumagaat qauma isigumiñ. ³⁴Irisi nannisun ittut timipsitñun. Irrakkiñ qinñitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaguvich. Aglaan irrakkiñ pigiitpaknik saptaaqsiñiaqtutin. ³⁵Qaunagititchi qaumaruaq ilupsitñi taaqtuanjitchumuq. ³⁶Iluqani timin qaummaagikpan, ilaᅇa taaqtuamiᅇuᅇaqani, qaummaagikkisuruq iluqaani, atriᅇugu naniq qaummatripmatun ilipnik qaumamiñik.”

Jesus-ᅇum Upyaktuğai Ukpinquaqtit

³⁷Jesus uqañaiqman, Pharisee-ᅇuruam aiyugaağniğaa niğiyaqtuaquplugu. Malikᅇugu nayummagatağniqsuq tamaᅇa niğiaqsiᅇuniasiiñ. ³⁸Pharisee-ᅇuruuq atlasuktuq ilitchuğikamiñ Jesus-ᅇum igğunᅇisilaᅇat argaᅇiñ niğigaluaqani. ³⁹Atanguruam nipliutiniğaa, “Aatai Pharisee-ᅇuruasii, salumapkairusi qaᅇhiñᅇitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan ilupsitñi immaukkaqtusi ivayaqtuᅇimik suli pigiiᅇiqiᅇimik. ⁴⁰Ukunani ilisağunğitchalukkut. Agaayyutim iñiqtağigik iluqaanik qaᅇᅇalu iluᅇalu. Taatnatuntuuq iñiqtağigik iñuum timaalu isumaalu. ⁴¹Aatchuutigiᅇiñ immaᅇat qallutipsiᅇu puggutapsiᅇu nagliᅇnaqtuanun. Taatnağupsi suapayaaq salumagisuruq sivuᅇaani Agaayyutim. ⁴²Nakᅇiñ Pharisee-ᅇuruasii! Qulikuraqtusi Agaayyutmun avuᅇutiniᅇ naurianik. Naagatai iñuᅇnik aᅇalatchitlaitħusi nalaullugu suli piqpaksriᅇiᅇitᅇiᅇi Agaayyutmik. Atuumaraksraqtarra suli qulikuruksraupmisi. ⁴³Nakᅇiñ, Pharisee-ᅇuruasii! Qiñiqusaagaqtusi aquppiutağiksaanun aquvitᅇiᅇiᅇi ktrağvinñi suli pağlatqusuursuᅇi kamagilusi tauqsigñiağvinñi. ⁴⁴Nakᅇiñ, [ukpinquaqtisii]! Atriqaqtusi nalunaitᅇutchiğniğiᅇaaniᅇ iluviᅇnik iñuich pisugvigikkaᅇitñik qaᅇᅇatigun naluplugich.”

⁴⁵Iᅇᅇata ilisautrit maligutaksranik nipliutiniğaa, “Iᅇisautrii, taavrumiᅇa nipliᅇavich upyaktuğiptiguttuuq.”

⁴⁶Jesus-ᅇum kiuniğai, “Nakᅇiñ, ilisautrisii maligutaksranik. Iñuich natmiğagigisi kivipqaqtağnaqtuanik aglaan ilipsi isatlaitħisi argagikka-

si ikayuutigisuglugich natmanun. ⁴⁷Nakhiuñ! Iñiqsiraqtusi iluvigiksaanik sivuniksriqirinun, taipkunurjaami sivuniksriqiripayaanun sivulliağikkapsi tuqqutağikkañitñun. ⁴⁸Taatnaqapsi anjıqataupmıusi, aasisuli iñuagigiksi tamanna savaağikkañat sivulliağikkapsi. Taipkua tuqqutchiñiqsut sivuniksriqirinik, naagasuli nappairusi iluviniñik. ⁴⁹Piqutigiplugu Agaayyun nipliğniqsuq puqıñıgmıgun, ‘Tuyuqağisiruñıa sivuniksriqirinik uqqiraqtinıglu iñugikkamnun. Tamatkua tuqqutkisilğitchaich ilañich suli piyuaglugich atlat.’ ⁵⁰Taatnaqhutiñıa Agaayyutim anasiñıuqsagısisgai iñugikkañıa pakmapak iñuqaqtıhatıgun iluqarıñıñik sivuniksriqirinik aullağniñıhaniñaglaan nunam, ⁵¹aullağniñıplutiñıa tuqqutañıhaniñıa Abel-ñum tuqqutañıhanun Zechariah-m, tuqqatauruam akunğakni tunillağvium suli ipqıtchuanım. Aa, nipliutigipsi, iñuich iñuuruat pakmapak anasiñıuqsakkaugısirut iluqaagun tamarrumuuna. ⁵²Nakhiuñ, ilısautrisii malığıtaksranik! Kañıqsıtıaitkiksi Agaayyutim uqañıa uqqıraqtaalu suli ilısauttıgıñıtıglu. Atriqaqtusi iñuñmik añmautiqaqtuaq Agaayyutim añaayuqautaanun aglaan añmañıtıglu. Isıñıtchusi sulipsuuq piñıa ilıtchıqsuğmıpluğich tamatkua isıñıuraqtuat.”

⁵³Jesus aullaaqıspman tavrakña aglalıqirit suli Pharisee-ñuruat naıpiqtuaqsi-ñıgaat apıqsruqtaqlıgu supayaatıgun, ⁵⁴pisagısuklıgu uqaqpan nalaunğılıuni.

Jesus-ñum Kilıktuutıgıgai Ukpıñıuaqtuıñıq

12 ¹Iñugaağruich katıvıiñaqhutiñıa tıtruutıvıtıñıtıñıa tutilıqatautıñıq-sut. Jesus-ñum nipliutiqaagıñıgai malığıuaqtıñıa, “Qaunagıtıchi qaqqıam puvlaksrautaatıñıa Pharisee-ñuruat, amı ukpıñıuağutaatıñıa. ²Qanutchipayaaq matukkauruaq matuıgısırıuq, suli iluqanı ırıqsımaruaq ilıtchıuğıpkakkaugısırıuq. ³Taatnamık qanutchipayaamık nipliaguvıch taaqtuamı tusağnağısırıuq qaumaruamı, suli qanutchipayaamık ısıvrıuk-kuvıch inauramı nıpitusılıuni uqautaugısırıuq nunaaqıñıa.

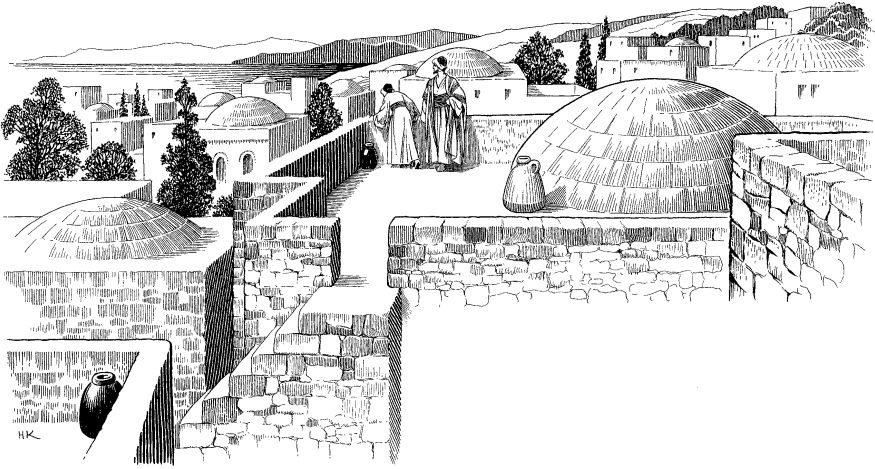
Sıvuugagınasıgık Iñuıch

⁴“Uqautıgıpsı, ilauramañ, ıqsıgınağıch tamatkua tuqqutchırağaq-tuat timimık aasıñı taavrıma aquagun savaaqalğılıutiñıa pıgıñıtıluqtuamık. ⁵Urriqsuutıñıağıpsı taluğıraksramık, Sıvuugagısiñıa Agaayyun tuqupkaiñanıkamı añalıtchıñıqaqtuaq anasiñıuqsagıvıñmuktıtıchıtılaplıni. Ukpıgısitıña, ilaa taluğıraksrağıgıksı. ⁶Tallimat tıñmiurat tunitılaiñıñıqpat malğunñun manıuraññun? Naagasuli Agaayyutim atausıqunñıñıa tıñmiuraq piğuumañıtıchaa. ⁷Taatnatuntuuq ilıpsıtıñıa, nuyagıkkasıunñıñıa nıaıqupsıtıñıa kısısımaaqtut. Taatnamık ıqsıñası, akısutıluqtusi iñuğıaktuanıñıa tıñmiuranıñıa.

Uqağıñıhalu Pıiılaağıñıhalu Christ-mık

⁸“Nıpliutigıpsı, Kıña nalupqınaıgıñıa uqaqpan sıvuğaatnı iñuıch pıgıñılıuni uvamnun, Iğñıñan Iñuum nalupqınaığılıgu uqağıgıspımgıaa

(Lk 12.3)

sivugaatni isağuligikkañiñ Agaayyutim. ⁹Aglaan kia ayakpaña sivugaatni iñuich Igñiñan Iñuum ayakkisipmigaa sivugaatni isağuligikkañiñ Agaayyutim. ¹⁰Agaayyutim natqigutiyumaagaa iñuk uqağniqłuktaqtuaq Igñiñanik Iñuum. Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitchaa iñuk uqağniqłuutiqaqtuaq Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹¹Iñuich uqaqsittaagviñmuutikpasi sivugaatnun atangich suli aňalatit, isumaaluñniaqasi qanuq naagaqaa sumik uqağniaqtilaapsitñik. ¹²Atakkii tavraquqpan Ipqitchuam Irrutchim iļisautrigisigaasi uqaksrapsitñik.”

Atrikusaun Umialguruakun Kinnauruakun

¹³Iñuk iñugaagrũñiñ nipliğñiqsuq Jesus-mun, “Iļisautrii, uqauttuuq aniqatiga aviqlugich paisannaktaaksravuk aapamnuk unisağikkañi.” ¹⁴Jesus-ñum kiuniğaa, “Añuun, atanniqsuqtayumiñaitchuña avguitļa siluña suuraksrapsitñik ilipnunlu aniqatipnunlu!” ¹⁵Nipliğñiqsuq iluqanjitñun, “Munağititchi siqñaktualığmiñ! Atakkii suurağaiksialuagumi iñuk piññautigiyumiñaitchaa iñuuliğmik.” ¹⁶Tavralli Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, “Iļaatniguuq iñuqağniqsuq umialguruamik. Nunaña nauqpauraqhuni kpraksranik. ¹⁷Isumaaqsiñiqsuq, ‘Iniksraigutigitka iluqaisa nauriatka. Qanuğisivik? ¹⁸Itnağisiruñaliqaa,’ uqağniqsuq iñmiñun, ‘siqumitkisigitka tugvağvitka aasiñ nappai luña aņitluktuanik. Tavrũña tugvağisigitka nauriağikkatka suli atlat suuratka. ¹⁹Taatnaanikkuma nipliğisiruña uvamnun, Iñuuk, anaktaitchutin. Piññaktutin suurapayaanik inuğikkaqnik iñugiaktuani ukiuni atugaksranik. Ki aasiñ iñuuniagiñ qağalutin niğılutin imiğutinlu. Quviasugiñ!’

²⁰Aglaan Agaayyutim nipliutinigaa, ‘Kinnauniqsutin! Marrumani unnua-mi tuqugisirutin. Kia pigigisivagich suurannaktapayaatin tugvakkatin ilipnun?’ ²¹Jesus niplipsaagniqsuq, “Taatna ittuq tugvairuani umialguti-ksranik injmiknułhiñaq aasriñ suksraitłutin Agaayyutitjaqtauruumik.”

Isumaaluutitigun

²²Jesus-ŋum nipliutitqinñigai maliguaqtini, “Uqautigipsi isumaa-luquñitłusi inuuligmik, sumik niginñiaqtilaaksrapsitñik naagaunniñ sumik atnuğaagniaqtilaapsitñik. ²³Inuuliq pitłuktuanjuniqsuq niqimiñ, suli timi pitłuktuanjuruq atnuğaaniñ. ²⁴Tautullaksigichata tulukkat, Nautchitłaitchut naagaqaa katitchitłaitchut, suli sigłuaqanjitchut tug-vağviksramiknik. Naagatai Agaayyutim nigipkağagigai! Akisutluktusi tamatkunakña tinjıñunñ! ²⁵İlapsi inuulı takhılaalguitchaa isumaa-luutigilugu. ²⁶Ajalatağilguiññigupsıñ sua-samna mikiruaq, suvaata isumaaluutiqaqpisi atlanik sunik? ²⁷Tautullaksigich nauriat atnuğarrit-łaitchuat injmiknik. Aglaan uqautigipsi, Atanğum Solomon atnuğaallautat pigigaluaqługich atrinitchai tamatkua piññaqnaqtuat nauriat. ²⁸Agaayyutim atnuğaqaqlakpagich nauriat—ivgich illakhutinı uvlupak aasiñ ikipkaqługich uvlaakun—atnuğaatlukkumiñaiññiqpasi? Aatai, ukpiqsriñikiññiaqpat! ²⁹Isumaalukasi nigıñksrapsitñik imiñksrapsitñig-lu. ³⁰Atakkii ukpiñaitchuat marrumani nunami isumaaluutiqağaqtuat tamatkuniña. Aapagikkapsi ilisimagaa inugikkaqsi. ³¹Taatnaqhusi pakaaqqağilugu Agaayyun ajalatchiruaq nalaunjaruanjupluni umialik-tun. Taatnağupsi qaitchigisigipsi inugikkapayaapsitñik.

Umialgutit Qılanjmi

³²“İqsiñasi inugiakitchuasi, atakkii aapagikkapsi qılanjmiittuam aat-chuğukkaasi ilaan pigikkañanik qaunagilusriñ. ³³Tunisigik sulliñaurasi qaiłluguasiñ akuqtuaq nagliñnaqtuanun. Taatnağupsi inniaqtuq mani-qağviqaqmatun piunğigumiñaitchuamik. Tugvaqsiñ umialgutiksraqsi pakmuña piyaquğumiñaitchuamun, atakkii tigliñniaqtim tiglikkumi-ñaitchai suli qupilğut piyaquğumiñaitługich. ³⁴Nani umialgutitin itpata tavrani uummatin itkisipmiuq.

İtqanaisimaaqtuat Savaktit

³⁵“İtqanaiyağumausi savautriłipsitñun suli nannisi ikumalugich, ³⁶atriługich savaktit utaqqiruat añaayuqağmiknik utiqsağumaruumik katchuutiruat nigiqpagviatniñ. Tikiłluni katchaktuqpan añaautinayağaat utaqqipkasunatnagu. ³⁷Qanutun quviasuktigivat savaktit añaayuqağ-miñ paqitpatin itqumalutinı suli itqanaiłlutinı utiqpan. Naalağnisitchi, Añaayuqağ saalisagısıruq aquvitillugich aasiñ payuglugich. ³⁸Qanutun

quvianaqtigivat Ataniġmin paqitpatin piħhiñaaguġutin agġiqsiġniqqan unnuam qitqani unniñ aquagun. ³⁹Nalupqiginjitchiksi taamna, tupqum iñuan ilisimagumiug tigliñniaqtim tikiumaliksraña isiqtinayaitchaa tupiġikkagmiñun. ⁴⁰Ilipsipsuug, taatnatun piħhiñaaruyumausi, atakkii Iġñiña Iñuum agġiġisiruq sassaġniġmi niġiuginjisapsigun.”

Tuniqsimaruaq naagaqaa Tuniqsimaitchuaq Savakti

⁴¹Peter nipliġniqsuq, “Ataniiq, uqautrivich taavrumiña atrikusautmik uvaptiknun naagaqaa iñupayaanun?”

⁴²Atanġuruam kiuniġaa, “Uqallaglaña tuniqsimapluni suli puqikhuni savaktimik. Taamnauruq añaayuqañata iglauġiġmiñi qaukħiġutikkana atlat, savaktit niqiksritquplugich piñaqsikpan. ⁴³Quvianamiuruq taamna savakti añaayuqañan paqitpani savaguni utiqpan. ⁴⁴Iłumun uqautigipsi, Atanġum taamna savakti munaqsriġutiniaġaa iluqaitñun suuraġmiñun. ⁴⁵Aglaan taamna savakti qaukħiġutikkana isummigñiġumi, ‘Añaayuqaġa muluruq,’ tavrakñaaglaan ipiġaqtuaqsilugich atlat savaktit aņutit aġnatlu, suli niġiaqsiluni imiliġunił, ⁴⁶tavrauvaali añaayuqaña utiġisiruq niġiuginjisillugu kilikkaluaqnaġulu. Uuma atanġum piġiġisigaa savagvianiñ piqasiutipkaġlugu tuniqsimaitchuanun. ⁴⁷Taamna savakti qaukħiġutikkana ilisimagaluaqtuq añaayuqaġmi pisulhanik. Aglaan tupiksriñitłuni anasiññuqsusiaqallapiagñaiaqtuq. ⁴⁸Aglaan savakti naluruq ataniġmi pisulhanik nalaunñaiłiqiruaġlu anasiññuqsakkaugisiruq atqunaunġilaa-mik. Iñuk aatchuusiaqatuaq atqunaq iñuich niġiugvigigisigaat atqunaq. Aasiñ iñuk aatchuusiaqatluktuaq iñuich niġiugvigitlukkisigaat.

Jesus Agġiutriruq Aviktuiġimik

⁴⁹“Agġiqsuña nunamun isummitqigiaługich iñuich. Agġiġiġa ittuq ikniqsuġmatun nunamun, aa, uvvatuq iknaktinñaniksimali. ⁵⁰Akuqtuigisiruña paptaaġutiksramik; qanutun iłuiłliuqtigivik atuumaniañhanunaglaan! ⁵¹Isumavisi agġiutriñipluña tutqiuqmik nunamun? Qaņaa, agġiutriruña aviktuiġimik. ⁵²Pakmaniñaglaan aņayuqaġiich tallimauyumiñ avikkisirut, piņasut akilłiłiġlugich malġuk suli malġuk akilłiłiġlugich piņasut. ⁵³Aapa akilłiłiutiniaqtuq iġniġmiñun suli iġniq aapamiñun; aaka akilłiłiutiniaqtuq paniñmiñun suli panik aakamiñun; aakaruaam akilłiłiġisigaa ukuani suli ukuañuruq aakaruaani.”

Kaņiqsimalugu Atuumaruksraq

⁵⁴Jesus-ñum nipliutliġniñiġai iñuich, “Tautukapsiuñ nuviya kanaknamiñ nipliġaqtusi sialuguġniagñiplugu, aasii sialuguġaqtuq. ⁵⁵Ikpigikapsiuñ anuġi uñallamiñ nipliġaqtusi uunaqsiñiaġniplugu, aasii uunaġuġaqtuq. ⁵⁶Ukpiññuaqtausii! Iłisimagaluaqtusi silaksramik qiñña-

ḡagun nunam qilaumlu. Suvaatami naluvisiḡ qanuutauḡa atuumaruam pakmapak?

Atisiqatigiḡ Akilḡilḡisquḡtin

⁵⁷“Suvaata isivḡiutlaitpisi ilipsitḡik sum nalaunḡatilaanḡanik piraksrapsi? ⁵⁸Kia iḡuum pasikpatin malḡutakstratigun aasii uqaqsittaagviḡmuutilutin, pisuqtilaapni inillaksagumagiḡ agvisigikkan tikitkaluaqnagu uqaqsittaagvik. Taatnaḡitchuvich tikiutigisigaatin atanḡisquḡtimun, aasiḡ atanniḡsuḡtim qaitkisigaatin aikḡiqsuḡtinun, aasii aikḡiqsuḡtit ilḡigisigaatin isiqtauviḡmun. ⁵⁹Uqautigikpiḡ, aniyumiḡaitchutin isiqtauviḡmiḡ akilḡaluaḡnagich akilḡiaksrapayaatin.”

Mumigusi Killuqsautipsitḡiḡ Naagaqaa Piyaqquḡusi

13 ¹Jesus uqaqtitlugu ilaḡich iḡuich Jesus-muḡniqsut uqautiplugu Galilee-ḡmiunik Pilate-ḡum tuqqutaḡiḡik tunilḡaqtuḡtitlugich Agaayyutmun; auḡilḡu auḡich niḡrutitlu avugiiksitlugich. ²Jesus-ḡum kiuniḡai, “Isummatigivisigich taapkua Galilee-ḡmiut killiqirautluḡniḡlugich atlaniḡ Galilee-ḡmiuniḡ tuqqutaupmata taatna? ³Qaḡaa, uqautigipsi, isummitqinḡchupsi mumigusi killuutipsitḡiḡ iluqasi tuḡḡisirusi taapkunatitun. ⁴Itqallaksigik taapkua akimiaq piḡasut iḡuich Siloam-mi tuqqataurat nasirvium kattaqipmagich? Isummatigivisiginiḡ killiqirautluḡniḡlugich iluqaitḡiḡ iḡuḡniḡ Jerusalem-miḡ? ⁵Naagga, uqautigipsi, isummitqinḡchupsi mumigusi killuutipsitḡiḡ iluqasi tuḡḡisirusi taapkunatitun.”

Atrikusaun Asirritḡailaakun Napaaqtukun

⁶Jesus-ḡum uqautiniḡai uumiḡa atrikusautmik, “Ilaatniguuq iḡuk asirisuuruamik napaaqtuḡaḡniqsuḡ nautchiiviḡmiḡi. Asiaqamagaqamiḡuḡ paqitchiḡiḡniḡisusq. ⁷Aasiḡ nipliutiniḡaa nautchirriqirini, ‘Uvva, piḡasuni ukiuni asiaqamagaqapku taamna napaaqtuḡ paqitchiḡitchuḡa. Kippuuḡ! Atuqsiḡaḡaa manna nuna.’ ⁸Aglaan nautchirriqirim kiuniḡaa, ‘Aḡuun, taatniillagli atatchimi ukiumi. Nivaḡniaqtuḡa avataagun sulilḡiqilugu nagguksautmik. ⁹Aasiḡ asirriḡiqpan ukiutqikpan nakuuniaqtuḡ aglaan piḡitpan kipiniaḡiga.’ ”

Jesus Mamititchiruḡ Aḡnamik Jew-ḡuruat Minguiqsiagviata uvluani

¹⁰Ilaḡatni Jew-ḡuruat minguiqsiagviata Jesus ilḡisautriḡisusq katragviḡmi. ¹¹Tavrani itmiḡisusq aḡnaq irrusiqḡuqaqtuḡaḡ naḡititchiruamik ilaanik akimiaq piḡasut ukiuni. Taatnaḡhuni imupluni isivilḡuilḡiḡniḡisusq. ¹²Jesus-ḡum tautukamiḡuḡ tuḡḡuḡniḡaa iḡmiḡuquḡplugu, “Aḡnaaq, atniḡḡautaiqsutin.” ¹³Iḡigai argaḡni ilaanun. Aḡnam isivitiqami kamaksruaqsigaa Agaayyun. ¹⁴Aḡalataan

katragvium ihuaginijnigaa Jesus-ŋum ihuaqsiŋha minguiqsiagvium uvlvani. Tarra uqautinigai iŋuich, “Itchaksrat uvlut ittut savagviksraut. Aggigagutitchi taapkunani uvluni ihuaqsirautyaqtuŋlusi minguiqsiagvium uvlunilaanani.”
 15 Atanguruam Jesus kiunigaa, “Ukpinŋuaqtisii! Iluqapsi pituiŋayaŋaa qunŋi-
 ñi unniñ natmaktini inaaniñ imigiaqtuqtilluguasii minguiqsiagvium uvlvani.
 16 Una aŋnaq kiñuviaŋigaa Abraham-ŋum naagaunniñ tuuŋaam pituksimap-
 lugu akimiaq piñasuni ukiuni. Pituitlaiñniqpigum marrumani minguiqsiagvium
 uvlvani?” 17 Taavruma kiggutaan kanŋutachaktinnigai akilŋiqsuqtinŋi, atlat
 iŋuich quviatchakmipkaŋugich iluqaagun quviqnaqtautigun savaanŋigun.

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

18 Jesus apiqsrugniqsuq, “Sumik atriaqpa aŋaayuqautaa Agaayyutim?
 Sumik atrilŋiŋiaqpigu? 19 Ittuq mustard-ŋum nautchiaksrauragatun
 aŋutim nautchiikkaŋatun nunautmiñi. Nautchiaq naukami napaatuqpa-
 ŋuqtuq aasiiñ tiŋmiurat siłami ugluliuqhutiŋ akiŋuiñun.”

Atrikusaun Puvlaksautikun

20 Jesus apiqsrutiŋniqsuq, “Sumik atrilŋiŋiaqpigu aŋaayuqautaa
 Agaayyutim? 21 Itnatun ittuq puvlaksautitun aŋnam akarrutiksrauragatun
 mukkaaksramun, iluqani puvlaŋniaŋhanunaglaan qaqqiaksram.”

Amisuuraq Talu

22 Jesus igliŋniqsuq nunaaqqisigun suli nunaaqqiuratigun, ilisautripluni
 iñunŋik iglauŋiŋmiñi Jerusalem-mun. 23 Ilaŋata apiqsrugniŋigaa, “Ataniq, iki-
 tuurahiñat anniqsuŋniaqpat?” Jesus kiunigai, 24 “Pisuqtilaapsitni isigniagitchi
 amitchuakun talukun, atakkii iñugiaktuat iñuich isigniagisigaluaqtut aglaan
 pilguyumiñaitchut. 25 Iñuan tupqum umikkisigaa talu. Qichaŋupsi siłataani
 katchaktuŋisirusi talumi suli nipliŋusi, ‘Aŋuun, aŋmautillaktigut!’ Kiugisigaasi,
 ‘Nalugiga nakitña aggiqsilaaqsi!’ 26 Tavrani kiugisigiksi, ‘Nigirugut imiqatigip-
 lutinlu ilisautrikavich nunaaqqiptikni.’ 27 Aglaan niplitqikkisirusuq, ‘Nalugiga
 nakitña aggiqsilaaqsi. Piiŋitchi uvaŋniñ, iluqasi pigiiŋqiraarasii.’ 28 Qanutun
 qiatigisirusi tiriqulatchiŋugich kigutisi tautukkupsigik Abraham, Isaac,
 suli Jacob, suli iluqaisa sivuniksriqirit aŋaayuqautaani Agaayyutim igitaup-
 kaŋusi! 29 Iñuich aggiŋisirut kivaknamiñ kanaknamiñlu suli nigigmiñlu
 uŋallamiñlu aasiiñ aquvillutiŋ nigiqpagviniŋmun aŋaayuqautaani Agaayyutim.
 30 Isummatigillaksiuŋ una, ilasi suvasaŋisasisi pakma kamaŋaqsikkaugisirut
 suli kamaŋaŋhutiŋ isumaruat pakma suvasaŋiŋisirut.”

Jesus-ŋum Piqpaksriŋha Jerusalem-miunik

31 Ilaŋisa Pharisee-ŋuruat utlakkaat Jesus nipliutiŋlugu,
 “Aullaqtuksraurutin maakŋa, atakkii Herod-ŋum tuqqutchukkaa-

tin.” ³²Jesus kiuniġai, “Uqautityaqsiuġ taamamna Herod kayuqtumik atriqaqtuaq, ‘Anitqataġitka irrusiqłuich suli iħuaqsiraġaipłuġa atniġ-ñaqtuaniġ uvlupak uvlaakunlu, suli piñayuakun uvluk naatchigisiruġa savaamnik.’ ³³Igliqtuksraupiaqtuġa tumipkun uvlupak, uvlaakunlu, suli uvlutqikpan, atakkii sivuniksriqiri tuqqutautlaitchuq Jerusalem-ġum avataani. ³⁴Annaatuk, Jerusalem-miut! Tuqqutaġigitin sivuniksri-qirit, uyaġaġnik milluuqługillu uqqiraqtit Agaayyutim tuyuġikkani ilipsitñun! Qapsiñiaġlaan katitchukkaluaġaġigipsi atrilugu aqargiq-pak piyaqqutailitniktuaq paiyaagmiñik ataani isaqquġmi, aġlaan pitchiġiitchusi! ³⁵Taatnamik tupiqsi suksraakkallapiagñiaqtuq suuñilla-ġuġlugu. Qiñitqikkumiñaitchipsitġa nipliġviksrapisitñunaglaan, Uvvatuq Agaayyutim piłiutiqaġliuġ taamna tikitchuaq atqagun atanġum.”

Jesus-ġum Mamititchiħha Atniġñaqtuamik

14 ¹Minguiqsiagvium uvluaani Jesus niġiyaqtuaġniqsuq kiñunġa-nun sivulliuqtaata Pharisee-ġuruat. Iñuich naiqitłulgiññiġaat. ²Iñuk Jesus-muġniqsuq puvinniqsuaq iluqaani timimiñi. ³Jesus-ġum apiqsruġniġai ilisautrit maliġutaksranik Pharisee-ġuruatlu, “Maliġutaksrakuaġnaqpa mamititchiruni minguiqsiagvium uvluaani?” ⁴Aġlaan nipliñiñniqsut. Jesus-ġum aksikługu iñuk iħuaqsipkaġniġaa aasiiñ aullaqtitlugu. ⁵Tavra nipliutiniġai, “Iġñiqaġupsi kataguniasiiñ nivviamun minguisiaħhum uvluaani nuqinnayaqpisiuġ tavrakġa qilamik? Taatnatun piñayaitpisi pamiqsaaqaġupsi? [Taatnamik nalaunġaruq mami-titchikama minguiqsiagvium uvluaani.]” ⁶Aġlaan kiggutiksraiññiġaat.

Atchiksuaħiġlu Tukkuġiññiġaħ

⁷Jesus-ġum ilitchuġiniġai ilaġich aiyugaakkauruat piksraħhat aqu-piutaġiñniqsranik. Uqautiniġaiłi atrikusautmik. ⁸“Kia aiyugaaqpatin kasuutiruam niġiqpagvianun aquvinniaqnak aquppiutaġiñniqsra-mun. Kiña tavrani kamanatluktuq ilipniñ aiyugaakkauviaqtuq. ⁹Aiyugaaqtivich aiyugaaqħisuam iliptiknik utlakkayaġaatin nipliġu-ni, ‘Ki, una iñuk aquvilli uvuġa.’ Kanġusuliġayaqtutin aquvititpatin atchitłuktuamun. ¹⁰Uvvaasiiñ, aiyugaakkauyvich aquvillutinaasiiñ atchitłuktuamun, ilvillı aiyugaaqtivich utlakkayaġaatin nipliutilutin, ‘Iłauramaaġ, uvuġaġiñ aquppiutaġitłuktuamun.’ Taavrumuuna kamagi-gisigaatin sivuġaatni iluqatiġ aiyugaakkauruat. ¹¹Atakkii kisupayaaq iħmiñik kamaqaqsiruaq atchiksikkaugisiruq, suli kisupayaaq atchiksi-ruaq iħmiñik kamaqaqsikkauluni.”

¹²Tavrakġa Jesus-ġum nipliutiniġaa aiyugaaqħisuq, “Qitiquutaqtitchiñiġuvich unniiñ nullautchiqsitchiñiġuvich, aiyugaag-niaqnagich ilauraatin aniaqatiutinlu naagaunniñ ilatin umialġuruat

siļalliutinlu, atakkii aiyugaagisipmigaatin. Taavrumuuna akiljusiaqa-gisirutin. ¹³Niġiqpaktitchiñiaguvich aiyugaagumagisi nagliņnaqtuat aulatlaitchuatlu suli pisutlaitchuat qinītlaitchuatlu. ¹⁴Aasiñ quviat-chaktitauniaqtutin atakkii ilaisa akiljutiksraitchaatin. Agaayyutim akilġisigaatin taivrumanu uvlumi anjīqīkīpata tuquġiġmiñ tamatkua savaaqaqtuat Agaayyutim pisuļhanik.”

Atrikusaun Niġiqpagvikun

¹⁵Iļanāt iñuich aquppiqatauruaq niġġivīņmi tusaakami taavrumi-ņa nipliutinigaa Jesus, “Quvianamiurut tamatkua niġiqatauniaqtuat aņaayūqautaani Agaayyutim.” ¹⁶Jesus-ņum nipliutinigaa, “Iļaatniġuuq iñuk aiyugaaqniņniqsuq iñugiaktuanik iñuņnik niġiqatiksraġmiñik. ¹⁷Niġiñaqsiþman tuyuġinigaa savaktini uqautitquþlugich aiyugaakkani, ‘Uvuņaġitchi, supayaaq piļhiñaaġuqtuq!’ ¹⁸Aglaan iluqatiņ patchisiqsuaq-siñiqsut. Sivullium uqautinigaa, ‘Tauqsīqsuņa nunamik. Tautuġiaġniagīga. Uvvatuq akuqtuġuņ pisaņitchuuġutiga.’ ¹⁹Atla nipliġniqsuq, ‘Tauqsīqammiqļuņa tallimanik unirrautiqatigīiñik uuktuagīaġniagīt-ka. Uvvatuq akuqtuġuņ pisaņitchuuġutiga.’ ²⁰Suli atla nipliġniqsuq, ‘Iļaqatnikpaalukļuņa, taatnaqļuņa utlautilguitchuņa.’ ²¹Savakti utiġniq-suq uqautiþluguasiñ aņaayūqani. Taavruma qinnakhuni nipliutinigaa þirini, ‘Qilamiksruġutin tumitchaanuġiñ suli akunġatnun tuþqich nunaaqimi qaġġisillugich nagliņnaqtuatlu aulalguitchuatlu suli qinīt-laitchuatlu pisutlaitchuatlu.’ ²²Aquvatigun savakti nipliġniqsuq, ‘Ataniq, savaaġiġiga savaaġitqukkān aglaan iniksraqaqtuqsuli.’ ²³Aņaayūqam nipliutinigaa savakti, ‘Aullaġiñ tumitchaanun. Uqautityakkich iñuich nanipayaaq niġiqasiqulūņa. Tuþiġa immiġli iñuņnik. ²⁴Uqautiġipsi, taip-kua iñuich utlautiņitchuat aiyugaaqtāgaluaqhuņiņ uuksiyumiñaitchut nullautchiukkānik!’ ”

Jesus-ņum Malīġuaqtini Iņmīknun Suksraaquġai

²⁵Iñugiaktuat iñuich malīņniġaat Jesus. Kiņaiqamigich nipliutinigai, ²⁶“Kiña maligukkumi malīġuaqtaulguỹumiñaitchuq kisianik þiqpa-gitluglūņa aapamiñiñ aakamiñiñlu, nuliagmiñiñ qitunġamiñiñlu, suli aniqatiumiñiñ naagaunniñ iņmiñiñ. ²⁷Kisupayaaq iġlutiņitchumi sannīġutaġmiñik malīġuļalu malīġuaqtaulguỹumiñaitchuq. ²⁸Nalliġsi nappaisukami nasirvīņmik aquvitluni naarrutiksraqamagaġaqtuq savaaksraġmiñik. ²⁹Turviļianikkaluaqļuġu maniksraiñniġumi tuþqum naarrutiksraņanik tamatkua qinīqtuat iġlautiġinayaġaat ³⁰nipliġuņiņ, ‘Taamna iñuk nappaisaġaluaqhuni naatchiņitchuq.’ ³¹Aasiisuli ataniq qulit kavluutinik aņuyyūqtīqaqtuq akilļiūtīsukkumi atlamun umialīņmun þīqaqtuamun iñuiñanik kavluutinik aņuyyūqtinik, ilaa aquvitqaġu-

(Lk 15.4)

ni sivunniugayaqtuq sanjigaluaqmagaagmi igluliuğumiun atla umialik. ³²Igluliuğumiñaiñiğumi tuyuqağayaqtuq kiliktimik paagluğ atla ataniq apiqsruğluğ qinuurrutitquluni unasiñnaan.” ³³Jesus nipliğniqsuq, “Taatnatuntuuq, kiñapayaaq maliguaqtigiyumiñaitchiga suksraangisuaqpan iñmiñik suli suksraağluğulu iluqaan pigikkani.

Atuğumiñaiñaq Tağıuq

³⁴“Tağıuq nakuuruq, aglaan tağıuğniraañaigumi, nakitña tağıuğniraalitqikkisiva? ³⁵Nakuuñitchuq nautchiiviksrautmun unniñ naggutiksriuganun. Iktaksrañhiñauruq. Naalağniñlagitchi, siutiaqtuasi!”

Ipñaiq Tammaqtuaq

15 ¹Iñajatni uvlut iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit utlautiniqsut tusaasukluğ Jesus. ²Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit uqapiñuqaqsiniqsut, “Uuma iñuum pağlagai killuliqirit niğiqatigipluğilñu!”

³Tavrakña Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, itna, ⁴“Iñarisamma tallimakipiamik ipñaiqağumi tammaiñuğulu iñajat, suniaqpa? Uniñniagaı tallimakipiaguutaiñat ipñaiç iñuiñlaami aasii pakkiagluğ atausiq tammaqtuaq paqinniañhanunaglaan. ⁵Paqitnamiun quviatchallapiagniqsuq natmiutipluğ ⁶aggisinigaa. Tuqñuqñuğich iñauraani siñalliuniñu nipliutiniğai, ‘Quviatchaktunja paqitnapku tammaqtuaq ipñaiğa. Quviasuqasiqsikña!’ ⁷Uqautigipsi, taatnatuntuuq quvianatlukkisiruq

pakmani atausiq killuliqiri isummitqikpan taapkunakña tallimakipiaguu-tailaniñ nalaunjaruaniñ iñuñniñ isummitqinñianñiasugiruaninñ.

Maniuraq Tammaqtuaq

⁸“Ağnaq qulinik qatiqtaanik maniuraqağumi tammaiḷugu iḷaḷat, suniaqpa? Ikillugu naniq salikuğniaga natiq, pakiglugu maniuraq nanipayaaq paqinniaħhanunaglaan. ⁹Paqitnamiuñ tuḷḷuğai iḷauraani siḷalliiniḷu nipliutiḷugich, ‘Quviatchaktuña paqitnapku maniurağa tam-maitchağa. Quviasuqasiqsikña!’ ¹⁰Uqautigipsi, taatnatuntuuq isağulgi Agaayyutim quviasugaqtut atausiq killuliqiri isummitqikman.”

Iğñiq Tammaqtuaq

¹¹Jesus uqaaqtupsaağniqsuq, “Iñugguuğuvva malğunñik iğñiqaqtuaq. ¹²Nukaqḷium nipliutiniğaa, ‘Aapañ, aatchuñña pakma paisannak-taaksrautimnik.’ Uvvaasiin aḷutim aviñniğai suurani taapkuñnuña iğñanñimiñun. ¹³Uvlu aquurañatigun nukaqḷium tuniñniğai supayaat piğikkani, aullaqhuni nunamun uñasiksuamun. Tavraniasiin maniiğuti-niqsuq iñuuniamaqḷukhuni. ¹⁴Maniiğutipman kakkaaqsuḷiq iḷiñiqsuq iñupayaanun taapkunani nunaaqqiñi. Suiḷḷapiaqmiuğlu. ¹⁵Kiisaimmalu savaaqsiñiqpuq iḷaḷatnun nunalgich tamarrumani nunami. Taavruma munaqsriliutiniğaa qaunagitquḷugich kuniani. ¹⁶Niğisukpaitḷuni niği-sukkaluağniqsuq kuniat niqiksrañitñik aglaan iñuich niğiḷpağunñiñiğaat. ¹⁷Tavrakña qauğriaqpalañniqsuq nipliḷhuniyasiin, ‘ḷuqatiñ aapaa savak-tai sippakuuqtuaqhutiñ niqiksraqağaqut. Aglaan kakkaağataqtuña. ¹⁸Makilluña aullağisiruña aapaanun nipliutiluğasiin, Aapañ, killuq-saqtuña akitñaqḷugu Agaayyun ilviḷḷu. ¹⁹Taiguutiqaqtuksraunğiqsuña iğñipnik. Iḷaliutiñña akiññaññaqtaunun savaktipnun.’ ²⁰Tavra makitluni aapamiñuñniqsuq.

“Uñasiksitlugusuli aapañan tautuñniğaa aasiin iḷunḷutchakhu-ni. Aqpaqsruğniqsuq iğñiğimiñun iqitluguasiin kunikḷugulu. ²¹Iğñiñan nipliutiniğaa, ‘Aapañ, killuqsuqtuña akitñaqḷugu Agaayyun ilviḷḷu. Taiguutiqaqtuksraunğiqsuña iğñipnik.’ ²²Aglaan aapañan tuḷḷuğniğai savaktini, ‘Qilamik, aggiutrisitichi nakuğniqsramik atnuğaatqiuḷitkrañi-ñik qitiḷiğutilugulu sulı sakpakkiğḷugu. ²³Taatnaanikkupsi aikḷiğitchi uqsraqsaamik nuğgamik tuqulluguasiin, uvagulli quviasuguta niğiḷpak-kumaugut. ²⁴Iğñiğa tuqugaluqtuaq pakma iñuuruq, tammağaluqtuaq pakma paqitauruq.’ Tavraasiin niğiḷpaaqsiniqsut.

²⁵“Taatnaqtitlugich aḷayukḷiq nautchiiviñmiñ aiñiqsuq. Qallikami tupiğmun tusaagaqsiniqsuq atuqtuuramik ağğiruaniglu. ²⁶Tuḷḷuḷugu iḷaḷat savaktit apiqsruğniğaa, ‘Suvat ipkua?’ ²⁷Savaktim kiuniğaa, ‘Nukatchian aiñiqsuq sulı aapavich tuqutchisiḷugu uqsraqsaamik nuğ-

gamik. Niġġisigaa utitqigluqman nakuupluni.’²⁸ Aapiyaṇa qinnakpaitluni isigunjiññiqsuq tupiġmun niġiqpaktuanun. Aapaṇan anipluni iṇiqsruaġ-niġaa isiquplugu. ²⁹ Aglaan uqautiniġaa aapani, ‘Atañji, iluqaitni ukiuni savautigikpiñ kamagiplugulu tilliñ. Aglaan nagruligauramikunniñ aatchunġanjitchikma niġiqpautiksramnik ilauraatkalu. ³⁰ Aglaan taamna iġniġiñ maniġutiniqsuq akiisutigunlu. Aasiñ aipman tuqqutcherutin uqsraqsaamik nuġġamik pisigiplugu.’ ³¹ Aapaṇan kiuniġaa, ‘Iġniñ, ittutin ataramik uvaṇni. Suuratka iluqaisa pigigitin. ³² Aglaan niġiqpaktuksraurugut quviasullapiaguta, atakkii nukatchian tuquruuq pakma iñuuruq, tammaqtuq pakma paqitauruq.’ ”

Atrikusaun Pisaasuqtuakun Aṇalatchiruakun Suuranik

16 ¹ Jesus-ḡum uqaaqtuutiniġai maliġuaqtini, “Taimmaguq umialik savaktiqaġniqsuq aṇalatchiruamik suuraġmiñik. Iñuich umialik uqautiniġaat aṇalatchiruamun maniġutchaġniplugu. ² Umialgum tuḡtuqamiuṇ uqautiniġaa, ‘Sua uvvauna tusaakkaġa ilipkun? Uqautiṇṇa qanuq aṇalatchisilaaṇnik suuramnik. Aṇalatchitqikkumiñaitchutin suuramnik atakkii maniġutchaġniġikma.’ ³ Savakti isummiġniqsuq, ‘Aṇaayuqaġma piiġataġaṇa savaamniñ. Qanuġisivik? Paulġiralguitmiuṇa nunamik suli kanṇugipmigiga iṇiulaḡiksraġa. ⁴ Uvvaliqaa itnaġisiruṇa! Savaṇaiġuma ilauraqaġumuṇa tukkiqsiksramnik.’ ⁵ Aṇalatauruam tuḡtuġniġai iluqaisa iñuich akiqsruutiqaqtuat aṇaayuqaġmiñun. Apiqsruġniġaa sivulliq, ‘Qanutun akiqsruumaviuṇ aṇaayuqaġa?’ ⁶ Taavruma kiuniġaa, ‘Tallimakipiatun iñugiaktiilaaliṇnik qattaġruṇnik uqsrunik.’ Suuranik aṇalatauruam uqautiniġaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aquvillutin aglaguṇ tavruṇa malġukipiaq qulit.’ ⁷ Apiqsruḡiñniġaa atla, ‘Ilvichaasiñ, qanutun akisruutiqaqpich?’ Taavruma kiuniġaa, ‘Tallimakipiatun iñugiaktiilaaliṇnik miissuṇnik mukkaaksranik.’ Suuranik aṇalatauruam uqautiniġaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aglaguṇ sisamakipiaq.’ ” ⁸ Atanġum Jesus-ḡum uqaġiniġaa nalaunṇaitchuaq aṇalatchiruam suuramnik pillautagṇiḡplugu pisaasuḡhagun. Atakkii iñuich nunam pisaasutluktut piqatiqaqamiṇ iñuqaqtiumiknik tamatkunakṇa ukpiqsruaniñ. ⁹ “Uqautigipsi, ilauraalliugusi atuġusi manigikkapsitniġik ikayuutiksraṇatnik tamatkua inuqsralliuqtuat. Ilaatinġun tuquniġuvich aasiñ manik nuṇutpan iniquaġisirusi pakmani. ¹⁰ Kisupayaaq tuniqsimaruam mikiruatiġun tuniqsimagisipmiuq aṇiruatiġun. Kisupayaaq tuniqsimaitchumi mikiruatiġun tuniqsimaitkisipmiuq aṇiruatiġun. ¹¹ Uvvaasiñ tuniqsimaitchuvich aṇalatchiḡiqni nunam suuraiñik, qanuġuni Agaayyutim tunṇavigitlagisiñiqpatin aṇalatchiḡiqni ilumutun umialgutauruanik? ¹² Tuniqsimaitchuvich atlam suuraṇiġun, qanuġuni Agaayyutim aatchutlagisivatin piksraqnik. ¹³ Kiñaaniiñ savautrilġuitchuq malġuṇnik aṇaayuqaṇnik. Atakkii uumigigisigaa

atausiq aasiñ piqpagilugu ılaqataa; kamagigisigaa atausiq aasiñ nağgugilugu ılaqataa. Savautriłguyumiñaitchusi iluqaaknik Agaayyutmiglu maniqmiglu.”

İlañat Jesus-ñum İlisauttutiñisa

¹⁴Pharisee-ñuruat tusaakamitruñ iluqaan tamanna, mitautiginigaat Jesus atakkii piqpaksriplutiñ maniqmik. ¹⁵Jesus-ñum nipliutiniğai, “Nalaunñanisuurusi takkuatni iñuich, aglaan Agaayyutim ilisimapiğai uummatisi. Atakkii sut kamanaqsiqkakkauruat akunğatni iñuich Agaayyutim nağgugipiğai.

¹⁶“Aggiłhanunaglaan John Paptaaqtitçirim maliğutaksrañalu Moses-ñum aglañisalu sivuniksriqirit añałatkaich iñuuniaivut. Aasiñ tavrakñaniñaglaan tusaayugaallautañ añaayuqataan Agaayyutim quliaqtuañunıqsuq, sulı piyumalaaqtuat sakuuktut Agaayyutmun atanıqsimatquplutiñ. ¹⁷Mikiniqsrallapiaqunniñ titiğnaurañ aglaum maliğutaksrani simmiğumiñaitchuq kisanik qılaglu nunalu piqpaknik.

¹⁸“Kia añutim avitçhumiñ nuliani aasiñ kasuutiluni atlamun aña-mun atlatuğaqtuq; taatnatuntuuq añun kasuutiyumi avisimaruumun aña-mun atlatuqmıuq.”

Umialıglu Lazarus-lu

¹⁹Jesus uqaagtulğitçhuq, “İlaatnıguuq umialıqañıqsuq atnuğaaqağuruamik akisuruanik sulı iñuuniaqhuni ayuqsrañitłuni uvluğagıpmān.

²⁰Uvvaguuguna iñiularikniaq atilik Lazarus-mik killiğruaqaqtuq.

Iñuich inillañnıgaat paañanun umialgum tupqan, ²¹nıgıllakkasugaluni kañanauranik kataktuanik umialgum niğgıvianiñ. Qipmıch utlakługu alukuğaqniğaiç killii.

²²Iñiularikniaq tuqupman isağulğich akiyautiniğaat sanıgaanun Abraham-ñum. Umialik tuqupmiñıqsuq iluvikkaupluniasiiñ. ²³Aasiñ anasiññuqsagvıñmi nagliksaallapiağataqtuq. Aağluqhuni tautuñnıgaa Abraham uñavanun Lazarus-lu sanıganiit-tuaq.

²⁴Umialik tuqtuğniqsuğli, ‘Abraham Aapaañ. Nagligillañnıaññ! Tuyuğıñ Lazarus kiñiıllaglugu tikini imiğmun niglaqtıgiağlıñ uqağa, atakkii nagliksaallapiaqtuñ ikniğmi!’

²⁵Aglaan Abraham nipliğniqsuq, ‘İğniñ, itqallañ una! İñuıliqni piqaqtutin iluqaanik nakuuruamik, aasiñ Lazarus piqaqhuni iluqaanik pıgiitçhuamik. Aglaan pakma arauttutiqaqtuq uvani nagliksaaqtıtlutin.

²⁶Naagaunniñ itiruamik ikağnağumiñaitçhuamik piqaqtuq akunnaptikni. Kiñaasiñ ikaatłaitçhuq uvakñā ilıpnun, naagaqaa kiña ikaatłaitçhuq uvaptiknun ilıpnıñ.’

²⁷Umialik nipliğniqsuq, ‘Abraham, aapaañ! İñiğikpiñ, tuyuğilugu Lazarus aapaa tupqanun.

²⁸Tavrani tallımanik aniqatıqaqtuñā. Kilıktuğıağlığich tatamnaqtuamik, tarralı uvuñañitçhumağaat inaanun nagliksaağvıum.’

²⁹Abraham nipliğniqsuq, ‘Aniqatiutin piqaqtut aglaanıtñik Moses-ñum suli sivuniksriqirit uqautriqahutiñ tatamnaqtuamık. Aniqatiuvich naa-lağnıraksrağigaich taipkua uqaqpata.’ ³⁰Umialgum kiunigaa, ‘Abraham, aapaañ! Taamna apaiñuñtichuq. Aglaan kiña utiqhuni tuquruamiñ utlautikpan, isummitqikkayaqtut killuqsautmikniñ.’ ³¹Aglaan Abraham nipliğniqsuq, ‘Naalağniñitçhumisigich aglaañi Moses-ñumlu sivuniksriqiritlu tusaayumiñaitmiut kia-unniñ utiguni tuquruamiñ uqautikpatiñ.’ ”

Killuqsaunlu Natqigutriğilu

17 ¹Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, “Nalupqinaitchuq. Killuqsasusaagutit atuumaniaqtut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpiğutaiqsitchiruaq iñuñnik killuqsasusaagiligimigun. ²Nakuutlukkayaqtuq taatnasıq iñuk igitaukpan tağiumun uyağañmik qunisiğmiutçhiğlugu, taamna ililgaamik killuqsasusaagıtñiktuaq. ³Taatnamik munağititçhi! Aniqatiksi killuqsaqpan suakatağumagiñ, aasiñ isummitqikpan natqıutiymagiñ. ⁴Killuqsagñiqpan akitñağutin tallimat malğunıağlaan atautçhimi uvlumi nipliğuni, ‘Nunuuraqtuğa isummitqıksuğa,’ natqıutıraksrağigiñ.”

Ukpiqsriğiq

⁵Uqıraqtit nipliutiniğaat Atanıq Jesus, “Ukpiqsriğiqput ilalaagun.” ⁶Atanğuruam kiunigai, “Ukpiqsriğiqagñigupsi aktılaaliñmik mikiniqsrañtatitun nautçhiaksrat, nipliutiñhiñaugiñ una napaaqtuq, Amulutın ilipnik kañituummaqpıch aasiñ nautçhirriutilutin ilipnik tağiumun. Ukpiqsriğiqagñigupsi tupiginayağaatın.

İlisauttun Tunıqsimalıkun

⁷“Nalliqsi savaktıqaqtuq nunniuqhuni naagaqaa munaqsriğuni ipnaiñik aipman, uqautınayaqpiun, ‘Aquvıllaglutın niğgiñ?’ ⁸Naagga! Uqautısuugiñ, ‘İtqanaıyağıñ niqıksramnik. Saalisagutin niğipkañña imiqtıllunıalu. Niğianikkuma niğiyumautintuuq.’ ⁹Savaktın quyaraksrağıñitçhiñ tupigipmatın! ¹⁰Taatnatuntuuq ilipsi, savaaqagupsi uqauttısiapsitñik nipliğniaqtusi, ‘Uvagut nalliummatıñitçhuat savaktit savañhiñaqtugut savaaksriusiaptıknik.’ ”

Jesus Mamıtıçhiruq Qulinik Auyugaqtualıñnik

¹¹Jesus utlautıniqsuq Jerusalem-mun akunğakkun Samaria-m Galilee-mlu. ¹²Nunaaqııuramukami paaqsıruq qulinik iñuñnik auyugaqtualıñnik. Qıchaqtut uñsasıspılutıñ ¹³aasiñ kappaiñaplutiñ, “Jesus! Atanııq! Naglıgıllanñaıqtıgıt!” ¹⁴Jesus-ñum tautukamıgıch nipliutiniğai, “Agaayulıqsınugıçhi ısivğiuqulusı.” Utlautıllağmıñ ilıuqsıniqsut. ¹⁵İlanat ilıçhuğıkami mamıtılaagmiñik utığniç-

suq, kamaksruqlugu Agaayyun nipitusipluni, ¹⁶putluni Jesus-ɲum isigaiñun aasiñ quyanigaa. Taamna iñuk Samaria-ğmiuɲuniqsuq. ¹⁷Jesus nipliğñiqsuq, “Qulit iñuich mamitchugaut. Naamiimma quliɲɲuğutai!at? ¹⁸Suvaata una sumiɲɲuruuq kisimi utiqpa quyasuklugu Agaayyun?” ¹⁹Jesus-ɲum nipluutini-gaa, “Makillutin. Ukpisrifiqpiç ihuaqsigaatin.”

Agaayyutim Añaayuqautaaɲum

²⁰Ilañich Pharisee-ɲuruat apiqsruğniqsut Jesus qakugun añaayuqautaa Agaayyutim agğigisipmagaan. Jesus-ɲum kiuniğai, “Añaayuqautaa Agaayyutim agğigumiñaitchuq tautuɲnağuni. ²¹Kiñaunniñ nipliğumiñaitchuq, ‘Atañii, uvva uvaniittuq!’ naagaqaa ‘Iñña iñaniittuq!’ Atakkii Agaayyutim añaayuqautaa uvaniittuq akunnapsitñi.”

²²Tavra nipliğñiqsuq maliguaqtimiñun, “Ilaatnigu qiniğuligisirusi ilañatnik uvlugikkaiñ Iğñiɲan Iñuum. Aglaan tautukkumiñaitchiksi. ²³Ilañich iñuich uqağisirut ilipsitñun, ‘Qiniqsuɲ, iñña’ naagaqaa ‘Atañii, uvaniittuq!’ Aglaan tautugiagñiaqnagich! ²⁴Atrigağuni ikniqpalaɲmik qaummağiksipmatun qilaç kivaknamiñ kanaknamun, taatnatuntuuq sagviğisiruq Iğñiɲa Iñuum uvlugikkağmiñi. ²⁵Aglaan sivulliulugu nagliksaaqtuksauruq ayakkauluni iñuɲniñ marrumani uvlumi. ²⁶Uvlugikkaɲisun Noah-m itkisiruq Iğñiɲan Iñuum utilha. ²⁷Iñuich niğiplitiɲi imiqhutiɲlu suli aɲutit ağnat katchuutiplitiɲi uvlumunaglaan Noah-m isilhaanun umiamun, aglaan uliqluum tuqutkai iluqaisa. ²⁸Itkisipmiuq uvlunusun Lot-ɲum, iñuich niğiplitiɲi suli imiqhutiɲi, tauqsuqhutit suli tunisiullaqhutiɲi, nautchiplitiɲi suli nappaiplitiɲi. ²⁹Taivrumani uvlumi Lot-ɲum unikmagu Sodom, ikniq suli ağralitlailaat kataɲniqsut qilaɲmiñ aasiñ tuqutlugich iluqaisa. ³⁰Taatnatun itkisiruq Iğñiɲa Iñuum sagviqpan. ³¹Taivrumani uvlumi iñuk itchumi qaɲani tupqum atqağniaqani isiguguni tupiğmiñun aikfiğuni sulliñaurağmiñik. Taatnatunsuli iñuk nautchiiviɲmi itchumi aiñiaqani tupiğmiñun. ³²Itqallaksiuɲ qanuq piħa Lot-ɲum nuliɲa! ³³Kia anniginiagumiɲ iñuuħi tammaigisigaa, aglaan kisupayaam tammaiɲumiɲ iñuuħi piquitigipluɲa piññakkisiruq ilumun iñuuħiğmik. ³⁴Uqautigipsi, tamarrumani unnuami malğuk iññuk siñiktuak siñigviñi; atausiq aullautlikkaugisiruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruq. ³⁵Malğuk ağnak siqupsiruak mukkaaksramik, atausiq aullautlikkaugisiruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruq. ³⁶Malğuk aɲutik nautchiiviɲmiittuak; atausiq aullautlikkaugisiruq, aasiñ ilaqataa unisikkaugisiruq.” ³⁷Maliguaqtaiñ apiqsruğniğaat, “Naniitkisiva, Ataniiq?” Jesus-ɲum kiuniğai, “Sumipayaaq tuquɲaruuq itpan tiɲmiaqpaich tuquɲaruuqtuğuruat katisuurut.”

Atrikusaun Uilğağnaakun suli Atanniqsuqtikun

18 ¹Jesus-ɲum maliguaqtini uqautiniğai atrikusautmik. Iļisautiniğai ataramik agaayutquplugich nikaliğasunagñagich. ²“Nunaaqqiq

atanniqsuqtiqaḡniqsuq taluqsriḡitchuamik Agaayyutmik naagaqaa suvasaḡiḡitlḡgich iḡuich isummataat. ³Taavrumaniguuq nunaaqqi-mi uilgaḡnaaqaqmiḡiḡisusq utlaurtaqtuamik taavrumuḡa isivḡiqsimun ikayuqupluni akitḡaḡlḡgu iglḡluluqtini. ⁴Akuniguuq isivḡiksaum suqutigi-ḡiḡiḡiḡaa. Kiisaimmatai nipliḡḡiḡipuuq iḡmiḡun, ‘Taluqsriḡitchaluanḡaḡma Agaayyutmik suli suvasaḡiḡitlḡgich iḡuich isummataat, ⁵naagasuli taamna uilgaḡnaaq mingitḡiḡhagun uvamnik ikayuḡisigiga akuqtutlasilḡgu pigikkaḡanik nalaulḡgu. Taatnaḡitchuma utlakpaitlḡu mingisaḡataḡisigaḡa.’ ⁶Jesus-ḡum ilapsaaḡniḡaa, ‘Isummatigisiḡu qanuq pigiitchuam atanniqsuqtim nipliutaa. ⁷Agaayyutim ikayuḡumiḡaiḡiḡipagich pik-sraḡtaaḡikkani iḡiḡsruqtuut iḡmiḡun unnuaqtuummaan? Pisaḡumagisiva ikayuḡisraḡatigun? ⁸Naalaḡnisitchi. Agaayyutim ikayuḡisigai nalaulḡgu iḡuḡni, suli pisaḡumautisunḡaḡnagich. Aglaan Iḡḡiḡa Iḡuum utiḡumi paqitkisiva taatnatchimik ukpiḡsriḡiḡmik nunami?’

Atrikusaun Pharisee-ḡuruakun suli Tax-siliqirikun

⁹Jesus-ḡum uqautiniḡai iḡuich atrikusautmik tunḡaruatigun nalaunḡaḡiḡmiknun aasii naḡḡugiplugich atlat. ¹⁰‘Ilaatni malḡuk iḡḡuk agaayyuvikpaḡmun agaayutyagaḡniqsuk, ilaqataa Pharisee-ḡuruuq atlaasiiḡ tax-siliqiri. ¹¹Pharisee-ḡuruuq qichaḡhuni ilaagun agaayuniqsuq, ‘Agaayyuum, quyagikpiḡ siḡḡatuanḡilḡtuḡa, qanutitanḡitlḡḡalu naagaqaa atlatuḡlḡu atlatitun. Quyagikpiḡ atriginḡlḡgiga iḡḡa tax-siliqiri. ¹²Uisauraaḡlḡu malḡuḡni uvlḡḡni akunniḡsaami suli qaitchaḡigiga qulikuat akiḡḡaktaaḡma.’ ¹³Aglaan tax-siliqiri qichaḡniqsuq unḡavanun aasii aagḡuqsunḡaniḡniḡiḡ pattakḡugu satqani nipliqhuni, ‘Agaayyuum, nagligillaḡḡiaḡḡa, killuliqiraunḡakii!’ ¹⁴Jesus nipliḡḡiḡisusq, ‘Uqautigipsi, tax-siliqiri aiḡiḡisusq nalaunḡasiḡluni Agaayyutmi, aglaan Pharisee-ḡuruuq nalaunḡaḡitchuq. Atakkii kisupayaaq kamaḡaḡsipkaqtuuaq iḡmiḡiḡ atchiksisiruuq, suli kisupayaaq atchiksisruuq iḡmiḡiḡ kamaḡaḡsipkakkauḡiaqtuq.’

Jesus-ḡum Agaayyutiniḡai Iḡilḡaurat

¹⁵Iḡaḡich iḡuich tikiutriḡiḡisut aniqammiuranik Jesus-mun aksiquplugich. Maliguaqtit tautukamisigich suakataḡaich. ¹⁶Aglaan Jesus-ḡum iḡilḡaat iḡmiḡuquniḡai nipliqhuni, ‘Ki, iḡilḡaat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi ilinḡiḡun atakkii aḡaayuaqutaa Agaayyutim aḡmaruq iḡuḡnun atriqaqtuanun iḡilḡaanik. ¹⁷Itqaḡsiḡ una! Kisupayaaq akuqtuinḡitchuuaq aḡaayuaqutaanik Agaayyutim atrilḡlḡgich iḡilḡaat isigumiḡaitchuq.’

Nukatpiaq Sulliḡaurauqaqtuuaq

¹⁸Jew-ḡuruat sivulliuqtaata apiḡsruḡniḡaa Jesus, ‘Nakuuruuq ilisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuitlasiḡu isuitchuamik iḡuum

higmik?”¹⁹ Jesus-ḡum apiqsruḡniḡaa, “Suvaata taiviḡa nakuuruamik? Nakuuruamik piitchuq avataagun Agaayyutim.”²⁰ Iḡsimagitin tillisit, ‘Atlatuḡniaqnak, iḡuaḡniaqnak, tiglinḡniaqnak, naagaqaa sagluuqtuaḡniaqnak atlatigun, suli kamagilugik aapan aakanlu.’”²¹ Iḡuum kiuniḡaa, “Nutauḡlamniḡaḡlaan tupigigitka iluqaisa tillisit.”²² Jesus-ḡum tusaakamiuḡ taamna nipliutiniḡaa, “Atautchimiksuli savaktuksraurutin. Tunilugich iluqaisa pigikkatin qaiḡḡlugiḡḡu maniich inuqsraqtuanun, ilvilli umialgutiqaḡumautin pakmani. Taatnaanikkuvich uvuḡaḡutin maliḡḡa.”²³ Aglaan taavruma iḡuum tusaakamiuḡ taamna, aliatchaḡniqsuq atakkii umialgupluni.²⁴ Jesus tautukamiuḡ aliatchakḡugu nipliḡḡniqsuq, “Qanutun sakiqnaqtigiva umialguruat iḡuich isihksraḡat aḡaayuqautaanun Agaayyutim!²⁵ Sakiqnatluktug umialguruam iḡuum isihksraḡa aḡayuqautaanun Agaayyutim uumakḡa pikukturuum isihksraḡaniḡ ‘Mitqutim Iraagun.’”²⁶ Iḡuich tusaakamitruḡ apiqsruḡniḡaat, “Kiḡami anniqsukkaḡisiva?”²⁷ Jesus-ḡum kiuniḡai, “Sua iḡuich savaaḡiyumiḡaisaḡat Agaayyutim savaaḡitlapiḡataḡaa.”²⁸ Peter nipliḡḡniqsuq, “Ataḡii! Unitchivut kiḡunnavut malikhutin.”²⁹⁻³⁰ Jesus nipliutiniḡai, “Aa, kiḡaunniḡ unitchigumi kiḡuniḡmiḡnik, nuliḡḡmiḡnik, aniqatiumiḡnik aḡayuqaaḡmiḡniḡlu naagaqaa qitunḡaḡmiḡnik piqutigilugu aḡaayuqautaa Agaayyutim akuqtuitḡlukkisiruq pitḡlaktuamik marrumani iḡuuḡiḡmi suli iḡuuluni Agaayyutmi qaḡapak taimuḡa.”

Jesus-ḡum Piḡatchiḡniḡai Uqaqaḡi Tuqqutauniaḡiḡmiḡnik

³¹ Jesus-ḡum qulit malḡuich maliguaqtini kisiniḡuutiplugich uqautiniḡai, “Naalaḡniḡḡagitchi! Jerusalem-muḡḡiaqtugut. Tavraniasiḡniḡ sivuniksriqirit aglaaḡich Iḡuum Iḡniḡagun atuumaniaqtut.”³² Iḡuich qaitchigisirut ilaanik Jew-ḡuḡitchuanun. Mitautigigisigaat kanḡunakun suli tivvuaqtuḡlugu.³³ Ipiḡaqtuḡlugu tuqqutkisigaat. Aglaan piḡayuatni uvlut aḡitqikkisilgitchuq.”³⁴ Aglaan maliguaqtit kanḡisḡiḡniḡniḡaat uqaḡikkana. Qanuutautilaḡa uqaḡhan iriqsimaniqsuq ilinḡitiḡniḡ. Nalugaat sumik Jesus uqaḡtilaḡa.

Jesus Mamititchiruq Qiḡitlailamik Injularimik

³⁵ Jesus qallipman Jericho-mun qiḡitlailaḡ injulari aquppiḡniqsuq saniḡaatni tumitchaat.³⁶ Tusaakamigich iḡugiaktuat iḡuich apqusaaqtuat apiqsruḡniqsuq, “Suvat ukua?”³⁷ Uqautiniḡaat, “Jesus Nazareth-miu apqusaaqtug.”³⁸ Taamna kappaiḡaaqsiḡniqsuq, “Jesus! Kiḡuviaḡa David-ḡum! Anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkana injiḡḡanimma. Nagligillaḡḡiaḡḡa!”³⁹ Iḡuich sivulliuruat suakataḡniḡaat uqautiplugu, “Nipaisaḡiḡniḡ.” Aglaan nipitusilaḡniqsuq, “Kiḡuviaḡa David-ḡum, nagligillaḡḡiaḡḡa.”⁴⁰ Jesus-ḡum nutqaqami inḡmiḡuutitquniḡaa qiḡitlailaḡ

iñuk. Qallipman Jesus-ñum apiqsruǵnigaa, ⁴¹“Sumik uvañnun savautit-quvich?” Kiunigaa, “Ataniiq, qin̄itlasitqiguktuna.” ⁴²Jesus nipliutinigaa, “Qin̄itlasiñ! Ukpiqsriñiqpich iñuaqsigaatin.” ⁴³Tavrakñatchiaq qin̄itlasiruc maliaqsipluǵuaasiñ Jesus kamaksruǵlugu Agaayyun. Iñugaaǵruich tautu-kamitruñ, iluqatiñ nangaǵnigaat Agaayyun.

Jesus-lu Zacchaeus-lu

19 ¹Jesus isiqtuq Jericho-mun apqusaah̄inaǵuklugu. ²Itmiñiqsuq qauk̄iat tax-siliqirit atilik Zacchaeus-mik, aasiñ umialgupluni. ³Qin̄iǵuñigaa kisuutilaña Jesus. Aglaan iñuñuluuraupluni qin̄ilǵuñ-ñigaa atakkii iñugiakpaitlutiñ iñuich. ⁴Taatnaqhuni aqpaqsruǵniqsuq sivuatnun iñugaaǵruich mayuqhuniyasiñ napaqumun qin̄iǵuklugu Jesus apqusaaḡniaqtuaq taavrumuuna. ⁵Jesus taruñaqami aǵluǵniqsuq nip-liutiplugu Zacchaeus, “Qilamik atqaḡiñ, atakkii tukkuniaqtuna tupiqnun uvlupak.” ⁶Zacchaeus qilamik atqaḡniqsuq. Paǵlanigaa Jesus quviasulla-piaqhuni. ⁷Iluqatiñ iñuich qin̄iqtuat uqapiluaqsiñisut, “Una añun Jesus tukkuruc tupqanun iñuum killuliqirauruam!” ⁸Kiñuniǵmiñi Zacchaeus makitluni nipliutinigaa Atanguruaq, “Naalaǵniñl̄aḡiñ! Qaitkisigiga avva-ña suuraǵikaǵma inuqsraqtuanun. Aqsakniksimaniguma kisupayaamik utiq̄titchigisigitka sisamaullugu.” ⁹Jesus-ñum Zacchaeus nipliutinigaa, “Uvluvak una iñuk tupiqatniñl̄u anniqsukkauniqsut, atakkii ilaaptuuc kiñu-viaǵipmigaa Abraham-ñum. ¹⁰Iǵñiña Iñuum aḡḡiqsuq ivaq̄iǵiaqhuni sul̄i anniqsuityaqhuni tammaumm̄iruanik iñuñnik.”

Atrikusaun Kaviqsaatigun Maniuratigun

¹¹Iñuich naalaǵnipkaq̄lugich taavrumiña Jesus uqautip-saaǵnigai atrikusautmik. Tikiyasipluni Jerusalem-mun iñuich isummatiginiǵaat añaayuqautaa Agaayyutim sagviaqsiñipluǵu. ¹²Uvvaasiñ nipliǵñiqsuq, “Ilaatniguuq umialiqaḡniqsuq aullaǵniaqtuamik nunamun uñasiksiuamun umialiguqtitqupluni, aasii utiguni. ¹³Aullaǵaluaqani qulit savaktini aatchuǵnigai ilaagullaa kaviqsaamik manij̄mik uqautiplugich, ‘Aǵlipkaǵniuraǵumagiksi utigniañl̄amnunaglaan.’ ¹⁴Aglaan nunaqataiñ uumi-giniǵaat. Tuyuqaḡniqsut uqqiraqtinik maliquplugu nipliqhutiñ, ‘Taamna iñuk umialigisun̄itchikput.’ ¹⁵Taamna iñuk umialiguqami utigniqsuq. In̄miñuqunigai savakti tavrauuaa il̄itchuǵisuklugu qanutun piññaktilañat. ¹⁶Sivulliq tikitñami nipliǵñiqsuq, ‘Ataniiq, manik qaisan atuq̄lugu quliniksuli piññaktuña.’ ¹⁷‘Aarigaa! Savallautaḡniqsutin. Tuniqsimarutin mikiruati-gun. Añalatiḡisigikiñ qulinun nunaaq̄iñun.’ ¹⁸Tuglianli pirim tikitñami nipliutinigaa, ‘Ataniiq, manik qaisan atuq̄lugu tallimaniksuli piññaktuña.’ ¹⁹Taavrumiña taamna nipliǵñiqsuq, ‘Añalatiḡisirutin tallimani nunaaq-qini.’ ²⁰Piñayuatsuli piri tikiññiqsuq nipliqhuni, ‘Ataniiq, uvva kaviqsaq

maniiñ tugvakkaga iriqlugu kakkiilisamun. ²¹Iqsigiplutin atakkii nagliktaitchutin. Piksraqaqtutin piginjisaqnik suli katitchiraqtutin nautchiinjisaqnik.’ ²²Atangum niplutiniġaa, ‘Suksraunjaallaktutin! Nipliutipkun atannigisigiki-piñ! Nalunjitchiñ nagliktaifigga, piksratlaligga piginjisamnik suli katitchitlaligga nautchiinjisamnik. ²³Suvaatami ilinjtipiun maniga manikuviñmun? Akuqtugayaġigga illataa manium utiguma.’ ²⁴Niplutiniġai qichaqtuat tamaani, ‘Piługu kaviqsaaq manik ilaaniñ qaitchiun pirimum piqaqtuamun qulinik manijñik.’ ²⁵Aglaan niplutiniġaat, ‘Ataniiq, piqaaniktuq qulinik manijñik!’ ²⁶Ilaan nipliutipsaaġniġai, ‘Iñupayaaq piqaqtuaq aatchuusiaġmiñik piññapsaaġisiruq sippakuuqtauliguni, aglaan iñuk piqañitchuaq, mikiruaqunniñ piginasugikkana piikkaugisiruq. ²⁷Pakma taipkua igluliuqtitka ataniqaġunjit-chuat uvañnik, uvunautisigich tuqullugich aasii sivuqamni!’ ”

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

²⁸Jesus uqautiqqaqlugich taavrumiña igliqtuiñaġniqsuq Jerusalem-ñum tuñaanun. ²⁹Qallikami Bethphage-mun suli Bethany-mun iġġiani atiqaqtuam Olives-mik, tuyuġiniġik malġuk maliguaqtik sivumiñi, ³⁰itnaqlugich, “Aullaġitchik nunaaqquoramun taichuñ. Tikitchaġluqaqtutik paqitkisigiktik nuġġana natmaksigvium pituksimaruaq natmaksigviunganjaalaa. Pituiġlugu uvunautiyumagiktik. ³¹Kia apiqsruqpatik, ‘Suvaata pituiqpitku,’ uqautiyumagiktik, ‘Atanguruam inuġigaa.’ ” ³²Tikitñamik tamañña paqinniġaak iluqaan Jesus-ñum uqałhatun. ³³Uvvaasiñ pituiġñaqtitlugu nuġġana natmaksigvium iñuan niplutigik, “Suvaata pituiqpitku?” ³⁴Kiuniġaak, “Atanguruam inuġigaa.” ³⁵Aasiñ Jesus-muutiniġaat. Taatnaqqaqlugu quppigaañ iliniġaik qaananun natmaksiaġvium, Jesus aquvitulniasii. ³⁶Natmaksiaqtitlugu iñuich quppigaañ tutmaġvigiliutiniġaich tumitchaanun. ³⁷Tikiññiqsut inimun tavrakña Jerusalem qiniġnaqsiplugu. Tavra iñuġiaktuat maliguaqtit Agaayyun quviatchautigiasiniġaat suli nangaqlugu nipitusiplutin iluqaisi-gun quvinaqtuatigun qiniġkaġmiktigun,

³⁸“Uvvatuq Agaayyutim piłiutiqaġliun umialik tikitchuaq piqusiqhuni Ataniġmik!

Psalm 118:26

Illi tutqiun qilañmi suli kamañun qutchiññiqsrami qilañmi.”

³⁹Aasiñ ilañña Pharisee-ñuruat akunġatniñ iñugaaġruich uqautiniġaat Jesus, “Iłisautrii, tilikkich maliguaqtitin iñuksruisaaqulugich!” ⁴⁰Jesus kiuniġai, “Uqautigipsi, maliguaqtitka nipaisaaġniqpata uyaġaitli nipliana-yaqut nipitusiplutin.”

Jesus-ñum Qirratigigaa Jerusalem

⁴¹Natmaksillaġmi nunaaqqiq tautukamiun qiaġaqsiniqsuq. ⁴²Aasiñ nipliġniqsuq, “Uvvatuq ilisimatitchi uvlupak suruksrautilaapsitñik

tutqiuṭiqagukkupsi. Aglaan kanjicsitl̄aitchusi! ⁴³Uvlut tikitkisirut akill̄i-
l̄iqsuṭqipsi puugisigaasi, saulugu avatiksi aniyumiñaiyaḡusi quḡḡutilusil̄u
sumill̄iḡaa. ⁴⁴Suksraunḡill̄apiagisigaasi iñugikkasiḡu. Atausiqunniñ
uyaḡak minitchumiñaitkaat. Atuumaniaṭuṭuq atakkii ilipsi il̄isaḡiñitl̄ugu
Agaayyun agḡiqman anniḡsuḡiaḡhusi.”

Jesus-ḡum Suaḡl̄uiyaiḡha Agaayyuvikpauramik

⁴⁵Jesus isiḡniqsuḡ agaayyuvikpaḡmun aasiñ anitlugich tunisiul-
laḡtuatlu tauḡisiquṭuatlu, ⁴⁶nipliutiḡlugich, “Aglausimaruuḡ uḡaḡhani
Agaayyutim itnaḡhuni, “Tupiḡa agaayyuviksrauruḡ.” Aglaan iriḡtuḡvigiliu-
tipkaḡiksi tigliḡniaḡtinun.”

⁴⁷Uvluḡaḡipman Jesus il̄isautriñiqsuḡ agaayyuvikpaḡmi. Qaukḡiñich
agaayuliqsit sul̄i aglaliḡirit sul̄i sivulliuḡtiḡruat tuḡqutchuḡniḡaat,
⁴⁸aglaan qanuḡsausiiñniḡaat, atakkii iluḡatiḡ iñuich naalaḡnituiñniḡaat.

Kimik Jesus Tuyuḡiriḡaḡniḡpa?

20 ¹Uvlut il̄aḡatni Jesus agaayyuvikpaḡmi inniqsuḡ il̄isautriḡl̄u-
ni iñuñnik quliaḡtuaḡiplugu tusaayugaallautaq. Qaukḡiñich
agaayuliqsitlu aglaliḡiritlu piḡasiḡhut̄iḡ sivulliuḡtiḡruanik utlaḡni-
ḡaat ²nipliutiḡplugu, “Uḡautitigut, k̄isum aḡalatchiḡhagun savaaḡivigich
tamatkua? Kia saḡñiksritpatin taatnatun?” ³Jesus-ḡum kiuniḡai,
“Apiḡsrullaḡl̄apsi uumiḡa. Uḡautisitḡa, ⁴nakitña John-ḡum paptaaḡiḡha
taluḡniḡusiqpa, Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ?” ⁵Iḡmiknun kiumḡat-
raaḡsiñiqsut, “Qanuḡmi uḡautiḡisiñiqpisigu? Nipliḡuḡpta, ‘Agaayyutmiñ’,
nipliḡisiruḡ, ‘Suvaatami ukpiḡiñit̄pisiuḡ John?’ ⁶Aglaan nipliḡuḡpta,
‘Iñuñniñ’, iñugaaḡruich miḡuḡtuḡisigaatigut uyaḡaḡnik atakkii nalupḡi-
ḡiñit̄chaat John sivuniksriḡirauḡha.” ⁷Uvvaasiiñ kiuniḡaat, “Nalugikput
nakitñaḡtaḡuḡha.” ⁸Jesus-ḡum nipliutiniḡai, “Uvaḡaptuuḡ uḡautiyumiñait-
migipsi nakitña saḡñiḡaḡḡuḡa savaaḡaḡtilaamnik tamatkuniḡa.”

Atrikusaun Nautchiivikunlu Nautchirriḡiritigunlu

⁹Uqaanikami taavrumiḡa Jesus-ḡum uḡaaḡtuutiniḡai iñuich atri-
kusautmik, “Il̄aatniguḡuḡ iñuḡaḡmiñiqsuḡ nautchirriḡviliḡniḡsuamik,
atukkirrutiḡiplugu nautchirriḡirinun aasiñ aullaḡami mulupluni.
¹⁰Katitchivik asianik tikitman tuyuḡaḡniqsuḡ savaktimik nautchirriḡiri-
nun akuḡtuḡuplugich piksraḡmiñik katittan̄it̄niñ. Aglaan nautchirriḡirit
savakti anaullaḡniḡaat utiḡtitl̄ugu saagaunnagu. ¹¹Tuyuḡalḡiñniqsuḡ
atlamik savaktimik. Aglaan nautchirriḡirit anaullaḡmiñniḡaat uḡa-
niḡḡuutiḡplugu kanḡunakun, sul̄i utiḡtitmiñniḡaat saagaunnagu.
¹²Tuyuḡalḡiñniqsuḡ piḡayuaknik savaktimik. Nautchirriḡirit aḡallaḡ-
ḡukḡugu aninniḡaat. ¹³Aquagun taamna iñua nautchiivik nipliḡniqsuḡ,

‘Qanuǵisiñiqpik? Tuyuǵigisigiga iǵñiǵa piqpagikkaga. Iłumutun kamaǵigisigaat iłuatun.’ ¹⁴Aglaan nautchirriqirit tautukamitruǵ nipliǵñiqsut avatmun, ‘Taamna tavra paitchaktaaksrautilik. Ki, tuqullakput suurajasiñ piññaktaaǵilugich!’ ¹⁵Uvvaasiñ anitlugu nautchiiviniñ tuquñniǵaat.”

Jesus apiqsruǵniqsuq, “Nautchiivilgum sugisiñiqpagitmi tamatkua nautchirriqirit? ¹⁶Agǵigisiruq aasiñ tuqullugich taapkua iñuich, qaiłluguasiñ nautchiivik atlanun nautchirriqirinun.” Iñuich tusaakamitruǵ taamna nipliǵñiqsut, “Naagga, taatnaqtuksraunitchuq!” ¹⁷Jesus-ǵum tauktuǵigich apiqsruǵniǵai, “Taamna uqalıq qanuutauva?

‘Uyaǵak tuppırit ayakkañat,
taamna uyaǵak piitchuıllapiǵaqtuq tuppırauni.’

Psalm 118:22

¹⁸Kisupayaaq puukaqtuq taavrumuǵa uyaǵaǵmun siqumitauniaqtuq; aglaansuli taavruma uyaǵaum kattaqitñikkumi iñuǵmik kanuǵiñiǵaa.”

Akılıaksrapiatigun Tax-sinik

¹⁹Aglalıqirit suli qaukñiǵich agaayuliqsit tigusuñniǵaat Jesus tavrani. Atakkii iłitchuǵiniǵaat uqaǵniplugu taavrumiǵa atrikusautmik iñmiktigun. Aglaan iqsiniqsut iñuǵmik. ²⁰Naipiqtuqaqsiniǵaat Jesus. Tuyuqaǵniqsut naipiqtuqtiksranik nalaunǵaǵuqaqtuanik. Pisagısuñniǵaat Jesus uqayusautinik, qaitchuklugu aǵalatchiııqıaqtuamun kavanauruamun. ²¹Tamatkua naipiqtuqtit pisaasuǵmıǵaqlugu nipliutiniǵaat Jesus, “Ilısautrii, ilısimagikput uqalıqtin suli ilısauttutitin nalaunǵaıhat. Ilısimagikput suqtiksriñiıhiñ iñuich iıhatnik, aglaan ilısautrıritin Agaayyutim iñuuniaǵvıgıtqukkañatnik iłumutuuruakun. ²²Uqautitigut, malıǵutaksrakuǵnaqpa akılıiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunǵaitpa?” ²³Aglaan Jesus-ǵum kañiqsiniǵaa pisaasuǵmıǵaıhat aasiñ nipliutiplugich, ²⁴“Manıllaksaqsıuǵ uvamnun maniuraq. Kia aglıutraǵa maniǵmi itpa? Kiasuli aglaǵa?” Kiuniǵaat, “Caesar-m.” ²⁵Uvvaasiñ Jesus nipliǵniqsuq, “Nakuuruq, akılıutıgıgıksı Caesar-mun Caesar-m pigıkkana aasiñ Agaayyutmun pigıkkana Agaayyutim.” ²⁶Tavrani sıvuǵaatni iñuich pisagılıgıtchaat sukununniñ. Nıpaisaaqhutıñ quvıǵusuutiqaǵniqsut kıǵgıtaiñik.

Apiqsruun Anıpkakkauııkun Tuquıǵmiñ

²⁷Iłanǵich Sadducee-ǵuruat, uqaǵuuruat iñuich anıtqıtılaiñniplugich tuquǵaruaniñ, utlautiniqsut Jesus-mun nipliqtıuıñ, ²⁸“Ilısautrii, Moses aglañniqsuq malıǵutaksramik uvaptıknun itnaqhuni, ‘Añun ilıqatıqaqtuq tuqukpan qıtunǵıgaluqañi, taavruma añutim anıaqataan ilıqatnıkaaǵıraksraǵiniǵaa uılgagınaaq qıtunǵısilugu añutmik ilısimana-

gñuniasiiñ tuquruam qitungağitilaanjanik.’ ²⁹İlaatniguuq tallimat malğuk aniqatigiich inniqsut. Anjayuklıq ilaqatniñniqsuq tuqupluniasiiñ qitungıgıaluaqani. ³⁰Tuglian nuliagñigaa uilğagñaaq, ³¹aasiñ piñayuaqnik. Taatnatuntuuq iluqatıñ tallimat malğuiç tuquniqsut qitungıgıaluaqatıñ. ³²Aqulliupluni uilğagñaaq tuquniqsuq. ³³Uvvaasiñ, uvluni tuquñaruat anıjqıkpata iñuudıgmun, nuliagıplugu iluqatıñ tallimat malğuk kia nuliagıgisivaun?”

³⁴Jesus kiuniğai, “Katchuutruııq pigigaa marruma iñuunialthum, ³⁵aglaan anıtıt agnatlu anıjqıkkumıñ tuquıgımiñ katchuutırağagumiñaitchut pakmani. ³⁶Atrıqagısirut isağulıñnik tuqqutlaitchuanik. İgñıgıgai Agaayyutim atakkii anıjqıkkauplutıñ tuquıgımiñ nutaamun iñuudıgmun. ³⁷Suli Moses nalunaiqlıgu ukpiqnaqsıñıgaa anıjqıqlıq iñuudıgmun ikualaruakun uqpıgaurakun. Moses-ñum uqautıginiğaa Atanıq itna, ‘Agaayyutaa Abraham-ñum Isaac-ñumlu, suli Jacob-ñum.’ ³⁸Ilaa Agaayyutıginiğaat iñuuruat, pigıñıtchaat tuquñaruat, atakkii ilaanun iluqatıñ iñuıç iñuurut.” ³⁹İlanıç aglaliqirit uqağniqsut, “Aarigaa kıggutin, ilısautrii!” ⁴⁰Tavrakña apıqsrutqıñıağñıgaa taavrumuuna.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹Jesus-ñum Pharisee-ñuruat apıqsruğniğai, “Suvaata iñuıç uqağniqpat Christ, Anniqsuqtı akiqsruutauruaq, kıñuviağıñıplugu David-mun?

⁴²Atakkii David ilaa niplıgñıqsuq Psalms-ni,

‘Atanıq uqaqtuq Atanımnun:

Aquvittin kamagıtchiiviksrapnun

⁴³uvañnun akiilıñıalhatnunaglaan uumıgıritin.’

Psalm 110:1

⁴⁴David-ñum iñmiñik taıguutıqapıgı Atanıgımiñik, qanıgımi Anniqsuqtı David-ñum kıñuviağıñıpaun?”

Jesus-ñum Kilıktuutıgıgai Aglaliqirit

⁴⁵Iluqatıñ iñuıç naalağnipkaqlıgıç Jesus-ñum nipliutiniğai maliğuaqtını, ⁴⁶“Qaunagıtıçtı tamatkunakña aglaliqiriniñ. Pisuktuatlaturut akuqturuaniç atnuğaaqhutıñ. Suli purvigıtqutlaturut iñuñun pağlatqusuuplutıñ tauqsıgñıaıvıññı. Aquppiutaksraqtuuraaqmiut aquppiutağıksaanıç katragıvıññı iñuıç niğıqpakmata. ⁴⁷Ivayaqtuqmıgıaıç uilğagñaat, tigliktuıplıgıç kıñunauranıñik, suli qıñıqqusaatlaturut agaayyuraaqamıñ! Anasıññuqsusiaqagısirut pitıglıgılu atlanıñ iñuññıñ.”

Uilğagñaañ İlıraña

21 ¹Jesus tautuñniqsuq umialguruaniç iñuñnik ilıripmata aat-
chuutmıknıç agaayyuvıkpauñ ilırvıanıun, ²tautukmiñıgaa

inuqsraqtuaq uilgag̃naaq ilisiruaq malg̃uᅇnik patukpaañnik maniu-raañnik. ³Niplig̃niqsuq, “Uqautigipsi, taamna inuqsraqtuaq uilgag̃naaq ilisitluktuq iluqaitñiñ atlaniñ, ⁴atakkii atlat ilisirut aatchuutmiknik ilañatniñ umialgutmiᅇ, aglaan ag̃nam inuqsraqtuam qaitkaa iluqaan iñuuniutiksrag̃aluani.”

Jesus Sivuniksriqiruq Piyacquᅇniañhanik Agaayyuvikpaum

⁵Ilaᅇisa malig̃uaqtit uqautiginig̃aat qanutun qiniyunaqtilaᅇaᅇa agaay-yuvikpaum, piññaquisqsaqtaq uyaᅇaᅇnik suli aatchuutauruaniglu qaisauruanik Agaayyutmun. Jesus niplig̃niqsuq, ⁶“Iluqaan tamanna tautukkaqsi—taimanigu kisiᅇᅇuqtaqag̃umiñaitchuqunniñ uyaᅇaᅇmik qalliani atlam ulg̃usimaitchuam.”

Jesus Sivuniksriqiruq Iñuiᅇᅇuᅇutniglu Piyuaqsiuᅇiksramiglu

⁷Iñuich apiqsruᅇnig̃aat, “Iᅇisautrii, qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutikun ilitchuᅇig̃isivisa piyaquᅇviksraq aullaᅇniᅇaq-sikpan?” ⁸Jesus-ᅇum kiuniᅇai, “Qaunagititchi ukpiqsakkauniaqasi. Iñuᅇiaktuat iñuich ag̃ᅇig̃isirut uqaᅇutiᅇ, ‘Christ-ᅇuruᅇa! Pivik tikiumaruq!’ aglaan maliᅇniaqnasigik. ⁹Iqsñiaqasi tusaagupsi aᅇuyaktuanik aᅇayaktuaniglu. Tamatkua atuumag̃isirut sivulliulutᅇ aglaan isuk-ᅇitchumiñaitchuq taapkunuuna.” ¹⁰Niplipsaag̃niqsuq, “Nunaaqquich aᅇuyyiuᅇisirut atlanik nunaaqqiñik, atang̃uviich aᅇuyyiuᅇisirut atlanik atang̃uviñik. ¹¹Nuna iliksrag̃isiruq tatamnaqsiluni. Iñuich kakkaag̃isirut. Iñuich atniᅇñautiqag̃isirut tigupqutnaqtuanik naniliqaa. Atlayuaᅇnaqtuat sagviᅇisirut qilaᅇmi iqsipkaᅇlugich iñuich. ¹²Sivuatni tamatkua tikiumagaluaqnaᅇich, tiguraulusi piyuaqsiuᅇisirusi. Iñuich uqaqsit-taᅇvᅇimuktitkisigaasi katraᅇvᅇimiknun isiqtaupkaᅇusi, tikiutruᅇusi sivuᅇaatnun umialᅇich kavanaauruatlu pisigilᅇa. ¹³Taivrumanᅇ pivik-sraqag̃isiñiqsusi ilisimaraulusi. ¹⁴Isumaaluᅇaᅇitichi kiggutiksrap̃sitñik tiguraᅇgaluaqasi. ¹⁵Atakkii uqaᅇsritkisigipsi isumatulᅇimiglu uumigiripsiunniñ iᅇluliuᅇumiñaisañatnik. ¹⁶Aᅇayuqaapsi aniqatiupsilᅇ ilapsilᅇ suli ilannapsilᅇ qaitkisigaasi uumigiripsitñun, aasii ilasi tuqputaug̃isirut. ¹⁷Iluqatiᅇ iñuich uumigig̃isigaasi pigilᅇa. ¹⁸Aglaan atausiqunniñ nuyaᅇa niaquqpich tammakkauyumiñaitchuq. ¹⁹Qichaᅇitichi anuqsruᅇikun. Nikaitkupsi piññaaktaᅇiniaᅇiksi iñuᅇiqsi.

Jesus Sivuniksriqiruq Piyacquᅇniañhanik Jerusalem-ᅇum

²⁰“Tautukkupsuᅇ Jerusalem puuqpatruᅇ aᅇuyaich ilitchuᅇig̃isigiksi qalliᅇha piyaqukkauᅇiksraᅇan. ²¹Taipkunani uvluni kiñapayaaᅇ iñuuniaqtuaq Judea-mi qimakkumauᅇ iᅇᅇiñun. Kiñapayaaᅇ nunaaqqimiittuaᅇ aullaqtuksrauruq, suli avataani nunaviᅇmiittuaᅇ nunaaqqimuk-

tuksraunjichuq. ²²Atakkii taapkua uvlugigai anasiñjuqsautiksram immiumatquplugich iluqaisa sivuniksriqirit uqauttutinich. ²³Qanutun tatamnaqtigigisiva taipkunani uvluni agnanun sinjayauruanun suli aakanun miluktitchiruanun. Tatamnaqtuaq iłuiññaq tikiomagisiruq tamarrumuña nunamun, atakkii Agaayyutim qinnautaa akikñautaugisiruq makunuña iñuñnun. ²⁴Iłañich tuqqutaugisirut savikpakun atlat suli tigutaaqsiulutinj Jew-ñujitchuanun. Ilinjisa tutmiğagigisigaat Jerusalem piviksraqtin isukliññialhatnunaglaan.

Aggiłha Iğñiñan Iñuum

²⁵“Atlayuağnağisirut siqiniğlu tatqigılu suli uvlugiatlu. Iñuich nanipayaaq qanusiksriagisirut, iqsiłutinj nipruağniñanik tağium aksraligruañiñiglu. ²⁶Iñuich iğivrugağisirut iqsiłutinj isumaaluğimikni sumsuli tikitchuksrañanik iluqnaanun nunamun, atakkii qaummatipayaañi sılam nuktitaulutinj inimikniñ. ²⁷Qiniğisigaat Iğñiñan Iñuum aggiqsuaq nuviyakun qilañmiñ saññimigun kamanallapiaqtuakun kamanautmigunlu. ²⁸Tamatkua atuumaqsikpata qichagıtchi niğiugaqagusi. Atakkii tasuqsakkauksraqsi qalliruq.”

Iłisaaksraña Asirritıaitchuam Napaaqtum

²⁹Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, “Qiniłlaksaqsiñ asirrisuuruaq napaaqtuq suli iluqaisa atlat napaaqtut. ³⁰Milukatat sagviaqsipmata iłisimarağigiksi upingaam qalliłha. ³¹Taatnatuntuuq atuumaqsikpata tamatkua uqautigikkatka iłitchuğigisigiksi añaayuqataan Agaayyutim tikiññialıłha. ³²Itqallaksiñ una! Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquyumiñaitchut tamatkua iluqatinj atuumagaluaqtitnagich. ³³Qilağlu nunalu piğisiruk aglaan uqałitka piğumiñaitchut.

Munağimmaagiłksraq

³⁴“Munağititchi! Isumaiqsitnasi taaññağmunlu isumaaluutaanunlu marruma iñuuniałhum. Taatnañitchupsi uvlum quviqpiagaasi tavrakñatchiaq niğiungisillusi. ³⁵Naniğiatun pisağigisigai iluqaisa iñuich nanipayaaq nunami. ³⁶Munağiyumausili agaayulusi ataramik makitalgulusiasiiñ payağaiğusi iluqaani atuumarauksrani aggiğñialhanunaglaan Iğñiñan Iñuum.”

³⁷Uvlugağipman Jesus iłisautiriraqtuq agaayyuvikpañmi. Anaqaksraaqman siñiktagiağniqsuq igğiani atiqaqtuam Olives-mik. ³⁸Uvlaağquqman iñuich utlautiraqtut agaayyuvikpañmun naalağnisukługu uqaqpan.

Sivunniugun Tuqutchukługu Jesus

22 ¹Niğiqpagvikaaq atilik Apqusaakkaułimik qalliñiqsuq iñuich niğipmata puvlaksiğniğilaamik qaqqumik. ²Qaukłinjich agaa-

yuliqsit suli aglaliqirit tuqqtuchunniġaat Jesus nalunautchiġutin aglaan iqsiginiġaich iñuich.

Judas Anġituq Aatchuutigisukġugu Jesus

³Tavrakġa tuunġaq isiġniqsuq Judas-mun atiqaqtuamun Iscariot-mik, ilaġat qulit malġuk malġuaqtit. ⁴Judas-ġum uqaqatigityaġniġai qauk-ħiġich agaayuliqsit aġalatinġitlu agaayyuvikpaum iħuaqtitchiñiaqtinġiñ qanuq aatchuutigisukġugu Jesus ilinġitñun. ⁵Quviasukħutinġi akiqsruġaat akilġuġuġu maninġmik. ⁶Judas anġniqsuq. Piviksraqsuġaqsiniġaa aatchuutigisukġugu Jesus ilinġitñun iñuich nalupkaġlugich.

Itqanaiaġiq Jew-ġuruat Niġiqpagvikaanun Atilinġmun Apqusaakkauħiġmik

⁷Akunniqsaaami uvlua Puvlaksiġniġilaam qaqqum tikiñniqsuq, taamna Apqusaakkauħum ipnayaam tuqurviksraġa. ⁸Jesus-ġum tuyuġigik Peter-lu John-lu itnaqħugik, “Itqanaiaġiatku niġiqpaħiksraqqut.” ⁹Apiqsruġniġaak, “Nani itqanaiaquvisiġuk?” ¹⁰Jesus-ġum kiuniġik, “Isiġuptik nunaaqqimun paġisiġiktik iñuk akiyaqtuaq qattamik imilinġmik. Malikkumaiktik isiqpan tupiġmun, ¹¹suliasiiñ nipliutilugu iñua tupqum, ‘Iħisautri nipliġniqsuq, Nani iniaqapich tuyuġmiaqagvinġmik niġġiviksramnik ipnaimik piqasiġħuġa malġuaqtmnik niġiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkauħiġmik?’ ¹²Uuma urriqsuutigisigaatik inimik nallauraallagviuluumaqaqtuamik qulligmi itqanaiaamnik inuqsraġaiqħuġu. Tavrani itqanaiaħhiñaurutik.” ¹³Aullaqamik paqinniġaak taatnatun Jesus-ġum uqaħhatun, aasiiñ itqanaiaqħutinġi niġiqpagviksramun atilinġmun Apqusaakkauħiġmik.

Atangum Nullautchiġvia

¹⁴Niġġiviksraqtinġi tikitman Jesus aquvinniqsuq piqasiqhuni uqqi-raqtinik. ¹⁵Nipliutinġai, “Niġiqatigisullapiagipsi uumiġa ipnaimik niġiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkauħiġmik nagliksaanġaiñġaġma! ¹⁶Uqautigipsi, niġitqinġianġitkigā immiumaniaħhanunaglaan aġaayuyqautaani Agaayyutim.” ¹⁷Taatnaanikami Jesus-ġum tiguplugu qallun, quyanigāa Agaayyun nipliqhuni, “Tigulugu taamna imillagvigisunġ! ¹⁸Uqautigipsi, uvakġaniñaglaan imitqikkumiñaitchuġa asiam misuġuanik agġiġniāħhanunaglaan Agaayyutim aġaayuyqataan.” ¹⁹Jesus-ġum tiguplugu qaqquq quyanigāa Agaayyun. Avguqħuġu qaqquq qaiñniġaa nipliqhuni, “Taamna qaqquq timigigigā qaisauruq ilipsitñun. Niġġisunġ itqakktuġilugu uvaġnun.” ²⁰Taatnatuntuuq, niġianikamiġ qallun qaiñniġaa nipliqhuni, “Asiam misuġua uumani qallutmi Agaayyutim nutaaq sivunniūġutigigāa taluġniqusiġħuġu aupkun maqikkauruamik ilipsitñun.”

²¹ “Atañii! Iłapsisamma aquppiqatima qaiññağaaña. ²² Iğñiña Iñuum tuquruksrauniaqtuq Agaayyutim sivunniutaagun, aglaan nakliuñ iñuñmi qaitchiruami ilaanik!” ²³ Maliguaqtai apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun nalliqsinq qaitchiyummatiaqmagaan ilaanik.

Uqavaagun Kamañağunnikun

²⁴ Maliguaqtai qapiqtailitraqniqsut nalliqsinq kamañağniqsraugisipma-gaan. ²⁵ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Jew-ñuñitichuat umialgich saññiaqtut iñuñmikni suli aňalatit taigukkautlatuplutinj Iłauraañitnik Iñuich. ²⁶ Aglaan taatnatun itchuksrauñitchusi. Kamañağniqsrauruq akunnapsitñi ilili nukaqñiqsun suli sivulliuqti savaktitun. ²⁷ Kiña kamañağniqsrauva—taamna aquvitluni niğiruaq naagaqaa taamna payuktaqtuq? Tavrataamna aquppi-ruaq kamanatluktun. Aglaan iqasiğipsi payuktaqtitun.

²⁸ “Iłipsi, nayuğipsitña uuktuaqsiupayaaqama. ²⁹ Atriliğlu aapaa aňalatchitlasipkaiñha uvamnik, taatnatuntuuq aňalatchitlasipkağisipmi-gipsi. ³⁰ Niğiqasiğisigipsitña imiqasiğluğalu aňalatchiaqsiguma iñuñnik, suli aquppiqasiğisigipsitña taivrumanı atanniityağuma kiñuviağıiñik qulit malğunnik iğñiñitnik Israel-ñum.

Jesus Sivuniksriqiruq Peter-m Piiłaañiksrajanik

³¹ “Annaa, Simon! Naalağniłlağiñ! Tuunğaum uuktuağumiñaqsiññaasi iluqasi, nautchirriqiri aviktuipmatun mukkaaksranik sanikluñniñ. ³² Aglaan agaayyutigikpiñ ukpiqsriñhiñ qapiquñiğlu. Utiguñvich uvañnun sayyigisigitiñ aniqatiutin.” ³³ Simon Peter-m kiuniğaa, “Ataniiq, isiqtauqasiñhiñaugikpiñ suli tuquqasiğutin!” ³⁴ Jesus nipliqsuq, “Peter, uqautigikpiñ, aqargiqpak qal-ğtuqtağaluaqnagu uvlaami piiłaağisigikma piñasuniaglaan.”

Maniqagvıglu Puukatağlu suli Savikpak

³⁵ Jesus-ñum uqaanikami taavrumiña apiqsruğniğai maliguaqtini, “Taimani tuyuğikapsi manikuviiłaaqhusi puukataiıaaqhusi lu sakpakkiııaaq-husi lu, inuqsraqpisi?” Kiuniğaat, “Inuqsrañitchugut.” ³⁶ Jesus nipliğniqsuq, “Aglaan pakma, kiña maniqagvıqagumi naagaqaa puukataqagumi saagağligik. Suli kiñapayaaq savikpaitchumi tuniraksraqigaa quppigaani aasiñ tauqsıgu-ni savikpañmik. ³⁷ Uqautigipsi, Taamna uqalıq aglausimaruq Agaayyutim makpigaañiñi atuumaruksrauruq, itna ‘Irrutinığaat savamaqluktuatun.’ Iluqaan aglausimaruq uvapkun immiumakkauniaqtuq.” ³⁸ Maliguaqtit nipli-ğniqsut, “Ataniiq, uvva malğuk savikpaak!” Kiuniğai, “Tavra apai!”

Jesus Agaayuruq Iğğimi Atiliñmi Olives-mik

³⁹ Jesus aullalğiñniqsuq iğğimun atiliñmun Olives-mik pirağihıgmisun, aasiñ maliguaqtaiñ malikkaat, [aglaan Judas malıñitchuq.] ⁴⁰ Tikitñaminı

(Lk 22.39)

taruŋa nipliutiniġai, “Agaayulusi ukpiqrsisainitchumausili uuktuaqsiugupsi.” ⁴¹Tavrakŋa aullaqtaallakhuni sitquqhuni agaayuniqsuq. ⁴²Nipligñiqsuq, “Aapaan, pisuħigiyupku piiġuŋ qallutaa nagliqsaahum uvaŋniñ. Uvaŋa pisuħiginiġaaptun aglaan pisuħiñ savaaŋuli.” ⁴³[Isaġulġum qilaŋmiñ sagviutiniġaa sayyiqġuġu. ⁴⁴Iħuilliuqpaħikun agaayuniqsuq piliqitlukhuni, aasii ilaan siqsiqpaħa kataktuq auktun nunamun.] ⁴⁵Makitnami agaayuħigmiñiñ utiqhuniasiiñ maliguaqtimiñun tavra paqinnigai siñiktuat, mingūqhutiŋ iħuilliuqpaħitutiŋ. ⁴⁶Nipliutiniġai, “Suvaata siñikpsi? Makillusi, agaayyutitchi ukpiqrsisainitchumausili uuktuaqsiugupsi.”

Tiguniġaat Jesus

⁴⁷Jesus uqaqtitlugu iñugiaktuat iñuich tikiññiqsut, sivulliqġugich Judas-ŋum, iġaŋata qulit malġuk maliguaqtit. Utlakġuġu Jesus kuniŋniġaa. ⁴⁸Aglaan Jesus nipliutiniġaa, “Judas, kunikġuġu aatchuutigiviuŋ Iġniŋa Iñuum?” ⁴⁹Maliguaqtit nayuutiruat Jesus-mi tautukamitruŋ taamna atuumaruq uqautiniġaat, “Ataniiq, atuġlavut savikpavut!” ⁵⁰Iġaŋata anauniġaa qaukħiata agaayuliqsit savaktaa siutaiqsiquġuġu taliqpianik. ⁵¹Aglaan Jesus nipligñiqsuq, “Aħħaa! Apaiqsuq!” Aksikġuġu iñuum siutaa mamitinniġaa. ⁵²Taavruma aquagun Jesus-ŋum nipliutiniġai qaukħiŋich agaayuliqsit suli aŋalatiniġich agaayyuvikpaum iħuaqtitchiñiaqtiŋiñ suli sivulliuqtiġruat tikitchuat aipġuġu ilaa, “Aatai, tikitchuksrauvisi savikpaligaagusi anautaniglu uvaŋa liilaa savamaqħukti? ⁵³Nayuġaġikapsi agaayyuvikpaŋmi uvlugaġipman tiguniatlaitchipsitŋa. Aglaan pakma savagviksraġigiksi saŋŋiagun taaqtuam.”

Peter-m Piilaaginiġaa Jesus

⁵⁴Tamatkua tiguplugu Jesus aullautiniġaat tupqanun qaukiata agaa-yuliqsit, suli Peter-m maliġniġai taavaknatluk. ⁵⁵Ikniqaġniqsut siġataani tupqum, aasii Peter-m iġaliġniġai aquppiruat tavrani. ⁵⁶Ilanata pirit aġnam tautuġniġaa Peter aquppiruaq saniġaani ikniġum. Qiñiqġugu nalinjiñaaq-ġugu nipliutinġaa, “Una iñuk piqataupmiruaq Jesus-mi!” ⁵⁷Aglaan Peter piilaaġniqsuq, “Aġnaaq, nalugiga!” ⁵⁸Kiñuurajaġun iñuk iġitchuqsripmi-ñiqsuq Peter-mik nipliqhuni, “Ilvich, iġagigaatintuq taapkua!” Aglaan Peter-m kiuniġaa, “Naagga, iġagiñtchaatja.” ⁵⁹Sassaġniġum kiñuagun atlam iñuum qapiñaiqhuni upyaġniġaa, “Iġumun una iñuk piqataupmi-ruaq Jesus-mi, atakkii Galilee-ġmiuñuruq!” ⁶⁰Aglaan Peter-m kiuniġaa, “Nalullapiagiġa sumik uqaqtilaan.” Uqaqtitlugu tavrakñatchiaq aqargiqpak qalġuqtaġniqsuq. ⁶¹Ataġuruam qiviaqhuni tautuġniġaa nalinjiñaaqġugu Peter, aasii Peter-m itqaġniġaa ataġum nipliġha iñmiñun, “Aqargiqpak qalġuqtaġaluqnaġu uvlaapak piilaaġutigigisigikma piñasuniaglaan.” ⁶²Peter tavra anipluni qianiqsuq iħuillullapiaqhuni.

Jesus Mitautigigaat Anaullaqġugulu

⁶³Iñuich munaqsriuat Jesus-mik mitautiginġaat anaullaqġugulu. ⁶⁴Matuplugik irrak apiqsruġniġaat, “Kia anauvatin? Nalautchaġiñ?” ⁶⁵Nipliutipmiñiġaat iñugiaktuanik pisaanġatinik.

Jesus Uqaqsittaagviñmi

⁶⁶Uvlaaġuqman Jew-ġuruat sivulliuqtiġruat qaukñiġich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu katinisut, aasiñ Jesus tikiutinġaat uqaqsittaagtitchirinun, ⁶⁷nipliqhutiġ, “Uqautitigut! Ilvich Christ-ġvich, taimña akiqsruutauruaq Anniqsuqti?” Jesus-ġum kiuniġai, “Uqautigupsi ukpiġiniañtchipsit-ġa; ⁶⁸suli apiqsruġupsi apiqsruutmik kiuyumiñaitchipsitja. ⁶⁹Aglaan uvakja Iġñiġa Iñuum aquppigisiruq tuñaani taliqpian Agaayyutim piqaqtuam sañġipayaamik.” ⁷⁰Iluqatiġ nipliġniqsut, “Ilvich, Iġñiġivatin Agaayyutim?” Kiuniġai, “Ilipsi, uqaqtusi Iġñiġinipluġa.” ⁷¹Kiisaimmalu nipliġniqput, “Inuqsrañaiqsugut iġisimarimik! Tusaagikput qanuq nipliġha.”

Jesus Pilate-muutiniġaat

23 ¹Iluqatiġ iñuich makitlutiġ Jesus Pilate-muutiniġaat kavanaaurua-mun. ²Tavrani pasiaqsiñiġaat Jesus itnaqhutiġ, “Iġitchuġigikput una aġun killukuaqtitchiġha iñuptiknik atakkii uqautiniġai akiliqunġitlu-gich tax-sinik Caesar-mun Rome-mi. Uqautiniġaisuli ilaa Christ-ġunipluni umialik.” ³Pilate-ġum apiqsruġniġaa, “Umialigivatin Jew-ġuruat?” Jesus

kii ilaupluni tamatkunani aḡayakhutiṅ iṅuaqtuani, aasiñ qaitḷugu Jesus ilinjitṅun pisuḷhatitun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniḡutamun

²⁶ Aṅuyyiuqtit sivulligñigaat Jesus. Pisullagmin paaqsiñiqsut iṅuṅmik Cyrene-naḡmiumik atiqaqtuamik Simon aitmuktuamik nautchiiviniṅmiñ. Tamatkua nunuriñigaat akiyaḡiaquplugu sannigutamik aquagun Jesus-ṅum. ²⁷ Iṅugiallapiaqtuat iṅuich maliniḡaat. Akunḡatni itmiñiqsut aḡnat qairuat uigualaplutiṅ. ²⁸ Jesus-ṅum kiṅiaqami nipliutiniḡai, “Aḡnaañisii Jerusalem-ṅum! Qirratiginasitṅa aḡlaan qirratigisitchi ilipsitṅun qitunḡapsitṅunlu. ²⁹ Atakkii uvlut qallirut iṅuich nipliḡisiḡhat, ‘Quvianamiurut taapkua aḡnat qitunḡaitchuat siṅaiyautlaitchuatlu miluktitchisimaitchuatlu.’ ³⁰ Taivrumani uvlumi

iṅuich nipliḡisirut iḡḡiṅun, ‘Katagitchi uvaptiknun!’
suli qimiḡaanun, ‘Iriqtigut.’

Hosea 10:8

³¹ Atakkii taatnatun irrutikpatruṅ patchisaitchuaq pakmapak, qanutun irrutriñiaqmivat iṅuṅnik taimanigu?”

³² Malḡuk atlak iññuk, iluqatik savamaḡluksimaruaq, tuqquatauruksraupmiñiqsuk piqataulugik Jesus-mi. ³³ Aṅuyyiuqtit tikiññiqsut atiqaqtuamun “Saunḡa niaqum.” Tavrani kikiaktuutiniḡaat Jesus suli taapkuak savamaḡluksimaruaq piqasiḡfugu, ilaqataa taliqpian tuṅaanun suli ilaqataa saumian tuṅaanun. ³⁴ Jesus nipliḡñiqsuq, “Aapaan, natqigutikkich tamatkua iṅuich! Nalugaat sumik savaaqḡtilaaqtiṅ.” Avguḡniḡaich atnuḡaanṅi nalautchaḡautigiplugich. ³⁵ Iṅuich qichaqtuat tautuktuagñigaat. Jew-ṅuruat sivulliuqtiṅisa mitautiginiḡaat, “Annautiraḡigai atlat. Ki anniqsuḡli iṅmiñik Christ-ḡuyumi, Anniqsuqti akiqsruutauruaq Agaayyutim piksraqtaagikkana!” ³⁶ Aṅuyyiuqtit mitautigipmiñigaat. Utlakḷugu aatchuḡniḡaat suḡaḡnit chuamik misuqqumik ³⁷ nipliqhutiṅ, “Anniqsuḡiñ ilipnik umialigikpatin Jew-ṅuruat!” ³⁸ Niaquan qulaagun aglakḷugich uqalḡhich, “Taamnauvva umialḡat Jew-ṅuruat.”

³⁹ Ilaqataan savamaḡluksimaruaq niviṅaruam uqagñiqḷuktaqmiñiḡaa, “Christ-ḡuguvich anniqsuḡiñ ilipnik uvaguglu!” ⁴⁰ Aḡlaan ilaqataan iñiqtiḡniḡaa nipliqhuni, “Taluginiḡpiuṅ Agaayyun? Tuqqutaksraurutintuuq ilaatun. ⁴¹ Tuquniaqtuguk nalautlugu atakkii taatnaḡnaqhunuk; aḡlaan taamna savaaqḡitichuq pigiit chuamik.” ⁴² Aasiñ nipliutiniḡaa, “Jesus, itqagillaṅniḡaṅṅa tikitchuvich aḡaayyugautipnun!” ⁴³ Jesus-ṅum nipliutiniḡaa, “Akiqsruḡikpiñ, marrumani uvlumi piqasiḡisigikma utaqqiviṅmi.”

Jesus Tuquruq

⁴⁴ Uvluq qitiqquqman siqiññaaginiḡaḡniḡiqsuq taaqsiḷuni nunapayaa-mi piṅasunun ilipman sassaḡ; ⁴⁵ talukuyaaq [sapukutchiutauruaq]

niviŋaruaq agaayyuvikpaŋmi siiksighniqsuq tatpichakŋa takunuŋaaglaan. ⁴⁶Jesus nipaalalighniqsuq, “Aapaan! Argaknun iligiga irrusiga!” Taatnaamikami tuquniqsuq. ⁴⁷Rome-maŋmiut qaukliata aŋuyyiuqtit tautuklugu tamanna atuumaruaq kamaksruŋnigaa Agaayyun nipliuhuni, “Ilumutun taamna aŋun nalaunŋaruq!” ⁴⁸Iñuich katiruat qinighiaqlugu kikiaktuutriŋiq tautukamitruŋ tamanna atuumaruaq, utighniqsut kinunighmikkun ipiqtutchallapiaqhutin. ⁴⁹Iluqatinj tamatkua ilisimaruat Jesus-mik ilagiplugillu aŋnat maliktuat Galilee-miñ qichaŋniqsut taiñakŋatluk qinighiaqhutin.

Jesus Iluviŋnigaaŋ

⁵⁰⁻⁵¹Iñuqaqmiñiqsuq atilighmik Joseph-mik Arimathea-ŋmikum, nunaqqimiñ Judea-mi, nalaunŋaruaq qanutitanitchuaŋlu iñuk, sulit utaq-qinighniqsuq tikiŋiqsraŋanik aŋaayuqautaan Agaayyutim. Ilaugaluaqhuni uqaqsittaqtitchirini aŋiqatauñiñniqsuq sivunniyuqmata tuqqtuchuklugu Jesus. ⁵²Joseph-ŋum utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiŋaa timaa Jesus-ŋum pisuklugu. ⁵³Tavrakŋa atqaqlugu timaa Jesus-ŋum, nimiqsruŋnigaa ukiŋhaaŋiksaamik, ilipluguasiñ iluviliuqtamun uyaŋaŋmi atunŋaŋitchuamun. ⁵⁴Iluqani tamanna atuumaniqsuq minguiqsiaŋvium uvlua aullaŋniiyasipman. ⁵⁵Aŋnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ malinighaŋat Joseph tautukluguasiñ qanuq Jesus-ŋum timaa ilipmagu iluvighmun. ⁵⁶Utiqhutinj kinunighmikkun itqanaiaŋnigaaich tipraŋiksautilighich uqsruŋutiksrai timaan Jesus. Jew-ŋuruat minguiqsiaŋviateŋni minguiqsighniqsut kamagiplugu tillisaa Moses-ŋum.

Jesus Aŋipkakkauruq Tuqulighmiñ

24 ¹Uvlaatchauranani sivullium uvlum akunniqsaaŋmi aŋnat iluvighmunniqsut saagaqhutinj tipraŋiksautilighnik uqsruŋutiksraiñik itqanaiaŋaŋmiknik. ²Paqinnigaaŋ uyaŋak aqsraqtinaniqsuaq paananiñ iluvŋum. ³Tavraasiñ isiqaminj paqinighniŋaŋat timaa atanŋuruam Jesus. ⁴Qanuqsausiuqtitlugich tavrakŋatchiaq malŋuk aŋutik qitnaŋnaqtuanik atnuŋaallak qichaŋniqsuk saniŋaatni. ⁵Iqsitchakhutinj aŋnat sikinniqsut nunamun. Aŋutik nipliutiniŋaich, “Suvaata tautugiaqpisi iñuuruamik akunŋatni tuqunaruat? ⁶Uvaniingitchuq atakkii iñugut-qiksuq. Itqallaksiuŋ qanuq uqaqtilaŋa ilipsitñun Galilee-miinŋaŋmiñ, itna, ⁷Iŋniŋa Iñuum qaisauruksrauruq killuuruanun iñuŋnun kikiaktuutikkauluni, aasiñ piñayuatiŋun uvlut aŋitqikkumapluni iñuuŋigmun.’” ⁸Aŋnat itqaŋnigaaŋ uqaŋikkana. ⁹Utiqhutinj iluvighmiñ uqautiniŋaich qulit atausiq malighuaqtit atlatlu iluqaitnik tamatkuniŋa. ¹⁰Taapkuu aŋnat Mary Magdalene, Joanna-lu, Mary-lu aakana James-ŋum, sulit atlat aŋnat. Uqautiniŋaich uqqiraqtit tamatkuniŋa atuumaruaniŋ iluvighmi.

¹¹Aglaan maliguaqtit isumaniqsut aġnat piinjilqinipluġich. Taatnamik ukpiġinjĩñiġaich. ¹²Aglaan Peter makitiqhuni aqpalisruġniqsuq ilu-viġmun; auġrukami tautuġniġaa nimġutaa ukiħhaaġiksuaq kisan. Kinjuniġmukhuni quviġusuutiginiġai tamatkua atuummiruat.

Pisukkataaġniqsuk Emmaus-mun

¹³Taavrumani uvlumi malġuk Jesus-ġum maliguaqtik nunaaqqiuramunġiaġniqsuk atilijmun Emmaus-mik, uġasiksilaqaqtuaq tallimat malġuġni mile-lanik Jerusalem-miñ. ¹⁴Pisullaġmik uqaġniqsuk iluqaanik atuumaruamik. ¹⁵Uqqaagiksitoluġik Jesus pisuqasiġniġik; ¹⁶tautukka-luaġniġaak aglaan ilisaġinjĩñiġaak. ¹⁷Jesus-ġum nipliutiniġik, “Sumik uqaqsisik pisuktuaħaptikni?”

Qichaqpaahajniqsuk alianaqsiplutik. ¹⁸Ilaqataan atilgum Cleopas-mik apiqsruġniġaa, “Kisivich nalualuġniqsutin Jerusalem-mi atuumapman tamanna ikpaksravak.” ¹⁹Jesus-ġum apiqsruġniġik, “Sunik?” Kiuniġaak, “Tamatkuniġa atuumaruanik Jesus Nazareth-miumun. Taamna aġun sivuniksriqiraunisuq saġġiqaqtuaq uqaħiġmigun savaaġmigunlu sivuġaatni Agaayyutimlu iñuillu. ²⁰Qaukħiġich agaayuliqsipta suli sivulliuqtipta sivunniġniġaat kikiaktuutitquplugulu tuqqutautquplugulu. ²¹Niġiugaġigaluakkaqput ilaajunipluġu tasuqsairuksraupluġu Israel-aagmiunik. Marrumani uvluni piġayuġiġaat atuumapman-aglaan. ²²Ilaapta aġnat tupakkaatigut pitlukħuġuunniñ. Taapkua utlautiniqsut qauniuraami iluviġmun, ²³aglaan paqingiñniġaat timaa. Utiqamiġ nipliġniqsut tautuġniplutiġ isagullaġnik uqautriruajnaġnik Jesus iñuunipluġu. ²⁴Ilavut utlautiniqsut iluviġmun paqitluġu taatnatupiaq aġnat uqaħhatitun, aglaan qiñiġitmiñiġaat Jesus.” ²⁵Tavrili Jesus-ġum nipliutiniġik, “Qanutun isumailaaqtigivisik! Qanutun sukaisigivisik ukpiqsriħiksrapstniħ supayaanik sivuniksriqirit uqautaitniħ! ²⁶Uqaġniġugaut Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq nagliksaaqtuksraunipluġu tamatkuniġa isigaluaqani kamanautmiñun.” ²⁷Jesus-ġum ilitħuġipkaġniġik uqautigikkauruanik iġmigun iluqaitni Agaayyutim uqaħhiñ, aullaġnipluni makpiġaajniñiñ Moses-ġum suli aglaġitniñ iluqatiġ sivuniksriqirit.

²⁸Qallikamiġ nunaaqqiuramun igliġviġmiknun, Jesus pisuktuiġaġniqsuq qaajniġaġniġaqtuatun. ²⁹Aglaan nutqaqtinniġaak nipliħutik, “Ittuallagiñ uvaptikni. Taaqsisiaqsigaatigut.” Malikħuġik nayuġniġik. ³⁰Jesus aquvinnisuq niġiqasiġuħuġik. Tigusikami qaqqumik quyanigaa Agaayyun. Avguħuġu qaqquq qaiñniġaa ilijiknun. ³¹Irratik aġmaqmata ilisaġiaqsilijniġaak. Aglaan qiñiġnaiqsigniqsuq ilijikniñ. ³²Uqaqsiñiġisuk iġmiknun, “Uunaqsaagaluappiñuk uummatiptikni uqaqatigipmatiguk tumitħaani suli kaġiqsipkaħuġu Agaayyutim uqaħħa

uvaptiknun.” ³³Maksrikhutik utiqtiǵniqsuk Jerusalem-mun. Paqinniǵaik qulit atautchich maliguaqtit katimaqatitqaqtuat atlanik. ³⁴Tamatkua kati-maruat niplianiqsut, “Atanguruaq anjitiqinǵisusq ilumun! Sagviǵniqsuq Simon-mun.” ³⁵Malǵuk utiqtiqtuak uqautiniǵaich atuumaruamik tumitchaani suli qanuq ilinjiknik ilisaqsriǵimiknik Ataniǵmik avguipman qaqqumik.

Jesus Sagviqsuq Maliguaqtimiñun

³⁶Malǵuk uqaqtitlugik taavrumiña, tavrakñatchiaq ataniq Jesus qichaaniktǵniqsuq akunǵatni nipliutiplugich, “Tutqiu tiqagitchi!” ³⁷Tatamitcharñiqsut atakkii tautukkasuñiaqhutiñ aliuqtumik. ³⁸Aglaan nipliutiniǵai, “Suvaata tupaktiqpisi? Suvaata ukpiqsriñitpisi? ³⁹Tautuksigich argatka isigatkalu. Uvañaupiaqtuña. Aksigluña ilitchuǵiniaqtusi. Atakkii aliuqtuq timiqanjichuq sauniqanǵitluñilu uvaptun.” ⁴⁰Uqaqami taavrumiña qiniqtitkai argañmiñik suli isiganmiñik. ⁴¹Maliguaqtit ukpiǵilguiñniǵaatsuli aglaan quviǵusukhutiñ quviasullapiaqhutiñlu. Jesus-ñum apiqsruǵniǵai, “Uvani niqiksraqaqpisi?” ⁴²Aatchuǵniǵaat igaamik iqaluñmik. ⁴³Tiguplugu niǵiñiǵaa sivuǵaatni. ⁴⁴Tavra nipliutiniǵai, “Tamatkua uqautigikkatka ilipsitñunimma nayuutiñǵaǵma ilipsitñi, suapayaaq atuumaniǵnipluǵu aglausimaruatun uvapkun maligutaksraña Moses-ñum suli aglaañitñi sivuniksriqirir suli Psalms-ni.” ⁴⁵Tavra añaǵniǵai isummatinich kanjitsitquplugich uqałhanik Agaayyutim. ⁴⁶Nipliutiniǵai, “Taamna aglausimaruuaq, Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq, nagliksaqtuksrauruq tuqulunilu añitqiksuksraupluni tuqunaruaniñ piñayuatigun uvlut, ⁴⁷suli atqagun tusaayugaǵiksuaq quliaqtuakkaugisiruq isummitqifukun suli natqutikkauñkun killuqsautiniñ iñunñun nanipayaaq, aullaǵniilugu Jerusalem-miñ. ⁴⁸Ilisimaraugisirusi tamatkunuuna. ⁴⁹Tuyuǵisigipsi Irrusilautamik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik. Utaqqirusraurusu nunaqqimi saññim pakmakña tikiññiałhanunaglaan ilipsitñun.”

Jesus Qılañmuutikkauruq

⁵⁰Jesus-ñum annisiniǵai nunaqqimiñ Bethany-m tuñaanun. Tavrani isaklugich argañni piliutiksriñniǵai maliguaqtini. ⁵¹Jesus agaayutil-laisa aullautikkauniqsuq pakmuña. ⁵²Maliguaqtit agaayyuviginiǵaat utiqhutiñaasiñ Jerusalem-mun quviasullapiaǵataqhutiñ. ⁵³Ataramik agaayyuvikpañmiinniqsut [nangaqługu] quyaplugu Agaayyun.

Uqal̄hich Aglaan̄i John-ŋum

Uqal̄hum Timinītha

1 ¹Aullaŋniisaqqaagataŋiŋmi ittuq Uqal̄iq, Uqal̄iq iqataupluni Agaayyutmi, suli Uqal̄iq Agaayyutaupluni. ²Ilaa piqatauniq-suq Agaayyutmi aullaŋniisaqqaagataŋiŋmi. ³Taavrumuuna Uqal̄ikun Agaayyutim iñiqtaŋigai supayaat. Atausriuraqunniñ iluqaaniñ iñiqta-ŋikkaŋaniñ iñiqtaunŋitchuq ilaa piillugu. ⁴Uqal̄iq kaŋigigaa iñuul̄hum. Taavruma iñuul̄hum iñuich qaggutigai, kaŋiqsiŋksraŋatnun Agaayyutmik. ⁵Taamna qauma qaggutriruaq taaqtuamik, taaqtuam qamilguitchaa.

⁶Agaayyun kilgirusramik tuyuqaŋniqsuq, iñuŋmik atiliŋmik John-mik, ⁷taivrumuuna qaumakun iñuŋnik uqautrityaqtitlugu. Aggiŋniqsuq iluqaisa kilgutmik tusraatquplugich ukpiqsritquplugillu. ⁸John ilaa taivrumiŋaunŋitchaluaqhuni, aggiŋniqsuq taivrumiŋa qaumamik uqautrityaqhuni.

⁹Taimmataimña qauma ilumun aggiŋiŋmiñi nunam iñuiñun kaŋiq-sipchaityaqtuaq iñupayaanik nunami. ¹⁰Ilaa itman nunami, nuna iñiqtaupluni Ilaagun, naagasuli nunam iñuiñ ilitchuŋiŋiñniŋaat. ¹¹Ilaa ilamiñun tikitman, ilaiñ akuqtunŋitchaat. ¹²Aglaan ilaŋich ukpiqsrip-lutiŋ akuqtuiruat ilaanik, ilaan qitunŋaŋiliutiŋkaŋai Agaayyutmun. ¹³Tamatkua aniŋŋitchut timim qitunŋiul̄hagun naagaqaa iñuum pisul̄ha-gun, aglaan anitqin̄niqsut tuvraŋlugu Agaayyutim pisul̄ha.

¹⁴Taamna taggisuqtaq Uqal̄iŋmik iñuguqhuni akunnaptikni iñuuniaqtuq. Uvagut qin̄iŋikput kamanautaa inuqtuummataitchuaq iñuuaqturil̄ikun suli ilumutuul̄ikun. Taamna kamauna pil̄iun Ilaan akuqtuaŋigaa aapamiñiñ Iŋñituaŋuŋiŋmigun. ¹⁵John-ŋum taamna uqautiginiŋaa. Itnautigiplugu, “Taamna uqautigikkaŋa itnaqama, ‘Taimña aggiqsuaksraq aqupkun kamanatluktuq uvaŋniñ, takku anigaluaqnaŋa inŋaniksimaaqhuni.’ ” ¹⁶Inuqtuusrimaiŋiŋmiñiñ nagliktaŋmigun Ilaan pil̄iutiŋaŋaatigut; iluqata ikayuŋaatigut ikayutqigaaqhuta iñuuaqtutmi-

gun. ¹⁷Agaayyutim qaitchaa maligutaksraq uumuuna Moses-kun, aglaan iħuaqqun suli iħumutuuliq Jesus Christ-kun aggiqsuk. ¹⁸Kia-unniin Agaayyun qinĩngaqsimaitchaa, kisimi Atautchim, taavruma atrinjuruam Agaayyutmi suli Aapam sanigaaniittuam, iħitchuġipkautigigaa.

John Paptaaqtichirim Nipliħa Christ-ħunġinĩnipluni

¹⁹Jew-ħuruat Jerusalem-miñ tuyuqaġniqmata agaayuliqsini Levi-tkuayaaniglu apiqsruġiaqħugu John kisuupmaħaan, ²⁰itna kiggutiksraisuħaqani uqautiniġai nalupqinaiqħugu, “Uvaħa Christ-ħunġitchuħa; Anniqsuqtiksrautaunġitchuħa.” ²¹“Kisuuvitmi? Elijah-ħuvich?” John-ħum kiuniġai, “Taavrumiħaunġitchuħa.” “Naaga taimħa Moses-ħum uqautigikkaħa sivuniksriqirauvich?” John-ħum piñiġai, “Taimħaunġitchuħa.” ²²Nipliutilġinĩniħaat, “Uqautitigutmi kisuutilaaqnik. Uvagut kiggutiqaqtuksraurugut tuyuġiriptiknun. Qanuqsamma niplutigivich ilipkun?” ²³John kiuniġai, “Uvaħa taimħauruħa uqaġimakkaħa Isaiah-m sivuniksriqirim, itna,

Iħuk tuqħuqtuaq iħuilaamiñ,
Itqanaiautisiuħ apqutiksraħa Atanġum,
nalġuġlugu tumiksraħa.”

Isaiah 40:3

²⁴⁻²⁵Taapkua uqqiraqtit tuyuuruat Pharisee-ħuruaniñ, John apiġilġinĩniħaat, “Uvva, Christ-ħunġinĩniġuvich naagaqaa Elijah-ħunġitchuvich, naagaqaa taimħa sivuniksriqiraunġitchuvich, suvaata paptaaġivich?” ²⁶John kiuniġai, “Uvaħa paptaaġutiqaqtuħa imikun. Aglaan akunnapsitni qichaqtuq iħitchuġimaisaqsi. ²⁷Ilaa aqupkun sagviġisiruq. Uvaħa siñiilguyumiñaitchuħaunniin aluġutiħnik.” ²⁸Tamatkua atuummiñiqsut Bethany-mi Perea-mi Jordan taavanitchiaħani John-ħum paptaaqtichiviani.

Agaayyutim Ipnaiaaħa

²⁹Uvlutqikman John-ħum Jesus qinĩniġaa utlautiruaq iħmiñun, aasrii upyakħugu, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiaaħa piġityaqtuaq nunam iħuini killuutaatnik! ³⁰Ilaa taimħauruq uqautigikkaħa itnautigiplugu, ‘Iħuk imma agġiġniħaqtuq akiaqtiksraħa. Kamanatluktuaq uvaħniñ, takku ilaa anigaluaqnaħa inħaniksimaahuni.’ ³¹Uvaħa nalugaluaqħugu kisuugisiħha, tikiumaruħa paptaaġusriqħuħa imiġmik iħitchuġipkautigisrukħugu Israel-aagmiunun.” ³²Uvva itnaiħiplugu John-ħum iħsimarriħa, “Uvaħa qinĩniġa Ipqitchuaq Irrusriq atqaqtuaq pakmakħa atriqaħuni tiħmiaġruuratun aasrii ilaaniitluni. ³³Kaħiqsianingitchaluaġiga kisuutilaaħa, aglaan Agaayyutim tuyuġirima imikun paptaaġityaqtuħa, uqautigaħa itna, ‘Iħvich qinĩniġisiħni Ipqitchuaq Irrusriq atqaqpan aasrii inillaguni

iñuñmun, ilaa taimñaugisiruaq paptaağiruksraq Ipqitchuakun Irrutchikun.⁷
³⁴Aasrii uvaña qñianikkiga taamna atuumaruaq aasrii uqautigitlaplugu Iğñiğihagun Agaayyutmun.”

Jesus-ñum Sivulliich Maliguaqtai

³⁵Uvlutqikman John taraniilgiññiqsuq malğunñik maliguaqtinmiñik piqasriqhuni. ³⁶Qinñiqamiuñ Jesus apqusraaqtuaq John-ñum upyañniğaa, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaña.” ³⁷Taapkuak maliguaqtik tusraaplugu taatnaqman, maliutiniğaaq Jesus. ³⁸Jesus-ñum kiñiaqami, maliutiniq-makni qñiñiqługik apiginiğik, “Sua pakikpitchu?” Taapkuak kiuniğaaq, “Rabbi, nani tukkuqaqpitch?” (Taamnaguuaq Rabbi mumiutiqaqtuaq ilisaut-rimik.) ³⁹Ilaan kiuniğik, “Uvunağutik qñiñiatku!” Taapkuak utlauti’amik qñiñniğaaq nani irviqaqtılaña, aasrii uvlivigiplugu. Sisamanun tuqtuq-taq iliyuñnaqsiruami sassağ unnuksraaqman. ⁴⁰Taapkuak tusraaplutik John-ñum uqautaanik maliutriruak Jesus-mik ilaqataa atiqagñiqsuq Andrew-mik, Simon Peter-m aniqatigiplugu. ⁴¹Andrew-m sivulliuplugu paqilğaagñiğaa aniqatni Simon uqautiplugu, “Uvaguk paqtikikpuk Messiah” (mumiutiqaqtuaq Christ-mik naagaqaa Annisusqtimik), ⁴²aasrii Simon Jesus-muutiplugu. Jesus-ñum qñiñiqługu nipliutiniğaa, “Ilvichuvva Simon, iğñiña John. Taiyuutinikkisirutin Cephas-mik” (mumiutiqaqtua-mik Peter-mik Iyağanmıglu).

Jesus Tuqluñha Philip-mik Suli Nathanael-mik

⁴³Uvlutqikman Jesus sivunniğñiqsuq Galilee-mugukhuni. Ilaan Philip paqitlugu nipliutiniğaa, “Maliguañña!” ⁴⁴Philip-guuq Bethsaida-ğmiuñu-niqsuaqtuuq Andrew-mlu Peter-mlu irviakni. ⁴⁵Philip-ñumli nalautlugu Nathanael, uqautiniğaa “Uvagut paqtikikput taimña Moses-ñum uqautigimakkña maligutaksrani suli sivuniksriqirit uqautigikkañat. Ilaa Jesus-ñuniqsuq, Nazareth-miu, Joseph-ñum iğñiña.” ⁴⁶Nathanael-ñum piñiğaa, “Qanusriq nakuuruuaq aggitłava Nazareth-miñ?” Philip kiugaa, “Kiataamili qñiñiaqsagun!” ⁴⁷Jesus-ñum qñiñiqamiuñ Nathanael utlautiruaq inmiñun nipliğñiqsuq, “Uvvauna Israel-aagmiupiğataq! Ilaani piitchuq pigiiłaq.” ⁴⁸Nathanael-ñum apiqsruğniğaa, “Qanuqlugu ilisimaviña?” Jesus-ñum kiugaa, “Philip-mun tuqluğaluaqtitnak qñianinñiğikpiñ atanjusrima’avich asrirrirağaqtuami napaaqtumi.” ⁴⁹Nathanael-ñum kiugaa, “Ilisautrii! Ilvich Agaayyutim

(Jn 1.48)

Iğñiginigaatin! Israel-aagmiut umialiginigaatin!” ⁵⁰ Jesus-ñum kiugaa, “Ilvich ukpiliqsiqpich qinign’apkiñ sivuani ataani napaaqtum asrirrira-gaqtuum? Qinignisirutin kamanatluktuanik taavrumakña.” ⁵¹ Jesus-ñum nipliutipsaagnigai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Ilipsi qinignisigiksi qilak aņmaqpan suli Agaayyutim israğulgi mayutmuktuat naagaqaa atqaqtuat Iñuum Iğñinanun.”

Jesus-ñum Atlaņñuqtitchiñha Imiğmik Misruqqumun

2 ¹ Uvluk piñayuakun katchuutniaqtuak inniqsuk Cana-mi nunaaq-qimi Galilee-mi ittuami. Jesus-ñum aakaña itmiñiqsuq. ² Suli Jesus-lu maliguaqtiniļu aiyugaaqtaupmiñiqsut katchuutniaqtuanun. ³ Misruğutaat nuņupman, Jesus-ñum aakaņan nipliutinigaa, “Ukua misruğutaiqsut.” ⁴ Jesus-ñum kiuniğaa, “Tiliuqtaksrağingitchikma sut-quluņa. Piviksrağasuli tikiumaitchuq.” ⁵ Jesus-ñum aakaņan uqautinigai savaktit, “Piyumigiksi qanupayaaq tilikpasri.” ⁶ Taraniguuq itchaksrat qattaliat iyağaiç imiğnun inniqsut, atausriq immaqtutillaqallaapluni iñuiññaqtun naagaqaa iñuiññaq qulit gallon-tun, Jew-ñuruat mali-ğutaksrirusriağikkağmikkun iğğutiksraqtuğvikaanich. ⁷ Jesus-ñum uqautinigai, “Immiqsigik qattat imiğmik.” Tarra immiğñiğaiç qaqłuk-piuraqługich. ⁸ Tarakñaasrii Jesus-ñum nipliutigai, “Tarakña qalusriłusri, niğiqpaktuat aņalataat payuksiuñ!” Taapkua payuñniğaat. ⁹ Aņalataata niğiqpaktuat uukamiuñ imiq misruğuguqtitaq naluniğaa nakitñaaqtu-tilaana tamarruma misruqqum, aglaan taapkua savaktit qalusriuat imiğmik ilisimanigaa. Taavruma aņalataata niğiqpaktuat tuqłuğniğaa uiksraun, ¹⁰ nipliutiplugu, “Atlas autaaqtitchiraqtut misruğugiñniksramik sivulliuplugu, aasrii aiyugaaktat imianikmata, akiitłuñniqsramik piqaqtitkaqsipługich. Aglaan ilvich itinniğiñ misruğugiñniqsraq isruanun-aglaan.” ¹¹ Sivulliqpiaņuplugu taamna quviquaqtuuaq savaaq Jesus-ñum iñiqtağiniğaa Cana-mi Galilee-miittuami. Ilaan kamanautni qinigtinnigaa. Aasrii maliguaqtaiñ ukpigiliutipsaagnigaa. ¹² Tamarruma aquagun Jesus aakaniļu nukatchiaņiļu suli maliguaqtinji Capernaum-muñniqsut, tarania-sriiñ itlutin ikituurani uvluni.

Jesus-ñum Suaqłuiyaiñha Agaayyuvikpauramik

¹³ Jew-ñuruat niğiqpagvikaanat atilik Apqusaakkauğmik tikiyasri-ruq, aasriiñ Jesus Jerusalem-mun aullağniqsuq. ¹⁴ Agaayyuvikpaņmi pakinnigaa iñuich tunniuqqairuat aņusalluñnik ipnaiñiglu tiņmiağ-ruuraniglu suli simmiqsuqtit maniñnik aquppiruat manniqivimikni. ¹⁵ Aasriiñ akłunaamik, ipiğaqtuusriqhuni uumaruapayaaq aninnigai Jew-ñuruat agaayyuvikpaņatniñ, manniqivinich simmiqsuirit maniñnik ulğutlugich, simmiqsuutinich siamitlugich. ¹⁶ Suli tiliplugich tunisiul-

(Jn 2.7)

laqtuat tinmiagruuranik itnaqhuni, “Tamatkua uvakña anitchigik! Aapaa tupqa tunisiuqqaiviguqnagu!” ¹⁷ Maliguaqtaiñ itqağniğaat uqa-
 liq aglausimaruaq itna, “Agaayyuun! Siqñigillapiañigma tupigikkapnik
 iluqnauqsimaaqtitkaaña.” ¹⁸ Jew-ñuruat nipliutitqinñiğaat apiqsruutmik,
 “Sumik quviquaqtuamik iñiqtaqağutin qinigtinnayaqpiuñ uvaptiknun
 nalauñhiñ taatnasriğaqavich?” ¹⁹ Jesus-ñum kiugai, “Unauvva agaayyu-
 vikipak piiyağupsiuñ, piñasruni uvluni nappatqikkisigiga.” ²⁰ Jew-ñuruat
 apiqsruğniğaat, “Piñasruni uvluni nappatqikkisiviun? Malgukipiaq
 itchaksrani ukiuni nappağniakkauruq agaayyuvikipak una!” ²¹ Aglaan
 Jesus uqautigikkaña agaayyuvikipak atrinunisuq ilaan timaanun.
²² Taamani tuqułiğmiñ añitqikman, maliguaqtaiñ itqağniğaat taat-
 na uqałha, arguaqcutaitługich aglausimaruaq uqałhich, suli Jesus
 uqautigikkañi.

Jesus İlisimagai İluqaisa İñuich

²³ Jesus Jerusalem-mi ititlugu niğiqpagvikaami taggisiquaqtuami
 Appusraaqtitauiğmik iñugiaktuat ukpiginiğaat qiniquamisigik quviquaq-
 tuat savaañi. ²⁴ Aglaan Jesus-ñum ilumutuuingiñiñiğai, atakkii ilaan
 iñuich ilisimmaagikługich. ²⁵ İñuktigun kañiqsipkağniğnaqhuni ingiñniq-
 suq, ilaan kañiqsimmaagikługich iñuich isrummatinich.

Jesus-ŋum İlisautriŋha Nicodemus-mik

3 ¹Uvvaasriiñ inniqsuq iñuk atiqaqtuq Nicodemus-mik, Jew-ŋuruat sivulliuqtaiñ ilaŋat, piqataupluni taapkunani Pharisee-ŋuruani. ²Unnuat ilaŋatni utlautiniqsuq Jesus-mun nipliqhuni, “İlisautrii! İlitchuŋigikput ilvich ilisautriksrauplutin tuyuulhiñ Agaayyutmiñ. Kia-unniñ piyumiñaitchai quvinqaqtuat savaat kisianik Agaayyutim piqasriumalugu.” ³Jesus-ŋum kiugaa, “İlumutuuruamik uqautigikpiñ, iñuum anitqinŋisuaŋuni, Agaayyutim añaayuqautaa qinñtlasriyumiñaitchaa.” ⁴Nicodemus-ŋum apiqsrulgiññigaa, “Qanuŋuni inuguaniktuq anitqikkisiva? Nalupqinaitchuq, aakami iluanun isitqiaqsiyumiñaitchuq, aniñi tuglilgitlasriŋlugu.” ⁵Jesus-ŋum kiugaa, “İlumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, İñuk anitqinŋisuaŋuni imikun sulı İpqitчуakun Irrutchikun isitlasriyumiñaitchuq Agaayyutim añaayuqautaanun. ⁶Tamatkua anıruat iñuñniñ inugruñaurut. Tamatkualiasrii kisiisa İpqitчуam Irrutchim anitqiksitani iñuugisirut İpqitчуakun Irrutchikun. ⁷Quviŋusruutiginagu nipliutiga, ‘Anitqiksksraupiaqtusri’. ⁸Anuŋi igliŋaqtuq napmupayaagukami, ilipsiasriiñ tusraaplugu anuŋim siŋruñniña, aglaan ilisimatlaitchiksi nakiñ aggiñha unniñ napmuñha. Taatnatun kiñapayaaq ittuq animaaqtuq İpqitчуakun Irrutchikun.” ⁹Nicodemus-ŋum apiqsrugñigaa, “Qanuŋuni taatniitlagisiva?” ¹⁰Jesus-ŋum kiugaa, “İlvich ilisautragaluaqhutin Israel-mi taamna nalunıqpiuñ? ¹¹İlumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Uvagut uqaŋaqtugut ilisimakkaptiknik sulı ilisautriraqtugut qinñkkaptiknik. Aglaan nallipsi uqañıqput akuqtuŋummataitchaa. ¹²İlipsi ukpiŋinŋitchipsitña uqautikapsi nunakñaqtatigun; qanuŋusri ukpiŋitlasrigisivisitña uqautigupsi pakmakñaqtatigun? ¹³Kiñauñniñ pakmuña mayuqsımaitchuq, aglaan İñuum İŋñiña atqaqtuq tatpakmakña. ¹⁴Moses kivikmatun nimigianñuaq nappaqutamun suviksraiñlaami, taatnatun İñuum İŋñiña kiviktaksraugisiruq. ¹⁵Kisupayaaq ukpiqsripluni turviñıktuq ilaanik isruitchuamik iñuugisiruq.

¹⁶“Agaayyutim nunam iñui piqpagıvagiñlughich, İŋñıtualuni aatchuutiginigaa. Kisupayaaq ukpiqsriñikun turviñıktuq ilaanik tuquyumiñaitchuq, aglaan isruitchuamik iñuugisiruq. ¹⁷Atakkii Agaayyutim İŋñiñi tuyuŋinŋitchaa atannıqsuqtautquplugu nunam iñuiñun aglaan annıqsuqtautquplugu iluqaitñun. ¹⁸Kisupayaaq ukpiqsripluni tunñaviñıktuq İŋñiñanik, atannıusriaksraitchuq. Aglaan ukpiqsriñgitchuaq atannıqsımaañanıktuq, takku ukpiqsriñikun tunñaviñıksımaitluni Agaayyutim İŋñıtuaŋıkkañanik. ¹⁹Taatnaiñıplugu taamna atannıusriaksraq ittuq, qauma nunam iñuiñun tikitman. Aglaan iñuich piqpagıtılkkaat taaqtuq taavrumakña qaumamiñ, takku ilinŋich irrusriñksımaaqhutıñ pıgiitchuamik. ²⁰Kisupayaaq irrusriñksımaaqtuam pıgiitchuakun qauma

uumigigaa, suli utlautisrutlaitchuq qaumamun, takku ilaan irrusrigiliu-tikkani pigiitchuaq sagviqungitlugu. ²¹Aglaan kisupayaaq irrusriñikkami ilumutuuruamik qaumamun utlautiraqtuq, taavrumuḡa qaumamun sagviumatquplugu irrusrigiliutikkani tupiksriñikun Agaayyutmik.”

John Paptaaqtitchiri Iḡisimarauḡa Jesus-kun

²²Taavruma aquagun Jesus-lu maliguaqtiniḡu aullaḡniqsut nunanjanun Judea-m. Tarani ittullaḡniqsuq ilinḡitni suli paptaaḡipluni. ²³John-tuuq paptaaḡiniqsuq Aenon-mi uḡasriñḡitchuamiñ Salem-miñ, takku imḡuk-kaqhuni tamanna. Inuich utlaaḡaḡtugu ilaan paptaaḡtaḡniḡai. ²⁴John taamna isiqsimaitchusuli isiqsivimun.

²⁵John-ḡum maliguaḡtaiñ ilaḡich uqaksraqtuaqsiñiqsut Jew-ḡuruatlu taavrumuuna ipqiqsakkauḡikun. ²⁶Aasriiñ John-mun utlautiplutiḡ uqautiplugu, “Iḡisautrii! Anjun itqaḡiviunḡ Jordan-ḡum iḡluani piqatigikkan, ilvich uqautigikkan? Ilaa paptaaḡiaqsiruuq, aasrii inuum iluqani utlakkaa!”

²⁷John-ḡum kiuniḡai, “Kiñaunniñ sumik piqaḡumiñaitchuq, Agaayyutmun qaitchiñḡunnani. ²⁸Ilipsi iḡisimarigigipsi nipliqsimaḡapkun ‘Uvaḡa Christ-ḡunḡitchuḡa, aglaan ilaan sivuani tuyuumaruḡa,’ itqanaiyautityaqtitlugu. ²⁹Nukatpiaq katchuutniaqtuaq niviaqsiam uiksrautigigaa. Nukatpam ilaaraḡa qichaqatauraqtuq naalaḡniplugu, quviagiḡplugu tusraaḡa nukatpam katchuutniaqtuam nipaa. Taatnatun quviasruḡiḡa naammatigiruuq. ³⁰Ilaa piḡuqtuksrauruq kamaḡasitluguni, uvaḡaasrii nuimaiḡluḡa.

Ilaa Aggiqsuaq Qilaḡmiñ

³¹“Ilaa aggiqsuaq pakmakḡa iluqaitniñ kamanatluktuq. Nunakḡaḡtaḡli inuḡhiñaupluni nunamiittuanuruq, nunakḡaḡtanik nipiqaqhuni. Ilaa aggiqsuaq qilaḡmiñ kamanatluktuq iluqaitniñ. ³²Aasrii uqautigigaa qiniikkani tusraakkaniḡu, aglaan kisupayaat uqaḡa akuqtunḡitchaat. ³³Kia akuqtuiruam uqaḡhanik nalupqigingigaa Agaayyutim ilumutuḡa. ³⁴Taavruma Agaayyutim tuyuḡikkanaḡ Agaayyutim uqaḡhi uqaḡigai, takku Agaayyutim qaitchiḡplugu inuḡaiḡtugu Ipqitchuamik Irrutchiḡmiñik. ³⁵Aapam Iḡniñi piqpagiḡplugu aasrii supayaat aatchuutigigai ilaanun. ³⁶Ilaa ukpiqsriruuq Iḡniḡmik isruitchuamik inuḡiqaḡtuq, aasrii tupiksriñḡitchuaq Iḡniḡmik inuḡiqaḡumiñaitchuq. Aglaan Agaayyutim qinnautaa nayuutigisiruuq ilaani qanavak taimuḡa.”

Jesus-lu Aḡnaḡlu Samaria-ḡmiu

4 ¹Pharisee-ḡuruat tusraaniqsut Jesus inunnatluaqsiñiplugu paptaaḡit-lukhuniḡu John-miñ ²(Jesus ilaa paptaaḡingitchaluaqtitlugu, aglaan maliguaḡtai). ³Jesus-ḡum tusraa’amiunḡ uqaḡikkanaḡ, Judea-miñ aullaḡ-niqsuq Galilee-mun utiqhuni.

⁴Utiliġmiñi taavrumanì Samaria-kuaqtuksrauniqsuq. ⁵Tikiññiqsuq Samaria-m nunaqqinjanun atiqatquamun Sychar uñasriñġiññiqsuamun nunaġaniñ Jacob-ġum qaisaġaniñ iġñiġmiñun Joseph-mun. ⁶Jacob-ġum nivviaġa taraniinniqsuq. Aasrii Jesus igluāiġmikniñ iñiqtuqhuni, nivviam saniġaanun aquvinniqsuq, uvluq qitiqquqman. ⁷Samaria-ġ-miu aġnaq agġiġñiqsuq imiqtaġiaqhuni. Aasrii Jesus-ġum nipliutinigaa, “Imiksriġġa!” ⁸Immali maliguaqtai nunaqqimurġniqsut niqiksramiknik tauqsigiaqhutin. ⁹Aġnam Samaria-ġmium nipliutinigaa, “Ilvich Jew-ġurutin aasrii Samaria-ġmiuġupluġa. Qanuqhutin iġiqpiña imigukhutin?” (Uvvatakku Jew-ġuruat piqatitqlaitchut Samaria-ġmiunik.) ¹⁰Jesus-ġum kiugaa, “Iliisimagupku Agaayyutim aatchuutiksraġa suli kisuuġha iġiqtigikkaqpih imiksrituqpluni iġiġayaġiñ, aasrii Ilaan qaitchiġutin iñuunaqtuamìk imiġmik.” ¹¹Aġnam nipliutigaa, “Ilvich qattaitmiutin, aasrii nivviaq itipmiuq. Nakiñmi imiq iñuunaqtuq piñayaqpiuġ? ¹²Jacob-ġum sivulliapta uumiġa nivviamìk piqatitanaġatigut, qitunġaiñlu suli pamiqsaaġisa imiġvigimakkaġatnik. Ilvich Jacob-miñ kamanatluktuaġunasrugivich?” ¹³Jesus-ġum kiugaa, “Kiñapayaq imiqtuq imiġmiñ uumakġa imiġulitqikkisiruq. ¹⁴Aglaan kiñapayaq imiġmiñ aatchuutiksramniñ imiġumi imiġulitqinñiangitchuq, takku imiq aatchuutiksraġa itkisiruq ilaani suvliktuatun nivviatun imiġmik iñuunaqtuamìk, piqatillugu ittuksramìk isruilaamun iñuuġiġmun.” ¹⁵Aġnam nipliutigaa, “Taavrumiġa imiġmik qaitchiġġa, imiġulitqinñiġitchumuunġali unniñ uvuġa imiqtatqinñiġitchumuunġa.” ¹⁶Tarra Jesus-ġum nipliutinigaa, “Aullaġutin uqautiġaġuġ iġaqatin pakma nayuqtigikkan, aasrii uvuġatqigutik.” ¹⁷Aġnam kiuniġaa, “Iġaqataitchuġa.” Jesus-ġum kiugaa, “Ilvich nalauttutin nipliqaivich iġaqataiññiġlutin. ¹⁸Ilvich iġaqatniktuqsimarua-mi tallimani, aasrii nayuqtigikkan pakma nalaullugu iġaqatiginñiġitchiñ katchuusrimaitchiñ. Taatnaqavich nalauttutin.” ¹⁹Aġnam nipliutigaa, “Taatnaiġiplugu iġisimmatiqaġniqavich kaġiqsigiga sivuniksriqirauġhiñ. ²⁰Samaria-ġmiut sivulliaut agaayumaaguurut uumani iñġimi aasriiġi ilipsi Jew-ġuruani uqaġaqtusri iñuich agaayumaqtuksrauniġugich Jerusalem-mi.” ²¹Jesus-ġum nipliutinigaa “Aġnaaq, ukpiġiġġa, Piviksraq tikitkisiruq iñuich agaayyuvigitlaigñiaqmatruġ Apa uumaniunniñ iñġimi naagaunniñ Jerusalem-mi. ²²Samaria-ġmìusri iġisimangipiagik-si kisumun agaayumaahiqsi; uvagut aglaan Jew-ġuruani iġisimagikput kisumun agaayumaahiqput, takku iñuich anniqsuqtiksraġat Jew-ġuruaniñ kaġiqaqtuq. ²³Aglaan piviksraq tikisaaqtuq, pakmaunniñ tikiuumaaniktuq, iġumun putqataġviquqtuat agaayumaagviginiaqmatruġ Apa Ipqitchuakun Irrutchikunlu iġumutuulìkunlu. Takku Aapauruq piqaġuktuq iñuich agaayumaagviginiaqtuanik iġmiñun taatnaiġilugu. ²⁴Agaayyun Irrusriuruq. Tamatkua putqataġviquqtuat ilaanik agaa-

yumaaqtuksraupiaqtut Ipqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuulikunlu.”

²⁵Aḡnam nipliutiniḡaa, “Uvaḡa kanjicsimagiga Messiah taiyuutilik Christ-mik agḡiqsaḡumaruaq. Ilaan agḡiḡumi uqautisraḡumakkaḡatigut supayaamik.” ²⁶Jesus-ḡum nipliutigaa, “Uvaḡa uqaqatin Ilaaḡuruḡa.”

²⁷Taatnaanigmiuglu tarani Jesus-ḡum maliguaqtai utiḡniqsut. Atqunaq quviḡutcharḡniqsut Jesus aḡnamik uqaqatiqaḡniqman. Aglaanguuq nalliata nipliutingiḡniḡaa aḡnaq, “Sumik pisukpich?” naagaqaa apiqsrunḡiḡniḡaat Jesus, “Suvaata aḡnamik uqaqatiqaḡpich?” ²⁸Tarakḡa aḡnam imiqtautni unitlugu, nunaaqqimun utiḡniqsuq, uqaqaqsipluniasriiḡ iḡḡun-
nun, ²⁹“Maligluḡa qiḡiḡiaqsiḡ iḡuk uqautriga suraḡaḡipayaamnik. Ilaa Christ-ḡunḡitchaluaqpa?” ³⁰Tamatkua uniḡniḡaat nunaaqqiq utlautiplutin Jesus-mun.

³¹Taatnaḡhatniguuq, maliguaqtaiḡ Jesus uqapsaaḡniḡaat, “Iḡisautrii, niḡḡiḡiḡniḡ!” ³²Ilaan kiuniḡai, “Niqautilqaḡtuḡa iḡisimanḡisapsitiḡniḡ.” ³³Taatnaqman maliguaqtai avatmun apiqsruqtautiaqsiḡniḡisut, “Iḡuum una payunḡitchaluaḡniqpaḡ niqiksramik?” ³⁴Jesus-ḡum nipliutiniḡai, “Niqautilqaḡtuḡa tupiksriḡiḡmik tuyuḡirima pitqutaanik sulitqanaḡiḡksraḡanik savaam qaisaḡan iḡiḡtaḡitquplugu.” ³⁵“Uqaḡaqtusri, itnaḡiḡiḡlugu nautchiiviksigun, ‘Sisamani tatqiḡi ittaqtuq katitchivikisraq.’ Uvaḡali nipliutigipsi, qiḡiḡtuallautaqsigik nauruat pakma piḡḡuquuat katitauḡhiḡaḡuḡhutin. ³⁶Iḡuk kipriḡluni katitchiruaq akiḡniḡaḡtuq katitchiḡiḡmiḡni nauruanik isruitchuamun iḡuuḡiḡmun, atunim aasrii nautchiiruaḡlu kipriruaḡlu quviasruqatigiikkisiḡlutik. ³⁷Uqautauruaq ilumutuuruq itna, ‘Iḡuk nautchiiraqtuq atlam aasrii kipiḡlugu, katitlugu mukkaaksraq.’ ³⁸Uvaḡa tuyuḡipsi kipriḡlusi katitchitquplusi nautchiivḡmi savaaḡaḡvigimaisapsitiḡi atlat savaaḡatni aasrii piḡniḡusri taipchua savaaḡatniḡ.”

³⁹Samaria-ḡmiut iḡugiaktuat nunaaqqimikni ukpiqsriḡniqsut Jesus-mik aḡnam itnaḡhagun, “Ilaan uqautigaḡa supayaamik atuqsimakkamnik.”

⁴⁰Taatnaḡlugu Samaria-ḡmiut tikitḡamitruḡ, ittualaquaḡsiḡniḡaat iḡmikni. Jesus-ḡumaasriiḡ malḡuḡni uvluḡni nayuḡniḡai. ⁴¹Iḡugiaksḡlaaḡniqsut ukpiqsriuat ilaan uqauttutaigun. ⁴²Aasrii aḡnaq uqautiniḡaat, “Ukpiqsriḡisugut ilvich nipiḡhiḡaḡiḡisapkun aglaan uvaptiknik tusraaplugu, iḡitchuḡigikput ilumutun anniqsuqtiksraḡḡa nunam iḡuiḡniḡ.”

Jesus Mamititchiḡniqsuq Aḡalatchirim Iḡniḡanik

⁴³Kiḡuagun malḡuk uvluk Jesus aullaḡniqsuq Galilee-mun. ⁴⁴Ilaan iḡisimagaluaḡlugu, “Sivunikisriqiri kamakkusriaqatlaitchuq iḡmi nuna-
miḡniḡ,” aullaḡviniḡaa. ⁴⁵Galilee-mun tikitman iḡuich paḡlaniḡaat, qiḡianiklugu supayaaq savaaḡikkaḡa niḡiqpagvikaami tagḡisiquaqtuami Apqusaakkauḡiḡmik, takku iliḡittuuq utlautiniqsut niḡiqpagvikaamun Jerusalem-mi.

(Jn 4.38)

⁴⁶Taatnaqhuni Jesus utitqiñiqsuq Cana-mun Galilee-mi ittuamun, sivuani imiǵmik misruǵuǵuqtitchiviñmiñun. Aasrii Capernaum-mi inniqsuq aᅇalatchiri iǵñiqaǵniqsuaq atniǵñaqtuamik. ⁴⁷Tusraa'amiuᅇ Jesus tikitlugu Galilee-mun Judea-miñ, utlaklugu apiqsruǵniǵaa Capernaum-muglugu iᅇuaqsipkaǵayaitmaᅇaan iǵñi tuquᅇhiñaaǵuqtuaq. ⁴⁸Jesus-ᅇum nipliutinigaa, "Nalliqsiunniñ tarra ukpiqsriyumiñaipiaqtuq, qiñiǵaluaqani kamanaqtuaniglu savaanik quviqnaqtuaniglu." ⁴⁹Aᅇalatchirim kiulǵiññigaa, "Maliᅇᅇa, qitunǵauraǵa tuqugaluaqtitnagu!" ⁵⁰Jesus nipliutigaa, "Aullaǵiñ, iǵñiǵiñ iñuugisiruq!" Taavruma iñuum Jesus-ᅇum nipliutaa ukpiǵiplugu aullaǵniqsuq. ⁵¹Aᅇilaatmuktitlugu savaktaiñ paaǵniǵaat tusraapkaǵiaqlugu "Iǵñiǵiñ iñuugaqsiruq." ⁵²Apiqsruǵniǵai qaᅇaaglaan iǵñi iᅇuaqsitmuqaqsipmaᅇaan. Taapkua kiunigaa, "Ikpaksraq uvlupaguǵniǵmiñiñ atautchimun iᅇiyuᅇnaqsipman uunaqᅇuutaiqsuq." ⁵³Aapauruam iᅇitchuǵinigaa atuummiᅇᅇa taivrumani sassaǵniǵmi Jesus-ᅇum nipliutikmani, "Iǵñiǵiñ iñuugisiruq," Taatnaqhuni ukpiliǵniqsuq, sulii iluqaǵmiᅇ tupiqatipayaañiᅇ. ⁵⁴Taavruma tugliᅇiǵniǵaa quviqnaqtuaq savaᅇa Jesus-ᅇum Galilee-mukman Judea-miñ.

Jesus-ᅇum Mamititchiᅇᅇa Atniǵñaqtuamik Narvauram Siñaani

5 ¹Aquagun tamarruma Jew-ᅇuruat niǵiqpagvikaanᅇat ilǵiññiqsuq. Aasrii Jesus-tuuq utlautipluni Jerusalem-mun. ²Taamani Jerusalem-mi Ipnaich Paaᅇatni narvauraqaǵniqsuq tallimanik quliǵutilik. Hebrew-tguuq uqaᅇatigun taiyuutiqaǵniqsuq Bethzatha-mik.

³Iñugiallapiaqhutiñ iñuich atniğñaqtuat nalaniqsut tamatkunani quligutit atinjitni qiniltaitchuat, pisrutlaitchuat, suli auliyatlaiat taqqiplutin imğum iliqsraqtiłiksrajanik. ⁴Uvvaguuqtakku qakugulitchiaqługu Agaayyutim israqulgan imiq iliqsraqtitağniqmagu aasrii sivulliq atniğñaqtuaniñ kiñilğaaqtuaq aňalataupkaqqaqługu imiq mamitauragnaqsuq qanusripayaamik atniğñaqtiqagałuanğam. ⁵Iñugguuq atniğñaqtuaq iñuiñnaq akimiaq piñasruni ukiuni tarani itmiñiqsuq. ⁶Jesus-ñum qiniğniğaa nalaruaq suli kanjicsiplugu ilaan atniğñałha takiruami, aasrii nipliutiniğaa, “Iłuaqsisukkaluaqpich?” ⁷Atniğñaqtuam kiuniğaa, “Uvaña kiñisaitchaqtuña imiq iliqsraqtitaupman. Takanuğagniaqtitluña atlam sivulliugağigaaña.” ⁸Jesus-ñum nipliutigaa, “Makillutin, ikivğatin tigulugich pisrugiñ.” ⁹Taimmaiñaq taamna mamitauniqsuq; ikivğani tiguplugich, pisruñiqsuq.

Uvluq tamanna taavruma atuummivia Jew-ñuruat minguiqsiagvigiñgaat. ¹⁰Taatnaqługu Jew-ñuruat nipliatiaqsiñiğaat iñuk iłuaqsikkauruaq, “Ugluvak minguiqsiagviuruq. Atuqtaksraptiknun akitñautiniqsutin ikivğapnik akiyaqavich.” ¹¹Ilaan kiuniğai, “Taivruma iłuaqsiqkaqtima uqautigaaña, ‘Ikvigatin tigulugich pisrugiñ.’” ¹²Taapkua apiqsruğniğaat, “Kia taatnaquvatin?” ¹³Aglaan taavruma iłuaqsikkauruam ilitchuğinginiñiğaa kisuutilaaña, atakkii Jesus tamaakña piğniqsuq iñugiakpagitłuni tamanna. ¹⁴Aquagun taavruma Jesus-ñum paqinniğaa Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni aasriiñ nipliutiplugu, “Atañii. Pakma iłuaqsirutin. Killuqsatqinñiaqnak. Takku killuqsaguvich pigiitłuktuaq tikitpiaqtuq ilipnun.” ¹⁵Taavruma iñuum aullaqami Jew-ñuruat uqautiaqsiñiğai Jesus-ñuniplugu iłuaqsiqkaqtini. ¹⁶Taavrumiña piqusqriqhutiñ Jew-ñuruat piyugaqsiñiğaat Jesus, ilaa iłuaqsiñiñiplugu minguiqsiagvium uvluani. ¹⁷Jesus kiuniğai, “Aapaga savaktuq ataramik iñiqługu, suli uvañaptuuq savaktuksraupmiuña.” ¹⁸Taavruma nipliutim Jew-ñuruat sivunniqsillapiagniğai tuqqutchukługu, taavrumuunahñiñauñgitchuaq minguiqsiagvium atuqtaqsraigun aglaan nipliłhagunlu Agaayyutmik aapaqagnipluni suli atriliutipluni inmiñik Agaayyutmun.

Iğniğuruam Aňalatchiłha

¹⁹Jesus kiugai, “Uqautigipsi ilumutuuruamik itna, Iğniq iñiqtaqatłaitchuq inmigulñiñaa. Ilaa savaaqagaqtuq taavrumiña qiniñkağmiñik Aapani savaaqaqman. Supayaamik Aapauruaq iñiqtaqaqman, Iğniñantuuq savaagirağigaa. ²⁰Aapam Iğni urriqsuutirağigaa iluqaanik savaagitlakkağmiñik, atakkii piqpagiplugu. Ilaan ilisautigisiplugu kamanatłuktuanikunniñ tamatkunakña iñiqtağikkañiñiñ, ilipsi quvigusrullapiatlasriłusri. ²¹Atriplugu Aapaa aňipchairağiłha tuquruanik inugutqiliğmun, taatnatullapiaq Iğniña qaitchitlaruq iñuułiğmik tamatkunuña pisukkağmiñun.

22 Aapaŋa iŋmiñik atanniqsungiqhuni, aglaan Igñi qaitchianiŋniġaa atanniiġimik. 23 Taatnaqhuni iluqani kamakkun itkisiruq Igñinjanun atriġlugu iñuich kamaqsriġhat Aapaŋanik. Kiñapayaaq kamakku-taitchumi Igñinjanun kamakku-taitmieuq Aapaŋanun tuyuġiraanun.

24 Iġumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Kiñapayaaq tusraaruq uqautimnik suli ukpiqsiruaq tuyuġirimnik piññaaktaqtuq isruitchuamik iñuuiġimik. Taamna atanniqsuiyumiñaitchuq, aglaan pituġaaniktuq tuquŋaġimniñ iñuuiġimun.

25 “Uqautigipsi iġumutuullapiaqtuamik, Piviksraq tikiññaiaqtuq, ami tikiuamaaniktuq tuquŋaruq tusraaġksranġat nipaaniq Igñinjan Agaayyutim, aasrii tamatkua tusraaruq iñuuniaqtut. 26 Atriġlugu Aapauruaq Ilaa kaŋiuruq iñuuiġimi, taatnatun Aapauruam inillakkaa Igñiġikkani kaŋiut-lasriplugu iñuuiġimi. 27 Suli qaitchaa Igñi nalauullugu aŋalatchiġksramik atanniqsuiġimik, atakkii Ilaa Iñuum Igñiġiplugu. 28 Taamna quviġusruu-tiginagu, piviksraq tikiññaiaqtuq tuquruq iluqatiŋ iġuviġni tusraaġsiġhat nipaaniq. 29 Aasrii ilinġich aŋitqiglutin iġuviġniñ, tamatkua savaaġksuat aŋiġlutin iñuuiġimun suli tamatkua savaaġiitchuq aŋiġlutin sivuuganaqtua-mun atanniqsuiuviksraġmknun.

Iġisimarit Jesus-kun

30 “Sumik savaaġaġumiñaitchuŋa uvapkuiñaq. Uqausriusriġa tuvraġlugu Agaayyutmiñ atanniiraqtuŋa. Taatnaqhutiŋ atanniutitka nalaunŋarut, takku pisuġhapkun itinġitlugu, aglaan tuyuġirima pisuġhagun. 31 Uvapkuiñaq uqaqsagñaġuma, iñuich ukpiġiyumiñaitchaat iġumutuunilugu. 32 Aglaan ittuq uqautigiriga, uqaqtuq iġumutun uvapkun. 33 Ilipsi tuyuqaqapsi iñuŋ-nik kaŋiqsiuqtuksranik John-mun Paptaaqtitichirimun, ilaan uqautigaasri taavrumuuna iġumutuuruamik. 34 Iñuŋmik iġisimariqaġnangitchaluaqtuŋa, aglaan taamna nipliutigigiga ilipsi anniqsuquplusri. 35 John atriqaqtuq nannimik ikimaruamik qaummaġksiplugu, ilipsipsuuq sivikitchuami taimani quviagigiksi qaumagikkaŋa. 36 Aglaansuli uvapkun piqaqtuŋa iġisimarimik kamanatluktuamik John-ŋum iġisimaruġhaniñunniñ, makua savaat iniqtaġikkaġma, Aapaa qaisaŋiñ savaaġitquplugich itqanaiglugich tamatkua nalupqinaiqsruġaat Aapamun tuyuġiġiġa. 37 Aapauruaqtuuq tuyuqaqtuq uvaŋnik uqaqtuq tamarrumuuna, ilipsi tusraaŋaqsimaitchaluagiksi nipaa unniñ kigiñaŋa qiniġlugu. 38 Ilipsi uqauttutai piginġitlugich unniñ ukpiginġitlugu taamna tuyuġikkaŋa. 39 Iġisaagigisi uqaġhich aglausi-maruq iñuuiġimik isruitchuamik paqitchiñasugiplusri. Tamarra tamatkua uqautiqaqtuq uvapkun, 40 aglaan piyummataitchusri uvaŋnun utlautisrugu-sri aasrii piññaġusri iñuuiġimik uvapkun.

41 “Nangaqsiuġksraq iñuŋniñ qiniġniġaġingitchiġa. 42 Aglaan iġisimagiksi, suutnaġingitchiksi piqpaqsriġiq suvaluk Agaayyutim piq-

paktaŋa. ⁴³Aggiqsuŋa Aapaa aŋalatchisaagun aasii akuqtuŋitchipsitña. Naagasuli iñuk kiña aggiqpan iŋmi saŋŋimigun, ilipsi akuqtuŋiagiaksi. ⁴⁴Ilipsi nanġautisruuruani avatmun aasriiñ suliqtuŋiŋitchiksi nanġausriaksraqsı Agaayyutmiñ kisianiñ. Qanuġusrimi ukpiqsriñaqpsi? ⁴⁵Isrummatiginagu uvaŋnun patchisiqtuŋisıñiñusri Aapaanun. Moses-ŋum patchitri sagviummigaa, taimñaami Moses ilipsi tunġavigikkaqsı. ⁴⁶Iłumun ukpiġiniġupsıuŋ Moses, tunġaviginayaqmigipsitña ukpiġiluŋa takku ilaan aglaktigun uqautigigaŋa. ⁴⁷Aglaan aglaaġikkaŋi ukpiġiŋiġit-ñapsigik, qanuġusri ukpiqsrigisıvısi uvaŋa uqafimnik?”

Jesus-ŋum Niġipchaiġha 5,000 Aŋutinik

6 ¹Taavruma aquagun Jesus ikaaŋaruq taagatchiaŋanun narva-ŋan Galilee-m. Taamna narvaq taggisıaqmiuq Tiberias-mik. ²Iñuġiallapiaktuat malilgiñiñiġaat, atakkii ilıŋisa qiñiġuġich quviq-naqtuat savaaŋi iłuaqsıraġaiġikun atniġñaqtuanik. ³Jesus qimiġaamun mayuqhuni, aquvinnısuq malıġuaqtıñi. ⁴Jew-ŋuruat niġiqpagvikaŋat taggisıaqtuq Apqusraaqtıtaulıġmik tarani qallıñısuq.

⁵Jesus qiñiġuġich iñuġiallapiaktuat iñuich utlautıruat iŋmiñun nipliutiniġaa Philip, “Nakiñ tauqsıġayaqpsi niġısuıġutiksraŋatnik ukua iñuich?” ⁶Taavrumıŋaguq nipliutiniġaa Philip uuktuaġuġu, Jesus-ŋum ilısımaani-kaluaġuġu sułıksrani. ⁷Philip-ŋum kiuniġaa, “Malġuk kavluutik akiaknik naamayumiñaitchut qaqqıaqsısigısaġuptigik iñullaa mikıruuramikunniñ niġıyumiñaqsiluġu.” ⁸Malıġuaqtı ilaŋata, Andrew, Simon Peter-m aniqataa, nipliqsuq, ⁹“Uvvaavani nukatpiaġruk piqāniqsuq tallımanik qaqquurani-k barley-nik suli qaluuraŋnik. Aglaan suġısisıvat taapkuia itna iñuġiaktıġıruami iñuŋmi?” ¹⁰Jesus nipliutıgai, “Iñuich aquvitıchigik.” Ivıgaŋuplunıguuq tamanna. Iñuk iluqani aquvinnısuq. Aŋutiłhiñat 5,000-sıyunaq.

¹¹Jesus-ŋum qaqqıaq tıġu’amiuŋ, Agaayyun quyanıġaa agaayupluni, a-taagutaupluniasrıi iñuŋnun aquppıruanun. Taatnatunsuli iñıqtaqāniqsuq qalukkun. Aasrıi iluqatıŋ niġiñıqsut pisuıġataqhutıŋ. ¹²Niġısuıllakmata, Jesus nipliutıgai malıġuaqtıni, “Iłakupayaat katıchigik aasrıi iksısuŋaqa-srı.” ¹³Katıchi’amin, immıġiñiġaich qulit malġuŋnik aguupmaich ilakuatnik tallımaniñ barley-niñ qaqquuraniñ iñuich niġġıvıgıkkatniñ. ¹⁴Iñuich qiñi-qamıtruŋ quviqnaqtuaq savaaq Jesus-ŋum iñıqtaŋa nipliġiñıqsut, “Iłumutun una ilaŋunıqsuq. Tarra sıvunıksrıqıraunıqsuq aggiqsuksrautauruaq nunam iñuıñun.” ¹⁵Jesus-ŋum kaŋıqsıñiġaa iñuŋnun umıalıġuqtınnıałıksrani nunurıłuni. Taatnaqhuni unıġuġich aullaumiugallaŋniqsuq qimiġaanun kisimi.

Jesus-ŋum Pisrułha Imġum Qaanagun

¹⁶Unnuksraaqman malıġuaqtai narvamun utlautıniqsut. ¹⁷Umıamun iki’amiŋ utıaqsiñıqsut Capernaum-mun ikaaqługu narvaq. Unnuagıqman

Jesus-ɲum utlangiññigaisuli. ¹⁸ Anuɲigūuutiqpauragnigai qaiḷguutiḷugich. ¹⁹ Maligūaqtit iputlutitḷ piñasrunik naagaqaa sisamanik mile-lanik igliangimiullu, qin̄iaqsiññigaaḷ Jesus pisruktuaq imiɲmi qalliruaq umiamun. Aasrii ilin̄ich iqsitichallapiagniqsut. ²⁰ Jesus-ɲum nipliutiniɲgai, “Iqsiñasri! Uvañauruɲa.” ²¹ Taapkua ikiyumaliqsiḷpiagnigaaḷ, aasrii ikipman taimmaiñaq umiam tikiññaniktignigaa sivuniɲgikkani.

Jesus-ɲum Qaqqiañuḷha Iñuñigmi

²² Uvlutqikman iñuich iñuɲgiaktuat aullangitichuat tamañanjanin̄ narvam, il̄itchuɲiniɲgaat atausrisualuk umiaq taraniitilañanik. Jesus aullaqataun̄gīḷha maligūaqtimigun sulī itqaginiɲgaat kisimiñ maligūaqtaiñ aullaḷhat. ²³ Atlat umiat Tiberias-miñ tulaagaqsiññiqsut qaniñanun niɲiqpagviata Atanguruq agaayutrianikman. ²⁴ Iñuɲgiaktuat kan̄iqsi-ma’amitruñ Jesus taraniñgīḷha unniñ maligūaqtai, umianun ikiḷplutiñ Capernaum-mun aullaɲniqsut pakakḷugu. ²⁵ Narvam igḷuani iñuich Jesus paqitnamitruñ, nipliutiniɲgaat, “Iḷisautrii! Qaḷaaglaan maun̄aqḷpich?” ²⁶ Jesus-ɲum kiugai, “Iḷumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, paqitkipsitñā takku niɲiḷḷapsigun qaqqiamik pisuiɲgataqhusri piqutigitlusruñaqnagich qin̄ikkasri quviqnaqtuat savaatka saññigikkapkun. ²⁷ Sakuugutiqaqasri niqimik piun̄gīsaqtuamik aglaan sakuugutiqaɲitchi niqimun ittuaksramun isruitchuamun iñuñigmun. Taamna niqi Iñuum Iḷñiñan qaitkisigaa ilipsitñun, takku Agaayyutim Aapam nalunaiqsagigaa iḷuaɲikkauḷhagun Ilaa.” ²⁸ Tamatkua apiqsruɲgaat, “Suruksrauvisa savaaqagniaɲuḷpta Agaayyutim savaaññik?” ²⁹ Jesus kiugai, “Uvva savaaq savaagitqukkañā Agaayyutim ilipsitñun, ukpiqsritqugaasri ilaanik tuyuɲikkagmiñik.” ³⁰ Tamatkua kiugaat, “Sumik qin̄ikkigayaqḷpisigut quviqnaqtuamik saññipkun, uvagut qin̄iḷglugu ukpiqsritḷasriḷuta ilipnik. Sumik iñiqtaqagayaqḷpich? ³¹ Sivulliaḷvut niɲimarut taiyuutiliñmik Manna-mik qaqqumik pakmakñaqtamik suviksraiḷaami atriḷḷugu uqautigimaruaq in̄iḷḷaan uqaiɲmi, itna, ‘Ilaan qaitchigai qaqqumik niqiksrañatnik pakmakñā.’” ³² Jesus niḷliqsuq, “Iḷumun nipliutigipsi, taimñā Moses niqīqaqtitchirūq ilipsitñik pakmakñā timiḷhiñamun ittuamik, taiyuutiliñmik Manna-mik. Uvvaaglaan Aapaa qaitchigaasri iñuunaqtuamik iḷumutuuruamik niqiksramik pakmakñā qīḷañmiñ. ³³ Uvvatakku niqiksraq Agaayyutim qaisañā ilañuruq atqaqtuaq pakmakñā iñuñigmiq qaitchiḷluni nunam iñuiñun.” ³⁴ Tamatkua nipliutiniɲgaat, “Ataramik qaitchisigut taavrumiñā niqiksramik.”

³⁵ Jesus-ɲum nipliutigai, “Uvañā atrigigaañā qaqqiam niqiksrauruam timikun, uvañā kan̄jigigaañā iñuutḷasriḷiksram iñuutichikun. Iñuk utlauruaq uvañnun niɲisulitqikkumiñaitchuq, sulī ukpiqsriḷuaq uvapkun imiɲgulitqikkumiñaitchuq. ³⁶ Aglaan uvañā uqautianikkipsi arguaqtuḷap-

sigun, takku ilipsi qiniǵaluaqłuǵa savaaǵikkapkun ukpiqsrisingitchusri. ³⁷Kiñapayaaq Aapaa qaisaǵa uvaǵnun utlautigisiruq. Aasrii kiñapayaaq uvaǵnun utlauruq saqitchumiñaitchiga. ³⁸Takku atqaqtuǵa pakmakǵa tuyuǵirima pitqutigikkana iñiqtaǵityaǵuǵu, pisuǵapkuunǵitchuaq. ³⁹Uvvauna pisuǵigigaa tuyuǵirim uvamnik tammaitqunǵiǵiksraǵa nalliatnikunniñ qaisaǵianikkañiñ uvaǵnun aglaan iluqaisa aǵitqiksillugich iñuǵiǵmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁰Uvvauna Aapaa pisuǵigigaa iluqatiñ qiniqtuat iǵniǵuruamik suli ukpiqsriruut ilaanik piqǵiksraǵat isruitchuamik iñuǵiǵmik aasrii uvaǵa makititkisipǵugich iñuǵiǵmun aqulligmi uvlumi.”

⁴¹Jew-ǵuruat uqapilutigiaqsiñiǵaat ilaan nipliǵhagun, itna, “Uvaǵa niqiksrauruǵa atqaqtuq pakmakǵa.” ⁴²Iliñich nipliǵniqsut, “Jesus-ǵunǵitpauna, Joseph-ǵum iǵniǵa? Uvaguut ilisimagivut aapanalu aakanalu. Qanuqhunimi nipliava atqaǵnipluni pakmakǵa?” ⁴³Jesus kiugai, “Uqapiluguiqitchi! ⁴⁴Kiñaunniñ uvaǵnun utlautilguitchuq kisanik Aapauruam tuyuǵirima uvaǵnun utlautipkaqmani. Aasrii uvaǵa aǵitqiksitkisigiga iñuǵiǵmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁵Sivuniksriqirit aglausimaruat, ‘Agaayyutim iñupayaat ilisautigisigai.’ Kisupayaaq naalaǵniruq Aapamik suli ilitchiyumaruaq Ilaaniñ utlautiraqtuq uvaǵnun. ⁴⁶Kia-unniñ qiniqsimaitchaa Aapa, aglaan kisimi Agaayyutmiqnisauruam qiniqsimagaa Aapa. ⁴⁷Iłumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq ukpiqsriruq isruitchuamik iñuǵiǵtuq. ⁴⁸Uvaǵa qaqqianuruǵa iñuunaqtuq. ⁴⁹Ilipsi sivulliasri niǵimanǵaǵmiñ pakmakǵaktamik qaqquamik suviksrailaami tuqurut timimikkun. ⁵⁰Aglaan qaqqiaq atqaqtuq pakmakǵa itniittuq, kiapayaaq niǵikpagu tuquyumiñaitchuq. ⁵¹Uvaǵa iñuunaqtuq qaqqiaq atqaqtuq pakmakǵa. Kiñapayaaq iñuk niǵigumi taavrumakǵa qaqqiamiñ iñuugisiruq taimuǵa, aasrii timiga qaqqianuruq qaisaksraǵikkaga nunam iñui iñuutlasritquplugich.”

⁵²Taatnaqman Jew-ǵuruat uqaatchagutiniqsut iǵmiknun aasrii apiqsruǵuǵu, “Qanuǵuni uuma iñuum timimiñik niqiksriññaqpatigut?” ⁵³Jesus-ǵum kiugai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi niǵiñǵitchupsiuǵ timaa Iǵniñan piqǵumiñaitchusri iñuǵiǵmik ilipsitiñi. ⁵⁴Kiñapayaaq niqiniktuaq timimnik suli iminiktuaq augikkamnik isruitchuamik iñuǵiññaktaqtuq, aasrii aǵitqiksitkisigiga iñuǵiǵmun aqulligmi uvlumi. ⁵⁵Uvatakku timiga iłumun niqiksrauruq, suli auga iłumun imiksrauruq. ⁵⁶Kisupayaaq niqiaqtuq timimnik suli imiqaqtuq augikkamnik iñuuruq uvapkun suli iñuugisipłuni piqasriutiluni uvaǵni. ⁵⁷Iñuuruam Aapam tuyuǵipluǵa, suli uvaǵaptuq iñuuruǵa ilaagun, taatnatuntuq kiña niqiaqtuq uvamnik iñuugisipmiuq uvapkun. ⁵⁸Iñuum taamna qaqqiaq niqigigumiñ iñuugisiruq qanavak taimuǵa. Taamnauruǵa qaqqiaq atqaqtuq pakmakǵa atringisraǵa qaqqiam sivil-

liapsi niġitchaġat, naagaunniin tuquplutin.” ⁵⁹Taatnaġniġai Jesus-ġum ilisautriñiġmiñi katraġvijnmi Capernaum-mi.

Uqałhich Isuitchuakun Iñuħikun

⁶⁰Iñugiaktuat maliguaqtaiñ tusraaplugu nipliġniqsut, “Taamna ilisauttun akuqtuħiksraġa sakiqnaqtuq. Kia naalaġniġisivauġ?”

⁶¹Uqautigaluaqtitaniguuq, Jesus-ġum kañiqsimapmitchañi maliguaqtini uqapiluktuat tamarrumuuna uqaġikkaġmigun. Taatnaqługich nipliutiniġai, “Taavruma nipim piyummataiqsitkaqsivasri? ⁶²Isrummatigisriuġ qinħiksraġa Iġñiġan Iñuum utiaqsikpan sivuani irvigimakkaġmiñun. Taatnaaqsikpan nikaliġukkayaġniqpisi? ⁶³Ipqitчуaq Irrusriq iñuħi-qaqtitchiruaġuruq. Timi iñuħiqaqtitchiñġitchuq. Uqałhich ilipsitñun uqautigianikkatka Irrusriurut, suli iñuupkaġisipiġaasri. ⁶⁴Naagauvva ilapsi ukpiġiñġitchaich,” Jesus-ġum taatnaġniġai. Ilisimaplugu aullaġniisagaťahaniñ kisuuħhat ukpiqsriñġitchuaq suli kisuugisiħha tuniriksraġmi. ⁶⁵Aasrii nipliġniqsuq. “Taavrumiġa piqusriqługu uqautigipsi, kiauunniin utlautiyumiñaiħha uvaġnun kisanik Aapam utlautipkaqpani taatnatlasriħuq.”

⁶⁶Taavruma aquagun iñugiaktuat maliguaqtai kiñumuaktut malitqikkummataiqługu ilaa. ⁶⁷Taatnaqhuni Jesus nipliutiniġai qulit malġuk maliguaqtini, “Ilipsipsuuq kiñumuakkumangitchaluaqmivisi?” ⁶⁸Simon Peter-m kiuniġaa, “Ii, Ataniiq, kimunmi aullaġisivisa? Ilvich pigigitin uqałhich isruitchuamik iñuunaqtuat. ⁶⁹Pakma ukpiġigikput ilitchuġiplugu ipqitchuaġutilaan Agaayyutmiqnisauplutin.” ⁷⁰Jesus kiugai, “Ilipsi qulit malġuuplusri piksraqtaaġingitpisimi? Aglaan ilari Tuunġaqmiqnisauruq.” ⁷¹Ilaanguuq uqautiginiġaa Judas, iġñiġa Simon Iscariot-ġum. Uvvatakku Judas qulit malġuuqataugaluahuni, tunisiyu-maniqsuq Jesus-mik.

Jesus-lu Aniqataiħu

7 ¹Tamarruma kiñuagun Jesus igliġniqsuq Galilee-mi, igliġummataiħaqhuni Judea-mi, atakkii Jew-ġuruat tuqqutchukługu. ²Jew-ġuruat niġiqpagvikaanata Palapkaat tikiyasriuruq. ³Uvvaasriin Jesus-ġum nukatchiañiñ aġutit nipliutiniġaat, “Unilħuq mannaaq, aullaġiñ Judea-mun, ilvillħ maliguaqtivich taamani qinġumigaat savaaq iñiqtagiħkan. ⁴Kiñauunniin iriqsimatłaitчуq savaaġmigun ilisimatqullapiaqami. Ilvich iñiqtapaqtuami tamatkuniġa, iluqaitñun iñuġnun ilitchuġipkaġiñ.” ⁵Taatnaġniġaat nukatchiañiunniin ukpiqsriñġitłutin Ilaanik. ⁶Jesus nipliutigai, “Piviksraġa nalaullugu tikiurangitchuqsuli. Ilipsi aullaħiñaaġurusri sumipayaq. ⁷Nunam iñuiñ uumigikkaġingitchaasri uvaptun, atakkii uvaġa uqausrimaplugich iñuuniaħhat pigiiħhagun.

⁸Ilipsi nigiqpagvikaanukkitchi. Aullangitchuḡa pakma atakkii aullaḡ-viksraḡa tikiumangitchuqsuli.” ⁹Taatna uqautilḡaaqḡugich Galilee-mi ittuaallaḡniqsuqsuli.

Jesus Nigiqpagvikaanani Palapkaatit

¹⁰Aquagun nukatchiani nigiqpagvikaanuanikmata, Jesus-tuuq aullaḡniqsuq sagviaqtusruḡaḡani iḡuḡnun, aglaan nalunautchiplu-ni. ¹¹Jew-ḡuruat qiḡiḡniḡaluḡniḡaat nigiqpagvikaanani itnaqhutiḡ, “Naamiimma taimḡa?” ¹²Iḡuich atqunaq uqaksraqtuniqsut Ilaagun, iḡa-ḡich uqaqhutiḡ iḡullaunautchipluḡ aasriilu iḡaḡich uqaqhutiḡ pigiḡiḡniḡipluḡ kinnitiḡiḡniḡipluḡ iḡuḡnik. ¹³Aglaan kia-unniḡiḡ uqaksraqtutiḡiḡiḡniḡiḡaa sagviḡḡluḡ, atakkii iqsipḡutiḡ Jew-ḡuruat sivulliuḡtinik.

Jesus Iḡisautriḡha Nigiqpagvikaanani

¹⁴Nigiqpagvikaanata avvaḡa atuumaanikman, Jesus utlautiniqsuq Jew-ḡuruat agaayyuvikpaḡatnun aasriḡiḡ iḡisautriaqsipḡuni. ¹⁵Jew-ḡuruat atqunaq quviḡutchaḡniqsut niḡliḡhutiḡ, “Qanuqhuni una iḡuk iḡisimaniḡa apai, iḡisaqsimaitchaluaqhuni?” ¹⁶Jesus kiugai, “Iḡisauttutiga uvamniḡniḡsaunḡitchuḡ aglaan Agaayyutmiḡ tuyuḡirim-niḡ. ¹⁷Kisupayaam piyummatiqḡumi maliguglugu Agaayyutim pisuḡha iḡisimatlagisigaa iḡisauttutma Agaayyutiḡniḡsauskmagaan naagaḡaa uvam-niḡniḡsauskmagaan. ¹⁸Iḡuk niḡiḡaḡtuḡaḡ iḡmiguḡhiḡnaḡ piḡiḡaḡniḡaḡtuḡ kamagitchiḡiḡksraḡmiḡnik. Aglaan taamna kamaḡaḡtitchiruaḡ tuyuḡi-rimiḡnik iḡumutuuruḡ, ilaani piitchuḡ taḡiḡiḡlaaḡ. ¹⁹Moses-ḡumliumaa qaitchitchaḡasri maligutaksranik? Aglaan nallipsiunniḡiḡ maligutaksra-payaḡaḡ tupigiḡiḡtchaḡ. Suvaata tuḡqutuchumavisitḡa?” ²⁰Iḡuḡiḡtuḡat kiugaat, “Iḡvich tuunḡaḡtaḡaḡtutin! Kia tuḡqutuchukpatin?” ²¹Jesus kiugai, “Atautchimik quviḡnaḡtuḡamik savaaḡaḡama, iluḡasri quviḡusruu-tigigiksi. ²²Moses-ḡum tiliḡiḡaasri iḡḡaḡurasri nalunaitḡutchiḡuplugich. Nalunaitḡutchiḡsauviksraḡat nukatpiḡaḡruich uvluḡ nalaurrutipman min-ḡuiḡsiḡviḡmun nalunaitḡutchiḡsuurusri miḡuiḡsiḡviḡmi. Uvvasuli, taamna tillisiḡiḡ aullaḡniḡiḡtchaluaḡmiuḡ Moses-miḡ aglaan sivulliḡap-sitiḡiḡ ilaan sivuani. ²³Nukatpiḡaḡruk nalunaitḡutchikkautlaniḡpan Jew-ḡuruat miḡuiḡsiḡviḡiatni, Moses-ḡum maligutaksraḡa navigunḡiḡllu-gu, suvaatami uumisuuḡtivistḡaḡ iḡuḡmik iḡuaḡsipaḡiḡniḡipluḡa Jew-ḡuruat miḡuiḡsiḡviḡiatni? ²⁴Atanniḡsuiḡasri sagvirautiguḡhiḡnaḡ qiḡiḡaḡhiḡnakun aglaan atanniḡsuisitchi nalaunḡaruakun.”

Jesus Christ-ḡuva?

²⁵Jerusalem-miut iḡaḡich niḡliḡiḡniḡsuḡ, “Imḡaunḡitchaluaḡaḡa iḡuk ipchua tuḡqutuchukpaḡat? ²⁶Aasrii maaniittuḡ! Ilaa uqaḡtriruḡ sag-

viqhuni. Naagauvva nalliatunniñ akitñangitchaat. Ipchua sivulliuqtit kanjicsiñgitchaluaqpatruñ Christ-ñuniługu? ²⁷ Aglaan Christ aggiqpan, kia-unniñ ilisimayumiñaitchaa nakitñaqtaulha. Naagauvva ilisimagikput uuma iñuum kisurñik aṇayuqaaqalha.” ²⁸ Jesus ilisautriñiğmiñi Jew-ñuruat agaayyuvikpaṇatni nipliğñiqsuq nipitusripluni, “Ilipsi ilitchiğipiagaluqpsitña? Kanjicsivisiuñ nakitñaqtautilaaga? Uvaṇa aggingitchuṇa uvapkuiñaq, aglaan tuyuğiriga ilumutuuruq. Ilipsi naluğiksi. ²⁹ Aglaan ilisimagiga atakkii Ilaaniñ aggiqluṇa, aasriiñ Ilaan tuyuğipluṇa.” ³⁰ Tamatkuaguq iñuich tiguyumagaluagñigaat, aglaan kia-unniñ tigunğiññigaa takku Ilaan tigukkauviksraṇa tikitmangitluni. ³¹ Iñugiakpauraqtuat ukpiqsriñiqsut Ilaanik, aasrii nipliqhutiñ, “Taimña Christ aggiğumi, quvinqatluktuani savaanik iñiqtaqağisiva uuma iñuum iñiqtañiñ?”

Tigurit Tiliraurut Tigutquplugu Jesus

³² Pharisee-ñuruat tusraa’amisigik, iñugiaktuat isivruagutiqaqtuat ilaanik, ilinjich piqasriqhutiñ qaukñijich agaayuliqsinik tuyuqağniqsut qanaksrinik tigutaaquplugu Jesus. ³³ Jesus nipliğñiqsuq, “Uvaṇa nayuqtaullapsaagaluagupsi aullağisiruṇa Ilaanun tuyuğirimnun. ³⁴ Ilipsi pakiaqsigisigipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña, aasriiñ irviksramnun tikitchumiñaitchusri.” ³⁵ Taatnaqman Jew-ñuruat uqaaqsilğiññiqsut iñmiknun, “Napmuṇiaqpa una iñuk uvaptiknun paqitchumiñaiññiva? Ilaa aullağniaqpa Jew-ñungitchuat nunaaqiatnun, Jew-ñuruat iñuuniağviatnun ilisautityağlugich Jew-ñungitchuat? ³⁶ Uvvatakku nipliqsuq, ‘Ilipsi pakikkisigaluagipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña.’ Nipliqsuqsuli, ‘Irviksramnun tikitchumiñaitchusri.’ Qanuqpami taatnaqami?”

Kuñi Iñuunaqtuam Imğum

³⁷ Niğiqpagvikaam uvlua aqulliq nuimatluktaununiqsuq. Taavrumani uvlumi Jesus qichaqhuni nipliğñiqsuq nipitusripluni, “Kisupayaaq imiğukkumi utlautiluni uvaṇnun imiğli. ³⁸ Atriługu aglausimaruat uqağhich, itna, ‘Kiñapayaaq ukpiqsriqpan uvapkun imğa suvliktuagugñiaqtuq siłatmun uummataaniñ.’” ³⁹ Taatnaiłiplugu Jesus-ñum uqautiginiğaa Ipqitchuaq Irrusriq akuqtuğniakkaṇat ukpiqsriuruaq ilaanik. Tarani taatnaḥhane Ipqitchuaq Irrusriq aatchuutaumaitlunisuli, takku Jesus utiqsimaitlunisuli pakmuṇa qilaṇmun.

Atingirrun Iñuñi

⁴⁰ Iñugiaktuam iñuum tusraa’amitruñ Jesus-ñum uqağhi nipliğñiqsut, “Una tarra iñuk ilumun taimña sivuniksriqiraupiaqtuq!” ⁴¹ Ilañiñi nip-

lianiqsut, “Christ-ɲuruq (itnautauruamik Anniqsuqtimik).” Aglaali atlat itnaɲniqsut, “Christ aggiɲumiñaitchuq Galilee-miñ. ⁴²Agaayyutim uqałhich aglausimaruat itnaqtut Christ kiñuviaɲigisiñiɲluɲu David-mun, suli anigisiñiɲluɲu Bethlehem-mi nunaaqqiani David-ɲum.” ⁴³Taatnaqhutin iɲluɲiiksinniqsut iñugiaktuat piqsriqhutin iłaanik. ⁴⁴Iłanisa tiguyumaga-luaɲniɲaat aglaan kia-unniiñ tigunɲiñniɲaa.

Ukpiqsriñiɲiɲhat Jew-ɲuruat Qaukłiich

⁴⁵Qaunaksrit utiɲniqsut qaukłiɲich agaayuliqsinnun suli Pharisee-ɲuruanun. Taapkua apiqsruɲniɲaich, “Suvaata uvuɲautinɲitpisiuɲ?” ⁴⁶Qaunaksrit kiuniɲaich, “Uvagut tusraavaaluktugut iñuɲmik taatna uqalɲutigiruamik.” ⁴⁷Pharisee-ɲuruat niplilɲiñniqsut, “Iłipsi kinnip-chanɲitchaluaqpisi?” ⁴⁸Iłitchuɲimaitpisiuɲ nalliata sivulliuqtipsa suli Pharisee-ɲuruat ukpiqsriñiɲiɲhat Iłaanik? ⁴⁹Aglaan iñugaaɲruich kisi-miɲ ukpiɲiɲaich. Tamatkua iñuich kaɲiqsimmataitchut malıɲutaksranik Moses-kun. Taatnaqhutin suksraunɲiqsauyumaaqtut.” ⁵⁰Nicodemus-guuq iłauñiqsuq taapkunani qaukłiɲiñi suli Pharisee-ɲuruani. Taamna qiniɲiɲaich-tuaq Jesus-mik sivuani, aasrii niplilɲiñiqsuq, ⁵¹“Malıɲutaksraɲiɲkaptiɲun atanniɲkatłaitchaatigut iñuɲmik tusraagaluaqnagu naagaqaa iłit-chuɲiɲagaluaqnagu sumik pisilaan.” ⁵²Taapkua iłaiñ kiuniɲaich, “Uvva, Galilee-ɲmiuɲupmivich? Iłitchuɲimainiñiɲiɲiɲu uqałhich aglausimaruat? Iłisaɲluɲich aasriiñ kaɲiqsisiɲiɲiñ sivuniksriqirit agɲiñgaqsimaiɲhat Galilee-miñ.”

Aɲnam Aɲukkaułha Sayuɲalıkun

⁵³[Tarani iluqatiɲ aɲiłaaɲniqsut,

8 ¹aglaali Jesus utłautiniqsuq iñɲiuramun atilıɲmun Olives-mik. ²Uvlaakuagun uvlaatchaurami Jesus utłautilɲiñniqsuq Jew-ɲuruat agaayyuvikpaɲatnun. Iñuich iñugiakpauraqtuat kattivigilɲiñniɲaich. Aasrii aquvitłuni iłisautiaqsilɲiñniɲaich. ³Agłaliqirit suli Pharisee-ɲuruat tikiutriñniqsut aɲnamik aɲukkauruamik sayuɲalıkun aasrii iluqaisa sivuɲaatnun qichaqtılugu. ⁴Jesus-mun niplilɲiñniqsut, “Iłisautrii! Una aɲnaq aɲukkauruq sayuɲalıkun. ⁵Uvagut malıɲutaksriusriaptikni Moses-ɲum tillisiqakkaɲatigut taatnasriq aɲnaq iyaɲaɲnik miłuqtuɲ-lugu tuqqutaksrauplugu. Qanuɲli una aɲnaq niplıutiginayaqpiuɲ?” ⁶Taatnaɲniɲaich Jesus pitchaqtıluɲu iłiɲich piqaɲukkaluaqhutin agvisiksramik. Aglaan Jesus sikitłuni nunamun agłanɲiqsuq arganmiñik. ⁷Taapkua apiqsruqtaqtuiñaaqsipmata, Jesus qichaqhuni niplıutiniɲaich, “Nallipsi killuqsasimaitchuam sivulliuluni iyaɲaɲmik miłuqsasqaag-liuɲ.” ⁸Taatnaqqaqhuni sikitłuni nunamun agłaaqsilɲiñniqsuq. ⁹Taamna tusraa’amitruɲ, taapkua iluqatiɲ aullaɲniqsut atausriutaaqhutin aullaɲ-

niiplutinj utuqqautluḡniḡmikniñ, Jesus kisinjḡuḡlu ḡnaḡlu qichaqtuaq tarani. ¹⁰Qichatqikhuni nipliutinigaa ḡnaḡ, “Naamiimma taipchua? Nalliataunniñ tuqqutaksraḡuḡnivatini?” ¹¹ḡnam kiunigaa, “Ii, Anjuun! Nalliatnik israaqtaitchuḡa.” Jesus nipliutigaa, “Uvaḡaptuuq tuqqutaksraḡuḡumiñaitchikpiñ. Aullaḡhiñaḡuḡtutin ḡlaan killuqsatqisruḡaḡnak!”]

Jesus Qaumman Nunam Iñuiñun

¹²Jesus-ḡum iñuich nipliutitqinjñigai, “Qaumaksrauruḡa nunam iñuiñun. Kisupayaam malikkumiña, qaumamik iñuunaqtuamik piññakkisiruq. Taatnaḡuni iñuuniatqikkumiñaitchuq taatuakun.” ¹³Pharisee-ḡuruat kiunigaa, “Ilvich ilisimarriqsimarutin ilipniñhiñaq, taatnaḡuḡu ilumutuugilguitchikput. Sumun atuḡumiñaitchuq taamna.” ¹⁴Jesus kiugai, “Taatniñḡitchuq. Uqautigigaluḡnaḡma uvamnik, nipliutipayaḡa ilumutuuruq, takku ilisimagiga nakitñiaqtautilaḡa suli napmun aullaḡniaqtilaḡa. Ilipsi ilisimanḡitchiksi nakiñ ḡḡiqsilaaḡa unniñ napmuñiaqtilaḡa. ¹⁵Ilipsi atanniqsuiraqtusri iñuñhiñauñikun, atanḡviaḡautaitchuḡa kimun-unniñ. ¹⁶ḡlaan atanniiruksrauniḡuma atanniutiksraḡa ilumutuuniaqtuq, takku tamarrumuuna kisima inḡitchuḡa, ḡlaan Aapauruam tuyuḡirima piqasriqsuḡaḡa. ¹⁷ḡlausimaruḡ maliḡutaksriusriapsitñi malḡuulutik ilisimarik atikpaknik uqautaak ilumutuuginipluḡu. ¹⁸Uvaḡa uvamnik ilisimarriqsimaaqtuḡa suli Aapam tuyuḡirima ilisimarriqsimaaqmigaḡa.” ¹⁹Tamatkua apiqsruḡniḡaat, “Naami aapagikkan?” Jesus kiugai, “Nalugiptiguk Aapagal. Ilisimanigupsitña, Aapagaptuuq ilisimanayaḡiksi.” ²⁰Jesus-ḡum taatnaḡniḡai tarani Jew-ḡuruat ḡaayyuvikpaḡatni iliraḡḡvigiḡpluḡu pivigikkaḡatni. ḡlaan nalliataunniñ tigunḡiññigaa, takku tuqqutauviksraḡa tikiumanḡitluni.

Jesus-ḡum Ilumutuuruḡuḡha

²¹Jesus nipliutitqinjñigai, “Uvaḡa aullaqsḡumaruḡa. Pakiaqsigisigaluḡḡipsitña, ḡlaan tuḡugisirusri killuunḡpasi natqiguttusriaḡanḡitchupsi. Atlanḡḡilḡusri, aullalḡuyumiñaitchusri aullaḡviginiakkamnun.” ²²Jew-ḡuruat nipliḡñiqsut, “Qanuqpa una, naaga inḡmiñik tuqunniappa? Takku niqliqsuq, ‘Aullaḡumiñaitchusri aullaḡviginiakkamnun.’” ²³Jesus kiugai, “Ilipsi maakḡaḡtaurusri, ḡlaan pakmakḡaḡtauruḡa. Ilipsi ḡḡiqsaunḡurusri marrumakḡa nunamiñ, ḡlaan nunamiqnisaunḡitchuḡa. ²⁴Taatnaḡhusri uqautigipsi killuliqiraunḡpasi tuḡugisiñiplusri. Tuḡugisipiaqtusri killuliqiraunḡpasi ukpiḡinḡisuaḡupsiuḡ ilaanutilaḡa.” ²⁵Taapku apiqsruḡniḡaat, “Kisuuvichuvva?” Jesus kiugai, “Aullaḡniisaqqaapiathaniñ uqautigaluḡḡipsi kisuuḡilaamnik. ²⁶Iñugiaktuatigun nipliḡluḡa isilḡigumiñḡaluḡḡipsi.

Uvaṇa nipiqaqtuṇa nunam iñuiñun tusraakkahñamnik Ilaaniñ tuyugi-rimniñ ilumutuuruamiñ.” ²⁷Tamatkua kañiqsiñgiññaat uqautrisilaqtin Agaayyutikun Aapauruakun. ²⁸Taatnaqługich Jesus nipliutilgiññigai, “Iñuum Iğñiña kivanikkupsiuṇ, iłitchuğipmiługulu pigisigiksi ilaṇutilaağa, suli iñiqtaqaqtanğiğigai uvapkuinaq aglaan nipiqałigai Aapam kisimi iłisauttutaagun. ²⁹Aasrii tuyugiriga uvamni piqatauruq, Ilaan kisivrip-changitchaṇa, takku ataramik quyalimaagigai.” ³⁰Iñugiaktuat tusraaruat Jesus taatnaqman ukpiqsriñiqsut Ilaanik.

Qitungai Abraham

³¹Taatnaqługich Jesus nipliutiniğai Jew-ḡuruat ukpiqsriuat ila-anik, “Ilipsi iłisauttutitka tupigituiñağupsigik sivutmun, iłumutun maliguaqtiginiagipsi. ³²Iłumutuuruuq iłitchuğiniagiksi, iłumutuulhum patchisaisitkisigaasri.” ³³Taapkua kiuniğaat, “Uvagut Abraham-ḡum kiñuviağigaatigut. Kimununniñ savaktaagruumaitchugut. Uvvami qanuqpich nipliqaqich ‘patchisaisitkisigaasri’ itna?” ³⁴Jesus nipliutiniğai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq killuqsqaqtuuaq savaktaagru-liutraqtuq killuğmun. ³⁵Savaktaagrugli nayuutitlaitchuq aṇayuqaagiñi ataramik, aglaan iğñiguruuq nayuutiraqtuq. ³⁶Ilipsi Agaayyutim Iğñiñan patchisaisitpasri, tarra nalupqinaitchuanik patchisaitkisirusri. ³⁷Iłisimagigai Abraham-mun kiñuviağiğiqsi, naagasuli tuqurviksraq-siuğipsitña, takku akuqtuumanğitługu iłisauttutiga. ³⁸Uqautiqaqtuṇa Aapama qinigtitananik uvamnun, aasrii iñiqtaqağaqtusri Aapapsitñiñ uqauttusriapsitñik.”

³⁹Tamatkua kiuniğaat, “Uvagut aapagigikput Abraham.” Jesus-ḡum kiuniğai, “Ilipsi iłumun Abraham-ḡum qitungağikpasri, savaaqağayaq-tusri ilaatun. ⁴⁰Naagauvva tuqurviksraqsiuğipsitña, uqautigaluaqtitlusri iłumutuuruamik tusraakkamnik Agaayyutmiñ. Abraham taatnaqsi-maitchuq. ⁴¹Ilipsi savaaqaqtusri Aapagikkapsi savaaḡiñik.” Tamatkua kiuniğaat, “Uvagut aapaiḡaunğitchugut. Apa atausriq pigigikput, Agaayyun ilaa.”

Qitungai Tuungaum

⁴²Jesus kiugai, “Agaayyutmik iłumun aapaqağupsi piqpaginayağip-sitña, takku agqiqaṇuṇuṇa Agaayyutmiñ, aasrii pakma uvaniitluṇa agğiñğitchuṇa uvapkuinaq aglaan ilaan tuyuğipluṇa. ⁴³Suvaata kañiq-sitłaitpisiuṇ uqałigai? Ilipsi naalağniyummatiqanğitchiksi uqauttutiga. ⁴⁴Tuungaum aapagikkapsi qitungağiplusri aasrii maligutchiyumaruaḡup-lusri aapagikkapsi kimmutaiñik. Aullağniisaqqaapiathaniñaglaan ilaa tuqutuchiruaruq. Ilaa tapiqsuusrimaitchuq tuṇaanun iłumutuulhum ilaa piitłuni iłumutuuruamik iḡmiñi. Uqaqami saglumik iñiqtaqağaqtuq takku

sagluturuanyupluni, sagluuqtuaipayaam aapagiplugu. ⁴⁵Uvaŋa ilumu-tuuruamik uqautigipsi, taatnaqhusri ukpigingitchipsitña. ⁴⁶Kiñaunniñ nipliŋguitchuq uvapkun ilumutuŋuŋlugu killuuruanuniluna? Uvvami uqauti'apsi ilumutuuruamik, suvaata ukpigisrunŋitpisitña? ⁴⁷Iñuum aggiqsuam Agaayyutmiñ naalaŋnigai Agaayyutim uqautai. Ilipsi agaayutiŋiqsaunŋitlusri naalaŋniyummataitchusri."

Jesus-lu Abraham-lu

⁴⁸Jew-ŋuruat kiuniŋaat Jesus, "Uvagut nalauttugut nipliqapta ilvich Samaria-ŋmiuniplutin suli tuunŋaqtaraqhutin." ⁴⁹Jesus kiuniŋai, "Uvaŋa tuunŋaqtaraqŋitchuŋa. Aapaga kamagikkaŋigiga aglaan kamakutaitchipsitña. ⁵⁰Pakkiaŋingitchiga kamagikkauŋiksraq uvapkuinaq, aglaan atlam pakkiaŋigaa kamanaqtitaufiksraŋa, aasrii ilaa atanŋuruq. ⁵¹Ilumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaam uqauttitka tupigigumigich tuquyumiŋaiaiaqtuq." ⁵²Jew-ŋuruat kiuniŋaat, "Pakma nalupŋiginŋigikput tuunŋaqtaraqhiñ. Abraham sivuniksriqirillu tuqumarut, naagasuli uqaqtutin, kisupayaam tupigikpagu uqaqtutin tuquyumiŋaiaiaŋniplugu. ⁵³Uvagut sivulliaqput Abraham tuquaniksimaatuaq sulipsuq sivuniksriqiripayaatlu. Kamanatlukkumavich Abraham-miñ? Kisuunasrukniapniŋmiuvva ilvich?" ⁵⁴Jesus kiugai, "Uvapkuinaq kamakutiŋaŋniŋuma suutnauyumiŋaitchuq. Aapamnik kamagiriŋaqtuŋa, taavrumiŋa ilipsi Agaayyutiginitchapsitniŋ. ⁵⁵Aasriisuli ilitchuŋianiksimaitchiksi, aglaan uvaŋa ilisimagiga Agaayyun. Uqaguma Ilaa nalunilugu sagluturuanyuniaqtuŋa ilipsisun. Aglaan ilisimallapiagiga aasriiñ uqatŋa tupigiplugu. ⁵⁶Abraham-ŋum sivulliapsi ukpiŋsriŋigimigun kaŋiqsiplugu aggiŋisiŋiŋa nunamun quviatchautigikkaŋa suli qiniŋummiuŋlugu taimña uvluga. Arguaqutailŋapiaŋlugu aggiŋisiŋiŋa ilaa quviasruktuq." ⁵⁷Jew-ŋuruat kiuniŋaat, "Malŋukipiaq qulinik ukiuniksimaitchutinsuli aasriiñ qiniŋsimaniviuŋ Abraham?" ⁵⁸Jesus kiugai, "Ilumutuuruamik nipliutigipsi, Sivuanunniñ Abraham-ŋum aniŋksraŋan, inŋaniktuŋa." ⁵⁹Tamatkua tigusriŋiqsut iyaŋaŋnik miŋuqtuŋuklugu, aglaan Jesus iriŋniqsuq aasriiñ anipluni Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatniñ.

Jesus-ŋum Iŋuaqsigaa Aŋun Ayaŋaruŋaq Aniŋigimiñiŋaglaan

9 ¹Jesus pisruksaŋigimiñi qiniŋniqsuq aŋutmik ayaŋaniqsuamik aniŋgataŋigimiñiŋaglaan. ²Maliguaqtaiñ apiqsruŋniŋaat, "Ilisautrii! Kia killuqsautaan aniŋhaniñ ayaŋapkaŋniqpaun? Ilaan naagaqaa aŋayuqaakkiñ killuqsautaaŋniŋ?" ³Jesus-ŋum kiugai, "Taavruma ayaŋaŋa kaŋiqanŋitchuq ilaan killuqsatŋanun unniñ aŋayuqaakkiñ killuqsatŋanun. Ayaŋaruŋaq Agaayyutim saŋŋia qiniŋnaqtitquplugu ilaagun. ⁴Savaaŋiraksraŋigikput sivutmun piyumiŋaŋnaptikni. Unnuŋaq tikiñ-

ñiaqtuq, kia-unniñ savagvigiyumiñaisaŋa. ⁵Uvaŋa maani nunami innamni qaumaksrauruŋa nunam iñuiñun.” ⁶Taatnaanikami Jesus-ŋum tivvuaqhuŋi nunamun akurruŋiniga maggamun, aasriñ nanuklugik maggamik taavruma aŋutim irrak, ⁷nipliutiplugu, “Aullaŋutin igguŋia-ŋuŋ kigiñan narvauranun Siloam.” (Taamnaguuq mumiutiqaqtuq Tuyuuŋimik.) Taamna aŋun aullaqhuŋi, kigiñi igguŋiaqamiuŋ uti-ŋiqsuq qinñitlasripluni. ⁸Iñuuniaqataiñ suli tamatkua qinñitkaaŋiñ iŋjularaupman apiqsruqtautiaqsiñiqsut, “Unauvva taimñaunŋitpa aŋun aquppipluni iŋiulayuk?” ⁹Ilaŋisa taivrumiñaunigaat. Ilaŋiñli nipliŋniqsut, “Qaŋaa! Taivrumiñaunŋitchuq, taatnatun qinñitaqsiñaqtuq.” Taamna aŋun iŋmiñik nipliŋniqsuq, “Taimñauruŋa.” ¹⁰Tamatkua apiqsruŋniŋaat, “Qanuqhutinmi qinñitlasripkakkauvich?” ¹¹Ilaan kiugai, “Iñuum atiaq-
tuam Jesus-mik irrakka maqatlamik nanuqqaqlugik aasriñ tiligaŋa Siloam-mun igguŋiaquplugu kigiñaŋa. Tarra aullaqtuŋa, aasriñ igguqsag-
luqqaqtuŋa qinñitlasriuruŋa.” ¹²Taapkua apiqsruŋniŋaat, “Naamiimmami ilaa?” Kiuniŋai, “Naluruŋa.”

Pharisee-ŋuruat Apiqsruqtuŋaa Huaqsikkauruq

¹³Tamatkua taamna aŋun qinñitlaisimaruq aullautiniŋaat Pharisee-
ŋuruanun. ¹⁴Tamannaguuq uvluq Jesus-ŋum maqatlamik nanuklugik aŋutim irrak piŋha qinñitlasritquplugu Jew-ŋuruat minguiqsiagviginiŋaat. ¹⁵Tarra Pharisee-ŋuruat apiqsruŋniŋniŋaat qanuqhuni qinñitlasripmaŋaan. Aasrii uqautiniŋai, “Taivruma maqatlatiqlugik irrakka, igguqapku kigi-
ñaŋa pakma qinñitlasriuruŋa.” ¹⁶Pharisee-ŋuruatguuq ilaŋich nipliŋniqsut, “Taimña iñuk taatnaiŋiplugu iñiqtaqaqtuq Agaayutmiqnisaunŋiñniqsuq, takku atuqtaksraq minguiqsiagvikun tupikkutaiñiga.” Atlatli nipliŋniq-
sut, “Qanuŋunimi iñuk killuliqirauruq iñiqtaqatlagisiva taatnatchiñik quvinaqtuamik savaanik?” Taapkua igluŋiiksinniqsut taavrumuuna. ¹⁷Pharisee-ŋuruat apiqsrutqilŋiñniŋaat taamna aŋun, “Qanuŋli nip-
liutigitlanayaqpiuŋ ilaa qinñitlasripkaŋniplutin?” Taavruma kiuniŋai, “Sivuniksriqirauruq.”

¹⁸Jew-ŋuruat ukpiqquŋtiqaŋumangiñniŋaat qinñitlaiŋimniñ qinñitlasriŋha. Kiisaimma tuŋluqpaich taavruma aŋutim aŋayuqaak. ¹⁹Ilaŋisa apiqsruŋ-
niŋaich, “Una igñigivitchu? Nipliutigitlavitchu animañha ayaunapluni? Qanuqhunimi qinñitlasriŋa pakma?” ²⁰Aŋayuqaakkiñ kiuniŋaich, “Uvaguk ilisimagikpuk ilaa ignigikkaqpuq suli ilisimagikpuk aniŋimniñaglaan ayaunañha. ²¹Aglaan nalugikpuk qanuqhuni pakma qinñitlasriŋha, naaga-
qaa nalugikpuk kimun qinñitlasripchaŋha. Ilaa iñuguaniksimaatquq suli kiggutitlasrimaatquq iŋmiñun. Apiqsruqtaqsiuŋ.” ²²Aŋayuqaanuruak taatna nipliŋniqsuk iqsikkutiqaqhutik Jew-ŋuruanun, takku sivunnianik-
simaatquq kia iñuum nalupqinaiglugu uqaŋikpugu Jesus Christ-ŋuniŋu

anitkisiplugu katraǵvijnmikniñ. ²³Taatnaqhutik taapkuak aᅇayuqaanruak nipliǵñiqsuk, “Ilaa iñuguaniksamaruq, apiqsruqtaqsuñ!”

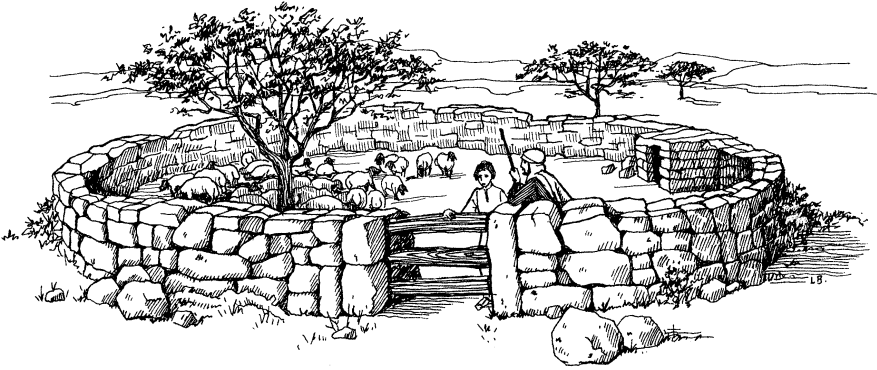
²⁴Tugliǵiǵuqu tuǵulǵiññiǵaat iñmiknun taimña aᅇun animaruq ayaunapluni aasriiñ nipliutiǵuqu, “Agaayyutim sivuǵaani akiqsruǵiñ ilumutun uqǵisiǵapkun. Uvagut ilitchuǵigikput taimña uisitin killuliqirauǵha.” ²⁵Taavruma kiuniǵai, “Ilaan qanusruǵha nalugiga. Atausriq ilisimagiga, uvaᅇa ayaunagaluaqtuami pakma qinñitlasriruᅇa.” ²⁶Taapkuapiqsrutqilǵiññiǵaat, “Qanusriǵaqhutin qinñitlasripkaqpatin?” ²⁷Kiuniǵai, “Uqautianikkaluǵipsi aglaan naalaǵnisunǵitchusri. Suvaatami tusraatqiguaqsilǵitpisiuᅇ? Naaga malǵuaqsutisrukpisi ilaanun?” ²⁸Tamatkua kiuniǵaat uqaniǵluutiǵuqu, “Ilvich taivruma malǵuaqtigiliutiǵaatin. Uvagut Moses-ᅇum pigiǵaatigut. ²⁹Ilisimagikput Agaayyutmun uqautruǵha taimña Moses, aglaan nalugikput tamanna iñuk nakiñ agǵiqsilaᅇa.” ³⁰Taavruma aᅇutim kiuniǵai, “Atlayuaǵnarruqtugalukkut nalunikapsiuᅇ nakitñaqtauhagun, aglaan qinñitlasripkaǵaᅇa. ³¹Ilisimagikput, Agaayyutim naalaǵnitǵiǵha killuuruanun, aglaan naalaǵniraǵigai kamagirini suli tupiksruuat pisuǵiǵmiñik. ³²Nunam aullaǵniisaǵataǵhaniñ tusraanǵaqsimaitchut iñuᅇmik qinñitlasripkakkauruamik ayaunapluni animaruamik. ³³Kisianik taimña iñuk agǵiqsuanuluni Agaayyutmiñ pigumi avataagun sumik iñiqtaqalǵuyumiñaitmiuq.” ³⁴Tamatkua kigguqᅇuᅇniǵaat, “Animagaluaqtutin killukun iñukkuksaanuᅇplutinlu aglaan ilisautniǵaqsivisigut?” Taatnaqqaqᅇuqu ilinǵa aninniǵaat katraǵvijnmiñ.

Irrutchikun Qinñitlaiǵauǵi

³⁵Jesus tusraaniǵaa ilaa aninniǵuqu. Paqitnamiuᅇ nipliutiniǵaa, “Ukpigiviuᅇ Iǵniᅇa Iñuum?” ³⁶Taavruma Jesus kiuniǵaa, “Uqautiᅇᅇa kisuutilaanani. Uvaᅇali ukpigiyumigiga ilaa.” ³⁷Jesus nipliutigaa, “Ilvich qinñianiksimaǵiñ, suli ilaanuruq pakma uqaqatin.” ³⁸“Ataniiq! Uvaᅇa ukpigigikpiñ,” taamna nipliǵñiqsuq, aasrii sitquqhuni sivuǵaanun Jesus-ᅇum. ³⁹Jesus nipliǵñiqsuq, “Agǵiǵñiqsuᅇa nunamun pisigiplugu atanniqsuiǵksraq, ayaunaruat qinñitlasripkaǵlugich, suli qinñitlanasrugiruat ayaupkaǵiaqᅇugich.” ⁴⁰Ilaᅇisaguuq Pharisee-ᅇuruat tarani ittuat tusraa’amitruᅇ taatna nipliᅇman apiqsruǵniǵaat, “Uvaguttuuq qinñitlaitchuaǵivisigut?” ⁴¹Jesus-ᅇum kiugai, “Ilipsi qinñitlaitchupsi killuutaiññiaǵaluaqtusri, aglaan qinñitlaruaǵiᅇlusri ilipsitñik killuutiǵaǵuaqtusri.”

Atrikusraun Ipnaiǵaǵvikun

10 ¹Iᅇumutuuruamik nipliutigipsi, “Iñuk isinǵitchuaq ipnaiǵaǵvium taluagun, aglaan mayuaqtaqtuaq atlakun tigliᅇniaqtauruq ivayaqtuqtaupluniᅇ. ²Aglaan isigaqtuq talukun ipnaich munaqsrigiraǵiǵaat.

(Jn 10.1)

³Taluliqirim taluigutiragigaa. Ipnaich tusraaragigaat nipaa tuqługaqmatin atigmitgigon, aasrii ilaan annisiraigigai. ⁴Annisianikamigich sivulliuagagigai aasrii ipnaich malikługu nipaa ilisimaplugu. ⁵Tamatkua atlamik maliutritłaitchut, aglaan qimagaigigaat nipaa ilisimangitługu.” ⁶Jesus atrikusrautmik uqautipmatin, ilinisa kanjicsiniginigaat sumik uqautitilaagtin.

Jesus Nakuuruaq Munaqsri

⁷Jesus nipliutitqiniginai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Uvaņa taluuruņa ipnaiņi. ⁸Atlakauplutin sivumni tikiaruat iluqatin tigliniaqtaurut ivayaqtuqtauplutinļu aglaan ipnaich naalaņnisaitchaich tamatkua. ⁹Uvaņa taluuruņa. Kisupayaaq isigumi uvapkun anniqsugisiruq; ilaa isiqtoni naagaqaa aniruni paqittaņnaqtuq niqiksraq. ¹⁰Tigliniaqti tikitchaqtuq kisanik tigliqiaqhuni tuqqtchityaqhuni unniiņ piyaqquqtaityaqhuni. Uvaņali agqisunā tamatkua iņuich iņuułigmik piņņaquplugich inuņaiļlapiaglugu.

¹¹“Uvaņa munaqsriļlautaigigaatņa ipnaich. Munaqsriq nakuuruaq tuquyumatiaqtuq ipnaiņik piqusriguni. ¹²Akiņņaņniaqtim munaqsriņungitchua ipnaich pigingitchai. Unitługich qimagaqtuq qiniqami amaqqumik agqiaqsiruamik. Amaqqumaasrii kiņmaqlugich siamitkaqsipługich tamatkua ipnaich. ¹³Akiņņaņniaqti iņuk qimagaqtuq akiņņaņniaqtaułhiņaiłigmigon. Suksraingitchai ipnaich.

¹⁴“Uvaņa ipnaich munaqsraat nakuuruaq. Iļisimmaagitka ipnaitka suli ilinisa uvaņa. ¹⁵Taatnatun Aapam ilisimałha uvamnik, uvaņaptuq Aapa ilisimagiga. Uvaņa piyumatiaqagiga tuqułiksrağa piqutigilugich. ¹⁶Aasrii atlattuuq ipnaich pigigitka munaqsriviņmi uvaniingitchuat. Tikiutraksragitmitgita, aasriiņ naalaņniņaagaat nipi-

ga. Tarra atautchiinağugniaqtut ipnaich suli munaqsrii atautchiinamik. ¹⁷Aapam piqpagigaana tuqqutriyumałapkun piqusriğluja inuñnik, aasriin tuqqutaunikkuma inugutqikkiñhitchuaja. ¹⁸Kia-unniin tuqqutchumiñaitchaaja nunuriluja. Uvapkuinaq qaisağigiga pisułapkun, qaiñhiinaağıplugu suli satuñhiinaağıplugu. Taamna tillisiağikkağa Aapaaniñ atuqugiga.”

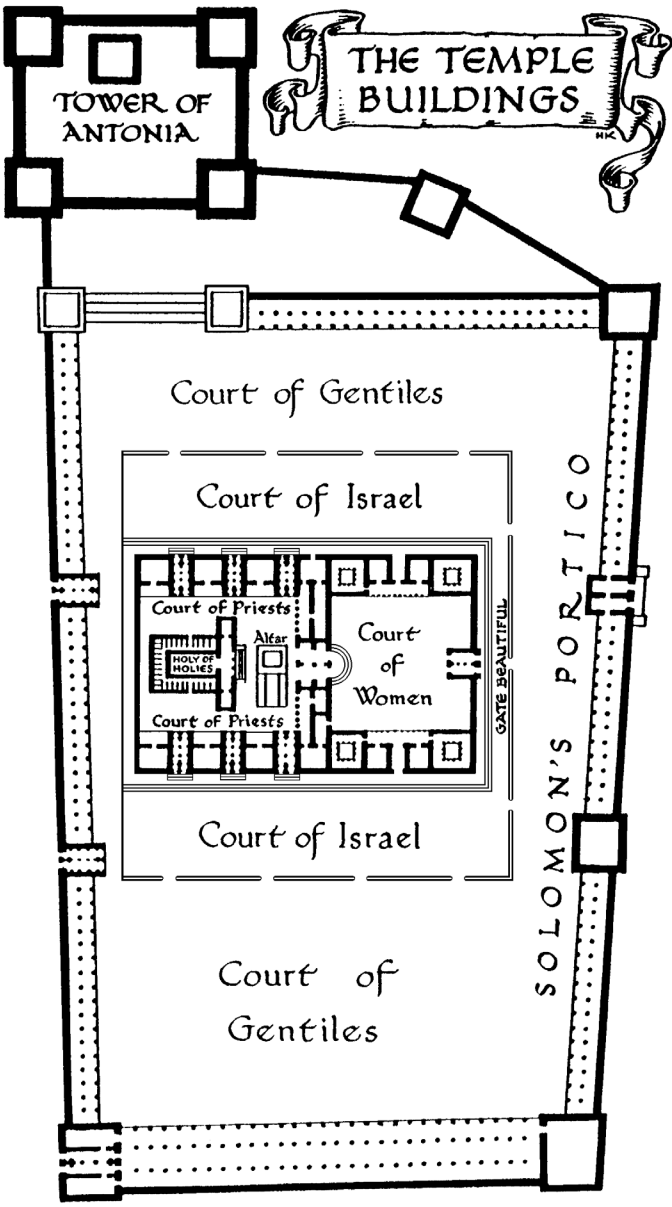
¹⁹Tarani Jew-ñuruat atingilgiñniqsut piqusriqhutin tamatkuniña uqattutininik. ²⁰Inugiaktuat niplianiqsut, “Ilaa tuungağmik piqağniqsuq, kinniqiruq. Suvaata naalakpisiuñ?” ²¹Atlatli niplianiqsut, “Inuk tuungaqtalik uqağumiñaitchuq taatna. Qanuğuni tuungaqtalik qinñitlasripkaigisiva ayaunaruamik?”

Jew-ñuruat Ayaiñhat Jesus-mik

²²Iłgiñniqsuq niğiqpagvikaq Jerusalem-mi. Itqattutiginigaa Jew-ñuruat agaayyuvikpañat anmalgitqikman taimani qaayugñainanikmagich. ²³Jesus pisruksaagñiqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni Solomon-ñum Quligutaanik taggisiliñmi. ²⁴Aasriin Jew-ñuruat avataanun kati’amin nipliutinigaat, “Qanutun taktigiruami naliğutitchaaqsivisigut? Iłumutun uqattutigit, Iłvich Christ-ñuvich?” ²⁵Jesus kiugai, “Uqautianikkaluagipsi, aglaan ukpiğingitchipsitña. Savaat inñiqtağikkağma Aapaa sanñiqutaagun uqautigigaatja. ²⁶Aglaan ukpiğingitchipsitña atakkii ipnaiğingitlusri. ²⁷Uvaña ipnaima nipiga naalagağigaa, uvaña ilisimaplugich, ilinisa malikluja. ²⁸Inuułiğmik isruitchuamik qaitchigitka, ilinich tuquyumiñaiqugitunniin. Kia-unniin ivayaagiyumiñaitchai uvañniin. ²⁹Sua Aapaa qaiññanikkaja uvañnun kamanatluktuq iluqaaniin. Kia-unniin ivayaagiyumiñaitchaa Aapam qanakkutaaniin. ³⁰Aapagalu atausriuruguk.”

³¹Jew-ñuruat iyağañnik tigusritqilgiñniqsut miłluuguklugu. ³²Jesus nipliutinigai, “Sivuqqapsitñi uvaña savaaqaqtuami inugiaktuanik savaalautanik Aapam uvañnun inñiqtağitqukkañiñik, nalliatigun tamatkua miłquqtuğukpisiñña?”

³³Jew-ñuruat kiuniğaa, “Savaallautatigun miłquqtuğingitchiptigiñ, aglaan sagluuqtuagutiqałapkun, takku inuñhiinaugaluahutin uqaqtutin ilipnik Agaayyutauniplutin.” ³⁴Jesus kiugai, “Maligutaksrağikkapsitñi aglausimaruq, ‘Agaayyun nipliğniqsuq, Iłpsi agaayyutaurusri.’ ³⁵Kanjiqsimagivut uqałhich aglausimaruat ilumutuugisilhat taimuaja. Agaayyutim taiñigai agaayyutinik taipchua inuich akuqtuiruat uqałiğmiñik. ³⁶Uvañjali tigusriagipluaja Aapam tuyuğikkağigaaja nunam inuiñun, qanuqhusrimi nipliavisi saglupluja uqağniğluutigiñiplugu Agaayyun nipliğama iğniğinipluaja Agaayyutmun. ³⁷Ukpiğinaaja savaaqangitchuma Aapaa savaañiñik, ³⁸aglaan savaağiniğupkich, ukpiğiniğitchaluagupsitñaunniin, savaağikkatka ukpiğiraksrağisri.

(Jn 10.22)

Taatnaġupsuq kanjqsiniiaqtusri nalupqisrunġiglusri Aapam uvamniitilaanjanik suli uvaŋa Aapamniitilaamnik.” ³⁹Taapkuaguq tiguymatqiaqsigiñiġaat aglaan annalgiñiġisq ilinisa arganjitniñ.

⁴⁰Jesus utiligniñisq Jordan kuuk ikaaqluġu taivruma John paptaaġivianun, aasrii tarani itkaqsipluni. ⁴¹Iñugiaktuat iñuich tikiagaqsiñiġaat avatmun itnaqhutin, “John taimña iñiqtaqanġitchaluaqtuq quviqnaqtuanik aglaan uqauttipayaŋa uumuuna iñkun ilumutuuruq.” ⁴²Taatnaqhutin iñugiaktuam iñuum ukpiġiniġaa Jesus.

Lazarus-ġum Tuquħa

11 ¹Iñuk Bethany-mi iñuuniaqtuaq atiaqtuaq Lazarus-mik atniġniġisq. Taamna Bethany nunaaqiuraq nukagiik Mary-mlu Martha-mlu irviak. ²Taamnaġuq Mary taimña kuviriruaq tipraġiksaumik Atanġum isigaiñun aasrii allaqluġich nutchamiñik. Taavruma aġutnunġa Lazarus atniġniġisq. ³Nukagiik aġnak tuyuqagñisq Jesus-mun kilgutmik itnaqluġu, “Ataniq, ilauraannan piqpagikkan atniġniġisq.” ⁴Jesus tusraa’ami niplisq, “Taamna atniġnaq isruqanġitchuq tuquħimun. Atuummigiisruq kamaġikkauħiksrajanun Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim Iġniña kamaqaqikkautqupluġu taavrumuuna atniġnakun.” ⁵Jesus-ġum piqpagiġai Martha-lu aniqataalu Mary Lazarus-lu. ⁶Ilaan tusraa’amiuġ Lazarus atniġnaġnipluġu, irvinmiñi ittuallapsaagñisq malġuñni uvlunni. ⁷Taraġna maliguaqtini nipliutiniġai, “Ki, utitqilħakta Judea-mun!” ⁸Maliguaqtaiñ kiuniġaat, “Iħisautrii! Uvvaquyuraqnaami Jew-ġuruat iyaġaġnik miħuqtuġniġuġaatin, utiġnialġitpiñmi taamuġa?” ⁹Jesus niplisq, “Uvlum qaumaninġa sassaqaġitpa qulit malġuñnik? Iñuk uvlum qaumaninġani iġliġumi putukitchumiñaitchuq, atakkii qiñiqluġu siqiñġum qaummataa marruma nunam. ¹⁰Aglaan unnuam taaqtuami iġliġumi, putukkitkisiruaq piilħuni qaumamik.” ¹¹Jesus taatnaqqaqluġich nipliġniġisq, “Iħauraaput Lazarus siñksaqtuq, aglaan iqiiqsitchaqtuġniġaġiġa.” ¹²Maliguaqtaiñ kiuniġaat, “Ataniq, siñikkumi iħuaqsiñiaqtuq.” ¹³Aglaan Jesus piñiqsuaq Lazarus tuqunipluġu. Taapku isrumaniqsut uqaġasrukniqqluġu siñksapiaqtuamik. ¹⁴Jesus nipliutiniġai nalupqinaiqqluġu, “Lazarus tuquruq. ¹⁵Aglaan piqutigiplusri, quyaruġa taamani iñiħħapkun, ukpiqsrisiñiqplusri pitħuġluġu. Utlagħakput!” ¹⁶Thomas, taiyuutilik Malġimik, nipliġniġisq maliguaqtuqatmiñun, “Ki! Iħisautrii, piqasriġħakput! Uvagullu tuqatigiyumigikput!”

Jesus Aġitqigviuruq Suli Iñuħhupluni

¹⁷Jesus tikitñami, ilitchuġiniġaa Lazarus iluviqtaunjaniksimapluġu sisamani uvluni. ¹⁸Bethany-guuq uħasriġumi iñiħħiġisq Jerusalem-

miñ. Sivisutilaaqāgnisusq malġuktun mile-laksrayuṅnatun. ¹⁹Aasriiñ Jew-ḡuruat iñugiaktuat agġiġñiqsut, Martha-lu Mary-lu qiñiġiaqluġik araaqtuġiaqluġik aniḡaurañaknik tuquḡhagun. ²⁰Martha-m tusraa'a-miuḡ Jesus agġiaqsipḡugu aniḡluni paagñiġaa. Aglaan Mary aimmiñiqsuq. ²¹Martha-m Jesus nipliutigaa, "Ataniiq! Uvani itchuvich, aniḡaura-ġa tuqunayaitchuq. ²²Aglaan ilisimagiġa, pakmaunniñ Agaayyutim qaitchitḡagaatin, qanusripayaamik inġiġuvich inmiñiñ." ²³Jesus-ḡum nipliutigaa, "Aniḡauran aniḡchakkaugisiruq." ²⁴Martha-m nipliutigaa, "Kaḡiqsimagiġa Ilaan aniḡchakkaugisiḡha aqulligmi uvlumi." ²⁵Jesus-ḡum nipliutigaa, "Uvaḡa aniḡiqġivuruḡa suli iñuḡhupluḡa. Kisupayaaq tunḡapluni ukpiqsriḡuaq uvamnik iñuugisiruq tuquḡagaluaqtuaqunniñ. ²⁶Suli kisupayaaq iñuuruq ukpiqsriḡluni uvamnik tuquyumiñaiḡiaqtuq. Taamna ukpiġiviuḡ?" ²⁷Martha-m kiugaa, "Aa! Ataniiq! Ukpiġiġiġa Christ-ḡuḡhiñ, Agaayyutim Iġñiġiplutin, agġiqsuksrautauruaq nunamun."

Jesus Qulviruq

²⁸Martha taatnaqqaqhuni utiġniqsuq, aasrii Mary aniqatni tuqḡtuḡuḡu nalunaitchipluni, "Iḡisautri agġiġñiqsuq, amma utlaqugaatin." ²⁹Mary-m tusraa'amiuḡ iġñiqsruqhuni paagiagñiġaa. ³⁰Jesus-suli tikiñḡaniksi-maitḡluni nunaqqimun aglaan itluni taivrumani Martha-m paagiḡiviani. ³¹Jew-ḡuruatguuq tarani Mary-m tupqani ittuat araaqtuġniaqluḡu qiñiqamitruḡ makitluni aniaqsḡiqman, isrumaniqsut iḡuviġmun qiat-yaaqsiniḡlugu aasrii aniqasriḡuḡu. ³²Mary-m tikitḡuḡu Jesus qiñiqamiuḡ isigaiñun punniqsuq nipliuhuni, "Ataniiq! Uvani itchuvich, aniḡaura-ġa tuqunayaitchuq." ³³Jesus-guuq qiñiqamiuḡ Mary kiñuvġuruuq qiapluni tamatkualu Jew-ḡuruat tuvaaqataiñ qiaqasriḡuḡu, ilaaptuuq iḡuiḡḡiullapiagñiqsuq Irrutchiġmiñi iḡunḡutchakhuni. ³⁴Apiqsruġniqsuq, "Napmunimma iḡuviqḡisiuḡ?" Taapkua kiuniġaat, "Ataniiq! Maliguta qiñiġiaġuḡ!" ³⁵Jesus-tuuq qulviruq. ³⁶Jew-ḡuruat qiñiqamitruḡ nipliġ-ñiqsut, "Qanutun atqunaq piqpagitigigaluagñiqḡaḡuḡ!" ³⁷Aglaali iḡañich nipliġñiqsut, "Uvva uuma qiñitlasriḡchaitḡaruam ayaḡaruam irraknik tuqutḡhaiḡiyumiñaiñayagñiqḡaḡuḡ Lazarus, amaġaa?"

Jesus-ḡum Aniḡchagaa Lazarus Tuquḡañhaniñ

³⁸ḡuiḡḡiullapiaqhuni Jesus utlautiniqsuq iḡuviġmun inillaksima-ruamun sisitun ittuamun talupḡuḡu iyaġakpaḡmik. ³⁹Jesus tiliñiġai, "Iyaġak piiqsiuḡ!" Martha nipliġñiqsuq tuquruam aġnaunġa, "Ataniiq! Tipliġuḡnaqsiruq. Sisamani uvluni iḡuviḡtuḡaniksimaḡuḡ." ⁴⁰Jesus nip-liutigaa, "Uqautianikkugaakpiñ, ukpiqḡutiġaġuvich qiñiġayaġniqsutin Agaayyutim kamanautaanik." ⁴¹Tarakḡa tamatkua iñuich iyaġak piiqmat-ruḡ, Jesus aagḡuqhuni nipliġñiqsuq, "Aapaḡ! Quyaġikpiñ tusraaraġi'apḡa.

⁴² Iļisimarūņa ataramik naalaņņigikma. Taamna nipliutigigiga piqutigip-lugich makua iñuich qichaqtuat uvani ukpiqsritquplugich tuyuqaļhapkun uvamnik.” ⁴³ Taatnaanikami nipitusripļuni tuļūņņiqsuq, “Lazarus, anniñ!” ⁴⁴ Tuquņaruq aniñņiqsuq iļuviqsisinik nimiqsruqtat argai isigail-ļu kigiņājalu. Jesus nipliutinigai, “Qilgutaigļugu aullaqtitchiņ.”

Sivunniugun Tuqutchukļugu Jesus

⁴⁵ Jew-ņuruat iñugiaktuat Mary-muqattaaqsimaruat qiñiqlugu Jesus iñiqtaņa, turvigiplugu ukpiģiagutriñņiqsut ilaanik. ⁴⁶ Aglaan iļanņich Jew-ņuruat Pharisee-ņuruanun utiņņiqsut, aasrii uqautiplugich Jesus iñiqtaņanik. ⁴⁷ Taatnaqhutiņ Pharisee-ņuruatlu qaukļiņiļļu agaayuliq-sit kattutriñņiqsut uqaqsittaagtitchirinik uqaqatigiigukhutiņ itnaqhutiņ, “Qanuģisivisa quviqnaqsiplugu savaaņigun taivruma iñuum iñiqtaigun?” ⁴⁸ “Ilaatuqtitchuptigu taatna iñupayaam ukpiģiagutigisigaa. Aasriiļi Rome-maģmiut qaukļiņich piyaquģisigaat agaayyuvikpakput sulī nunaaq-qiqput.” ⁴⁹ Taapkua iļanarguuq atiqaqtuq Caiaphas-mik, qaukliupluni agaayuliqsi tamarrumani ukiumi, nipliģiņiqsuq, “Kaņiqsimailģataqtusri! ⁵⁰ Iļisimanģitpisiuņ iļuatluļha uvaptiknun atautchim iñuum tuqquatauļha piqusriguni iñuņnik uumakņa iluqaģmi nunaaqqim piyaqukkkauļhaniņ?” ⁵¹ Taatnaguuq nipliņģiņiņņiqsuq iņmiñiļhiņa, aglaan qaukliupluni agaayuliqsaupluni tamarrumani ukiumi, ilaan sivuniksriģiginigaa Jesus-ņum tuqqutriķisraņa Jew-ņuruanik, ⁵² taapkuniņāļhiņaungitchuaq aglaan atausriģuqtitchitģiguni aņayuqaagiisun iluqaitņik siammayaaqsimaruanik ukpiqsriuanik Agaayyutmun. ⁵³ Taatnaqhutiņ tamarrumakņa uvlumiņaaglaan Jew-ņuruat qaukļiņich sivunniugņiqsut, qanuģlugu tuqutchukļugu Jesus. ⁵⁴ Taatnaqhuni Jesus igliģatqiņģiñņiqsuq sagviļuni Judea-mi. Aglaan aullaņņiqsuq nunamun qanittuamun suviksraiļaamun nunaaqqimun atiqaqtuamun Ephraim-mik, aasrii tarani itkaqsiplutiņ maliguaqtiniļu.

⁵⁵ Jew-ņuruat niģiqpagvikaanāt tagģisijaqtuaq Apqusraaqtitauģimik qalliņiqsuq, aasrii iñugiaktuat iñuich nunamiñ utlautipluni Jerusalemun niģiqpagvikaam sivuani itqanaiyaģiaqhutiņ, qaayugņaityaqhutiņ iņmiknik [maliglugu maligutaksraq]. ⁵⁶ Iñuich niģiuņņiqsut Jesus-mik, Jew-ņuruat agaayyuvikpaņatnun kati’amiņ apiqsruqtautiplutiņ, “Qanuģli isrumavich? Nalupqinaitchuq utlautiģisukņaitchuq niģiqpagvikaamun taavrumani.” ⁵⁷ Qaukļiņich agaayuliqsit Pharisee-ņuruatlu tiliriņņiqsuat kia iñuum iļitchuģikpagu naniitilaaņa Jesus kilgutigitquplugu iļiņisa tigusrukļugu.

Jesus Tipraģiksakkauruq Bethany-mi

12 ¹ Itchaksrat uvlut sivuatni niģiqpagvikaam tagģisijaqtuam Apqusraaqtitauģimik Jesus utlautiniqsuq Bethany-mun,

Lazarus iñuuniagvianun, taimña Jesus-ñum añipchakkaña tuqułig-miñ. ²Nullautchiugutiniğaat Jesus tarani. Martha-m savautigai Lazarus aquppiqataupkaqlugu Jesus-mi niğgiviññi. ³Aasriñ Mary-m tigusripluni akisullapiaqtuamik tipragiksautmik kuvviqiniğai Jesus-ñum isigai, aasri nutchamiñik allaqlugich. Naimasruğnaqtuam tipragiksautim immiğñiğaa iluqaan tupiq. ⁴Jesus maliguaqtañ ilañat, Judas Iscariot, taimña tunis-rauksraq Jesus-mik, nipliğñiqsuq, ⁵“Suvaata tipragiksaun tunikkaungitpa piñasrunun kavluutinun maniññun, qaisauluniasriñ inuqsraqtuanun?” ⁶Taatnağniqsuq pigaqatlulikuunğilaaq inuqsraqtuanik, aglaan ilaa tiglik-tuqtaupluni; maniqagviate akiyağikkani piksraqtugvigiraqniğaa. ⁷Jesus nipliqsuq, “İlaksianagu ağnaq! İlaan pigiliuñ ilakuni taivrumuña uvluanun iluviqtuaviksraqma. ⁸İlipsi ataramik piqagñaqtusri inuqsraqtuanik iñuñnik, aglaan nayuutiymiñaitchuña ataramik.”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Lazarus

⁹Iñugiaktuaruuq Jew-ñuruat tusraaniğaat Jesus ilha Bethany-mi aasriñ taamuñaqhutiñ, pisigisruñaqnagu Jesus kisian aglaan Lazarus qiniğiağuklugu, Jesus-ñum añipkakkana tuqułigmiñ. ¹⁰Taatnaqlugu qaukliñich agaayuliqsit sivunniuqmiñiqsut tuqutchuklugu tuquptuuq Lazarus; ¹¹atakkii ilaa piqutigiqlugu Jew-ñuruat iñugiaktuat unitkaqsiñiğaiç qaukliisij ukpiğiaqutriplutiñ Jesus-mik.

Jesus-ñum Tikisaalha Jerusalem-mun Ataniqtun

¹²Uvlutqikman, iñugiakpauraqtuat utlautiruat niğiqpagvikaamun taggisiqaqtuag Apqusraaqtitaułigmik tusraaniqsut Jesus Jerusalem-mun aggiaqsiqlugu. ¹³Iliñich Palm napaaqtunıtiñiñ akiguksraqhutiñ paagaqsiñiğaat nipliaplutiñ,

“Hosanna. [Nangaglakput Agaayyun!]

Uvvatuq Agaayyutim piłiutiqağliuñ tikitchuaq piqusriqhuni
Ataniğmik,

Psalm 118:25, 26

Agaayyutim piłiutiqağliuñ Israel-aagmiut Umialgat!”

¹⁴Jesus paqitluni natmaksigvijnmik natmaksiağniqsuq uqałhich aglausimaruatun, itna,

¹⁵“Israel iñugikkanaşri, Iqsiñasri!

Umialigikkapsi aggiqigaasri,
natmaksigvium nuğğañani usriaqsiqhuni.”

Zechariah 9:9

¹⁶Tarani maliguaqtañ kañiqsiñiğniğaa taamna; aglaan Jesus añitqianikman pakmuñaanikhuni, iliñisa itqağniğaat aglausimaruam uqałhum taatnaqsimaalha, suli itqaqmigaat iñuich immiutiłhat taivrumuña uqaut-

tutmun. ¹⁷Iñugiaktuarguuq nayuutiruat Jesus-mi Lazarus-mik iluvigmiñ tuqułigmiñ anitqiksitman, tusraayugaaqirtutiginiġaat tamanna atuumaaniktuaq. ¹⁸Taatnaqhutiñ iñugiaktuat Jesus paaġniġaat, atakkii tusraañanikhutiñ ilaa savaktilaañanik taavrumiña quvinqaqtuamik. ¹⁹Pharisee-ñuruatguuq avatmun uqaaqsiñiqsut, “Uvagut pigunġillapiaqasirugut! Takku, iñupayaat iluqatiñ maliutigaat!”

Jew-ñunġitchuat Ilañisa Uqaqatiqaġuħat Jesus-mik

²⁰Ilañitguuq Jew-ñunġitchuat akunġuruat tamatkunani Jerusalem-muktuanii kamaksrityaqhutiñ Agaayyutmik niġiqpagvikaami. ²¹Tikiññiqsut Philip-mun Bethsaida-ġmiumun Galilee-mi, uqaqhutiñ, “Añuun! Uqaqatigillagukkaluaġikput Jesus.” ²²Philip-ñum uqautityaġniġaa Andrew, malġuuplutikaasrii uqautityaġniġaa Jesus. ²³Jesus kiuniġik, “Tuqqtauviksraġa tikiumaruq, sivuniqaqtuaq Iñuum Iġñiñan atqunaq kamagikkauħiksrañanun. ²⁴Uvaña ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, mukkaaksram nautchiaksraña suunġitchuq kisianik kataktitauħami nunamun tuqupluni. Taatnañipluġu tuquanikami tikiutriruqtuq iñugiatluktuanik nautchiaksranik. ²⁵Kisupayaam iñuuħi piqpagigumiun tammaġisigaa. Aġlaan kisupayaam iñuuħi piqpaginġitchumiun nunami marrumani pigigisigaa isuitchuamun taimuña. ²⁶Kisupayaam savautisrukkumiña maliktaksraġigaaña, aasrii sumiitchuma tarani savaktiga inniaqmiiuq. Kiapayaq savautikpaña Aapam kamañatitkisigaa.

Jesus-ñum Uqautiqaħa Tuqqtauħiksraġmiguñ

²⁷“Pakma uummatiga iħuilliuġniqsuq. Qanuq nipliġisivik? Nipliġayaqpiq itna, ‘Aapañ! Tikiumapkaqnagu taamna nagliksaaqsiuħiq uvañnun?’ Taatnaġnianġitchuña, takku taamna piqutigipluġu aġġiqsañuruña apqusraaġiaqłuġu taamna nagliksaaqsiuħiq. ²⁸Aapañ! Kamañatirruñ atqiñ!” Taatnaqman nipi nipliqsuq qilañmiñ, “Uvaña kamañatinñanikkiga, suli kamañatitqikkisipluġu.” ²⁹Iñugiaktuam iñuum qichaqtuam tarani nipi tusraaniġaa aasrii nipliqhutiñ, “Katlularuq!” Atlatliguuq nipliqsut, “Israġulgum uqaqatigigaa ilaa.” ³⁰Aġlaan Jesus-ñum nipliutinigai, “Uvaña piqutigiluña taamna nipi tusaġnanġitchuq, aġlaan ilipsi. ³¹Pakma tikiumaruq nunam iñuiñ atanisriaqaħiksrañat. Tuunġaq, nunam marruma añałataa akiñlirauniaqtuq. ³²Aasrii kivikkauguma marrumakña nunamiñ nuqitkisigitka iluqaisa iñuich uvañnun.” ³³Taatnaqamiguuq uqautiginigaa qanuq tuqqtaułuni nagliksaaħiksranii. ³⁴Iñugiaktuat iñuich kiuniġaat, “Maligutaksraġikkapta uqausrimagaatigut, Christ iñuugisiñipluġu taimuña. Qanuqhutinmi uqaq-pich, Iñuum Iġñiña kivikkaugisiñipluġu? Kisuuva una Iñuum Iġñiña?” ³⁵Jesus kiugai, “Qauma ittutatlullakkisiruq akunnapsitñi. Qauma pigin-

ɲaan iñuuniagitchi taaqsisikkaungitchumuusriili. Uvvatakkun iñuum taaqtuakun iñuuniqaami, ilisimatlaitchaa napmun sivuniqaqtilaani. ³⁶Qaummatiqanɲapsi ukpiksrisitchi qaumamik, aasriili iñugiliutiyuma-gaasri qaumam.”

Ukpiqsriñgihhat Jew-ɲuruat

Jesus taatnaqqaahuni aullaɲniqsuq tamatkunakɲa iriqhuni iliqit-ñiñ. ³⁷Jesus iñiqtaqaɲaluaqtitlugu quvinqaqtuanik savaanik sivuɲaatni ukpigingihñiɲaat. ³⁸Taavrumuuna sivuniksriqirim Isaiiah-m uqauttutaa tanjqsitauniqsuq itnaqsimaɲha,

“Ataniiq! Kisut ukpiqsrivat uqauttutigikkaptiknik?
Kisumun Atanguruam saɲɲiñi urriqsuqpaun?”

Isaiiah 53:1

³⁹Taatnaqhutiɲ tamatkua ukpiqqutaiñniqsut, takku Isaiiah-suli itnaqhuni,

⁴⁰“Agaayyutim ayaupkaɲai, isrummatiɲich muliktuɲai,
ilitchuqsritɲaiqɲugich qiñikkamiknik sulisrummatiɲich
kaɲiqsiyumiñaiqɲugich,
aasriiñ saatkumiñaiqɲugich uvamnun mamititqulutɲ.”

Isaiiah 6:10

⁴¹Isaiiah-m taatna nipliutiginigaa takku ilaan qiñiqɲugu Jesus-ɲum kamaɲha. ⁴²Iñugiaktuat Jew-ɲuruat sivulliuqtit ukpiqsrigaluaqmihiq-sut Jesus-mik, aglaan sivuuɲagiplugich Pharisee-ɲuruat anitqungitɲutɲ Jew-ɲuruat katraɲviatniñ. Taatnaqhutiɲ uqautiginigihñiɲaat sagvigɲugu ukpiqsriɲiqtiɲ Jesus-mik. ⁴³Iliɲisa piqpagitlukɲugu iɲuaɲitchiuliq iñuɲniñ uumakɲa iɲuaɲitchiuliksraɲmikniñ Agaayyutmiñ.

Atanniusriaqaliksrat Jesus-ɲum Uqaɲhagun

⁴⁴Jesus nipliutinigai nipitusripluni, “Kisupayaaq uvamnik ukpiqsriyu-mi ukpiqsriɲhiñangitchuq uvamnun, aglaan ukpigigisipmigaa tuyugiriga. ⁴⁵Kisupayaam qiñiqsamaruam uvamnik qiñiqsimaamqigaa ilaa tuyugiriga. ⁴⁶Uvaɲa nunamun qaumatun ilipluɲa agqisauɲuruɲa, kisupayaaq uvamnik ukpiqsrikpan, irviqaɲumiñaiqɲugu taaqtuamik. ⁴⁷Kia ivruma tusraagaluɲugich uqauttutitka tupigingitpagich atannigumiñaitchiga. Atakkii aggihgitchuɲa atanniqsuiyaɲluɲa nunam iñuiñik aglaan anniqsugiaqɲugich. ⁴⁸Kisupayaam ayagluɲa, uqauttutiga akuqtungitchumiɲ, atanniqsimaamqitqaqtuq. Uqaɲhum uqautigianikkaɲma atannigisigaa aqulligmi uvlumi. ⁴⁹Takku uqangitchuɲa uvapkuinaq, aglaan Aapam tuyugirima tillisiqaɲaɲa sumik uqaɲiraksramnik. ⁵⁰Uvaɲa ilisimagiga ilaan tillisigikkana isruitchuamik iñuulhuruq. Tamanna uqauttutigikkaɲa Aapam uqautigaɲa uqaɲitquplugu.”

Jesus-ḡum Iḡḡuiḡha Maliguaqtimi Isiganitnik

13 ¹Aasriin sivuuraḡani niḡiqpagvikaam taggisiqaqtuam Apqusraaqtitauiḡmik, Jesus ilisimaniqsuq aullaḡviksra-ni tikisilaḡanik nunamiin marrumakḡa Aapamun. Ilaan pigikkani piqpagiraḡiplugich marrumani nunami ittuaḡ piqpaginiḡai isrua-nunaglaan. ²Jesus-lu maliguaqtiniḡu nullautchiḡniqsut. Tuunḡaum isrummianiḡniḡaa Judas Iscariot, Simon iḡniḡikkakḡa, tunitquplugu Jesus. ³Jesus-ḡum ilisimaniḡaa Aapam aatchuutigitilaḡa iluqaan saḡḡi iḡmiinun. Iḡsimapmiḡaa agḡiqsilaani Agaayyutmiin sulii aullaḡniaqtilaani Agaayyutmun. ⁴Tarraasriin Jesus makinniqsuq niḡḡiviniḡiin, aasriin qalliich atnuḡaani piiḡḡugich, ivgutmik tapsipluni. ⁵Aasriin kuviriḡluni imiḡmik iḡḡuḡviuramun, iḡḡuaqsipḡugich maliguaqtigikkaḡmi isiga-ḡich, aasriin allaqtiḡugich ivgutmik tapsigikkaḡmiinik. ⁶Simon Peter-m tikitmani nipliutiniḡaa Jesus, “Ataniiq! Ilvich iḡḡuḡniaqḡigich isigatka?” ⁷Jesus-ḡum kiugaa, “Pakma nalugiin savaḡikkaḡa, aglaan aquvatigun ilitchuḡigisiḡiin.” ⁸Peter-m nipliutilḡiḡniḡaa, “Qakugununniiin isigatka iḡḡuḡumiḡaipiḡitini.” Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Iḡḡuḡitchupkich isigaktin piqatauyumiḡaitchutin uvaḡni.” ⁹Simon Peter-m kiulḡiḡniḡaa, “Ataniiq! Isigathinaḡingisatka aglaan argatkalu niaquḡalu.” ¹⁰Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Kisupayaaq iḡḡuaniksimaruaq salumallapiaqhuni iḡḡutqiksukraunḡitchuq avataagun isigaiin. Iluqasri salummaqsimarusi aglaan taamna atausriq.” ¹¹Jesus ilisimaniḡaa kisumun tuniḡiaqtilaani; taatnaqhuni nipliutiniḡaa, “Iluqasri salummaqsimarusi, aglaan atausriq.”

¹²Ilaan isigaḡich iḡḡuanikamiḡich atitqianikḡugich atnuḡaaniḡu utiḡniqsuq inimiinun niḡḡiviniḡun. Aasriin apiqsruḡniḡai, “Kaḡiqsivisi sutilaamnik ilipsitniin? ¹³Taiyuḡipsitna Iḡsautrimik sulii Ataniḡmik, aasrii nalaunḡapluni taatnaḡiqsi, atakkii taavrumiḡauruḡa. ¹⁴Uvaḡaasrii, ilipsi Atannapsi sulii Iḡsautriḡsi, isigasri iḡḡuḡitka. Ilipsipsuuq iḡḡuutiruksraurusi isigapsitnik avatmun. ¹⁵Qaitchigiḡsi urrautiksrapitnik, ilipsipsuuq iniḡtaqaquplusi iniḡisiḡḡaptun ilipsitniin. ¹⁶Iḡumutuullapiaqtuamik uqautigiḡsi, Savaktaḡruk kamanatluktuḡuḡitchuq ataniḡmiin, unniin uqiraḡti kamanatlunḡitchuq taavrumakḡa tuyuḡirimiin. ¹⁷Iḡsimagupsigik tamatkua qanutun quvianamiuniaqtusri atuḡupsigik. ¹⁸Taamna nipliutiniḡitchiḡa iluqapsigun. Iḡsimaniḡitka taapkua piksraḡtaḡikkatka, aglaantuḡuq uqaiḡ aglausimaruaq immiqsukrauruḡ itna, ‘Inuk niḡiqatiga niqimik akiḡḡuḡtuḡuq uvamni.’ ¹⁹Kilikkiḡsi taavrumiḡa pakma atumaḡksraḡan sivuani aasriin taamna qakugu atuummikpan ukpiḡitquplugu ilaḡjutilaamnik. ²⁰Iḡumutuullapiaqtuamik nipliutigiḡsi, inupayaam akuḡtuḡumiḡu kiḡapayaaq tuyuḡikkaḡa akuḡtuḡmiraḡigaaḡnaptuuq. Sulii akuḡtuipayaḡtuat uvamnik akuḡtuḡmiraḡigaaḡ tuyuḡiriga.”

Jesus Sivuniksriqirug Tunikkauñiksrağmiñik

²¹Taatnaqqaqługich Jesus iłuiłiuliğñiqsuq irrutchiğmiñi aasrii nipliutiplugich, “İlumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, ilapsi tuniñiağaa-ña.” ²²Maliguaqtit qinğutiaqsiñiqsut avatmun, kanjicsinğilłapiaqlugu. ²³Maliguaqtit ilanjat, taimña Jesus piqpagikkana, aquppiñiqsuq tugliup-luni Jesus-mun. ²⁴Simon Peter-m urriqanigaa itnaqhuni, “Apiqsruğuj kisumik uqautiqaqtilaana.” ²⁵Taamna maliguaqti qallilaahuni Jesus-mun apiqsruğniqsuq, “Kisuuva, Ataniiq?” ²⁶Jesus kiugaa, “İlaanjuruq qaitchikkağa uumiña qaqqiaviñauramik misruqqaaglugu imiqqa-mun.” Tarakna tigusripluni qaqqiaviñigmik misruqqaaglugu qaiñiñigaa Judas-mun, iğniñanun Simon Iscariot. ²⁷Judas tiguluqqaagaa qaqqiaq Tuunğaum isiğniğaa. Tarani Jesus-ñum nipliutigaa, “Savaagisrukkan piun qilamik!” ²⁸Nalliatanniñiñ niginiqatauruat kanjicsinğiñiñiğaat qanuu-tautilaananik Jesus-mun nipliutiłha. ²⁹İlanjich maliguaqtit isrumaniqsut, Judas anjalatigipmagu maniqagvinjat, Jesus-mun tauqsigiaquniplugu inuğikkağmiknik nigiqpagvikaami, unniñ qaitchityaquplugu sumik inuqsraqtuun. ³⁰Judas akuqtuanikamiun qaqqiaviñauraq, tarvauvaa aniñiqsuq. Tarra unnuanjuruq.

Nutauruaq Tilliñ

³¹Judas anianikman Jesus nipliqsuq, “Pakma İnuum İğniña kamaaqsiqkakkauruq. Suli Agaayyun kamaaqsiqkakkauruq İlaagun. ³²Aasrii Agaayyun kamaaqsiqkakkauñiqpan İlaagun, Agaayyutimtuuq inmiñik sagviğisigaa kamanautaa İğniñan İnuum, İlaan kamaausriğlugu tarvauvaa. ³³İilgauramaan! Uvaña nayuutiqpakkumiñaiqsuna. Pakaaqsigisigaluagipsitña, aglaan Jew-ñuruat uqautipmatun nipliutigipsi pakma, ‘Aullalguitchusri aullağviniakkamnun.’ ³⁴Nutaamik tillitmik qaitchigipsi, Avatmun piqpakkutiyumuusri! Atrilugu piqpaksriğiga ilipsitñik, taatnatuntuuq piqpaggiikkumuusri. ³⁵Avatmun piqpakkutigupsi, inupayaat ilitchuğigisigaat uvamni maliguaqtauliqsi.”

Jesus Sivuniksriqirug Peter-m Piilaafiksrajanik

³⁶Simon Peter-m apiqsruğniğaa, “Ataniiq! Napmuñniaqpich?” Jesus-ñum kiuniğaa, “Pakma malilguitchiñ aullağviniakkağa, aglaan aquvatigun malikkisigikma.” ³⁷Peter-m apiginiğaa, “Ataniiq! Suvaata malilguitchipiñ pakma? Uvaña tuqułhiñaaguqtuña pisigilutin.” ³⁸Jesus-ñum kiugaa, “İtqanaipiaqpich tuqqtisukłuña? İlumutuuruamik nipliutigikpiñ, aqargiypak qalğunaiññaan piiłaağutigigisigikma piñasruniaglaan.”

Jesus-ḡum Apqutaũha Aapamun

14 ¹Jesus-ḡum nipliutigai, “Iḡuiḡliuqtitnagich uummatisri. Ukpqiqrĩmaagĩtchi Agaayyutmun, uvamnun ukpqiqrĩḡusripsuuq! ²Aapaa kiñuḡgani iniksrat iñugiaktuat ittut. Itqanaiyautityaḡniagĩpsi iniksrapstitñik. Taatna uqautinayaitchipsi, taatniingĩtpan. ³Aasrii aul-laḡuma itqanaiyaḡiaḡlugu iniksraqsi aggitqikkisiruḡa, aasrii uvaḡnun iḡmagusri nayuutitlasriḡusri nani itchuma. ⁴Aasrii iḡitchuḡianikkiksi qanuq tikiññiaḡiksraqsi taivrumuḡa aullaḡniagĩviggkammun.” ⁵Thomas-ḡum nipliutigaa, “Ataniiq! Iḡsimangĩtchikput napmuḡniaqtilaan. Qanuḡlugu taivrumuḡaḡniadhũm apqutaa iḡsimagisivisigu?” ⁶Jesus-ḡum kiugaa, “Uvaḡa apqutauruḡa, iḡumutuupluḡa, suli iñuũḡhupluḡa. Kiñauñniñ Aapaanukkumiñaitchuq kisianik uvapkun. ⁷Pakma iḡitchuḡi’apsitña iḡitchuḡipmigiksipsuuq Aapaga. Aasriiñ uvakḡaniñaglaan iḡsimagiksi suli qiñiqsimaplugu.”

⁸Philip-ḡum nipliutinigaa, “Ataniiq! Aapamik urriqsuutitigut. Taamna iñuḡikkatuaḡigikput.” ⁹Jesus-ḡum kiugaa, “Takiruami nayuuti’ama ilipsitñi naagasuli iḡitchuḡingĩtpiña, Philip? Kisupayaam qiñiqsimaruaam uvaḡnik qiñianiksimagaa Aapa. Suvaatami nipliqpich Aapamik urriqsuutitquplusri? ¹⁰Philip! Ukpigĩngĩtpiuḡ uvaḡa Aapami nayuutitilaaga suli Aapa uvaḡni itilaḡa? Tamatkua uqaḡhich uqautigianikkatka ilipsitñun uvamniqnisaungĩtchut. Aapauruam nayuutiruam uvaḡni iñiqtaḡigai savaani. ¹¹Ukpigĩsritña uqaqama Aapami itilaamnik suli Aapa uvaḡni itilaḡanik! Naagaunniñ ukpigĩsritña savaapkun. ¹²Iḡumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaaq ukpqiqrĩruaq uvapkun savaḡniaqmĩuq savaagĩkkamnik, piñiaqtuqunniñ kamanatluktuanik savaanik tamatkunakḡa, atakkii aullaqsiruḡa Aapaanun. ¹³Aasrii iñiqsisigisigipsi qanusripayaa-mik iḡigupsi attapkun piqutigilugu Aapauruam kamañqtitauḡiksraḡagun uvapkun Iḡñiguruakun. ¹⁴Sukupayaaq iḡigupsitña atigikkapkun, iñiqtaḡigisigiga.

Akiqsruun Ipqitchuam Irrutchim Qaisauḡiksraḡanun

¹⁵“Piqpagigupsitña tupigigisigisri tillisitka. ¹⁶Aasrii iḡigisigiga Aapa qaitchitqulusri atlamik ikayuqtiksramik nayuqtiksrapstitñik qaḡavak taimuḡa. ¹⁷Taamna Irrusrigigaa iḡumutuũḡhum. Nunam iñuiñ akuqtluguitchaat qiñingĩtḡlugu unniñ kañiqsimaitḡlugu. Aglaan iḡsimagiksi, takku iñuuqatauruq piqatigiplusri suli ilipsitñiinniaqtuq.

¹⁸“Unitchumiñaitchipsi kisiḡḡuḡusri. Utigĩḡhitchuḡa ilipsitñun. ¹⁹Sivikisuurami nunam iñuiñ qiñitqikkumiñaiḡisaatḡa aglaan ilipsi qiñigisigipsitña, takku iñuuḡḡapkun ilipsipsuuq iñuugisirusri. ²⁰Taimña uvluq tikitpan iḡitchuḡigisigiksi Aapamni itilaaga suli ilipsi uvamni, aasriip-

suuq uvaᅇa ilipsitᅇi. ²¹Kisupayaaq piqaqtuq tillisimnik tupigiplugilᅇu ilaanuruq piqpaksrirauruq uvamnik. Aapaa piqpagigisigaa piqpaksri-ruaq uvamnik. Uvaᅇaptuuq piqpagigisigiga ilisimapkaᅇluᅇa ilaanun.”
²²Judas-ᅇum (Iscariot-ᅇungitchuam) nipluutiniᅇaa, “Ataniiq! Qanuᅇutin ilisimapkaᅇisivich uvaptiknun ilisimapkasruᅇaᅇnak nunam iᅇuiᅇun?”
²³Jesus-ᅇum kiugaa, “Kisupayaam piqpaksriruam uvamnik tupigigisigai uqaᅇatka. Aapaa piqpagigisigaa suli Aapagalu tikitkisigikpuk iᅇuunia-qasriᅇlugu. ²⁴Kisupayaam piqpaksriᅇitchuam uvamnik tupigitlaitchai uqaᅇatka. Uqaᅇhich tusraakkasri uqaᅇiᅇiᅇitchitka, aᅇlaan agᅇiaᅇaqtuq Aapamiᅇ tuyuᅇirimniᅇ.

²⁵“Tamatkuniᅇa uqaᅇtigipsi nayuutiᅇᅇaᅇmasuli ilipsitᅇi. ²⁶Ikayuqtim Ipqitchuam Irrutchim Aapauruam tuyuᅇiraksraᅇan attapkun ilisauti-gisigaasri supayaamik itqaqtitaᅇlugilᅇu iluqaisa uqaᅇtutitka ilipsitᅇun.
²⁷Qiᅇuiᅇᅇamnik unirvigigipsi. Tutqiuᅇimnik tutqiuᅇiqaᅇqᅇitchi. Nunam iᅇui qiᅇuiᅇᅇaᅇaᅇumiᅇaitchut qiᅇuiᅇᅇaᅇaᅇqᅇitruᅇitpᅇun. Iᅇuiᅇliuqtitnagich uummatisri! Iqsisuᅇaᅇasri! ²⁸Tusraaᅇipsitᅇa nipliqama aullaᅇniᅇaᅇniᅇluᅇa, aᅇlaan agᅇitqᅇiᅇiᅇaᅇniᅇluᅇa ilipsitᅇun. Piqpagipiᅇniᅇupsitᅇa quviasru-gayaᅇaluᅇaqtusri aullaᅇniᅇaᅇᅇapkun Aapamun, atakkii Ilaa kamanatluktuq uvamniᅇ. ²⁹Tamarrumiᅇa pakma kilianikkipsi atuummigaluaᅇnagu ukpiqsritquplusri atuummilᅇuni pikpan. ³⁰Tarakaᅇaᅇlaan uqaᅇaqtuᅇati-gilguᅇiᅇniᅇaᅇipsi, takku nunam marruma aᅇalataa, Tuuᅇaᅇaᅇ, agᅇiaᅇsiruᅇ. Ilaa piitchaluaqtuq saᅇᅇimik akiᅇilᅇluᅇa, ³¹aᅇlaan nunam iᅇuiᅇ ilitchuᅇi-raksraᅇiᅇaᅇat piqpaksriᅇiᅇa Aapamik. Taatnaᅇlugu tupigiraᅇiᅇiᅇa Aapam tillisipayaᅇa. Makillusri, uvakᅇa aullakta!”

Jesus Napaaqtupiatun Ittuq

15 ¹“Uvaᅇa aᅇriqaᅇtuᅇa napaaqtupiamik aasrii Aapaga nautchir-riqiraupluni. ²Ilaan piᅇaᅇiᅇaᅇaᅇ akiᅇupayaaq uvamniittuᅇaᅇ asrirriraᅇaᅇnitman, suli naggiᅇsaᅇlugu akiᅇupayaaq asrirriraᅇaᅇaktuᅇaᅇ asrirripsaaquplugu. ³Ilipsi salummakkaᅇuᅇaniktusri uqaᅇikun uqaᅇti-gianikkapkun ilipsitᅇun. ⁴Piqatautiᅇiᅇaᅇitchi uvamni suli uvaᅇaptuuq ilipsitᅇi. Uvamni nayuutiᅇiᅇisuaᅇuᅇupsu asrirriaᅇaᅇumiᅇaitchusri, aᅇriᅇlu-gu akiᅇuᅇ iᅇmiᅇun asrirritlaitchuaᅇ kisianik napaaqtumi itnami. ⁵Uvaᅇa aᅇriqaᅇtuᅇa napaaqtumik, ilipsiasriᅇiᅇ akiᅇqᅇutun. Kisupayaaq nayuuti-ruaq uvaᅇni suli uvaᅇa ilaani, atqunaᅇ asrirriaᅇaᅇisiruᅇ, takku sumik iᅇiᅇsiyumiᅇaᅇiaᅇtusri piᅇlᅇluᅇa uvaᅇa. ⁶Kiᅇapayaaq nayuutiᅇiᅇchuaᅇ uvamni ittuᅇ akiᅇqᅇutun igitaupluni tuqulliruᅇatun. Taatnatchich akiᅇqᅇutun katitlugich ikniᅇmun igittaᅇiᅇaᅇiᅇ ikipkaᅇviksraᅇatnun. ⁷Ilipsi uvamni nayuutiᅇupsu suli uqaᅇiᅇikkatka ilipsitᅇi, aasriᅇiᅇ qanutchimik pigiyu-makkapsitᅇiᅇ iᅇiᅇsruᅇupsu qaisauniaᅇtuᅇ ilipsitᅇun. ⁸Aapaa kamanautaa qiᅇiᅇnaᅇtitaugisiruᅇ tumigilugu atqunaᅇ savaaᅇqallautaiᅇsi. Taatnatun

ukpiqnaqsigiksi maliguaqtigitilaaqsi uvamnun. ⁹Piqpagikkagigipsi atriplugu Aapaa piqpaksriřha uvamnik. Nayuutititchi piqpakkutimni. ¹⁰Tillisitka tupigigupsigik piqpakkutimni itkisirusri, atriługuptuug uvaņa Aapaa tillisaiņik tupiksripluņa itmatun piqpakkutaani. ¹¹Tamatkuniņa uqautigipsi quvianağikkaga ilipsitņiitquplugu, suli quvianaqaquplusri naamaruamik.

¹²“Unauvva tillisiga, piqpakkutiyumuusri avatmun atriługu piqpaksriřiga ilipsitņik. ¹³Kiņaunniņ kamanatluktuamik piqpakkutaitchuq uumakņa iņuum qaitchiřhaniņ iņuułigmiņik piquti-giplugich ilauraani. ¹⁴Ilipsi uvaņni ilauraanurusri tillisitka atuğupsigik. ¹⁵Savaktaağrunik taiyutqikkumiņaitchipsi, takku savaktaağruum ilisimatłaitchaa ataniğmi surağalħa. Aglaan ilauraanik taiyuutiqağisi-gipsi, takku supayaamik Aapamniņ tusraakkamnik ilitchuğipkağipsi. ¹⁶Ilipsi piksraqtaağingitchipsitņa, aglaan piksraqtaağigipsi suli nalu-naigusri asirriřiaqaquplusri iņugiaglugu suli asirrituiņağusri itquplusri. Aasrii Aapam qaitchigisigaasri qanusripayaamik iņigupsiuņ attapkun. ¹⁷Taatnaqhusri taatnaiłiplugu tiligipsi piqpakkutitquplusri avatmun.

Nunam Iņuiņ Uumiksriřhat Maliguaqtinik

¹⁸“Nunam iņuiņ uumigikpasri itqağiraksraqigiksi uumigikkaułiğap-tuuq sivupsitņi. ¹⁹Ilipsi pigipkağupsi nunam iņuiņun, piqpaginayağasri pimiktitun ililusri. Aglaan piksraqtaağigipsi marrumakņa nunakualığmiņ pigingiqsitlusri tamarrumuņa; taatnaqhuni nunam iņuiņ uumigigaasri. ²⁰Itqağiyumagiksi uqalħich uqautigikkatka ilipsitņun, ‘Savaktaağruk kamanatluktuauņgitchuq ataniğmiņi.’ Iliņisa piyuakkagigaatņa, tarrali piyuağisigaasripsuuq. Tupigigaich uqauttititka, tarrali tupigi-gisigaasripsuuq. ²¹Aglaan iliņisa taatna irrutigisigaasri piqutigilugu pigipkałiqsi uvaņnun, ilisimanğitlugu tuyuğiriga. ²²Aggiņgitchuma suli uqautingitchupkich patchisaikkaunayaqtut. Aglaan pakma pisan-gitchuuğutiksraitcut killuqsautmiktigun. ²³Kisupayaam uumigi’amiņa Aapagaptuuq uumigipmiragigaa. ²⁴Savaaqaqsimaitchuma akunğatni iņuum iņiqtağingaqsimaisaņanik patchisaikkaunayaqtut, aglaan qiņia-nikkaluaqługu iņiqtağa uumigituiņağaatņa suli Aapaga. ²⁵Taamna taatniittuksrauruq tanjiquplugu taimņa uqautauruaq aglaksimakkaņa maligutaksriusraiņitņi, ‘Uumigigaatņa patchisaiłaaakun.’

²⁶“Aglaan ikayuqti aggiqpan, tuyuğiniakkağma Aapamiņ, Irrusria ilumutuulħum Aapamiqnisauruaq, ilaa uqautiniaqtuq uvapkun.

²⁷Uqağigisigipsitņapsuuq takku iqataurusri uvamni aullağniłhaniņ.

16 ¹“Uqautigipsi tamatkuniņa ukpiqqutaiquņgitlusri. ²Iņuiç anit-qatağisigaasriunniņ iliņisa katrağviņmikniņ. Aa, piviksraq tikitchumaaqtuq kia iņuum tuqqutchumisi savautriņasrukniagisiruq

ni nagliksaagaqtuq tikiumałhagun atniġnam, aglaan annaaniktigami puuyugaġigaa nagliksaafli auliyausrima'ami, quviatchagaqtuq ilaalugruaq anipman nunamun. ²²Taatnatun alianniugutiqaġaluaqtusri pakma aglaan qinıtqikkisilġitchipsi suli uummatısı quviatchakkısırut, aasrii kia-unniin inuum ivayaagiyumiñaitchaa quvianaq ilipsitniin. ²³Taivrumani uvlumi apiqsruqtaaqsiyumiñaitchipsitña sutigun. Uqautigipsi ilumutun, Aapam qaitchigisigaasri ilipsi inġigupsiuq qanusripayaamik attapkun. ²⁴Uvuġanunaglaan inġqsruqtanġitchusri sumik attapkun. Inġqsruġitchi ilipsili akuqtuiyumuusri suli quvianaksraqsi inuġaitchumuuy.

Akiilıtniıha Jesus-ġum Nunam Inuiñik

²⁵“Uqautigipsi tamatkuniġa atrikusrautitigun. Pivik tikitchaġumaruq uqaġuiġviksraġa ilipsitñun atrikusrautitigun aglaan uqautitlasrigisigipsi kañiqsiñaqsilugu Aapauruakun. ²⁶Taimña uvlug tikitpan, inġqsruqtaġisigiksi attapkun. Uvaġannıin inġqsruutingitkipsi Aapamun. ²⁷Uvvatakkı Aapam piqpagaasri takku piqpaksriplıusri uvamnik suli ukpiqsriplıuġa agġiqsimalıġa Agaayyutmiñ. ²⁸Uvaġa ilumun agġiqsuami Aapamiñ marrumuġa nunamun. Uvva pakma aullaqaqsilġitchuġa maakġa nunamin utiqsaqluġa Aapamun.”

²⁹Malıġuaqtaiñ nipliutiniġaat, “Uvvaliqaa uqałhiñ kañiqsiñaqtuq. Pakma uqaġitġhutinunniin atritigun. ³⁰Uvagut kañiqsigikput pakma ilisimałhiñ supayaamik. Inuqnanġitchuq kisumun apiqsruqtaqulutin. Taavrumuuna ukpiġigikput agġiqsuanułhiñ Agaayyutmiñ.” ³¹Jesus kiugai, “Uvvaapakma ukpiqsriłiqpaalukpisi? ³²Pivik tikiññaqtuq, tikiu-maanıktuqami, iluqasri siammayaaqtitaułksraqsi, atausriukattaagıusri kiñunnapsitñun kisiġuġluġa. Aglaan kisimallapiaq inġitchuġa, takku Aapaa nayugaaġa. ³³Tamarrumiġa uqautigipsi qinuiññaqaqıplıusri piqataułapsigun uvamni. Nunam inuiñ nagliksaaqtitkisigaasri, aglaan quviatchauġikkıitchi. Uvaġa akiilianıksimalıġa nunam aġalataa.

Jesus-ġum Inġqsrułha Inmıgun

17 ¹Jesus taatnaanıkami, ilaa aġluqhuni nipliġniıqsuq, “Aapaġ, pakma pivıksraq tikiumaruq. Kamaqaqsiпкаġuġ İġniġiñ, İġniqpiłli kamaqaqsiyumagaatin. ²Uvvatakkı ilvich aġalatchıłapkagiñ iluqaitniik inuġnik suli qaitchıłapluni isruıtuamıik inuıuıġmik iluqaitñun qaisaġıkkaqnun ilaanun. ³Una isruıtuġa q inuıuıġ itnautauruq, inuıich ilıtuqsrıłıksraġat ilıpnik kisivich ilumun Agaayyutautılaaqnik suli ilıtuġıluġu Jesus Christ ilvich tuyuġıkkıan. ⁴İıtuġıpkautianıkkıġa kamañalıñ nunam inuiñun. İtqanaıġanıkkıġa savaaksrırutıgıkkıan uvaġnun. ⁵Pakma, Aapaġ, kamaqaqsiпкаġuġa sıvuqqapni, kamañautim atriġanık piġıkkıġma itnama ilıpnı nuna inııqtauġaluaqnaġunniin.”

Jesus Iniqsruutriřha Maliguaqtimińik

⁶Uvaņa ilitchuęipkautigianikkikpiń ińuņnun ilvich qaisaqnun uvaņnun marrumakņa nunamiń. Ilvich pigiliutigitin, aasriiń qaitkitin uvaņnun, aasriiń tupigigaat uqałhiń. ⁷Pakma ilitchuęigaat suapayaaq qaisan uvaņnun aggiqsafha ilipniń. ⁸Qaitchigitka uqałigmik qaisaņnik uvaņnun. Ilinjisa akuqtuqługu, ilitchuęigaat ilumun aggiqsuanuřłiga ilipniń ukpięiplugu ilipnun tuyuęiřiga. ⁹Agaayyutigitka tamatkua. Pakma agaayyutingitchitka nunam ińui, aglaan agaayyutigitka tamatkua qaisatin uvaņnun, takku ilinjich pigigitin. ¹⁰Iluqaan uvaņa piga pigipmigiń suli iluqaan ilvich piń uvaņaptuuq pigigiga, aasriiń kamańařiga qińiņaqtitauruq tamatkunuuna. ¹¹Pakma utlautiniaqtuņa ilipnun nunami ingięiļuņa, aglaan tamatkua inniaqtut nunami. Ipqitchuaq Aapań! Qaunagiyummigitin annautruęlugich saņņigikkaņagun atięikkaqpich qaisaęikkapkun uvaņnun, ilinjiļi atautchiińauyumuut atriļugu uvaguk atausriuřiqpuk. ¹²Uvaņa nayuutinnamni nunami ilinjitńi qaunagigikkatka annautruęlugich saņņiagun atięikkaqpich, ilvich atchiutigikkapkun. Qaunagigitka aasrii atausriqunniń tammańięichuq, aglaan taimńa ińuk tammaqtuksrauruq, Agaayyutim uqałha immiutaupluni. ¹³Pakma utlautiyasriuruņa ilipnun. Taatnaiļiplugu uqaqtuņa innamni nunami, ilinjich piqaquplugich quvianaęikkamnik inuņaięiļugu. ¹⁴Qaitchiruņa uqałiņnik ilinjitńun, aasrii nunam ińuiń uumigigaich, takku piqatigingięięugich nunam ińui atriļugu uvaņa piqatauńiřiga nunam ińuińun. ¹⁵Uvaņa iniqsrunęitchikpiń piiqulugich marrumakņa nunamiń, aglaan inięikpiń qaunagitquplugich pińiņnaięiļugich tuuńgaęmiń. ¹⁶Uvaņa piqatauńitmatun nunam ińuińun ilinjituuq piqatauńitchut nunam ińuińi. ¹⁷Iļumutuuhapkun ipqiqsimaakkich ilipnun. Uqałhiń iļumutuuruq. ¹⁸Tuyuęigitka nunamun, ilvittuuq tuyuqaqmatun uvamnik nunamun. ¹⁹Ilinjich piqutigiplugich ipqiqsimaaqtuņa ilipnun, ilinjituuq ipqiqsimaaquplugich ilipnun iļumutuuhikun.

Jesus Iniqsruutriřha Ukpiqtuaņuruapayaanik

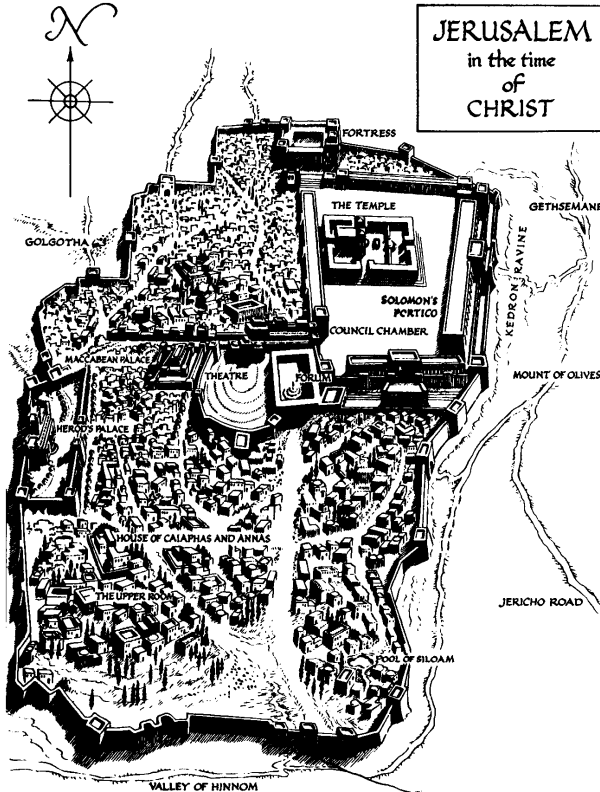
²⁰“Agaayyutingitchitka kisiisa tamatkua, aglaantuuq taipchua ukpiqsriuruaksrat uvamnik ilinjisa uqałhatigun. ²¹Agaayyutigitka iluqaęmiņ atautchisun itquplugich. Aapań! Atautchisuttuq illich uvaptikni, atriļugu ilvich uvamniitmatun suli uvaņa ilipni. Taatnatuq atausriuyumuut, taavrumuunali nunam ińuiń ukpięiagutiyumigaat ilvich tuyuqałhiń uvaņnik. ²²Uvaņa qaitchigitka atriņańik kamańařiqpich qaisaqpich uvaņnun, piquęięiplugu ilinjich atautchiińauķksraņat atriļugu uvaguk atausriuřiqpuk. ²³Uvaņa illuņa ilinjitńi suli ilvich uvaņni, taavrumuuna ilinjich atausriņęugumuut. Nunamli ińuiń kaņiqsiyumigaat ilipnun tuyuęiřiga suli ilvich piqpaksriřhiń ilinjitńik piqpaksripmatun uvaņnik. ²⁴Aapań, tamatkua

qaisatin uvaḡnun iqatigisrukkitka sumiitchuma ilinjitñun qĩñiqquplugu kamaun pigipkakkan uvaḡnun takku ilvich piqpagipluḡa nuna iñiq-taunaiñḡaan. ²⁵Nalaunḡaruḡa Aapaḡ! Nunam iñuiñ nalugaatin, aglaan uvaḡa ilisimagikpiñ suli ukua maliguaqtit ilitchuḡigaat tuyugitilaḡa ilipnun. ²⁶Ilitchuḡipkaḡikpiñ ilinjitñun, suli ilitchuḡipkapsaḡniḡikpiñ. Tarrali piqpakstriḡiq piqpakkutigikkan uvaḡnun uvaḡalu nayuutiyumuḡ ilinjitñi.”

Jesus-ḡum Tigurauḡa

18 ¹Jesus aḡaayanikami taavrumani, aullaḡniqsuḡ maliguaqtini-ḡu ikaaḡlugu kuuḡuraḡ taiñḡaqtuaḡ Kidron-mik. Taakmanianani inniqsuḡ nautchiivik. Jesus maliguaqtiniḡu isḡniqsut taavrumuḡa. ²Judas-ḡumaasrii, aatchuutigitniktuam ilaanik, ilisimanigaa suniitilaḡa. Uvvatakku Jesus-ḡum taruḡautisruuniḡai akulaiḡlugu maliguaqtini

(Jn 18.1)

tarani. ³Taatnaqhuni Judas utlautiniqsuq nautchiivijmun piqasriqhuni aᅇuyyiuqtinik suli agaayyuvikpaum qaunaksraiñik, tuyuuplutinj qaukñiñitñiñ agaayuliqsiniñ suli Pharisee-ᅇruraniñ, saagaqhutin satkunik suli nanniñik. ⁴Jesus-ᅇum kañiqsimaplugu suapayaaq atuumaniaqtuaq iᅇmiñun paagñigai nipliutiplugich, “Kiña pakikipisiuᅇ?” ⁵Taapkua kiuniᅇaat, “Jesus Nazareth-miu.” Ilaan kiugai, “Uvaᅇa taimñaauruᅇa.” Judas-ᅇum, aatchuutigitniktuaam ilaanik, qichaqasriqsimanigai tamatkua pakaktuat. ⁶Jesus-ᅇum nipliutipmatinj, “Uvaᅇa taimñaauruᅇa,” tamatkua kiñumuktuqhutin ulᅇusraagñiqsut nunamun. ⁷Jesus-ᅇum apiqsrutqinjñigai, “Kiña pakikipisiuᅇ?” Kiuniᅇaat, “Jesus Nazareth-miu.” ⁸“Uqautianikkipsi ilaᅇu-tilaamnik. Ilipsi pakakkupsitña, maliguaqtitka aullaqtitchigik!” ⁹Taatna nipliutinigai Jesus-ᅇum tañiqsaqlugu nipliutigimaanikkani itnaiᅇiᅇlugu, “Aapaᅇ, atausriqunniñ tammanᅇitchuq qaisaqniñ uvaᅇnun.” ¹⁰Simon Peter-guuq savikpaqaqhuni, aasriñ amuliqamiuᅇ anaupluni ilaan siutaiqsigñigaa taliqpianik tamarrumiᅇa qaukñiata agaayuliqsit savaktaa, atiqaqtuᅇ Malchus-mik. ¹¹Jesus-ᅇum nipliutigaa Peter, “Tugvaᅇuᅇ satkugikkan puᅇᅇanun. Isrumavich akuqtuᅇᅇniᅇᅇniñasrugalugu uvamnun nagliksaᅇutiᅇpak Aapama sivunniᅇᅇkkaᅇa uvamnun? Uvaᅇa nagliksaᅇluᅇa tuquruksrauruᅇa. Imiqtaksraᅇigigiga taamna imaᅇa qallutim Aapama qaisaᅇa uvamnun?”

Annas-ᅇum Apiqsruqtuiᅇha Jesus-mik

¹²Aᅇuyyiuqtit piqasriqhutin qaukñiᅇmiknik suli Jew-ᅇuruat qaunaksriᅇisa tiguniᅇaat Jesus qiliqsruqlugu, ¹³aasrii sivulliuplugu Annas-muutiplugu ataniᅇmun, taataruaᅇanun Caiaphas-ᅇum. Caiaphas-guuq qauqluᅇluni agaayuliqsauniqsuaq tamarrumani ukiumi, niᅇuagiplugu taavruma Annas-ᅇum atanᅇum. ¹⁴Taamna Caiaphas uqautriñiqsuaq qaukñiñitñik Jew-ᅇuruat iᅇuatlukkisiñiᅇlugu atausriᅇ iñuk tuqutaukpan piqasriᅇuni iluqaitñik iñuᅇnik.

Peter-m Piᅇlaaqatᅇa Jesus-mik

¹⁵Simon Peter-m suli atlam maliguaqtim kiñuagun malijniᅇaak Jesus. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukñiata agaayuliqsit, isiᅇniqsuq igluqpaᅇanun qaukñiata agaayuliqsit piqatigiplugu Jesus. ¹⁶Peter-li qichaᅇniqsuq tatkiani paami. Taamna atla maliguaqti, ilisimaplugu qaukñiata agaayuliqsit, aniñiqsuq kiñumun. Itqutinigaa Peter tatqamuᅇa uqatigiani-kamiuᅇ niviaqsiᅇruk taluliqiri. ¹⁷Taavruma taluliqirim niviaqsiᅇruum nipliutinigaa Peter, “Uvva, ilaᅇivatin maliguaqtañ tatqavruma iñuum?” Peter-m kiugaa, “Iᅇᅇᅇᅇitchaatᅇa.” ¹⁸Alappaᅇuᅇpluniguuq savaktit suli qaunaksrit ikniqsuqhutin aumaniñ qichaᅇniqsut avataani auksiqhutin iᅇmiknik. Peter-m qichaqasriqamigich, auksiaqsiᅇmiñiqsuq iᅇmiñik.

Qaukfiata Agaayuliqsit Apiqsruqtaiħa Jesus-mik

¹⁹Qaukfiata agaayuliqsit apiqsruqtuġnigaa Jesus ilaan maliġuaq-taigun suli ilaan ilisauttutaigun. ²⁰Jesus-ġum kiugaa, “Uqaġaqtuħa sagvipluħa kisupayaamun. Ilisautrisuruħa Jew-ġuruat katraġvinjitiħi suli agaayyuvikpaħatni. Nipiqanġitchuħa qanutchiħik iriġaqtuġluħa. ²¹Suvaatami apiqsruqtaqppisitħa uvaħa. Apiqsruqsigik tamatkua iħuich tusraaritka sumik uqautiħat uvaħun. Iliħisa ilisimagaat qanuq uqali-ġa.” ²²Taatnaqman Jesus ilaħataguħuq qaunaksrit patiktiqħuq nipliutigaa, “Qanuqħutin itnaiħipluħu kiuliqpiuħ qaukfiat agaayuliqsit?” ²³Jesus-ġum kiugaa, “Uvaħa nipliġuma qanutchimik nalaunħaiġluħu uqautiġuħ iluqaitħun uvaniittuanun. Aglaan nalaunħaruamik pakma nipliġniħu-ma, suvaata patikpiħa?” ²⁴Annas-ġum tuyuħiniġaa Jesus qiliqsruutraq Caiaphas-mun qaukfiat agaayuliqsitnun.

Peter-m Piiħaaqapsaħa Jesus-mik

²⁵Peter-ġuuq auksigugaaġniqsuq ikniħmun aasriħ iħuich apiq-sruħniġaat, “Taavruma iħuum ilaħiħiħitpatin maliġuaqtaħiħ?” Peter-m piiħaaġutiniġai, “Iħaħiħiħtaħtaħa ilaan maliġuaqtaħiħ.” ²⁶Iħaħataguħuq qaukfiat agaayuliqsit savaktaħiħ, ilaħiħnikkaħan taivruma siu-taiqsikkaħan Peter-m, nipliutiniġaa, “Qiniħiħitpigiħ piqatauplutiħ ilaani nautchiiviħmi?” ²⁷Peter piiħaalgiħniħsuq, “Iħaħiħiħtaħtaħa.” Taatnaqmiuħlu taimħa aqarġipak qalġuqtaġniqsuq.

Pilate-ġum Apiqsruqtaiħa Jesus-mik

²⁸Taapkuħa aullautiniġaat Jesus Caiaphas-ġum tupqaniħ kavanam Pilate-ġum inaanun uvlaatchaurami. Aglaan Jew-ġuruat isiqataun-ġiħniħsuq tatqamuħa aqliqsraħikun salumaħiħmanġitħutiħ iħmiknik. Piquħiħiħpluħu niġiqatauħiħsraħtiħ itqupluħu niġiqpagvikaami tag-gisiqaqtuħa Apqusraaħtiħtaħiħmik. ²⁹Taatnaqħuni Pilate aniħpluħi uqaqatigiyuħaħniġai nipliutiħpluħiħ, “Sumik agvisiqaqpiħuħ qamna iħuk?” ³⁰Taapkuħa kiuniġaat, “Uvaħuħ tikiutiħayaitħikput ilipnun ilaa savvaqħukkataħuni piħiħitpan.” ³¹Pilate-ġum nipliutiniġai, “Tigusiħuħ ilipsitħik atanniqsuħluħu tuvraħluħiħ maliġutaksrasri.” Jew-ġuruat kiuniġaat, “Rome-maħmiut tuqutħiħkaħiħyumiħaitħaħtiħuħ iħuħmik maliġutaksriħrutiptiħuħ.” ³²Taamnaguħuq atuummiħniħsuq immiutaupluni Jesus uqautiħiħmakkaħanun qanuq iluħluħu tuqutauħiħsraħmiħuħ.

³³Pilate isiħniħsuq kiħnumun inimiħun aasriħ tuħtuħluħuħ Jesus-ġum apiqsruħniġaa, “Uvva umiaħiħivatiħ Jew-ġuruat?” ³⁴Jesus-ġum kiuniġaa, “Taamna apiqsruutiħiħviħuħ ilipniħiħiħaħ naaga atlat uqautivatiħ uvapkuħ?” ³⁵Pilate niħliħsuq, “Jew-ħunasuħiħniħ? Jew-ħuqatiħiħ suli qaukfiħiħ-

sa agaayuliqsit qaisağigaatin uvañnun. Suruami pivatin?” ³⁶ Jesus-ñum kiugaa, “Uvaña umialgungitchuña marrumani nunami. Umialguguma atriługu umialik marrumani nunami, maliguaqtitka añuyakkayaqtut tigutqunğılłuña Jew-ñuruanun. Aglaan aňalatchiğiga maakñaqtaunğıpiaqtuq.” ³⁷ Pilate-ñum apiqsrulğiniñğaa, “Ilviñmi umialguvich?” Jesus-ñum kiugaa, “Tarra, nipliutigigiñ umialgunipluña. Uvaña aniruañuruña suli nunamuktuañuruña piqusriqluña uqałiksrapkun ilumutuuruamik. Kisupayaam iñuuruam ilumutuulıkun naalagağigaaña.” ³⁸ Pilate-ñum apiqsruğaa, “Suami una ilumutuulıq?”

Jesus Tuquruksrağugaat

Pilate-ñum kiñumun aniłgitłuni Jew-ñuruanun nipliutiniğai, “Uvaña paqitchilğuiñniqsuña sumik tuqurrutiksrañanik. ³⁹ Aglaan tuvraqługu atuumirağikkaqsi piłhiñaagıutigiga patchisaıgıñiksrağa isiqtamik ilipsitñun uumani niğiqpagvikaami taggisıaqtuuaq Apqusraaqtitaułıgmik. Ilipsi uvañnun patchisaıqsıtqıvisiun umialgat Jew-ñuruat ilipsitñun?” ⁴⁰ Taapkua kiugaat nipitusriłłapiaqhutiñ, “Taamnaunğıtchuaq, pisutluk-kikput Barabbas.” Taamna tigliñniaqtauruq.

19 ¹ Tarra Pilate-ñum Jesus tigupkaqlugu ipıgaqtuqsıupkağniğaa. ²⁻³ Añuyıyıtıt nıaqusriğniğaat kakıtlağnanik suli atnuğaaqlugu umialıktamik ukiłhaağıksaamik aasrii nipliatiıqsıplugu, “İñuuqpakkumuutin umialgat Jew-ñuruat.” Suli tikiñniğaat patıktıqataaq-sıpluguasrii. ⁴ Pilate-ñum anıtqıkhuni nipliutiniğai iñuich, “Pakma ilaa annisıgısiğiga ilipsitñun, ilıtchugıtqulugu uvaña sumik paqitchiñğıłhagun atannısrıaksrañanik piğiilıluğ.” ⁵ Jesus aniñıqsuq nıaquutilik kakıtlağnanik suli umialıktamik atnuğaalik. Pilate nipliutiniğai iñuich, “Uvva, qıñıqsıun iñuk!” ⁶ Qaukñıch agaayuliqsit suli qaunaksrit qıñıqamıtrun ıgıallaksagınsıt, “Kikiaktuutisrıun sannıgutamun, kikiaktuutisrıun sannıgutamun!” Pilate-ñum nipliutigai, “İlipsi tigulugu kikiaktuutisrıun sannıgutamun. Paqitchiñğıtchıuña agvisıksrañanik atannısrıaqalıksrañan taatna.” ⁷ Jew-ñuruat kiunıgaat, “Malıgutaksraqaqtugut uqałıqaqtuamik ilaa tuquruksrauplugu takku nıpiqaqtuq ığniğinipluni Agaayıtımun.” ⁸ Pilate-ñum tusraa’amıgıch taatna nipliıruat, ilaa naviasrılılłapiaqhuni itqutıpkagıniğaa Jesus. ⁹ Aasrii ilaa isıtqıkhuni tatqamuña uqaqsıttaagvıñmun nipliutiniğaa Jesus, “Nakiñ agıqsuami?” Aglaan Jesus kiungıñniğaa. ¹⁰ Pilate-ñum nipliutilğiniñğaa, “İlvich uqaıtısrunğıtpiña? İtqağıun uvaña aňalatchırrutiqałığa patchısaıłhiñauplutin suli kikiaktuutıpkalıñnauplutin sannıgutamun.” ¹¹ Jesus-ñum kiugaa, “Piğigiñ aňalatchıqı uvapkun kisianik qaisaułhagun ilıpnun Agaayıtıkun. Taatnaqhuni taimña iñuk qaitchıruaq uvamnı ilıpnun killuqsautıqaqtuq kamanatlıktuamik ilıpniñ.” ¹² Pilate-ñum tusraa’amıun taamna ilaan

annautisruliilaplatlukkaluagnigaa patchisaiɣlugu. Aglaan Jew-ɣuruat iɣialaplutiŋ kiumanigaat, “Annaktitchupku una iñuk, Caesar-m Rome-miittuam ilauraagiyumiñaitchaatin. Kiñapayaaq iñmiñik ataniɣuqtaqtuag Caesar-m akilligigaa umialguruam Rome-mi.” ¹³Pilate tusraa’amigich tamatkua nipliati, ilaan annisinigaa Jesus aasrii aquivtluni atangum inaanun, taggisiliŋmun “Iyaɣaŋmik Natilik,” aasrii Hebrew-tigun taiyuutiqaqhuni “Gabbatha.” ¹⁴Uvluqpaguqtuami uvluani paqnañhum niɣiqpagvikaamun taggisiquqtuam Apqusraaqtitauɣimik, Pilate nipliutinigai Jew-ɣuruat, “Kiikaami, uvva umialiksi!” ¹⁵Tamatkua iñuich iɣialaplutiŋ kiunigaat, “Tuqulli! Tuqulli! Kikiaktuutili sannigutamun.” Pilate-ɣum apiqsruɣnigai, “Uvaŋnun kikiaktuutipkaqtitquvisiun umialigikkaqsi sannigutamun?” Qaukñiŋich agaayuliqsit kiunigaat, “Uvagut qaukɣimik umialiqagtugut Rome-mi. Avataagun atlamik umialiqanɣitchugut.” ¹⁶Tarra Pilate-ɣum qaiññigaa Jesus iliñitñun aŋuyyiuqtinun kikiaktuutitquplugu sannigutamun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

¹⁷Tamatkua iñuich aŋalatkaqsiniŋaat Jesus. Aniñiqsuq akiyaqhuni kikiaktuutriviksraɣmiñik, tikiutiŋlugu nunamun taiyuutiqaqtuamun “Niaqum Saunɣanik,” Hebrew-tigunaasrii taiyuutiqaqhuni “Golgothamik.” ¹⁸Taapkua aŋuyyiuqtit kikiaktuutinigaat Jesus sannigutamun, piqasriqɣlugu malɣuŋnik atlaŋnik iññuŋnik kikiaktuutiŋlugu sannigutaŋnun avataanun, Jesus qitiqñiutiŋlugu. ¹⁹Pilate-ɣum aglaŋniɣaa ilisimmatiksrax aglak aasrii taapkua aŋuyyiuqtit ilipɣlugu sannigutam qulaanun, itna aglalik, “Jesus Nazareth-miu, umialgat Jew-ɣuruat.” ²⁰Iñugiaktuat Jew-ɣuruat agliqiniŋaat, taamna Jesus kikiaktuutikkauvia uŋasriñiɣitɣluni nunaaqqimiñ. Ilisimmatiksrax aglak aglaksimapluni piñasruinutlugu uqautchisigun Hebrew-tigullu Latin-tigullu sulii Greek-tigun. ²¹Jew-ɣuplutiŋ qaukñiŋisa agaayuliqsit itnaɣniŋaat Pilate, “Aglaknagu ‘Umialgatnik Jew-ɣuruat,’ aglaan ‘Taamna iñuk uqaɣniɣlugu, uvaŋa umialigigaatŋa Jew-ɣuruat.’” ²²Pilate-ɣum kiunigai, “Qanuq ilipɣlugu uvaŋa aglakkaɣa taatna aglaksimagisiruq.” ²³Aŋuyyiuqtit kikiaktuutianikmatruŋ Jesus sannigutamun, tiguñiɣaich atnuɣaŋi autaagaqsiŋlugu sisamañutlugich, atausriuttaɣutiŋ piqatlasriplutiŋ, aasriiñ atnuɣaŋa kiluiɣaaq ukiñhaaq aulaiɣ qaligurria-ɣumaniqsuq. ²⁴Aŋuyyiuqtit uqaaqsiniqsut avatmun, “Aliktusruŋaŋu una, nalautchaagautiɣilakput ilitchuɣisagɣlugu kimun piginiaqtilaŋa.” Taatnaqamitruŋ immiɣniŋaat uqaɣiq uqautigimaruq itna,

“Iliŋisa autaagaich atnuɣaatka iñmiknun,
suli nalautchaagautiɣiplugu atnuɣaaga.”

Aᅇuyyiuqtit piñiᅇaat taamna.

²⁵Taatnaqtitlugich qichaᅇniqsut killiᅇani kikiaktuutrivium Jesus aakanᅇalu, suli aakanᅇan aniqataa, Mary-lu iᅇaqataa Clopas, suli Mary Magdalene. ²⁶Jesus-ᅇum qiñiqamiuᅇ aakani suli maliguaqti piqpagikka-ni qichaqatauruak, nipliutinigaa aakani, “Aakaanᅇ, tarra iᅇᅇiᅇiñ!” ²⁷Suli nipliutiᅇlugu taamna maliguaqti, “Tarra ilvich aakan!” Tarakᅇaniᅇaglaan taavruma maliguaqtim iᅇmanᅇniᅇaa kiñuniᅇmiñun.

Jesus-ᅇum Tuqᅇᅇa

²⁸Jesus-ᅇum iᅇsimaniᅇaa, sum iluqani immikkauᅇᅇa, suli agliq-simaruaq uqaliᅇ immianiktitchaqᅇlugu nipliᅇniqsuq, “Imiᅇuktuᅇa.” ²⁹Piᅇaluguuq tamaani inniqsuq imalik siiᅇᅇaᅇlukuamik misruqqu-mik. Tarra iᅇiñiᅇaat misruktaqtaᅇ misruqquᅇun, aasiñ akiqqumik israuttusriᅇlugu takpichuᅇa israaᅇutiᅇlugu qaqᅇuuknun. ³⁰Jesus akuqtu-qamiuᅇ misruᅇuq nipliᅇniqsuq, “Tarra naattuᅇ.” Aasriñ sikitlugu niaquni aniᅇniᅇiᅇniqsuq.

Jesus Kapigaat Sannigaagun

³¹Tarra Jew-ᅇuruat iᅇiᅇniᅇaat Pilate, niugaaqtaᅇukᅇugich tuq-naᅇiaquᅇlugich taapkua aᅇutit tuqqatauruat aasrii atqaqtillugich sannigutaᅇiᅇniñ. Taatnaᅇuᅇniqsut takku tikiumapluni tallimmiuᅇiᅇ akunniᅇsaami ilinᅇisa niviᅇatqunᅇitlugich timit sannigutaᅇiᅇni minᅇuiᅇ-siaᅇvium uvluani, takku tikiumaniaᅇhuni nuimaniᅇsraq minᅇuiᅇsiaᅇiᅇq atlaniñ minᅇuiᅇsiaᅇiᅇniñ. ³²Aᅇuyyiuqtit taruᅇaqamiᅇ niugaaqtaᅇniᅇaich taapkuak avataani Jesus-ᅇum tuqqtauqatauruak Jesus-kun. ³³Aglaan tikitmatruᅇ Jesus iᅇitchuᅇiniᅇaat tuquaniksimaᅇᅇa. Taatnaᅇlugu ilinᅇisa niugaaqtanᅇiñniᅇaat. ³⁴Aglaan iᅇaᅇata aᅇuyyiuqtit kapiniᅇaa panami-ñik Jesus-ᅇum sannigaagun aasrii tarvauvaa auglu imiᅇlu maᅇiplutik. ³⁵Iñuk taamna qiñiᅇtuᅇaq taavrumiᅇa iᅇsimarriᅇniᅇaa ilipsipsuuᅇ ukpiᅇ-sritᅇplusri. Ilaan uqauttutaa iᅇumutuuruᅇ, suli iᅇsimagaa uqauttutmi iᅇumutuᅇᅇa. ³⁶Taatnaiᅇiᅇlugu iñiᅇtauniqsuᅇ aglausimaruaᅇ uqaliᅇmi immiᅇlugu, “Nalliatunniñ sauniᅇikkaniñ piyaᅇtakkauyumiñaitchut.” ³⁷Suli atla uqaliᅇ itnaᅇsimaruaᅇ, “Ilinᅇisa sukuᅇiᅇlugu qiñiᅇisigaat ilaa kapukkaᅇtiᅇ.”

Jesus-ᅇum Iᅇuvikkauᅇᅇa

³⁸Taavruma aquagun Joseph-guuᅇ Arimathea-ᅇmi maliguaqtaup-miñiqsuᅇ Jesus-mi nalunautchiᅇluni takku iᅇsimmaᅇmi Jew-ᅇuruanik piᅇluni. Apiᅇsruᅇman Pilate-ᅇum piᅇquniᅇaa timi, Joseph-ᅇumaa-srii aullautiᅇlugu. ³⁹Nicodemus, taimᅇᅇaptuuᅇ qiñiᅇiaᅇtuᅇaq Jesus-mik unnuami, tuvaaqatauniqsuᅇ Joseph-mi saagaᅇhuni tallimakiᅇiatun

uqumaisilaaliḡmik tipraḡiksautinik atlagiīñik atiqaqtuaniḡ myrrh-miḡlu aloe-miḡlu. ⁴⁰Taapkuak iññuk piñiḡaak Jesus-ḡum timaa nimiḡsruḡḡuḡ ukiḡhaamik piunḡiyaikkusriḡsuḡsimmaan, taatnatun Jew-ḡuruat timimik savaaqagaḡiḡhat atripluḡu. ⁴¹Taavrumaniḡuḡ nautchiiviḡmi Jesus-ḡum tuḡqutauviani inniḡsuḡ nutaaḡ iḡuiviksraḡ atuḡsimailaaḡ. ⁴²Uvvaasriiñ piḡisipluḡu Jew-ḡuruat paḡnaviat, suli taavruma iḡuiviksram qaniḡhagun, inillaḡniḡaat Jesus taruḡa.

Iḡuviḡ Iñuitḡuaḡ

20 ¹Uvlaatchaurami aullaḡniisautaani akunniḡsaam tanuḡagu-gaaḡtitluḡu, Mary Magdalene iḡuviḡmunḡiḡsuḡ aasrii qiñiḡḡuḡu iyaḡak. Piiḡsimaniḡsuḡ paḡraniñ iḡuvḡum. ²Aḡpaḡsruḡhuni utlautiniḡsuḡ Simon Peter-mun suli atlamun maliḡuaḡtimun, Jesus-ḡum piḡpaḡiḡkaḡanun, aasrii uqautipluḡiḡ, “Iñuich aullautiniḡaat Ataniḡ iḡuviḡmiñ. Iḡitḡuḡiḡḡitḡhikput napmun inillaktiḡlaḡaḡa.” ³Peter-lu atlalu taamna maliḡuaḡti utlautiniḡsuk iḡuviḡmun. ⁴Iḡuḡatik aḡpaḡsruḡhutik, aḡlaan iḡaḡataan maliḡuaḡtim uniññiḡaa Peter tikiḡḡaaḡhuniḡsrii iḡuviḡmun. ⁵Auḡrukami qiñiḡniḡaa ukiḡhaaḡiksaaḡ nimiḡsruḡtaa aḡlaan isinḡiñ-ñiḡsuḡ. ⁶Kiñuḡagun tikitñami Simon Peter uiyuiñḡaḡhuni isiḡniḡsuḡ tatqamuḡa qiñiḡḡuḡiḡch aasriiñ ukiḡhaat nallaviani, ⁷suli ukiḡhaaḡ nimḡḡ-tauruaḡ Jesus niaḡuanun inillaksimangiññiḡsuḡ taapḡunḡa ukiḡhaanun aḡlaan imullaksimaniḡsuḡ ilaḡun. ⁸Taimñali atla maliḡuaḡti tikiḡḡaaḡ-luaḡtuḡaḡ iḡuviḡmun isiḡmiñiḡsuḡ, qiñiḡḡuḡu aasrii ukpiḡsriḡluni. ⁹Iḡiḡiḡ kaḡiḡsianilḡuiññiḡaḡksuli aḡlausimaruaḡ uḡaḡiḡ itnaḡsimaruaḡ ilaa aḡitḡikkisiñiḡipluḡu tuḡuḡiḡmiñ. ¹⁰Tarakḡa taapkuak maliḡuaḡtik utiḡniḡ-suk aḡiḡlaḡḡhutik.

Jesus-ḡum Sagviḡha Mary Magdalene-mun

¹¹Mary-li siḡataani itluni iḡuvḡum qianiḡsuḡ. Qiḡllaḡmi auḡruaḡniḡsuḡ qiñiḡḡukhuni iḡuviḡmun. ¹²Aasrii qiñiḡḡuḡ malḡuḡniḡ israḡullaḡniḡ atnuḡaḡal-ḡniḡ qatiḡtaanik aḡuppiruaḡ Jesus-ḡum timaan irviani, iḡaḡataa niaḡuan tuḡḡaani aasriiñ iḡaḡataa isigaiñ tuḡḡaatni. ¹³Taapkuak niḡliutiḡniḡaḡ, “Marii, suvaata qiavich?” Kiuniḡiḡ, “Iñuich aullautiniḡaat Ataniḡa, aasriiñ nalu-giḡa iḡiḡitñun napmun inillaktiḡlaḡaḡa.” ¹⁴Taatnaḡḡaaḡhuni kiḡiaḡhuniḡsrii qiñiḡniḡaa Jesus qiḡaḡtuḡaḡtuḡaḡ, aḡlaan iḡitḡuḡiḡḡiḡñiḡaa Jesus-ḡutilaa-ḡa. ¹⁵Jesus-ḡum aḡiḡsruḡniḡaa Mary, “Suvaata qiavich? Kiñḡa paḡikiḡpiḡḡ?” Aḡnam nautḡialiḡinasuḡipluḡu niḡliutiḡniḡaa, “Iñuuk, aullautiḡuḡku uvak-ḡa, uqautillaḡḡa napmun inillaktiḡlaḡaḡa; uvaḡali aiyumiḡiḡa.” ¹⁶Tarra Jesus tuḡḡuḡaa atḡaniḡ, “Marii!” Aḡnaḡ kiḡiaḡhuni uḡaḡniḡsuḡ ilaanun, “Rabboni!” (itnautauruaḡ Hebrew-t uḡausriḡisigun, Iḡisautrii!) ¹⁷Jesus-ḡum niḡliutiḡ-qiḡniḡaa, “Aksiḡñiḡaḡnaḡa takku aullangiḡḡḡuḡasuli paḡmuḡa Aapamun.

Aglaan aullaġutin aniaqatiumnun kiligiakkich pakmuḡaġniagnaḡluḡa ilaanun Aapamnun Aapagikkapsitñunlu, uvaḡa Agaayyutimnun suli ilipsi Agaayyutipsitñun.”¹⁸ Mary Magdalene uqautiyaġniġai maliguaqtit qiñiġnipluġu Ataniq suli tamatkuniḡa uqautinipḡuni.

Jesus-ḡum Sagviḡha Maliguaqtimiñun

¹⁹Tamarrumani uvlumi unnukman aullaġniisautaani akunniqsaam, maliguaqtit katimmifiñqsut atautchimi kiluusautipluḡitij nuyuaqḡutij Jew-ḡuruañiñ. Taimmaiñaq Jesus-ḡum tikitluġich akunaḡiġniġai nipliutipluġich, “Qiñuiññaq ilipsitñun!”²⁰ Taatnaqqaqḡuni qiñiqtinnigai ikiñiġmiñik argaḡmiñi suli saniqqamiñi. Tarra maliguaqtit quviatchaḡniqsut qiñiqamitruḡ Ataniq.²¹ Jesus-ḡum nipliutitqiñiġai, “Qiñuiññaq illi ilipsitñun! Atriḡluġu Aapam tuyuqalḡa uvamnik, taatnatuntuuq tuyuġiġipsi.”²² Taatnaqamigich aniqsaaġviginiġai taapkua maliguaqtini nipliutipluġich, “Akuqtuqsuḡ Ipqitchuaq Irrusriq.²³ Ilipsi natqiusrimaaġupsigik iñuich killuqsautijich natqikkaurut, aglaan natqiusrimaanġitchupsigik killuqsautijich natqikkaunġitchut.”

Jesus Sagviḡha Thomas-mun

²⁴Iḡaḡaruḡuq maliguaqtit, Thomas-mik taiyuutilik Malġimik, tarani inġiñniñqsuq Jesus tikitman.²⁵ Atlat maliguaqtit uqautiniġaat, “Qiñiġikput Ataniq!” Thomas nipliutiniġai, “Qiñiġisuaġupkich ikiñiḡi kikiagich argaiñi suli ililugich argatka ikiñiḡananun sanigaani ukpiqsriyumiñaitḡuḡa.”

²⁶Akunniqsaanjanikhutij kiñuvatigun maliguaqtit katimalġiñniqsut, Thomas piqataupḡuni taavrumani. Talut umiktuutiqaġniqsut, aglaan Jesus akunaḡianilgiñniġai nipliḡhuni, “Qiñuiññaq ilipsitñun!”²⁷ Ilaan nipliutiniġaa Thomas, “Israutilugich argaktin uvuḡa, qiñikkich argatka, israaġutilugich argaktin saniqqamnun. Arguaqtunġiġutin ukpiqsriiñ!”²⁸ Thomas kiuniġaa, “Ilvich ataniġiġikpiñ suli Agaayyutigiġikpiñ!”²⁹ Jesus-ḡum nipliutigaa, “Ukpiliqpich qiñianikapḡa kisanik? Qanutun quvianaqtigivat tamatkua ukpiqsriuat qiñiġaluaqnaḡa.”

Qanuq Pitquriḡhat Ukua Makpiġaat

³⁰Jesus-guuq iñiqtqaġniqsuq iñuġiaktuanik atlanik quvinqaqtuanik savaanik maliguaqtimi sivuġaatni, aglaksimalutij inġitchuanik ukunani makpiġaani.³¹ Aglaan tamatkua aglausimarut ukpiqsritquplusri Jesus Christ-ḡutilaanjanik Iġniḡa Agaayyutim, suli iñuutlasritquplusri ukpiqsriḡipsigun ilaanik.

Jesus-ḡum Sagviḡha Tallimat Malġuḡnun Maliguaqtimiñun

21 ¹Kiñuagun tamarruma Jesus sagviaqtupsaaġniqsuq iḡmiñik maliguaqtimiñun siñaaani narvam taiyuutiqaqtuam Tiberias-

(Jn 21.6)

mik, uvva itnailiþlugu, ²Simon Peter-lu, Thomas-lu taiyuutilik Malgimik, Nathanael-lu Cana-gmii Galilee-mi, igñaglu Zebedee-m suli malguk atlak maliguaqtik, iluqatiñ atautchimiinniqsut. ³Simon Peter nipliñiqsuq ilamiñun “Qalliañiaqtuñ.” Taatnaqman taapkua atlat nipliutipmiñigaat, “Malikkisigiptigiñ.” Iluqatiñ ikiniqsut umiamun, aglaan unnuaqutilaañani sumikunniñ qalungiñniqsut. ⁴Siqiñgum mayuuraathani Jesus qichagniqsuq imgum siñaani aglaan maliguaqtañ ilitchuñgiñniñigaat Jesus-ñutilaaña. ⁵Ilaan nipliutiniñgai, “Iliñgaat, qaluutiqaqpsi?” Iliñisa kiuniñgaat, “Naami.” ⁶Ilaan nipliutilgiñniñgai, “Siñitchiuñ kuvraqsi taliqpian tuñaañanun umiapsi, ilipsili qalukkumuusri.” Maliguaqtit siñinniñgaat kuvraqtiñ aasriñ payyaksagniñgaat nuqitchaqamitruñ umiam iluanun takku qaluuvagitluni. ⁷Maliguaqtim Jesus-ñum piqpagikkañan nipliutiniñgaa Peter, “Piñña Ataniñigikput.” Simon Peter-m tusraa’amiuñ takpiñña Atanguñha, ilaan atitqisqamiuñ atnuñaani mattaummitchani misiñniqsuq tañiumun. ⁸Taapkua ilai maliguaqtit kilvañiqsut umiakun nuqirrutigalugu kuvraq imalik qaluñnik ilinich uñasriuraqhutiñ siñaaniñ, tallimakipiatun aplupaktaaqhuni urraksrayuñnaliktun. ⁹Ilinich tulakamiñ, qiniñqtut iknipliamik qaluñnik uutaliñmik suli qiniñqhutiñ qaqqunik. ¹⁰Jesus-ñum nipliutiniñgai, “Uvuñautrisitchi ilañitñik qaluich qaluktapsi akkuvak.” ¹¹Simon Peter-m ikitqikhuni umiamun kaliñniñgaa kuvraq siñaanun imalik qalukpañnik, tallimakipiaq malgukipiaq qulit piñasrunik iñugiaktiilaaliñnik; naagatarra iñugiakkaluahutiñ kuvraqat alingiñniqsuq. ¹²Jesus-ñum nipliutigai,

“Uvuŋaġusri niġisitchi.” Nalliataunniin maliguaqtit apiqsruġumanġiñnigaa, “Kisuuvich?” Iliŋisa ilitchuġinigaat Atanġutilaanjanik. ¹³Jesus-ġum qalli-laaqhuni tigu’amiuŋ qaqqiaq autaaġnigaa ilinittun. Taatnatunsuli piñigaa qaluk. ¹⁴Taavrumani piñatchiġniġai Jesus-ġum qiñiqtitałli inmiñik maliguaqtinun anjitiqqaaghuni tuqułiġmiñ.

Jesus-lu Peter-lu

¹⁵Iliŋich niġianikmata Jesus-ġum nipliutigaa Simon Peter, “Simon! Iġniña John! Piqqagitlukpiña ukunakña?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iłisimagiñ uvaŋnun piqqagiłhiñ.” Jesus-ġum nipliutigaa, “Niġipkakkich ipnaiyaatka.” ¹⁶Tuġliłiqluġu Jesus nipliutilġiñnigaa, “Simon! Iġniña John! Piqqagiviña?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iłisimagiñ uvaŋnun piqqagiłhiñ.” Jesus-ġum nipliutilgitchaa, “Qaunagikkich ipnaitka.” ¹⁷Piñatchiqluġuġik Jesus-ġum nipliutilgitchaa “Simon, Iġniña John, piqqagiviña?” Peter aliat-chaŋniqsuq Jesus-ġum apiqsruqmani piñasruni atiruamik, “Piqqagiviña?” Aasrii Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq! Iłisimagiñ suapayaaq. Iłisimagiñ uvaŋnun piqqagiłhiñ.” Jesus-ġum kiugaa, “Niġipkakkich ipnaitka. ¹⁸Iłumutuuruamik nipliutigikpiñ, nutau’avich tapsiaġiksiplutin igliġaqtutin napmupayaagukavich. Aglaan utuqqaġuġuvich atlam iñuum qiliġniġaġaatin israaqtillutin aullautilutin aullaġvigisrunġisaqnun.” ¹⁹Taatnaqamiuŋ Jesus-ġum uqautiġiniġaa qanutchikun tuqułikun Peter-mun kamaŋaqtin-iaqtılaaŋa Agaayyun. Taatnaqqaqłuġu nipliutiniġaa, “Maliguaŋña!”

Jesus-lu Atlalu Maliguaqtilu

²⁰Peter-m kiniaqhuni qiñiġniġaa maliguaqti Jesus-ġum piqqagikkana maliktuaq. Taimñauniqsuq ikusiksimaqtuaq qanitluni Jesus-mi nullautchi-qamiŋ suli apiqsruqtuaq, “Ataniiq, kia aatchuutigitniġniġaqtin?” ²¹Peter-m qiñiqamiuŋ taamna apiqsruġniġaa Jesus, “Ataniiq! Qanuġniġaqpaliuna?” ²²Jesus-ġum kiugaa, “Uvaŋa iñuupkaġukkupku aggitqinñiałamnunaglaan, suuva taamna ilipnun? Malinña!” ²³Taamna uqauttutaa siaminniqsuq akunġatnun aniqatigiñnun taamna maliguaqti tuquyumiñaiñniplu-ġu. Jesus taatnaġiñniqsuq tuquyumiñaiñniłuġu, aglaan itnałhiñaghuni, “Iñuupkaġukkupku aggitqinñiałamnunaglaan, suuva taamna ilipnun?” ²⁴Taamna maliguaqti taamnauruq quliaqtuaqtuaq tamatkuniña, sulip-suuq aglaktuaq tamatkuniña, aasrii nalunġitchikput quliaqtuaġikkana ilumutułha.

Uqaliqsaġun

²⁵Iñuġiakkaluaqtuq atla qanusriq Jesus iñiqtagiġkkaña. Iluqatin aglaksimalutiŋ atausriukattaagłuġich pimakpata, iluqaniqanu nunam tigungmianilgunayaitpalukkai aglaich aglakkaukpa.

Suragałhat Uqqiraqtit

1 ¹Aglaktuŋa uumiŋa Theophilus-mun piqpagikkamnun. Sivulligñi makpiġaani aglaktuaŋaa suragałipayaŋiñiik Jesus aullaġniiłhaniŋaglaan savaaqałigmiñiik ²taivrumuŋaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmuŋa. Sivuwani Jesus aullaġaluaqani ilaan Ipqitchuakun Irrusikun alġaqsruġai piksraqtaagikkani uqqiraqtauruksrauplugich. ³Jesus tuqquıtqaaqhuni piqatigiraġigai uqqiraqtit sagviaqtuutigai arguaqtuġnaġumiñaiġuġu anitqiłha malġukipiat uvlut akunġatni, suli Jesus-ŋum uqautiplugich aŋaayyuqautaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautigaa Jesus Qilaŋmun

⁴Ilaataniguuq Jesus-ŋum piqatigilgitñamigich tiliñiġai itna, “Uniññaqnaġu Jerusalem aglaan utaqqiyumigiksi aatchuutiksraŋa Aapaa akiqsruutigikkana qaitkisiñiıpluġu, uqautigikkaġa ilipsitñun. ⁵Taimñaguuq John paptaagutiqaqtuaq iñuŋnun imiġmik aglaan aquatigun qapsich uvlut paptaakkaugisirusi Ipqitchuakun Irrutchikun.” ⁶Taapkua uqqiraqtauruksrat katilgitñamiŋ piqatigipluġu Jesus apiqsruġniġaat, “Ataniiq! Uvva taavrumani nappatqiŋñiaqpiuŋ aŋaayyuqaun Israel-aagmiunun [umialiqagumiñaglugich taimani-sun]?” ⁷Jesus-ŋum kiuniġai, “Aapaa kisimi sivunniġisigaa qakugun atuumalıksraŋa. Ilaan ilisimapkaġumiñaitkaa tamanna ilipsitñun. ⁸Akuqtuigisirusi saŋŋimik taimña Ipqitchuaq Irrusriq aggianikpan ilipsitñun, aasii ilisimaraugaqsilusi uvapkun Jerusalem-mi iluqaaniılu Judea-mi suli Samaria-mi unniñ nunaqqipayaŋiñi nunam.” ⁹Taatnaanikamigich Agaayyutim nuqinnigaa tatpakmuŋa ilinjitñun qiniqtitluni aasii ilinisa qiniłlaiqsigniġaat nuviyam puuqtiqmauŋ. ¹⁰Aullaqtiquan qiniġugaaqtitlugich tatpakmuŋa, taimmaiñaq malġuk iññuk atnuġaallak qatiqtaanik qikaqasiitliġniqsuk ilinjitñun, ¹¹nip-liqhutik, “Galilee-ġmiut, suvaata qikaqhusi qiniqniaqpisi qilaŋmun? Tamanna Jesus aullaqtuaq ilipsitñiñ tatpakmuŋa aggitqikkiłhitchuq taatnatun ilipsi qiniqmatun aullaqman tatpakmuŋa.”

Matthias-ɣum Inañigaa Judas

¹²Maliɣuaqtit tavrakɳa utiɣniqsut Jerusalem-mun iñgiuramiñ taiguu-tiaqtuamiñ Olives-mik uñasikpaguni ingiññiqsuamiñ nunaqqimiñ. ¹³Tavruɳa tikitñamiɳ Jerusalem-mun, ilinjich mayuɣniqsut inimun taivrumuɳa irvigikkaɣmiknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James iɣñiɣikkaɳa Alphaeus, Simon-lu Zealot-ɳuruuq, suli Judas iɣñiɣikkaɳa James-ɳum. ¹⁴Iluqagmiɳ katiniqsut akulaiqɳuɣu iñiqsruɣviksraɣmiknun piqasiqhutiɳ aɣnanik suli Mary-mik aakagikkaɳanik Jesus nukatchiaɳiñiglu. ¹⁵Ikituurat uvlut aquatigun ukpiqtuat katimaniqsut, tallimakipiaq iñuiññamik iñugiaktigiɣuɳnaq-hutiɳ. Peter-m makitluni nipliutiniɣai, ¹⁶“Aniqatiumaɳ, Ipqitchuam Irrusim uqaqtinnigaa David makpiɣaɳiñi Agaayyutim. Uqaginiɣaa Judas-kun sivuani atuumagaluaqtitnagu ilaan savaaqatiksraɳa, taamna Judas sivulliuruuq tiguriruksranik Jesus-mik. ¹⁷Judas ilaugaluaqtuuq uvaptikni atakkii Jesus-ɳum piksraqtaagikkaɳa savaqatigitquplugu uvaptikni. ¹⁸Judas-ɳum aatchuutigianikamiuɳ Jesus akiññaktaaqagniqsuq maniñnik. Taavrumiɳaasiñ tauqsigñiqsuq nunaviñigmik ilaan iluviɣikkaɣmiñnik. Tavrani katakami iluqani ilua qaaɣniqsuq. ¹⁹Iluqagmiɳ iñuich Jerusalem-mi ittuat tusaaniɣaat, aasii iɳmiɳ uqagmikun taiguusiɳniɣaat Judas-ɳum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaqtuamik nuna augum maqqivia). ²⁰Agaayyutim makpiɣaɳani aglausimaruuq Psalms-ni itna, ‘Ilaan tupqa iñuiɣumauq iññitqikkumiñaiɣuni.’

Psalm 69:25

Aglausimaruuqsuli,

‘Atlamik iñuɳmik inañiqsiqagumauq savaaɳa.’

Psalm 109:8

²¹⁻²²Taatnaqɳuɣu iñuk inañiutiruksrauruq Judas-ɳum savaaɳanun. Taamna iñuk ittuksrauruq aullaɣniimaruuq uvaptikni aasiisuli ilisimarautilasiruuq aɳitqilɳagun Atannapta Jesus. Ilaa piqatigisimakkaqput John-ɳum quliatuagipmauɳ paptaaktitchiññisuli nayuqtigisimakkaqput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautipmauɳ Jesus pakmuɳa qilajmun.” ²³Ilinjich nalunaigñiqsut malɣuɳnik iññuɳnik Joseph-miglu taiguu-tiliɳmik Barsabbas-mik atiqaqmiruuq Justus-mik suli Matthias-miglu. ²⁴Aasii agaayuniqsut itnaqhutiɳ, “Ataniiq! Ilvich ilisimaraupuruatin uummatiɳitñnik iñupayaat, taatnaɳlugu tikkuagutillaɳniaqtigut nal-liaknik piksraqtaaqaguvich. ²⁵Taamna uqqiraqti inañiutiyumuq Judas-mun atakkii unisaɣiɣaatigut aullaqhuni piksraqtaagmiñun.” ²⁶Taatnaqqaqhutiɳ tigusiniqsut attak ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias piksraqtaɳuniqsuq aasii ilaliutikkaupluni qulit atautchinun uqqiraqtinun.

(Act 2.11)

Ipqitchuaq Irrusiq Tikitchuq

2 ¹Uvlugguuq taiguutilik Pentecost tikiumapman iluqatiñ ukpiqsirruat katimalgiññiqsut. ²Taimmaiñaq ilinjisa tusaagaqsiłignigaat siigruktuuq pakmakña liilaa anuqłiqpaktitmatun. Taamna siigruktuuq tusağnaqsiñiqsuq iluqaani inimi. ³Ilinjich qinñiaqsiñiqsut ikniğmik liilaa qinñaliñnik uqqatun siamitlutinj iñupayaanun. ⁴Ipqitchuam Irrusim aňalatkaqsiñigai iluqnaaqługich. Taapkua iñuich uqaaqsiñiqsut atlakaagiñnik uqqiqhutin, taatna kanjisiñaqsiplugich Ipqitchuam Irrusim uqaqupmatinj. ⁵Tavraniguuq Jerusalem-mi Jew-ñuruat iñuuniaqtut nunaaqqipayaanjiniñ nunam taluqsirruat Agaayyutmik. ⁶Tusaakamitruñ siigruktuuq iñugiaktuat iñuich katiniqsut taapkununa. Iluqatiñ qanuğviigñiqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kanjisiñaqsiplutinj sumiugiisigun uqqatigun. ⁷Quviğutchallapiaqhutin uqaaqsiñiqsut, “Tamatkua uqaqtuat Galilee-ğmiunurur, amii? Qanuqhutin ukua uqaqpat uqaptiknik? ⁸Naagaunniñ kanjisiłlanigivut uqaqmata uqausillaaptigun iñuguqniałaptigun. ⁹Uvagut Parthia-ğmiut, Media-ğmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ğmiut, Judea-ğmiut, Cappadocia-ğmiut, Pontus-miut, Asia-ğmiut, ¹⁰Phrygia-ğmiut, Pamphylia-ğmiut, Egypt-miut. Uvagut iñuich nunaaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, suli iglaat nunaaqqimiñ Rome-miñ, ¹¹suli Crete-tağmiut Arabia-ğmiutlu. Aninjaruaguut Jew-ñupluta aasiñ mumiksuaguut Jew-ğuqsimaahuta—iluqapta tusaagivut kanjisiplugillu tamatkua uqaqmata kamañuqtuatigun Agaayyutim iñiqtaigun.” ¹²Quviğutchallapiaqamij kanjisiłlanigivutlu apiqsruqtautiniqsut avatmun, “Qanuutauva una?” ¹³Iñuñiiasiñ ilanjich mitautigiplugich ukpiqtuat uqaaqsiñiqsut, “Ukua imiliłlapiagsimaplutinj piñiqsut.”

Peter-m Uqautriḡha Iñuḡnik Tavrani

¹⁴Taatnaaqsiptomata Peter makittuq piqasiqhuni uqqiraqtigatmiñik kiut-yaqḡugich. Nipitusipluni nipliutinigai, “Jew-ḡuqatiptaa suliiñuuniaqtuasi Jerusalem-mi, naalaḡniḡlaksitḡa! Nalupqinaigḡugu uqautiuraallaglapsi taavruma suutautilaanani. ¹⁵Ukua imiliqsauḡuḡitichut isumaḡapsisun atakkii uvlaanḡusugaaqtuqsuli. ¹⁶Taamna atuumaruaq Joel-ḡum sivunik-sriqirim uqautigikkana itna,

¹⁷‘Agaayyun uqaqtuq, itnaiḡilḡugu itkisiruq aqulligñi uvluni,
Uvaḡa siamitkisigiga Irrusiḡikkaḡa iluqaitñun iñuḡnun,
Iḡñasi sulii panigikkasi sivuniksriqiaqsigisirut,
nutaagikkasi qiniḡquuraaliḡutiḡ
sulii utuqqanaasi siññaqtuqtaḡutiḡ;

¹⁸aa, kuvviqigisigitka savaktitka aḡutitlu aḡnatlu Irrusiḡikkamnik
taipkunani uvluni
aasii sivuniksriqiaqsiiḡutiḡ.

¹⁹Qiniḡtitkisigitka quviqnaqtuat qilaḡmi
sulii atlayuaḡnaqtuat nunami,
auglu ikniḡlu sulii itchialaruq,

²⁰siqiniḡunniñ tanuḡaaqsiiḡugu unnuatun
unniñ tatqiq kaviqsaaḡuḡlugu auktun
sivuanii kamanallapiaqhuni uvluan Atanḡuruam tikiuḡaḡiksraḡa.

²¹Taipkunanasii kisupayaaq tuḡḡuqpan Agaayyutmun
ilaan anniqsuḡisigaa.’

Joel 2:28-31

²²“Israel-aagmiut, naalaḡnisitichi uqaḡamnun! Jesus Nazareth-miñ aḡu-tauruq Agaayyutim tilikkaḡa. Agaayyutim savaaḡipkaḡaa sanḡiqaqhutiḡ atlayuaḡnaqhutiḡlu qiniḡkikiqsuutinik. Qiniḡisi nalupqinaiqḡugu iḡisimap-lugich tamanna atakkii atuummipluni maani akunnapsitñi. Taavrumuuna iḡisimapmigiksipsuuq Agaayyutmun tuyuḡiḡha. ²³Ilipsi aḡalataksirir-rutigigiksi Jesus sumiḡuḡruanun tuqqutitlugu kikiaktuutipkaḡugu sannigutamun. Aglaan Agaayyutim pisuḡimigunlu iḡisimaḡimigunlu sivunniḡanikkaḡa taatna. ²⁴Aglaan Agaayyutim makititnamiḡ tuqu-ḡimñi pituiḡlugu iñuḡiḡmun. Jesus tuqqutqikkumiñaitchuq atakkii ilaa nayuutiḡumiñaitchuq iḡuviḡmi tuḡuḡaruapayaatitun. ²⁵Taivruma David-ḡum uqautiginigaa itna,

‘Uvaḡa qiniḡiga Atanḡuruq sivuqqamni ataramik.
Ilaa taliqpimniitluni
aasiñ tunḡalḡuruḡa ilaani iḡuiḡliḡuqama.

²⁶Taatnaḡlugu uummatiga quviasuktuq, sulii nipiqaḡtuḡa
quviasuḡimik.

Tuqugisigaluŋaŋaŋmaunniñ niŋiugaŋigiga nalupqinaiqługu,
 27 Agaayyuun, unitchumiñaitchiñ iñuusiga iluviŋmun,
 naagaqaa timaa savaktivich piunŋiŋniaqulugu.
 28 Urriqsuutrirusii uvamnun apqutmik iñuuniaŋviksramnik,
 aasii quviasukkisiruna atakkii nayuutipluna ilipni.’

Psalm 16:8-11

29 “Aniqatiut, uvaŋa uqautiraksraŋigipsi nalupqinaiqługu sivulliaptigun David-kun. Ilaa tuqupman iluviŋaat, aasiñ ilisimagaat iluvŋa marrumunaaglaan uvlumun. 30 Ilaa sivuniksriqirauruaq suli kaŋiqsimaplugu Agaayyutim akiqsruutigikkani iŋmiñun, Agaayyutim nalupqinaiqsruutinikkaŋa David-ŋum kiŋuviaŋiñ ilaŋat ataniŋuqtikisiñiplugu iŋmisun. 31 David-ŋum qiniŋquuraaŋiniga qanuq Agaayyutim anipkatqıŋksraŋa anniqsuŋti akiqsruutigikkana taamna Christ uqautigiplugu itnaqhu-ni, ‘Agaayyutim uninitchaa ilaa iluviŋmun suli timaa piunŋinitchuq.’ 32 Taamna Jesus Agaayyutim anitqiksitkaa iluviŋmiñ, aasii uvagut ilisimaraurugut taavrumuuna. 33 Agaayyutim ilaa taliqpiŋmiñuktitkaa kamaŋaqsıplugu suli qaitchıplugu Ipqitcheamik Irrusiŋmiñik Aapami akiqsruutigikkanaŋatun aasiñ Jesus-ŋum qaitchıplugu uvaptiknun. Tamanna akuqtuŋikput pakma, taatnamik qiniŋaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsipman uvaptigun. 34 David iŋmi timituummaŋmi pakmuŋaqsı-maitkaluaqtuq, aglaan nipliŋniŋqsuq,

‘Agaayyutim nipliutiniŋaa Ataniŋa,
 Aquvittin kamagiviksrauŋipnun,

35 aquppiŋapni uumiksritin aŋalataksrirutigigisigıtka ilipnun.’

Psalm 110:1

36 “Aasiñ Israel-aagmiupayaasii ilitchuŋiraksraŋigiksi nalupqinaiqługu, taamna Jesus kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inillakkaa ataniŋuqługu suli anniqsuutauplugulu.”

37 Taapkua iñuich tusaakamitruŋ Peter-m uqautigikkana ihuiŋiŋniŋqsut. Apiqsruŋniŋaat Peter-lu atlatlu uqqiraŋtit, “Aniqatiut, Qanuŋisiñiqpisami?”

38 Peter-m uqapsaagniŋai, “Nunuuraligusi mumigitchi killuqsautipsitniñ. Suli atausriukattaagusi paptaaqtittitchi ukpiqsriŋiŋuŋusi atqagun Jesus Christ. Agaayyutimli natqıutiŋumagaasi killuqsautipsitniñ, aasiñ ilaan aatchuŋisigaasi Ipqitcheamik Irrusimik. 39 Taamna Agaayyutim akiqsruutigikkana tuŋaaqqtuq ilipsitñun qitunŋapsitñunlu iluqaitñunlu ittuanun uŋasıksuami, iñuich iluqaisa Atanŋuruam Agaayyutipta tuŋuŋai iŋmiñun.” 40 Peter uqaqtuq iñugiaktuanik atlanik uqaŋiŋnik. Aasiñ ilaa naatchiqami itnaqługich, “Annautillaksagniŋaŋitchi ilipsitniŋ anasiñ-ŋuqsautmiñ tikiñniŋaqtuamiñ pigiitchuanun iñuŋnun tuqqutchiruanun Jesus-mik.” 41 Iñugiaktuat ukpiqsriŋniŋqsut uqaŋiŋmik suli paptaaqtıtlutıŋ, iñuk 3,000-yuŋnaq ilaliutiniŋqsuq ukpiqsriŋuanun tamarrumani uvlumi.

⁴²Ilinjich ilisaacaqasiñiqsut uqqiraqtiniñ, aasii piqasiqsuutiniqsut niğiqtati-giikhutiñ sulı iniqsruqatigiikhutiñ.

Qanuq Ukpiqtuanjuruat Piqatigiiñhat

⁴³Uqqiraqtit inıqtaqağniqsut inuğiaktuanik quvıqnaqtuanik savaa-nik, naagaunniñ inupayaat ikpigıagutiniğa at Agaayyutim savaaqalħa uqqiraqtitigun. ⁴⁴Iluqağmiñ ukpiqtuat atautchimiıyusiñiqsut sulı piqaq-tırrutiplutiñ suurağmikkun avatmun. ⁴⁵Inuqsriuliqamiñ tunisiñiqsut nunautmiknik sulı suoramiknik, aasiñ autaaqługich piññaktaatiñ iluqaitñun inuqsriuqtuanun. ⁴⁶Uvlutaugağipman ilinjich katraqniqsut agaayyuvikpañmun. Niğırağağniqsut atautchimi kiñuniqmikni, aasiñ niğikamiñ quviasukhutiñ pisuiñlapiqhutiñlu. ⁴⁷Ilinjisa quyarağigaat Agaayyun, aasiñ atlat inuich nakuağigaich ukpiqsırıuapayaat. Sulı uvlugağipman Atanğum ilanıktuuqtinniğai inuñnik ukpiqtuanjuruunun tamatkuniña anniqsukkağmiñik.

Peter-m İhuaqsipkaiñħa Pisutlaiñamık

3 ¹Ilaatnıguuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpañmun, inuich iniqsruğviat tikitmañħani. ²Agaayyuvikpañmi paaqağniqsuq taggisiliñmik Piññaqnaqtuamik. Tavranıguuq anjun una aquppiraqniqsuq pisunğanıchıuaq aniñiğmiñaglaan. Uvlugağipman ilamiñun tavrıñau-tipkağağniqsuq taavrumıña paamun iniqsruğviksrağmiñun maniuranik inuñniñ isıqtuaniñ agaayyuvikpañmun. ³Peter-m lu John-ñumlu apqusaaqmakni isiaqsıplutik agaayyuvikpañmun inıñniğik aatchullaik-srağmigun maniñmik. ⁴Taapkuak kiñıaqamitku iriğruıñaaqługu Peter-m nipliutiniğaa, “Qiñıqtiguk!” ⁵Taavruma inuum qıñıaqsiñiğik niğiukhuni aatchuusiaksrağmiñik ilinjikñiñ. ⁶Peter-m nipliutiniğaa, “Maniıchunı suoramıkunniñ aglaan aatchuğniagaıkpiñ pigikkamnik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.” ⁷Peter-m tigukamiñ taliqpi-agun makitquplugu, taimmaiñaq anıutiqniam niunı sayaniktıñniqsuk. ⁸Nutiñniqsuq qıkaqtıqhuniasıñiñ pisuaqsıpluni. İlaan isıqatiginiğik Peter-lu John-lu agaayyuvikpañmun pisukhuni misıgaqsımmağmi quyyasım-maan Agaayyun. ⁹Inuich tavrani qıñiğniğa at pisukługu quyammağmi Agaayyutmik. ¹⁰Inupayaat ilısağiniğa at inıularauplugu aquppısuuruuq agaayyuvikpaum paanani taggisiliñmi Piññaqnaqtuamik. İluqağmiñ quviğutchallapiagağniqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumıña anıutmun.

Peter-m Quliaqtualħa Agaayyuvikpañmi

¹¹Inıuitguuq qıñıqamıtrıñ pisutlasıpkakkauruam saqunaurapayaanık Peter-m lu John-ñumlu aupıññautiginiğa at, aasiñ qıñiğıaqługich katımma-

viñmun taggisilikkun Solomon. ¹²Peter-m qanuǵviiqsuat qinñiqamigich nipliutinigai, “Israel-aagmiut, qanuǵmi taamna quvigutchtautigivisiuñ qinñiqpaaqsiplutaasiin? Uvaguk pisutlasipkanitkikpuk manna anjun sanñiptikkun naagaqaa ukpiqsriñaptikkun. ¹³Aglaan Agaayyutaata sivulliapta Abraham-ñumlu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu iñuaqsiпкагаа manna anjun Jesus-kun, aasiin taavrumuuna ilaan kamañatitkaa iǵniñi Jesus. Ilipsi qaitkiksi Jesus anjalatinun pigiitchuanun suksraaqługu sivuǵaani Pilate-ñum sivunniutianikmañunniin patchisaiǵukługu. ¹⁴Ilaa iluqnauqsimaruq Agaayyutmun nalaunñaruǵlu naagasuli ayakkiksi, inñiqsruqługu Pilate pituigıtquplugu inñuaqtuqtimik. ¹⁵Taatnañapsigun tuq-qutkiksi taamna qaitchiruaq inñuuligmik aglaan Agaayyutim anitqiksitaña tuqñaruaniñ. Uvagut ilisimarriqsimmaǵikput taamna. ¹⁶Turviqaqhuni atqanik Jesus-ñum manna pisutlaiñaaq qinñikkaqsi ilisimakkaqsilu mamititkauruq. Taamna anjun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ñum atqanik, taatnaqługu iñuaqsikkauruq sivuqqapsitñi.

¹⁷“Aniqatiumaañ, ilisimagaluǵmigiga una, ilipsiñu sivulliuqtituummapsiñu qaitkiksi Jesus sumiññuranun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutñiqsi Jesus-mik. ¹⁸Agaayyutim inñiñaan uqǵikkana iluqaisigun sivuniksriqirimigun aqisruutauruq anniqsuqti nagliksaaqtuksrauniplugu, aasiin ilaan taatnaqitkaa. ¹⁹Aasiin mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piigumagai killuqsautigikkasi. ²⁰Taatnaǵupsi Atañum sayyaaǵiksipkaǵisigaasi irrutchipisigun. Taivrumani ilaan tuyuǵitlayumagaa Jesus annautriksraqtañianikkani ilipsitñun. ²¹Taamna Jesus qilañmi ittusrauruq taivrumañ uvlumun supayaat nutaǵuñiksrañatnunaglaan, Agaayyutim ipqitchuat sivuniksriqiraiñ uqautigipmatun inñiñaan. ²²Moses-ñum nipliutiginiñaa, ‘Agaayyutim Atanipsi tuyuqǵisigaasi sivuniksriqirimik, atrilugu tuyuqañi uvamnik; taimña itkisiruq inñupsitñiñ. Ilipsi naalañniraksraǵigiksi supayaamik uqautikpasi. ²³Kiñapayaaq naalañniñitkumi sivuniksriqirim nipliutigikkanañik ilauyumiñaitchuq Agaayyutim inñiñi suli piyaqqukkaugisipluni.’ ²⁴Iluqǵmiñ atlat sivuniksriqirit Samuel-miñaglaan uqaqsritkaumaruat uqautigigaich makua nayukkavut uvlut. ²⁵Atuumaruq uglupak atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kiñuviǵikkanañi Abraham-ñum. Agaayyutim aqisruǵaa qitunñanik, suli sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumañ aqisruutmik, itna, Uvañ piñiutiqǵisigitka iluqaisa inñuich nunami kiñuviǵikkaptigun. ²⁶Taatnaqługu Agaayyutim anitqiksitmañ savaktini Jesus tuyuǵigaa ilipsitñun sivulliu-plugu ikayuǵukhusi mumigusiñu pigiñliqilñigikkapsitñiñ.”

Peter-m lu John-ñumlu Aqisruqtukkauñhak Uqaqsittaǵviñmi

4 ¹Peter-lu John-lu uqautrisugaaqtitlugik inñuñnik agaayuliqsit suli qaunaksria agaayyuvikpaum piqasiqhutiñ Sadducee-ñuru-

nik tikiññiqsut. ²Ilinjisa iħuaginññiġaich uqqiraqtik iħisautripmaknik Jesus aņitqinñipluġu tuquņaruaniñ, taamnaasiñ iħitchuqqutaupluni tuquruat aņitqikkisiħhatnun. ³Tigupkaġniġaich isiqtaupkaqługik isiqsivinqmi unnuapak unnuaqũhuniki. ⁴Aglaan iñugiaktuat tusaaruat uqautaaknik ukpiqsriñiqsut, iñugiaktiilaaliyuņnat 5,000-mik aņutiħhiñat. ⁵Uvlutqikman Jew-ņuruat sivulliuqtinñillu sivulliuqtigruatlu aglaliqiritlu katinisqut Jerusalem-mi. ⁶Annas-tuuq qaukħiat agaayuliqsit itmiñiqsuq suli Caiaphas-lu John-lu Alexander-lu piqasiqhutiņ atlanik ittuanik qaukħium agaayuliqsim iħaiñiñ. ⁷Taapkua Peter-lu John-lu itqutipkaqamisigik apiqsruqtaaqsiñiġaich, “Qanuqługu iħuaqsiqkaqpitku taamna aņun? Qanutchimik saņņiqaqpisik? Kia atqagun taamna pivitku?” ⁸Peter-m aņalatiqaqħuni Ipqitchuamik Irrutchimik kiunigai, “Sivulliuqtaurusii sivulliuqtigruaņuplusi, ⁹Suvaataai tamarrumani uvlumi uqaqsittaagũtikkauviñuk ikayuiħħaptigun taavrumiņa pisutlaiħaamik iħuaqsiqkakkaptiknik? ¹⁰Iluqasi suli Israel-aaġmiupayaat iħisimaraksraġigiksi una, Saņņiqaqtuq atigikkaņagun Jesus Christ Nazareth-mium kikiaktuutikkaqsi aasiñ Agaayyutim aņitqiksitluġu tuquņaruaniñ. Taatnaqługu taamna aņun qikaqtuq iħuaqsiqkaupluni sivuqqapsitñi. ¹¹Taamna Jesus taimña Agaayyutim uqaħhiñ uqautigikkaņat itna, ‘Uyaġak tuppīrit ayakkaņat, taamna uyaġak piitchuillapiġaqtuq tuppīrauni.’

Psalm 118:22

¹²Aasiñ Agaayyun atchiiruq atautchiħhiñamik iluqaani nunami taavrumuuna atikun anniqsuġumiñaqsipluta. Taamna anniqsuqti Jesus Christ kisimi ittuq.”

¹³Tarra uqaqsittaqtitchirit quviġutchaņniqsut qiñiqamisigik Peter-m lu John-ņumlu taluqsrautaisilaaņakniġlu iħisaqsimaisilaaņakniġlu. Iħisimagaich piqatauħhak Jesus-mi. ¹⁴Aasiñ qiñiġniġaat aņun iħuaqsiqkauruaq qikaqatauħha Peter-mi lu John-mi lu. Taatnaqhutiņ nipliħguiññiqsut akikņaġlugik. ¹⁵Taatnaqqaqhutiņ aniħħaunigaiħ uqaqsittaagvinqmiñ, aasiñ anipmaknik sivunniuqtaullakhutiņ itna: ¹⁶“Qanuġlugik atanniġisivisigik ukuak aņutik? Jerusalem-miupayaat iħitchuġianiņniġaat atlayuagñaqtuaq iħuaqsiqkaħħiq atuumakkaņa taapkuņnuuna, aasiñ naagaagumiñaitkikput. ¹⁷Aglaan siamitquņitluġu marrumani tusaayugaaq iñuņnun, taatnaġuta aniqsraaqtuġlavut uqatqiquņiħħugik kimununniñ taavrumuuna Jesus-kun.” ¹⁸Taatnaiħħipluġu sivunnianikamiņ iñiqtiġniġaich quliaqtuaquņitluġik Jesus-kun iñuņnun sumiunniñ naagaqaa itqautitqiquņitluġich taavruma atqanik. ¹⁹Aglaan Peter-m lu John-ņumlu kiunigaiħ, “Nalliqsi tupiginaġayaqpsisig? Ilipsi naagaqaa Agaayyun? Nalliak nakuagĩtlukpauņ ilaan? Sivunniqsuņ taamna! ²⁰Uqautiginaġumiñaitkikpuk sua qiñikkaqpuq tusaakkaq-

puglu.” ²¹ Aniqsraaqututqianikamisigik aasiin pilitlugik agvisiksraitlutinj anasiinjuqsalguinñigaich. Iqsigiplugittuuq iñuich atakkii iñupayaat kamaksriļlapiqhutinj Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaaniktuakun pisutlaiļaamun. ²² Taamnaguuq anjun quviqnaqtuakun iħuaqsipkakkauruaq malġukipiaguaniksamaruaq.

Ukpiqsriruat Iniqsruutriħhat Taluqsrautaiġmik

²³ Taapkuagguuq Peter-lu John-lu anipkapqauraqmatik utiġniqsuk ukpiqtuanjuruuqatiumiknun uqautiplugich qanuq qaukħiata agaayuliqsit suli sivulliuqtiġruat sivunniulħatnik. ²⁴ Iliņisa tusaakamitruj agaayuqatiqagñiqsut itnaqhutinj, “Kamanaqtuatiin atanguruuq, iñiqsiruatiin iluqaanik qilānmiļu nunamiļu taġiumiļu. ²⁵ Aasiin ilvich uqaqtuatin Ipqitchuakun Irrutchikun sivulliaqput David savaktigikkan uqaqman itna, ‘Suvaata Jew-ņuņitchuat qinnakpat?

Suvaata iñuich sivunniupat imaiļaanik?

²⁶ Umialgi nunaqqipayaani sivulliuqtillu paqnanigaich anjuyautnatin akilļiġuqħugu Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkanjalu.’

Psalm 2:1,2

²⁷ Iļumun marrumani nunaqqimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piqasiqhutik Jew-ņuņitchuanik suli iñuiñik Israel katimaniqsut. Sivunniutiginiġaat akikņaqħugu Jesus savaktin ipqitchuaq anniqsuutiksriukkan.

²⁸ Katinniqsut savaņniaġukhutinj supayaanik sivunniutigikkan kama-naqtuakun isumaļipkun inļiġaan atuumaruksrauruaq. ²⁹ Aasiin pakma, Ataniiq, itqaġlugich Jew-ņuruat qullinich qanuqhutinj aniqsraaqtuqmatigut. Savaktigikkaqpich, uqaqtitigut uqaġnik taluqsrautaiġuta.

³⁰ Ikayuqtigut iħuaqsitļasiļugich naņittuat suli savaktitigut atlayuaġnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu atanniutaagun ipqitļuni savaktigikkapkun Jesus.” ³¹ Agaayuanikmata taamna ini katimavigikkanať aulaniqsuq. Tavraami aņalatiliqhutinj Ipqitchuamik Irrutchimik aullaqhutinj uqaaqsiñiqsut Agaayyutim uqaħhiñik taluqsrautaiqhutinj.

Atunim Pigigaich

³² Uvvaguuq ukpiqsripayaaqtuat atausiņņuutriplutinj atipiagñiqsut irrutchimikkun. Nalliatunniiñ iġliġingiqħugu inġmi suurani aglaan atunim atuġniġaat suuraġikkaqtiņ. ³³ Uqqiraqtit kamanaqtuakun saņņikun iļisimarauniqsut aņitqiļħagun atanguruam Jesus suli Agaayyutim ikayuqpaņņigai iluqaisa. ³⁴ Taapkunani ukpiqsriruani piiññiqsuq inuqsraqtuamik. Sua inuqnaqsipman iļaņa tunisiraqtuq nunaviñiġmik naagaqaa tupiġmiñik, tunisianikamiasiiñ tavrūņautiraġniġaa akuqtuani tuniaġmiñiñ ³⁵ aatchuutigiplugu uqqiraqtinun. Taapkua-aasiin autaaġaġniġaat taamna manik inuqsriupayaaqtuanun. ³⁶ Ukpiqsriruamik iñuqaġniqsuq Joseph-mik,

Levi-tkuayaanupluni iñuguqtuaq Cyprus-mi, taavrumiña uqqiraqtit taiguuti-qakkanjat Barnabas-mik (mumiutiqaqtuamik pitchuksaaqtimik). ³⁷Ilaaptuuq tuniripmiñiqsuq nunautmiñik qaitluğasiñ akuqtuani uqqiraqtinun.

Ananias-lu Sapphira-lu

5 ¹Tavraniguuq iñuqağmiñiqsuq nuliagiñnik atiqaqtuarñnik Ananias-miglu Sapphira-miglu. Taapkuak iññuk tuniriñiqsuk nunautmiknik iluqatik pigikkağmiknik. ²Akuqtuağmik iñanjanik tugvaiñiqsuq ağnaataasiñ ilisimaplugu añiğaa. Aglaan sippaņa qaitkaa uqqiraqtinun. ³Peter-m nipliutinigaa, “Suvaata tuungagmun aňalatitpich? Suvaata sagluqsruutiviun Ipqitchuaq Irrusriq iriqqakun tugvaqsiplutin iñanjanik nunautvich akian? ⁴Tunigaluaqnagu nuna pigikkan aasiñ kiņuagun tuniñhan akuqtuağikkan pigigiñ. Sum taatna isummiqpatin? Sagluqsruutrijitchutin iñuñnik aglaan Agaayyutmik.” ⁵Ananias-ñum tusaapqauraqamigich Peter-m uqağikkanji puuktiğniqsuq tuqupluni. Tusaapayaaqtuat taavrumiña taluqsratçañniqsut. ⁶Nukatpiat nimiqsruqtuallakamitruñ timaa annisiplugu iluviğiağniğaat. ⁷Uvvaasiñ piņasut sassağniğich kiņuatigun ağnaat aggiğniqsuq sutilaa-ñatnik nalupluni. ⁸Peter-m apiqsruğniğaa, “Uqautiñña, iliptik tunivitku nunautrik taatnatunaglaan?” Ağnam kiuniğaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuq.” ⁹Peter-mli piñiğaa, “Suvaata uuktuağniqpitku Agaayyutim Irrusia? Atañji, taapkua iluviqsiruat ilaqatipnik qakma aullautigisipmigaatin taatnatun.” ¹⁰Tavrauuaa puuktiğniqsuq Peter-m sivuğanun tuquliqhuni. Nukatpiat isiqamiñ qiniğlugu tuquruuq aullautiniğaat iluviğiağlugu saniğaanun aņutaata. ¹¹Tavra ukpiqtuañuruat suli iñupayaat tusaaruat taavrumiña taluqsratçañniqsut atqunaq.

Quviqnaqtuat Atlayuağnaqtuatlu

¹²Uqqiraqtit savaaqağniqsut iñugiaktuanik atlayuağnaqtuanik suli quviqnaqtuanik akunğatni iñuich. Iluqatiñ ukpiqsiruat atausiññuğniqsut katimmavianun Solomon-ñum. ¹³Ukpiqtuañuñitchuat ilaliqsuaqsiniğaiç taluğioplugich aglaan ilinisa uqautigillautagaluaglugich. ¹⁴Aglaan iñugiaktuat aņutitlu ağnatlu ukpiqsriłiqsuat Ataniğmik Jesus-mik, taatnağlugu ukpiqtuat iñugiaksitnullapiğniqsut. ¹⁵Iñuich illiuqaigaqsiniqsut atniğñaqtuanik tumitçaanun siñigviñnun naagaqaa ikivğanun niğiugiplugu qakugun Peter tamaunnaaqpan tağğañanun mamitinnasugalutiñ. ¹⁶Suli nunaqqiñiñ avataaniñ Jerusalem iñugiaktuat iñuich tikiutriñiqsut atniğñaqtuanik suli iñuiliuqtittañitnik irrusiğluch. Taatnaiłiplugu iluqatiñ iñuaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaqsuñhat

¹⁷Taamna atuumaanikman qauklat quliatqtaqtit piqasiqhutiñ maliğuaqtaiñik Sadducee-ñuruanik qinnallapiğniqsut uqqiraqtitigun.

Sivunniugniqsut qanuq aḡalaliksraḡatigun. ¹⁸Iliḡisa tiguniḡaich uqqiraqtit aasii inillaktitlugich isiqsiviḡmun. ¹⁹Aglaan tamarrumani unnuami isaḡulḡan Agaayyutim aḡmaḡniḡai isiqsivium paḡḡi aasii annisiḡlugich, itnaqhuni, ²⁰“Agaayyuvikpaḡḡmugusi uqaḡiaḡitchi iḡuḡnun nutaakun iḡuuniaḡkun tumigiḡlugu Jesus.” ²¹Taamna tusaapqauraqamitruḡ agaayyuvikpaḡḡmukhutiḡ qauḡuraaqman tavraniasiḡiḡ iḡisautriaqsiḡlutiḡ. Qaukḡiat agaayuliqsit piqatiniḡu katinniḡaich uqaqsittaqtitchirit suli iluqaisa Jew-ḡuruat sivulliugtiḡruaḡich. Tuyuqaḡniqsut isiqsiviḡmun uqqiraqtit tavrūautitquḡlugich. ²²Uvvaasiḡiḡ qaunaksrit tikitmata isiqsiviḡmun paḡḡḡiḡniḡaich tavrani uqqiraqtit. Aasiḡiḡ utiqhutiḡ taamuḡa katimaruanun uqautiniḡaich, ²³“Isiqsiviḡmun tikitḡapta kiluusaqahuni suli qaunaksrit paani qaunaksrigaluḡniqsut. Aglaan paat aḡmaḡptigik paḡitchiḡitḡugut iḡuḡmik iḡuani.” ²⁴Agaayyuvikpaum qaunaksraḡata qaukḡiata suli qaukḡiḡisa agaayuliqsit tusaakamitruḡ taamna isumatuyaa-gaqsiiḡiḡsut sutilaaksraḡagun. ²⁵Taatnaqtitlugich iḡuk isiqhuni, “Ataḡiḡ, isiqḡasi amma agaayyuvikpaḡḡmi iḡisautrirut iḡuḡmik” itnaḡtiḡniḡai. ²⁶Agaayyuvikpaum qaunaksrit piqasiqhuni qaukḡiḡmiknik taamuḡaḡniqsuq tavrūautityaḡlugich uqqiraqtit. Aglaan aḡallaḡluutaiḡhutiḡ nuyuaḡiḡlugu iḡuḡnun miḡuqtuaqsiḡiksraḡtiḡ uyaḡaḡnik.

²⁷Iliḡisa uqqiraqtit tavrūautikamisigik sivuḡaatnun uqaqsittaqtitchirit, qaukḡiata agaayuliqsit apiqsruqtaaqsiḡiḡai, ²⁸“Qanusigalḡitpisi?” itnaqhuni, “Uvagut aniqsraaqtuutigigaluakkaḡput iḡisautritqunḡiḡlusi taavrumuuna Jesus-kun, aglaan pakma Jerusalem-miupayaat iḡisauttutri iḡisimagaat suli iliḡisa patchisiḡuqhuta tuquḡhanun Jesus-ḡum!” ²⁹Peter-m atlatlu uqqiraqtitlu kiuniḡaich, “Tupiksriḡuni Agaayyutmik sivulliuruq tupiksriḡiḡmiḡ iḡuḡmik. ³⁰Ilipsi Jesus kikiaktuutikkaqsi sannigutamun aglaan Agaayyutaata sivulliapta aḡitqiksitaḡa tuquḡaruaniḡ ³¹kamaḡaḡviksraḡanun ataniḡuḡlugu anniqsuutiḡuḡlugulu. Taavrumuuna Jesus-kun Israel-aḡmiut mumikkumiḡaqsiiḡlugich natqigutikkauniqsut killuqsautmikniḡ. ³²Uvagut iḡisimarriqsimmaḡikput piqasiqhuta Ipqitḡuamik Irrutchimik Agaayyutim qaisaḡikkaḡa tamatkunūa tupiksriḡuanik ilaanik.”

³³Jew-ḡuruat uqaqsittaqtitchirit tusaakamitruḡ taamna uumitchalla-piaḡniqsut, suli tuqqutḡisuliḡniqsut uqqiraqtinik. ³⁴Uqaqsittaqtitchirit iḡaḡata Pharisee-ḡuruuq makinniqsuq uqallagukhuni, atiqaqḡuaḡ Gamaliel-mik suli kamagikkaupluni iḡisautrauruuq maligutaksramiknik. Makitnami tiliḡiḡai uqqiraqtit aniḡlaḡuḡlugich. ³⁵“Israel-aḡmiuḡuruasii!” itnaḡtiḡniqsuq ataniḡnun, “Aniyagiḡuḡ qanuq aḡalatchiḡaksraḡsi taapḡuniḡa aḡutinik. ³⁶Aippaaniguuq iḡuqaḡniqsuq atiliḡmik Theudas-mik kamaḡaḡsugaluni iḡiruamik. Iḡunnaḡniqsuq sisamanik kavluutinik iḡuḡiaktigiruanik. Aglaan tuqqutaupman iluqaḡmiḡ maliguaḡtai siamin-

nıqsut taatnaqluġuasiıñ suuñaiqhuni. ³⁷Aquagunsuli Judas itmiñıqsuq Galılee-miñ tamarrumani kisitchikamiñ iñupayaanik nunami. İlaaptuuq iñunnakhuni iñugiaktuanik iñmiñun naagatarra tuqqutaupman iluqagmıñ malıġuaqtai siamınnıqsut. ³⁸Pakmaasıñ alġaqsnullaglapsi itniilıluġu, Aullaġlıch ukua iñuıch. İlaksianagıch. Tamanna sıvunniuġu-taatlu savaaıatlu iñukmiqnısaukpan atlatitun piungıgısisuruq, ³⁹aglaan agaayyutmiqnısaukpan akiilıyumiñaiıpiagısi. İnniaqtusi nuyuaġnami akiilıluġutısaġupsi Agaayyutmi.” Taatnaiıluġu Gamaliel-ıñum alġaqsruġnıġai. ⁴⁰Ataıġıch akuqtuġnıġaat alġaqsruutaa aulailaııuġutıñ kamakkutiqaġuklugekii. Uqqıraqıtı isıqtıtıñıġaıch kiñumun aasıiñ ipıġaqtuqtıluġıch. Anıqsraaqtuġnıġaıch uqatqıquñıtıluġıch taavrumuuna Jesus-kun, aasıiñ anıpkalugech. ⁴¹Uqqıraqıtı aullaġnıqsut uqaqsıtaaqıtıchiriniñ. İliñıch quviasuktut atakkii Agaayyutmun piksraqtaagıplutıñ naglıksautıġıhıksraııaġun Jesus. ⁴²Uvluġaġıpmıñ agaayyuvıkpıñmi iñuıch tupıñıtıñılu ilısaıttutıġıtuiñıġnıġaat qulıaqtuaġıpluġu Jesus akiqsruutaupluni annıqsuqtauruq, Jew-ıñuruat niġıuġıkkıñat.

Tallimat Malġuk İkayuqtıksraqtat

6 ¹Taipkunani uvluni ukpiqtuat iñugiaksıpmata Greek-ıñuraaqtuat suli Hebrew-ıñuraaqtuat uqaallatıniqsut. Tamatkua Greek-ıñuraaqtuat nipliġnıqsut ulıġaġnaatıñ miñıtuunıpluġıch uvlugaġıpmıñ autaaqmata iñuıniutıksranik. ²Taatnaqhutıñ qulıt malġuuplutıñ uqqıraqıtı ukpiqtuapayaat katıtqunıġaıch nipliqhutıñ, “Nalaunıñatıchıuq qulıaqtuaııaġıgupta pıqusıġuta aıalatchiñıaıhıkun autaaıksraııanik. ³Taatnaġusi, anıqatıut, piksraġıchi tallimat malġuıñnik aıutınik akunnapsıtıñıñ, iñuıñnik aıalatiqaqtuanik İpqıtuamıñ İrrutchimik puqıkhutıñlu. Aıalatchıpkıġnıaıġıvut autaaıksraııanik. ⁴Uvagut iñıqsruqtuiñıġısisıruġut suli qulıaqtuaqtuiñıġuta.” ⁵Taapkua sıvunniuġutaat quyaqnaġnıqsuq iluqaitıñı katıruani, aasıiñ nalunaiqsıñıqsut Stephen-mik ukpiqsrıllıapiaqtuamıñ aıalatiqaqhuni İpqıtuamıñ İrrutchimik. İlaksraqıluġu Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, suli Nicolaus-mik Antioch-miñ mumıkhuni Jew-ġuqsımaruamıñ. ⁶Taapkua katımaruat tikiutıniġaıch piksraqtaatıñ uqqıraqıtınun aasıi ilıñısa iñıqsruutıpluġıch ilıpluġıllı argatıñ ilıñıtıñun. ⁷Tavra Agaayyutım uqaıha siamınnıqsuq. Ukpiqtuat Jerusalem-mi iñuıġıksıtmuktuġnıqsut suli iñugiaktuat agaayulıqsıt ukpiqsrıliqmıplutıñ.

Stephen Tigukkauıha

⁸Stephen, ilıuaqquataaġun suli saıñıaġun Agaayyutım, savatlasiñıqsuq quvıqnaqtuanik suli atlayuaġnaqtuanik akunġatni iñuıch. ⁹Iñuqagıñıqsuġġuuq ittuaniñ Jew-ıñuruaniñ Cyrenia-miñ Alexandria-miñlu sulıpsuuq Cilicia-miñ Asia-miñlu. Tamatkua tagġısiqaqhutıñ

Pituikkauruanik uqaallatiasiqsiñigaat Stephen. ¹⁰Aglaan Ipqitchuam Irrutchim puqutiqaqtinnigaa. Tavraasiñ niqliqman qapiqtaqguifñigaat. ¹¹Taatnaqhutiñ tamatkua piyuaqtit akiliñiqsut aputinik sagluuqtuaquplugich, “Tusaagikput uqaqman akikñaqlugu maligutaksraq Moses aglagikkana suli akikñaqlugu Agaayyun.” ¹²Tamatkua taatnaigmik-kun aňalannigaich sivulliutiqruat suli aglaliqirit. Kiisaimma Stephen tiguniqupaat sivuňaniutipkaqlugu Jew-ňuruat uqaqsittaaqtitchiriniñun. ¹³Aasii ilañitnik aputinik itqutriplutiñ sagluuqtuaqtuksranik ilaagun. Taapkua nipliagaqsiplutiñ itna, “Una aňun ataramik uqaqtuq akikñaqlugu uvagut ipqitchuağikkaqput agaayyuvikpak suli akikñaqlugu maligutaksrana Moses-ňum. ¹⁴Aasisuli tusaagikput nipliapman Jesus-mun Nazareth-miumun siqumitqaaglugu agaayyuvikpak simmiğisiñiplugich atuqtaksrat tamatkua ivrumakña Moses-miñ tunňavigikkavut.” ¹⁵Iñupayaarguuq aquppiruat uqaqsittaağviñmi qiniqpaqsiñigaat irigruiñaqlugu Stephen, tautukľuguasiñ kiñana iliruaq kiñañatun isağulğum.

Stephen Uqaqtullaħa

7 ¹Qaukľium agaayuliqsim apiqsruğniğaa Stephen, “Tamanna ilumutuuva ukua nipliaħat?” ²Stephen kiuniğaa, “Aniqatiut suli Aapaanuruasii, naalağniľaksinña! Agaayyun kamañaqtuaq sagviğniqsuaq sivulliaptiknun Abraham-mun iñuuniağugaaqtitlugu Mesopotamia-mi sivuani aullaħiksraňan Haran-mi itchaqtuqhuni. ³Nipliutiplugich itna, ‘Unigľugu nunan suli ilatin aullağiñ nunamun tikirvigitqukkamnun ilipnun.’ ⁴Taatnaqhuni nunaňatniñ Chaldea-ğmiut aullağniqsuq Haran-mun iñuuniağiaqhuni. Aasii kiñuagun Abraham-ňum aapaña tuquanikman tavrani Agaayyutim nuutinnigaa marrumuña nunamun nayukkaptiknun pakma. ⁵Taatnaqtiħani tamaani Agaayyutim qaitchiñitkaluağniğaa Abraham inmaktillugu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsruğniğaa qaitchigisiñiplugu pigiliutilugulu ilaanun suli kiñuvianiñun, naagaunniñ Abraham qitungiunñaan. ⁶Agaayyutim nipliutiniğaa itna, ‘Kiñuviağikkatin iñuuniağisirut iglaañulutiñ atlami nunami. Sumiunuruat nunurilugich savaktitaulutiñ suli sisamani kavluutini ukiuni iħuaqutitchiunilľutiñ. ⁷Aglaan anasiññuqsagisigitka taapkua savaktaağruqaqtuat inugikkamnuk. Kiñuagun tamarruma ilinçh utigutiñ taivrumakña agaayumaagvigiagsilunña marrumani nunami.’ Taatna Agaayyutim uqautiniğaa. ⁸Agaayyutim akiqsruutikamiun Abraham tiliñigaa nalunaitñutchiquplugich aputitiñ. Taatnaqami qiniqtitkaa tupikrsisukhuni Agaayyutim akiqsruutaiñik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-ňum nalunaitñutchiqmiñigaa tallimat piñayuatigun uvlut. Isaac-ňum nalunaitñutchiqmiñigaa Jacob, ilaanli piñigai qulit malğuk sivulliavut.

9“Aglaan taapkua sivulliaġuqtuat killuġinigaat nukatchiaqtin Joseph tunipluguasii savaktauviksraġanun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayuġnigaa ¹⁰ikayuqługu iħuilliuġvinġmiunniħ itman. Agaayyutim nakuaġiliutipkaġaa puqiisiqługulu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialgum Egypt-mi aġalatiguġnigaa Joseph iluqaanun Egypt-mun suli inġmi tupiġmiħun. ¹¹Kiġuagun niġisunġaqsiniqsuq Egypt-mi Canaan-miħu, taatna sivulliaħut niġisuksiulihutin. ¹²Aasiħ Jacob tusaakami niqiksraqaħniplugu Egypt-mi ilaan sivulliaħut tuyuġiqqaġnigai tasamuħa. ¹³Iħaħatni tasamuħalġitmata Joseph iħtchuġipkaġniqsuq inġmiħik aniqatiumiħun, aasiħ Pharaoh-m iħtchuġinigai Joseph-ħum iħai. ¹⁴Joseph-ħum aapani Jacob aiyuġaġnigaa Egypt-muquplugu qitunġaqtuummaan. Taapkuaguħuq iħuġiaktiġiniquħt piħasukipiaq akimiamik. ¹⁵Tavra Jacob-ħum qitunġani nuħrutiniġai Egypt-mun, tavraniasiħ ilaalu sivulliaħutlu tuqupluħin. ¹⁶Iħiħisa timiħiħ iħuviġiaqtaġnigaiħ Shechem-mun taivrumuħa Abraham-ħum tauqsiaġimakkaħanun iħuviġiviksrauplugu inġmiknun Hamor-m kiħuvianiħiħiħ.

¹⁷“Tamauna Agaayyutim akiqsruutaa Abraham-mun atuumaaqsiħman, kiħuviani iħuġikkapta tavrani Egypt-mi iħuġiaksiħħapiġniqsuħ. ¹⁸Umialħitqiħniqsuħ atlamik tavrani naluruamik Joseph-mik. ¹⁹Taavruma umialgum kinniqaqsiniġai iħuvuħ suli naġliksaaqtitlugiħ sivulliaħut, nunuripluħitunniħ iġitqataqtitlugiħ aniqqamiurat tuquviksraħatnun. ²⁰Taatnaħatniġuħ Moses aniħniqsuq qiħiyunaħuni, aasiħ aħayuqaakħiħ qaunagiħuħ piħasuni tatqiħi. ²¹Iħiqsimalġuiqługu kiħunġani aniħkaġnigaat. Taatna Pharaoh-m panian tiguħaħuħ iġniġmisun pamiħsaġnigaa. ²²Ilaa iħisaaqqaġniqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamaħaqsipħuħ uqatigmiħiħ savaamiħiħu.

²³“Aasiħ malġukipiamik ukiunikkami Moses sivunniġniqsuq takuqattaġuħuħiħ Israel-aġmiuħatiuni. ²⁴Tikiħqammiħuħiħuħ Egypt-mi aħallaġliuħman iħaħatniħ tamatkua taatnaqhuni ikayuġiaġnigaa payyaksaqtuħ. Ikayuisaġniħuħ tuħunniġaa taamna Egypt-mi. ²⁵Isumapħuni aniqatiumiħun kaħiqsimanasukniħaħuħuħ Agaayyutmun atuħksraħi annaħtriħksraħuħun iħuħmiħik. Aglaan taapkua kaħiqsimaniħiħniġaaħ. ²⁶Uħlutiħman qiħilġiħniqsuq Israel-aġmiuħniħ aħuyakħaħniħ. Ilaan iħuaqsisiħkaġniħaħaqsiniġiħ itnaħuħuħ, ‘Ukuħtiħ, aniqatiġiħsutik! Qanuħħusik iliħtiknun piħuħtivistik?’ ²⁷Aglaan iħaħaħaħniħ piħuħtiruħk piħuniġaa Moses itnaħuħuħ, ‘Kisuunasuħiħuħuħ? Aħalachiħiħaħpichiħ atanniħsuiħiħaħuħinlu uħaptikniħ? ²⁸Tuħuħtħuaħsiħiħitpiħaħ taivrumatun Egypt-miutun tuħuħtaptun ikpaħsraq?’ ²⁹Moses-ħum tusaakamiħuħ taamna qimaħniqsuq Egypt-miħ iħuuniħaħaħsiħpħuniasii Miħia-ġmiut nunaħatni. Taapħunani malġuħniħ iħniħaħaħniqsuq.

³⁰“Malġukipiami ukiuħaniħman isaħuħuħ sagviutiħniġaa Moses ikualaraħun uħpiħun iħuiħaami qaniħani iħġian Sinai-m. ³¹Moses-ħum

qin̄iqamiuḡ atlayuaḡiplugu utlaḡniḡaa taamna uqpik qin̄immaḡiksaa-ḡuklugu. Tavraasiin̄ tusaaniḡaa Agaayyutim uqautigikkaḡa, ³²‘Uvaḡa sivulliaqpiḡ Abraham-ḡum Isaac-ḡumlu Jacob-ḡumlu Agaayyutaat.’ Moses tatavraullaḡniqsuq qin̄iḡniangiḡluguunniin̄. ³³Agaayyutim nipi-
liutiniḡaa, ‘Aluḡutikkiḡ mattakkik, taamna qikaḡviiḡ Agaayyutim nunagiḡaa. ³⁴Iḡmun qin̄iḡniḡiḡa pigiiḡipluni nagliksaaḡtitaulhat̄ in̄uḡma Egypt-miittuat tusaaplugich miḡuḡtuḡhat, atqaḡtuḡaasiin̄ ikayuḡiaḡlu-
gich. Pakma maḡaḡiḡ, tuyuḡiḡisigikpiḡ Egypt-mun.’

³⁵“Taamna taim̄na Moses Israel-aaḡmiuqatain̄ ayakkaḡat itnaḡlu-
gu, ‘Kia uvaptiknun sivulliuḡtiḡuqpatin̄ atanniḡsuitquplutin̄ uvaptiknik?’
taim̄nauruq Agaayyutim tuyuḡikkaḡa ilin̄it̄nun sivulliuḡtaulugu anniḡ-
suityaḡplugulu, ikayuḡlugu isaḡulikun qin̄ikkaḡa ikualaruami uqpiḡmi.
³⁶Moses-ḡum annisiniḡai Egypt-miḡ. In̄iḡtaḡaḡniqsuq quvinqaḡtuanik
suli atlayuaḡnaḡtuanik Egypt-miḡ, Kaviḡsaami Taḡiumiḡ suli in̄uiḡaami
malḡukipiani ukiuni. ³⁷Taamna Moses niḡliḡsamaruaḡ Israel-aaḡmiunun,
‘Agaayyutim sivuniksriḡirimik tuyuḡisigaasi atrilugu tuyuḡaḡi uvam-
nik; taim̄na itkisiruḡ ilapsit̄niin̄.’ ³⁸Israel-aaḡmiut katimaḡhatni in̄uiḡaami
iḡḡiani Sinai-m isaḡulgum uqaḡatiḡaḡniqsuq Moses-mik, aquaḡuna-
siiiḡ Moses-ḡum uqautiplugich sivulliaḡvut uqaḡiḡnik akuḡtuḡaḡikkaḡit̄nik
Agaayyutmiḡ. Taimak̄naaglaan̄ ilitchuḡirugut qanuq in̄uuniaḡiksrap-
tiknik. ³⁹Sivulliaḡta tupigiyumaḡiḡniḡaat, aglaan̄ suḡtigiḡitkaat
aḡalatiḡaḡhutin̄ kimmutmikkun utiḡukhutin̄ Egypt-mun. ⁴⁰Taatnaḡhutin̄
Aaron uqautiniḡaat, ‘Kiikaa, aanḡurrisigut sivullisiksrap̄tiknik, atak-
kii im̄na Moses annit̄rivut Egypt-miḡ naluplugu sutilaḡa.’ ⁴¹Iḡiḡich
in̄iqsiḡniḡsut aanḡuamik nuḡḡaḡtun̄ aasiin̄ tuniḡlaḡtuḡaḡsiḡlutin̄ aanḡuaḡ-
miknun, quviasuutigiḡplugu in̄iḡtaḡikkaḡtin̄ argaḡmiknik. ⁴²Taatnaḡmata
Agaayyutim suḡtigiḡiḡisaallaḡniḡai agaayuyumiḡnaḡsiḡplugich uvlugianun
qilaḡmi, aglausimaruatun̄ makpiḡaḡatni sivuniksriḡirit̄ itnaḡilplugu,
‘Israel-aaḡmiuḡuruasii,

malḡukipiami ukiumi in̄uiḡaami tuniḡlaḡtuḡtusi
agaayuvigigaluaḡnaḡa.

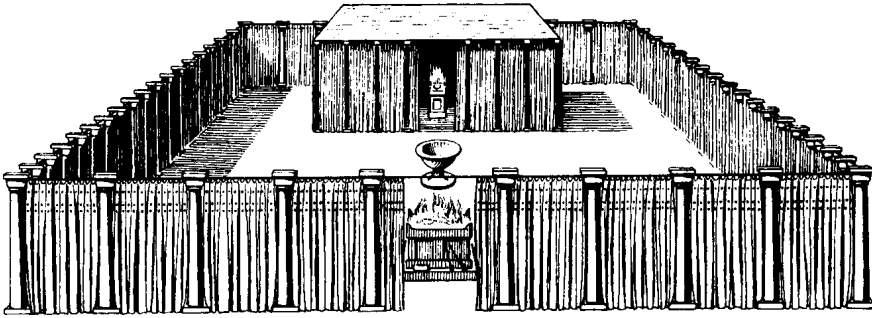
⁴³Iḡliḡutin̄iḡiksi panapkaaḡtuummaan̄ aanḡuaḡ Moloch
suli atrin̄a uvlugianan̄ aanḡuaḡikkapsi Raiphan.

Tamatkuak̄ aanḡurrigaasi in̄iḡtaḡikkasi putqataḡvigisrukḡugich.
Taatnaḡusi tuyuḡiḡisigipsi uḡataanun̄ Babylon.’

Amos 5:25-27

⁴⁴“Sivulliaḡta in̄uiḡaami iḡliḡutin̄iḡaat panapkaaḡ. Taavrumuuna
Agaayyun̄ nayuutiruḡ akun̄gatni. Moses-ḡum in̄iḡtaḡikkaḡa Agaayyutim
pigisukkaḡatun̄, tuvraḡlugu iliktigun̄ in̄mi ilisauttusiaḡatun̄.

⁴⁵Kiḡuvatigun̄ sivulliaḡta akuḡtuḡlugu taamna panapkaaḡ sivulliamik-
niḡ iḡliḡutin̄iḡaat akiḡsrutaauruamun̄ nunamun̄. Joshua-mḡu ilin̄isalu

(Act 7.44)

tigusiagisaaqsiñigaat nuna taipkunakŋa iñuñiñ Agaayyutim uñutañiñiñ, tavrũaasii panapkaaŋ nappaŋlugu David-ŋum aŋalatigũthanunaglaan. ⁴⁶ Agaayyutim David nakuagiginiŋaa. Aasiñ David-ŋum iñiñiŋaa Agaayyun nappaitlasipluni tupiŋmik ilaanun. ⁴⁷ Kiisaimmaguq Solomon nappaiñiqpuq taavrumiŋa tupiŋmik, agaayyuvikpaŋmik. ⁴⁸ Aglaan Agaayyun qutchiñiñsraqtuq irviqañitkaluaqtuq tupiŋmik iñuich nappakkaŋatnik, nipliŋmatun Isaiah-m sivuniksriqirim itnaiñiplugu,

⁴⁹ ‘Agaayyun niplisuq, Qilak atanguvigigiga aasii nuna tutmaŋvigiŋplugu.

Qanutchimikmi tupiŋmik nappaiñayaqpsi uvamnun?

Sumimi miñguiqsiagviqagisivik?

⁵⁰ Iñumun iñiqtaŋimakkaga supayaaŋ tamanna.’

Isaiah 66:1,2

⁵¹ ‘Taipkunatitun pitchigiñlaurusi tiggakhusiñlu. Tusaasunjtmiusi Agaayyutim uqañhanik naagasuli ukpiksrisunjtmiplusiunniñ. Sivulliapsitun ilipsipsuuq ataramik akilñiqsuisi Ipqitchuamik Irrutchimik. ⁵² Sivuniksriqiripayaat sivulliapsi nagliksaaqtinniŋaat, tuqqutlugich Agaayyutim uqqiraŋtañik uqaqtuanik iñilŋaan aggiñksraŋagun Agaayyutim nalaunŋaruaq savaktksraŋa. Pakma ilipsi aatchuutigigiksi tuqqutluguasii. ⁵³ Ilipsi akuqtuigaluaqhusi maligutaksraq tumigiŋplugu isaŋuliñiñ Agaayyutim qaisaŋanik naagasuli tupigiñitkiksi.’

Stephen Tuqqutaũha Miñuqtuŋlugu

⁵⁴ Iñauruat uqaqsittaqtitchirit naalañiñiŋmikni Stephen-mun qinnallapiagñisut. Qinnakpaitlutin iñmiknununniñ aŋalalguilñiqsut. ⁵⁵ Aglaan Stephen Ipqitchuam Irrutchim aŋalatlugu aagluqhuni Agaayyutim qaumanga qiniñiŋaa suli Jesus qikaŋlugu Agaayyutim taliqpiani. ⁵⁶ Nipliñiqsuq, ‘Atañi, qiniñigiga qilak aŋmaŋlugu suli Iñiñi Iñuum qikaŋlugu Agaayyutim taliqpiani.’ ⁵⁷ Tamatkua qullinich nipral-

laŋniqsut umikługich siuttatiŋ argaŋmiknik. Iluqağmiŋ pitchaqlugich ⁵⁸aasiñ nunaqqimiñ anitnamitruŋ miłtuğatağniğaat uyağaŋnik. İlisimariksraқтаат mattağniğaiç quppigaatiŋ iliplugich nukatpiamun atiligaamun Saul-mik qaunagitquplugich. ⁵⁹İliŋitñun miłtuqtutitluni Stephen agaayuniqsuq, “Ataniiq Jesus! Anigniga piuŋ!” ⁶⁰Sitquqami nip-lianiqsuq, “Ataniiq! Taavrumuuna killuqsaxhatigun anasiñnuqsaqnagich.” Taatnaamikami tuquniqsuq.

8 ¹Saul-ŋum iłuağiniğaa tamatkunuŋa tuqqutałħa.

Saul-ŋum Ukpiqtuaŋuruaniç Nagliksaaqtiħa

Taivrumakŋa uvlumiñ ukpiqtuaŋuruat Jerusalem-mi nagliksaaqti-taugaqsiñiqsut atqunallapiaq. Tavrakŋa ukpiqtuat siamitkaqsiñiqsut nunaqqiurainun Judea-mlu Samaria-mlu, aglaan uqqiraqtit kisiŋnuqlugich Jerusalem-mi. ²İlaŋisa iñuich taluqsriuat Agaayyutmik iluvignigaat Stephen aliasulikon kiŋuvğuplugu. ³Taavrumali Saul-ŋum piyaqquaqsisiğniğai ukpiqtuaŋuruat. Siñiqsraqługich iliŋisa tupiŋiç pakagiaqlugich aŋutitlu ağnatlu isiqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Quliaqtuaŋuħa Samaria-mi

⁴Qimaktuat nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuağiniğaat. ⁵Philip-li nunaqqimukhuni Samaria-mun quliaqtuaqmiñiqsuq Christ-mik taavrumiŋa akiqsruutauruamik anniqsuutmik iñuŋnun tavrani. ⁶Iñugiaktuat iñuich naalağniłlapiagniqsut Philip-ŋum uqağikkaŋiñun. Atakkii qiniğviniğaat atlayuağnaqtuanik ilaa. ⁷Nipitusiplutiŋ irrusiqluich anitauniqsut iñugiaktuaniñ iñuŋniñ, sulı iñugiaktuat sayairrutilgich aulatlaitchuatlu iłuaqsikkauplutiŋ. ⁸Taatnaqhutiŋ Samaria-ğmiut quviatchallapiagniqsut.

Simon Aŋatkuq

⁹Taavrumaniguuq nunaqqimi iñuqağniqsuq atiliŋmik Simon-mik. İlaa quviğutchaktiçhiñiqsuq Samaria-ğmiunik aŋatkuuħikon aasiiñ uqaviutigiplugu kamaŋağasukniaqhuni. ¹⁰Iluqağmiŋ nunaqqimi kamanaiñniqsramiñlı kamaŋağniqsramiñlı naalağnitqiağipiagniğaat aasiiñ uqaqhutiŋ, “Taavrumani iñuŋmi ittuq Agaayyutim saŋŋia ilisimakkaqput Saŋŋiqpauraq.” ¹¹Sivisuruamik ilaan quviğutchaktinikkani aŋatkuuħikon, taatnaqhutiŋ naalağnitqiağiŋniğaat. ¹²Aglaan Philip-ŋum quliaqtuağiaqsipmauŋ tusaayugaallautaq Agaayyutim aŋaayugautaagun sulı Jesus-kun anniqsuqtauruakun tamatkua iñuich ukpiğiniğaat, aasiiñ paptakkauplutiŋ aŋutitlu ağnatlu. ¹³Simon-tuuq ukpiqsripluni aasii aquagun paptaaqtiğmi nayuutiaqsiñiqsuq Philip-mi. Quviğutchaniñiqsuq qiniğqami Philip-ŋum iñiqtagiçkaŋiğun quviqnaqtuaniglu atlayuağnaqtuaniglu.

¹⁴Aasiñ uqqiraqtit Jerusalem-mi tusaakamisigik Samaria-ğmiunun Agaayyutim uqalı akuqtuğniplugich tuyuqağniqsut Peter-miglu John-miglu tavruña. ¹⁵⁻¹⁶Ukpiqsriłiqsuat paptaakkauplutinj Atangum Jesus atqagun aglaan akuqtuisimaiñniqsutsuli Ipqitchuamik Irrutchimik. Taatnaqhutinj taapkuak tikitñamik injiqsruutinigaich akuqtuitquplugich. ¹⁷Peter-mlu John-ñumlu illiqinigaich taapkua argañmiknik. Tarvauvaa Ipqitchuam Irrutchim aňalatkaqsiñigai. ¹⁸Simon-ñum qinignigaa Ipqitchuam Irrutchim qaisauragaľha tamatkunuña uqqiraqtik illiqipmatigik argañmiknik. Taatnaqhuni Simon-ñum Peter-lu John-lu qaitchisuaqsiñigik maniñnik ¹⁹itnaqhuni, “Tunisitñaptuuq taavrumiña sanjmik. Uvvatuq illiqigupku argamnik inuk akuqtuitlayumauq Ipqitchuamik Irrutchimik.” ²⁰Tavra Peter-m kiunigaa, “Piyacquğvinmugiñ maniksuummaqich! Uvaa tauqsitłanasugiviuñ maniñnik Agaayyutim aatchuutigikkaña? ²¹Sivuğaaani Agaayyutim nalautisimaitłutin naagasuli tupiginitługu, taatnaqhutin ilalıqsuutiviksraiñniqsutin uvaptikni sulı Agaayyutim savaañani. ²²Mumigiñ taavrumakña nalaunñaiłiqniñ! Injqsruğutin Agaayyutmun natqutitqulutin kaviuğuksaalıpnik! ²³İitçhugigikpiñ immaukkaqsiplutin killuqsriğimik sulı killuğmun aňalatitlutin.” ²⁴Simon-ñum itnağniğik Peter-lu John-lu, “Injqsruutillağniaqsitja Agaayyutmun anasiñuqsuqunılluña.” ²⁵Taatna Peter-lu John-lu inuuniaqtaullağniqsuk Samaria-mi quliaqtuaghutik uqalıhiñik atanguruam aasiñ utiqhutik Jerusalem-mun. Iglauğimikni tusaayugaallautaq quliaqtuaginiğaa nunaaqquirañi Samaria-m.

Philip-lu Ethiopia-ğmiulu İirakuvik

²⁶Aasiñ isağulğan atanguruam Philip uqautiniğaa, “Paqnalutin uñallam tuñaanugiñ tikirviksraqnunaglaan inuitçuamun apqutmun Jerusalem-miñ Gaza-mun.” ²⁷Ilaa aullaqtignisuuq. Iqliqtaullakhuni nalautchiñisuuq Ethiopia-ğmiumik. Taamnali inuk ilirakuviuraqniqsuuq Ethiopia-ğmiut Kandaki-ğatni (Ethiopia-ğmiut taggisiqagnikkañat ataniqtinj Kandaki-mik), aasiñ ilaa Jerusalem-muñniqsuuq agaayutyaghuni Agaayyutmun. ²⁸Aitmuğimiñıı tuttuqpagaqtuagmiñıı agliqiniqsuuq Isaiah-m sivuniksriqirim makpigaañiñik. ²⁹Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniğaa Philip, “Utlagun tamanna tuttuqpagaqtuag maliaqsılıguasiñ.” ³⁰Tavra Philip malikkaa. Aasi tusaakamiun tamna ilirakuvik agliqipluni makpigaañiñıı sivuniksriqirim Isaiah-m apiqsruğniğaa, “Kañiqsiviun agliqikkan?” ³¹Taavruma kiunigaa, “Kañiqsipkağniaqtaunnaña qanuğluña kañiqsiñiaqpik?” ³²Taamna uqalıq agliqiağikkaña itniinnisuuq, “Inuk ipnaisun tasikuaqtauruatun tuqqutaksraqtimiñun, ipnaiyaatun niplitłaitçuatun salikkaukama

ilaa nipliġñaiyuġattuq.

³³ Uqaqsittaħiġmiñi iñupayaam aňallaqħuutiniġaa
atħiksipkaqħuġuaasiñ.
Kia-unniñ kanġiulġuvagich?
Ilaa kiñuvianjitchuq atakkii tuqqutlugu.”

Isaiah 53:7,8

³⁴ Taavruma ilirakuvium qanuġviiqhuni apiqsruġniġaa Philip,
“Uqautiħhiñauviña kisumik sivuniksriqirim Isaiah-m uumani uqauti-
qaqtilaanjanik? Inmiñik naaga atlamik uqautiqaqpa?” ³⁵ Philip-ġum
ilitchuġipkaqħuġu Isaiah-m uqaħhaniñ sivulliuplugu uqautiniġaa tusaayu-
gaallautamik Jesus-kun. ³⁶ Iġlauħiġmikñi tikiññiqsuk imiġmun. Taavruma
ilirakuvium nipliutiniġaa, “Uvva imiq! Sum pirailiġisivaña paptaak-
kauħksramniñ?” ³⁷ [Philip-ġum piñiġaa, “Ukpiqsriġuvich iluqaaniñ
uummatipniñ paptaaħhiñaurutin.” Ilaa nipliġñiqsuq, “Ukpiġillapiagiġa
Jesus Christ Agaayyutmun iġñiġiħha.”] ³⁸ Taavruma ilirakuvium tut-
tuqpagaqtuq nutqaqtinnigaa aasii Philip-lu ilaalu atqaqħutik imiġmun.
Philip-ġum paptaaġniġaa. ³⁹ Imiġmiñ qakikamikaasiñ Agaayyutim
Irrusian nuktitiġniġaa Philip atlamun. Taavruma ilirakuvium qiñitqinjt-
ñamiuq igliqtuiñiġniġsuq quviatchallapiaqhuni. ⁴⁰ Philip ilitchuġiniġsuq
Ashdod-mi itilaaġmiñik. Tavrakña tusaayugaallautamik quliaqtuāniġsuq
iluqañitñi nunaaqjiurani tikiġgataħiġmiñunaglaan Caesarea-mun.

Saul-ġum Mumiħha

9 ¹ Saul-ġumli sivutmuutiniġaa aniqsraaqtuħiħi tuqqutchisuħikun
tamatkuniña Atanġum ukpiqtuañuruaniñik. Ilaa utlautiniq-
suq qaukħiatnun agaayuliqis ² aġlaqaġuħhuni taluġnaqutiksraġmiñik
Jew-ñuplutinj katraġviñitñi Damascus-mi. Aasiñ ilitchuqsriġumi ukpiq-
tuanik Ataniġmun Jesus taamani ilaan tigutlalugich añutitlu aġnatlu
utqtiraksraulugich Jerusalem-mun. ³ Tavra iġlauniaqtitlugu qalliplu-
ni Damascus-mun, taimmaiñaq qaumanġum qilañmiñ qaggutiniġaa.
⁴ Katakami nunamun tusaaniġsuq tuqħuġaqtimiñik, “Saul! Atañji!
Suvaata nagliksaaqtitpiña?” ⁵ Saul-ġum kiuniġaa, “Ataniiq, kisuvvich?”
Uqautraan nipliutiniġaa, “Uvaña Jesus ilvich nagliksaaqtitagiħkan.
⁶ Makillutin utlautiñ nunaaqqimun. Taamani taamma uqautiġisigaa-
tin qanuq piħksraqnik.” ⁷ Tavrani Saul-ġum igliqatai taatnakkauħhani
qikaġniġsut niplitħaiqhutiñ, tusaagaluqħuġu nipi aġlaan iñua qiñiñitlugu.
⁸ Saul makitnami nunamiñ uññami qiñitlaiġñiqsuq. Taapkua tasiuqħuġu
Damascus-muutiniġaat. ⁹ Ilaa piñasuni uvluni qiñitlaiññiqsuq, niġiñit-
miuq naagaunniñ imiñitmiuq.

¹⁰ Ukpiqsriuraqtuġġuq Damascus-mi atiqaqtuq Ananias-mik.
Agaayyutim qiñiġquuraaqtitlugu tuqħuġniġaa, “Ananias!” Ilaan kiuniġaa

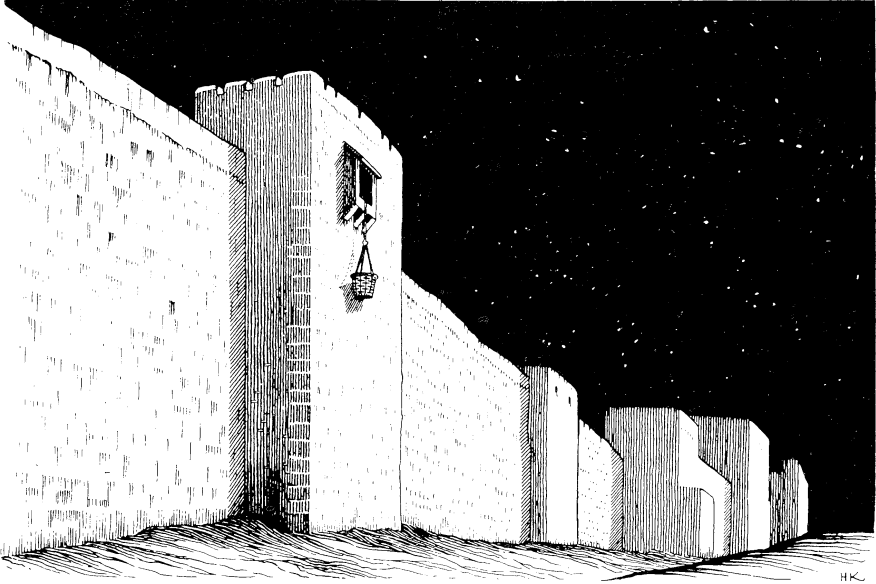
tuq̄uusiani, “Aa, Ataniiq! Uvaniittuᅇa, naalakkikpiñ.” ¹¹ Atangum piñigaa, “Makillutin aullaᅇiñ apqutmun atiqaquamun Naᅇuqtuamik. Taamma Judas-ᅇum tupqani apiqsruᅇumuutin Tarsus-miumik atiqaquamik Saul-mik. Taamna taamma agaayuruq. ¹² Ilaan taamna qin̄iqquuraa-kun qin̄ignigaa aᅇun atilik Ananias-mik utlaklugu in̄miñun patiklugu argaᅇmiñik qin̄itlasitqiksinnigaa.” ¹³ Ananias-ᅇum kiunigaa, “Ataniiq! In̄ugiaktuat in̄uich uqautigigaat taamamna aᅇun Saul qanutun kapyap-kain̄iᅇlugu Jerusalem-mi. ¹⁴ Pakmamma tikiññiqsuq Damaskus-mun qauk̄iat agaayuliqsitniñ taluᅇnaqusiᅇlugu tigusiᅇksraᅇaᅇun kisupayaanik agaayumaaqtuanik ilipnun.” ¹⁵ Agaayyutim nipliutilᅇiññigaa, “Ananias, Saul-muᅇiñ. Piksraᅇtaᅇigiga savautritquplugu uvamnik il̄itchuᅇipkautigiluna in̄uᅇnun Jew-ᅇuᅇitᅇuanunlu umialin̄itñunlu sulī Israel-aaḡmiunun. ¹⁶ Suli kan̄iqsipkaᅇisigiga qanutun nagliksaaᅇksraᅇaᅇa piqutigipluᅇa.” ¹⁷ Tavrak̄a Ananias aullaᅇniqsuq. Isiqamiasiiñ taamavrumuᅇa tupiᅇmun patiᅇniᅇaa Saul argaᅇmiñik nipliᅇhuni, “Aniaqaan Saul! Atangum Jesus tuyuᅇigaaᅇa ilipnun taivruma qin̄ikkaq̄pich apqutmi utlautiniᅇni maᅇuᅇa. Ilaan tuyuᅇigaaᅇa qin̄itlasitqiquplutin aasiiñ Ipqitᅇuamun Irrutchimun sivulliquplutinlu.” ¹⁸ Taimmaiñaq sutimña iqaluum kavisain̄isun katagaa-laaqsiñiqsut Saul-ᅇum irrakniñ aasiiñ ilaa qin̄itlasitqikhuni. Makitnami paptaaqtinniqsuq. ¹⁹ Niᅇianikman sayaaᅇan uttaqiniᅇaa.

Saul-ᅇum Quliaqtuaᅇha Damascus-mi

Aasriiñ Saul nayuutiuraallaᅇniqsuq ukpiqsriruani Damascus-mi. ²⁰ Ilaa utlautiniqsuq Jew-ᅇuruat katraᅇv̄in̄itñun quliaqtuaᅇutiplugich Jesus-kun itnaiᅇlugu, “Taamna Jesus Agaayyutim iᅇñiᅇiniᅇaa.” ²¹ Tamatkua iluqaᅇmiᅇ tusaaruat taavrumiᅇa quviᅇutᅇhakhutiᅇ itnaaqsiñiqsut, “Unuuna Saul taimñaun̄itkალააᅇa Jerusalem-mi tuq̄utᅇhiraᅇaᅇtuᅇaᅇ ukpiqtuaᅇuruanik? Sulī maᅇuᅇa utlautipluni sivuniqaᅇhuni tigusiᅇluni taatnatchiñik utqutrisukhuni qauk̄in̄itñun agaayuliqsit?” ²² Aglaan Saul quliaqtuaᅇiᅇmiñi kan̄iqsipkain̄iqsuq in̄ugiaktuanik in̄uᅇnik Jesus taamna Christ-ᅇuᅇhanik nalupqinaiqᅇlugu. Jew-ᅇuruat in̄uuniaqtuat Damascus-mi kiggutiksraiññiqsut. ²³ Aquagun in̄ugiaktuat uvlut Jew-ᅇuruat katimaaq-siñiqsut sivunniqhutiᅇ tuq̄utᅇhuklugu Saul. ²⁴ Aglaan kilin̄niᅇaa taatna sivunniᅇuᅇniᅇlugu. Unnuaqtuummaan uvlumiᅇu Jew-ᅇuruat qaunaksruᅇniᅇaa nunaaq̄im paan̄iñi tuq̄utᅇhumaplugu. ²⁵ Tamatkuali ukpiqsriuat unnuat il̄aᅇatni ikiniᅇaa Saul aguupmaᅇmun atqautipluguasiiñ siᅇatmun aᅇmaᅇaᅇun katchiᅇpaum.

Saul Jerusalem-miᅇha

²⁶ Tavrak̄a Saul utiᅇniqsuq Jerusalem-mun. Tavraniasiñ il̄aliutnia-gaqsigaluᅇniqsuq ukpiqtuanun. Tamatkua arguaᅇiplugu ukpiqtuaᅇuᅇha

(Act 9.25)

iqsigiaqsiñigaat. ²⁷ Aglaan Barnabas-ɲum ikayuğniğaa Saul taapkunu-ɲautiplugu uqqiraqtinun. Ilaan kañiqsipkautiginiğai Saul-ɲum qiniłha Agaayyutmik apqutmiñi suli Agaayyutmun tuqłuğniplugu suli uqautipmip-ıugich Saul-ɲum quliaqtuałhanik taluqqutaiqhuni Jesus-kun Damascus-mi. ²⁸ Saul itkaqsiñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluqqutaiqhuni quliaqtuaq- huni Jesus-mik. ²⁹ Uqaqatiqaqmıuq akıllılıqıugich Greek-ɲuraaqtuat aglaan ilıñitñun tuqqutchumagaluaqtitluni. ³⁰ Ukpıqtuaqatiunıñ (ııitchuğikamıñ taavrumıña) samuñautiniğaat Caesarea-mun Saul aullaqtitlugu Tarsus-mun.

³¹ Tavrali ukpıqtuaɲuruapayaat Judea-mi, Galilee-mılu suli Samaria-mi tutqıksıñıqsut sayyıkkauplutıñ irrusığmıkkun. Ukpıqtuaɲuruat inuunıqsut taluqsıplutıñ Agaayyutmik, suli İpqıtchuam İrrutchim pıtkuısaagñığai aasıñ inuğıaksısañıqhutıñ.

Peter Lydda-mi Joppa-mılu

³² Peter-li iglıñıqsuq napmupayaaq. İğlığmiñi utlakmiñığai Agaayyutim inui Lydda-mi. ³³ Taavrumani nalautchiñıqsuq aɲutmik atıqaqtuamık Aeneas-mik, taamna aulatlaılaq, makingiññıqsuaq tal- limat pıņasuni ukiuni sıñıgvıñmiñiñ. ³⁴ Peter-m niplutiniğaa Aeneas, “Jesus Christ-ɲum ıhuqsıgaatin. Makıttin, imulugich uqummatitin!” Taimmaiñaq taamna makınnıqsuq. ³⁵ İnupayaat Lydda-mi Saron-mılu qıñıqamıtrıñ taamna ukpıliğñıqsut Agaayyutmik.

³⁶Joppa-mil'i aǵnaqaǵniqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tigun atqa taiǵaǵniqsuq Dorcas-mik mumiutiqaǵniqsuaq tuttumik). Ataramik savaaqaǵniqsuq nakuuruamik ikayuipluni inuqsraqtuaniq. ³⁷Taamna aǵnaq atniǵnaliqihuni tuquniqsuq. Iǵguanikamitruǵ inillaǵniǵaat qullianun tupqum. ³⁸Joppa taamna qaninniqsuq Lydda-miǵ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruǵ Peter innipluǵu Lydda-mi, malǵuǵnik iǵnuǵnik tuyuqaǵniqsut ilaanun, itna uqaksriuqǵugich, "Qilamiksruǵutin utlautiǵiǵ." ³⁹Peter-m itqanaiyaqtiqami malǵniǵik taapkuak. Tikitmata taamunǵa mayuutiniǵaat qulligmun imunun. Uilǵaǵnaat puuǵniǵaat qiaplutinǵ qiniqtitaqǵuǵu atnuǵarrianiǵnik Dorcas-ǵum iǵnuuǵnaǵmi. ⁴⁰Peter-m anipkaqǵugich iluqaisa taapkua tavrakǵa inimiǵ. Sitquqhuni agaayuniqsuq aasii kiniaqǵuǵu taamna timi nipliutiniǵaa, "Tabitha makittin!" Taavruma aǵnam uitǵami qiniǵniǵaa Peter aquvitluniasii. ⁴¹Peter-m isakhuni ikayuǵniǵaa makititluǵu. Tavrakǵa ukpiqtuat uilǵaǵnaatlu isiqtitluǵich qiniqtinnigaa ilinǵitǵun iǵnuupluǵu. ⁴²Iǵnugiaktuat iǵnuich Joppa-mi tusaaniqsut taavrumiǵa aasiiǵ ukpiqsriliqhitinǵ Agaayyutmik. ⁴³Peter tuyuǵmiaǵuniqsuq Joppa-mi iǵnugiaktuani uvluni, tukkuqaqhuni Simon-mik qitummairimik.

Peter suli Cornelius

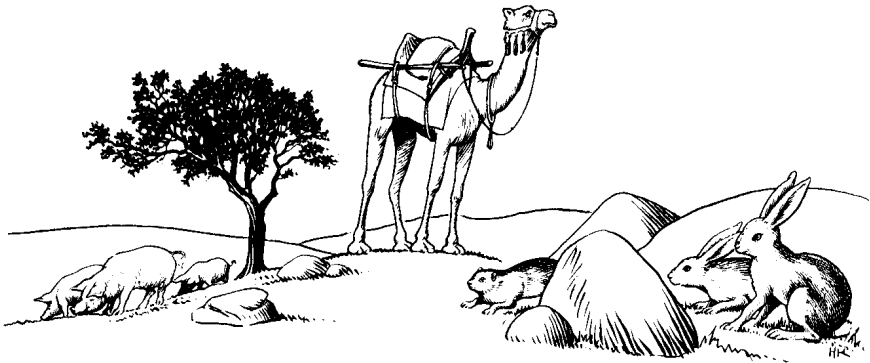
10 ¹Tavra Caesarea-mi aǵutiqaǵniqsuq atilǵimik Cornelius-mik aǵalatchipluni tallimakipianik aǵuyyiuqtinik. Taapkuali aǵuyyiuqtit agǵiǵniqsuat Italy-miǵ. ²Taamna Cornelius agaayyutiqaǵniqsuq tupiqatituummaǵmi taluqsriplutinǵ Agaayyutmik. Ikayuiǵniqsuq Jew-ǵuruat nagliǵnaqtuanǵitǵnik agaayumaaqtuanuǵpluni. ³Iǵaǵatni unnuksraat piǵasugugunnaqsipman qiniqquuraaǵniqsuq nalupqinaiqǵuǵu qiniǵniǵaa Agaayyutim isaǵulǵa isiqhuni tuqǵuqtini, "Cornelius!"

⁴Cornelius-ǵum qiniqpaqǵuǵu isaǵulik iqsiǵikun kiuniǵaa, "Suva? Aǵuun! Qanuq-samna?" Isaǵulgum itnaǵniǵaa, "Agaayyutim tusaagaa iniqsrulǵiǵiǵ tautuqǵuǵu ikayuiǵiǵiǵ nagliǵnaqtuanik. Taatnaqhuni itqaǵiǵaatin. ⁵Pakma Joppa-mun tuyuqaǵiǵiǵ iǵnuǵnik uvuǵaǵutiyaqtilluǵu Simon tagǵisiquaqtuaq Peter-mik. ⁶Taamamna tukkumaruaq Simon-miptuuq qitummairimi taǵium siǵaani irviqaqtuami." ⁷Taatna uqautianikamiuǵ taamna isaǵulik qiniǵnaiǵniqsuq. Cornelius tuqǵuiǵniqsuq malǵuǵnik savaktinǵmiǵnik suli atautchimik aǵuyyiuqtimik agaayyutiqaqhuni savautriuamik. ⁸Ilaan uqautiqqaqǵugich tamarrumiǵa atuumaruamik Joppa-munaasiiǵ tuyuǵiniǵai.

Peter-m Qiniqquuraalǵa

⁹Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuǵniqsuq tupqum qaǵanun iniqsrugiaqhuni uvlupaguqtuami. ¹⁰Ilaa niǵisuliǵlapiq-

(Act 10.12)

miuġlu. Niqiksranik itqanaiyaqtitlugich Peter-li qiniquuraagniqsuq tatpakmani. ¹¹ Qiniġnigaa qilak anmaqlugu sumimna atqaqiasinigaa atriqaqtuam ukihaaqpaktun ninjauruatun nunamun sisamatigun iqirguigun. ¹² Taamna imaqaġnigsuq qanusipayaanik nunam niġrutainik paamguqtuanik suli tinmiruanik. ¹³ Agaayyutim nipliutinigaa, “Peter! Makillutin tuqqtchilutin niġġiin!” ¹⁴ Peter-m kiunigaa, “Ataniiq! Taatnaġumiġnapiqtuġa! Niġiġaqsimaitchuġa qanutchimik agliġik-kamnik unniin qaayugikkanaġnik.” ¹⁵ Peter-m tusaatqilġinġigaa nipi, “Qanutchich Agaayyutim salummakkaġi ilvich isummatigiyumiġnaitchitin qaayugnaġlugich.” ¹⁶ Taatnaiġnigsuq piġasuniaglaan aasii taavruma aquagun ukihaaq nuqitqinġigaa tatpakmuġa. ¹⁷ Peter isumaksraqtuasiniġsuq qanuutautilaġanik qiniġkiutauruam inmiġnun. Taatnaqtitlugu taipkuali Cornelius-ġum tuyugikkaġi apiqsruqtaġnigsut nani Simon tupqa itmaġaan, aasiiġ ilitchuqsrianikamiġ nutqaġnigsut talum sivuġaanun. ¹⁸ Apiqsruġnigsut, “Tukkumaruaqaqpa uvani atilġmik Simon Peter-mik?” ¹⁹ Peter-mli taamna kaġiqsiniġaqtitlugu qiniquuraakkaġmi qanuutautilaġanik Ipqitchuam Irrutchim nipliutinigaa, “Qakma silatipni piġasut iġuich pakakkaatin. ²⁰ Paqnalutin atqaġiġ. Piqasiġiakkich tuyugikkaġigitkakii.” ²¹ Peter atqaqami nipliutipiġai, “Uvaġa pakiġniġipsitġa. Suplusi agġiqpsi?” ²² Taapkua kiunigaa, “Cornelius-ġum aġuyyiuqtit atangata tuyugigaatigut. Ilaa nakuuruanaġunigsuq aġun agaayusuuruaq Agaayyutmun suli iluqatiġ Jew-ġuruat kamagiġlugu. Agaayyutim isaġulġan uqautinigaa tupqanun aiyugaaġplutin tusaatquplugu uqauttiksraġnik.” ²³ Peter-m tukkiġniġai taapkua unnuitquplugich tavrani.

Uvlaakuġuqman aullaqmata maliġniġai. Ilaġisaptuuq ukpiqtuat tavrakġa Joppa-miġ tuvaaqasiġniġaat. ²⁴ Uvlutqilġitman Caesarea-mun tikiġniġsut. Cornelius-ġum niġiukhuni ilani suli ilauraani katiġna-

niksimanigai. ²⁵Aasiin Peter isiaqsiyman Cornelius-ŋum purviginiġaa agaayuvigiplugu. ²⁶Aglaan Peter-m makitinnigaa nipliutiplugu, “Makittin! Uvaŋaptuuq iñuñhiñauruŋa.” ²⁷Peter-m uqaqatiginigaa Cornelius itqutigalugu tupiġmun. Tavraniasiin ilitchuginigai iñugiaktuat iñuich katianiŋniqsuat. ²⁸Tavraasiin nipliutinigai, “Ilipsipsuuq ilisimal-lapiakkaqsi Jew-ŋuruat piqasiqsuutilguyumiñaitchuat atuqtaksraŋisigun Jew-ŋuŋitchuat. Aglaan Agaayyutim ilisautigaana uvaŋnun kiñapayaaq iñuk qaayuġitquŋitlugu. ²⁹Taatnaqluŋa qanniġniqapŋa utlautiru-ŋa pişaġumasuŋaqnaŋa. Apiqsrullaglakpiñ, suvaata qanniġniqpiŋa?” ³⁰Cornelius-ŋum kiuniġaa, “Sisamat uvlut uŋataatni itnaiŋiyuŋnaqsirua-mi uvlumi kiñunnamni uvluppaguqman agaayulgisitluŋa, taimmaiñaq aŋun atnuġaalik qaummaġiksuanik qikaaniktigniqsuq sivuqqamnun. ³¹Itñaġaana, ‘Cornelius! Iniqsrutitigikkatin Agaayyutim tusaagai suli nagliksriplutin savaatin itqaġigai. ³²Tuyuqaġiñ Joppa-mun aŋutinik uvu-ŋautityaqitillugu Simon taggisiquaqtuaq Peter-mik. Taamamna taamma tukkummiruq Simon-miptuuq qitummairimi taġium siñaani ittuami.’ ³³Taatnaqluŋa uiguiñaqlugu qanniġikpiñ, iñuqaqutiluġniġiptigut uvuŋa-łapkun. Uvva iluqata katirugut Agaayyutim sivuġaanun tusaayumaplugu qanuq Agaayyutmun uqautiliksrapitigun ilipkun.”

Peter-m Uqautriñha

³⁴Peter aullaġniñiqsuq itnaqhuni, “Pakma puttusrigiga ilumutun Agaayyutim irrutriñha iñuŋnik atisipluġich. ³⁵Nanipayaaq nunaaq-qimi iñuk taluqsriyman ilaanik nalaunŋarualiqipluni Agaayyutim akuqtuumaagñigaa, taamna sumiuŋugisiŋnaan. ³⁶Nalupqisuŋitchuŋa tusaatilaapsitniik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyuġikkana Israel-aagmiunun, itnaqhuni, Agaayyutim qiñuiġutripkaġaa iñuŋnik Jesus Christ-kun, taamna Jesus Atanġuruuq iñupayaani. ³⁷Tamanna tusaayugaallautaq aullaġniipłuni Galilee-miñ kinuagun John-ŋum Paptaaqtitchirim quliaqtuałhan siamittuq iluqaanun Judea-mun. ³⁸Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun sayyiqługu piqasiqlugu Ipqitchuamik Irrutchimik pikkaŋa. Taamna Jesus napmupayaaqami nakuurualiqiniqsuq suli iñuqaqsiraġakkaŋi tamatkua tuunġaum aŋala-taŋi, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqlugu. ³⁹Aasiin uvagulli qiñiqługu iluqaan iñiqtaġikkana Jew-ŋuruat nunaŋatni suli Jerusalem-mi, uqautiluġigikput qanuq iliplugu kikiaktuutiñha sannigutamun suli iñuŋnun tuqqutaġiñha. ⁴⁰Taamna taatnakkaŋat Agaayyutim aŋitqiksitkaa tuqułiġmiñ piŋayuakni uvlut. Iñanisa iñuich nalupqinaiqługu qiñi-ġaat. ⁴¹Iluqallapiagmiŋ iñuich qiñiŋitchaluġaat, aglaan qiñiġikput Agaayyutim piksraqtaagipluta quliaqtuaġitquplugu ilaagun. Uvagut niġiqatigigikput imiqatigiplugu Agaayyutim aŋitqiksiniŋanikmagu tuqu-

hiġmiñ. ⁴²Aasiñ ilaan tiligaatigut tusaayugaallautaq uqautigitquplugu iñunjun, ilisimarusimaaqupluta ilaa taivrumiñauħi Agaayyutim pik-sraqtaña ataniġuqługu iñuuruani suli tuquñaruani. ⁴³Taamna Jesus sivuniksriqiripayaat uqautigikkañat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi ilaanik Jesus-ñum natqigutigisigai killuqsautai atigimigun.”

Jew-ñuñitchuat Akuqtuiħhat Ipqitchuamik Irrutchimik

⁴⁴Tavrani Peter uqautrisugaaqtitlugu iluqaitñun naalaġniruanun uqaut-tutaanik Ipqitchuam Irrutchim atqaqiniġai. ⁴⁵Tamatkua Jew-ñuplutin ukpiqsriruat taamakña Joppa-miñ maliktuat Peter-mik quvigusuniqsut Agaayyutmun qaiħha Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkunñaptuuq Jew-ñuñitchuanun. ⁴⁶Sumiuliraaqhutin uqqatigun tusaagaqsiñiġaich uqaqtuat Agaayyutmik quyaplutin.

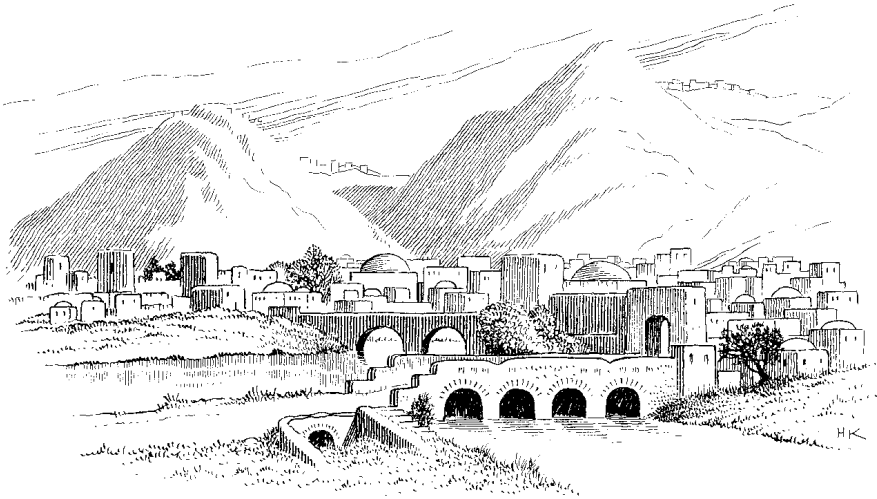
⁴⁷Tavraasiñ Peter nipliġñiqsuq, “Uvaptiktituntuuq ukua Ipqitchuam Irrutchim aħalatkaı. Kıami paptaaqsaiħiraġniaqpagich imiġmik?”

⁴⁸Taatnaqługich ilaan tiliñiġai paptaaqtitquplugich Jesus atqagun. Taapkua inqısrugniġaat uvliuqtuallaquplugu piqatigilutin.

Peter-m Tusaayugaaqtitchiħha Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

11 ¹Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaaniqsut qanuq Jew-ñuñitchuanik Agaayyutim uqaħhanik akuqtuiruanik. ²Aasiñ Peter Jerusalem-mun utiqman ilañich ukpiqsriruat Jew-ñuplutin isumaqaqtuat Jew-ñuñitlutin ukpiqsriruat nalunaitñutchiquplugich nakuagiñiñiġaat Peter-m quliaqtuaħha Jew-ñuñitchuanun. ³Piñiġaat ilaa, “Uvva aiyugaaqtauplutin kiñunġatnun nalunaitñutchiñaitchuat, niġiqatigikapkich killuqsagñiqsutin.”

⁴Taatnaqługich Peter-m uqautiaqsiñiġai qanuq atuumahagun aul-laġniilġataħhaniñaglaan. ⁵Itnaġniqsuq, “Itluña nunaaqqiani Joppa-m inqısrulħamni qiñiqquuraaqtuña. Qiñiġiga sua-imña atqaqtuaq qiññalik ukiħhaaqpaktun. Niñititauruq sisamatigun iqirguigun tatpakmakña, nutqaqhuni saniqqamnun. ⁶Qiñiviksuqapku qiñiqtuña niġrutinik uumaruanik paamġutlaruaniglu suli tinmitħaruanik, imaiñik taavruma. ⁷Tavraasiñ Agaayyutim nipliutigaaña, ‘Peter! Makillutin tuqqutchiħlutin niġgiñ!’ ⁸Taamna kiugiga, ‘Taatnaġumiñaiptaqtuña, Ataniiq! Qanusiq aġliġikkaġa qaayugnaqtuaq uvaña uqummiqsimaitchiga.’ ⁹Agaayyutim tatpakmakña nipliutitqikkaaña, ‘Qanusiq Agaayyutim salummaanikkña isummatigiyumiñaitchiñ qaayugnaġlugu.’ ¹⁰Taatnaiħiplugu atuummiruq piņasuniaglaan, aasiñ taamna qiñikkaġa nuqitaupluni kiñumun tatpakmuña. ¹¹Taatnaqtitluña piņasut iñuich tikiñniqsut taavrumuña tupiġmun nayukkamnun. Taapkua tuyuġirauniqsuat uvañnun Caesarea-miñ. ¹²Ipqitchuaq Irrutchim uqautipmaña maliqup-

(Act 11.19)

lugich qanuǵviitchuḡaqnaḡa. Ukua itchaksrat aniqatiut tuvaaqasiǵaatḡa Caesarea-mun. Iluqata isiqḡugut Cornelius-ḡum tupqanun. ¹³Aasii uqautipluta Cornelius-ḡumli qiiḡquuraakkagmiḡik isaǵuliḡmik tupiǵmiḡi aasiiḡ nipluḡiplugu, ‘Joppa-mun tuyuqagutin uvuḡautityaqḡirruḡ Simon Peter. ¹⁴Taamavruma amma uqautiginiakkaḡan anniqsuǵisigaaḡin kiḡu-niḡtuummaqqitlu.’ ¹⁵Aasiiḡ tasamuḡitluta uqaqsikama Ipqitchuam Irrutchim atqaqigai ilinḡich atrillapiaqḡugu piḡḡi uvaptiknuntuuq taimani Pentecost-mi. ¹⁶Itqaǵitka Agaayyutim uqaḡhi itnaqsimaruat, ‘John-ḡum imikun paptaaqḡitchiḡha aglaan ilipsi paptakkaugisiḡiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun.’ ¹⁷Taamna nalupqinailḡapiaqtuq Agaayyutim qaitchiḡhaptuuq Ipqitchuamik Irrutchimik Jew-ḡuḡitḡhuanun atriplugu qaisaǵikkani uvaptiknun ukpiqsriqapta Atanǵuruakun Jesus Christ-kun. Qanuǵlugu nutqaqḡitkisivigu Agaayyun savaaksraḡaniḡ?” ¹⁸Taatnailḡiplugu tusaakamitruḡ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinḡisa nutqautiniǵaat pisaḡḡatrinḡ. Ilinḡich quyaaqsiḡiqsut Agaayyutmik itnaqhutinḡ, “Agaayyutimtuuq piviqatilluǵniǵai mumiḡiksraḡatigun Jew-ḡuḡilaaḡ piḡḡaktaaqaquplugich isuitchuamik iḡuuḡiǵmik.”

Ukpiqtuat Antioch-mi

¹⁹Tamaakḡa ukpiqtuat siaminniḡisut atakkii piyuaqsiuplutiḡ aquagun Stephen tuqḡutaupkaqqaqḡugu. Iḡaḡich tikiumaniḡisut Phoenicia-mun iḡaḡich Cyprus-mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqautiqaḡhutinḡ tuḡaaqaqḡugu Jew-ḡuruanun kisiitḡun. ²⁰Aglaan iḡa-

niilli ukpiqtuat Cyprus-miñ Cyrene-miñlu utlautiruat Antioch-mun tamatkununaqtuuq Jew-ñungitchuanun uqautigiluumaagnaata tusaayugaallautaq Atanguruakun Jesus-kun. ²¹Agaayyutim sayyiqsi-manigai, aasiin iñugiaktuat tusaaruat mumiksitlasiplugich Atanigmun ukpiqsrifukun. ²²Ukpiqtuanuruat Jerusalem-mi tusaaniqsut tamatkununa. Taatnaqhutiñ tuyuqağniqsut Barnabas-mik Antioch-mun. ²³Barnabas tikitñami, ilaan ilitchuğinigaa Agaayyutim savaagikkaña taamani, aasiin quyallapiağniqsuq. Ilaan pitchuksaagnaigai iluqaisa tuniqsimmatritqup-lugich Agaayyutmi iluqnaaqsimaałikun. ²⁴Barnabas iñullautaupluni ukpiqsrillapiaqhuni Ipqitchuam Irrutchim ayalataginigaa. Tavraasiin iñugiaktuat iñuich maliguaqtiguğniqsut Agaayyutmi. ²⁵Tavrakña Barnabas aullağniqsuq Tarsus-mun pakkiatqugu Saul. ²⁶Aasiin paqitnamiuñ Antioch-muutinigaa. Tavraniasiin atautchimi ukiumi iqatauplutik iñugiaktuanik ukpiqtuanuruanic ilisautriplutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanuruat taiyuutiniñniqsut sivulliuplugu “Christ-ñum iñuiniñik.”

²⁷Taatnałhatni tamaani ilañilli sivuniksriqirit utlautiniqsut Jerusalem-miñ Antioch-mun. ²⁸Ilañat atiqagnaqsuq Agabus-mik sivul-likkaułigmigun Ipqitchuakun Irrutchikun makitluni uqağniqsuq niğisunnamun tikitkisiñiplugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiin niğisunnaq taavruma uqautigikkaña atuumaruq Claudius qaukñupkağlugu Rome-mi. ²⁹Taatnaqhutiñ ukpiqtuat sivunniğniqsut aatchuutiniñ tuyuqağkuthutiñ piyummiñağniqtutillaagmikni ukpiqtuaqatiumiknun Judea-mi. ³⁰Iliñich tuyuğniqsut aatchuutiniñ Barnabas-kunlu Saul-kunlu ukpiqtuanuruat qaukñitñun.

Ukpiqsriruat Piyuaqsiupsaałhat

12 ¹Umialgumli Herod-ñum aullağniñigaa nagliksaaqtitchiñiq ilañitniñ ukpiqtuanuruat. ²James, John-ñum aniqataa, savikpañmik tuqutinnigaa. ³Aasiin Herod kañiqsikamiuñ quyalitniñi Jew-ñuruanik tigunigaa Peter suli nañititchiaqsiñniqsuq ukpiqtuanik. Taatna irrutriñha atuummiñniqsuq niğihhatni pupsañniğilaamik qaqqiamik. ⁴Peter taamna tigukamitruñ inillañniğaat isiqsiviñmun, qaitlugu sisamaiñun aņuyyiuqtinun qaunagitquplugu. Herod-ñum sivunniğaa Peter tikiutilugu iñuñnun atanniqsitchuklugu niğiqpagvikaq atilik Apqusaakkaułigmik pitlukpan. ⁵Peter isiqtaułhani ukpiqtuanuruatli iniqsruutiniğaat piłiqillapiaqhutiñ Agaayyutmun.

Peter-m Anipkałha Isiqsiviñmiñ

⁶Herod-ñum tikiutisukkaa Peter iñuñnun atanniğuklugu sivuğaatni iñuich. Unnuañani anitchiñiksrañan iñuñnun Peter siñiñniqsuq akungatni malğuk munaqsrik, malğuiñik kalimniğniñik pituqaqhuni, suli isiqsi-

vium paanji qaunaksriqaqhutinj munaqsriñik. ⁷Taimmaĩnaq atangum isağulga sagviğñiqsuq, isiqsivium ilua qauplugu. Isağulgum iqiıqsagñigaa aksikıugı Peter tuiqqanagun nipliutiplugu, “Qilamik makittin!” Tavrauva kalimñigich katanıqsut tayağnikniñ. ⁸Isağulgum qilamiksriğñigaa, “Tapsiağiksaagutın, aluğutikkiñ atilugik.” Peter taatnatun piñiqsuq. Isağulgum nipliutipsaagñigaa, “Uligaagutın malınja!” ⁹Peter-m maliaqsıñigaa isiqsivıñmiñ kanıqsıllapiagaluagnagu isağulımun taatna piñi. Ilaa sıññaqtuğasukniagnısuq. ¹⁰Apqusaagutiniğaa sıvullıgñi qaunaksrıni tuglıñitñi sulipsuuq, aqulliupluguasıñ tikiññıqsuk savıgruağmun paamun anıgısiplutik nunaaqımun. Taamna paa anmalgıññıqsuq inımgun, ilınjikaasıñ anıplutik. Ilıñik qilamiksruqhutik apqutıkun, aasıñ taimmaĩnaq isağulgum unıññigaa Peter tamañja. ¹¹Tavrani Peter-m kanıqsıvaaluqsıñigaa tamanna atuumaruag. Uvva itnağniqsuq, “Nalupqıgıñaiğiga Agaayyutım tuyuqaıha isağulıñmiñik annautısaqluñja Herod-ñum anıalatchıñhaniñ. Ilaan annıqsuqmıgañja Herod-miñ sulı Jew-ñuruaniñ piyaqquisuktuanıñ uvamnik.”

¹²Taamna qağriaqpalaktıqamı utlautiniqsuq kınunğanun Mary-m, aakanan John Mark-ñum. Tavrani ilı inıugıaktuat katımanıqsut inıqsruqhutinj. ¹³Taluata sılataani Peter katchaqtuğniqsuq. Nıviaqsıaq atıqağniqsuaq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun kisuupmagaan. ¹⁴Peter-m nıpaalısıaqlıgñigaa. Quviatchaqtıqpaitıluni anımautıgaluagnaguunniñ utıqtıgñıqsuq kiñumun uqağiaqhuni, “Peter qakma!” ¹⁵Taapkua nipliutiniğaat, “Kınnıqıvaluktutin!” Aglaan taamna nıviaqsıağruk nalupqısunıññıqsuq. Aasıñ kiulğıññıgaat, “İrrusia pıvalukkiñ.” ¹⁶Peter-m nutqautınjıññıgaa katchaqtuñi. Kiısaimmataı anımautıniqpaat. Ilıñisa qıñıqamıtrun quviğutchanıqsut niğıunğılıaqhutinj. ¹⁷Peter-m urrıqanığai nıpaısaaqplugich aasıñ uqautısağıplugich qanuq Agaayyutımın annısisılaağmiñik isiqsivıñmiñ. Uqautıpsaagñıgı, “Kilikkumagısi James-lu atlatlu ukpiqtuat.” Aasıñ ilaa aullağniqsuq atlamun inımun.

¹⁸Uvlutqıkmın isiqsivium qaunaksrı aıpıññıqsut. Kanıqsıtılaiğñıgaat qanuqtılañja Peter-m. ¹⁹Herod-aasıñ tiliriñıqsuq inıñun pakaqplugu Peter aglaan paqıñıñıgaat. Herod-ñum apıqsruqtuqqağñıgı munaqsrit aasıñ tilisıgıplugich tuqqutqplugich. Tamanna atuumanıkmın Herod Judea-miñ aullağniqsuq ittuallagıaqhuni Caesarea-mı.

Herod-ñum Tuquıha

²⁰Herod-ñumguuq qınnausımallapiagnıgı inıuich inıunıaqtuat Tyremılu Sidon-mılu. Taatnaqhutinj ilıñisa katıplutinj qıñıgıagnıgaat Herod. Taapkua utlautıruat sıvulliuplugu ilauraannaktaagıñıgaat umıalgum tuglıa, taamna atıqaqtuaq Blastus-mik. Aasıñ taatnaqqaahutinj utlautıplutinj Herod-mun inıqsruğıagnıgaat qıñıuıgısumaañksrağmıktıgıun,

atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqqaqviqaqtut umialgum nuna-gikkaṇaniñ. ²¹Uvvaasiñ nalunaiqsami uvlumi Herod atnuḡaaqtuqhuni umialgutnaḡmiñik aquvinniqsuq atanguvijmiñun uqautriviksraḡmiñun iñuṇnik. ²²Tyre-miut suli Sidon-miut naalaḡniruat Herod-mik niplia-gaqsiniqsut itnaqhutiṇ, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Iñuḡhiñaq nipiqañtichuq taatnatchiñik.” ²³Taimmaiñaq Agaayyutim isaḡul-gan Herod atniḡñatchiḡniḡaa iḡalauniñi atakkii kamakkutaitluni Agaayyutmik. Qumaich niḡniḡaaat aasiñ tuquniqsuq. ²⁴Aglaan ukpiq-tuarguuq siamitchiñiqsuq Agaayyutim uqaḡhanik aasiñ iñugiallapiqaqtuak ukuqtuḡniḡaaat. ²⁵Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaaḡmiknik utiḡniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaaqatigiplugu John Mark iḡmikkun.

Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtaaqalḡa Barnabas- mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun

13 ¹Ukpiqtuanuṇruat Antioch-mi iḡaqaḡniqsut iñuṇnik sivunik-sriqiriniglu iḡisautriñiglu itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu (taiyuutiliḡmik Taaqsipaḡmik), Lucius-miglu (Cyrene-miumik) Manaen-mik (iñuḡuqatiqaḡniqsuaq Herod-mik kavanauruamik) suli Saul-mik. ²Uisauraaḡniqsut tamarrumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniḡai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtaaqisigik uvaṇnun savaaksranun tuḡḡuummatigikkamnun iliḡiknun.” ³Tavra uisauraaqhutiṇ agaayuanikamiṇ argaḡmiknik patikḡugiglu tuyuḡiniḡaich.

Uqqiraqtik Cyprus-muḡhak

⁴Ipqitchuam Irrutchim tuyuḡiniḡik Barnabas-lu Saul-lu. Iḡliqhutik Seleucia-mun aasii tavrakṇa tiksigiñiqsuk qikiqtamun taiyuutiliḡmun Cyprus-mik. ⁵Iliḡik tikitñamik Salamis-mun nunaaqquuramun Cyprus-mi quliaqtuaḡniqsuk Agaayyutim uqaḡhanik Jew-ḡuruat ktraḡvatiṇi. John Mark-mik ikayuqtiqaḡniqsuk. ⁶Tavrakṇa nunakuaqhutik taavrumuuna qikiqtakun tikiñniqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñiqsuk aṇat-kumik Jew-ḡuruamik atiaqtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqaḡniqsuq sivuniksriqiraunipluni. ⁷Ilaan iḡannaḡiniḡaa kavanauruuq taavrumani qikiqtami, atiaqtuuaḡḡuuq Sergius Paulus-mik suli puqiksuaṇupluni. Taavruma kavanauruamḡuuq aiḡuḡaaqtullapiḡniḡik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqaḡhanik. ⁸Aglaan taavruma aṇatkum Elymas-ḡum akilḡiḡiḡuḡniḡik taapkuak atakkii kavanauruuq ukpiqsritqunjitlugu Christ-mik. ⁹Aasiñ Ipqitchuam Irrutchim aṇalataḡigaa Saul, taggisiaḡmiruaqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-ḡum qiniḡamiuṇ naliḡiñaaḡlugu taamna aṇatkuq ¹⁰nip-liutiniḡaa, “Ilvich tuunḡaum atrigigaatin! Iluqaan nakuuruuq uumiginiḡiñ

ataramik kinniplugich iñuich pisaasułipkun. Uqautiginaiğun Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuanjuniługu. ¹¹Pakma Agaayyutim anasiñnuqsagñağaatin. Qıñitlaisaallakkisirutin qaumamik.” Taatnağluqaaqtuq Elymas-ğum ilitchuqlıgñigaa taaqtuamun matułhak irrañmi. Ilaa saptaaqsıñıqsuq kisumun iñuğmun tasiullañniaqupluni argañmigun. ¹²Kavanauruam qıñıqamiuğ taamna atuummiruaq ukpiligñıqsuq quviğut-chakhuni ilisauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaaqatiuniłu Antioch-muğniqsut Pisidia-mi

¹³Paul-lu tuvaaqatiuniłu Paphos-miñ tiksıgñıqsut Perga-mun Pamphylia-mi. John Mark-ğum uniññigik utiqhuni Jerusalem-mun. ¹⁴Taapkuak Perga-miñ igligñıqsuk tikitlutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-ğuruat minguiqsiağviata uvluañi utlautiniqsuk katrağviatnun aquvitlutikaasiñ. ¹⁵Moses-ğum malığutaksraña suli sivuniksriqirit aglaañitñiñ agliqianikman katrağvium qaukñısa itnağniğıñik, “Aniaqatiuk, uqauttutiksraqağuptik pitchuksaagutmik iñuğmun uqaquğıptigiñ ilıñitñun.” ¹⁶Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsıñığai, “Jew-ğuatiumaaj suli sumiuğuruapayaasii taluqsriuasii Agaayyutmik! Naalağniłaksitñja! ¹⁷Agaayyutaata Israel-aagmiut sivulliavut piksraqttaagıñıkkañi. Ilaan kamañıqsipkaqlugich taimani iñuuniałhatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim annisiplugich Egypt-miñ saññımigun kamañıqtuakun. ¹⁸Suli malğukıpianı ukiuni Agaayyutim iglutuqlugich Israel-aagmiut iglaułhatni suviksraılaami munagıplugich. ¹⁹Tavra iñugaagruich Canaan-mi piyaqqanıkamıgich iñuksraqttağmiñun nunaksrırutiginığaa. ²⁰Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakıpiat malğukıpiaq qulit ukiut ilaan qaitchiñığai sivullıuqtiksrañitñik iñuguğniałhanunaglaan Samuel-ğum taivruma sivuniksriqirim. ²¹Aasiñ taapkua Jew-ğuruat umialıqağuaqsıpmata Agaayyutim qaitchiñığai Saul-mik igñıñanik Kish-ğum kıñuviañiñiñ Benjamin-ğum. Malğukıpianı ukiuni atannıqsuqtıgıluummaan umialiginığaat. ²²Aglaan Agaayyutim Saul pııqıgu inañıqsınnığaa David-mun umialıguqlugua-sii taapkunıña. Taamna iñuk Agaayyutim itnautıgımanıkkañı sivuañi, ‘Taamna David igñıña Jesse-m iñuk quviasuutıgıgıga atuıgısipluni pisuğıgıkkamnik iluqaagun.’ ²³Taavrumakñı David-ğum kıñuviañiñiñ Agaayyutim tikiutriruq Jesus-mik annıqsuqtıksramik Jew-ğuruanun, taatna ilaan akiqsruğıgmısun. ²⁴Sivuañi Jesus-ğum agğıłhan John-ğumli qulıaqtuagutıñığai iluqaisa Jew-ğuruat mumıquplugich paptaaqtıllıgıllu. ²⁵Aasiñ John naatchıyasıkami savaagmiñik ilaan nipliutıñığai, ‘Kısuunasugıvisitñja? Uvaña taivrumiñaunıitchuña niğıugıkkası. İlaapiaq agğığñıaqtuq kıñupkun. Uvaña taivruma isıgıñi aluğutaiqsıksrauluñaunniñ nalliummatıñıitchuña.’ ²⁶“Anıqatiumaaj, Abraham kıñuviağıkkañıasii suli iluqası uvani taluqsriuasii Agaayyutmik, taamna tusaayugaallataq annıqsuğıa-

kun tuyuuruq uvaptiknun. ²⁷Jew-ḡruuat iñuuniaqtuat Jerusalem-mi suli sivulliuqtituummaḡmiḡ iḡtchuḡiḡiññiḡaat Jesus Anniqsuutauḡha. Miḡuiqsiḡḡvipayaami aḡliqiraḡiḡaich uqauttutiḡich sivuniksriqirit katraḡviḡmikni aḡlaan kaḡiqsisaitḡluḡich. Patchisigikamitruḡ Jesus ilinisa iḡlumun atuumapkaḡniḡaich sivuniksriqirit uqautigikkaḡich. ²⁸Sumikunniñ patchisiksraitḡchaluḡḡaḡmiḡ aḡvisiksraitḡlugu inḡiḡniḡaat Pilate tuqqutitquplugu. ²⁹Aasiñ immianikmatigik supayaat Agaayyutim uqauttutai malḡuaqtaiñ atqaḡniḡaat kikiaktuutrivinmiñ inillakḡguasiñ iḡluviḡmun. ³⁰Aglaan Agaayyutim aḡitqiksinnḡaa tuquḡiḡmiñ. ³¹Iñugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuḡniqsuq tamatkunuḡa iḡliqatmiñun Jerusalem-mun Galilee-miñ. Pakma taapkua iḡsimaraurut ilaagun iñugikkaptiknun Jew-ḡruuanun. ³²⁻³³Uvaguttuq uqautigiptiḡiñ tusaayugaallautamik, itna, Agaayyutim akiqsruutigikkaḡa sivulliaptiknun pakma atuumapkaḡniḡaa uvaptiknun kiḡuviaḡruuanun aḡitqiksitnamiuḡ Jesus iñuuḡiḡmun. Atakkii tugliani Psalm aḡlausimaruq itna,
 ‘Ilvich iḡñiḡigikiḡiñ,
 ugluvak aapaḡuqtuḡa ilipnun.’

Psalm 2:7

³⁴Agaayyutim aḡipkaqamiuḡ Jesus tuqqutqikkumiñaiḡlugu akiqsrup-saḡniqsuq itna,
 ‘Aatchuqniḡipsi ipqitchuaniglu nalupqinaitchuaniglu
 akiqsruutigikkamnik David-mun.’

Isaiah 55:3

³⁵Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliḡniqsuq,
 ‘Savaktin ipqitchuaq aupkaḡumiñaitkiñ.’

Psalm 16:10

³⁶David-guuq savautrigaluaqmirusaq Agaayyutmik iñuuḡiḡmiñi. Tuqupman iḡluviḡniḡaat piqasiutiḡlugu sivulliaḡiñun, timaa aasiñ tavrani aupluni. ³⁷Aglaan taimña Jesus Agaayyutim aḡipkakkḡa tuquḡiḡmiñ auḡaitchuq. ³⁸Iḡauramaḡ, iluqasi kaḡiqsiruksraurusi iḡlumutuḡiḡmik quliaqtuaḡikkamnik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqihñiḡaugai killuqsautisi. Kiñanniiñ tupiksriñiaḡiḡmigun malḡutaksraiñik Moses-ḡum nalaunḡasipkakkauyumiñaitchuq Agaayyutmi. ³⁹Aglaan kisupayaaq ukpiqsrirusaq ilaanik nalaunḡasipkakkauruq ilaani. ⁴⁰Taatnamik qaunagititchi. Atuummiḡitchumauq ilipsitñun taipkua sivuniksriqirit itnautaat,

⁴¹‘Ataḡii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuaḡilugu piyaquḡniḡaqtusi.

Iñuupkaḡlusi savaaqaiḡsiruḡa ukpigiyumiñaisapsitñik
 unniñ iñuum uqautiniḡaluaqpasi.’ ”

Habakkuk 1:5

⁴²Paul-lu Barnabas-lu aniaqsiptomaknik katraǵviatniñ iñuich aiyugaaqtuqaqsiñigaich utitqiuqplugik minguiqsiǵvik tikitqikpan uqautipsaaǵiaquplutiñ tamarrumuuna. ⁴³Kiñuagun katimałhum iñugiaktuat Jew-ñuruat suli mumiksimaaktuat Jew-ñuruat ukpiǵusiatnun maliaqsiñigaich Paul-lu Barnabas-lu. Aasii iliñik pitchuksaaǵniǵaich ataramik tunǵavigitquplugu Agaayyutim iłuaqqutrisaa.

⁴⁴Minguiqsiǵvik tikitqilgitman iñuich iluqatiqayaq katiniqsut naalagiahutiñ Agaayyutim uqałhanik. ⁴⁵Tavralli Jew-ñuruat qiniqamisigiñ iñugiakpauraqtuatsiqñalillaapiaqhutiñ akikñaqługich Paul-ñum uqautai uqaǵniqłuutiaqsiñigaat. ⁴⁶Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqaǵniqsuk taluqsrañillaapiaqhutik itna, “Agaayyutim uqałha sivulliulugu uqautauruksauruq ilipsitiñun Jew-ñuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi. Taatnałipsigun ayakkiksi iñuułiq Agaayyutitñaqtauruuq. Taatnamik uniññaǵipsi aullaǵunuk tamatkunuña Jew-ñuñitçuanun. ⁴⁷Taatnakii Agaayyutim urriqsuǵaatiguk itnañilplugu,

‘Nalunaiqsuǵagikpiñ qamaruatun itquplutin Jew-ñuñitçuanun anniqsuqplugich iñuich suniañanipayaaq nunam.’ ”

Isaiah 49:6

⁴⁸Tavra Jew-ñuñitçuat tusaakamitruñ taamna quyaaqsiñiqsut Agaayyutim uqałhanik quviatchallapiaqhutiñ. Aasiñ taapkua piksraqtaañuruat iñuułiqaquplugich Agaayyutitñaqtauruamik ukpiqsriłiǵniqsut. ⁴⁹Uvvaguuq Agaayyutim uqałha siaminniqsuq napmupayaaq tamaani nunami. ⁵⁰Tavralli Jew-ñuruat akatchiñiqsut aǵnanik kamagikkauruanik taluqsriruanik Agaayyutmik suli qaukłiñik taavrumani nunaqqimi. Piyuaqtinnigaich Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiiñ nunamikniñ. ⁵¹Uqqiraqtik ipsuñniǵaak qavia isiganmikniñ. Tavrakñaasiiñ aul-laǵniqsuk Iconium-mun. ⁵²Aglaan ukpiqtuatsunisauruat Antioch-mi quviasuñniqsut Iqitçhuam Irrutchim aǵalatlugich.

Iconium-miiłhak

14 ¹Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun utlautilgiñniqsuk Jew-ñuruat katraǵviatnun. Uqautriłlautapiǵataǵniqsuk aasiitai iñugiaktuat Jew-ñuruatlu Jew-ñuñitçuatlu ukpiqsriłiqsitlugich. ²Aglaan Jew-ñuruat ukpiqsriyumiñaitçuat akatchiñiqsut Jew-ñuñitçuanik. Iliñisaunniñ akikñaqtułiqsitkaich ukpiqsriruanik. ³Uqqiraqtik nayuutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutik taluqsrautaiqhutik Agaayyutikun. Quliaqtuałhakni iłuaqqutriłiǵmigun Agaayyutim savaktitlasiplugik quviqnaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiniqtinnigaa uqauttutaak ilumutuulha. ⁴Nunaqqim iñui malguigugniqsut, ilañich iñuich ilaliutiplutiñ Jew-ñuruanun atlatsuli tappiutiplutiñ uqqiraqtinun. ⁵Kiisaimma Jew-ñuñitçuat suli Jew-ñuruat sivulliuti-

tuummağmıñ sıvunnıgñıqput añallaqıugukıugık unniıñ mıluqtuğlugık uyağañnik. ⁶Uqqıraqtık ıltıčuğıkamıtku taamna sıvunniugun qımañniqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqıññun Lycaonia-mi. ⁷Lycaonia-mi quliaqtuagaqsılgiñniqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miıthak

⁸Tavranıguuq Lystra-mi qıñiğniqsuk iñunmik pılgıurrutiqaqtuamik isiğañmigun anılğatağımiñiñaglaan. Pisunğañiñniqsuq aglaan aquppıtılapluni. ⁹Taamnaguuq naalağniñiqsuq Paul-ñum uqauttutaiñun. Aasiñ ıltıčuğıplugu taavruma ukpıqsrısılaağa ıluqaqsıkkauıksrağmigun Paul-ñum qıñiaqsıñiğaa nalaagun ¹⁰nıplıutiniğaa nıpitusıpluni, “Qıkağıñ.” Taamnaguuq añun maksrıñniqsuq pisukkataaqsıpluniasii. ¹¹Uvvaguuq iñugiaktuam Paul-ñum savaağıkkaña qıñiqamiñ Lycaonia-gmiuraaqhutıñ nıprallañniqsut itnaqhutıñ, “Agaayyutıvıt iñuguğniqsut aasii atqaqhutıñ uvaptıknun.” ¹²Atçıgıñiğaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiñ Hermes-mik atakkii taamna Paul nıplıraqtaupman. ¹³Tavranıguuq pıqağniqsuat agaayyuvıñmik aangıuağmiknun Zeus-mun sılataani nunaaqım. Aasiñ agaayulıqsi taamavrumağa Zeus-mun tikiutrıñiqsuq uumaruanik añusalunik naurianıglu paamun. Tavrataamna iñuiıllu tavrani tunıllağuaqsıñiqsut kamaksrıskhutıñ uqqıraqtıñnik.

¹⁴Uvvaasiñ ıltıčuğıaqsıkamıtku taamna Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu alıktuğniğai atnuğaatik aasiñ upaktuutıplutık itnaqhutık tamatkunıña, ¹⁵“Ukuqsii, suvaata itnasığaqpsı? İñuñhiñauruguk ilıpsısuntuuq. Aggıqsuañuruguk uqautıyaqhusı tusaayugaallautamik mumıqugaluaqhusı matkunakña agaayyutıññuaniñ iñuuruamun Agaayyutmun, iñıqtaanun qılamlu nunamlu tağıumlı supayaamlu taapkunani ittuam. ¹⁶Taavruma Agaayyutım qaañianıktuami iluqaisa iñuıch ıltıçıgıñiğai sıvunnıtıla-sıpluğıch iñuunıaıthatıgun. ¹⁷Aglaan ataramık kañıqsımapkagıñiğaa nakuuruañuñı savaallautağmigun, sıaluk tatpakmakña qaitılu suı niqıksrat nautıchat pıviksrañısıgun qaisımaagı, ilıpsılıasıñ quviasuktıtı-lusi.” ¹⁸Taatnaıplıgu uqautıurağniıallaisa Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu nutqaqtıpqaurağniğai tunıllağıksrañatniñ iñmiknun.

¹⁹Aasiñ ılañıch Jew-ñuruat Antioch-miñ Pisidia-miıttuamiñ suli Iconium-miñ tavrıñalgiñniqsut. Tavra pıqatıksrağniıqtuqhutıñ iñugiaktuanık iñmiknun uyağañnik mıluqtulgiñniğaat Paul. Kalıñiğaat anıtılu nunaaqımiñ tuqunasukniaqılu. ²⁰Aglaan ukpıqtıuaqtıñı katıpmata avataanun Paul makıtılu utıgıniqsuq nunaaqımın, uvlaakuqmanaasiñ ilaalu Barnabas-lu aullagıtıltık Derbe-mun.

Antioch-mun Syria-miıttuamun Taapkuak Utiıthak

²¹Paul-lu Barnabas-lu quliaqtıuaqmıknık tusaayugaallautamik Derbe-mi iñugiaktıat ukpıqsrıliğniqsut. Tavraasiñ utıgıniqsuk Antioch-mun

Pisidia-miittuamun Lystra-kun Iconium-kunlu. ²²Pitchuksaaqługich tunjaviqaqplugich Agaayyutmik, uqautiniğaich itna, “Uvagut iglū-tuqtuksraurugut iñugiaktuanik iñuilliuğutini isitlasiniapiğuta añaayyqautaanun Agaayyutim.” ²³Tikitchağikamik ukpiqtuanjuranun nalunaiqsisiraqniğaich ukpiqtuanjuruat qaukħiksrañitñik, sulı agaayyq-qaaqhutiñ uisauraaqhutiñlu tamarrumani uvlumi iniqsruutiniğaich Agaayyutmun qaunagitquplugich tunjavigikkañatnun.

²⁴Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunañani Pamphylia-mun tikiñniqsuk. ²⁵Tamatkunani Perga-milū tusaayugaallautaq uqautigiaqsil-giñniğaak, tavrakñaasiñ Attalia-mukhutik. ²⁶Taavrumakña tiksiquhutik utiğniqsuk Antioch-mun aullaqqaagatağviñmiknun. Tavrakña aullaqtuak ukpiqtuanjuruat iniqsruutianikamisigik Agaayyutmun qaunagitquplugik savautiħhakni iñmiñun. Taavruma utiğniqsuk naatchikamik savaag-miknik. ²⁷Tikitmaknik Antioch-mun ukpiqtuanjuruat katipmata taapkuak tusaayugaaqtinnigaich iluqaanik Agaayyutim savaañanik tumigiplugik sulı Jew-ñuñitchuatunniñ ukpiliqsitlugich. ²⁸Tavraniasiiñ ukpiqtuaqatiu-mikni taapkuak nayuutiniqsuk akuni.

Katimaħhat Jerusalem-mi

15 ¹Kiñuagun iñuich ilañich tikiñniqsut Antioch-mun. İlisautriaqsiniqsut ukpiqtuanik itna, “Nalunaitñutchiqsimaitchupsı timipsigun tuvraqługich Moses-ñum tillisai anniqsukkauyumiñaitchusi.” ²Paul-lu Barnabas-lu qapiqtaiñiaqsiniqsuk ilinjitñik taavrumuuna. Taatnaqhutiñ sivunniğniqsut Paul-lu Barnabas-lu ilalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksrağigaich uqqiraqtitlu ukpiqtuanjuruat qaukħiñitlu tamatkunuuna Moses-ñum tillisaiğun. ³Taatnaqhutiñ ukpiqtuanjuruatqatiñisa tuyuğiniğaich. Iğliğniqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu uqautriplutiñ Jew-ñuñitchuatunniñ mumiñniplugich Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluqaisa aniaqatigiich quviatchaktinnigai. ⁴Aasiiñ Jerusalem-mun tikitmata ukpiqtuanjuruat piqasiqhutiñ uqqiraqtinik sulı qaukħiğñik pağlanigaich. Taapkunña tusaayugaaqtirrutiginigaat Agaayyutim iluqaan savaagikkakña iñmiktigun. ⁵Aglaan ilañich ukpiqsriuat Pharisee-ñusuuruat makinniqsut itnaqhutiñ, “Jew-ñuñitchuat ukpiqsriuat nalunaitñutchiqsuksraupiaqtut uqautikkaulutiñ tupigiraksrağiniługu maligutaksraña Moses-ñum.”

⁶Taatnaqhutiñ uqqiraqtitlu ukpiqtuanjuruat qaukħiñisalu katimaniqsut isummatigisukługu taamna. ⁷Uqaksraqtugaluaqmata Peter makitluni nipliğniqsuq, “Aniqatiumaañ! İlisimarusi iñilğaan akunnapsitniñ Agaayyutim piksraqtaagipmaña uqagıaqupluna tusaayugaallautamik Jew-ñuñitchuanun ukpiqsritquplugich Jesus-mik. ⁸Aasiiñ Agaayyutim ili-

simatigmigun iñuich isumanjitñik uqagigaa akuqtuiñi Jew-ñunitchuanik qaitchiplugich Ipqitchuamik Irrutchimik, atriplugu qaitchiñi uvaptiknun. ⁹Uvagullu ilinjillu atlakaagiingsingitkaatigut. Killuqsautinjitiñik natqutini-gai ukpigiagutripmata. ¹⁰Uvvami suvaata naipitchukpisiuñ Agaayyun suli Jew-ñunitchuat tupiksripkañniağlugich tillisinik sivulliaptalu uvagullu tupigilguisaptiknik? ¹¹Uvagut ukpigigikput Agaayyutmun anniqsuliqput iñuaqutriñhagun Atanikun Jesus Christ tamatkunatuntuuq.”

¹²Katimaruarguuq iñuksruiqhutiñ naalağniñiqsut Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu tusaayugaaqtirrutaaknun atlayuağnaqtuaniglu quvinqaqtuaniglu Agaayyutim iñiqtağikkañagun iñmikkun akunğatni Jew-ñunitchuat. ¹³Uqağuiqmaknik James-ñum uqautiaqsiñigai, “Aniaqatiumaan, naalaq-sitña! ¹⁴Simon Peter-m uqautigaatigut qanuq Agaayyutmun aullağniipluni ukpiqtitlugich iñmiguaqtitchaqługu Jew-ñunitchuaniñ iñuksraqtaaqtuq ukpiqsriyumiñaqsiplugich. ¹⁵Suli sivuniksriqirit uqautaantun immiutiñha itnauvva aglausimaruamun,

¹⁶‘Aqagun Atanğuruañaa utigisiruñ.

Aasiñi ikayuitqikkisiruñ David-ñum kiñuviañiñik tupaagruktitun ittuanik.

Nappatqikkisigiga piyaqqukkauruq.

¹⁷Iluqağmiñ atlatlu iñuich pakaqağumuut Agaayyutmik, iluqağmiñ Jew-ñunitchuat piksraqtaagikkatka uvañnun.

¹⁸Taatna Atanğuruuq uqaqsimaruq, iñitchuğipkairuq tamatkuniña iñilğaan.’

Amos 9:11, 12

¹⁹“Aasiñ uvañali sivunniutigiga uqumaiñliuqtitpañasunaqnağich pilavut Jew-ñuruat atuqtaksrañisigun Jew-ñunitchuat mumiksuat Agaayyutmun. ²⁰Aglaan aglaglugich uqautilavut qanusiq niqi tunillautau-makpan aanganun niğitquñjillugu, suli qaayugnaqtuañigmiñ atlatuñkun piisimaaqulugich, suli augiqsimaiñaanik niğrutituqñjillugich unniñ aukuquñjillugich. ²¹Taimakñaqaña Jew-ñuruapayaat iñisimagaat atuqtaksrat Moses-kun qaisaurat atakkii minguiqsiagvipayaami agliqiplugich iñunñun katrağviñitiñi. Tavra.”

Tuyuqañhat Ukpigtuanjuranun Jew-ñunitchuanun

²²Tusaakamisigij uqqiraqtit suli qaukñiuruatlu iluqağmiglu ukpiqtuanjuruat sivunniğniqsut añutinik piksraqukhutiñ Antioch-muk-tuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasiñ nalunaiqsipłutiñ Judas-mik taggisimaaqtuamik Barsabbas-mik suli Silas-mik. Taapkuak iññuk sivul-liuqtillautauñisusuk ukpiqtuaqatiumikni. ²³Taapkuñnuuna tuyuutiñich tuyuuniqsut, “Aniaqatusii, uvagut uqqiraqtauruaguutlu qaukñiuruaguutlu, tuyuqtugut nayaaññağmik iluqaitñun Jew-ñunitchuanun ukpiqtuanun

Antioch-mi, Syria-mi lu suli Cilicia-mi. ²⁴Tusaanigikput ilanjitnun ilagik-kaptiknun ihuillaaganiplusi akatlusi uqaigimikkun, taatna pitqulugich piñitkaluaqtitlutinj uvaptiknun. ²⁵Tavra-taatna katimapluta suli iluqata atisipluta, piksraqtaaqatugut uqaqiaqtauksranik aasii aullaqtillugich ilipsitnun. Taapkuak piqataugisiruk ilauraannaptikni Barnabas-mi lu Paul-mi lu, ²⁶taapkuak inñuk suksraagiruak inuuhigimiknik savautrihigimikni Atannaptiknik Jesus Christ. ²⁷Judas-lu Silas-lu tuyuginiagivut ilipsitnun. Uqautipsaagisigaasi tamatkunuuna aglakkaptigun. ²⁸Atakkii Ipqitchuaq Irrusiq piqatigiplugu sivunniqsugut qaitchisunjitlusi malilgunaitchuanik tuvraaksranik, aglaan taapkuniña atuumanapiaqtuanik: ²⁹niqinik tunillautigimaruanik aanguanun niginasi auktusunaqasilu unniin qimisamaruamik nigrutmik niginasi, suli piisimaagusi qaayugnaqtuaigimni atlatuhikun. Taapkunakña qaunagigupsi pillautagnaqtusi. Tavra.”

³⁰Aullaqtauruaat tikitmata Antioch-mun katipkaagnigaich iluqaisa ukpiqtuat aasiin qaitchiplugich taapkuniña aglanik. ³¹Inuich agliqianikamisigik tuyuutinjich quviatchanjiqsut pitchuksaagihigimikkun. ³²Judas-lu Silas-lu sivuniksriqrauhigimikkun uqautrihigimikkun ukpiqtuanik pitchuksaaqlugich ukpiqsrihigimikkun sayyaksaqlugillu. ³³Aasiin tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiunjitnik taikuuqhutin aullaqtinnigaich kinjmun tuyuginitnun. ³⁴[Aglaan Silas sivunniqisusq nayuutisukhuni.] ³⁵Taapkuagli Paul-lu Barnabas-lu ittuinaqisusq Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik ilisautrihigimikkun Atanguruam uqathinik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Avihak

³⁶Kinjavatigun Paul-nun nipliutinigaa Barnabas, “Kiata, utigvigilavuk nunaaqiurapayaat Agaayyutim uqałhanik quliaqtuaqvgikkavuk tikitqattaaglugich aniaqatiut kanjiqsityaglugu qanuqli pisilañat.” ³⁷Barnabas-nun tuvaaqatigisunigaa John Mark aullaqumik. ³⁸Aglaali Paul-nun ihuaqinjitkaa aullautilha ikayunjitlugikkii quliaqtuaqmaknik, unitlugikunniin Pamphylia-qsiuhakni. ³⁹Taatnaqhutik qapiqtailillapiagniqusq piqatigiiñiqhutikunniin. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullaqniqsusq. ⁴⁰Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullaqniqsusq. Ukpiqtuaqatiutik iniqsruutinigaich Agaayyutmun qaunagitquplugik iglihakni. ⁴¹Igliniqusq Syria-kuaqhutik suli Cilicia-kun, aasiin Paul-nun sayyaksaqlugich ukpiqtuanjuruat ukpigutinich.

Timothy-m Piqasiutihha Paul-mun suli Silas-mun

16 ¹Paul-kuk iglaugaluqamik tikilgataqniqsusq Derbe-mun suli Lystra-mun. Tavraniqsusq ukpiqtuaqagmiñiqusq atilimik Timothy-mik, aakanjapuuq ukpiqtuanjupmiñiqusq Jew-nupluni aglaa-

li aapaŋa Greek-ŋupluni. ²Iluqağmiŋ ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-mi lu uqautigillautagnaat taamna Timothy. ³Paul-ŋum Timothy maliquniğaa inmigun. Taatnaqlugu nalunaitŋutchiqsinnigaa piqutigiplugich Jew-ŋuruat iŋuuniaqtuat tamaani nalunaitmatruŋ taamna Timothy aapaqalŋa Jew-ŋuŋitchuamik. ⁴Apqusrautiğmiki nunaqqiurani uqautiniğaiç ukpiqtuanjuruat tuvraqtaksranik, uqiraqtit sulı qaukliich Jerusalem-mi sivunnikaŋitnik ilinittun tupigitquplugich. ⁵Taatnaqhutiŋ ukpiqtuanjuruat sayyikkauniqsut ukpiqsriğmiktigun sulı ilaniktuugnıqsut ukpiqtuağutuanik uvlugağipman.

Paul-ŋum Qiŋıquuraaalŋa Troas-mi

⁶Taapkua igliğniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-ğmiut nunaŋat. Ipqitchuam Irrutchim piyummataisitmatiŋ tusaayugaallutamik Asia-muutriŋiŋniqsut. Ilinich taunuŋaŋiŋniqsut. ⁷Aasiin qallikamitruŋ Mysia-m killiŋa saqusukkaluağniqsut Bithynia-m tuŋaanun, aglaan Jesus-ŋum Irrutchiğmigun taatnamuquŋiŋniğai. ⁸Taatnaqhutiŋ nalğugniqsut Mysia-kun tasamuŋa Troas-mun. ⁹Tamarrumani unnuami Paul qiŋıquuraağniqsuq Macedonia-ğmıumik qiŋıuaqtuqtuamik itnaqhuni, “Macedonia-mun ikaağutin ikayuğiaqtigut!” ¹⁰Paul qiŋıquuraaqtıtqaqlugu itqanaıyaqtıqapta aullaqtıqtugut Macedonia-mun. Ikpıgıgıkpıt tuqluğıppt tusaayugaallutamik quliaqtuağiaqupluta iŋuŋnun taakıpkunuŋa.

Philippi-mi Lydia-m Ukpıqtuağulŋa

¹¹Troas-miŋ umiakun aullaqtugut nalğuhuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiin taavrumakŋa uvlutqikman Neapolis-mun tiksıqhuta. ¹²Tavrakŋa tagraqtugut Philippi-mun, qaukğıgmun nunaqqiatnun Macedonia-ğmiut, iŋugiaktuanik Rome-mağmiunik iŋuqaqtuamun. Taavrumani nunaqqimi uvlıuqtugut. ¹³Mınguiqsıağvıum uvlua tikitman anıpluta nunaqqimiŋ utlautırugut kuugum sıŋaanun inıqsruğiağasugıplugich. Aquvitnapta uqaqtuutrırugut ağnanik tavrıŋaptuuq katıruanik. ¹⁴Ilaŋat naalaqtıkpıt atıqağniqsuaq Lydia-mik. Taamna tunniqqairuajuniqsuq suŋauraammağıksuanik ukiğhaanik, ağıqsuajumapluni nunaqqianiŋ Thyatira-m. Kamaksrıruajuniqsuq Agaayyutmik. Aasriin Agaayyutim piyumiŋaqsıpkagaakuqtuığıksrıŋanun Paul-ŋum uqağıkkaniğniğ. ¹⁵Taamna ağnaq paptakkaukami piqasıqhuni tupıqatıuŋiğniğ ilaan aıyugaqlugich itnaqhuni, “Ukpıqtuajunasugıgıpsıtŋa utlaututtıtchi tuppamni itchaqtuağısi.” Kayuŋaığniğai tukkiğlugıchaasiin.

Paul-lu Silas-lu Isıqtaulŋak Philippi-mi

¹⁶Uvlut ilaŋatni inıqsruğvıptıknun utlautığaptıknı kılaluunıksuaq nıvaqsığaksraq nalautkıkpıt. İlaa tuuŋaqtuağniqsuaq taatnatchı-

kun saŋŋiqatıǵımgıgun sivunıksrıqıpluni, aasıñ atqunaq manıñmik piññautinıkkarja atanni. ¹⁷Tavruma Paul-lu uvagullu maliaqsıgaa-tıgıt nipliapluni itna, “Ukua iñuıch savaktai kamañaǵnıqsrauruaam Agaayyutim.” ¹⁸Iñugiaktuani uvluni taamna nıviaqsıǵaksraq taatnaǵ-nıqsuq. Uvvaasıñ Paul-ǵum aǵıuplugu kınjaqlugu irrusıq itnaǵnıgaa, “Jesus Christ-ǵum atqagun tilıgıkpıñ anıtquplutin taavrumakña.” Tavrauvaaguuq tuunǵaqtıq anıñıqsuq nıviaqsıǵaksramıñ.

¹⁹Tavra pigirai ilıchugıkamıñ manıññarñnutrıñ piıqsıǵnıqman Paul-lu Silas-lu tıgunıǵaıch. Kalıksraqıgık katımmavıñmuutıñıǵaıch sıvullıuqtıñıtıñun. ²⁰Rome-maǵmıunun atannıqsuqtıñun tıkiutıñıǵaıch itnaqhutıñ, “Ukua iñuıch Jew-ǵuruat akatchırut iñuñnik nunaaqıpsıtıñı. ²¹İlisautrıplutıñ atuqtaksrırrıtıt akıkñaqıgıch malıñniakkavut. Rome-maǵmıunurugut! İlıñısa ilısauttıñıch akuqtuǵumıñaitkıvıt unniñ tupıgıyumiñaitkıvıt.” ²²Iñugaaǵruıch tappıutıñıqsıt piyuqñıktuanun. Rome-maǵmıut aǵalarrıtılǵıch tilısiñıqsıt alıktuııgık atnuǵaañniknik Paul-ǵumlu Silas-ǵumlu aasıı ipıǵaqtuqıplugık. ²³Ipıǵaqtuqaaqıgık isıqtapkaǵnıǵaıch, tilıplugu isıqsıvıum qaunaksraa qaunagıllautaqıplugık. ²⁴Taatna tilianıkatnı qaunaksrıñ inıllarñıgık qamaniakıǵımun inımun, isıǵañıglu payarñıqsuısqıgık uqumalıñıq qırıñnik.

²⁵Uvvaasıñ unnuaqpaguǵıñarñıqsıpmān Paul-lu Silas-lu agaayunıqsuk quyaplugulu Agaayyun atuqhutık. Atlat isıqtıuqtıñıñıñk naalaǵnıñıǵaıch. ²⁶Taimmaıñaq nuna ilıqsraaqısiñıqsuq. Isıqsıvıum tunǵavıı aulıyarñıqsıt, talupayaat arñmaqıgıch sulı kalimñıgıch isıqtapayaanıñ katakhutıñ. ²⁷Isıqsıvıum qaunaksraa itıqtıqamı ilıchugııplugu talut arñmanıqmata isumaniqsuq isıqtapayaat anıñıplugıch. Taatnaqhuni satkuni tıgıuplugu tuqqıtchagumaaqısilıǵnıqsuq iñmiñun. ²⁸Aglān Paul-ǵum nıpitısqıpluni nipliutıñıgaa, “Anıyasaaqnak ilıpnun! İluqata ittugıt!” ²⁹Isıqsırı qıññuaǵnıqsuq nannımik. Itchaǵlukamı tatkıvıña punnıqsuq uulıllaǵmı sıvuǵaaknun Paul-lu Silas-lu. ³⁰Tavrakña annısqamıgık atlamun apıqsruǵnıgık, “Arñtıik! Qanuǵlunǵalı annıqsuǵayaqıpkı?” ³¹Taapkuak nipliutıñıgaa, “Atañǵuruakun Jesus Christ-kun ukpıqsrı-lutın annıqsuǵısrıtın tupıqatıtuummaqıch.” ³²Agaayyutim uqalıñıñk qulıaqtuǵvıgıaqsıñıgaa atlallu ittıat tupqanı. ³³Unnuaqpaguqman isıqsırıñ iǵǵuaqsıñıgık atnıaǵnıñıq aasıñ ilaa tupıqatıtuummaqımi paptaaqtıkkāunıqsuq. ³⁴Taatnaanıkamı ilaan Paul-lu Silas-lu tupıgımiñuutıplugık nıgıpkānıgık. Tupıqatıgııch quvıatcharñıqsıt ukpıgıagutrıplutıñ Agaayyutmik.

³⁵Uvlaaǵutqıkmān Rome-maǵmıut aǵalātıñısa aikıqsuqtıñıñ tılıñıǵaıch anıpkāuqıplugık taapkuak arñutık aullaqtıllıgıglu. ³⁶Tavruma isıqsırıñ Paul uqatıñıgaa itna, “Qaukñııch anıtqugaatık Silas-lu. Aullañıñaaǵuqtutık anıuraǵnıaǵıtchık.” ³⁷Aglān Paul-ǵum aikıqsuqtıt

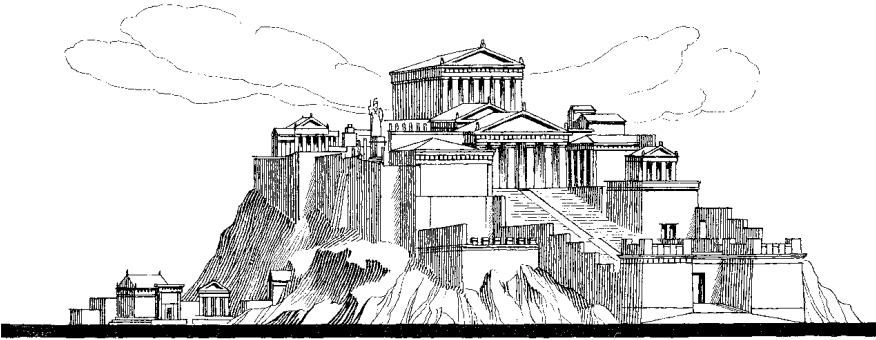
nipliutinigai, “Pasiyumiñaitkaatiguk savvaḡluutiqaqtilaaptiknik aglaan ipiḡaqtuqhunuk iñuḡnun qin̄iqtitlugu inillakmiplunuk isiqsiviḡmun. Uvaguktuuq Rome-maḡmiuḡuruguk. Uvvami pakma aullaqtitchuḡniqpatiguk iriqqakun? Taatniitchumiñaiapiaqtuq! Rome-maḡmiut qaukñiich iḡmiknik uvuḡaḡutiḡ anipkaḡlisiguk!” ³⁸Aikñiqsuqtit Rome-maḡmiut aḡalatiḡitñun uqautiḡiḡiḡaich Paul-ḡum uqautai. Tusaakamiḡ Paul-lu Silas-lu Rome-maḡmiuḡuñhakkuntuuq iqsitchaḡniqsut. ³⁹Taatnaqhutiḡ uqapsaaḡiḡniqsut ilin̄ikñun. Anipkaḡniḡaich isiqsiviḡmiñ aullaquplugik nunaaqqimiñ. ⁴⁰Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsiviḡmiñ utlautiniqsuk Lydia-m kin̄uḡanun. Tavrani ukpiqtuaqatiutik qin̄ilḡiññiḡaich suli pitchuksaaḡlugich aasiñ unitḡugich.

Thessalonica-miñha

17 ¹Amphipolis-kuaqhutik suli Apollonia-kun igliḡniqsuk Thessalonica-mun piḡaḡniqsuamun Jew-ḡuruat ktraḡviatek. ²Piraḡiḡiḡmisun tavrugaḡiññiqsuq iñuḡni uqaqataupluniasiiñ. Pinaḡuni miḡuiqsiḡvium uvluani kaḡiqsipaḡutiḡiḡai Agaayyutim uqañhi, ³suli nalupqinaiaḡuḡniḡaa Anniqsuutim nagliksaaqhuni tuqqtauruksrauñha suli aḡitqiksuksrauñha tuquñiḡmiñ. Paul-ḡum itnaḡniḡai, “Taamna Jesus uqaḡikkaḡa ilipsitñun Anniqsuutauruq.” ⁴Iḡaḡich Jew-ḡuruat ukpiqsriḡiḡ-lapiaqhutiḡ ilaliutiniqsut Paul-mullu Silas-mullu. Taatnaqmiñiqsuttuuq iñuḡiaktuat Greek-ḡuruat agaayusriḡisruuruat suli quilliuruat aḡnat. ⁵Aglaan Jew-ḡuruat siqñaliḡniqsut. Katitchiñiqsut nalaunḡaniuraḡitchuanik iññukhutiḡ piqatiksraḡmiknik. Iliḡisa nunaaqqim iñui akatkaqsiñiḡaich. Isiḡiḡniḡaat Jason-ḡum tupqa pakakhutiḡ Paul-miḡlu Silas-miḡlu iñuḡnuutisukḡugik. ⁶Aglaan paqin̄itñamisigik Jason-lu atlatlu ukpiqtuatlu kaliksraḡniḡaich nunaaqqim aḡalataiñun. Tavraniasiñ Paul-lu Silas-lu pasiplugik niplianiqsut itna, “Taapkuak iññuk akatchiñiqsuk iñuḡnik nanipayaaq. Pakmatuuq nunaaqqiptiknuḡniqsuk ⁷aasiñ Jason-ḡum tukkiqsimaplugik. Paaḡaḡniḡaich tillisai umialḡum Rome-mi, uqaqhutiḡ atlamik umialiqḡniplugu atiqaqtuamik Jesus-mik.” ⁸Taatnaqmata iñuḡiaktuat iñuich nunaaqqimlu aḡalatai akanniḡaich uqaatchaḡutiḡiḡmun. ⁹Taatnamik aḡalatiḡ Jason-lu atlallu annitchiqsinniḡaich maniḡñik aasiñ aullaqtitlugich.

Berea-miñhak

¹⁰Unnupqauraqman ukpiqtuaqatiuḡniknik Paul-lu Silas-lu aullaqtinniḡaich Berea-mun. Tavrani utlautilḡiññiqsuk Jew-ḡuruat ktraḡviatek sivuanisun. ¹¹Iñuich Berea-mi uqautisuḡnatlukpayaaḡniqsut apkunakḡa Thessalonica-ḡmiuniñ. Tusaayumallapiaqhutiḡ uqañiq naalaḡugu, suli uvluḡaḡipman Agaayyutim uqañhi ilisaḡiḡniḡaich ilitchuḡiniapiaḡu-

(Act 17.19)

gu tamanna Paul-ñum uqağikkana ilumutuutlaañagun. ¹²Iñugiaktuat tavrani ukpiqsriğñiqsut, iñugiaktuat qulliuñuplutin Greek-ñuruat ağnatlu añutitlu. ¹³Aglaan Jew-ñuruat Thessalonica-mi tusaanigaat Paul-ñum Agaayyutim uqağhiñik quliaqtuaqağnipluğuptuug Berea-mi. Taatnamik tavranaqtigniqsut akatchiaqsilgitlutin iñuñnik isaağhiñaaguglugich. ¹⁴Ukpiqtuat qilamiksriğñigaat Paul aullaquplugu taununa tagium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniittuiñağniqsuk Berea-mi. ¹⁵Taapkua aullautriruat Paul-mik taununaütinnigaat Athenmun. Taapkuali Berea-ğmiut utigniqsut. Paul-ñum uqaütitquniğik Silas-lu Timothy-lu iñmiñuquplugik piyumiñaqsiqpauraqpaknik.

Athen-miilha

¹⁶Paul taqqiğmiñi Silas-miglu Timothy-miglu Athen-mi aliatcha-llapiagñiqsuq qiniqami iñugiaktuanik aanguanik nunaaqqimi. ¹⁷Paul uqaqatiqağniqsuq Jew-ñuruaniglu ktrağviatni sulı Jew-ñuñitchuaniglu agaayyiaqtaqtuanik. Uvvasuli uvlugağipman uqaqatiginigai nalautnamigich atautchimugviatni. ¹⁸Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ñuruaniglu Stoic-ñuruaniglu iñisautriñitñik qapiqsigiutraqatiqağniqsuq. İlanjich uqağniqsut, “Sumik una uqavaağakti uqaksraqtuva?” İlanjilliguuq niplianiqsut, “Atlanik agaayyutinik una uqaqaqpalliqsuq.” Taatnautiginigaarguuq Paul quliaqtuaqman Jesus-mik sulı añitqıñimik. ¹⁹Aasiiñ tikiutinigaat Paul sivuğaatnun katimaruat Areopagus-mi itnaqlugu, “İñisimasukkaluaqtugut tamarrumiña nutaamik iñisauttutigikkapnik. ²⁰İlanja tusaakkapta atlayuağigikput. İitchuğisukkikput qanuutautilaaña tamarruma.” ²¹Tamaanili iluqağmiñ Athen-nağmiut sulı avakñaqtat tavrani naalaguuniqsut tamarumuuna nutauplugu tusaakkağmikkun unniñ uqaksraqtuutigiplugich.

²²Tavrani Paul qikağniqsuq sivuğaatnun taapkua katimaruat Areopagus-mi itnaqhuni, “Athen-nağmiut! İitchuğigiga agaayyutinik

ukpiqsriŋlapiatiqsi. ²³Pisuktauhlamni nunaqqipsitni qiniigitka agaa-yumaniagvigikkasi. Paqittuja aanguaqtugvinmik aglaqaqtuamik, 'Agaayyutmun nalukkaptiknun.' Taavrumuuna agaayumaniagvigikkapsit-nun nalugaluqfugu uqautiniagipsi. ²⁴Agaayyun iniqtaqaqtuq nunamik suli supayaanik imaigikkañiik. Atanguruaq qilanjmilu nunamilu irvi-qanjitchuq agaayyuvikpañni inuich iniqtanitni. ²⁵Unniin tunjanitchuq inunjun qaitchiiksranatnun inugikkağmiinik atakkii inupayaat qaitchigai inuuhigmiglu anigniğmiglul supayaaniglu. ²⁶Inunmiñ atautchimiñ iniq-tağigaa inupayaat, taamna aggiğvigiplugu inuuniaqtuapayaat iluqaani nunami. Sivuanii iniqtağigaluqnağich sivunniqsimagai qanutun suli nani inuich inuutlaaksranat. ²⁷Agaayyutim inillañniğaa taatnatun inuich pakaagikpatni paqitauyumiñaqsipluni atakkii Agaayyun qanitkaluaqtuq iluqaptikni. ²⁸Atakkii ilaagun kisia inuuniaqhutalu aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutin aglaktipsi ilañisa uqağigaa itna, 'Uvaguttuuq ilaan qitunğağigaatigut.' ²⁹Tavra qitunğağiniqmatigut isumaruksraunitchugut Agaayyutim irrusia atriqağasukniaglugul aanguanik maninñik kaviqsaa-nik naagaqaa qatiqtaanik unniin uyağañnik piluukkanik savayuhhatigun inuich. ³⁰Taipkunani ukiuni inuich naluplutin pilhatni Agaayyutim tautuiñağaa ihat aglaan pakma tillisiqağaa inupayaat mumiquplugul killukun ihatniñ. ³¹Ilaa nalunaiqsaaqtuq uvlumik atanniqaqsigumi nunam inuanik nalaunjaruañkun tumigiplugu inuk piksraqtaagimakkani. Ilaan nalupqinaiyağniğaa inupayaanun anipkaqamiun piksraqtaagimak-kani tuqutauhaniñ."

³²Tusaakamitruñ Paul-ñum uqaqtuutaa anitqifikun tuqutauhigmiiñ ilañi-sa tipsisautiginiğaa aglaan ilañilli nipliğniqsut, "Naalaqtaupsaağukkiptigiñ."
³³Tavra Paul-ñum uniñniğai katimaruat. ³⁴Ilañisa inuich piqasiğniğaa ukpi-liqhutin. Piqasiqsai ilaqağniqsut Dionysius-mik, ilañnatniglu Areopaa-ñuruat ağnamiglu atilimik Damaris-mik suli atlanik.

Paul-ñum Corinth-miilha

18 ¹Taatnaanikami Paul aullaqhuni Athen-miñ Corinth-muñniqsuq. ²Taamani nalautchiñniqsuq Jew-ñuruamik atiqaaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi suli ağnaatnik Priscilla-mik. Tavrunaptuuq tikitqammigñniqsuk atakkii Rome-mağmiut atangata Claudius-ñum aqpi-giplugich Jew-ñuruapayaat Rome-miñ aullaquplugich. Tavra Paul-ñum qiniğiağniğik. ³Piññañniutiqağniqsuk inuuniutigiplugu palapkarrirua-ğmik atriplugu Paul. Taatnaqhuni tukkunniqsuq taapkuñnuña. ⁴Aasii minguiqsigagipmata Jew-ñuruat katrağviatni uqaqatiqağniqsuq Jew-ñuruaniglu Greek-niglu ukpiliqsinniaqfugich.

⁵Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-ñum aullağ-niñaniñniğaa quliaqtuatlulhi tusaayugaallautamik Jew-ñuruanun

uqautigiplugu taimña Jesus Christ-ñuniplugu anniqsuqtauniplugulu. ⁶Jew-ñuruat igluliqmatni uqaqhutinj pigiiliplugu, Paul-ñum ipsunigaa qavia atnuğaamiñiñ aasiñ ilaan kanjicsipkaqsaqługich qanuqhuni taatnaligmiñik itnaqhuni, “Anniqsuqtitchumiñaitkupsi patchisigiruksraurusilipsitñun. Uvaña patchisaiqsuna. Uvakñaniñaglaan Jew-ñunjtichuanun quliaqtuagisiruña.” Taatnaqqaqługich uniññigai. ⁷Paul nayuutiaqsi-ruq tupqani Jew-ñunjtichuam atiqaquam Titius Justus agaayusuuruam Agaayutmun. Tupqa silalligiplugu Jew-ñuruat katrağviata inniqsuaq. ⁸Crispus, qaukñiq Jew-ñuruat katrağviatni, ukpigiagutiniğaa Agaayyun qitunğaquummağmi. Suli iñugiaktuat Corinth-ağmiut tusaakamij uqałigmik ukpiqsriligmiñiqsut suli paptaaqtitlutinj. ⁹Unnat ilañatni Paul qiniquuraagñiqsuq. Agaayyutim uqautiniğaa itna, “Iqsisuñaqnak! Sivutmun uqağiñ! Qapiqtasuñaqnak! ¹⁰Piqasiumagikpiñ. Kia-unniñ iñuum aniyasaagumiñaitkaatin atakkii uumani nunaaqqimi iñugikkatka iñugiaktut.” ¹¹Ukiuq avvağmik ilaqasiqługu Paul inniqsuq tavrani ilisaut-ripluni iñunjik Agaayyutim uqałhanik.

¹²Gallio kavanaunupkaqtitlugu Greece-mi Jew-ñuruat katiplutinj tiguğlukługu Paul uqaqsittaagvijnmuutiniğaat ¹³itnaqhutin, “Uma iñuum ukpiliqsinniağai iñuich agaayutquplugich Agaayyutmun akikñaqługu maligutaksraq.” ¹⁴Paul-aasiñ nipliñhiñaagıuqtuğlu Gallio-m uqautiniğai Jew-ñuruat, “Taamna iñuk iñiqtaqaqpan nalaunğaitchuamik tuvraq-taksrallu tupiginijlługich, nalaunğanayaqtuq uvamni naalağniñiksrağa anuqsrusıluna ilipsitñun. ¹⁵Aglaan pasikapsiun uqałıqtigun iñuiłlu atinjisigun ilipsiıu maligutaksrapsigun, ilipsitñik iluqaqsaktaksrağigiksi. Taatnatchisigun atanniqsuiyumiñaitchuña.” ¹⁶Taatnaamikami anipkağniğai uqaqsittaagvijnmiñ. ¹⁷Jew-ñuruat tiguğluñniğaat Sosthenes, ayalataa Jew-ñuruat katrağviata, ipiğaqtuqługu sivuğaani uqaqsittaagvium. Aglaan Gallio-m suqtiginjññigai.

Paul-ñum Utiłha Antioch-mun

¹⁸Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi ukpiqtuaqatmiñi uniññigai piqasiqhuni Priscilla-miglu Aquila-miglu tiksiquhtinj Syria-mun. Sivuvani ayaliksragmi Cenchreae-miinnagmi niaqqi salipkağniğaa pilğusiatitun Jew-ñuruat pisigiplugu akiqsruutmigun Agaayyutmun. ¹⁹Paul-kut tikiññiqsut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-ñuruat katrağviatnun tavrani uqaqatiqağniqsuq Jew-ñuruani. ²⁰Ittuatluuraallaqugaluağniğaat injmikni aglaan Paul añinjññiqsuq. ²¹Unitkaqsikamigich uqautiniğai, “Agaayyutim pitqutigikpugu utiğihitchuña ilipsitñun.” Aullalğiññiqsuq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan uniññigik Priscilla-lu Aquila-lu tavruna. ²²Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni Jerusalem-mun qiniğiaqługich ukpiqtuanu-ruat tavrakñaasiñ aullağniqsuq Antioch-mun. ²³Tavrani itkalualgitñami

qanutuntai aullalgiññiqsuq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuksaagiaq-
lugich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtuaħa Ephesus-mi

²⁴Jew-ŗuruatliguuq ilaŗat atiqaqtuag Apollos-mik animap-
luni Alexandria-mi tikiññiqsuq Ephesus-mun. Taamnaguuq
uqalgurauŗuniqsuag kaŗiqsimmaagiksauŗupluni Agaayyutim uqaħa-
nik. ²⁵Iłisausiaqahuni Agaayyutikun aasiĩn piyummatiqallapiaqługu
ilisauttutiginigaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ŗum ilisimaħi-
ñagñigaa John Paptaaqtitchirim quliaqtuaŗiħalu paptaaqtitchiħalu.
²⁶Uqautriaqsiñiqsuq taluqsrautaiqhuni Jew-ŗuruat katraŗviatni.
Priscilla-mlu Aquila-mlu tusaakamitku aggisiñiŗaak kiŗuniŗmiknun
aasiĩ ilisautipseaqługu sukuitłukługu Agaayyutim annautriłlatilaanŗanik
iñuŗnik. ²⁷Apollos sivunniqman aullaŗukhuni Greece-mun ukpiqtua-
ŗuruat Ephesus-mi ikayuŗniŗaat aglakhutij ukpiqtuaqatiumiknun
Greece-mi pitchuksaaqługich paŗlatquŗlugu taakmani. Apollos tikitŗa-
mi ikayuutaullapiagñiqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim iħuaqquŗiħagun.
²⁸Kaŗiqsiñiaqsipługu uqaaqtuŗriħiŗmigun akiilitłaniŗai Jew-ŗuruat aasiĩn
uqaqatigiłiŗmikni Agaayyutim uqaħatniñ nalunaigaqługu taamna Jesus
Christ-ŗuħa.

Paul-ŗum Ephesus-miħa

19 ¹Apollos-li Corinth-miititlugu Paul-li kukiłukhuni kivataagun
tikiłgataŗniqsuq Ephesus-mun. Tavraniguuq nalautchiñiqsuq ila-
ŗitŗnik ukpiqtuat. ²Apiqsruŗniŗai, “Akuqtuivisi Ipqitchuamik Irrutchimik
ukpiliqapsiaglaan?” Taapkua kiunigaa, “Tusaanjiññiqsugutunniĩ
Ipqitchuamik Irrutchiqaqtılaanŗanik.” ³Paul-ŗum apiqsruŗniŗai,
“Qanuŗhusimi paptaaqtitpisi?” Taapkua kiunigaa, “John-ŗum paptaaq-
titchisaagun.” ⁴Paul-ŗum itnaŗniŗai, “John paptaaqtitchiruaq iñuŗnik
mumiksuanik killuqsautmikniñ. Uqautiniŗai Israel-aagmiut ukpiqsri-
ruksrauħat aggiqsuksrauruamik kiŗumigun, taavrumiŗa Jesus-mik.”
⁵Tusaakamitruŗ paptaaqtitauniqsut atqagun Atanŗuruam Jesus. ⁶Aasiĩn
Paul-ŗum aksikmagich argaŗmiñik Ipqitchuam Irrutchim ukpiqtuaŗu-
ruat aŗalatkaqsiniŗai. Uqaaqsiñiqsut uqautchikun kaŗiqsiñiatłaitchuakun
suli sivuniksriqipmiñiqsut. ⁷Iñugiaktılaaqagñiqsut qulit malŗuiyuŗnamik
iñuŗnik.

⁸Paul inniqsuq tavrani piŗasuni tatqiñi isaagaqhuni Jew-ŗuruat
katraŗviatnun. Uqaqatauniqsuq taluqsrautaiqhuni iñuŗni Agaayyutim
aŗaayyuqautaanik ukpiqsriłiqsinniaqługich. ⁹Aglaan ilaŗich taapkua
pitchigiłiŗauniqsut ukpiqsriŗitłutij. Uqautigiaqsiñiŗaat akiłiłiqługu
agaayyutikuŗaŗiaq katimaqatiumiknun. Taatnaŗhuni Paul-ŗum uniñniŗai

maliktitluni ukpiqsiruanun in̄migun. Aasiñ uvlugağipman ilisautriaqsiñiqsuq Tyrannus-ñum ilisautriviani. ¹⁰Taamna atuummiñigaa malğunni ukiunni. Taatnamik iluqatın in̄uich Jew-ñuruatlu Jew-ñun̄it̄chuatlu in̄uuniaqtuat Ephesus-ñum avataani tusaanigaat Agaayyutim uqałha.

Atuumaruaq Iğñigutaiñun Sceva-m

¹¹Agaayyun in̄iqtaqağniqsuq quvinqaqtuanik tumigiplugu Paul. ¹²In̄uich in̄iqsrugñigaat Paul qaitquplugich nasağaurat atuanikmagich. Ilin̄isa tikiutinigaich atnigñaqtuannun. Ilikamisigik nasağaurat atnigñaqtuannun iluqaqsikkauniqsut suli irrusiqłuich unitlugich. ¹³Ilan̄jich Jew-ñuruat in̄uuniağniqsutunniñ irrusiqłuiyaipłutın in̄un̄nik. Ilin̄jich igliğağumaatchañiqsut nunaaqqipayaanun. Uuktuağniğaat anitchiullałiksraqtın irrusiqłun̄nik Jesus atqagun, nipliutruqługich itna, “Tiligipsi anitquplusi atqagun Jesus Paul-ñum quliaqtuağikkañagun.” ¹⁴Sceva-m Jew-ñuruat qaukiat agaayuliqsınisa tallimat malğun̄nik igñigutai uuktuaqpaalukmiñiqsuttuuq taatnatun. ¹⁵Aglaan taapkua irrusiqłuich nipliutinigaı, “Jesus ilisimagikput suli Paul ilisimapmipługu. Aglaan ilipsi—kisuuvisi?” ¹⁶Taatnaguuq nipliutiqqaaqługich in̄uum irrusiqłulgum mitchiqiniğai piyukługich. Tatamnaqsilłapiaqługu akiiliniğai. Taapkuaguuq taatnasigağniaqtuat pikiagnaqsut tupigmiñ atniaqtat suli atnuğaugutrat. ¹⁷Iluqağmın̄ Jew-ñuruatlu Jew-ñun̄it̄chuatlu Ephesus-mi tusaakamitruñ tamanna atuumaruaq iqsit̄chañiqsut. Taluqsriłigñiqsut atanguruam Jesus atqanik. ¹⁸In̄ugiaktuat ukpiqtuağtuat uqağiaqsiniğaat sagviqługu in̄un̄nun in̄uuniağalułıqtın̄ añatkukun. ¹⁹Suli in̄ugiaktuat ilisaaqtuat añatkuułignik katitlugich makpigaat ikipkağniğaiç iluqaitñun qiniğnaqsipługu. Kisiiqipmatigik makpigaat akisutilaan̄at 50,000 taalañun̄iqsut. ²⁰Taatnailipluni Agaayyutim uqałha siaminniqsuq suli in̄ugiaktuat in̄uich il̄it̄chuqsriplutın̄ san̄janik.

Akataułhat Ephesus-mi

²¹Kın̄uagun Paul Ipqit̄chuaam Irrutchim sivulliutaagun sivunniğniqsuq Macedonia-kuağukhuni Greece-kunlu utlautipluni Jerusalem-mun. “Taavrumuñaqqağlun̄a igliqtuksraugisirun̄a Rome-mun,” itnağniqsuq. ²²Timothy-lu Erastus-lu ikayuqtın̄ni tuyuginigik Macedonia-mun in̄nağmi Ephesus-mi uñataaniłu.

²³Taatnałhatni tamaani Ephesus-miut akataun̄iqsut tamarrumuna agaayyutikuağiakun. ²⁴In̄uk suliuqti atiqagnaqsuq Demetrius-mik. Agaayyuvıññualiuğniqsuq aanguanik atiqaqtuamik Artemis-mik maniñmiñ qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaañata maniññaktipagağniğai savakti. ²⁵Taatnaqhuni tuqługniğai iluqaisa savaktini piqasiquplugich atlanik piññualiuqtinik aasii nipliutiplugich, “Añutiit, ilisimarusi taavruma savaapta

maniññaktillautagağigaaatigut. ²⁶Ilipsi ilitchuğigiksi qanuğli taimña Paul nipliğaiğıha aanguat iñiqtauruat iñuktigun agaayyutaunıñiplugich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyuñnak Asia-mi iñugiaktuat iñuich maliğualıgaich ilisauttutai. ²⁷Pakma ilirugut navianaqtuamun savaagikkapta piiñiksrañanun. Taatnañhiñauñitchuq. Atuumaniaqpalluqtuq taamavruma agaayyuvikpaum aanguaqpaurañan Artemis suuyumiñaiñiksraña suli taavruma aanguaqpauram piigukkaugisiñiksrañaptuq, taavruma aanguaqpauram putqatağvigikkañata iñupayaam Asia-mi unniñ iluqaani nunam.”

²⁸Taapkuaguq iñugiaktuat tusaakamitruñ tamanna qinnañ-niqsut aasiñ iğiallaksaqhutıñ, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ²⁹Akarrutauruaq siamıñniqsuq iluqaanun nunaaqqimun. Taapkua akilñiuruat tiguplugik Gaius-lu Aristarchus-lu, malğuk Macedonia-ğ-miuk Paul-ñum igliqatik, aullautiniğaiç katimmavikpauragmiknun. ³⁰Paul-tuugguuq taamuñagukkaluağniqsuq uqağiağuni katimaruanun aglaan ukpiqtuqaatiunıñ pitquñiñniğaat. ³¹Ilañisali qaukñiich ilannañiñ qanniuğniğaat qıñiqtitquñitlugu katimaruanun. ³²Taamapkua katimaniqtutilaagmikni uqaatchagusimaniqsut. Avvağiiksinniqsut kanjısimallapiasunaqnagu sumik kattutiqaqtılaaqtıñ. ³³Jew-ñuruat Alexander saqinnığaat sivuğaatnun katimaruat uqağvıñmun nipliutiksraqahunikii. Urriqaplugich uqaqniurağaluğniqsuq iñuñnun. ³⁴Iñuich ilitchuğikamitruñ Jew-ñutilaaña iluqağmiñ iğialaniqsut malğunı sassagñiyuñnañni itna, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ³⁵Kiisaimmatai nunaaq-qim ayalataata nipaiqsılğataqamigich iñugiakpauraqtuat nipliutiniğai, “Ephesus-miut! Iñupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqałha agaayyuvikpaurañanik kamanaqtuam aanguam atrilıanuruam atqaqtitlugu pakmakña qılañmiñ. ³⁶Tamanna kia-unniñ piiłaağilguitkaa. Taatnağusi nipaiqsuksraursi, qanuñaktitchiñiağuiqitchi. ³⁷Iññuk uvuñautiniğisi ivayaqtuñitkaluaqtitlugik agaayyuvikpapsitñiñ unniñ uqaqanjtkaluqtitlugik akikñaglugu aanguaqpauraqput. ³⁸Demetrius-ñum suli savaktaiñ akikñautiqagumitruñ nalliat iñuich, ittut piviksrat uqaqsittaalğımun suli taatnatchimun nalunaiqsqaqtugut atanıgnik. Taapkunuña iñuich tikiutitlagaich agvisitiñ. ³⁹Aglaantuq piqağniğupsi qanutchimik pigisukapsitñik inillañhiñaupmiuq nalaullugu katimañhatni nunaaqqim iñuiñ. ⁴⁰Nuyuağnallapiaqtuami ittugut itnaiñiplugu akatauñaptigun uglupak. Pisanitchuugutiksraitlugu iğialaıqput qaisaksraitçugut agvisiksralauta-mik.” ⁴¹Taatnaqqaaglugich ağıupkağniğaa katimañhat.

Macedonia-mun Greece-munlu

20 ¹Akataulğataanikmata iñuich Paul-ñum katinnığai ukpiqtuat. Tavra pitchuksaaqqaaglugich aullağniqsuq Macedonia-mun.

²Igliġġmiñi tamatkunani nunaaqqiñi uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuk-saaġillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiñ tikilgitluni Greece-mun, ³aasiñ nayuutiniqsuq tavrani piņasuni tatqiñi. Kinuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. Iļitchuġiniġai Jew-ġuruat sivunniulhat piyaqquġuk-luġu. Taatnaqhuni igliġniqsuq Macedonia-kun. ⁴Sopater Pyrrhus-ġum iġniņa Berea-ġmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ġmiu, Gaius Derbe-ġmiu, Timothy Lystra-ġmiu, Tychicus suli Trophimus nunaġaniñ Asia-m tuvaaqatiginiġai. ⁵Aullaġniqsut sivuptikni Troas-mun aasiñ utaq-qiłluta tavrani. ⁶Kinuagun niġiqpagvikaam puvlaņniġilaanik qaqqianik atuumaanikman tiksidsugut Philippi-miñ aasii tallimat uvlut kinuatigun Troas-mi iļaliġuġich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiñ nayuu-tipluta akunniqsaaami.

Paul-ġum Aqulliupluġu Troas-miilħa

⁷Sivulliupluġu uvluni akunniqsaaam katirugut atautchimun nul-lautchiġviliqiniaqhuta. Atakkii aullaqhuni uvlutqikman Paul-ġum quliaqtuaġviniġai katimaruat unnuaqpaguġataqtitluġu. ⁸Iñuġiaktuanik naniqaqtut qulliġmi katimmaviptikni. ⁹Nukatpiaġġuuq atilik Eutychemik aquppiñiqsuq igalġum siñaani Paul uqaqtitluġu. Taamna Eutychem siñiņialilļapiaqhuni kiisaimmatai siñiksagņiqpuq. Taavrumakņasii qulliġiñiñ piņayuakniñ init kataņniqsuq nunamun. Iļaiñ tikitmatruġ tuquaniņniqsuq. ¹⁰Paul-aasiñ atqaqhuni qulaņiqsiqamiuġ iqittaagņiġaa nipliġhuni, “Isumatuyaaqasi! Iñuuruqsuli.” ¹¹Utianikami tatpakmuņa autaaġniqsuq qaqqiamik niġiļlutiņaasiñ. Aquagun Paul-ġum uqautip-saaġniġai uvluġataqtitluġuaglaan. Tavra aullaġniqsuq. ¹²Iñuich taimña nukatpiaġ agġisiñiġaat iñuupluġu. Aasiñ iñupayaat quviatchallapiaġniqsut.

Iġlaulħat Troas-miñ Miletus-mun

¹³Tavraasiñ ayupluta umiaqpaņmun tiksidsugut Assos-mun. Taavrumani nunaaqqimi ikisaġumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni. ¹⁴Paul-ġum iļaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkaġikput umiaqpaņmun igliqtuiñaqhutaasiñ Mitylene-mun. ¹⁵Taavrumakņa tiksilġitchugut uvlaukuagun tikitluġu Chios qikiqtaq. Uvlutqilġitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaqhuta, piņayuatni uvlut kinilitchugut Miletus-mun. ¹⁶Paul sivuniqaġniqsuq nutqaġuņiļluni Ephesus-mun akuniitchuņiļluni Asia-mi. Tikiļuaġuligņiqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumi-ñaqpan uvluni Pentecost-liqikpata Jew-ġuruat niġiqpagvikaanġata.

Paul-ġum Uqaġuiqsaaħa Ephesus-miut Qaukļiņitņun

¹⁷Miletus-miñ Paul-ġum qanniġniġai ukpiqtuanuuruat qaukļiņich Ephesus-mi katimaqatigisuklūġich. ¹⁸Taapkua tikitmata nipliutiniġai, “Iļisimagiksi

iñuuniałiğa akunnapsitñi taivrumakña sivulliuplugu uvlumiñ tikitñama Asia-mun. ¹⁹Ataņguruuq Jesus savautigiga iluqnauqłuņa. Ilaatniłu qulvisigun unniñ sakiqniugutitigun Jew-ņuruat nagliksaaqtitkaatña. ²⁰Iłisimaplusi anniqutitlaitkipsi supayaamik ikayuutauyumiñaqtaumik ilipsitñun uqautriłłamni ilisautiplusi katimmaviņñi suli kiņunnapsitñi. ²¹Jew-ņuruatlu Jew-ņuņitchuatlu atisiplugich alğaqsruğitka killuqsautiņitñiñ Agaayyutmun mumiquplugich suli Atannaptiknik Jesus-mik ukpiqsritquplugich. ²²Pakma Ipqitchuam Irrutchim piyumapkaqłuņa Jerusalem-mun aullağñaiaqtuņa ilisimarjitkaluaqługu qanuq irrutikkaułiksrağa taamani. ²³Aglaan ilisimatuağiga una, iluqariñi nunaaqqiñi Ipqitchuam Irrutchim kiligagigaaņa isiqtaugisiñipluņa nagliksaaqtitaugisiñipluņalu. ²⁴Aglaan iñuuiğa pitłuktuanuņitchuq uvamni. Naatchisuktuņa savaamnik Ataņguruam Jesus qaisaņanik uvamnun, Ilaan uqaqumaña tusaayugaallautamik Agaayyutmun iħaaqutiginiplugich iñuich. ²⁵Akuni itkaluqtauaņa ilipsitñi quliaqtauğiplugu Agaayyutim uqalħa ilipsitñun, aglaan pakma ilisimagiga ilipsitñun qiniťqikkumiñaiłiğa. ²⁶Taatnaqługu kilikkipsi pakma, nalliysi anniqsukkaayumiñaiñiñi qan ukpiqsriłkun patchisauyumiñaiqsuņa, ²⁷atakkii anniqutiniťlusi uqautikapsi iluqaan Agaayyutim sivunniutaanik. ²⁸Qaunagiyumuusi ilipsitñun suli ukpiqsriurapayaanan Ipqitchuam Irrutchim qaunaksraqsirrutigikkaņi ilipsitñun. Munaqsriğugusi Agaayyutim iñuiñiñi pigiliutikkaņiñun iğniğmi tuqutaułħagun. ²⁹Naluñitkiga aullaanikkuma ilisautrit ittuať iqsinaqtuatun amaqqutitun tikitkisiłħat akunnapsitñun, aasii atniłutiņ ukpiqtuanik. ³⁰Suli akunnapsitñiñ iñuich sagviğisirut sagluuqtuaťit ukpiqtuanik maliksuaťitħiñiağutiņ iņmiknun. ³¹Qaunakkiagikkumuusi. Itqagilugu vanaņun qulvisigun alğaqsrułiqsi piņasuni ukiuni uvluiťiñi unnuaqtuummaisa. Taatnamik munağitqugipsi. ³²Pakma agaayyutigipsi Agaayyutmun qaunagitquplusi suli maliktuatquplusi uqauttutaanik ilisautigikkağma ilipsitñun. Agaayyutim sayaksraqağaaasi suli qaitħilusi ikayuutmik pigikkağmiñik iluqaitñun iñugikkağmiñun. ³³Uvaņa kaviuñitchuņa iñuum manianik naagaqaa atnuğaaniñik. ³⁴Iłisimagiksi argamnik savaaqaliga piqağniutigiplugich supayaamik tuvaqaťiumalu inuğikkaptiknik. ³⁵Tamatkunuuna ilisautianikkipsi sakuuguni iñuum ikayuıłiksraņanik sayaitħuanik itqagilugu Ataņguruam Jesus-ņum uqauttuta itna, ‘Quvianatluktuq aatchuiruni aatchuusiaqaligmiñ.’ ”

³⁶Paul-ņum uqaqtuutianikamigich sitquqatiginigai iņiqsrułiğmun. ³⁷Qianiqsut iqitlugu Paul kunikługulu, ³⁸aasiñ aliasruutigiplugu nipliłħa qiniťqikkumiñaiñiñipluni iliniťñun. Tuvaqatħiğniğaat ikityaqman umiaqpaņmun.

Paul-ņum Iğlaułħa Jerusalem-mun

21 ¹Tavra avitnapta iliniťiñiñ tiksiquhuta nalğquhuta ikaaqtugut qikiqtamun Cos-mun. Uvlutqikmanaasiñiñ tikitchugut qikiqtamun

Rhodes-mun tavrakjaasiñ tiksilgitluta Patara-mun. ²Tavrani ilitchugi-gikput umiaq ikaagnaagniqsuaq Phoenicia-mun. Taavrumuŋa ikipluta tiksilgitchugut. ³Qiniqnaqsipman qikiqtaq Cyprus uŋalliñaanagun qikiqtam tiksigsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiñ taamna umiaqpak niuriñiaqhuni usiamiñik. ⁴Paqitlugich ilañich ukpiqtuat nayugivut akunniqsaami. Anjalataagun Ipqitchuam Irrutchim iniqtigaluagaat Paul Jerusalem-muqunjtugut. ⁵Aglaan tavrani irviksraqput nunjtman aullalgitchugut. Iluqaŋmiŋ ukpiqtuat ilaqatituum- maŋmiŋ suliqitunŋaqtuummaŋmiŋ malikkaatigut silataanun Tyre-m. Tasamaniasiñ tagium siñaani sitquqhuta injiqsruqtugut. ⁶Tavra ikikapta umiaqpaŋmun ilinjilli airut.

⁷Tyre-miñ tikitchugut Ptolemis-mun. Taavrumani piqasilgitkivut aniqatiut nayuqŋugich uvlumi. ⁸Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitchugut Caesarea-mun. Taavrumani uqaqtim Philip-ŋum tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip tallimat malguŋuutigikkaŋat ikayuqtiksraqtat Jerusalem-mi piksraqtaanuruat. ⁹Taamna Philip paniqagnaqsuaq sisamanik niviaqsianik uñiŋniŋilaanik sivuniksriqirauplutiŋtuuq. ¹⁰Inŋanikmiugullu qapsiñi uvluni sivuniksriqiri atilik Agabus-mik aggiŋniqsuq Judea-miñ. ¹¹Aasii utlakamisigut Paul-ŋum tapsia tigukamiuŋ isigaŋni argaŋniŋu qiliŋniŋai nipliŋhuni, “Taatna Ipqitchuag Irrusiq nipliŋsuq taatnatun, Jew-ŋuruat Jerusalem-mi qiliŋsruŋisigaat marruma tapsim iñua aasii Jew-ŋunjtichuanun qaisaŋilugu.” ¹²Taamna tusaakaptigu uvagutlu atlatlu tavraniittuat uqapsaagaluagikput utlautitqunjtugut Jerusalem-mun. ¹³Aglaan Paul-ŋum kiugaatigut, “Suvaata qiaplusi sayaigniaqpsitŋa? Uvaŋa itqanaigutianiksimagiga qiliŋsrukkauñksraq Jerusalem-mi unniñ tuqutauñksraq piqusiŋluŋa Ataniŋmik Jesus-mik.” ¹⁴Nutqaqtilguitŋaptigu nipliutiñhiñagikput, “Agaayyutim pitqutaa iniqtauyumuq!”

¹⁵Ipsaagaluqaapta paŋnapluta aullaqtugut Jerusalem-mun. ¹⁶Ilaŋjisa ukpiqtuat Caesarea-miñ tuvaaqatchigaatigut Mnason-ŋum kiŋunŋanun nullañaviksraptiknun anaqami. Mnason-guuq Cyprus-miuŋuruuq ukpiqtuaguniqsuaq sivulliqsigun sivuaniimma.

Paul-ŋum Tikiqattaalŋa James-mun

¹⁷Jerusalem-mun tikitŋapta aniaqatiupta quyaŋplutiŋ paŋlagaatigut. ¹⁸Uvlutqikmanaasiñ Paul-ŋum piqasiŋaatigut qiniŋiaqŋugu James, aasiiñ ukpiqtuanjuruatlu qaukŋiŋich nayuutiniqsut tavrani. ¹⁹Paul-ŋum paŋliiŋanikamigich tusaayugaaqtinniŋai iluqaanik Agaayyutim iniqtaŋanik tumigiplugu savaagikkani akunŋatni Jew-ŋunjtichuat. ²⁰Naalaqtaunjanikamitruŋ quyaŋigaat Agaayyun nipliutiŋplugu Paul itna, “Aniqatmaŋ, kaŋiqsillagiñ piqalŋa inuŋiallapiaqtuaniŋ Jew-ŋu-

ruanik ukpiqsriruaniktuuq aglaan ilinjich piipkaitlutinj Moses-ɲum maligutaksrajanik. ²¹ Iñuich uqautigigaich ilisautriñiplutin Jew-payaanik iñuuniaqtuanik atlat nunaqqinjitiñi suksraaqplugich maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun, uqautiniplugich nalunaitɲutchisuuqunjtugich qitungauragikkarjich naagaunniñ kamagitqunjtugich Jew-ɲu-ruat ilitqusiat. ²² Taipkua nalupqinaitchuamik tusaagisigaat aggiñhiñ. Qanugiñiqpisami? ²³ Atuiruksraurutin. Piqaqtuq-samma sisamanik aɲutinik uvani akiqsruqtuanik Agaayyutmun taanɲagumiñaiñhat salipkaɲumiñaiñhatlu niaqunjich. ²⁴ Taapkunɲa aɲutinun ilaliutilutin Jew-ɲuruat ilitqusiatigun salummaqsagutin suli akiliutilugich tunillaautiksranik nuyaitlasilugich. Taatnaɲuvich iluqaɲminj ilitchuɲinayaɲaat tanjiɲiñha qanutchim tusaakkaɲminj ilipkun, sulipsuuq tupiksriñhiñ maligutaksrajanik Moses-ɲum. ²⁵ Aglaan Jew-ɲunjtichuat ukpiqtuaɲuqtuat ilitchuɲipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, ilinjitiñun niɲitqunjtikivut niqinigu tunillaautauruamik aanguanun aukmiglu unniñ qimisanik suli piisimaaglugich qaayugnaqtuañigmiñ atlatukun.” ²⁶ Aasiñ Paul ilaliutiniqsuq aɲutinun. Uvlutqikmanaasiñ salummaqsaqatauniqsuq tuvraqɲugu Jew-ɲuruat ilitqusiatigun suli utlautipluni agaayyuvikpaɲmun uqautityaɲugu agaayuliqsi qakuguaglaan salummaqsaqatiliqtiñ naanniaqtilaanjanik. Akunniqsaanjanikpan tunillaqsaɲumaniqsut.

Paul-ɲum Tigukkauñha Agaayyuvikpaɲmi

²⁷ Tallimat malɲuk uvlu nujitchautaadni ilañisa Jew-ɲuruat Asia-ɲ-miunɲuruat qiniɲniɲaat Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatiɲniɲaat iñugiaktuat iñuich, aasiñ tigguglukɲugu Paul. ²⁸ Iɲialaplutiñ itna, “Israel-aagmiut! Ikayugitchi. Uuma iñuum ilisautriruam iñuñnik nanipayaaq akikɲaqɲugich Israel-aagmiut suli akikɲaqɲugu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun unniñ akikɲautipluni uumuuna agaayyuvikpaɲmun. Pakmaunniñ itqutrimalgitchuq Jew-ɲunjtichuanik uvuɲa qaayugnaqsipkaɲugu ipqitchuaq ini.” ²⁹ (Taatna niplianiqsut atakkii sivuani qiniqɲugu Paul nunaqqimi piqatiquañha Jew-ɲunjtichuamik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiñ itqutinasugniaqɲugu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaɲugu tiggugluɲniɲaat.) ³⁰ Taatnaqhutiñ iluqatiñ iñuich nunaqqimi akatauniqsut. Iñuich atautchikun aqpaqsruqhutiñ Paul tiggugluɲniɲaat aasii kalikɲugu agaayyuvikpaɲmiñ. Tavrauuaa agaayyuvikpaum paanji umiɲniɲaich. ³¹ Taapkua aupiñhauriruut tuquñhiñaaguqsaqmi-gaatlu Paul, imma kilijniɲaat Rome-maɲmiut aɲuyyiuqtiñisa qaukñiat iñupayaat Jerusalem-mi akatauniplugich. ³² Taavruma qaukñium katiqɲugich aɲalatit suli aɲuyyiuqtini upaktuɲniɲai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qiniqamitruɲ qaukñiq aɲuyyiuqtituummaan anaumingiñni-gaat Paul. ³³ Taavruma qaukñium tikitñamiuɲ Paul tiguniɲaa aasii

tillisigiplugu qılıqsruquplugu malğıuñik kalimñiğñik. Tavraasiñ apiq-sruqtaaqsiñigai itna, “Kiña una anjun? Sumik savvaqlukpa?” ³⁴Tamatkua iñugiakpauraqtuat igialaaqsiñiqsut atinjitchuamik nipimik. Qaukñium iłitchuğilguñiñigaa sumik agvisiqhutinj itnasigalhat. Taatnaqhuni tiliñigai anjuyyiuqtit Paul inaatnuutitquplugu. ³⁵Tikiutikamitruñ tutipqinun anjuyyiuqtit akiyağaat Paul atakkii iñuich qinnaktaliqpaitlutinj. ³⁶Iñuich malgutigaluagñiqsut igialaplutinj, “Tuqutchiun!”

Paul Uqapsaagutruruq Inmiñik

³⁷Anjuyyiuqtit itqutiłhiñaagumatni Paul inimiknun ilaan nipliutiniğaa qaukñiq, “Uqaqatigillakkumiñaqpiğinj?” Taavruma apiqsruğniğaa, “Uqatlavich Greek-tun? ³⁸Ivrumiñaunjtich Egypt-miu qanaqammaiuraq akatchipluni akilililqisuutmik, sivulliqługich sisamanik kavluutiyuñnanik satkuliñnik iñuilaamun?” ³⁹Paul-ñum kiuniğaa, “Jew-ñuruña animap-luña Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugipluña taavrumani nunaaqqimi iñuich ilisimallautakkañatni. Nipliqsillañniñña iñuñnun!” ⁴⁰Tavra qaukñium uqaquniğaa. Paul-guuq tutipqinun qikaqhuni urriqaniğai iñuich. Nipaiqmata ilaan nipliutiniğai Hebrew-tun itna,

22 ¹“Aniaqatiuma anj suli aapanuruasii, naalağniłlaksiun uqau-tiksrağa patchisaiłapkun sivuqqapsitni!” ²Taapkuaguusq tusaagaqsikamitruñ uqaqlugu Hebrew-tun iñuksruğniğiqsut. Paul-ñum uqautipsaagñigai itna, ³“Uvaña Jew-ñuruña. Tarsus-mi Cilicia-miittuami animagaluqluña, uvaniasiñ Jerusalem-mi iñuguqtuña. Gamaliel-mik ilisautriqaqtuña. Ilaan pilłautaqlugu ilisautigaaña sivullipta maligutaksrañanik. Nalaunjasuktuanurunaqtuuq Agaayyutikun iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak. ⁴Nagliksaaqtitkitka iñuich tuqunniqaługich ukpiqsripmata Christ-mik, anjutiniglu ağaniglu tigusiullakluña inilaktaqlugich isiqsivimun. ⁵Qaukñiat agaayuliqsit suli iluqağmij sivulliuqtigruat Jerusalem-mi nalupqinaiyağaat uqaqtılaaga ilumutun. Ilinjitiñ aglaksraqluña Jew-ñuruat katrağviatnun Damascus-miittuanun, aullalgitluña tigusityaqluña ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaqluña kalimñiğñik qililglugich anasiññuqsagviksrañatnun.

Paul-ñum Uqałha Mumiğmigungun

⁶“Uvluqpaguqtuami igliłamni qalliplugu Damascus taimmaiñaq qaumangum pakmakña qaggutigaaña. ⁷Katakkama nunamun tusaagiga nipi uvañnun itnaqtuaq, ‘Saul, suvaata nanjitipña?’ ⁸Apiqsruğiga, ‘Ataniiq, kisuvich?’ Kiugaaña, ‘Uvaña Jesus-ñuruña Nazareth-miu nagliksaaqtitağikkan.’ ⁹Tuvaqatiuma qaumaniq qiniğaluagaat aglaan nipaa uqautrima tusaanitkaat. ¹⁰Apiqsruğiga, ‘Ataniiq, sutquviña?’ Atangum kiugaaña, ‘Makillutin Damascus-muğni. Taamma taamani uqautiniagaatin iluqaanik

Agaayyutim sivunniutaanik ilipnun atuquplugu.’¹¹ Taavruma qaumaniq-pauram qin̄itlaiqisitigniqlamaña tuvaqaqatiuma tasiuqluña Damascus-mun tikiutigaatqa.

¹²“Taavrumani an̄un inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaq-huni tupiksriuaq maligutaksranik kamagikkaupluniñu Jew-ñuruanun Damascus-mi. ¹³Taavruma utlan̄nigaana. Qikaqami saniqqamnun nipliu-tigaana, ‘Aniaqaan Saul, qin̄itlasitqigin̄!’ Taimmaiñaq qin̄itlasitqiksuna. ¹⁴Nipliutigaana, ‘Sivulliapta Agaayyutaata piksraqtaagigaatin il̄itchugit-quplugu pisuñhi, qin̄iquplugu Agaayyutim savaktini sul̄i tusaatquplugu taavruma nipaa. ¹⁵Il̄isimaraugisirutin ilaagun uqautilugich in̄upayaat qin̄ikkapnik sul̄i tusaakkapnik. ¹⁶Pakma utaqqisunaqnak! Makillutin paptaaqtilutin, killuqsautitin piiqsillugich agaayuin̄ atqagun.’

Paul-ñum Tuqlukkauñha Quliaqtuaquplugu Jew-ñun̄itchuanun

¹⁷“Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpañmi in̄iqsruñtamni qin̄iq-quuraaqtuña, ¹⁸Agaayyutmun uqautipkaqluña itna, ‘Qilamiksruğutin Jerusalem-miñ aullağin̄ atakkii in̄uich uvani akuqtuğumiñaitkaat il̄i-simarauñhiñ uvapkun.’ ¹⁹Kiugiga, ‘Ataniiq, ilin̄isa il̄isimallapiağaat katrağvin̄ni isiqtaksraqtuñga ukpiqsriuanik ilipnik ipiğaqtuqlugich. ²⁰Sul̄i Stephen il̄isimarigikkan tuqqutaupman uvañaptuuq tavraniittuña iñuagiplugu tuqqtauñha unniin̄ qaunaksipluña tuqqutçhruat atnuğaa-ñitñik.’ ²¹‘Aullağin̄ tuyuğigisigikpiñ Jew-ñun̄itchuanun uñasiksuanun,’ Atanğuruam nipliutigaana.”

²²In̄uich naalağniñigaat Paul. Aglaan nipliutigikmagu taamna iğialaksağ-niqsut nipitutilaagmikni, “Iğitchiuñ, tuqqutçhru! Ilaa in̄uuruksraun̄itchuq!” ²³Ilin̄ich iğiallağmiñ atnuğamiknik isaaqtausiqhutiñ qavia sil̄amun tiñipkağniğaat. ²⁴Aasii Rome-mağmiut atanğata in̄ugikkani tiliñiğai Paul itqutitquplugu an̄uyyiuqtit inaatnun tillisigiplugu ipiğaqtuquplugu il̄itchuğiniağlugu suvaata Jew-ñuruat qinnallapiaqtilaan̄atnik. ²⁵Ilin̄isa qiliqsruanikmatni ipiğaqtuğviksrağmiñun Paul-ñum nipliutiniğaa an̄uy-yiuqtit qauklat qikaqtuaq tavrani, “Ipiğaqtuñhiñauvisiuñ Rome-ñum in̄ugikkana apiqsruqtağaluaqnaguunniñ savvağlukmañaan?” ²⁶Taavruma an̄uyyiuqtit an̄alataata tusaakamiuñ ilaan qulliqpiaq nipliutiniğaa, “Qanuq savaaqapich? Taamna an̄un Rome-ñum in̄uginiğaa.” ²⁷Taatnaqhuni an̄uy-yiuqtit qulliqpiañata Paul utlaklugu apiqsruğniğaa, “Uqautiñña. Rome-ñum in̄ugivatin?” Paul-ñum an̄iğniğaa. ²⁸Qulliqpam nipliutiniğaa, “Uvañali tauq-siağikkaga Rome-mağmiuğuliksrağa maniñmik.” “Aglaan uvaña animaruña Rome-mağmium in̄ugipluña,” Paul-ñum itnağniğaa. ²⁹Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-ñum piiqsaaḡniqsut tavravua. Taamnaunniñ qulliqpiaq iqsitçan̄niqsuq kañiqsikamiuñ Paul-ñum Rome-mağmiuñutilaana sul̄i ilaan qiliqsruqtinniqamiuñ kalimñiğnik.

Paul-ḡum Tikiutiqaḡha Uqaqsittaagtitchirinun

³⁰Taavrumaguus aḡuyyiuqtit qulliqpiaḡata kaḡiqsisuḡniḡaa nalup-qinaitḡlukḡugu sumik piqusiḡḡugu Jew-ḡuruanun patchisiḡutiḡha Paul. Taatnaḡhuni uvlutḡikman ilaan kalimḡniḡich piiqsinnigai aasii qaukḡiḡi-sa agaayuliḡsit sulī iluqaisa uqaqsittaagtitchirit tiliḡniḡai katitḡuplugich. Tavrakḡa Paul tavrḡautiniḡaa aasii qikaḡtitlugu sivuḡaatnun.

23 ¹Paul-ḡum qiḡiḡtuagaḡniḡai iriḡruiniḡaaḡlugich taapkua uqaqsittaagtitchirit aasii nipliḡhuni, “Aniqatiumaaḡ! Uumḡaaglaan uvlumun patchisaitchuakun qauḡrimmaagiuḡtillautakun iḡuuruḡḡuruḡa sivuḡaani Agaayyutim.” ²Paul taatnaḡman Ananias-ḡum, qaukḡiat agaayuliḡsit, tiliḡniḡai tamatkua qikaḡtuat qaniḡani Paul-ḡum patik-tiḡuplugu qanḡagun. ³Paul-ḡum nipliutiniḡaa, “Ilvich ukpiḡḡuaḡtii! Agaayyutimtuus nalupqinaḡḡlugu patikkisiḡmigaatin. Ilvich aquppirua-tiḡin tavrani atanniḡsaksraḡipluḡa tuvraḡḡugu maliḡutaksraq naagasuli ilvich naviksimaagitiḡin tilirikavich patiqupluḡa.” ⁴Aḡutirḡuus qanit-tuat Paul-mun nipliutiniḡaat, “Agaayyutim qaukḡiḡuruus agaayuliḡsaa uqamaḡḡuutiḡiḡ.” ⁵Paul-ḡum kiuniḡai, “Aniqatiumaaḡ! Uvaḡa iliḡsima-ḡiḡniḡiḡa sivulliuḡtaupluni agaayuliḡsautilaḡa. Atakkii Agaayyutim makpiḡaḡniḡiḡ aḡlausimaruḡ itna, ‘Iipsi uqamaḡḡuutiḡyumiḡaitkisi iḡugik-kapsi aḡalatiḡich.’”

⁶Paul-ḡum iliḡchuḡikamiḡich iliḡich katimaruat Sadducee-ḡu-ruaḡuḡhat sulī iliḡich Pharisee-ḡuplutiḡiḡ ilaan nipliutiniḡai taapkua uqaqsittaagtitchirit, “Aniqatiumaaḡ, uvaḡa Pharisee-ḡuruḡa iḡniḡiplu-ḡa Pharisee-ḡuruam. Ittitauruḡa uqaqsittaagviḡiḡmi uvani piḡutigiḡlugu niḡiugaḡaḡiḡa tuquruat aḡitqiḡiḡksraḡatigun iḡuuiḡmun.” ⁷Taatnaḡuus Paul nipliḡman tavravuaa Pharisee-ḡuruatlu Sadducee-ḡuruat-lu uqaalatraaḡsiḡniḡsut, aasiiḡ katimaruat atiḡaiḡhutiḡiḡ. ⁸Atakkii Sadducee-ḡuruatḡuus uqaḡhutiḡiḡ tuquruat iḡuutḡikkumiḡaitḡlugich sulī piiḡniḡiplugu irrutchiḡniḡlu isaḡuliḡniḡlu. Aḡlaali Pharisee-ḡu-ruat ukpiḡsriḡlutiḡiḡ iluḡaitḡiḡ taapkuniḡa. ⁹Taatnaḡhutiḡiḡ katimaruat nipitusisaiḡniḡniḡsut. Iliḡich aḡlaliḡirit Pharisee-ḡuruḡuplutiḡiḡ qapiḡ-taiḡiḡlapiḡniḡniḡsut itnaḡhutiḡiḡ, “Paḡitchiḡuitḡhugut savvaḡḡuutaanik uuma iḡuum. Isaḡulgum naagaḡaa irrutchim iḡumun uḡautivalukkaa.” ¹⁰Taapkua uqavaḡhat iḡḡutuyunaiḡman taamna aḡuyyiuqtit qulliqpia-ḡat isummigḡniḡsuḡ ilinḡitḡun siḡuminnasugalugu Paul. Taatnaḡhuni aḡuyyiuqtini tiliḡniḡai taapkunuḡa katimaruanun ivayaagitiḡuplugu Paul ilinḡitḡiḡ aasii itḡutilugu aḡuyyiuqtit inaatnun. ¹¹Tamarrumani unnuami Atanḡuruam qikaḡasiḡḡugu Paul nipliutiniḡaa, “Qapiḡtaḡnak! Iliḡsimaḡupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuus Rome-mi iliḡsimaḡuḡisirutin.”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Paul

¹²Uvlaagutqikman Jew-ɲuruat katimakamiŋ sivunniugniqsut. Nalupqinaiqsruqhutiŋ akiqsruɲniqsut, “Uvagut niɲiyumiŋaitchugut unniin imiɲumiŋaitchugut sumik Paul tuqunɲanikkaluaqnagu.”
¹³Sippaqaqluguguuq malɲukipiaq taapkua inniqsut sivunniughtuat itna.
¹⁴Aasii utlautiplutiŋ agaayuliqsit qaukɲinjitun suli sivulliuqtigruatnun itnaɲniqsut, “Uvagut nalupqinaiqɲlugu akiqsruqtugut qanutchimik niɲiyumiŋaitɲluta Paul tuqqutkaluaqnagu. ¹⁵Taatnaɲusi, ilpsi uqaqsittaaqtitchirituummapi tuyuqaɲitchi aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋatnun Paul tavrɲautitqulugu liilaa apiqsruqtapsaɲɲuaɲukɲlugu. Uvagut tuqqutkisiptimigikput sivuani tikiɲiksraŋan uvuŋa.”

¹⁶Aglaarguuq Paul-ɲum uyuguan, aɲnaunɲan iɲniŋa, tusaaniɲaa taamna sivunniukkaŋat. Taatnaqhuni aŋuyyiuqtit inaatnun isiqhuni utlaŋniɲaa Paul uqautityaɲlugu taavrumiŋa. ¹⁷Paul-ɲumaasii tuɲɲuqamiuŋ aŋuyyiuqtit aŋalataat nipliutiniɲaa, “Aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋatnun taamuŋautiuŋ una nukatpiaq, piqaɲniqsuq uqauttutiksraɲmiŋik ilaanun.”
¹⁸Taavruma aŋalatiŋ taamuŋautiniɲaa qulliqpiaŋatnun aŋuyyiuqtit itnaqhuni, “Paul-ɲum isiqtauruam tuɲɲuɲɲa iŋiɲaaŋa ilipnuutitquplugu una nukatpiaq. Sammaguuq uuma uqauttutiksraqaɲaatiŋ.” ¹⁹Taavruma aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋata tasirriutipluguguuq avuŋaqaagutiŋiɲaa aasiiŋ apiqsruɲlugu, “Sumik uqauttutiksraqaɲpiŋa?” ²⁰Taavruma nukatpam nipliutiniɲaa, “Jew-ɲuruat sivunniughtut iŋiɲukhutiŋ uvlaakun tikiutiŋquplugu Paul uqaqsittaagviŋitun apiqsruqtapsaɲɲuaɲukɲlugu. ²¹Aglaan aŋiqnagich atakkii malɲukipiaq iŋuich sippalik iriqsimaniaqtut utaqqiruut ilaanik apqutmi. Iliŋich akiqsruqtaanikhutiŋ niɲitqikkumiŋaitɲlutiŋ unniin imitqikkumiŋaitɲlutiŋ tuqqutkaluaqnagu ilaa. Iliŋich-amma itqanaiqhutiŋ utaqqigaat ilvich aŋiɲiksran.” ²²Taavruma qulliqpam nipliutiniɲaa taamna nukatpiaq, “Kisumununniin taamna iɲitchuɲipkaɲniaqnagu suli tamatkuniŋa uqaqtilaan uvamnun.” Taatnaqqaqlugu taamna nukatpiaq aullaqtinniɲaa.

Paul-ɲum Tuyuulha Kavanauruamun Felix-mun

²³Taamna qulliqpiaq tuɲɲuiniqsuq malɲuɲnik aŋalatiŋitniŋ aŋuyyiuqtit uqautiniɲik, “Itqanaiaɲitchik malɲuk kavluutik aŋuyyiuqtinik suli piŋasukipiaq qulinik tuttuqpiraqtinik suli malɲuk kavluutik panaliraqtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaigumagitik anaqapak aullatlasilugich. ²⁴Suli itqanaiautilugu tuttuqpaŋnik Paul-ɲum usiaqsigviksraŋiŋik tikiutriksraŋiŋik aniyaŋniusunaqani kavanauruamun Felix-mun.” ²⁵Aasii taamna qulliqpiaq aglaŋniqsuq taamuŋa itna, ²⁶“Claudius Lysias tuyuqtuq uumiŋa kavanauruamun kamaŋaŋhuni Felix-mun, iɲuaqqun! ²⁷Una

añun Jew-ñuruat tiguplugu tuqułhiñaagüğnikkañat aasiñ piqasiqluñu añuyyiuqtimmik annautikkaqput, atakkii ilitchuğigiga ilaa Rome-miñ kañiqalħa. ²⁸Kañiqsipsaağukługu sumik piħhagun patchitchiqluğ uqaqsittaatqitchirinjitñun utlautigiga. ²⁹Ilitchuğirunja qanutchimik piñai-silaañanik tuqurrutauyumiñaqtuamik unniñ isiqtauluni. Aglaan inñin maligutağmikkun patchisiqusimagaat. ³⁰Uvañja kilikkaukama Jew-ñuruanaun sivunniugutiniplugu tuqqutçukługu piñatchiasuñaqnagu tuyuğigiga ilipnun, tamatkuaptuug patchisiqutrai uqautigitka tikiutitquplugich agvi-sinich akikñaqługu ilipnun.”

³¹Añuyyiuqtit atuummiñigaat tillisusiaqtin. Aullautiniğaat Paul tamarru-mani anaqami tikiutiplugu Antipatris-munaglaan. ³²Uvluqtikman tamatkua pisukhutin añuyyiuqtit piruat utiğniqsut aglaan tuttuqpiraqtuat igliğutitui-ñaqlugu Paul. ³³Tikiutikamitruñ Caesarea-mun kavanauruamun qaiñniğaiç aglaiñlu Paul-lu. ³⁴Taavruma kavanam agliqianikamigich apiqsruğniğaa Paul sumiunupmagaan. Ilitchuğikamiun taamakña Cilicia-ğmiunulħa, ³⁵Felix-ñum Paul uqautiniğaa, “Ilvich pasiritin tikitpata naalağniğisiñiğikpiñ.” Aasii ilaan tillisiginiğaa Herod-ñum atanğum inaani Paul qaunagitquplugu.

Jew-ñuruat Paul-mik Pasitñiħat

24 ¹Kinuatigun tallimat uvlut Ananias, qaukħiat agaayuliqsit, piqasiq-huni ilañitñik sivulliuqtigruat suli maligutaksraliqirimik atilimik Tertullus-mik tikiñniqsut Caesarea-mun. Aasii uqağigaat akikñautriñ Paul-kun taavrumuñja kavanauruamun. ²Tavruñautianikmatruñ Paul, Tertullus uqağniqsuq itna, “Kamanaquatiin Felix! Tumigiplugu añalatillautaułhiñ sivisuruamik añuyautairrutiaqtitkiptigut suli isumatulipkun ikayuğitin iñuvut tumigiplugich iñugiaktuat ihuaqsruutit. ³Quyyatigigikput sumiunniñ nanipayaaq, aasii quyyatiqallapiagiptiğiñ. ⁴Aglaan mingüqtillutin piyuma-galuaqnak inğikpiñ naalallaquplugu naigililugu uqağiraksraqput. ⁵Una iñuk ilitchuğikkaqput iñukłuqutauplugu, akunğatni Jew-ñuruat iluqaani nuna-mi aullağniirağaqtuuaq akarrutinik suli ilaa qaukħiupluni Nazarene-ñuruani. ⁶Agaayyuvikpañmik qaayugnaqsiliugniħa pisigiplugu uvagut tigukkaqput ataniğukługu tuvrağlugu maligutaksraqput. ⁷[Aglaan qaukħium añuyyiuqtit qulliqpianata Lysias-ñum upaktuqhuta uvaptikniñ ivayaagigaa. ⁸Aasii Lysias-ñum uqautigaatigut tikiutritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqsruqtağupku ilitchuğinayaqmigiñ ilaaniñ iluqaan akikñautivut ilaagun.” ⁹Tamatkuaptuug atlat Jew-ñuruat tavrani tappiğniğaat Tertullus-ñum akikñautaa Paul-kun itnaqhutin, “Iluqani tamanna uqauttun ilumutuuruuq.”

Paul-ñum Uqapsaağutriħa Sivugaani Felix

¹⁰Taavruma kavanauruam urriqaniğaa Paul nipliquplugu. Paul nipliaqsiñiqsuq, “Ilisimagiga iñugiaktuami ukiumi añalatchiħiñ

uumiņa nunaaqqimik. Quyangigiga patchisaiyałiksrađa sivuqqapni. ¹¹ İlıtchuđıraksrađigiņ qulit malđuk uvlut qaanjanikkaluagtıtınagich utlau-tiđiga Jerusalem-mun Agaayyutmik kamaksrıtyaqłuna. ¹² Jew-ņuruat ilıtchuđıņitkaluađaatņa taamavrumani agaayyuvikpaņmi qapiqsıđıut-rađłuna iņuņnik naagaunniıñ akatchiłuna iņuņnik katımmaviņmikni tupiđni naagaqaa nanıpayaaq nunaaqqiņi. ¹³ Naagaunniıñ ilıņisa nalupqı-naiyađlugu pilguitkaat akikņautrıņ uvamnun. ¹⁴ Aglaan nalupqınaiqıđugu uqautigikpiņ, maliktaullakkıga tamanna apqutaa nutaupluni ukpiđırak-sram ilıņisa uqađıkkanaata sagluuqtuanuđlugu. Sivulliapta Agaayyutaat agaayumaagvıgıgıga, ukpiđıgıtıktuuq tuvraqıđugu malıđutaksraq qaisauruaq Moses-kun sulı aglausımaruat makpiđaanıtıñ sıvuniksrıqirit. ¹⁵ Niđıgugaqamıuņaptuuq ilıņısitun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuqu-ruat iņuiç anıpkadısipluđich, nakuuruatlu piđiıtchuatlu. ¹⁶ Taatnaqłuna ataramik qauđrimmaadıutillautaqadıktuna patchısaitłuna sıvuđaani Agaayyutim sulı iņuiç. ¹⁷ İñugiaguraqtuani ukiuni piisaallaqqaqłuna Jerusalem-miñ utıqtuna saagaqaqłuna manıđmik aatchuutınik nunaaq-qıđımiuņqatımnun sulı tunıllađıađıqłuna. ¹⁸ Taamna savaadıpkagtılugu paqınnıđaatņa agaayyuvikpaņmi, naatchianikama iđđuutiksraqtuđ-vikaanik atuqtaksraņısıgun Jew-ņuruat. Tavrani iñugiaktuat iñuiç iqatauņıçhut uvamni unniıñ qanusıq akarrun iņıtchuq. ¹⁹ Aglaan ilaņıç Jew-ņuruat Asia-đmiuņuplutıņ ittuat. Taipkuaptuuq uvuņa sıvuđanıuti-ruksraugaluaqtut ilıpnun ilıtchuđıpkadıađlugu akikņautrıņ piqadımiņ qanutçimik uvapkun. ²⁰ Ki, ukua iñuiç uvaniıttuat uqađilıtrıņ paqıtađıkkagtıņ nalaunđırrutıga sıvuđanıusımmađamni uqaqsıttaaqıtıçhirınun. ²¹ Aglaan una atausıq nipliutıgıgıga makıtađamni sıvuđaatni, ‘İlipsi atanniđıñıaqpsıtņa ugluvak piqıtıgilugu ukpiqsrıđıđa tuquruat anıtıqkısıñıpluđich.’ ”

²² Felix-ņum ilıtchuqsrıruam agaayyutıkuadıamıkatımađıq umıkkaa itnaqhuni, “Anıyuyıuqtıtı qullıqpıaņat, Lysias, agđıqpan sıvunniđısıgıga taamna uqavaadıtıksi.” ²³ Taatnaqman Felix-ņum tillısıgıniđaa anıyuyıuqtıtı qaukıatnun Paul qanagıtıquplugu aglaan tıgutaadısuņaqnagu, aasıñ tillısıgıplugu ilannaanıñun piqadııđıñıaadıuđıgı inuđıkkanıgun.

Paul-ņum Sivugaņıutıpkatıđa Felix-mullu Drusilla-mullu

²⁴ Qavsıç uvlut qaanjanıkmıullu Felix Jew-ņuruamık ilaqatılik Drusilla-mik tikiñıqsuk aası uqaqatıgısuđıgı Paul. Taatnaki Felix tusaapsaadıktuq ukpiqsrıđıkıun Christ Jesus-mik. ²⁵ Paul uqađaluaq-man nalaunņaruadıkun, iņmun aņalalıgısuđıksrakun, sulı atanniivium uvluagun tikıçhuksrakun Felix isumallaagaqsiñıqsuq. Aası nipliđıhıni, “Aullađıñıaadıqtıtın pakma. Pıviksranıtıqkıkuma qanıđısıgıkipiñ.” ²⁶ Sulı ilaan niđıgugađıgaluađıniđaa Paul qaitçıñıasugalugu manıđ-

mik. Taatnaqlugu ilaan uqaqatigigaluağnigaa akulaiqlugu. ²⁷Aglaan malğuk ukiuk atuumanikmaknik Porcius Festus inarjğñigaa Felix kavanaułhagun. Taatnaqhuni Felix-ğum iħuaqnağukhuni Jew-ğuruanun isiqtagituiñagñigaa Paul.

Paul-ğum İnjaqałha Umialiqmun Rome-mi

25 ¹Tavra Festus taamna piņasunik uvlianikami tavrani nunamiñi qaukğiguqamiaglaan Caesarea-miñ Jerusalem-muñniqsuq. ²Tavrani Jew-ğuruat qaukñijich agaayuliqsiñisa suli sivulliuqtigruañisa tikiutinigaiç ilinisa akikñautigikkatij Paul-kun. ³Taamna kavanauruaq Festus apiginiğaat quyalitqulutij Paul Jerusalem-muktitquplugu. Ilinijç sivunniugaaqahutij tamaani apqutaani tuqqutchukługu. ⁴Festus-ğum kiuniğai, “Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvañali sivuniqaqtuñja utitqigukłuñja. ⁵Qaukğigikkasi Caesarea-muktiñiñaugisi uvapkun akikñagiağługu tasamma iñuk savvaqluksimakpan.”

⁶Festus taamna itkaluqaqami tallimat piņasuniłu naagaqaa qulini uvluni. Utigniqsuq Caesarea-mun. Uvlutqikman atangum aquppivani aquppipluni tiliriñiqsuq Paul tavranautitquplugu. ⁷Paul tikitman Jew-ğuruat agğiqatauruat Jerusalem-miñ qikaqhutij avataanun igłulisul-lapiağniğaat supayaatigun, ilumutuutilaallapiağlugich piłguisagmiktigun. ⁸Aglaan Paul uqautiginiqsuq inmiñun itna, “Savvağluutaitçuñja akikñaqługu Jew-ğuruat maligutaksrañja unniñi agaayyuvikpak naagaqaa Rome-mağmiut umialgata tillisai.” ⁹Taatnaqman Festus-ğum quyaliniñiaqlugich Jew-ğuruat apiqsruğniğaa Paul itna, “Jerusalem-mukumiñaqpich atannikkautyağutin sivuqqamni taamani tamatkunuuna akikñausiapkun?” ¹⁰Paul-ğum kiuniğaa, “Qikağuktuñja sivuğaaani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniugliñja taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ğuruat supayaakun, ilvittuuq taamna ilisimapmigiñ. ¹¹Savvağluktaunululñja piguma uvañnun tuqurrutiksrauyumiñaquamik iniqsrunijçuñja annagugluñja anasiñjuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikñautaataç akikñaqtima tañijilaukpan, kia-unniñi qaisaksrağinjtkañja ilinjitñun aņalataksraulñja. Taatnaqlugu Rome-mağmiut umialganun utlautiħiksrapkun injaqaqtuñja.” ¹²Tavra Festus-ğum uqaqatigiqqaqlugich sivunniuqtini kiuniğaa, “Rome-mağmiut umialgatnun injaqaqtuatiin, taakmuñja umialgamun aullağisirutin.”

Paul Sivugañiusimagaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

¹³Qavsich uvlut kiñuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiñniqsuk Caesarea-mun pağlatyaqlugu Festus. ¹⁴Ilinijç qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ğum uqautiniğaa umialik Agrippa Paul-ğum pasikkusiañjanik itna, “Añun-samma uvani ittuq Felix unisañja isiqsivijmun. ¹⁵Uvañja

utlautikama Jerusalem-mun Jew-ɲuruat qaukɲijisa agaayuliqsit suli sivulliuqtigruañisa akikɲaqɲugu uvaɲnun tuqqustitqukkanat. ¹⁶Aglaan kiugitka Rome-maɲmiut taatnalguiññiplugich, uvagut uqaqsittaqaqtit-laitkikput pasikkaauruaq iñuk uqapsaaɲaluaqtitnagu kigiñaaglugich taipkua pasirai. ¹⁷Taatnaqɲugu taipkua pasirai tikitmata uvuɲa piñat-chiasuɲaqnagu uvlutqikman isivgiugukɲugu tilisiruɲa taamamna aɲun sivuɲaɲiutitquplugu. ¹⁸Taapkua igɲuliqsuutiruat makitnamij akikɲautiksraiññaat savvaɲluutaanik niɲiugikkamnik. ¹⁹Naagatai ilijisa uqaksraqtuutigihñaasigaat ukpiɲusigɲikkun suli iñukun tuquruakun atiqaqtuakun Jesus-mik Paul-ɲum uqaɲikkanaɲun iñuuplugu. ²⁰Uvaɲa nalupqisrukama qanuq ilitchuɲiniaɲiksraɲatnik tamatkua, apiqsruɲiga Paul ilaa piyummatiqaqayaqmagaan Jerusalem-muɲiksraɲagun tamatkunuuna uqaqsittaɲaɲiɲuni tasamani. ²¹Aglaan Paul-ɲum iɲiaɲikkana ataniɲmuutitqupluni Caesar-mun umialiɲmun Rome-mi. Taatnaqɲuɲa tiligiga qanagitquplugu tuyuɲiniaɲhanunaglaan taakmuɲa umialiɲnun.” ²²Agrippa-m nipliutiniɲaa Festus, “Taamamna aɲun tusaayummiuqmiñi-ɲiga.” “Uvlaakuɲuqpan tusaagisiñiɲiñ,” Festus-ɲum kiuniɲaa.

²³Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnuɲaallauqhu-tik savaktituummaɲmik. Isiqtit katimmaviɲmun piqasiqhutik qaukɲiɲnik aɲuyyiuqtinik suli nunaqqim sivulliuqtaiñik. Festus-ɲum tillisiginiɲaa Paul tavruɲautitquplugu ²⁴nipliqhuni, “Ataniiq Agrippaa suli iluqasi uvaniqatauruasi! Una aɲun ittuq iluqagɲiɲ Jew-ɲuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkaɲat uvaɲnun niplirautigiplugu iñuuruksraunɲiɲiɲiplugu. ²⁵Aglaan paqitɲilɲuitkiga qanutchimik tuqurrutiksraɲanik. Aasii ilaa Caesar-mun iɲiaqaqman sivunniutigiga tuyuɲisukɲugu taakmuɲa. ²⁶Aglaan nalupqinaitchuamik piitɲuɲa aɲvisiksraɲanik Paul-ɲum umialimnun tuyuksramnik. Taatnaqɲugu sivuɲaɲiutipkaɲiga ilipsitñun, suvaluk sivuqqapnun, Umialiik Agrippaa, ilitchuɲiniurapsaaqqaaglugu aglaak-sranikkasugaluɲa qanutchimik. ²⁷Uvamni nalaunɲaitɲuni tuyuqatiksraq isiqtamik Rome-mun nalupqinaiqɲugu akikɲautiksraitɲuni ittuamik.”

Paul-ɲum Uqapsaaɲutriɲha Iɲmiñik Sivugaani Agrippa

26 ¹Agrippa-m nipliutiniɲaa Paul, “Ilvich uqautigihñaaguuqtu-tin ilipkun.” Tavra Paul isakɲugich argaɲni aullaɲniñiɲaa itna, ²“Umialiik Agrippaa! Uvaɲa quviasullapiaqtuɲa uvlupak sivuqqapni uqaɲviqaqtitauɲapkun tamarrumuuna iluqagɲiɲ Jew-ɲuruat akikɲautaa-tigun uvamnun. ³Ilvich suvaluk ilisimmaagiksutin iluqaitñik Jew-ɲuruat ilitqusiɲatnik suli uqaksraqtutigisuukkanitñik. Taatnaqɲugu iɲiɲikiɲiñ naa-ɲaɲnitqupluɲa qiñuiɲutin.

⁴“Iluqagɲiɲ Jew-ɲuruat ilisimagaat iluqaan iñuuniaɲiɲa, atakkii nutauɲamniɲaglaan iñuuniaqtuɲa iñumni nunamni suli Jerusalem-miɲu.

⁵Uqalhiñaanurur ilisimakkaqtin uqautigisugluna piyumin. Ilisimapmiut aullağniñhaniñağlaan ilagitilaamnik Pharisee-ñuruanun tuvraiñiapiağaqtuat maligutaksranik pitluğlugu atlaniñ. ⁶Pakma qikaqtuna uvuna atanniqsaksrağukluna piqutigiplugu niğiugaqatıga Agaayyutmun immiumaniahanik akiqsruutmiñik sivulliptiknun. ⁷Iluqatin qulit malğuch qitungağiich sivullipta niğiugigaattuq Agaayyutim akiqsruutaa agaayumaagvigikkaqtin uvlugağipman. Umialiik, taavrumuuna niğiugaqagñiplunaptuq patchisiquitigaatna Jew-ñuruat. ⁸Suvaata Jew-ñuruasi ukpigilguitpisiuñ Agaayyutim anjpkaitlaħa iñuñnik tuquñaruanıñ?

⁹“Uvañaptuq isumaqagaluqtunañaa piyumiñağniqtutılaap-tun akikñaqtuğuklğuch iñuich Jesus Nazareth-mium maliguaqtai. ¹⁰Taatnailiplugu savaaqaluna Jerusalem-mi. Qaukñitniñ agaayuliqsiniñ akuqtuiruna ayalatchirrutiksramnik Agaayyutim iñugiaktuat iñui isiqtaupkatlasiplugich. Tuqqutaksrağumtagik ilaupmiraqtuna qaukñiñi. ¹¹Iñugiaktuanı anisñuqsaqługich Jew-ñuruat ktrağvıñitni pıilaagıpkagnaqlugu ukpigıkkañat. Uvaña qinnausımavaitlğuch aullağaqtuñauñniñ uñasıksuamun nunaaqıñun tamatkua nañitichuklğuch.

Paul-ñum Uqalħa Mumiğmigun

¹²“Taatnatchimik piqusiqluna Damascus-mun aullalğitçuanaa ayalatchisaıgun suli tillisaıgun qaukñıñisa agaayuliqsit. ¹³Umialiik, igliħamni uvlupaguqtuami qauma siqıñiğmiñ qaumatluñniqsuaq qıñiğga. Puuqtıgaatıgut taapkualu igliqatıtkı qaumanğum pakmakna. ¹⁴Iluqata katakapta nunamun nipi tusaagıga Hebrew-lıraaqhuni uqaqtuaq uvañnun, ‘Saul, suvaata naglıksaaqtıptıña? İlipnun atniaqsıñaqtutin akıllıliuqapna atrıplugu natmaksıgvik atniaqtıtaqtuaq akıllıliqsuikami iñumi anautañanun.’ ¹⁵Apiqsruğıga, ‘Atanıiq, kisuvıch?’ Atanğum nipliutiğaaña, ‘Jesus-ñuruña naglıksaaqtıtağıkkı. ¹⁶Makıttin! Sagviutigıkpıñ nalunaığıaqlugu savaktıksraqtaañuħiñ uvañnun. Uqautrıtuğıkpıñ iñuñnik ilıtuğıkkapnik uvapkun uglupak suli ilıtuğıpkagumaakkamnik ilipnun aquagun. ¹⁷Uvaña annautıgisıgıkpıñ Jew-ñuruaniñ suli Jew-ñuñıtuçuanıñ tuyuğıgupkıñ ilıñitñun. ¹⁸İlvıch añmaqsruğısisıgıtın irıgıkkañıch mumıksıllıgıch taaqtuamiñ qaumaruamun suli tuunğaum saññianiñ taavrumuña Agaayyutim saññianun. Tunñaviñıgutıñ uvamnik natqıgutıgisıgıtka killuqsautıñıch aasıısuli ilıliutıniaglutıñ Agaayyutim iñuñıñun piksraqtaagıkkañıñun.’

Paul-ñum Quliaqtuaħa Savaagmigun

¹⁹“Umialiik Agrippaa! Taatnaqluna savaaqatuna tupıgıplugu qıñıqtırrusağıa pakmakna. ²⁰Quliaqtuaqtuna sivulliuplugu Damascus-mi Jerusalem-mılu, kıñuagunsuli iluqaani Judea-mi akunğatnılu Jew-

ñuñitchuat. Uqautigitka iñupayaat mumiquplugich killuqsautiñitñiñ Agaayyutmun aasiñ iñuuniagaqsitquplugich simmikkauñaruatitun. ²¹Taamna pisigiplugu Jew-ñuruat tigguglukñuñ agaayyuvikpañmi tuqunniuragaatña. ²²Uvlupañnunaglaan Agaayyutim ikayuqñuñ qikaqtitkaaña uqatlasipluñ iluqapsitiñun kamañañiañitchuanunlu kamañaqtuanunlu. Tamanna uqağikkaga atrigigaa uqautigikkañata sivuniksriqirit Moses-ñumlu atuumagisiñiplugu ²³taamna Christ-ñuruñ nagliksaaqtuksrauniplugu, suli sivulliuruksraunipluni añitqiksuañiñ tuqunaruapayaañiñ iñitchuğipkağlugulu anniqsuğiaq iluqaitñun Jew-ñuruñ ununlu Jew-ñuñitchuanunlu.”

²⁴Taatnañiplugu Paul uqaqman Festus-ñum nipitusipluni nipliutiniğaa, “Paul! Ilvich isumañlağututun. İlitpauraqsimañiqpich kinañağauğaañ.”

²⁵Paul-ñum kiuniğaa, “Kamañaqtuatiñ Festus! Uvaña isumañlağunitchuñ. Uqautiqatñuñ ilumutuunipluni ittuamik. ²⁶Uqautiñhiñaugiga umialinmun taluqsrautañiğluñ atakkii iñisimagaa Agaayyutim uqañhagun suli anniqsuqtimigun. Nalupqigñitçhiga iñitçuğiñha supayaamik Jesus-kun atakkii iluqani atuumañitçuq iriğaqtuğuni. ²⁷Umialik Agrippaa! Ukpigivigich sivuniksriqirit uqautaat? İlisimagiga ukpiqrsilaan tamatkuniña.” ²⁸Tavra Agrippa-m nipliutiniğaa Paul, “Ayyai, ukpiqtuağutitqayauragikma.” ²⁹Paul-ñum kiuniğaa, “Agaayyutmun iniqsruqtuñ ilvich suli atlat naalaqtuat uvañnun uglupak maliğuaqsuñitquyumaplugich Christ-kun uvaptun, aglaan itna kalimñiqsuğayaitçut.”

³⁰Taatnaañikman Paul umialiglu kavanaauraglu Bernice-lu suli atlatlu makinniqsut ³¹aasii añiñhiñaqhutñ uqaqsuñiqsut avatmun, “Manna añun piñitçuq sumik tuqurrutiksrağmiñik unniñ isiqsivñim iirutiksrağmiñik.” ³²Tavra Agrippa-m nipliutiniğaa Festus, “Tamanna añun pituğayağniqsuaq iniaqañitpan Caesar-muguguni.”

Paul-ñum Rome-muñiañha

27 ¹Sivunniugutañanikman tiñiğaqsiğviksraqput Italy-mun qaiñniğaiç Paul-lu atlat isiqtatlu Julius-mun añałataatnun añuyiuqtit taggisuqatuañ añuyiuqtaiñik Augustus-ñum. ²Umiaqpañmun Adramyttium-mikñaqtuamiñ ikirugut Asia-mun aullañhiñaagugniqsuamun. Aristarchus Macedonia-ğmiu Thessalonica-miñ piqataupmiuq uvaptikni.

³Uvlutqikman tikitçugut Sidon-mun. Julius-ñum iñuaqqutiplugu Paul iñannaañi tavrani qiniğiaqtitkai qaitçitquplugulu inuğikkañiñik. ⁴Tavrakña aullağitñapta anuğim pağğağuuñtigaatigut. Qikiqtam Cyprus qamañagun tiñiğaqsiqsirugut. ⁵Siñiqsraqtuallakugik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitçugut Myra-mun Lycia-miittuamun. ⁶Tavrani Julius paqinniqsuq umiaqpañmik Alexandria-miñ iğliğniğniqsuamik Italy-

mun. Ilaan ikipkalgitkaatigut taavrumuŋa. ⁷Tiksiuraaqhuta iñugiaktuani uvluni atakkii anuqhiqpaitluni. Arguġianniuqhuta tikilġataqtugut akiaanun nunaqqim Cnidus. Nigiqłuum igliqtitchumiñaiqmatigut nalġuġuta tiksiaqsirugut qamanġagun qikiqtam Crete nañaqqaqługu nuvuġaq Salmone-mi. ⁸Piyaqniulłukun siñiqsraqtuaqługu tikilġataġikput qamannil-lautaġvik qaniñaniittuaq nunaqqian Lasea-m.

⁹Taavrumani nunaqqimi uvliuqtugut iñugiaktuani.

Nuyuaġnaqsisigaatigut ikaaqsahiksrañanun taġiuqpaum atakkii ukiak-sraqhuni Jew-ñuruat uvlua uisauraaġviat qaaniñnikman. Taatnaqhuni Paul-ñum alġaqsrugñiġai taapkua ¹⁰itnaqhuni, “Añutiit, ilitchuġigiga aul-lalgitchupta uvakña iglauhiqput navianaġisipluġu. Usiavutlu umiaqpaglu unniñ ilañisa iñuich nuyuaġnaġisiruq piyaqquhiksrañatigun.” ¹¹Aglaan Julius naalatluñiqsuq uqaġikkañanun aquttaanunlu iñuanunlu umiaq-paum nipliutaaniñ Paul-ñum. ¹²Taamna qamannirvik iłuaqnañiññiqman umiaqpaum ukiuvigilugu pikpagu iñugiatluktuat ayakkumaniqsut tavrakña tikitchaġukługu Phoenix piyumiñagumiñ. Taamna qaman-nirvik Crete-mi sanmiruaq uñallamullu nigiqpamullu, taamamna ukiuvigisukkaat.

Añniġuqpaurałiq Taġiumi

¹³Tavrani uñallaaġiksilġataġniqman taapkua isumaniqsut sivunniuk-kaqtin atuumasukługu. Kisat nuqinniġaich aasiiñ tiksiaqsiplutinj qikiqtam siñaagautlaniqtutilaaġmiktigun. ¹⁴Aglaan akuniisunaqani anuġiqluk nigiqpaġniqsuq anuqqałħaqhuni qikiqtam tuñaaniñ. ¹⁵Anuġim akik-ñaqmagu umiaqpak paalġuiġñiġaat anuġi sivuniġikkaġmiñun aasii nikaliqhuta tiktaurugut. ¹⁶Apqusautilgitñapta mikiruurami qikiqtami Cauda-mik atiligaami qamanniłaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaqhu-ta ikiniġikput umiayauraq. ¹⁷Taamna umiayauraq ikianilġiñaqman taapkua iñuich aktunaanik nimiqsruaqsigaat umiaqpak. Nuyuaqhutinj ikkalġiħksraġmiknun Syrtis-mi tiñilġautaiġniqsut tiktauligmikni. ¹⁸Añniqpauraq qasullanitħuq. Uvlaakuġuqman umiaqpak usiiqsaġaat. ¹⁹Uvlut piñayuatniasii umiaqpaum suqtnai igitkaqsigaich. ²⁰Uvluni iñugiaktuani siqiñiq naagaqaa uvlugiat qiñiñitchivut aasii añniqpauraq qasullanitluni. Tavrakñaasiiñ niġiugaginjaigikput annaħksraqput.

²¹Uvvaasiiñ akuni taapkua iñuich niġiñitmata Paul-ñum qikaqhuni añutit sivuġaatnun nipliutigai, “Añutiit, naalaġnigupsitña ayasunaqasi Crete-miñ tamanna atuumanayaitħuqsuli, usiavutunniñ iginnayaitħivut. ²²Aglaan pakma inġiġipsiġiñ, qapiqasi! Nallipsiunniñ tammaiyumiñaitkaa iñuulłi, umiaqpak kisimi piyaqquġisiruq. ²³Atakkii marrumani unnuami makitaniqsuq saniqqamni isaġulga Agaayyutim ukpiġikkaġma agaayu-maagvigisuukkaġmalu, ²⁴nipliutipluñ, ‘Paul, iqsiñak! Tikitchuksraurutin

Caesar-mun Rome-mi. Piqutigilutin Agaayyutim annautigisigai iñupa-yaat usiaqsiqsuat uumani umiaqpañmi.’ ²⁵Taatnağusi ajuitiit, nikaliqasi! Ukpigigiga Agaayyun taatnallapiağisiñha uqagikkarjatun uvamnun. ²⁶Aglaan qikiqtat ilarjatnun tipiniğaatigut.”

²⁷Akimiagūutailagūtaatigun unnuat tiñitauñaptikni anuğimiñ Mediterranean tağiuñani, unnuaq qitiqquqman tiñilğausiqirit ilimatchaktut qalliaqsipluta nunamun. ²⁸Taatnaqhutiñ kivitchiñiqsut ititilaagutmik aasii ilitchuğiniğaat imğum ikkagliñha iñuiññaqtun isarñniqtun. Iqliqtaaqtuallakhuta uuktualgitmatruñ ilitchuğiniğaat akimiaq isarñniqtun ititilaanikhuni. ²⁹Iliñich aniyatcharñiqsut umiaqpak ikkalğiññasugalugu iyağarñnun. Taatnaqhutiñ niñitchiñiqsut sisamanik kitchanik umiaqpaum aquagun aasiiñ uvlusiaqsiplutiñ. ³⁰Tiñilğausiqirit qimakku-maatcharñiqsut umiaqpañmiñ. Nipliññuaqhutiñ iluaqsruityaqtuqhutiñ kitchanik sivuani umiaqpaum aasiiñ niñitchiplutiñ umiayauramik imiğmun. ³¹Aglaan Paul-ñum nipliutiniğai ajuyyiuqtit ajalataatlu itna, “Ukua tiñilğausiqirit ingitpata ikimatuiñagutiñ umiaqpañmi ilipsi annakkumiñaitchusi.” ³²Taatnaqhutiñ taapkua ajuyyiuqtit kipputiniğaat umiayauraq aasii tiñititlugu.

³³Uvlug qaunuraagaqsiqman Paul-ñum niğitquaqsiñiğai, “Akimiagūutailami uvlumi utaqqirusi anuğaiñiksrañanik niğigaluaqasi sumik. ³⁴Uvlupak niğillaqupağipsi. Niğiruksraursi iñuusugusi pigupsi. Suli nalupqinaiqsruutigipsi annakkisiñiksrapsigun.” ³⁵Taatnaqqaqğugich Paul tigusipluni qaqqiamik sivulliuplugu iñiqsruqhuni Agaayyutmun sivuğaatni taapkua avguqğugu taamna qaqqiaq niğiaqsiñiqsuq. ³⁶Taapkua iluqağmiñ piyumatchakhutiñ niğiaqsiqsiñiqsut. ³⁷Iluqağmiñ iñugiakti-laarjat tavrani umiam usianj 276 inniqsut. ³⁸Iliñich niğisuiğataanikamiñ umiaqpak usiisagaqsiñiğaat igitlugu mukkaaksraq tağiumun.

Umiappaiyañhat

³⁹Uvlug qaupman tiñilğausiqirit ilisagitñaiñniğaat nunam siñaa. Aglaan qamannirviksramik tautuñniqsut. Iliñich sivunniğniqsut taiñuñña siñiq-ñisitchağukğugu umiaqpak piyumiñagumitruñ ikkalğisillugu nunamun. ⁴⁰Taatnaqhutiñ kitchat aklunaarñich kipluğniğaiç tasamuñña unikğugich kitchat tağiumun sulii aklunaarñich aquutmiñ qilğutaiqğugich. Kiñuagun sivuğuturiñ tiñilğautaq nuqitlugu anuğimun tiñitquplugu umiaqpak sivukkiqsinniğaat nunamun. ⁴¹Aglaan umiaqpak ikkalğiñniqsuq. Sivua aulayakkumiñaiqsipiaqhuni aasiiñ aqua piiyaqtaaqsiñiğaa qaim tut-qatağvigiplugu. ⁴²Ajuyyiuqtit tuqqutçuaqsiğiñniğaiç isiqtapayaat nalliat-samna puuvrağuni nunamun aullaunasugalugich. ⁴³Aglaan Julius-ñum anniğiplugu Paul taatnasigaquñiñniğai. Tiliñiñniğai iñuich puuvratlaruat misigağlugich tulaktiqataquplugich nunamun. ⁴⁴Unniñ

puktağusiqsuglugich umiaqpaviñigmik nunniaquplugich. Tavra iluqata annaktugut nunamun.

Malta-mi Qikiqtamiñhat

28 ¹Annaanigataqapta ilitchugigikput taamna qikiqtaq atiqalħa Malta-mik. ²Malta-ğmiut iħuaqquciaqsigaatigut tukkuğiksitluta. Uvvaasiin sialuguhuni alappaaguhman taapkua ikniqsuutigaatigut quyalipluta. ³Paul qirriqsuisaqmiuglu ikniğmun. Nimigiaq sagviğniqsuq, uunanjan ikniğum iqiiqsitlugu aasiin argaiñun nipitiqhuni. ⁴Taapkua qikiqtam iñuiñ qiniqamitruñ nimigiaq nivinaruaq Paul-ñum argaiñi uqaaqsiñiqsut avatmun itna, “Una añun ilumun iñuaqtuqtauniqsuq. Annakkaluaqhuni tağiumiñ pakmapak tuquruksrauniqsuq savvaquut-miğun.” ⁵Aglaan Paul-ñum ipsuktiğniğaa taamna nimigiaq ikniğmun piyaqqusiallasuñaqani. ⁶Taapkua qikiqtağmiut niğiugiaqsiñiğaat puvihksraña naagaqaa tavrauvaa tuqulihksraña Paul-ñum. Takiruami qiniñitñamiñ sumik atlayuağnaqtuamik Paul-mi isummigitqinñiqsut itnaqhutiñ, “Ilaa agaayyutauvalunñiqsuq.”

⁷Qaniñani tulagvipta qikiqtam qaukhiğikkana atilik Publius-mik nunautiqagñiqsuq. Taavruma iñuum iħuaqquctipluta tukkuqaqtitkaatigut piñasuni uvluni. ⁸Publius-ñum aapaña atniğñaqniqsuq uunaqukhuni sulı itiktaliqhuni auyyuliğmik. Paul-ñum utlañniğaa qiniğiaqlugu aasii agaayupluni patiklugu argañmiñik mamititlugu. ⁹Paul mamititchipman taavrumiña qikiqtam iñuiñ tavruñautiaqsiñiğaiç atniğñaqtuapayaañi aasiiñ Paul-ñum iħuaqsiqpaqlugich iluqaitñik. ¹⁰Iñugiaktuanik aatchuutiniq qaitchigaatigut sulı aullaħhiñaaguhqapta umiaqpak usilliğniğaat inuğik-kaptiknik iglaugupta.

Malta-miñ Rome-muħhat

¹¹Piñasuni tatqini tavrani itqaaqhuta aullalğitchugut umiaqpakun atiqagñiqsuakun Malğiñnik Agaayyutiññuanik. Taamna umiaqpak Alexandria-ğmiutaq ukiuniqsuq taavrumani qikiqtami. ¹²Aullaanıkapta tikitchugut nunaqqianun Syracuse-ñum tavraniasiin nayuutipluta piñasuni uvluni. ¹³Aullalğitñapta tikitchugut nunaqqianun Rhegium-ñum. Uvlutqikman uñallamiñ anuqhiğugñiqsuq. Tikitkikput malğunni uvluni nunaqqia Puteoli-m. ¹⁴Taavrumani nunaqqimi paqitchirugut ilañitñik ukpiqtuanik aasii aiyugaagaaatigut nayuquplutiñ akunniqsaa-mi, aasiin tavrakña aullalğitluta Rome-mun nunakun. ¹⁵Taamapkua ukpiqtuat Rome-mi tusaaniqsut tikiñnipluta. Aullağniqsut pağiaqhuta nunaqqimun atiqaquamun Nullağvianik Appius-ñum aasii ilañisasuli nunaqqimun atiqaquamun Piñasunik Tukku MAVIñnik. Paul-ñum qiniqamigich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapiñaisaaqhuni.

Paul-ɲum Rome-miiɬha

¹⁶Tikitñapta Rome-mun iniquaqtitkaat inɲmigon anɲuyyiuqtimik munaq-sriliqlugu. ¹⁷Aquagun piņasut uvlut Paul-ɲum Jew-ɲuruat qaukñinsa tavrani aiyugaaǵniǵai katimaqatigisuklugich. Iliñich katianikmata nipliutiniǵai, “Aniqatiumaan, uvaña piñitkaluaqtitluña qanutchimik akikñaglugich inǵigikkavut naagaqaa maliguaqtaksrañat sivullipta qaisauruaq uvaptiknun tigurauruña Jerusalem-mi Rome-ɲum kavanañanun qaisaupluña. ¹⁸Rome-maǵmiut kavanañata [Felix-ɲum] apiqsruqtaǵaluǵaatña, anipkaǵluña piłitchukluña ilitchuǵiñitñamituruñ sumik tuqurrutiksramnik. ¹⁹Aglaan Jew-ɲuruat akililiutipmata anipkaquñitluña, nunuripluña nañaǵviiqama injaǵigigiga Caesar-mun atanniqupluña, piitkaluaqluña qanutchimik akikñautiksramnik ilagik-kamnun. ²⁰Taatnaqluña injaǵigigiga qinǵukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpiǵigigiga niǵiugaǵikkañat taimña Israel-aaǵmiut Christ tikiumaanil-ha aasii taamna pisigiplugu pituutaqaqtuña.” ²¹Taapkua Jew-ɲuruat kiuniǵaat, “Akuqtuñitçhugutsuli aglañnik ilipkun Judea-miñ unniñ aniqatiuvut tikiutrinjitchut tusaayugaaǵiitçhuanik ilipkun taamakña. ²²Aglaan isummatitin tusaayumagivut. Iłisimagikput nanipayaaq inuich akikñautiqalhat tamatkuniña ukpiqsripluñit inliptun tikiumaanilhanik Anniqsuqtim.”

²³Tavrani nalunaiqsiniqsut kattutitqiliksrañanik Paul-ɲum, aasiñ taimña uvlug tikiumapman inǵiaktuat utlautiniqsut Paul-ɲum inaanun. Uvlaañaniñ unnugataqtitlugu ilaan kañiqsipkaǵniǵai Agaayyutim añaayuaqutaanik. Ilaan maliksuktinniaǵniǵai Jesus-mik itqaaqtuutiplugich iluqatik maligutaksraña Moses-ɲum suli sivuniksriqirit aglaañitnik. ²⁴Taatnañhani ilañich inuich ukpiqsriłiǵniqsut uqaǵikkañigun, ilañilili inuich arguaqtuǵniqsut. ²⁵Taapkua katimaruat qasuǵniqsut atinǵiqhutin inɲmiknun Paul-ɲum uqaǵianikmauñ una, “Ipqitçhuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivulliapstñun sivuniksriqirikun Isaiah-kun itna,

²⁶ ‘Aullaǵutin uqautilityakkich taamakpua inuich:

Tusaagaluǵupsi kañiqsiyumiñaitçhusi
suli qinǵumaagaluǵupsi ilitchuqsriyumiñaitçhusi.

²⁷ Atakkii makua inuich uummatinçh pitchigiilǵniqsut,
tusaasunǵitluñit supayaamik iritinlu siquplugich.

Utitiqñitçhut Agaayyutmun mamitiliksraǵmiknun
atakkii qinilaitluñitlu tusaatlaituñitlu kañiqsitlaitluñitlu,
Agaayyun uqaqtuq.’ ”

Isaiah 6:9,10

²⁸Suli Paul-ɲum uqapsaaǵniǵai, “Iłitçhuǵiraksraǵigiksi Agaayyutim tusaayugaallautaña tuyuułha Jew-ɲunjitchuanun. Taipkuataimma tusaa-

gisigaat.”²⁹ [Paul taatnaqman Jew-ηuruat aniñiqsut uqavaaqhutiη iηmiknun atqunaq.]

³⁰Paul iñuuniagñiqsuq tavrani Rome-mi malğurηni ukiurηni, iniaqahuni iηmigun inilğusiqsuqluğu, paglaplugich iluqaisa qiñiğiaqtaqtini.

³¹Quliaqtuağviginigai Agaayyutim arjauyqautaagun suli Atanguruakun Jesus-kun, ilisautiplugich taluqsrautaiqhuni uqaqsailiraqtaitlunilu.

Paul-ŋum Tuyuutai Rome-maġmiunun

1 ¹Paul-miñ savaktaaniñ Christ Jesus-ŋum. Agaayyutim piksraqtaagi-gaana quliaqtaugiŋtuplugu tusraayugaallautaq ²akiqsruutigikkana iñilgaan sivuniksriqirimigun. Taamna akiqsruun aglausimaruq ipqitchua-ni makpiġaana. ³Tusraayugaallautaq uqaqtuq Agaayyutim iġñiŋagun, Jesus Christ-kun atannaptigun. Piqutigiplugu iñukmiqnisaulha anirug kiñuviaġiplugu David-ŋum, ⁴aasiñ piqutigiplugu agaayyutmiqnisaulhalu. Agaayyutim anipkaqmagu ilaan tuqułhaniñ uqautiniġai iñupayaat nalupqinañikun Jesus Iġñiġiñiplugu suli qaitchiñiplugu saññiñi ilaanun. ⁵Uumuuna Christ-kun Agaayyutim iħuaqqtugaana piksraqtaagi-pluŋa uqqiraqtautqupluŋa sivulliquplugich iñuich iluqaani nunami ukpiqsriħiksrañatnun suli tupiqsriħiksrañatnun. Taamna savaaġigiga Christ-mun. ⁶Ilipsi ittuani Rome-mi tuqłukkaupmiesri pigitquplusri Jesus Christ-mun. ⁷Aglaktuŋa uumiŋa tuyuqsriugamik iluqapsitñun Rome-mi ittuanun. Agaayyutim piqpagiplusri tuqłukkaġigaasri ipqillu-sri iñugisrukhusri. Agaayyutimtuq Aapapta suli atannapta Jesus Christ qiniqtillaññaġlisi iħuaqqutriħiġmiñik suli qaitchiłusri qiniññamik.

Quyañiq

⁸Sivulliplugu quyyatigigiga Agaayyutiga Jesus Christ-kun pisigip-lusri. Iñuich nanipayaaq nunami uqaġigaat kamañaqtuq ukpiqsriħiqsi. Taatnaqlugu quyagiga Agaayyun. ⁹Agaayyun savautigiga iluqaaniñ uummatimniñ uqautigikapku tusraayugaallautaq iġñiŋagun. Agaayyun ilisimaruq taiyułiġa ilipsitñik agaayupayaaqama. ¹⁰Agaayuruŋa tikił-łaññaġukłuŋa ilipsitñun. Atuummigisiruq Agaayyutim pitqukpaŋa. ¹¹Qiniġullapiġipsi qaitchisukhusri irrutchim aatchuutaanik saññik-sritquplusri. ¹²Itnaami, ikayuutiruksraurugut avatmun ukpiqsriħikun pigikkaptigun. Ukpiqsriħiħapsi ikayuġisigaana suli ukpiqsriħiġma ikayu-ġisipmigaasri. ¹³Aniqatiumaana, ilisimatquġipsi uumiŋa. Iñugiaktuami aġġiġumagaluaġaqtuŋa ilipsitñun quliaqtauġukłuŋa, qiniñtlañiŋa

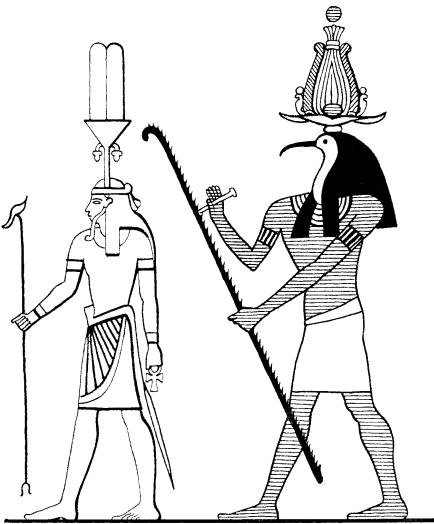
ukpiqsriruanik sayyiqsilaaqtuanik suli killiqirauruanik annautrauruanik atrilugu suraġaġiga atlani nunani, aglaan piñgitchaqtuġa. ¹⁴Savautiraksraġigitka iluqaisa iñuich, ilisimaruatlu naluruatlu, puqiksuaatlu puqiitchuaatlu. ¹⁵Taatnaqtuġa quliaqtuaġisrullapiagiga tusraayugaallautaq ilipsitñun ittuanun Rome-mi.

Tusraayugaallautaq Sañniqaqtuġ

¹⁶Nalupqisruutigingillapiagiga tusraayugaallautaq atakkii sañniġigaa Agaayyutim. Taavrumuuna sañnikun ilaan anniqsuġaa kisupayaaq ukpiqsriruaq [Christ-mik], sivulliuplugich Jew-ġuruat sulipsuuq Jew-ġuñgitchuat. ¹⁷Taavruma tusraayugaallautam sagviġñiġaa Agaayyutim nalaunġasripchaiġha iñuñnik iñmiñi. Agaayyutim nalaunġasripchaiġha iñuñnik aullaġniiruq suli isrukitchaaqhuni ukpiqsriġikun, aglausimaruatun Agaayyutim makpiġaaniñi, “Iñuk nalaunġasripkakkauruaq ukpiqsriġiġmigun iñuġisiruq.”

Iluqatiġ Iñuich Killuliqiraurut

¹⁸Agaayyutim sagviġñiġaa qilañmiñ qanuq ilaan anasriñġuqsaiñiaġha iluqaanik pigiitchuanik suli nalaunġaitchuanik iñuich atukkañatnik. Iriġaat ilumutuuruuq pigiilqiiġiġmiktigun. ¹⁹Tamanna ilisimanaqtuaq Agaayyutikun nalunaitkaluaqtuq iñuñnun takku Agaayyutim ilitchuġipkaġniġaa ilinjitñun. ²⁰Taimakñaqana Agaayyutim iñiġaluaqtitnagich supayaat iñuich kañiqsilġugaat Agaayyutim agaayyutauġha

(Rom 1.23)

suli qiñitlaplugu sañniqaqtulaa-
ġa kamañtuamik isruilaamik.
Taatnaqhutiġ iñuich patchisik-
sraitchut. ²¹Ilisimagaluaqġugu
Agaayyun kamagingitchaat unniñ
quyangitchaat. Isrumaġhat atu-
ġumiñaiqsuq suli isrumañich
kañiqsitlaiqhutiġ taaqsisiniġai.
²²Uqavigaaqhutiġ isrumatuniplutiġ
isrumatunġipiaqtut. ²³Suksraaġaat
kamañauġha Agaayyutim tuqu-
yumiñaitchuam, aasriñ
simmiliutigaat taamna kama-
nañiq putqataqhutiġ atriñun
qiññaliġnun tuquyumiñaqtuatun
iñuktun tiñmiuratanlu niġruti-
tunlu nimigiaturunlu. ²⁴Taamna
pisigiplugu, Agaayyutim pilitkai

iñuich killiqisułhatnun. Ilinich killuqsqaqtaurut malikługich pigiitchuat kipigniugutitij aasriin atugağiplugich timigikkatij kanjunaqtuakun avatmun. ²⁵Simmiliutigaat Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuamun suli putqatağvigiplugich savautiplugilıu sut iñuich iñiqtañich. Aglaan putqatağvigingigaat savautilugu Agaayyun iñiqsirusaq supayaanik, taamna Agaayyun quyagiraksrağaluaqtij qañavak. Taatnatuq. ²⁶Taatnaqlugich Agaayyutim iñuich pilitkai kanjunaqtuakun kimmutaatanun. Agnat simmiliutiplugu ilaqatigiiñiq sayuñatıgmun atugağiplugich timitij atlanun ağanun. ²⁷Taatnatun añutit nutqautiplugu ilaqatıqatıq ağanmik aglaan piqagunıqsut atlanik añutinik. Añutit kanjunaqtuakun sayuñaqatiniktut atlanik añutinik, aasriin timigikkağmiktigun akuqtuipmiñiqsut nalaullugu anasriñjuqsautmik tamarrumuuna nalaunñaitchuakun savaağmiktigun. ²⁸Iñuich pigisrunğiqmatruñ ilumutun ilıtchuqsriñıksraq Agaayyutmik, Agaayyutim pilitkai qaayugnaqtuamun isrummatmun. Taatnaqhutij pigiiñiqsruktut atuqtaksrağingisağmıknik. ²⁹Imaukkaqsıñiqsut qanusripayaamik nalaunñaitchuamik, pigiiñiqiğmiglu, kaviugutiñıgmiglu suli uumiksriñıgmiglu, piqaguñıgmiglu, iñuaqtuñıgmiglu, añuyatıgmiglu, sagluuqtuatiğmiglu, suli isrummatinikhutij pigiitchuakun avatmun. ³⁰Sañurrutiniqsut nipliaplutij pigiitchuani atlatigun, uumigiliutiplugu Agaayyun, arguañaplutij, kamañasrugiplutij suli uqavikhutij inmiktigun, pakikhutij savaaqatıksrağmiktigun pigiitchuamik, tupiksriñıqihutij añayuqaamiknik, ³¹kañiqsilguitlutij, tuniqsimatlaitlutij, iñuaqqutriñıqihutij unniin naglıksriñıqihutij atlanik iñunıknik. ³²Agaayyutim nipliutiginigaa taatnatchich iñuich tuquruksrauniplugich. Iñuich taamna ilisimagałuağaat aglaan sivutmuutiniğaat pigiiñiqiñiq, sulipsuuq añıgniqsut nalaunniplugich tamatkua pigiiñiqiruat taatnatchisigun.

Agaayyutim Atanniqsuiñha

2 ¹Tavrili ilvich, kisuugalağuvich, patchisiksraitchutin, atanıqsuqtauruatiin. Taatnamik atanniqsuqapkich atlat iñuich tuqqutaksrağututun ilipnik, takku killiqipmiutin taipkunatitun. ²Agaayyutim atannigñiağai iluqañich killiqiruat, aasriin ilisimagikput Agaayyutim atanniutaan nalaunñatıha. ³Patchisigiragıgisri killulıqiruat savaaqalağaluañapsi nalaunñaitchuamik. Isrumavisi annakkisiñıplıusri atanniutaaniñ Agaayyutim? ⁴Agaayyutim iñuaqqutikkañasri suli anuqsrutıplıusri, ilaan taqqigalağaasri simmiqıplugu iñuuniañiqsi aglaan suksrağingitchiksi uuktuğnağumiñaitchuag iñuaqqutriñıha. Kañiqsiñıgitpalukkiksi, Agaayyutim iñuaqqutigaasri simmiqıplugich uummatigıkkasri suli mumıqıplıusri iñuuniañapsitniñ. ⁵Aglaan uummatisi siqquqtut iyagaqtun suli tiggañarusri mumıgunğitłıusri. Taatnaqapsi

anasriññuqsausriaksraqsi aglilaagiksi taivrumani uvlumi Agaayyutim sagviqpagu qinnautni suli atanniqsuğniaqpagich iñupayaat nalaunḡa-
 ḡimigun. ⁶Agaayyutim akiliḡisigaa iñupayaaq savaañjigun iñuuniaḡhani.
⁷Iḡañich iñuich savaaqaquat nakuuruanik anuqsrulikun piññaguktut
 kamanautaanik kamakkutmiglu suli tuquyumiñaiḡimik. Agaayyutim
 qaitchigisigai isruitchuamik iñuuḡimik. ⁸Aglaan atlat iñuich inḡi-
 guaqtut ayakḡugu maligutchiḡiksraqtiḡ iḡumutuuruamik. Taatnaqamiḡ
 malikkaat nalaunḡaitchuaq, aasriñ Agaayyutim anasriññuqsagisigai
 qinnautmigun. ⁹Ilaan sakiqniuqtitkisigai nagliksaaqtillugich pigiiḡiqiruat,
 Jew-ḡunḡaisa Jew-ḡunḡiñḡaisalu. ¹⁰Aglaan Agaayyutim qaitchigisigai
 kamanautmiglu, kamakkutmiglu suli qiñuiññamik tamatkua savaaqaq-
 tuat nakuuruamik, Jew-ḡuruanun sivulliulugu Jew-ḡunḡitchuanunlu.
¹¹Uvvatakku Agaayyutim atanniqsuḡisigai iñuich atisriḡugich.

¹²Iñuich maligutaksraqaquat Agaayyutim qaisañjanik Moses-mun suli
 iñuich taavrumiḡa maligutaksraqanḡitchuat iluqatiḡ atirut killuqsaaq-
 amiḡ. Tamatkua maligutaksraqanḡitchuat killiqirauplutiḡ piyaquḡniaqtut.
 Taatnatuntuuq, tamatkua maligutaksraqaquat killiqirauplutiḡ atan-
 niqsuikkauniaqtut taavrumuuna maligutaksrakun. ¹³Agaayyutim
 iñuich nalaunḡasripchanḡanḡitchai tusraakamitruḡ maligutaksraq
 tupigigaluagnagu. Agaayyutim nalaunḡasripchaḡaḡigai inḡiñi kisia-
 nik tupiksripmata maligutaksram nipliutaanik. ¹⁴Jew-ḡunḡitchuat
 piqanḡitchuat Agaayyutim maligutaksraiñik tupigipmatruḡ tillisaa
 maligutaksram nalupqinaiaḡaa maligutaksraqaḡhat isrummatmikni.
 Taamna iḡumutuuruq maligutaksraqanḡitchaluaqḡutiḡ aglausimarua-
 mik. ¹⁵Qiñiqitagaḡipmigaat kanjisisilaaqtiḡ maligutaksram tillisaanik
 iḡitchuḡipkairuamik qauḡrimmaagaḡiutillautagaḡmikni nalaunḡaruamik
 nalaunḡaitchuamiglu. Iḡaatni isrummataata patchitchiḡaḡigaich suli
 iḡaatni iḡisimaraqtut patchisaunḡiñniḡlutiḡ. ¹⁶Iluqatiḡ nalunaqtuanḡich
 iñuich sagvikkauniaqtut taivrumani uvlumi Agaayyutim atanniqsuaqsik-
 pagich iñupayaat Christ Jesus-kun. Taapkua iḡagigaich tusraayugallautam
 quliaqtuaḡikkaḡma.

Jew-ḡuruatlu Maligutaksraqḡu

¹⁷Qanuḡmi ilvich? Ilvich Jew-ḡuniraqtutin, tunḡaplutiḡ maligū-
 taksramun Moses-ḡum aglagikkana suli uqavikhutiḡ qaninniḡlutiḡ
 Agaayyutmi ¹⁸suli iḡisimanipḡugu Agaayyutim pisuḡha suli iḡitchuḡi-
 nipḡugu nakuuniqsrauruq takku iḡisaqsimaplutiḡ maligutaksramik.
¹⁹Nalupqisunḡipiaqtusri sivulliqsiksraunipḡusri qiñitlaitchuani suli
 qaumaksraunipḡusri tamatkunani ittuani taagmi. ²⁰Isrumaraqtutin
 alḡaqsruḡhiñauplugich kinnañaruat iñuich suli iḡisautilugich tamatkua
 naluruat. Taatnaḡusri, piqaqapsi maligutaksramik, isrumaraqtusri

ilisimanipługu supayaaq suli piqaǵniplıusri iluqaanik ilumutuuruamik. ²¹ Ilisautirıaqtusri atlanik iñuñnik. Suvaatami ilisautriñǵitpisi ilipsitñik? Uqautiraǵigisi atlat tigliktuqungitługich. Suvaatami tigligaqpisi? ²² Niplıǵaqtusri atlat sayuñatqungitługich, aglaan ilipsi atugaqpisi taatnatun? Ilipsi uumiksriplıusri aanguanik, aglaan tigligaqpisi agaayyuvıñitñiñ? ²³ Uqavikkaluaqtusri piqaǵniplıusri Agaayyutim malıǵutaksrañanik, aglaan kamagitlaitchiksi Agaayyun navikapsiuñ malıǵutaksraña. ²⁴ Aglausimaruq Agaayyutim makpıǵaañiñi itna, “Jew-ñunǵitchuat uqamaqlıuutıgıgıaat Agaayyutim atqa pisigıplıusri Jew-ñuruasri.”

²⁵ Jew-ñuruani nalunaitmiutchiqsimałipsi ikayuutıgıgıasri tupıgıgıupsiuñ Agaayyutim malıǵutaksraña. Aglaan tupıgıñıchupsıuñ Agaayyutim malıǵutaksraña atrıñurusri Jew-ñunǵitchuatun, iñuktıtun nalunaitmiutchiqsımaitchuatıtun. ²⁶ Jew-ñunǵitchuat nalunaitmiutchiqsımaitchuat atuıgumıñ malıǵutaksram atuqukkañanik atrıñurut iñuktıtun nalunaitmiutchiqsımaruatıtun. ²⁷ Taatnamik iñuıch nalunaitmiutchiqsımaılaat timimiktıgıuñ aglaan tupıksrıruat malıǵutaksramik patchısiqutıniıaǵasri killıqıraunıplıusri nalunaitmiutchiqsımaruani. Ilipsi Jew-ñuruani piqaǵaluaqtusri aglausımaruamı malıǵutaksramı aglaan navguǵaǵıgıasri. ²⁸ Iñuk Jew-ñunǵıchıuq pisigıplıugu nalunaitmiutaqalħa timimıgıuñ. Iñuk animakami Jew-ñupluni suli malıħhiñaqami Jew-ñuruat pıłǵusrıñitñik ilaǵıtlaitħaa Agaayyutim iñuksraqtaagımiñun. ²⁹ Aglaan iñuk Jew-ñupıaqtuq kamaksrıtlaturıuq Agaayyutmik ataramı. Jew-ñupıaqtuq iñuuruq nalaunñaruakun sıvuǵaani Agaayyutim. Taatnasrıq iñuk nalunaitmiutaqagıniqsıuq uummatmiñi savaagıkkañagun Ipqıtħuam Irrutħim. Aglausımarıuq malıǵutaksraq savalgııtħuq taatnatchımik. Taatnasrıq iñuk quyyasrıusrıaqagısıruq Agaayyutmiñ, iñunǵılaaniñ.

3 ¹ Jew-ñuruatmi piqaǵniqqat sumı atlat iñuıch pıgıñısañatnik? Anıqsıuǵıaqapat nalunaitmiutħiıǵıgmıktıgıuñ? ² Aa, Jew-ñuruat atqunaq pıqaqtut. Sıvullıǵımi, Agaayyutim qaıtħiñıǵai Jew-ñuruat uqalıǵımiñik Moses-kun. ³ Ilımutuuruq ilañıch Jew-ñuruat tunıqsımanǵıħat Agaayyutmun. Jew-ñuruat tunıqsımaıħata nutqaqtıtıksıvaunı Agaayyutim tunıqsımaħa? ⁴ Qañaa! Agaayyun sagluyumiñaitħuq iñupayaat ukpıqnanǵıtħaluaqtıtlıgıch. Aglausımarıuq Agaayyutim Makpıǵaañani,

“Agaayyun, nalaunñasıurıtınlı uqalıǵıkkapkun.

Akımayumuıtınlı iñuıchunniñ uqagıaluaqmata
nalaunñañiñıplıtın.”

Psalm 51:4

⁵ İlanıch iñuıch killukun uqagıurıt itna, Uvagıt killıqsagıupta qıñıq-tınnıaǵıvıt iñuıch Agaayyutim nalaunñañħanık, uqaqħıtıñ killıqırunı nakuunıplıugu. Tarrasulı, uqagıniıaqpısiuñ Agaayyun nalaunñanǵıñıñılu-

gu anasriñjuqsaqamisigut pisigilugich killuqsautisi? ⁶Qarjaa! Agaayyun nalaunḡangĩñniqpan, qanuqhuni atanniqsulhiñauvagich nunam iñui? ⁷Killiqiḡigma sagviqpagu Agaayyutim nalaunḡaḡha suli nanḡaqtillu-gu, suvaatami atannikkauniqpik liilaa uvaḡa killuliqiruaq? ⁸Taamna ilumutuuniqpan, Killuliqita iñuḡnun nanḡapsaaqulugu Agaayyun. Iḡisautriḡitchunḡa taatnatchiñik saglunik, aglaan ilaḡisa iñuich pasira-ḡigaatigut ilisautriñipluta taatnatchiñik. Agaayyutimli nalaunḡaruakun anasriñjuqsagñiaḡai tamatkua iñuich.

Iluqatiḡ Iñuich Nalaunḡaruḡitchuaq

⁹Taatnaqhuta uvagut iḡuatlukpisa Jew-ḡunḡitchuaniñ? Qarjaa! Uqaaniktugut iñupayaat Jew-ḡuḡaluaḡumiḡ Jew-ḡunḡitchaluaḡumiḡ aḡa-latiqalḡhat killuqsautmun. ¹⁰Agaayyutim Makpiḡaaḡani aglausimaruq, “Iñuitchuq nalaunḡaruamik, atautchimikunniñ nunam iñupayaḡani.

¹¹ Iñuitchuq atautchimikunniñ kaḡiqsimaruamik.

Iñuitchuq pakkiqaqtuamik Agaayyutmik.

¹² Iluqatiḡ tunutkaat Agaayyun,
iluqatiḡ tammaqhutiḡ killuqsautmi.
Nalliat savaaqanḡitchuq nakuuruamik,
atautchimikunniñ.

Psalms 14:1-3; 53:1-3; Ecclesiastes 7:20

¹³ Iḡḡianḡich atriqaqtut aḡmaruanik iluviḡnik.

Atuḡaat uqatiḡ uqaqhutiḡ sagluuqtuanik,

Psalm 5:9

uqaḡhiḡich atriqaqhutiḡ nimiḡiam tuqunaḡatun,

Psalm 140:3

¹⁴ qaniḡich immaukkaqhutiḡ uqapiḡuutinik uqamaḡḡuutiniglu,

Psalm 10:7

¹⁵ ataramik tuqqutchiḡhiñaaḡuplutiḡ iñuḡnik,

¹⁶ napmun aullaqamiḡ piyaqquiñiaqhutiḡ iñuḡnik
suli sakiḡniqtitchiplutiḡ.

¹⁷ Iḡitchuḡiḡitchaata qanuq iñuuniaḡiksraqtinḡ qĩñuiññakun.

Isaiah 59:7,8

¹⁸ Piitchuq taluqsriḡiḡmik Agaayyutmik iluqanḡitñi.”

Psalm 36:1

¹⁹Pakmapak ilisimagivut una, Agaayyutim maligutaksraḡa qaisaḡa Moses-mun aḡalatchiruaq iñuḡnik aatchuusriaqaqtuanik taavrumi-ḡa maligutaksramik. Tarra kiñapayaaq patchisiksraḡaḡumiñaitchuq tupigiḡiḡiḡmigun maligutaksramik, ilipsiunniñ. Aa, Agaayyutim pat-chisiquḡigisigaa iñupayaaq nunami atanniḡlugu. ²⁰Taatnamik kiñauñniñ nalaunḡasriyumiñaitchuq Agaayyutmi maligutchiḡhiñaaḡiḡmigun maligū-

taksram atuqukkanjanik, atakkii maligutaksram qiniqtihihina gagaatigut qanutun killuqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Inuich Nalaunnasripchaahat

²¹ Aglaan pakma Agaayyutim sagvigñigaa qanuq inuich nalaunnasripkaqtilaana inmiñi, piqutiginaiglugu maligutaksraq. Agaayyutim uqatutigigaa injilgaanima aglausimaruakun maligutaksrakun suli sivuniksriqiritigun. ²² Agaayyutim inuich nalaunnasripkañigai inmiñi ukpiqsrihatigun Jesus Christ-mik. Taamna ilumutuuruq iluqaitni tunjavivaqtuani Jesus Christ-mik kisanik. Iluqatin inuich atirut: ²³ atakkii inupayaat killuqsagñiqsut, aasriin ayuqlugu Agaayyutim kamanautaa. ²⁴ Aglaan Agaayyutim inuich nalaunnasripcha gagaigai inmiñi ihuqaqutrihigmigun aatchuutauplugu. Nalaunnasripcha gagai Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. ²⁵ Tarra Agaayyutim qaitchaa igñiñi tuqutquplugu aasriin maqipkaqlugu auna akiliqsaqlugich killuqsautipayaanich iluqaisa ukpiqsriuat. Taamna piñigaa qiniqtitchuklugu nalaunnaruahñi natqigutrihigmigun killuqsautipayaanik, taputiplugich killuqsautinñitnik inuich inuuruat injilgaan Christ tuqunaiñna. Agaayyutim anuqsrupluni anasriñnuqsangitchai pisigiplugich killuqsautinich. ²⁶ Taavrumuuna Agaayyutim sagvigñigaa pakmapak nalaunnatilaani suli nalaunnasripchaisilaani inupayaanik ukpiqsriuanik Jesus-mik.

²⁷ Taatniinni qman, uqavigaagutiksraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunnasriyumiñaitchugut Agaayyutmi tupigiguptigu maligutaksraña, aglaan nalaunnasriraqtugut ilaani ukpigiguptigu Christ. Ukpiqsrihum nutqaqtitkaa iluqaan uqaviñiq. ²⁸ Takku ilisimarugut inuk nalaunnasripchakkautilaananik Agaayyutmi ukpiqsrihikun Jesus Christ-mun, maligutchihiqmiguungitchuaq maligutaksramik. ²⁹ Uvva Agaayyun Jew-nuruat kisimij Agaayyutigivatrui? Agaayyutigingitmivatrui Jew-nungitchuat? Ilumun ilaa Agaayyutigipmigaat Jew-nungitchuat. ³⁰ Agaayyutiqahinaqtuq atautchimik. Agaayyutim inupayaat nalaunnasripka gaisigai ilaani pisigilugu ukpiqsrihat, Jew-nuruat nalunaitmiutchiplutin suli Jew-nungitchuat nalunaitmiutchiñgitlutin. ³¹ Uvmani suksraungigñiaqpisigu maligutaksraña Agaayyutim malikkaptigu ukpiqsrihikuagiq? Qañaa! Ukpiqsrihum ilumun atuumapkaqtagaa maligutaksram atuqukkanja.

Abraham-ñum Atrikusrautauha

4 ¹ Abraham, sivulliuruuq Jew-nuruapayaanun, urrakusrautigilakput inunmun ukpiqsrihigmigun nalaunnasripkakkauruamun Agaayyutmi. ² Nalaunnasripkañigumi Agaayyutmi savaagmigun tarra uqavigaagutiksraqagayaqtuq, aglaan uqavitlaitchuq sivugaa-

ni Agaayyutim. ³Agaayyutim makpiġaañiñi aglausimaruq, “Abraham ukpiqsriuruq Agaayyutmik aasrii Agaayyutim akuqtuġaa piqutigiplugu ukpiqsriġha nalaunġasripkakkaupluni.” ⁴Iñuk savakami akilġusiaqaġaqtuq. Akilġusiaġa aatchuutaunġitchuq aglaan akilġikkauraqtuq savaaġmigun. ⁵Iñuk nalaunġasritġaitchuq Agaayyutmi savaallautaġmigun, aglaan iñuk ukpiqsrigumi Agaayyutmik nalaunġasripkairuamik agaayyutai-ġaamik iñmiñi. Agaayyutim akuqtuġaġigaa taavruma ukpiqsriġha aasrii nalaunġasripkaġlugu. ⁶David-ġum uqautigipmiñiġaa iñuk ilumun quvianamiuniplugu Agaayyutim nalaunġasripkaqmagu savaallautaġmi-ġuunġitchuaq. Itnaġniqsuq,

⁷“Quvianamiurut tamatkua

nalaunġairrutinjich Agaayyutim natqigutipmagich
suli killuqsautinjich matupmagich.

⁸Quvianamiuruq iñuk

atanġum isrummatiginiġisaġa killuutiqaġlugu.”

Psalm 32:1,2

⁹Taamna quvianamiuġiq itpa kisiitñun tamatkununġa nalunaitmiutchiq-simaruunanun? Naagga! Itmiuq tamatkununġa nalunaitmiutchiqsimaiġaanun. Uqautigianikkikput Abraham-mun ukpiqsriñiñiplugu Agaayyutmik, aasriiñ piqutigiplugu ukpiqsriġha Agaayyutim akuqtuġniñiplugu nalaunġasripkakkaupluni. ¹⁰Agaayyutim akuqtuġniqpaunġ Abraham sivuagun naaga aquagun nalunaitmiutchiġhan? Agaayyutim akuqtuġniġaa Abraham sivuagun nalunaitmiutchikkaunġaiñġaan timimiñi. ¹¹Abraham nalunaitmiutchikkaunġiqsuq aquvatigun. Nalunaitmiutchiġha ilitchuqutaunġiqsuq Agaayyutmun nalaunġasripkakkauñaniktilaġa pišigiplugu ukpiqsriġha. Taatnaġlugu Abraham aapagigaat iluqatinġ iñuich ukpiqsriuruat nalunaitmiutaiñġaġmiñ suli akuqtukkauruat nalaunġasripkakkauplutinġ Agaayyutmi. ¹²Abraham aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiq-simaruat. Iluqaġmiñ nalunaitmiutchiqsimaruat timiġhiñamiktigun kiñuviaġiñġitchai Abraham-ġum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan kiñuviaġiġai tunġaruat Agaayyutmik atriplugu aapagikkavut Abraham nalunaitmiutchiġaluaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpisriġikun

¹³Abraham kiñuviaġikkaniġu akuqtuirut akiqsruutmik paitchaktaaq-tilaaksrañanik nunamik. Aglaan akuqtunġitchaa taamna akiqsruun pišigiplugu tupiksriġi malġutaksrañanik Moses-ġum aglaaġikkauñanik, aglaan akuqtuġaa akiqsruun Agaayyutim nalaunġasripchaqmagu pišigiplugu ukpiqsriġi. ¹⁴Uvvaami iñuich akuqtuitġaniqpata Agaayyutim akiqsruutaanik malġuaġiġmiktigun atuqukkanġat malġutaksram, tarra ukpiqsriġiq suutnaunayaiñniqsuq aasriiñ Agaayyutim akiqsruutaa

suutnaungilłuni. ¹⁵Maliğutaksram itqaqtitkaa Agaayyutim anasriñjuq-sağuučilaaṅa iñuṅnik tupiksriñlaitchuanik maliğutaksrapayaamik. Takku iñuich maliğutaksraitñamiṅ tupiksriñgirrutiksramik piitchut.

¹⁶Taatnaqhutiṅ iñuich akuqtuğagigaat Agaayyutim akiqsruutaa ukpiğutiqaqamiṅ, aasriiñ taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa akiilłuni iħuaqqutriğmigun. Agaayyutim akiqsruutaa akiitñami, iluqağmiṅ qitunğagikkanaṅ Abraham-ṅum akuqtuħhiñaugaat. Akiqsruun taamna ingiññiqsuq kisiitñun Jew-ṅuruanun maligaqtuat maliğutaksramik. Itmiuq atlapayaanun ukpiğutiqaqtuanun Abraham-tun. Ilaa aapagigikput. ¹⁷Aglaksimaħhatun Agaayyutim Makpiğaanaṅi, “Aapağuqtitkikiṅpiñ iñugiaktuanun iñuṅnun.” Abraham ukpiğigaa Agaayyun iñuupchait-laruaq tuquṅaruanik suli taiyuiruaq sunik ingitchuanik ilipkaqługich. ¹⁸Abraham ukpiqsriṅuq niğiuğaqaqhuni niğiunağumiñaitchaluṅṅaana aapagiliutinayağniługu iñugiaktuanun iñuṅnun, takku niplusriaqqaqhuni, “Kiñuviatin iñugiaksigisirut.” ¹⁹Abraham-ṅum ukpiqsriħha Agaayyutmik sayaiqsingiññiqsuq isrumagaluaṅṅağmi timini tuquniplugu, takku tallimakipiağuyasripluni aasriisuli ağnaat Sarah qitunğitlailłuni. ²⁰Ukpiqsriħhan uniñgiññigaa. Ilaan arguaqtunğiññigaa Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriħha sayaktusriħağniqsuq, aasriiñ nangaqługu Agaayyun. ²¹Nalupqiginğilłapiagñigaa Agaayyutmun atuumapkağniaqtilaṅa akiqsruusriağikkani. ²²Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuğniğaa Abraham nalaunṅasriṅpakkauplugu iṅmiñi pisigiplugu ukpiqsriħha. ²³Aglaan tamatkua uqaħhich Agaayyutim Makpiğaanaṅi Abraham nalaunṅasriṅpakkauñiplugu ukpiqsriħhagun aglakkaunğiññiqsut kisiānik piqutigiṅplugu Abraham. ²⁴Tamatkua uqaħhich aglakkaupmiñiqsut uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuqmigaatigut nalaunṅasriṅpakkaupluta ukpiqsriħiptigun. Ukpiğigikput Agaayyun aṅipkairuaq Jesus-mik Atannaptiknik tuquħğmiñiñ. ²⁵Jesus tuqukami akiłiğñigai navguiṅiqput aasriiñ aṅipkakkaukama tuquħğmiñ nalaunṅasriṅpakağniğaatigut Agaayyutmi.

Qiñuiğutikkaułiq Agaayyutmi

5 ¹Taatnamik nalaunṅasriṅpakkaupluta Agaayyutmi ukpiqsriħiptigun qiñuiğutikkaurugut Agaayyutmun atannaptigun Jesus Christ. ²Ilaan aṅmağniğaa utlautiħiksraqput Agaayyutmun aasriiñ pakma ilitchuqsriłuta iħuaqputaanik. Quviasrukħuta quyagikput Agaayyun ilaliutiħiksraqput kamanautaani ilaatnigun. ³Uvvasuliuna, quviasruutigipmigikput sakiqniuiptigun, ilisimaplugu sakiqniugutit anuqsrusriṅpakaqhuta. ⁴Anuqsruħiq tikiutriruq Agaayyutim iħuaksriħhanik, aasriiñ ilaan iħuagigumisigut niğiugaqaqtugut. ⁵Aasriiñ niğiukkam qapiqtaqtinnianğitchaatigut, takku Agaayyutim aatchuğaatigut Ipqitchuaq Irrutchimik, aasriiñ taavrumuuna qiñiqtitkaatigut qanutun piqpagillapiaqtilaaptiknik.

⁶Uvaptiknik ikayuğumiñaipiaqtitluta piviksraq nalautitman Christ tuqqutigai agaayyutailaani. ⁷Nallipsaunniin tuqqutisurñianğitchaa anniqsuqsaglugu atla inuk. İlaatisamma inuum tuqqutinayağaluqpalukkaa nakuuruq inuk, ⁸aglaan Christ tuqqutigaatigut killuliqiraupkaqhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qiniqtitkaa piqpaksrilla-piañi uvaptiknik. ⁹Nalaunjasripkakkaurugut Agaayyutmi augikkañagun Christ-ñum tuqqutaupman. Taatnaqhuta nalupqisunğipiaqtugut Christ-mun annautiniaqtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaaniñ uvlumi atanniğviñmi. ¹⁰Uumigiraupkaqhuta Agaayyutmi ilaan qiniğutigaatigut inñmiñi tuqqutauñhagun iğniğmi. Pakma Agaayyutim ilauraagiliutip-matigut nalupqinaitchuamik annautigisigaatigut iğniğmi inuulhagun. ¹¹Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiağikput Agaayyun atannaptigun Jesus Christ qiniğutriruakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

¹²Killuqsaun tikiumaniqsuq inupayaanun takku inuqqaq Adam killuq-saqtuq suli pisigiplugu killuqsautaa tuquñiq tikiumapmipluni inupayaanun. İluqatij inuich tuquruksrağugniqsut takku iluqani inuk killuutiniktug. ¹³Inupayaat inuuruat killuqsagniqsut Moses-ñum akuqtunjaññaanunniin maligutaksramik Agaayyutmiñ. Aglaan Agaayyutim inuich patchisauniñğit-chai killuqsautikun takku piqanğitlutinçsuli Agaayyutim maligutaksrananik. ¹⁴Adam tuquniqsuq tupiksriñğitluni Agaayyutim tillisaanik. Inupayaq Adam-miñaglaan Moses-mun tuquruksrauniqsuq. Aglaan tuquruksraurut-tuuq killuqsanğitchaluaññağmiñ taatnatun Adam tupiksriñğitmatun. Adam atriqağniqsuq Christ-mik agqiqsuksrauruamik sivuniksrami. [Aglaan Adam tuquñigmik pipkaipman Christ inuulñiqatitçhuruq.] ¹⁵Aglaan Agaayyutim akiilaq aatchuutaa atriqañğitçhuq Adam navguiñhatun. İluqatij inuich tuqu-rut pisigiplugu atautçhim inuum navguiñhagun. Aglaan Agaayyutim akiilaq aatchuutaa iluaqçutaagun atautçhim inuum Jesus Christ-ñum kamanatluk-tuañuruq [navguiñhaniñ inuum Adam]. ¹⁶Agaayyutim akiilaq aatchuutaa atlauruq atautçhim inuum killuqsautaañi. Takku aquagun atautçhim killuqsautaan tikiumaruq atanniqsuiğiq iluqaitñun tuqqutaksrağugniplu-gich. Aglaan aquatigun kisiññaitçhuat killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiilaq aatchuutaa iluqaitñun nalaunjasipkağniplugich. ¹⁷Atausriq inuk killuqsagniqsuq aasriin piqutigiplugu ilaan navguiñha tuquñiq umialiktun ayalatchiaqsiruq iluqaitñik inuñnik. Aglaan qanutun kamanatluktigiva savaaqalha atautçhim inuum Jesus Christ! İluqatij inuich Agaayyutim nalaunjasripkakanji inñmiñi kamañaqtuakun iluaqçutriğmiguñ ayalatchi-gisirut umialiktun inuunialigmikni uumuuna Jesus Christ.

¹⁸Tarraami, piqutigiplugu atautçhim inuum navguiñha Agaayyutim tuqqutaksrağugniğai inupayaat. Taatnatuntuuq piqutigiplugu atautçhim

iñuum nalaunnjaruam savaaŋa Agaayyutim qaiññiŋaik natqigutriŋiŋlu killuqsautinik iñuuhiglu iñupayaanun [ukpiqsriruanun]. ¹⁹Atausriq iñuk tupiksriñgitluni Agaayyutmik, taatnaqhutiŋ iñupayaat killuliqiriguqtut. Aglaan atautchim iñuum tupigiplugu Agaayyun, taatnaqhutiŋ iñupayaat nalaunnjasripkkaugisirut.

²⁰Agaayyutim qaitchiñiŋaa maligutaksraŋa Moses-kun. Taavrumuuna iñuich ilitchugiragigaat qanutun killuqsautilaaqtinŋ navguiŋigmiktigun Agaayyutim maligutaksraŋa. Aglaan killuqsauun iñugiaksitmutukman Agaayyutim iħuaqqutaa iñugiaksitmutluktut. ²¹Tarrali killuqsauun aŋalatchipluni tuquħikun, aglaan Agaayyutim iħuaqqutaa aŋalatchirug nalaunnjaruaħikun tikiutiluta iñuuhigmun Jesus Christ-kun atannaptigun.

Tuqunaruag Killuqsautmun Aglaan Iñuupluni Christ-kun

6 ¹Taamna taatniitman, killuliqituiñaaqtuksrauvisa qiniqtitchaŋlugu qanutun Agaayyun iħuaqquutriŋiqaqtilaana? ²Qaŋaa! Ukpiqsrigupta Christ-mik tuqunaruqut killuŋmun. Qanuŋuta iñuuniaqtuiñagiñiŋqisa killukun?

³Puuyugniŋqisi, iluqapta paptaakkaukapta Christ Jesus-ŋum atqagun piqasriutirugut ilaan tuquħhanun. ⁴Taatnaqhuta paptaakkaukapta iluviqataurugut Christ-mi aasrii piqasriutiŋluta tuquħhanun. Aasriiñ Christ-tun aŋipkakkauruatun tuqunaruaniñ kamanautiqahuni saŋŋiagun Aapauruam, uvaguttuuq akuqtuirugut nutauruamik iñuuhigmik iñuuruksraupluta taavrumuuna.

⁵Takku piqasriutiŋluta Christ-ŋum tuquħhanun paptaakkaukapta, taatnatun piqasriutigisipmiugut aŋipkakkauħhani iñuuniaŋuta. ⁶Iħisimagikput una, Christ kikiaktuutrikkaupman iñuuhigruaqqut kikiaktuutrauqataurut ilaani, saŋŋia killuqsautim piyaququplugu, savaktaagrutqunŋiguta killuŋmun. ⁷Kiñapayaaq tuquruag aŋalatingiŋuuruq killuqsautmun.

⁸Ukpiŋigikput tuquqataukapta Christ-mi iñuutaugisiñiŋluta ilaani.

⁹Iħisimagikput Christ aŋipkakkauruag tuqunaruaniñ tuqqutqikkumiñaiŋiaħa. Tuquħhum aŋalatlaiŋniŋaa. ¹⁰Christ tuqukami tuquniqsuq atausriŋmiaqhuni akiiħisukħugu saŋŋia killuqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuiñaqhuni Agaayyutmun. ¹¹Iħisiliasriiñ isrummatigiruksraurusri ilipsitnik tuqunaruatun ililusri saŋŋianun killuqsautim aasriiñ iñuulusri Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.

¹²Taatnaŋusri killuqsautmun aŋalatitnagich timigikkasi maani nunami. Aŋalatitnagu pisugruaħipsitñun. ¹³Atusrunaŋnagich sulliñgi timigikkapsi savaktillugich nalaunnaitchuamik. Aglaan qaitchisitchi ilipsitnik Agaayyutmun iñuktutun aŋipkakkauruatun tuqunaruaniñ suli pakma iñuuruatun Christ-mi. Aŋalatitchiŋ sulliñgi timipsi Agaayyutmun, aasriiñ atugumausri nalaunnjaruamik. ¹⁴Killuqsautim aŋalatlaiŋniŋaasri takku iñuunŋitchusri tupiksriħipsigun maligutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim iħuaqqutaagun.

Savaktaagrufha Nalaunjaruałıgmun

¹⁵ Qanugisiñiqpisa? Pakma iñuunğıqsugut tupiksriłiptıgıun malıgutaksranik Moses-ñum qaisañanik aglaan iñuurugut iñuquqtaagun Agaayyutim. Taamna pisigiplugu killuqsauraaqtuksrauvısa? Qañaa! Killuqsauktusrauyumiñaitchugut. ¹⁶ İlumun ilısımagıksı una, qaitñapsı ilipsitñik kisumun savaktaagruguqtusrı taavrumuñ. Tupıgiraksragagıgıksı taamna iñuk sulı atanıgıgıksı. Tupıksrıłipsı killuqsautmik tuqupkagısıgıasrı. Aglaan tupıgıkapsıuñ Agaayyun ilaan nalaunjasrıpchağagıgıasrı iñmiñi. ¹⁷ Qañıqsuamı savaktaagrugıkañasrı killuqsautim, killuğmik añalatıqahusrı. Aglaan quyanıqtuq Agaayyun, pilıapiaqusrı tupıgıgısrı ilısauttaturuat ilipsitñun. ¹⁸ Aasrıñ annaktitaunjanıkhusrı killuqsautmiñ savaktaagruguqtusrı pakma nalaunjaruałıgmun. ¹⁹ Uqautıgıgıga savaktaagrufıq uqatıgñik kanıqsiñıqtuanıq takku kanıqsımıgıksıtquplusrı. Qañıqsuamı qaisımıpmatun ilipsitñik savaktaagrugıpkahusrı killuqsautmun sulı killulıqııgmun, taatnatuntuuq pakma qaitchuksraurusrı ilipsitñik savaktaagrugıpkagısrı iñuunıaıgmun nalaunjaruałıkun iluqnauqhusrı Agaayyutmun. ²⁰ Qañıqsuamı savaktaagrufıñapsı killuqsautmun iñuunıatıaitchusrı nalaunjaruałıkun. ²¹ Savaaqatısrı pıgııtchuanıq aasrıñ taatnatchım iñuutchim pakma kanıgıgıllıkkapsı annıqsunğıtchaasrı aglaan tıkiutıraqtuq tuquıgmik. ²² Aglaan pakma annaktitaunjanıktusrı killuqsautmiñ savaktaagrufııtuıplusrı Agaayyutmun. İluqnauqhusrı ilaanun savaaqatlasrırusrı akuqtıuyunaqtuamıq Agaayyutmun aasrııli Agaayyutim akıliñıñıağasrı isruıtchuamıq iñuunıgmik. ²³ Kıña killuqsauqtıaq akuqtıruq killuqsautim akılıutaanıq—tuquıgmik. Aglaan Agaayyutim akıılaaq aatchuutıgıgıaa isruıtchuıq iñuunıq tamatkunıñ atausrıñıuqatauranun Christ Jesus-mun atannaptıknun.

Atrıksraun İlaqatnılıkun

7 ¹ Anıqatıut, iluqasrı kanıqsımagıksı malıgutaksraq Moses-ñum aglaagıkkañ. İlısımıpmıgıksı malıgutaksramun añalałha iñuk iñuusrugaañıgımi. ² Uvvaamı taamna urrıqsruutaupmıuq, ağnaq nayuutıgısrıuq malıgutaksrakun añutmıknı iñuunıqtutılaañanı. Aglaan añutrıñ tuqukpan ilaqatnıqıñıñıauruq tuvraqıgı malıgutaksraq. ³ Aglaan ilaqatnıkkumı atlamıq añutmıq uıñı iñuunıñaan, malıgutaksram nıplıutıgıgıaa sayunıaruañunıplıgu. Aglaan añutrıñ tuqukpan ağnaq ilaqatnıqıñıñıauruq. Taatnaqhunı ilaqatnıkkumı atlamıq añutmıq uıñı tuquanıkpan patchısaitchuq malıgutaksramıñ.

⁴ Anıqatıumañ, taatnatun itmıuq ilipsitñun. Christ tuqupman, tuqatıgıruatun pıgıksı, aasrıñ aglausımaruat malıgutaksrat añalangıgıasrı.

Pakma pigiliutipkaqtusri atlamun. Pigiliutigaasri anjtiqiksitauruam tuqułıgmiñ. Tarraasriiñ iñuuruksraurusri Agaayyutmun savautilugu. ⁵Qaanıqsuami iñuusrugaanıpıta kanıgruaqtakun pisuğrualıpta anjalatagıgaa timigikkaqput pisigiplugu malıgıtaksraq. Tarra savaaqaqtugut savaktaksrağingısaptıknik malıglugu malıgıtaksraña Agaayyutim. Suragałıpayaapta tikiutigaatıgıt tuqułıgmun. ⁶Pakma patchisaikkaurugut malıgıtaksramiñ, aasriiñ tuqunaruatun ilıluta malıgıtaksramun isiqtagıpluta qaanıqsuami. Taatnaqhuta pakma savautingıtchikput Agaayyun utuqqakun aglausimaruakun malıgıtaksrakun, aglaan pakma savautiaqsıgıqput Ipqıtchuakun Irrutıchikun iñuunıpıta nutauruamik iñuıłıgmik.

Malıgıtaksraqı Killuqsauñlu

⁷Isrumavaluktusri niplıgñıplıña killuqsauñlu malıgıtaksraqı atinıplugık taapkuak. Taatniingıtchuq. Aglaan malıgıtaksrakun kanıqsıgıgı killuqsautim qanuutautılaña. Nalunayağıgı kaviuğtıfıq malıgıtaksram nipliutıgıngıtıpagu nalaunıaiññıplıgu itnautauruaq, “Kaviuqnak.” ⁸Aasrii killuqsautim pısaasruqsıplıni atuqtıkaqsıplıña taavrumıña tillıtmik sulı qanusripayaamik nalaunıaitıchuamik. Aglaan malıgıtaksraitman killuqsauñ sañıksraitıchuq. ⁹Iñuuniağuuğaluaqtuami malıgıtaksraılaakun ilıtıchuğıgaluaqnagu malıgıtaksraq. Aglaan malıgıtaksram ilıtıchuğıpkıqmagu tillıñ tarakñaaglaan killuqsauñ uummatqıqsıruq. Taatnaqıña iñuutıchikun tuquruña. ¹⁰Tillıñ tikiutrıruksraqıtuag iñuıłıgmik uvañnun tikiutrıpaıqtuq tuqułıgmik. ¹¹Killuqsautim kinnıplıña tillısikun tuqupkağaaña iñuutıchikun. ¹²Tarra aglausimaruag malıgıtaksraq ipqıtıchuq. Taatnatuntuuq tillıñ ipqıtıchuq nalaunıaplıni nakuuplıñılu.

¹³Itnautanıqpami? Qanusrim nakuuruam tikiutınıqpıña tuqułıgmun? Qağaa! Killuqsautim atuqıgu nakuuruag [tillıñ] tuqupkağaaña. Taamna atummıruq uvañnun qıñıqıplıña qanusrıutılañanıkilluqsautim. Tillıñ qıñıqtıtagıgaa killuum pıgıilılapıaqtılaña.

Anıyaktıñalıq Killuqsautmik

¹⁴Ilısimagıkput malıgıtaksram agaayyutmiqnisaułıha, aglaan uvaña animaruña kanıgruaqtaqaqıña. Killuum anjalatagıgaaña tıgutaanıpımatun. ¹⁵Kanıqsıtıaitıchıgı suragałıgı. Pıñgıtıchıtka nakuuruat pisukkatka, aasriiñ suragaqıña pıgııtıchuanıkmı uumıgıkkamnik. ¹⁶Aasrii atuğupkıkı atuğunısatka uumıgıplıgıch, anıgıgı malıgıtaksram nakuutılaña. ¹⁷Nutauruam iñuutıchıma pıpkangıtıchı tamatkua uumıgıkkatka. Aglaan ilitqusrıgruağma ilımnı pıpkagağıgai. ¹⁸Ii, ilısimagıgı ilitqusrıgruaq ilımnı nakuunıgısilaaña, atakkıi kanıgruaqtaqaqıña uvamnı. Suragağukkaluağıgı nakuuruag aglaan suragałgıtıchıgı. ¹⁹Atunıgıtıchıgıgı nakuuruag atuğukkağaa aasriiñ atuqıgu pıgııtıchuag

atuḡunḡisaḡa. ²⁰Taatnaqługu atuḡuunigupkich atuḡunḡisatka, nutauruam iñuutchima atuḡtingitchai tamatkua, aglaan ilitqusriḡruam iłumni atuḡtitaḡigaaña tamatkuniña pigiitchuanik.

²¹Taatnaqługu iłitchuḡigiga taamna iłumutuuliq, suraḡaqsaqama nakuuruamik pigiitchuam nayuḡaḡigaaña. ²²Uvva uummatimni quviasruutigigaluagiga Agaayyutim maligutaksraña, ²³aglaan qiniḡigiga atla maligutaksraq aňalatchiruaq timimnik. Timima maligutaksraňan aňuyakkaa akililiqługu maligutaksraq isrummatimni. Taamna atla maligutaksraq aňalatchiruaq timimnik killuum maligutaksraḡigaa, taavrumaasrii aňalatchiruam tigutaḡiliutipluña. ²⁴Iłuiłiugnaḡniaqpat! Iñukniaq uvaňni! Kia annautigisivaña taavrumakña timimiñ tikiutriruamiñ tuqułigmun? ²⁵Agaayyutim annautigisigaaña. Quyagiga ilaa anniqsuḡluqmaña uumuuna Jesus Christ atannaptigun! Tarraasriiñ isrumamni kamagisukkiga Agaayyutim maligutaksraña, aglaan ilitqusriḡruaḡma tigutaḡipkaḡaaña maligutaksraňanun killuum.

Aňalatillutin Irrutchikun

8 ¹Tarraami pakma, Agaayyutim tuqqutaksraḡutqikkumiñaitchait tamatkua atausriňquqatauruat Christ Jesus-mun. ²Takku maligutaksraňan Irrutchim tikiutriruam iñuuliḡmik Christ Jesus-kun patchisaḡaaña maligutaksramiñ tikiutriruamiñ killuḡmik sulit tuqułigmik. ³Agaayyun savaktuq maligutaksram savaaḡilguisaňanik. Maligutaksraq iñuk nalaunñasripchatlaitchaa Agaayyutmi sukununiñ, takku killiqiugaqtuanaupluni kamagitlaitchaa maligutaksraq. Agaayyutim tuyuḡigaa iḡniḡikkani nunamun timiqaḡlugu iñuutquplugu uvaptiktun sulit akililiutigitquplugu killuqsautmun. Taavrumuunaasriiñ Agaayyutim piyaquqtaksraḡuḡniḡaa killuqsaun aňalatchiruaq killukun pisuḡiruaptiknik. ⁴Agaayyutim kamaksritlasripkaḡaatigut nalaunňaplutiň atuqukkanaťnik maligutaksram. Pakma iñuuniaqtugut malinḡiqługu kaňiḡruaqpup aglaan malikługu Irrusriq. ⁵Tamatkua aňalatittuat irrusriḡruamun iñuusruurut quyaliniñiaqługu irrusriḡruaq. Aglaan tamatkua aňalatittuat Ipqitchuamun Irrutchimun iñuusruurut quyaliniñiaqługu Ipqitchuaq Irrusriq. ⁶Iñuum isrummataa aňalatmagu irrusriḡruaňan ittaqtuq tuqułiq, aglaan isrummataa aňalatmagu Ipqitchuam Irrutchim ittaqtuq iñuuliq sulit qiniñiñaq. ⁷Taamna iłumutuuruq takku iñuum isrummataa aňalatpagu ilitqusriḡruaňan akitñaqsimaḡaa Agaayyun. Taamna tupikrsisunḡitchuq Agaayyutim maligutaksraňanik; takku tupiksriłguitłuni. ⁸Tamatkua iñuich aňalatittuat kaňiḡruaḡmiknun quyalilguitchaat Agaayyun. ⁹Aglaan ilipsi aňalangitchaasri kaňiḡruaqtapsi. Aňalatkaasri Ipqitchuam Irrutchim, iłumun taamna Irrusriaña Agaayyutim inniqpan ilipsitiñi. Aglaan kiña iñuk piqanḡitpan Irrusrianik

Christ-ñum pigingitchaa Christ-ñum. ¹⁰Killuqsautim timigikkasi tuquñapkağai, aglaan Christ itpan ilipsitñi Ipqitchuam Irrutchim qaitchigaasri iñuuhìgmik takku Christ-ñum nalaunñasripkaqhusri Agaayyutmi.

¹¹Agaayyutim Ipqitchuaq Irrusria anjtqiksitchiruaq Jesus-mik tuquñaruañiñ iñuukpan ilipsitñi, taavruma Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam ilipsitñi qaitkisipmigaa iñuuhìq timipsitñun tuqusrağumaruanun.

¹²Taatnaqhuta aniqatiumaan, aňalatitnata kanjìruaqtamun. Iñuuniaqtuksraungitchugut tumigitqukkañagun killuqsautim.

¹³Iñuuniağupsi kanjìruapsigun tuquniaqtusri. Aglaan Ipqitchuam Irrutchim ikayuqtitchupsi nutqautitlasriługu killiqiłiqsi tarra iñuuniaqtusri.

¹⁴Iłilgaagillapiagai Agaayyutim tamatkua sivulliuqtittuat Ipqitchuamun Irrutchimun.

¹⁵Ipqitchuam Irrutchim akuqtukkaqput irrusriğingitchaa tigutaaqsiłhum iqsiłhumlu. Ipqitchuam Irrutchim pigikkapta ililgaagiliutipchağaatigut Agaayyutmun.

Taavrumuuna Ipqitchuakun Irrutchikun niplitlasrirugut, “Abba, Aapañ.”

¹⁶Taavruma Ipqitchuam Irrutchim ilitchuğipkağaatigut nalupqinaiqługu Agaayyutmun ililgaagitilaaptiknik.

¹⁷Agaayyutim ililgaaginiqpatigut tarra akuqtuigisirugut ikayuusrianik piksrrirtaiñik uvaptiknun.

Akuqtuigisirugut tamatkuniña Agaayyutmiñ piqatigilugu Christ. Aglaan nagliksaaqtuksraurugut atrilugu Christ nagliksaałha. Taatnaqqağuta piññaktaaqagisirugut kamanautmik atrilugu Christ.

Sivunnaptikni Ittuag Kamanaan

¹⁸Uvva pakma nagliksaaqsiurugut. Aglaan nagliksaałqput pakma atriqağumiñaitchuq ilaan kamanautaanun sagviğñiakkañanun uvaptiknun.

¹⁹Iluqani Agaayyutim iñiqtaña utaqqitłailłapiagataqtuq Agaayyutim sagviłiksrañanik kisut qitunğagipiaqtilaanjitiñik.

²⁰Suapayaaq Agaayyutim iñiqtaña piunğiqsağumaruq, pisuhìgingisağmigun aglaan Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansuli niğiugaq ittuq:

²¹Iluqani Agaayyutim iñiqtaña aňalangìğñiağaa piunğiqsitchirağaqtuam, aglaan piqatauyumiñaqsilugu kamanaqtuamun patchisałiğmun piqatigilugich

Agaayyutim ililgaañi. ²²Iłisimagikput iluqaisa qanusripayaat Agaayyutim iñiqtañiñ utaqqihhat uvuñanunaglaan iłuiłliuğaluaññağmiñ, atriplugu ağnaq aulliyautikmatun.

²³Kisimiłhiñauñgitchuat tamatkua iñiqtat utaqqirut aglaan utaqqipmiuguttuuq iłuiłliuğaluaññağta irrutchiptigun.

Agaayyutim aatchuğaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik nalupqinaiqgutauplugu. Aasriiñ utaqqigikput Agaayyutmun qitunğagiliutipiaqtilaaksraqput.

Utaqqigikput timigikkapta simmikkaułiksraña. ²⁴Taamna niğiugisağikput annisukkau’apta. Qiñianiksimaniguptigu taqqikkaqput taamna niğiugauyumiñaiññayaqtuq. Iñuich niğiutłaitchut qanutchimik pigilitianikkağmiknik.

²⁵Aglaan niğiugaqaqtugutsuli qanutchimiktaimma

piññaaktaagianingisaptiknik, utaqqigikput anuqsrusripluta aasriñ kimmutigillapiaqlugu.

²⁶Ipqitchuam Irrutchim ikayuqsimaagaatigut pilguirruptigun. Takku nalurugut qanuq agaayuñksraptiknik; aglaan Ipqitchuam Irrutchim inmiñik uqautigipluta Agaayyutmun qiniqqaluktualigataqhuni uqautigilguisaptigun. ²⁷Agaayyutim qiniqagigai inuich uummatinjich. Iñsimagaa isrummataa Ipqitchuam Irrutchim, takku Ipqitchuam Irrusriq uqapsaagutripłuni Agaayyutmun piqutigiplugich inugikkani tuvraqługu pisulha. ²⁸Iñsimagikput, supayaatigun Agaayyutim savaqatigiraigai nakuñksrañatnun piqaksruruat inmiñik, tamatkua ilaan tuqlukkani tuvraqługu sivunniutigikkani. ²⁹Agaayyutim inñsimanigai tamatkua tuqlukkani inñiqsigaluaqani nunamik. Piksraqtaaginigai atriqaquplugich inñiqmisun. Taavrumuuna Jesus sivulligunñiqsuq akunqatni inñiqiaktuat aniqatigiich. ³⁰Taatnaqlugich Agaayyutim piksraqtaagikkani tuqluginigai, aasriñ tamatkua tuqlukkani nalaunñasripkağai inmiñi. Tamatkua nalaunñasripkakkani inmiñi piqatigigisigai kamanautmiñi.

Agaayyutim Piqaksriñha Christ Jesus-kun

³¹Tamatkua taatniinniqmata, sumik nipligisitlavisaa taavrumuuna? Agaayyutim nayuqpatigut kia-unniñ akilliñiqsuğumiñaitchaatigut. ³²Agaayyutim qaitługu inñi nagliksaaqtitkaa piqutigipluta. Taatnaqhuni Agaayyutim inñimun qaitchigisigaatigut supayaamik akiñlaağługu. ³³Kiami patchisigisigisavagich inui Agaayyutim piksraqtaagikkani? Agaayyutim kisimi nalaunñasripkaqsimagai. ³⁴Kiñ nipligisiva Agaayyutim inui tuqutaksrağunñiqługich? Kiñ unniñ nipligumiñaitchuq! Takku Christ Jesus tuqutigai, aasriñ anñiqksuq tuqunñiqmiñi. Pakma Agaayyutim taliqpian tunjaaniñ uqapsaagutigaatigut ilaanun. ³⁵Qanutchim piñiqsitkisivatigut piqaksriñhaniñ Christ-ñum? Sakiqnam naaga inñuñliuñhum naagaqaa nagliksaañhum naaga kakkaaqsiuñhum naaga atnuqaañliuñhum naaga navianniuñhum naagaqaa tuquñhum? ³⁶Aglausimaruq Agaayyutim makpiqaañiñi,

“Piqutigiplusri tuqutaurugut ataramik.

Inuich anñallaqlukkaatigut ipnaisun tuqutaksratun.”

Psalm 44:22

³⁷Qañaa! Iluqaisigun tamatkunuuna sakiqniugutiptigun Agaayyutim akimapkagaatigut piqpagirigikkapta. ³⁸⁻³⁹Ii, nalupqingitchiga sumun piñiqsitchumiñaisilaapput piqaktañaniñ Agaayyutim. Tuquñhum unniñ inñuñhum unniñ israqługich unniñ tuunqaiç unniñ sut pakma ittuat unniñ tikisaksrat unniñ sanñich unniñ sut ittuat quliptikniñ atiptikniñ naagaqaa sumunniñ iluqaani nunami piñiqsitchumiñaitchaatigut Agaayyutim piqaksriñhaniñ ittuamiñ Christ Jesus-mi atannaptikni.

Agaayyunlu Iñuksraqtaañļu

9 ¹Atausriñjuqataupluña Christ-mun sulı aňalatiqaqłuña İpqitchuamun İrrutchimun nalupqıgıngıitchıga qauğrimmağıu-tillautamni uqalıga ilumutuuruamik. Saglungıitchuña itna uqaqama, ²Iñuıllıullapıağaqtuña sulı alianniullapıağaqtuña pıqutıgıplugıch Jew-ñu-ruat. ³Uvvatuq ikayutlalagıch Jew-ñu-ruat anıqatıtka iñuqatıtka. Uvvatuq anasriñjuqsakkaulaña piğlıñaunniñ Christ-miñ ikayuğumiñağupkıch annıqsuliksrañatnun. ⁴İsrael-aagmiut iñugıgai Agaayyutim piksraqtaagıplugıch. İlaan tıguagıniğai pıqatlasrıplugıch kamanautmiñik. İlaan qaiñniğaa ilıñıtñun sıvunniugutni sulı malıgutaksraña [Moses-kun] sulı agaayumaagvik sulı akiqsruutniļu. ⁵Qıtunğagıgaıch kamañqtuat sıvulıapta, aasriñ ilıñıtñiñ Christ animaruq Agaayyutaupluni. Quyañqtuq qañavak! Taatnatuquvva.

⁶İtnautıgıngıitchıga Agaayyutmun atunğiñniğugıch akiqsruutıgıkkañi ilıñıtñun. Atakkii kiñuvıañıch İsrael-ñum ilañıch İsrael-aagmiupıañunğıitchut. ⁷Sulı ilañıñhiñaq Abraham-ñum kiñuvıañi ilumun ilılgaağıgai. Aglaan Agaayyun niplıqsuq Abraham-mun, “Kiñuviaksratin akiqsruutıgıkkatka itkisıruıt İsaac-miñ.” ⁸İtna ittuq, iluqaisa Abraham-ñum kiñuvıañi Agaayyutim ilumun ilılgaağıngıitchai, aglaan kisiisa tamatkua ilılgaağılıutıkkañi Agaayyutim animaruat akiqsruutaagun Abraham-mun. ⁹Agaayyutim akiqsruğniğaa Abraham itna, “Nalaullugu pivıksraq utıgısi-ruña aasrii Sarah iğniqagısiıruq.”

¹⁰Taamnañhiñaungıitchıuq. Rebecca-m malğik iğñak aapaqaqtuk sıvulliıptıknik İsaac-mik. ¹¹⁻¹²Aglaan malğuk iğñak anıgaluaqnagik Agaayyutim uqautıgaa Rebecca, “Aapiyañan savautıgisıgaa nukatchiani.” Agaayyun nipliğniqsuq taavrumıña nukatpıağruk savaaqagıaluaqnagik nakuuruamik unniñ piğiıtuamıglu. Taavrumuuna ilııtuçıgıgıput, Agaayyutim piksraqtaagıniğaa atausrıq sıvunniutıgıkkagmıgun pisuğıgıkkagmıgunlu. Piksraqtaagıyumiñaitçaa iñuk savaaqalğagun. ¹³Agaayyutim uqalħa itniınnıqsuq, “Piksraqtaagıgıga Jacob aglaan piksraqtaagıngıtıluq Esau.”

¹⁴Qanuğmi nipliğisıvısa taavrumuuna? Agaayyun nalaunñaitpa? Taatniıngııtuq! ¹⁵Agaayyutim Moses nipliutıgaa,

“Qiñıqtıtkisıgıga iħuaqquıriğıga kisumun iħuaqquıtısrıkkamnun.

Qiñıqtıtkisıgıga ilunñuksrığıga kisumun ilunñugısrıkkamnun.”

Exodus 33:19

¹⁶Taatnağumi Agaayyun piksraqtaaqagıñıangııtuq iñuıch pisuğıgıkkañatıgun unniñ savautıgisrıkkañatıgun. Aglaan piksraqtaaqagısiıruq ilunñuksrığıgmıgun. ¹⁷Agaayyutim Uqalħan nipliutıniğaa atanga Egypt-ñum, “Atanıquıtıkkıpiñ qiñıqtııtuçıluq saññıgıkkaga ilıpkun.

Taavrumuuna atiga uqautaugisiruq iluqaani nunami.”¹⁸ Taatnaqhuni Agaayyutim qiniqtittağigaa ilunjuksriħi kimupayaaq qiniqtitchukamiuñ. Suli pitchigiilqisitkai iñuich pitchigiilqisitçhukkani.

Piksraqtaagikkauruni Agaayyutim Ilunjuksriħhagun

¹⁹Uvva nallipsi apiqsruğisigaaña, “Agaayyutim aňalatpatigut suvaata-mi killuutiqağnivatigut? Kia akillilqisugisivauñ pisulħa?”²⁰ Apiqsruqnak taatna. Ilvich iñulħiñaurutin. Iñulħiñam apiqsruqtaksrağingitçhaa Agaayyun. Taatnatuntuuq iñuum iñiqtañan uqautitlaitçhaa, “Suvaata piluqpiña taatna?”²¹ Utkutchiri savaaqaqtuaq qikumik pilulħiñauruq

(Rom 9.21)

qanutchipayaamik pisukkumi.

Taavrumakñ qikumiñ utku-sriliulħiñauruq atautchimik piññaqutigilħiñaglugu aasriiñ ilaqataa suaqluqağvigiplugu.

²² Agaayyun nalaunñaraqtuq sura-ğapayaaħigmigun. Ilañitñun iñuich ilaan qiniqtitchukkaa qinnaut-ni [killuqsautikun] suli sanñiñi.

Qiniqqautnaqsigaluaqtitlugich piyaquqtaksrağuhutin anuqsru-tiniğai tamatkua iñuich.²³ Atlat iñuich ilunjuğisrukkani ilaan anuqsrutiniğai ilitçhugitqup-lugu uuktuğnağumiñaitçhuaq kamanautni. Tamatkua iñuich itqanaiyautiniğai piqaquplugich kamanautmiñik.²⁴ Aasriiñ ila-gigaatigut taapkua. Agaayyutim tuqlunğitçhaatigut Jew-ñuruaniñ

aglaan piksraqtaagigaatigut Jew-ñunğitçhuaniñ,²⁵ tuvraqługu nipliutaa Hosea-m itna,

“Nipliğisiruña, Iñugigipsi taapkunuña atchiqsimagaluakkağmiñun Iñuningitçipsi.

Aasriiñ qiniqtitkisigiga piqpaktağa tamatkunuña piqpagingisamnun.”

Hosea 2:25

²⁶ Hosea-msuli nipliutigigaa,

“Iñuningitçipsi, aglaan kiñuvaatigun atchikkaugisirut itna, Iliłgaanji iñuuruam Agaayyutim.”

Hosea 2:1 ²⁷Suli Isaiah-m uqautiginigai Israel-aagmiut,

“Iñugiallapiaqtut iñugikkañi Israel-ñum.
Atriqaqttut qavianjsun tağium siñaani.
Aglaan iñugiakitchuat anniqsukkaugisiñiqsut.

Isaiah 10:22, 23

28 Atanğuruam qilamik anasriññuqsagisigai iñui nunam.”

Isaiah 28:22

29 Tuvraqługu Isaiah-m nipliutaa,

“Atanğum Saññipayaaqqtuam iñugiakitchuat sivullivut
iñuupkanğitpagich
iluqapta piyaqqukkaunayaqtugut Sodom-tun suli Gomorrah-tun.”

Isaiah 1:9

Israel-aagmiutlu Tusraayugaallautağlu

30 Qanuğmi nipliğisiñiqpisa? Itniinniqsuq, Jew-ñunğitçuat nalaunñasriñiuranğiniñitçuat Agaayyutmi, nalaunñasripkağniqsut ukpiqsriñiñaqamiñ. 31 Israel-aagmiut maligutlugich maligutaksraq Moses-ñum aglakkaña nalaunñasriñiağniqsuq Agaayyutmi taavru-muuna, aglaan nalaunñasriñiñiñiqsuq. 32 Suvaatatai? Tunjanğitłutiñ Agaayyutmun ukpiqsriñiğmiktigun, aglaan nalaunñasriñiağniqsut tamatkunuuna savaağikkağmiktigun. Ukpiqsriñiğitñamiñ atrigini-ğaiç iñuich putukkitqataqtuat putukkisautmun. 33 Agaayyutim Uqałha aglaksimałhatun,

“Iłigisigiga Zion-mun iyağak iñuich putukkisautiksrañat.

Taamna iyağak paallaktitchiñiaqtuq.

Kiña taimña tunjaruaq Christ-mun, iyağaktun ittuamun,

qapiqpañayumiñaitçhuq.”

Isaiah 8:14; 28:16

10 1 Aniqatiumaan, uummatimniñ kipigñiuğutigigiga iluqa-tiñ Jew-ñuruat anniqsuquplugich. Taamna iniqsruutigigiga Agaayyutmun. 2 Nipliutigigaluagitka piliqillapiaqhutiñ maliguahat Jew-ñuruat Agaayyutmik, aglaan ilisimanğitçhaat nalaullugu tumiksraq. 3 Iłisimanğitłutiñ Agaayyutmun iñuich nalaunñasripçaguutilaañatnik ukpiqsriñiğmiktigun, inmiknik nalaunñasriñiñiağniqsut pisuğmiktigun, ilinisa qaitçhisunğitłutiñ inmiknik Agaayyutmun. [Taatnaqhutiñ nalaunñasritłaiñiñiqsut.] 4 Christ kinilirvigigaa maligutaksram, aasriñ kiñapayaaq ukpiqsriñuaq nalaunñasripkakkauyumuuq Agaayyutmi.

5 Kisupayaaq nalaunñasripkağukkumi Agaayyutmi tupiksriñiğmigun Agaayyutim maligutaksrañanik, itqağiliuñ Moses-ñum aglaaña, “Iñuk tupiksriñuaq maligutaksrapayaam tillisaiñik iñuugisiruq taapkunuuna.”

6 Aglaan uqałhum nipliutiginigaa nalaunñasripkakkauñiq ukpiqsriñiğkun itnaiłiplugu. “Isumaniaqnak, Kiña mayuğisiva qilañmun (ami

atqautityaǵlugu Christ)? ⁷Suli nipliǵñiaqnak, Kiña atqaǵisiva samuǵa natqitchuamun aǵmaǵnimun (ami mayuutityaǵlugu Christ tuquǵaruaniñ)? ⁸Itnauvva niqliqsımaruq, Agaayyutim uqaǵhan qalligaatin, ittut qanıqni suli uummatipni.” Taamnatarra ilısauttun qulıaqtuaǵıkkapput. ⁹Ilvich qannapkun nalupqınaiǵlugu uqaǵupku, “Jesus atanguruq,” suli ukpıǵıgupku uummatipni Agaayyutmun anjıtqıksılha Jesus tuquǵhaniñ, ilvich annakkısırutin. ¹⁰Ukpiqsırgıpta uummatiptikniñ nalaunǵasrıpchaqtugut Agaayyutmi. Taatnaqhuta uqaqalaptıgun Jesus-mik ukpıǵıplugu annıqsukkaurugut. ¹¹Agaayyutim uqaǵha itnaǵnıqsuq, “Kiñapayaaq ukpiqsrıǵluni tunǵaruq ilaanun qapıqpaǵayumiñaitchuq.” ¹²Agaayyutim Uqaǵhan taputıgaa “Kiñapayaaq,” takku atlakaaǵııñǵıñıqsuk Jew-ǵuruǵlu Jew-ǵunǵıtchuaǵlu. Taamna atanıq atanıǵıgaa iluqatıñ aasrıñ qaitchıpluni iñuǵıaktuanik ikayuutınik iluqaitñun tunǵaruanun iñmiñun. ¹³Agaayyutim uqaǵha itnaqhuni, “Ataǵum annıqsuǵısıgaa kiñapayaaq tuǵtuqtuaq annıqsuqpluni.”

¹⁴Qanuǵutıñ tuǵtuǵaǵısıvat ilaanun ukpıǵıǵısıǵmıknun? Suli qanuǵutıñ ukpiqsırgısıvat ilaanik tusraamaısıǵmıknıq? Suli qanuq tusraaǵısıvat qulıaqtuaqtaitchumiñ. ¹⁵Qanuǵutıñ qulıaqtuaǵısıvat tuyuǵıñıtpatıñ? Aglausımaruq itna, “Qanutun quvıanaqtıgıva qulıaqtuaqtıt agııtripmata tusraayugaallautamik.” ¹⁶Aglaan iluqaǵmıñ akuqtunǵıtchaat tusraayugaallautaq. Isaiah niqliqsımanıqsuq, “Atanııq, kısıt ukpiqsrıvat uqaıttıtıǵıkkaptıknıq?” ¹⁷Taatnamik iñuıch ukpiqsrıǵıqsut tusraa’amıtrıñ tusraayugaallautaq. Suli iñuıch tusraaǵat kĩa qulıaqtuaǵıpmıgı uqaıq Christ-kun. ¹⁸Aglaan apıqsruqtuǵa, tusraaǵıñıñıqpat tusraayugaallautamik? İlumun ilıñısa tusraaǵat. Agaayyutim uqaǵha itniıttuq,

“Uqaıq sıamınnıqsuq iluqaanun nunamun.

Iñuıch qulıaqtuaǵaqtut nanıpayaaq.”

Psalm 19:4

¹⁹Apıqsruǵıtchıñ, Israel-aǵmıut kañıqsıñıñıñıqpat? İi, kañıqsırut.

Sıvullıupluni Moses uqaqtuq Agaayyun uqaǵnıplıgı itna,

“Uvaǵa iñuksraqtaaǵıñıǵısapkun sıqñalıqsıtıksıǵıpsı.

Uvaǵa kañıqsımaıtchuatıgun uumıtchaktıtıksıǵıpsı.”

Deuteronomy 32:21

²⁰Tuǵlılıqıǵıgı, Agaayyun nipliǵñıqsuq Isaiah-kun taluqsraıtıqsıtıgı,

“Paıtkaatıñ tamatkua apıqsruqtanǵıtchuat ikayuqulutıñ.

Saǵvıqsuǵa tamatkunuǵa pakaaqanǵıtchuanun uvamnik.”

Isaiah 65:1

²¹Aglaan Agaayyutim Israel-aǵmıut uqautıǵıñıǵı Isaiah-kun itnaqhuni,

“Uvlupayaaqman pıñhiñaanuruǵa akuqtuǵuǵıgıch tamatkua iñuıch tupıktaitlıtıñ paaqsanaruat uvamnik.”

Isaiah 65:2

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Iłunıuksrıñi İñuksraqtaañitñun

11 ¹Apiqsrulgitchuņa. Agaayyutim ayaņniqpagitmi iñugikkani? Qaņa! Uvaņa Israel-aagmiuņuruņa. Uvaņa kiñuviagigaaņa Abraham-ņum, ilagigaatņa sivulliaqatuat Benjamin-mik. ²Agaayyutim ayaksimaitchai Israel-aagmiut piksraqtaagikkani inilģaan. Iłisimagiksi uqałha Agaayyutim Elijah-kun, qanuq ilaan inıqsrułha Agaayyutmun akitñaqługich iñugikkaņi Israel. Elijah nipliqsuq, ³“Iliņisa tuqulģataģaich sivuniksriqiritin, suli siqumitlugich tunillaģviich. Uvaņa kisima sivuniksriqiriniñ kisiņnuqtuņa. Pakmaasriiñ tuqunniagaqsiqmigaat-ņa.” ⁴Aglaan qanuq kiuniqpauņ Elijah? Agaayyutim nipliutiniģaa, “Kisiņnungitchutin. Piqaqtuņa 7,000 iñuņnik Israel-mi putqatangitchuanik atriņanun Baal-ņum.” ⁵Pakma taatniitmiuq. İñugiakkitchuanik Israel-aagmiuqaqmiuq Agaayyutim piksraqtaañiñik iłuaqqutriģimigun.

(Rom 11.4)

⁶Tarraami, anniqsukkaupmata Agaayyutim iłuaqquataagun anniqsukkaungitchut savaaqatigimiktigun. Anniqsukkaułhiñauniqpata savaagmiktigun tarra anniqsuģiaq Agaayyutim iłuaqquataagun iłumun suunginiñayaqtuq. ⁷Taamna taatna atuummiñıqsuq, Israel-aagmiut piñnaktaaginiñiģaat pakaagikkaqtıj. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagikkaņiñ piñnaktaaginiģaat [ilaan nalaun-ņasripchaqamigich inımiñi]. Atlataasrii siquqsipkağniģaich uummatitiņ suli naalağniğiqhutiņ Agaayyutmik. ⁸Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani itna,

“Agaayyutim isrumalģuiłiqsinnigai aasrii kaņiqsitłaiqhutiņ.

Taatnaqhutiņ qiñitlaiğniqsut irimiktigun

suli tusraatłaiqhutiņ siutmiktigun.

Taamna atuummiñıqsuq uvluvaņnunaglaan.”

Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10

⁹David-tuuq nipliğniqsuq,

“Niğiqpağmikni napitaulutiņ naniqtıllich.

Paasraaqtıllutiņ anasriñuqsakkaulich.

¹⁰Irigikkaņich taaqsiłutiņ qiñitlaiğlich.

Tunugikkaņich piłģuiłiglich sakuułigmikniñ.”

Psalms 69:22, 23

¹¹Apiqsrulgitchuņa, Jew-ņuruat ayakmatruņ Christ, Agaayyutim taavrumuuna piyaquqtinniqpagich? Qaņa! Aglaan navģuiłhata tikiu-tipkağniģaa anniqsuģiaq Jew-ņungitchuanun. Taamna atuummiñıqsuq

Jew-ɲuruat siqñaliquplugich. ¹²Tarra Jew-ɲuruat navguiɬhata tikiutip-kagnigaa ikayuusriaksraq nunam inuiñun suli Jew-ɲuruat ayaiɬhata Christ-mik tikiutiplugu anniqsugiaq Jew-ɲungitchuanun. Maatnatarra qanutun nakuutluktigigisiva ikayuusriaksraq taimanigun iluqaisa Jew-ɲuruat taputraukpata ilinjitñi Agaayyutim piksraqtaagikkarjini.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Ilunɲuksriñi Jew-ɲungitchuanun

¹³Pakma uqaqtuɲa ilipsitñun Jew-ɲungitchuanun. Uqqiraqtigigaana Jesus-ɲum Jew-ɲungitchuanun, aasrii savautriɬamni savaktuɲa pisuqtilaaqɬuɲa. ¹⁴Nigiugaqaqtuɲa inugikkatka siqñaliquplugich. Taavrumuunaasriin ikayugayaqpalukkitka anniqsuɬiksraɲatnun. ¹⁵Jew-ɲuruat tunutmatruɲ Agaayyun, ilaa ilauraaniktuq atlanik inuɲnik. Aasriin sua itkisiva taimanigu Agaayyutim akuqtuɲpagich Jew-ɲuruat? Taapkua inugiliutitqikkisigai Agaayyutim, inuktitun aɲitqikkauratitun tuquɲaruaniñ. ¹⁶Sivulliq qaqqiaksraq qaisauniqpan Agaayyutmun, tarra iluqani qaqqiaq ipqikkauruq. Suli karjigikkarjini napaaqtum ipqitpata, taatnatuntuuq akiguɲgikkarjini napaaqtum ipqitmiut. ¹⁷Ilanjich akiqqut napaaqtuɲgikuamiñ piyakkaurut aasrii akigua atlakkam napaaqtum ilipɬugu sivulligmun napaaqtumun. Ilipsi Jew-ɲungitchuani atlakkatun akiqqutun ittusri. Pakmaasriin sayaqaqsirusri inuupmiɬusri sivulligmiñ napaaqtumiñ atriqaqtuamiñ taapkunanitun Jew-ɲuruatitun. ¹⁸Taatnaqhusri uqaviksuk-sraungitchusri tamatkunuuna akiqqutigun piyaqtautugun. Uqaviutiksraitchusri. Suvaata? Ilipsi inuupkanɲitchiksi karjia napaaqtum, aglaan karjian uumapka-gaasri. ¹⁹Nipliñhiñaunisuknaqtusri, “Akiqqut piyakkaurut ilaliutitlasriɬuta napaaqtuanun.” ²⁰Taamna ilumutuuruq. Aglaan akiqqut piyakkaurut Jew-ɲuruat ukpiqsriñgihhatigun. Taatnaqhusri ilaliutirusri napaaqtumi takku ukpiqsriɬusri. Tarra kamasraaqasri aglaan taluqsrisitchi. ²¹Agaayyutim napaaqtum akiqqi itinginiñiqpagich nagguiatni, ilaan kipiviaqmigaasri Jew-ɲungitchuasrii. ²²Taatnaqhusri ilitchuɲgigiksi Agaayyutim iɬuaqputriɬhalu taluqnaɬhalu. Agaayyutim anasriñɲuqsagaɲigai tamatkua maligutchiñgitchuat inimiñik. Aglaan iɬuaqputigaasri inuuniaqtuiñaqapsi iɬuaqputaagun. Taatnangisuaɲupsi kipikkaugisipmiusri napaaqtumiñ. ²³Jew-ɲuruat ukpiqsritqiaqsikpata Agaayyutmik akuqtutqikkisigai. Agaayyutim pitɬallapiaqhuni ilijhiñaugai kiñumun inaatnun. ²⁴Ilipsi Jew-ɲungitchuani atriqaqtusri akiqqumik kipikkauruamik atlakkamiñ napaaqtumiñ ilaliutiplusriasrii napaaqtullautamun, uvva taamna akiguuñgitchaluaqtuq napaaqtullautami. Jew-ɲuruat atriqaqtut akiqqumik nausuuruamik napaaqtullautami, aasriin Agaayyutim nalupqinaigɬugu ilitqikkisigai napaaqtunatnun.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Ilunɲuksriñi Iluqaitñun Inuɲnun

²⁵Aniqatiumaan, karjicsitqugipsi uumiɲa nalunaqhuni ilumutuuruamik, kamasraaqunɲitɬusri isrumatuniɬusri. Ilumutuuruq una: ilaɬhiñanjich

Israel-aagmiut tikkaņasrigaluaqtut. Aglaan taamna simmiġñaiaqtuq iluqatiņ piksraqtaañuruat Jew-ņuņgitchuat utlautikpata Agaayyutmun.
 26 Taimanigun iluqatiņ Israel-aagmiut anniqsuġisirut. Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani,

“Anniqsuqti agġiġisiruq Zion-miñ.

Piġisigaa iluqaan agaayyutaiġiq kiñuvianjiñiñ Jacob-ņum.

27 Tarra piġupkich killuqsautiņich

taņiġñaiaġiga sivunniugutiga taipkunuņa iñuņnun.”

Isaiah 59:20, 21; 27:9; Jeremiah 31:33, 34

28 Jew-ņuruat ayaņniġaat akuqtuņiġitługu tusraayugaallautaq. Taatnaqhutiņ akitñaqtuliġñaġaat Agaayyun piqutigiplusri. Aglaan Jew-ņuruat Agaayyutim iñugigai piksraqtaagiplugich. Piqpagigai piqu-tigiplusu akiqsruutni sivullianjiñun [Abraham-munlu, Isaac-munlu, suli Jacob-mun]. 29 Agaayyutim isrummitqitłaitchuq iñuktigun tuqłukkaġmigu suli aatchuutigu qaisaġmigu ilinjiñun. 30 Ilaattiimma ilipsi Jew-ņuņgitchuani ayakkaqi tupigisruņiġitługu Agaayyun, aglaan pakma akuqtuirusri ilunņuksriġiġmik taapkua iñuich tupiksriñiġiġhatigu. 31 Taatnatuntuuq pakma Jew-ņuruat tupiksriñiġitchut Agaayyutmik. Atriplusu Agaayyutim nagliksriġha ilipsitñik, ilinjiñik nagligiġisipmikai. 32 Takku Agaayyutim ilisimagai iluqaisa iñuich tupiksrisuņiġisilaatlu pitchiġiġhatlu. Piqu-tigiplusu ilaan qiniġitichukka ilunņuksriġiġi iluqaitñun.

Quyyan illi Agaayyutmun

33 Ii, Agaayyutim umialgutai uktuġnaġumiñaitchut.

Puqiutaalu kaņiqsimatłalu isruitchuq.

Kia-unniñ iñuum kaņiqsipchaġumiñaitchai Agaayyutim sivunniutai.

Unniñ kaņiqsiyumiñaitchaa tumaa.

34 “Kia ilisimavauņ isrummataa Atanġum?

Kia qaitchiġhiñauvauņ alġaqsruutmik?”

Isaiah 40:13

35 “Kia-unniñ qaitchimaitchaa Agaayyun qanutchimik utiqtitaksraņanik Agaayyutmun.”

Job 41:11

36 Ii, Agaayyutim iñiqtaġigaa suapayaaq.

Suli suapayaaq ittuñiġaqtuq, ilaagun suli ilaanun.

Kamanaun illi Agaayyutmun qanjavak taimuņa. Taatnatuq.

Qaiļlusri Agaayyutmun

12 1 Taatnaqhusri, aniqatiumaņ, Agaayyutim qiniġtinġanikmatigu ilunņuksriġiġmiñik inġisruaġipsi timigikkasri

iñuuruñulugich tunillautigitquplugich ilaanun, ipqilluni sulı quyaqnağuni ilaani. Taamnatarra savautriñiksraqsi ittuq Agaayyutikuğağiakun. ²Atriñusruñaqasri iñuiñun marruma nunam, aglaan simmiqsillusri nutaq-tillusri isrummatigikkasri. Taatnağupsi karñiqsitlasriñağiksi Agaayyutim pisulha ilipsigun. Sulı ilisimatlasriñağiksi nakuuruuq, quyaqnaqtuaq Agaayyutmi sulı nalaunjaruaq.

³Agaayyutim iluaqqutaagun nipliutiksraqaqtuñña kisupayaamun akun- napsitñi. Isrumaniaqnak nakuuvagillutin ilipni. Qiñiqtuksraurutin ilipnun qanuq itilaapiaqnik. Isrummatigiñuñ qanutun ukpiqsriñiqaqtilaan aatchuusriağikkan Agaayyutmiñ. ⁴Atausriukattaqhuta timiqaqtuğut aasriñ taamna timi iñugiaktuamik sulliñiqaqhuni. Tamatkua timim sulliñği atlakaagiisigun atuğaqtut. ⁵Taatnatuntuuq uvagut iñugiaktugut. Aglaan Christ-mi uvagut iluqata atausriğuhuta timaurugut, aasriñ sulliñiğuhuta timimi. ⁶Iluqata atlakaagiñnik aatchuusriaqtuğut. Agaayyutim uvaptiknun qaitchai iluaqutriñiğmigun. Kiña aatchuusriaqagumi sivuniksriqiliğmik, atuğliñuñ taamna ukpiqsriñiğmigun pigikkağmigun. ⁷Kiña aatchuusriaqagumi savautriñiğmik, savagli. Kiña aatchuusriaqagñiğumi ilisautriñiğmik, tarra ilisautriñi. ⁸Kiña aatchuusriaqagñiğumi pitchuk-saağiliğmik, pitchuksaağili. Kiña aatchuusriaqagñiğumi aatchuiñiğmik atlanun, aatchuğli naliilaaglugu. Kiña aatchuusriaqagñiğumi sivulliuqtiksrauluni, sakuugli sivulliuqtaulñiğmiñi. Kiña aatchuusriaqagñiğumi nagliksriñiğmik, taavruma atuğliñuñ quviatchauğiguni.

⁹Piqpaksriñiqsi ilumutuuruksrauruq. Uumigisiñuñ tamanna pigiitchuaq, piqpagiluguasriñ nakuuruuq. ¹⁰Piqpakkutilusri avatmun aniqatigiisun, kamanatluktillugich aniqatigikkatin ilipsitñiñ. ¹¹Iqiasrusruñaqasri aglaan sakuukkitchi, sulı piliqillapiağusri irrutchipsigun savautilugu Atanğuruuq. ¹²Quviasrugusri takku piqaqtusri niğiukkamik. Anuqsrulusri ihuiñliuñq tikitpan. Agaayulusri ataramik. ¹³Ikayuğlugich Agaayyutim iñui inuqsraqtuat. Tukkiqsuğlugich iglaat kiñunnapsitñi.

¹⁴Apiqsruqsıñuñ Agaayyun nagligitqulugich tamatkua nagliksaaqtitchiruut ilipsitñik, iniqsruutilugich aasriñ apiqsruutisruñaqnağich Agaayyutmun anasriññuqsaqulugich. ¹⁵Quviasruqatigilugich tamatkua quviasruktuat. Alianniuqatigilugich tamatkua alianniuqtuat. ¹⁶Iñuuniaqatigiisusri. Kamañağnaisruñaqasri ilipsitñik, aasriñ ilauraagilugich tamatkua suunğiññasrugiruut. Iñisimatluñniasruñaqasri supayauranik. ¹⁷Kia iñuum pimaqtukpasri akisağniasruñaqasri killukun. Iñuuniağitchi iñuñni ihuağnaqtuakun. ¹⁸Piyumiñağniqtutilaapsitñi iñuuniağitchi qiñuirrutillugich kisupayaat. ¹⁹Iñauramaañ, akisaqtuğniasruñaqasri atlanik nalaunğitpasri, aglaan Agaayyutim akisağligich. Aglausimaruq, “Uvaña akisağisiruña. Uvañauruña anasriññuqsairagaqtuaq [nalaunğaitchuktuanik], nipliqsuq Ataniq.” ²⁰Aglaan, Agaayyutim uqałha itnatun,

“Pimaqłuktigikkan niġisukpan niġipchaġlugu,
imiġukpan imiqtillugu.

Taatnaġuvich kanġutchakniagiñ katitchipmatun ikualaruanik
aumanik taavruma niaquanun.”

Proverbs 25:21, 22

21 Ki, pigiiitchuamun akiilipkaqtaqnak, aglaan akiiliuġ pigiiitchuaq
nakuuruakun.

Tupigiraksrat Kavamam Maligutaksraġi

13 ¹ Iluqasri tupigiraksraġigisi kavamam aġalatai. Kiñaunniñ
aġalatchiġlaitchuq Agaayyutim qaitchiñġisuaqmani saġġimik
aġalatchiġiksraġanun, suli kiñaunniñ aġalatchiġlaitchuq marrumani nunami
saġġiqanġisuaġuni Agaayyutmiñ. ² Taamna pisigiplugu kia iñuum akilġilġiuq-
niktuam kavamamik akilġilġiqsimagaa Agaayyutim inillakkaġa. Taatnaqami
tikiutirraqtuq anasriñġuqsautmik iġmiñun. ³ Tamatkua iñuuruat nalaun-
ġaruakun sivuuġayumiñaitchut sivulliuqtinik, aglaan kisimiġ tamatkua
iñuumaqłuktuat. Sivuuġagisrunġitchupku aġalatchisiquaqtuq savaaġiun
nalaunġaruq aasriġi aġalati qyayiyumagaatin. ⁴ Taamna Agaayyutim
savaktigigaa ikayuquplutin. Aglaan atuġuvich nalaunġaitchuamik iqsviksran
tarra. Aġalati saġġiqaqtuq anasriñġuqsaitġlasriplugu. Taamna Agaayyutim
savaktigigaa anasriñġuqsaitġlasriplugu pisigiplugu Agaayyun tamatkuniġa
atuqtuanik nalaunġaitchuamik. ⁵ Taatnaġusri tupigiraksraġigisri kavamat
pisigiplugik taapkuak: anasriñġuqsakkauyumiñaitchumuusri, suli ilġisima-
lusri qauġrimmaagiutillautapsitni tupiksriuni nalaunġatilaanjanik. ⁶ Tarra
akiġiirusraupiaqmıusri tax-sinik, takku tax-siliqirit savaktigigai Agaayyutim
savaaġipmatruġ savaaqtiġ. ⁷ Akilġisitchi iluqaitnun aġalatiirruitiqaqtuanun
niġġiuqsruutipayaapnik, akilġilugich iluqaisa tax-sinik akilġiġnaqtuat, taluġi-
lugich taluġiraksrauruat suli kamagilugich kamagiraksrauruat.

Piqpakkutiġiq Atlanik

⁸ Akiqsruumisruġaqnagich iñuich qanutchiñik. Aglaan ataramik
piqpagiraksraġigitin atlat. Iñuk piqpaksriuruaq atlamik tupiksriñiq-
suq iluqaanik maligutaksramik. ⁹ Maligutaksrami aglausimaruq,
“Killuqsagaumiñaitchutin sayuġaġikun. Iñuagaumiñaitchutin kisumik.
Tiglikkumiñaitchutin. Kaviuqtuksraunġitchutin iñuuniaqatvich suu-
raiñiñ.” Iluqatiġ taapkua tillisaurut suli iluqatiġ atlatlu katisrimarut
atautчисun uumani: “Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun ilġilugu.”
¹⁰ Piqpaktam atnialaitchaa iñuuniaqan. Taatnamik piqpaksriġiq atriqaq-
tuq tupiksripmatun iluqaanik maligutaksramik.

¹¹ Taatnatun iñuuruksraurusri nalaunġaruakun makunani uvluni.
Atakkii annautraulġivksraqput, Christ-mun qilġanmutikpatigut, qal-

litluktuaq pakma ukpiqsriqqaahaptikniñ. Taamna ittuq itigviksrakun iñiqtuatun siñignigmiñ. ¹²Unnuaq nuñuyasriruq. Uvluq tikiyasriruq. Taatnamik nutqautiraksragigikput killiqiñiqput pigikkaña taqtuam suli tigulugich satkui qaumam savaaqatlasriłuta nakuuruamik. ¹³Ki, iñuuniaqta nalaullugu atriługich iñuich pigikkañi uvlum. Uvagus piruksraungitchugut nagğunaqtuakun nigijikun suli taanñajikun. Ittuksraungitchuq sayuñajiq suvałıñıglu, naaga anuyajiq siqñatuatıglu. ¹⁴Aglaan iñuk atipmatun satqagutmik taatnatuntuuq satqagutiqağitchi atanguruamik Jesus Christ-mik, aňalatisruñaqasri kaviuğutaiñun kanıgruapsi.

Upyaktuiñak Atlanik Iñuñnik

14 ¹Akuqtuğumagiksi sayaiłluctuaq ukpiqsriñigmigun uqavaaqatigisruñaqnagu ukpigikkañanik. ²Iñajich iñuich ukpiqsrirut nigijihiauniplutij qanusripayaamik niqimik. Aglaan atlat iñuich ukpiqsriñhat sayaitmata ilinjich ukpiqsrirut nigijihiauniplutij nauriañhiñanik. ³Taamna nigijihiauniruaq qanusripayaamik niqimik isrumaruksraungitchuq nakuutluñniłuni nauriaqtuqtuamiñ. Taamnali nauriaqtuqtuaq taatna isrumaruksraungitmiuq niqituqtuaq nalaunğıñniługu, takku Agaayyutim akuqtuğniğaa. ⁴Atannigñiaqtaksragingitchiñ atlam savaktaa. Qaukñan sivunnigisigaa nalautmagaan naagaqaa nalaunğıtmagaan. Ilaa nalaunñaruamik savaaqatlagisiruq takku Agaayyutim nalaunñaruamik savaaqatlapkağisigaa.

⁵Iñuk isrumaruq atausriq uvluq nakuutluñniplugu atlaniñ uvlumiñ. Atlamli isrummatigigai uvlupayaat atiplugich. Iñullaak isrummatmiktigun nalupqisrunğıñlik nalaunñaruamik savaaqatilaagmiknik. ⁶Iñuk isrumaruq atausriq uvluq pitluktuanuplugu atlaniñ uvluniñ kamakktigigaa pisigiplugu Agaayyun. Taatnatuntuuq nigiruam qanusripayaamik niqinik kamagigaa Agaayyun, takku qaitchipluni quyyatmik Agaayyutmun, aasriipsuuq nigiruam naurianik kisiitñik kamagipmigaa Agaayyun quyyavigiplugu. ⁷Naliquputunniñ iñuutlaitchuq iñmiñun unniñ tuqutlaitchuq iñmiñun. ⁸Uvagus iñuunñapta iñuurugut quyalisukługu Ataniq, suli tuqugupta tuquniaqmiugut Atanikun. Iñuu'apta suli tuqu'apta pigigaatigut Atangum. ⁹Taatnaqhuni Christ tuquruq aasrii anıpkakkaupluni tuquñigmiñ. Iñuutqiksug atanıgitqupluni iluqaitñun tuquruanun iñuuruanunlu. ¹⁰Suvaatami atanniqsuiñiağaqpich aniqatipnik nakuutluñniplutin ilaaniñ? Uvagus qichaqsagumarugut sivuğaani Agaayyutim, aasrii ilaan atanniguta iluqata. ¹¹Aglausimaruq Agaayyutim uqathani,

“Nalupqinaisilaanñatun iñuutilaagma, nipliqsuq Ataniq, kiñapayaat putkisirut sivuqqamnun,

aasriiñ iñupayaat kamagisigaatja.”

Isaiah 45:23

¹²Atausriukattaaguta kiggutiksraqaqtuksraugisigikput Agaayyun [savaagikkaptigun].

Atlat Killuqsagtinagich

¹³Taatnamik nutqautiraksragigikput atanniqsuutiñiqput avatmun. Aglaan isrummatigiraksragigikput putukkirviuruksraungiiñiqput suli aniqatiptiknik killuqsagtitchirañgiiñiksraqputlu. ¹⁴Itluña atannamni Jesus-mi iñisimagiga niqipayaam nakuuñha. Aglaan iñuum nalaunñagigumiuñ taamna tarra ilaani nalaunñaitchuq. ¹⁵Atniññigupku aniqatin niñikkapkun tuvrangiiññigiiñ tumaa piqpaktam. Piyaaquqtaqnagu ukpiqsriñha niñikkapkun nalaunñagingitpagu. Itqagilugu una, Christ-ñum tuqutipmigaa aniqatin. ¹⁶Uqautigipkaqnagu atlanun pigiiññilugu nakuuruq ilipni. ¹⁷Añaayuqutaani Agaayyutim niqilu imiñglu suksraungitçhuk, aglaan nalaunñasripkakkauñkun Agaayyutmi qiiñiiññaqagtugut quvianaqaqhutalu Ipqitçhuakun Irrutçhikun. ¹⁸Kiñapayaaq savautriruaq Christ-mik taatna quyaqnaqtuq Agaayyutmi, suli iñuagisigaat atlat iñuich. ¹⁹Ki, pisuqtilaaptikni iñuuniaqta qiiñiiññakun suli sayyillaagutiluta avatmun ukpiqsriñkun. ²⁰Niñiiñipkun niqimik suksraungiqsisnagu savaaña Agaayyutim. Niñiruni iluqaitñik niqinik nakuuruq, aglaan nalaunñaitçuq kiña iñuk killuqsagtinapku. ²¹Nalaunñaruq niqitunçitçhuni taanñançitçhuniñ suli piñçitçhuni qanutçhipayaamik killuqsautigiyumiñakkajanik aniqatvich. ²²Ukpiqsriñhiñ qanupayaaq inniqpan, nalupqinaisirruñ akuqtuyunañha Agaayyutmi. Iñugguuq quvianamiuruq patchisiginçitçhuaq iñmiñik iñuagikkaçmigun. ²³Aglaan iñuk nalupqisruktuaq patchisauruq niñigumi, takku ukpiqsriñikuangitçuq. Supayaaq ukpiqsriñikuangitçhuaq, tarra killuqsautauruq.

Maliglugu Jesus Christ-ñum Urrakusrautaa

15 ¹Uvagut sayakturuani ukpiqsriññaptigun ikayuñniaqtaksragigivut tamatkua sayaitçhuat piñguirrutinçisigun, quyaliiñiasruñaqata uvaptiknik. ²Atausriukattaaguta quyaliiñaçglavut iñuuniaqativot nakuuñksrañatnun, sayyillaagnaçglugich ukpiqsriñhat. ³Taatnatuntuuq Christ iñuuniaqami quyaliiñiangiiññiqsuq iñmiñun. Itna Agaayyutim uqañhum nipliutiginigaa, “Iñuich pisaanapmatin, Agaayyun, atniagaçgigaatja.” ⁴Qanusripayaaq aglausimaruq qaançisuumi aglausimaruq iñisautisrukhuta niñiugaqupluta anuqsruñkunlu pitchuksaagutiginlu aggiçaqtuq uqañhaniñ Agaayyutim. ⁵Anuqsruñglu pitchuksaagunlu aggiçaqtuk Agaayyutmiñ. Agaayuruña Agaayyutmun iñuuniaqatigitçuplusri qiiñiiññakun maliñapsitiñ Christ Jesus-mik. ⁶Taatnaçupsi iluqasri

piqatigiiksitkisirusri, aasriiñ atautchisun kamaksrugisigiksi Agaayyun aapagikkana atannapta Jesus Christ.

Iluqagminj Iñuich Quyyagisigaat Agaayyun

⁷Christ akuqtugaasri. Taatnatuntuuq akuqtuutiruksraurusri. Taavrumuuna qiniqtitkisigiksi kamanautaa Agaayyutim. ⁸Uqautigipsi, Christ savaktigiliutigaat Jew-ñuruat qiniqtitchaqługich ilumutuulhat Agaayyutim akiqsruutaiñ Jew-ñuruat sivullianjitñun ⁹suli Jew-ñungitchuat qaitchitquplugich nangautmik Agaayyutmun ilunñuksriñhagun. Aglausimaruaq Agaayyutim uqalhani,

“Quyagisigikpiñ akungatni Jew-ñungitchuat.
Atugisiruñ quyyatinik atigikkaqnun.”

2 Samuel 22:50; Psalm 18:49

¹⁰Uqatıq nipliñiqsuqsuli,

“Ilipsi Jew-ñungitchuani,
quviasruqatıqagıtchi Agaayyutim iñuiniik.”

Deuteronomy 32:43

¹¹Uqatıq niplitqıñiqsuq,

“Iluqasri Jew-ñungitchuani quyyasriñ ataniq.
Iluqasri iñuñni atugıtchi quyyatinik ilaanun.”

Psalm 117:1

¹²Isaiah nipliqmiñiqsuq,

“Kiñuviana Jesse-m aggigisiruq aňalatchityağuni Jew-ñungitchuanik.
Ilaa pisigilugu Jew-ñungitchuat piqagisirut niğiukkamik.”

Isaiah 11:10

¹³Injısrıqtuñu Agaayyutmun qaitchıraqtuamun niğiukkamik immiqp-lusri quvianapayaamik suli qiniñiñamik tunñałapsıgun ilaani, aasriiñ saññıagun İpqıtchuam İrrutchim niğiugaqsi ulıpkaulagısrıuq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmıgun

¹⁴Anıqatıumaan, nalupqıgıñıtchıga imaqałıqsi nakuuruamik. İlisımagıga piqałıqsi kañıqsımmatıpayaaamik aasrıi ilısaıtrıtılasrıplısrı avatmun. ¹⁵Aglaan aglaagıtka ilısaıttıtıgıkkatka ilıpsıtñun itqağıt-quplugıch. Agłaktuñu taluqsraıtaiqlıñu Agaayyutim iñuaqqaagun qaisağun uvamnun. ¹⁶Christ Jesus-ñum savktıgıtqugañu Jew-ñungıtchuanun. İlaan ilısaıtrıtıqugañu tusraayugaallataq tamatkunıñu tunıñıautıgıtquplugıch akuqtuyunağlugıch Agaayyutmun, ipqıqsıllugıch İpqıtchuam İrrutchim. ¹⁷Taatnaqlıgu savaqataunıqama Christ-mun uqavıutıgıtılagıga savautrıñıga pisıgıplıgu Agaayyun. ¹⁸Uqautıgıgıgıgıga kısıan Christ iñıqsıruaq uvapkun sıvıllııtılasrıplıñu Jew-ñungıtchuanık tupıksrıtlısrıplıgıch Agaayyutmik, amı nipliıtıgıkkapkun suli ilıtchuq-

qutitigun ¹⁹suli quviqnaqtuatigun suli sanjiagun Ipqitchuam Irrutchim. Quliaqtuagigiga iluqaallapiaq tusraayugaallautaq Christ-kun nunapayaa-mi Jerusalem-miñ Illyricum-munaglaan. ²⁰Ataramik quliaqtuagisrukkiga tusraayugaallautaq nunami iñunun tusraangitchuanun Christ-mik. Uvvatakkun nappaiñaigungitchuna savaamik atlam iñuum aullağniñanikanikanik. ²¹Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uqathani,
 “Tamatkua sivuani uqautraungitchuat ilaanik qinğisirut.
 Suli tamatkua sivuani tusraangitchuat ilaanik kanıqsıgısırut.”

Isaiah 52:15

Paul Sivunniqsuq Rome-mugukhuni

²²Taamna pisigiplugu iñugiaktuami uvunjanunaglaan nut-qaqtitakkauruñ tikiññañamni ilipsitñun. ²³Aglaan pakma quliaqtuagviksraiguti’ama makunani nunaqqiñi suli iñugiaktuani ukiuni tikitchukkaluqaqpsi. ²⁴Utlakkisigipsi Spain-muksağuma. Nayuqtuallagukkipsi aasriñ aquagun ikayuñhiñaugipsitña iglauniağuma. ²⁵Pakma aullağniaqtuñ Jerusalem-mun ikayuğiağlugich Agaayyutim iñui taamani. ²⁶Ukpiqsırıuat Agaayyutmik Macedonia-miñ Greece-miñ quviasruñiqsut qaitchiplutıñ manıññik ikayuqsaqğugich inuqsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi. ²⁷Taapkua piyumaagñiqsut takku akiqsruummıplugich Jew-ñuruat. Jew-ñungitchuat akuqtuñiqsut irrutchikun ikayuusriañatnik Jew-ñuruat. Taatnaqhutıñ ikayutaksrağigaich Jew-ñuruat suurağmiktigun. ²⁸Qaisaksrağigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutıgıkkañich ilıñitñun. Taatnaqqağluñ aullağısırıñuñ Spain-mun, aasrii igliñamni apqusraallakkisigipsi nayuqtuallagiagıusri. ²⁹Iñısımaga tıktıchuma ilipsitñun tikiutrigısiğıga Christ-ñum kamañaqtuamik ikayuutaamik.

³⁰Anıqatıumañ, pisıgilugu atanıq Jesus Christ suli Ipqıtıchuaq Irrusrıq piqpakkutıpkakkañasrı avatmun, inğıpsı ikayuqupluñ savaamni itqağıluñ agaayıñapsıtiñi Agaayyutmun. ³¹Agaayuyumausrı annaumaaquluñ ukpiqsrıñğıtıchuanı Judea-mi. Agaayuyumausrıpsısuuq taamna ikayuun tikiutiniakkağı Jerusalem-mun quyaqnaqulugu Agaayyutim iñuiñi taamani. ³²Tarra utlakkisigipsi quviasrugluñ ikayuusrıaqıağıluñ nutaqtırrutmik ilipsitñiñ, Agaayyutim pitqukpañı. ³³Agaayyutımtuq qaitchırağaqtuam qıñuiññamik nayuğmalısi iluqasrı. Taatnatuq.

Paul Tuyuqtuq Nayaññanik Ukpiqsırıuanun

16 ¹Uvvauna uqautıgıgıga ilipsitñun iñuagıplugu anıqatvut Phoebe. İkayuqtıgıgaa agaayyuvıum Cencreae-mi. ²Akuqtuğımagaıksı Agaayyutim iñuiñi akuqtıurksrauñhatıtun kisunık Phoebe-m. İkayuqsımagañı suli iñugiaktuat iñuıch.

³Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Priscilla-mun suli Aquila-mun savaqati-gikkakka Christ Jesus-kun. ⁴Suŋiŋiqługu iñuuliqtik annautimagaatŋa. Taatnaqlugik quyallapiaġikka, suli iluqatiŋ ukpiqsriuat agaayyuvıñ-ñi Jew-ŋunġitchuat quyagillapiaġaittuuq. ⁵Tuyuqtuŋa nayaanŋanik ukpiqtuanŋuranun katıraġaqtuanun tupqakni. Tuyuqtuŋa nayaanŋanik ilannamnun Epaenetus-mun sivulliuruamun nunaŋani Asia-m maliġuaqlu-gu Christ. ⁶Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Mary-mun sakuuktuamun akunipsitñi. ⁷Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Andronicus-mun Junias-munlu, ilakka isiqtaupmiruak isiqtau'amaptuuq. Uqqiraqtit kamaŋaqtuaġigaik ukpiq-sriuanŋuqqaqtuak sivumni. ⁸Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Ampliatus-mun ilannamnun Agaayyutikun. ⁹Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Urbanus-mun savaqa-tigikkamnun Christ-kun, suli piqpagikkamnun Stachys-mun. ¹⁰Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Apelles-mun; uuktuakkau'ami [ukpiqsriġiġmiñi] qiñiqtikaa ilumutun piqpaksriġi Christ-mik. Tuyuqtuŋa nayaanŋanik iluqaitñun qitunġaiñun Aristobolus-ŋum. ¹¹Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Herodion-mun ilamnun, suli iluqaitñun qitunġaiñun Narcissus-ŋum pigikkaŋanun Atanġum. ¹²Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak aġnak savaktauruak Atanġmun. Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Persis-mun ilannamnun sakuullapiaqtuamun Atanġmun. ¹³Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Rufus-mun ukpiqsriuanġullautaqtuamun atanikun, suli aakaŋanun; taamna aakaupmiuq uvaŋnun. ¹⁴Tuyuqtuŋa nayaanŋa-nik Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli iluqaitñun aniqatiunun ilinġitñiittuanun. ¹⁵Tuyuqtuŋa nayaanŋanik Philologus-munlu Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataanun-lu, Olympas-munlu, suli iluqaitñun Agaayyutim iñuiñun taraniittuanun. ¹⁶Paġlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutiġikun. Iluqagmiŋ ukpiqtuanŋuranı Christ-ŋum tuyuġaasri nayaanŋanik.

Ilammiuġutit

¹⁷Aniqatiut, qaunagipiaquġipsi iñuŋnik akilġiġiiksitchıraġaqtuanik suli iñuiġiġitichiruanik atlanik ukpiqsriġhatigun. Akilġiġisimagaat ilumutun ilisauttun ilisauttusriaqsi. Piisimaagitchi ilinġitñi. ¹⁸Taatnatchich iñuich savautriñġitchut atannaptiknik Christ-mik, aglaan savautriġhiñaqtut inġmiknik pisuġiġmiktigun. Uqallautaġutitigun uqayusraaġutitigunlu kin-nitchiñiġaich iñuich naluruat ilumutuuruamik. ¹⁹Iluqagmiŋ ukpiqsriuat tusraagaasri tupiksriñiplusri. Taatnaqluŋa quviasrullapiaqtuŋa ilipsi-gun. Ilisimallautaquġipsi nakuuruuq suli piisimaaquġipsi pigiitchuamiñ. ²⁰Taatnaġupsi Agaayyutim tikiutriruam qiñuiññamik qilamik akiiġiġla-piaġisigaa tuunġaq. Iñuaqqutaan atannapta Jesus-ŋum nayuġlisi.

²¹Timothy savaqatiga tuyuqtuq nayaanŋanik, ukuaptuuq ilatka Lucius, Jason, suli Sosipater. ²²Uvaŋ Tertius, aglaktuŋa uumiŋa tuyuuta-

nik Paul-ŋum. Tuyuqtuŋa nayaanŋanik ilipsitñun Christ-kun atanikun. ²³Gaius-ŋumlu tukkuġikkaġma iluqaġmiŋlu ukpiqtuaŋuruat tuyuġaasri nayaanŋanik. Taatnatuntuuq Erastus suli aniqatvut Quartus tuyuqmiuk nayaanŋanik. Erastus ilirakuviuruq uvani nunaaqqimi. ²⁴[Iħuaqqutaa atannapta Jesus Christ nayuġlisi iluqasri. Taatnatuq.]

Agaayuliġlu Nangaunlu Agaayyutmun

²⁵Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kisimi makittaagiksitlagaa-sri ukpiqsriħipsitñi tusraayugaallautakun quliaqtuaġikkapkun. Taamna tusraayugaallautaq Christ-kun kaŋiqsiñaitchuaq taimani, ²⁶aglaan pakma ilitchuqnaqsiruaq suli nalunaiġuġu ilitchuġipkakkauruq iluqaitñun iñuŋ-nun ukpiliquplugich aglaanŋisigun sivuniksriqirit tuvraquġu tillisaagun isrutchuam Agaayyutim. ²⁷Kisianun isrumaturuamun Agaayyutmun illi kamaun qaŋavak taimuŋa Jesus Christ-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Corinth-agmiunun

1 ¹Uvaŋa Paul, aglaqatiqaqtuŋa Sosthenes-mik aniqatiptiknik. Agaayyutim piksraqtaagigaaŋa uqqiraqtaupluŋa pigiplugu Christ Jesus. ²Tuyuqtuŋa ukuniŋa tuyuutinik ilipsitñun Corinth-miittua-nun, ukpiqtuaŋuruanun Agaayyutmun. Inūgiliutigaasri Agaayyutim ipqiŋsipkaqhusri Christ Jesus-kun, ilagiplugich inūpayaat nanipayaaq agaayusuuruat atannaptiknun Jesus Christ-mun ilaisaptuuq Ataniġikkaŋatnun. ³Uvvatuq Agaayyutim aapagikkapta sulī Jesus Christ Atannapta ihuaqqutillaŋniaglīsi sulī tutqiksīlusri.

Ikayuusriasi Ukpiliqapsi Christ-mun

⁴Ataramik quyasuugiga Agaayyun pisigiplusi, atakkii ihuaqqutigaasi Christ Jesus-kun. ⁵Piqatauhaptikni Christ-mi ikayuusiaqaqtusri atqunal-lapiaq supayaakun, uqautrihupayaapsigun sulī ilitchuġihapsigun. ⁶Uqaliq Christ-kun nalupqinaiqsuq ilipsitñi, atakkii inūutchisi atlaŋŋuqhutiŋ, ⁷piqaqhusri qanusripayaamik aatchuutaanik Ipqitchuam Irrutchim, utaqqihipsitñi sagviħiksraŋanik atanipta Jesus Christ-ŋum. ⁸Ilaan qau-naginiagaasri ukpiqsriħapsigun isruanunaglaan, patchisaiħlusriasriiħ aggiqpan ataniqput Jesus Christ atanniityaġuni inūpayaanik. ⁹Agaayyun tuniqsamaruq tuħtuqtigikkaqsi piqatautquplusi iġniġmiñun Jesus Christ-mun atannaptiknun.

Atiŋirrutinich Ukpīqsriuat

¹⁰Aniqatiumaan, inġiġipsi saŋŋiqahagun atanipta Jesus Christ aŋi-ġusrimaaquplusi avgummataiġusriħu sulī atausiŋŋuqatigiiquplusi isrummatipsitñi suraġahapsitñiħu. ¹¹Aniqatiumaan, ilaŋisa inūich Chloe-ŋum ilaiħ nalupqinaiqħugu uqautigaatŋa qapiqsigiutraġnip-lusi [tillisaipsigun uvamniħ]. ¹²Nipliutigikkaŋat uvamnun itnauvva,

ilasi uqaqtut “Paul-kuaqtuḡa,” atlat “Apollos-kuaqtuḡa” naagaqaa “Cephas-kuaqtuḡa” naagaqaa “Christ-kuaqtuḡa.” ¹³Qanuq pivisi? Christ avgumayumiḡaitchuḡ! Uvaḡa Paul, aasriḡ kikiaktuutrauyumiḡaitchuḡa pisigilusri. Uvvasuli, paptaakkaungitchusri maliguaqsiutisukhusri uvamnun! ¹⁴Paptaagikka Crispus-lu Gaius-lu, aasriḡ quyagiga Agaayyun paptaagingiḡiga atlamik nallipsitḡik. ¹⁵Kiḡauniḡaasii nipligumiḡaitchuḡ paptaakkauniḡuni attapkun maliguaqsiutisuguni uvamnun. ¹⁶Aa, paptaagigaluaqmiḡa tupiqatiḡiḡik Stephanas-ḡum, aglaan atlakun naluruḡa kimik paptaagitniḡimnik. ¹⁷Atakkii Christ tiliḡitchaḡa paptaaqsiyaquḡa aglaan quliaqtuaḡitquplugu tusraayugaagiksuaq. Quliaqtuaḡigupku tusraayugaagiksuaq puqiutaagun iḡuum, ilipsi aglakmatun, tarra Christ-ḡum tuquḡha sannigutami iḡumun sanḡiqagumiḡaitchuḡ.

Agaayyutim Qiḡiḡnaqtitkaa Sanḡiḡi Puqitniḡu Christ-kun

¹⁸Quliaqtuaqaliḡ tuquḡhagun Christ-ḡum pisigiplugich iḡuich killuḡ-sautiḡich suutnaungitchuḡ tamatkunuḡa tammaummiruanun, aglaan taamna quliaqtuaqaliḡ sanḡiḡigaa Agaayyutim uvaptiknun anniqsuumaaqtuanun. ¹⁹Atakkii aglausimaruaḡ Agaayyutim makpiḡaaḡiḡi itna,

“Puqiutaat isrumaturuat piyaqquḡisigiga,

suli piiqsillugich kaḡiqsimahat iḡisimaniraaguuruat.”

Isaiah 29:14

²⁰Taamna taatniḡniḡpan suniaḡniḡpat isrumaturuat iḡuich? Suniaḡniḡpat puḡiksaat iḡisautrit? Suniaḡniḡpat tamatkua qapiqsaiḡiralguruat? Agaayyutim nalupqinaḡuugaa puqiutaat nunam iḡuiḡ puqiḡḡapiaḡhat. ²¹Agaayyun iḡumun isrumaturuaḡ iḡisimaniqsuq nunam iḡuiḡun iḡitchuḡiyumiḡaisilaagmiḡik iḡmiḡ puqitmiktigun. Taatnamik Agaayyutim sivunniḡḡiḡaa anniqsugiaḡlugich iḡuich ukpiḡikpatruḡ tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq suuknaungitchuḡ iḡuḡiḡun nunam. ²²Jew-ḡuruat iḡiḡuurut nalupqinaḡutitquplutiḡ quviquaqtuanik, Jew-ḡuḡitchuatli kiggutiḡatlasrukhotiḡ puqitmiktigun. ²³Aglaan uvagut, quliaqtuaḡigikput Christ kikiaktuutrauplugu. Taatnasriḡ quliaqtuaqaliḡ Jew-ḡuruanun piḡaiḡutaḡiḡigaat aglaali Jew-ḡungitchuanun kinnauniḡautauniqsuq. ²⁴Aglaan Christ-kun Agaayyutim qiḡiḡititkaa sanḡiḡi puqitniḡu tamatkunuḡa Agaayyutim tuḡḡukkaniḡun, Jew-ḡugaluḡḡaḡmiḡ suli Jew-ḡungitchaluḡḡaḡmiḡ, ²⁵atakkii kinnauḡigutaa Agaayyutim isrumatutluktuaḡ iḡuḡiḡiḡ, suli sayaiḡha Agaayyutim sanḡiqatluktuaḡ iḡuḡiḡiḡ. ²⁶Aniqatiumaḡ, isrummatigisiḡuḡ qanusriutillaqsi tuḡḡukkaukapsi ukpiḡsriruatquplusri, iḡugiaktuat akunnapsitḡi isrumaturuaḡungitchut aḡalatchisiḡangitḡutiḡuḡ umialguruḡungitḡutiḡuḡ. ²⁷Agaayyutim piksraqtaaginiḡai puqiitchuaḡi nunam qanuḡviiḡuplugich isrumatuniraaqtuat. Taatnatun Agaayyun piksraqtaaqtuḡ sayait-

chuanjñik nunam kanjutchaktitchaqługich sayakturuat. ²⁸Aasriisuli piksraqtaaginigai iñuich kamanangitchuat marrumani nunami naggu-gikkaauruatlu suungillagũqtitchaqługich kamanagniraagũuruat iñuich. ²⁹Taatnamik kiñaunniin iñuk uqavigaagũmiñaiññiqsuq Agaayyutim sivuğaani. ³⁰Agaayyutim atausriņņuqasiutipkagaasri Christ Jesus-mun, puqiuťigũtuq uvaptiknun Agaayyutmiñ. Agaayyutim qiniqitkaa puqiuťni Christ tuqupman piqutigipluta anniqsũgiaqhuta. Tumigiplugu taamna Christ Agaayyutim nalaunņasripkagaatigut sulı iñugiliutipkagaatigut Agaayyutim ipqiqhuta sulı tasũgaatigut killuqsautaiqhuta. ³¹Taatnali aglausimaruatun Agaayyutim makpiğaañani, itna, “Iñuum uqavigaagũkkumi kamaksruğliuñ atanğum iñiqtaņa.”

Tusraayugaagiksuaq Christ-kun Sanniğutami

2 ¹Aniqatiumaan, uvaņa tikitqaaqama ilipsitñun quliaqtuağigiga Agaayyutim tusraayugaagiksuaņa nalupqinaiqługu atusunaqna-ņa uqalıgnik kanjqsitłaisapsitñik. ²Sivunniqsuņa nayuutiłłamni ilipsitñi quliaqtuaqağukłuņa Jesus Christ-łhiñamik tuqquťaułhanıglu sannı-ğutami. ³Ilipsitñi itnama sayaitchuņa, iqsıpluñalu sulı uuliksipluņa. ⁴Quliaqtuaqama maliksuaqusaanğitchipsi iñuich puqiuťaatıgun, aglaan uvapkuaqługu Ipqitчуam Irrutchim uqautıgaasri nalupqinaiqługu saņ-ņiñi. ⁵Quliaqtuaqtuņa taatna ukpiqsritquplusri Agaayyutim saņņiagun puqiuťiginğisaņatıgun iñuich.

Agaayyutim Puqiuťaa

⁶Ilisautrisuugaluağmiugut isrumattutmik Agaayyutmiñ qatqitchuanun ukpiqsriłıgmikni. Aglaan tamanna isrumattun inğitchuq ukpiņaitчуaniñ naagaqaa sivullıuqtaiñiñ nunam suksraunğigñiaqtuaniñ. ⁷Aglaan isrumattun uqautıgıkkaput Agaayyutim nalunaqtuq isrumattutıgıgaa iñuich nunam kanjqsitłaisaņat. Agaayyutim sivunniutıgıgaa, sivunıimma nunamik iñiqsigaluaqani, piqatautlasriñiağnipluta ilaan kamanautmiñi. ⁸Nallıataunniin marruma nunam aņalataisa kanjqsimanğitchaat, takku kanjqsimanıgumıtruj kikiaktuutinayaitchaat ataniq Jesus Christ kamanautıqaqtuq atrıplugu Agaayyun piqaqmatun. ⁹Aglausimaruq Agaayyutim Makpiğaañani taapkunuuna kanjqsitłaitчуatıgun, itna, “Sut iñuum tautuksımaisaņi unniin tusraamaisaņılu unniin isrummatıgıtlaisaņılu, taapkua Agaayyutim itqanaıyağai tamatkunuņa piqpagiriimiñun.”

Isaiah 64:4

¹⁰Aglaan Agaayyutim satqummıgñıgai uvaptiknun Ipqitчуakun Irrutchıgmıgun. Ipqitчуam Irrutchim ilısimagai supayaat, suvaluk

nalunapiağataqtuat Agaayyutim pigikkañi. ¹¹Atakkii kia-unniñ ilisimangitchaa isummataa atlam iñuum. Kisimi iñuum irrusrian ilisimagaa isummatni. Taatnatun kia-unniñ ilisimangitchaa pigikkañi Agaayyutim kisimi Irrusrian Agaayyutim. ¹²Ukpiqsriruağuqapta akuqtuiñgitchugut irrusrianik nunam iñuiñ, aglaan Agaayyutim Irrusria aggiğñiqsuq uvaptiknun iłitchuğitqupluta iluqaitñik Agaayyutim akiilaanik aatchuutaiñik uvaptiknun. ¹³Uqaqapta Agaayyutim nalunaqtuanjanik uqangitchugut iñuich puqutaatigun aglaan ilisusriaptigun Irrutchimiñ, aasriñ Ipqitchuam Irrutchim satqummigñigai ilumutuuruat nalupqinaiğugich iñunun piquqtuanun Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹⁴Iñuum piqangitchuam Ipqitchuamik Irrutchimik tunğaviqatquamlu isummattutmiñun kañiqsitłaitchai sut Agaayyutim Irrusrian satqummikkañi. Tamatkua isumatuitchuanurut ilaani, atakkii kisimi Ipqitchuam Irrutchim puttuqsripkağniğai. ¹⁵Iñuum puttuqsripkairiqaqtuam Ipqitchuamik Irrutchimik kañiqsitłasrirağigai supayaat, aglaan atlat iñuich atanniiumiñaitchut ilaanik atakkii kañiqsitłaitchaich sut ilaatun. ¹⁶Atakkii Isaiah-unniñ sivuniksriqiri apiqsruaniktuq, itna,

“Kiami ilisimavauñ isummataa Agaayyutim,
suli kia ilisautitlavauñ?”

Isaiah 40:13

Aglaan Ipqitchuamik Irrusriqaqtugut ilisimapluta isummataanik Christ-ñum.

Agaayyutim Savaktağruui

3 ¹Aniqatiumaan, uqautrilğuitchuña ilipsitñun uqautripmatun iñunmun irrutchikuağiaqtuamun. Uqaqatigiqaqağapsi iñuuniağaqtusri puqutipsigun iñuktun kañiğruaqaqtuaton suli aniqammiuratun ukpiqsriğmiñi. ²Iłisauttutiga milułhiñatun ittuq niqipiatun ingitłuni takku isilğaguqsimaitłusrisuli kañiqsitłaitłusriļu. Pakmaunniñ piyumiñairgaqtusri, ³takku ukpiqsriruañugaluannğapsi kañiğruaqaqaqtusrisuli iñuuniaqhusriļu iñuktun ilisimangitchuaton Christ-mik. Killuqsrisiqagupsi avatmun uqavaağutilusriļu kañiğruaqaqaqtusri suli aullasriqaqtusri iñugruinñatun. ⁴Tarra ilari niqliqsuq, “Paul-kuaqtuña,” suli ilañatsuli “Apollos-kuaqtuñali.” Taatnağupsi kañiğruaqaqağniqsusisuli. ⁵Uvva kisuuniqpa Apollos naagaqaa kisuuniqpa Paul? Apollos uvañalu savktaułhiñaqtuguk aasrii tumigiplunuk ukpiqsriaqsipłusri. Agaayyun qaitchiraqtuq uvaptiknun savaaksraptiknik iñullaanupluta. ⁶Quliaqtuqama iñuktun nautchirriiruaton ittuña, Apollos-suli iñuktun imaqtigiruaton ittuq. Aglaan Agaayyutim naupkağagigaa ukpiqsriğiqsi. ⁷Iñuk nautchirriiruaq iñuglu imaqtigiruaq qulliungitchuk. Kisimi Agaayyun qulliuruq atakkii naupkairaqtuq. ⁸Uvva iñuk nautchirriiruaq

suli iñuk imaqtigiruaq atiruk savautriñhakni, aasriiñ iñmikkullaa akuq-tuigisiruk akiññaktaaksraǵmiknik savaallaamiktigun. ⁹Agaayyutim piqatigiiksitluta savaktigigaatigut. Ilipsiñi Agaayyutim nautchiivigigaasri. Uvvasuli Agaayyutim tupiǵipmigaasri. ¹⁰Isrumaturuatun tuppiuqtitun, maliklugu iñuqaqutaa Agaayyutim uvamnun, inillakkiga nappaivik ukpiqsriñipisitñun. Atlat nappairut qaanun taavruma nappaiviliutauruam, aglaan iñullaa qaunagiruksrauruq qanuq nappaisilaǵmiñik. ¹¹Taamna nappaiviliutauruaq ilipsitñi Jesus Christ-ñuruq-tarra. Kiñaunniñ iñuk iñirinianǵitchuq atlamik naagaqaa pitluktuumik nappai-viñmik taavrumakña nappaiviliutauruamiñ. ¹²Kiña iñuk nappaitlaruq taavruma nappaiviñmun atuǵlugich akisuruat sut maqutlaitchuat naagaqaa atuǵlugich akiisurat sut maquyaruat. ¹³Iñupayaam savaña satqummigñiaqtuq nalupqinaiglugu uvluani atanniiviksram. Taavrumani uvlumi iñullaam savaña uuktuakkaugisiruq iknikun iñitchuǵipkaǵlugu qanutchiutilaña. ¹⁴Tarra ikniǵum ikingitpagu iñuum nappakkaña nappaiviliutauruamun akuqtuigisiruq akiñusiaksraǵmiñik. ¹⁵Ikniǵum ikiniaqpagu iñuum nappakkaña nappaiviliutauruamun taavruma savaña suksraunǵigisiruq, aglaan anniqsukkaugisiruq tigulikkaupmatun ikualaruamiñ ikniǵmiñ. ¹⁶Nalupqinaitchuamik puttuqsrimarusri Agaayyutim iñuutilañanik ilipsitñi. Ittusri ilaan agaayyuvikpañatun tupqatunlu, suli Agaayyutim Irrusria nayuutipluni ilipsitñi. ¹⁷Kia iñuum piyaqquǵumiñ taamna Agaayyutim agaayyuvikpaña, Agaayyutim suksraunǵigñiaǵmigaa taamna iñuk. Atakkii Agaayyutim agaayyuvikpaña ipqitchuanuruq. Ilipsiasriñi Agaayyutim agaayyuvikpagigaasri.

¹⁸Kiñaunniñ sagluqinani iñmiñik. Kiñapayaq akunnapsitñi isrumatuniraaguuyumi marrumani nunami iñitchuǵiqqaagliñ naluluqtilaani puqutinikkumauqli isrumattutaanik Agaayyutim. ¹⁹Atakkii puqiutaat ukpiñaitchuat suññilaurut Agaayyutmi. Agaayyutim Makpiñañani aglausimaruq, “Añuraǵigai isrumatuniraqtuat iñuich pitqiksuǵautaatigun.” ²⁰Aasrii aglaksimapmiuq, “Agaayyutim iñsimagai isrumatuniraaguuruat isrumatinich suksraunǵisilañat.” ²¹Taatnamik uqaviutiqaqasri iñuktigun, atakkii iluqaisa pigigisi— ²²Paul-lu, Apollos-lu, Cephas-lu, mannalululi nuna, iñuñiglu sulitquñiq, pakmalu ittuat sulitkitchumaaqtuat aquagun—iluqaisa pigigisi. ²³Aglaan ilipsi Christ-ñum pigigaasri, Christ-aasriñi Agaayyutim pigigaa.

Christ-ñum Uqqiraqtai

4 ¹Taatnamik iñuich isrummatigiraksraǵigaatigut savaktauniñluta Christ-mun sulit Agaayyutmun quliaqtuaquniñluta nalunaqhu-tiñ iñumutuuruñiñik. ²Aasriñi niǵiuginaqtuq iñuum savaktauruam tuniqsimaruksrautilaña savaamiñi. ³Qanutchiupluña savaktau-

vik? Sugingipiağiga sivunnigagupsitŋa unniin atlat inuich pikpatŋa. Sivunniganğitchuŋaunniin uvamnik. ⁴Iłisimagiga killuliqingiğiga, aglaan taamna nalupqinaigutaungitchuq patchisailaanunilunŋa. Taamna atanniq-suiŋiaqtuq uvamnik, ilaa Atanguruuq Agaayyun. ⁵Taatnamik uqaqasri inuik patchisaunilugu sivuani atangum aggiğviksraŋan. Sagvigisigai iluqaisa iriqsamaruani taaqtuam suli salapqiglugich inuich nalunaqtuakun sivunniugutinich. Taraniasriin Agaayyutim inullaa nangagisigaa.

⁶Aniqatiumaan, pisigiplusri uvamniglu Apollos-miglu atrikusautiqaqtuŋa. Iłitchitqugipsi uvaptikniin kamasraaqniktuksraunğinñiplusri inuŋmik nakuqsitluglugu atlamiin inuŋmiin akunnapsitni, tuvraglugich ilisauttutigikkana aglausimaruuq Agaayyutim makpigaanini. ⁷Naaga nakuutlukkasugivich atlaniin? Supayaq pigikkan aachuusriağigiin Agaayyutmiin. Aasri akuqtuağiniğupku suvaata uqavigaapich piinñaktaagipmatun iliplugu? ⁸Isrummatiqagñiqsusri piqaaniñniplusri supayaamik. Aatai, umialgunivisi! Isrummatiqagñiqsusri aŋalatitun iliplusri kamanatluŋniplusri uvaptikniin ilisautriiptikniinlu. Ki aŋalatchisitchi. Taatnaaniñniğupsi uvaguttuuq aŋalatchiqatautlasrihihiŋaupmi ugut ilipsitni. ⁹Ilaatni isumaraqtuŋa Agaayyutmun inillaŋnipluta uqqiraqtauruaguut nikanaqtuatuŋ ilipluta. Irrutikkaurugut savvaqłuktitun tuqutauyasriuatun inupayaat takkuatni, qiniqsittaaliutipluta isragu- liŋnun inuŋnunlu atunim. ¹⁰Kinnaurugut Christ pisigiplugu, aglaan ilipsi apai qanutun ilisimmatiqagñiaqpat Christ-kun! Uvagut sayaitchugut, aglaan ilipsi apai sayaktuniaqpat! Nangagñiapayukmiragigaasri, aglaan uvagut nagğugikkaurugut. ¹¹Pakmanunaglaan niğisuksiurugut imiguksiuplutalu, atnuğaaluktuqmiugut, aŋallaqłuktakkaupmiugut, aimmiuraagviitmiugut, ¹²inuuniurağniaqmiugut sakuukhuta argaptiknik. Uqamaqłuuatraukapta piliusriaqqaqurağigivut; nagliksaaqtitaukapta iglutuğagigivut; ¹³saŋutmatigut iħuaqqutirağigivut. Pakmanunaglaan inuich iligaatigut suaqłuqağviatun nunam, suli inupayaam igitchivigirağigaatigut puyaagrupayaamik liilaa.

¹⁴Kanŋusraaqsaŋgitchipsi aglakama tamatkuniŋa, aglaan isilğiqsuğukkipi piqpakstripmatun qitunğamnik. ¹⁵Iłisautriqağniğupsiunniin Christ-kun kisilgunaitchuanik piqałhiŋaqtusri atauchimik inuŋmik ittuamik aapaupmatun ilipsitnun. Christ Jesus-kun aapagiliutigip- sitŋa ukpiqsriaqsikapsi quliaqtuaqqaqama tusraayugaagiksuumik Christ Jesus-mik ilipsitnun. ¹⁶Taatnamik pitchuksaagipsi tuvraqup- luŋa. ¹⁷Ikayugukhusri Timothy tuyugigiga ilipsitnun, iğniğipmatun piqpagikkağa suli tuniqsamaruuq Agaayyutikun. Itqaqtinniagaasri qanuq inuuniałamnik Christ Jesus-kun suli ilisautigikkamnuk ukpiq- tuanuruanun agaayyuviniñi naniliqaa. ¹⁸Iłasri arguaŋauraaqtut tikiñnianginiñasrugipluŋa ilipsitnun. ¹⁹Aglaan akuniisruŋaŋana tikiñ-

ñiaġipsi, Agaayyutim pisuġigikpagu. Iļitchuġiniagiġitka arguanjaruat iñuich qanuq uqaġuutilaanatnik sanġiqaqmagaatniglu Agaayyutmiñ. ²⁰Agaayyutim iñuk aġalatnamiuġ uqautchiġhiñakuunġitchuq aglaan ilaan sanġiagun. ²¹Susukpisisimi? Utlautitquvisikġa tatapsaġiaġusri, naa-gaqaa piqaksriġikun piisaanġiġikunlu?

Atlatuġhat Ukpiqsriuat

5 ¹Uqautigipmigaat sayuġaġiq akunnapsitni iñuk atugaqaq-simanipluġu aapami nuliaġanik. Jew-ġunġitchuatunniñ ilitqusriġigingitchaat taatnasriq atlatuġiq. ²Suvaata arguanjavis? Aliasruutiqaqtuksraugaluqatsuri ilipsitnik. Anitchiuġ taamna iñuk atlatuqtuaq akunnapsitniñ. ³Uvaġa nayuutingitcaluanġaġma ilipsitni timipkun, nayuutiruġa irrutchipkun. Atannianikkiga taamna iñuk killiqiri. Atanniġiga nayuutipiaqmatun ilipluġa ilipsitni. ⁴Katigupsi atqagun atannapta Jesus Christ-ġum nayuutiniaqtuġa ilipsitni irrutchipkun. ⁵Sanġiagun atannapta Jesus Christ-ġum qaisaksraġigiksi taamna aġun tuunġaġmun piyaqquiñiaqtuamun taavruma timaanik. Aasriiġi killiqirim irrusria anniqsuġisiruq uvlumi ataniqput atanniñiaqpan iñupayaanik. ⁶Uqavigaaġiqsi nakuunġitchuq. Iļitchuġisruknaġiksi mikiruoram puvlaksautim puvlaktitchiġlaġha iluqaan qaqqiaksraq. Taatnatuntuuq killuqsautit akunnapsitni iñugiaksitmuguurut. ⁷Piisqitchiuġ utuqqaq puvlaksautipayaq, ililusi nutaatun akutqammiaq puvlaksautailaatun. Iļumunaasriiñ nutaanġuaniktusri killuqsautaiqhusri, atakkii Christ-ġum—ipnaiyaatun tuniġlaqtukkauruatun—tuqutigaatigut piisqaġlugich killuqsautivut. ⁸Iñuūiptikni nutaami niġiġaġlakput liilaa qaqqiaq utuqqaauruamik puvlaksautilik. Taamna utuqqaq puvlaksauñ atriqaqtuq pigiiġigmik pigiilqilġigmiglu. Aglaan niġiġlakput qaqqiaq puvlaksautaitchuaq. Taatnasriq qaqqiaq atriqaqtuq nakuuġigmik ilumutuūġigmiglu. ⁹Aglausimaruġa tuyuutimni ilipsitnūn piqasriqsuutitqunġitlusri atlatuqtini iñuġni. ¹⁰Avuusrunġiñniġupsi atlatuqtini marrumani nunami naaga siqñaturauni naaga tigligāuurauni naagalu putqataqtuani agaayyutiġ-ġuanun, tarra aullaqtuksrauniaqtusri marrumakġa nunamiñ. ¹¹Aglaan uqaqtuġa iñuġnik akunnapsitni uqautriruanik aniqatauniplutiġ ukpiqsriġikun. Piqasriqsuutiyumiñaitchusri taatnatchimi iñuġmi killu-liqikpan sayuġaġikun naagaqaa siqñaturaukpan naagaqaa putqataqpan agaayyutaunġitchuanun naagaqaa uqamaqūutrisuukpan naagaqaa taanġaqtuaukpan naagaqaa tigliktuqtuaukpan. Sumiunniñ niġiqatigiraksraġingitчихi taatnasriq iñuk. ¹²⁻¹³Suniāglugich atanniqsuġniaqpiġ tamatkua ukpiqtuanġunġichuat? Agaayyutim kisimi atanniġisigai. Aglaan ilipsi atanniqsuqtaksraġigisi tamatkua ukpiqsriuaġuqtuat.

Agaayyutim Makpiğaŋani aglaksimapmatun, “Anitchiuŋ killuliqiri iñuk akunnapsitñiñ.”

Uqaqsittaagviñmuutinagich Ukpiqtuaqatsiri

6 ¹Nalliqsi-samma akitñaummatiqagñigumi ukpiqtuaqatmiñik, atan-
niqsuqtinuktuksraunğitchuq iñuñnun ukpiqtuañunğitchuanun.
Aglaan sivulliuqtinuktuksrauruq akunğatni ukpiqtuañuruat ikayuqtitqu-
luni. ²Iñichugiraksragigiksi Agaayyutim iñuiñun atanniñiaqtilaanjich
nunam iñui. Aasriiñ atanniñiağniğupsi iñuñnik marrumani nuna-
mi, iħuaqsruilguruksraurusri atinğirrutipsitñik akunnapsitñi pakmani.
³Nalupqinaitchuamik iħuaqsruitlanasugigipsi uqavaağutipsitñik iñuu-
niaħipsitñi. ⁴Taatnamik, uqavaağutiqağniğupsi iħuaqsrugaksranik
atanniqsuqtiksraqtuksraunğitchusri iñuñmik piqatiqanğitchuamik
ukpiqtuañuruamik. ⁵Kanñusraağniaqsagaħuagipsi. Usriuvva iñuqaq-
tuq akunnapsitñi isrumaturuamik iħuaqsruitlapluni uqavaağutaitñik
ukpiqsriuat. ⁶Aglaan ukpiqtuañuruat uqaqsittaagviñmuuttriraqtut
aniqatiumiknik uqavaağutmiktigun aasriiñ iħuaqsruqtinniağagigaat atan-
niqsuqtimun ukpiqtuañunğitchuat sivuğaatni.

⁷Uqaqsittaaqapsi akitñaummatipsigun qiniqtittaqtusri akiilipkaa-
nikhusri pigiitchuamun. Iglutuqsiuñ iñuich irrutikpasri killukun
sagluqsruutigilusri. ⁸Aglaan ilipsi killukuaqtaqmiusri saglutağaqlugich
atlat, suvaluk aniqatiusri ukpiqsriħikun. ⁹Nalupqinaitchuamik ilisimagisi
iñuich nalaunñasiñğitchuat sivuğaani Agaayyutim añaayquautaanuk-
kumiñaisilaanat. Ukpiqsaqasri, iñuich sayuñaruat naaga putqataqtuat
agaayyutiñuanun naaga atlatuqtauruat naaga killuliqiruat atugağiplu-
gich iyaalugruich añutitlu timiqaqtuat inmiktitun, ¹⁰naaga tigligaqtat
naaga siqñaturuat naaga taanñaqtit naaga uqamaqłuttrisuurat naaga
ivayaqtuirit—taatnatchich iñuich qilañmukkumiñaitchut Agaayyutim
añaayquautaanun. ¹¹Qaanjqsuami ilasri taatnasriugaluqmiruat, aglaan
pakma salummakkaurusri killuqsautipsitñiñ ipqiqsitlusriħu Agaayyutmun.
Agaayyutim akuqtuğaasri nalaunñasripkakkauplusri sivuğaani, atak-
kii Jesus tuquñaruq pisigiplugich killuqsautisri aasriiñ Irrusrian
Agaayyutipta ukpiliqsitkaasri.

Atuqsigik Timisri Agaayyun Nangausriaqagumiñaqsilugu

¹²Iñuich itnağaqtuq, “Suragağnaqtuq qanupayaaq suragağuktuni.”
[Taamna ilumutuugaluqpaluktuq,] aglaan suapayaaq nakuurua-
ñunğitchuq uvamni. Uvvasuli supayaamun añalatikumiñaitmiuñja.
¹³Itnağaqmiut, “Niqksraq ittuq pisigiplugu aqiaguuq, aasriiñ aqiaguuq
pisigiplugu niqi itluni.” Naagauvva Agaayyutim suksraunğiqsinniağik

iluqaaknik. Timivut iñiqtaungitchut pisigiplugu atlatuñiq. Aglaan timiqaqtugut savaktiksrauplugich Ataniǵmun, aasriiñ ilaa atanigigaa timipta. ¹⁴Agaayyutim aņipkaǵnigaa ataniq Jesus tuquǵiǵmiñ, taatnatuntuuq aņipkaǵniaqmigaatigut saņņimigun. ¹⁵Nalupqinaitchuamik ilitchuqsrisuknaqtusri timigikkasri Christ-mun pigitilaanjitnik; timisri ilagipmatun itkai. Tiguniaqpigu ilaņa Christ-ņum aasriiñ ilaliutipkaǵlugu akiisumun? Aņņaupiagataq! ¹⁶Ilisimasruknaǵiksi aņun ilaliutiruaq iņmiñik akiisumun atausriņņucasrititilaaņa timikun, atakkii Agaayyutim Makpigaanani aglausimaruq, itna, “Malǵuuruak atausriņņucasituniaqtuk timikun.” ¹⁷Aglaali iñuk ilaliutiruaq atanigmun atausriņņucasituniaqtuq ilaani irrutchikun. ¹⁸Supayaamiunniñ killuqsaqnasri atlatuñikun! Aņun atniiyumiñaitchuq timimiñik killiqikami atlapayaatigun killuqsautitigun, aglaan iñuk atlaliqikami killuqsagaqtuq akitñaqługu timini. ¹⁹Puuyusruņaqasri timigikkasi agaayyuvikpagitilaanjitnik Agaayyutim Irrusrianun akuqtuaǵikkaqsi Agaayyutmiñ. Ilipsitnik pigiñgitchusri. [Taatnaqlugu piñhiñaungitchiksi supayaaq.] ²⁰Agaayyutim akiłiǵniǵaa iñuǵiǵmiñik tasuqamisigut. Taatnamik atuǵlugu timigikkaqsi savautisriuņ Agaayyun. Iñuiłli marrumani nunami nangagumagaat.

Ilaqatniñikun

7 ¹Pakma isrummatigilavut apiqsruutigikkasi tuyuutipsitñi uvaņnun, itna, nakuuruq aņun nuliaņgitchumi. ²Aglaan iñuk ikłitchakpaluktuq atlatuñigmun. Taatnaqhuni aņutillaa piqaqtuksrauruq iņmi nuliaǵmiñik, sulii aǵnallaa iņmi uimiñik. ³Aņutim quyalimaagaksraǵigaa nuliani. Taatnatuntuuq aǵnam irrutiraksraǵigaa uñi. ⁴Nuliaņuruam piginiraksraǵingitchaa timini; uijantuuq pigipmigaa. Taatnatuntuuq uijuruam piginiyumiñaitchaa timini, aglaan nuliaņan pigipmigaa. ⁵Pisunǵirrutinatik avatmun aglaan sivunniullagutik piviqagtitchaǵlugu agaayumaaliksrapstñun. Agaayułhum aquagun pisukkutitilgitchumautik, tuunǵaumkii ikłigutchaksagñaigaatik pisigilugu aņalalguuñiqtik iliptiknik. ⁶Taamna tillisigingitchiga. Tarra, iñuk tuvaqaatinigukpan piñhiñauruq. ⁷Uvvatuq iņupayaaq illi tuvaaqataiłluni uvaktun. Aglaan iñullaa aatchuusriaaqtuq Agaayyutmiñ, ilaņich tuvaqaatinikkumiñaqhutij, atlatsuli tuvaaqataiłlutij.

⁸Taatnamik uqautigitka ilaqataitchuat sulii uilǵaǵnaat, nakuutluktuq ilaņich tuvaaqataisaagumiņ uvaptun. ⁹Aglaan aņalalguitchumiņ iņmiknik ilaqatniktuksraurut. Atakkii iłuatluktuq tuvaqaatniktuni nagraigipkałiǵmiñ timim pisugruaņaniñ. ¹⁰Tuvaqaatigiñun tillisigaqtuņa atanigmiñ (taamna tilliñ ingitchuq uvaņniñ), itna, nuliaņuruuq avitchumiñaitchuq uimiñiñ. ¹¹Aglaan avinnigumi, tuvaaqataiłaǵli naagaqaa ilammiutqigłi uimiñun. Taatnatuntuuq uijuruam avitaksraǵingitchaa

nuliani. ¹²Uvaŋali atlanun uqallaksaasqiruna, aasriiñ atanigmitjaqtaun-
 gitchuq, ukpiqsriruapayaam nuliaqaŋnigumi ukpiqtuanungitchuamik
 avitaksraŋingitchaa aŋnaqtin, iñuuniaqatigiyummiuŋlugu piñiqpani.
¹³Taatnatuntuuq, aŋnam uiaqaŋumi ukpiqtuanungitchuamik avitaksraŋin-
 gitchaa uiñi, iñuuniaqatigiyummiuŋlugu piñiqpani. ¹⁴Ukpiqsriñgitchuaq
 aŋun akuqtuŋnaqtittaqtuq Agaayyutmun tumigiplugu aŋnaqtin, sulip-
 suuq ukpiqsriñgitchuaq aŋnaq akuqtuŋnaqtittaqtuq Agaayyutmun
 tumigiplugu aŋutrin. Tamatkua taatniingitpata ililgaasri innayaqtut
 ililgaanisitun ukpiqsriñgitchuat, aglaan pakma ililgaasri akuqtuŋnaqtit-
 taqtut Agaayyutmun tumigiplugu ukpiqsriruaq aakarin naaga aaparin.
¹⁵Aglaan ukpiqsriñgitchuaq tuvaaqatauruaq avitchuaqsikpan, taatna
 pili. Taatna pianikpan, ukpiqsriruaq aŋun naaga aŋnaq pituummiñgitchu-
 qu tuvaaqatmiñun. Tuvaqaqatigiik avitkumik tutqituiqaŋlik atakkii
 Agaayyutim iñuuniaqugaatigut qinuiññakun. ¹⁶Nulianuruatiin, qanuq il-
 simanayaqpiuñ uiñ ukpiqsriruanuŋuŋniaqmaŋaan tumigilutin? Naagaqaa,
 uinuruatiin, qanuq ilisimanayaqpiuñ anniqsuitlapmaŋaaqpich nuliapnik?

Iñuuniaŋitchi Tuvraŋlugu Agaayyutim Sivunniutaa

¹⁷Aglaan iñullaa iñuuruksrauruq tuvraŋlugu Agaayyutim sivunniutaa
 ilaanun. Taatnamik illi qanutchipayaami innigumi ukpiqsriruaŋuqam-
 mi. Taamna pitqurrutauruaq inillakkiga iluqaitñun ukpiqtuanuruananun
 nanipayaaq. ¹⁸Uvva iñuk nalunaitŋutchiqsimagumi tuvraŋlugu
 Jew-nupluni atuiragiŋhatigun, tuniqsimali Agaayyutmun nalunait-
 ŋutchiŋŋaŋmi. Uvvaasiiñ iñuk nalunaitŋutaitkumi ukpiqsriaqsikami
 Christ-mik, nalunaitŋutchiqsinnianŋilli. ¹⁹Nalunaitŋutaliglu nalunaitŋu-
 taiŋaaglu suliquitaunŋitchuk Agaayyutmi. Suliquautluktut kamaksriruni
 Agaayyutim tillisaiñik. ²⁰Iñupayaaq ittuksrauruq qanutchipayaami inni-
 gumi Agaayyutim tuŋluqmani. ²¹Ukpiqtuaŋuŋuvich savaktaaŋruuŋiqni
 suliquitiginagu savaktaaŋruuŋhiñ. Aglaan piviqaŋniguvich savaktaaŋ-
 ruunŋigutin, ki pituiŋiñ. ²²Christ-ŋum Atanguruam killuqsautaiŋnigaa
 iñupayaaq ukpiqsriruaŋuqman, savaktaaŋruuruq naaga savaktaaŋruun-
 gitchuaq atunim. Taatnatun iñupayaaq savaktaaŋrugiliutigaa Christ-ŋum
 ukpiqsriruaŋuqman, atakkii Christ-ŋum savaktaaŋruuruq savaktaaŋ-
 ruunŋitchuaŋlu tasuŋnigik. ²³Christ-ŋum tauqsigñigaasri akilutiplusri
 tuqukami pisigiplusri. Tarraasriiñ ilaa kamagiraksraŋigiksi; iñunun
 savaktaaŋruuliutiragaŋnasri. ²⁴Aniqatiumaŋ, iñupayaaq illi qanusripa-
 yaami innigumi ukpiqsriruaŋuqami. Taatna savautiliuñ Agaayyun.

Ilaqatniksimaitchuatigun suli Uilgaŋnaatigun

²⁵Pakma, tillisaitchuŋa pigiplugich tamatkua ilaqatniksimaitchuat,
 aglaan qaisaqaŋitka isrummatiksraŋatnik. Ukpigiraksrauruŋa atak-

kii atangum qaisaqagaana ilunuktamik. ²⁶Pisigiplugu sakiqniutiqput isumaruna nalaunjanasrugalugu inuk inuukpan taatna iligmisun. ²⁷Ilaqatiqaguvich avinniaqsaanak. Tuvaaqataitchuvich tuvaaqataisaagin. ²⁸Aglaan tuvaaqatinikkuvich killuqsangitchutin, sulii inuk ilaqatniksimaitchuaq ilaqatnikkumi killuqsangitchuq. Aglaan tamatkua ilaqatiqatkuat isumaaluutiqaqniaqtut uumani inuuniaigimi, aasrii taavrumakna isumaaluutiksramin piisitchukkipsi. ²⁹Aniqatiumaan, una itnauttutigigiga. Pivigikkaqput savautrii aptiknun Atanigmik sivikipiaqtuq. Uvaknani aglaan taatnaqtugu tamatkua ilaqatiqatkuat savautilitruq Ataniq tuvaaqataitchuatun ililutin, ³⁰tamatkualu qulviuqtuat qulviungitchuatun ililutin, tamatkualu iglaqtuat quviasrunqitchuatun ililutin, tamatkualu tauqsiquqtuat sunik pigingitchuatun ililugich, ³¹tamatkualu piqatkuat sunik nunami piqangitchuatun ililutin. Takku manna nuna suuraqtuummagmi piigisiruq. ³²Isumaaluutiqaqungitchipsi. Tuvaaqataitchuaq anun isumaalhinaaguuruq qanuqlugu savautrii ksragminik Atanguruamik, ataramik quyalisuklugu. ³³Aglaali ilaqatiqatquaq anun isumaaluutiqaaguuruq suuraninik nunam quyalisuklugu nuliani. ³⁴Tarra quyalitniktuksrauruq iluqaaknik nuliagminik Atanguruamiglu. Taatnatuntuuq tuvaaqataitchuaq agnaq naaga niviasiaq isumaalhinaaguuruq qanuqlugu savautrii ksragminik Atanguruamik iluqaanik timimiinik irrutchigminiglu. Aglaali uiaqatuaq agnaq isumaaluutiqaaguuruq suuraninik nunam quyalisuklugu uini. ³⁵Uqautigipsi tamatkuniina ikayuqsaqhusri. Atanniqsugniangitchiga inuuniaiqsi. Inuuniaqugipsi nalaunjaruakun savautillautaglugu Atanguruuq pisuqtilaapsisun aviktuumangigusri iluqnauqsimalusi Atanigmun.

³⁶Anjutim isrummatigisugnaqagigaa killuliqinasugaluni ilaqatniktaagingitnamiuq nuliaksrautni nutaughani. Ikqigituiinagumiuq katchuutilik pisukkaqgmisun. Ilaqatigiiksihiq killuqsautaungitchuq. ³⁷Aglaan anjutim sivunniugugnaqagigaa isrummatmiini ilaqatniktuksraungihhi savautrisukhuni Agaayyutmik iluqnauguni. Kimmutiqatlaigngigumi nuliaksrautmiinik ilaqatningitluni, taamna anun pillautatquq. ³⁸Tarrataamna katchuutiruaq agnaksrautmiinun nalauttuq, sulii anun ilaqatningitchuaq pillautatluktuq. ³⁹Nuliajuruuq qilqisimaruq uimiinun inuuniqtutilaanani uimi. Uijuruuq tuqukpan nuliajuruuq ilaqatnitqihhiinuruq kisupayaamik pigisukkaqgmihik, aglaan uiniitqiutiina ukpiqsriruajuruksrauruq. ⁴⁰Aglaali isrummatimni taamna agnaq quviasrunqiatluktuk kisimgiuqtuagumi. Uqautigisukkipsi taavrumiina atakkii piqaqmiina Agaayyutim Irrusriani.

Niqi Tunilautauruq Aanguanun

8 ¹Pakmaasriin aglaniaqtuna niqikun tunilautauruakun aanguanun. Itnaguurut, "Iisimarugut supayaamik." Inuk ilisimanasrugiruaq

supayaanik kamanaguthiñaqtuq. Aglaan iñuum piqpaksriruam atlanik iñunmik sayyillaagagigai ukpiqsriḥatigun. ²Kiñapayaaq ilisimanasrugigumi supayaanik ilisimanğitchaasuli ilisimaraksrağaluani. ³Aglaan iñuk piqpaksriruag Agaayyutmik Agaayyutim akuqtuğaa.

⁴Uvvaasriiñ, nalaunḡava niğiniğupta niqimik tuniḷlautaauruamik aanguanun? İlisimagikput aanguan suunğıpiaḥa, atakkii atautchiiñamik ilumutuuruamik Agaayyutiqaqtuq. ⁵Unniñuvva itkaluaqpata agaayyutiḡuanik qilaḡmi nunamila—ilumun iñugiallapiagtut sut iñuich taiyukkanjich “atanğuruat,” aasriiñ kamakkutiqağaiç— ⁶aglaali ilisimarugut atautchisualuḡmik Agaayyutmik, Aapauruamik, supayaanik iñiqtağikkanatnik, suli ilaa pisiplugu iñuurugut. İlisimapiugut atautchisualuḡmik Ataniğmik, Jesus Christ-mik; Agaayyutim iñiqsitugaa supayauramik suli ilaagun iñuurugut.

⁷Aglaali ilaḡisa ukpiqtuanuruat kanjqsitḷaitchaat taamna. İñuḷiqtutilaamiktutin isrumasuurut agaayyutiḡuat pipianunasrugalugich. Uvvaasriiñ niğikamiḡ niqimik tuniḷlautaauruamik aanguanun tutqiiñniagaqsiraqtut qauğrimmaagiutillautagmikni atakkii ilisimagaat nalaunḡangiñniplugu niğiliksractiḡ taavrumiḡa niqimik. ⁸Aglaan niğilhum nakuqsilaactanğitchaatigut Agaayyutmi. Suutaunğitchuq niğigaluagupta niqimik niğinğitchuptalu. ⁹Pakmaasriiñ ilisimagiksi niğitḷaḷiqsi qanusripayaamik niğisukkapsitiñik, aglaan qaunatqiağiksuk-sraurusri taatna pigupsi. Putukkisitchiviaqtusri ukpiqsriruaqatipsitiñik sayaiḷluqtuanik ukpiqsriḷiğmiktigun. ¹⁰Atakkii sayaiḷluqtuam ukpiqtuanuruam qiniqpatin niğilutin aanguaqtuğvium agaayyuviani ilisimaruatın aanguat pipianunğisilaanatnik, niğiaqsiviaqmiuqtuuq tutqisaagaluḡnḡaḡmi qauğrimmaagiutillautagmiñi. ¹¹Tarra taamna sayaiḷluqtuag aniqatin piyaqqukkauğisiruq killuliqiḷiğmigun atakkii ilisimaniavaaḷḷakhutin. Aglaan Christ-ḡum tuqutipmigaaptuuq taamna aniqatin. ¹²Killuqsaguvich taatna akitñagḷlugich aniqatiutin, taamna sayaiḷluqtuag ukpiqtuanuruag, killuqsaqmiutin akitñaqḷugu Christ. Taatnağuvich ilitchuğiyumiñaitchut qauğrimmaagiutillautagmikni nalaunḡaruamik nalaunḡaitchuamiglu. ¹³Taatnamik ukpiqtuanuruagatiga isrumakpan killuqsagñiluni niğigumi niqimik tuniḷlautaauruamik aanguanun, niğitqik-kumiñaitchiga taamna niqi killuqsactitağniqpaun aniqatiga.

Uqqiraqtım Aḡalatchisaagun

9 ¹Suvaata ilapsi uqautigivatruḡ uqqiraqtaupiangiñnipluḡa Agaayyutmun? Nalunaitchuamik ataniqsimaraitchuḡa iñun-nun. Qiniqsimagiga Ataniq Jesus Christ. Suli ukpiqsriruaḡuqtusri savautriḷipkun Ataniğmik. ²Atlat uqağaluḡnḡaisa uqqiraqtaunğiniñnipluḡa Christ-mun, ilisimallapiağiksi piutilaaga. Quliaqtuagigiga tusraayugaallau-

taq ilipsitñun, taatnaqługu ukpiğigiksi Jesus. Taavruma nalupqinaiyağaa uqqiraqtauhıga Atanığmun. ³Taimmaasriñ iñuich nalupqisruutigipmatña una kiggutiga: ⁴nıgıñhiñaunğıññıqıpk imıgluñalu savautrıñamni ilipsitñik? ⁵Nalaunñapmiuq uvaptıknun tuvaaqasiqpatıgıt nuliañuruam iglaukaptı taatnatun atlatun uqqiraqtaatun atangum suli anıqatıñisunlu Cephas-tunlu? ⁶Naaga kisimñuk Barnabas-lu savaktuksraunıqıpiñuk iñuuniutiksrapıtknik? ⁷Savaktuksraunğıtchuguk atlamik savaamik atakkii quliaqtuağıgıgıput tusraayugaallautaq nanıpayaaq. Anıyuyıuqtı akılıiruk-sraunğıtchuq anıyuyıuqtaullağmi. İñuk nautchırriqsuaq asrırrivıñmun niğıuğaqaqtuq niğıgısipluni asrıañıñik. Munaqsrıptuuq niğıuğaqaqtuq imıgısipluni miluatnik munaqsrami. ⁸Taavrumiña iñuich niğıuğaqağuurut. Moses-ñum malığutaksraqtuuq uqaqmıuq taavrumiña, amağaa? ⁹Aglausımaruq itna Moses-ñum malığutaksrami, “Sıgguğutıtıgñıangıtchiñ qanğa qımuktım tutmaqpañ mukkaaksraq.” Agaayyun nıplıqami taatna isrumaalıutıqanğıtchuq qımuktınik. ¹⁰Agaayyutım ilımutupıaq uqautıgıgaatıgıt. Aa, uqalıq aglaañuruq pisıgıpluta, itna, “İñuk una nunniıqtıuaq suli iñuk salummaqıuaq mukkaaksranik niğıuğaqaqtuk piññakıksrağmıknik savaağmıknıñ.” ¹¹Uvagut nautchırriqıritun nautchiıpmatun nautchiaksrañıñik quliaqtıuaqaptı tusraayugaallautamik akunnapsitñun, isrumavısi inıqsruvaañıñıpluta inıqapsı ikayıuqpluta iñuuniutiksrapıtknik? ¹²Atlat iñuich niğıuğaqağumiñ iñuuniutiksrağmıknik ilipsitñıñ, nalaunñatlukkayağaluaqtuq niğıuğaqağuptı iñuuniutiksrapıtknik ilipsitñıñ. Aglaan inıqsrutlaitchipsı ikayıuqpluta. Iğlutıgıvıt iñuıgıaktıuat sut, atakkii nutqaqtıchısunğıtchugıt iñuñnik ukpiqsrıñhatıñıñ tusraayugaallautañanik Christ-ñum. ¹³İlisımagısi iñuich savaaqaqtıuat Agaayyutım agaayyuvıkpañani niqıksrağuurut agaayyuvıkpañmıñ, suli savaktaut tunıllağvıñmi akuqtıusuıurıt niqıksrağmıknik ilañanik tunıllaıtauruam. ¹⁴Taatnatuntıuuq Atanğuruam tillısiqağai tamatkıua quliaqtıuaqaqtıuat tusraayugaallautamik akuqtıtıuqplıgıch iñuuniutiksrañatnik iñuñıñ ukpiqsrırrıguqtıuanıñ. ¹⁵Aglaan sugıngıtılukkıga tuquğaluağuma akuqtıuğaluaqnana sumik ilipsitñıñ. Uqavıutıgıgıga savautrıñıga Christ-mik akıññasruñaqnana. ¹⁶Quliaqtıuaqağaluaqıñıunıñıñ tusraayugaallautamik uqavıugaalğıtchıña uvapkun. Quliaqtıuağıñha tusraayugaallautam savaağıgıga. Atıqtaksrağıpiğıga. Quliaqtıuaqanğıtchıma, nakıñıu vana. ¹⁷Quliaqtıuaqağnıgıma piksraqtaagılıgu, niğııktıksraurıña akıññaktaaksramik. Aglaan piksraqtaagıngıtchıga savaaq uvamnik, aasrıñ savaağıñhiñağıga savaaq Agaayyutım qaisana uvamnun savaqplıgu. ¹⁸Aasrıñıñ sua akıññaktaagıniaqpıgu? Uvvauna akıññaktaaksrağa, quliaqtıuağıgıupku tusraayugaagıksıuaq iñuich inıqnanğıtchuq aatchıñıksrañat iñuuniutiksramnik. Niğıugıtılagaluağıga iñuich aatchıñıksrañat. Aglaan inıqsrunğıtchıña sumik quliaqtıuaqaqama tusraayugaallautamik.

¹⁹Uvva ataniqsimaraitchaluanḡaḡma iñuḡnun savaktaaḡruupkaqtuḡa uvamnik iñupayaanun iñugiaktuat ukpiqsriruagūquplugich Christ-mik uvapkun. ²⁰Taimma uqautrikama Agaayyutim uqaḡhanik Jew-ḡuruanun ukpiqsritqugaluagitka Christ-mik. Taatnamik iñuupmiuḡa Jew-ḡurua-tun. Nayuutikama iñuḡni maligūtchiruani Jew-ḡuruat maligūtaksrajanik (aḡalatingigaluagtūḡa Jew-ḡuruat maligūtaksrajanun) iñuuniaqtūḡa iñuktun aḡalattittuatun maligūtaksramun ukpiqsritqugaluagūḡugich Christ-mik. ²¹Taatnatuntuuq uqautrikama tusraayugaallautamik Christ-kun tamatkunūḡa Jew-ḡunḡitchuanun iñuuniaḡaqtūḡa Jew-ḡunḡitchuatun ukpiqsritqugaluagūḡugich Christ-mik. Maligūtaksram aḡalangisaḡatun itpalukkaluagūḡuḡa, ilūmutun maligūtchilḡapiaqtūḡa Agaayyutim maligū-taksraiñik, tupiksriplūḡa Christ-ḡum maligūtaksrajanik. ²²Uqautrikama Agaayyutim uqaḡhanik ukpiqsriruanun sayaitchuanun ukpiqsriḡiḡmikni iñuupmiuḡa sayaitchuatun, ilinḡich ukpiqsriruagūquplugich. Qanupayaaq iñuk iñuuniaḡusriqaqman ilaatun iñuuniaḡaqtūḡa qanusripayaakun ilaḡich ukpiqsriruagūquplugich. ²³Taatna iluqaanik pisuuruḡa pisi-giplugu tusraayugaallautaq ilaḡiutisuktūḡa piḡiutaanik Agaayyutim akisruutigikkajanik.

²⁴Iḡisimarusri aqpaliutraqtuani iñugiaktuat aqpaqsruqtit aullaḡaqtut, aglaan atausriḡ akiñḡaguuruq. Iñuuniaḡipsitñi Christ-mun pisuḡni-silaagitchi akiñḡatlasriḡusri aqpaqsruqtitun. ²⁵Iluqatiḡ anaktaqtit qaunagillautaqut timimiknik iḡisaqhutiḡlu atqunaq akiñḡaktaaqagukhutiḡ niaquutmik piunḡiqsaqtuamik. Taatnatunli ukpiqsriruagut iñuuniiallautaqtuksraurugut Christ-mun atakkii niaquutinnaktaaksraqpuput piunḡigūmiñaitchuq. ²⁶Tarra, ittūḡa aqpaqsruqtitun akimasaqhuni aqpaqsruqatmiñiñ, naagaqaa qakiqtautraqtitun akimasaqhuni qakiqtautraqtatmiñiñ. ²⁷Anaktaqtim aḡalattaḡigaa timini, aglaan piñḡiqsitauviaqtuq aqpaliutramun iḡisatlaitchumi. Taatnatuntuuq aḡalalḡusriñiaqtūḡa uvamnik, atakkii piñḡiqsitauviaqtūḡa savautriḡimniñ Christ-mik quliaqtuanḡitchumali atlanun iñuḡnun.

Kilgutaauruaq Akitñaqḡugu Aanḡuaqtuḡiq

10 ¹Aniqatiumaanḡ! Itqaksritqugipsi atuumaruanik sivulliaptiknun maliktuanun Moses-mik. Iḡlaullaḡmiḡ nuviyam qulaḡiutiniḡai suli iluqatiḡ ikaaḡniḡaat taḡiuq. ²Nuviyam qulaḡiutipmatiḡ suli ikaaqamitruḡ taḡiuq iluqaḡmiḡ paptakkaupmatun liilaa piut maligūaqtuḡiksraḡmiknun Moses-mik. ³Aasriisuli iluqaḡmiḡ niqiqagḡiqsut pamarrutiḡiñik Agaayyutim quviquaqtuakun. ⁴Iluqaḡmiḡsuli imiḡniḡ-sut imiḡmik Agaayyutim pamarrutaanik quviquaqtuakun uyagaḡmiñ. Taamna uyagaḡ nayuutiniqsuq ilinḡitñi nanipayaaq itmata, aasriiñ taamna uyagaauruaq Christ-ḡuruq. ⁵Aglaansuli iñugiaktuat Agaayyun quyalin-

gitchaat. Taatnaqługasriiñ suksraungigñigai suviksraiłaami. ⁶Tarra, tamatkua atuumaruat taimani atriksaurut uvaptiknun. Kilikkaatigut pisugruaungitłuta pigiitchuanun sivullipta pilğusiatitun. ⁷Unniñ aan-guaqtuqtaunasri taipchua ilañjisitun, atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpigaañiñ, “Iñuich aquvittut niğiqpagviksramun, aasriñ makitnamin ağğiaqsiraqtut.” ⁸Sulipsuuq atlatuqtautqungitchaatigut taipchua ilañjisitun, 23,000 tuqupmatun uvlumi atautchimi killuqsautmiktigun. ⁹Unniñ uuktuqtaksrağingitchikput Atanguruaq, ilañich taipchua taatnaqmatun tuqutauruat tuqunalinun nimigianun kigipchaqtitlugich. ¹⁰Unniñ uqapiluktuksraungitchugut sutigun Agaayyutim aatchuutaigun ilañich taipchua uqapilukmatun. Taatnaqhutinj israğulgum piyaqquirim tuqutkai. ¹¹Tarra iluqatinj tamatkua atuumarut ilinjitñun, uvaptiknun atrikusrautigitquplugich, suli aglausimarut alğaqsrutiksrauplutinj uvagut killuqsaqtitqungitłuta, iñuuruagut aqulliqsaagataqtuami uvluni. ¹²Uvvaasriñ kiñapayaaq isrumaniğumi makitaniluni payañailłuni, qaunatiagilłapiagli puukahiksrağmiñiñ, atakkii anjiqusraaqsiuviaqmiuq nutqaqtituluni tupiksriłiğmiñiñ Agaayyutmik [atrilugich taipchua iñuich injilğaan]. ¹³Qanupayaaq anjiqusraaqsiuniğuvich, taatnatchikuntuuq iluqatinj iñuich anjiqusraaqsiupmiut. Aglaan Agaayyutim tuniqsamaruam anjiqusraaqsiupkağumiñaitchaatin qaanjilugu akiyalguisan. Qakugupayaaq ukpiqsriłhiñ uuktuakkaukpan Agaayyutim annagviqaqtinniağaatin akimayumiñaqsilutin.

Niğiqpagviat Aanguatigun naagaqaa Atangum Nullautchigvia

¹⁴Taatnamik, piqpagiplusri ilauraamaañ, piismaagitchi aanguaqtuğmiñ. ¹⁵Kañiqsilğurusri uqautigikkamnik. Isivgiuqsijun ilipsitnik uqautigikkağa ilumutuupmagaan. ¹⁶Isrummatigilugu Atangum nullautchigvia, imipayaaqapta qallutmiñ quyyatigikkaptigun quyaqatigigikput Agaayyun Christ-ñum auñanik maqipkakkañanik sannigutami uvaptiknun. Suli avguqaptigu qaqqiaq niğiplugu qiniqtitkikput ilaliqsruutiñiqput iñuñni Christ tuqutikkañiñ. ¹⁷Tarra niğikapta atautchimiñ qaqqiamiñ, uvagut atausriñnuqtitaurugut atautchisun timitun iñugiakkaluaqhuta. ¹⁸Isrummatigilugich Israel-aagmiut pilğusinat, tamatkua niğisuuruat niğrutinik tuniłlautauruanik tuniłlagviñmi, tamatkua piqatigiiksut Agaayyutmun atakkii niğigaat tuniłlaun atautchikun. ¹⁹Qanuutauva taamna? Ilisautisukkipsi tamatkua aanguat suli niqit tuniłlautauruat aanguanun suungitchut. ²⁰Una uqautigigiga, Jew-ñungitchuat tuniłlaqtuğuurut niqinik tuungaiyaanun, Agaayyutmun qaitchiñgitchut. Piqatautqungitchipsi tuungaiyaani. ²¹Imiğumiñaitchusri qallutaaniñ atangum imillapsi qallutaatniñ tuungaiyaat. Niğiyumiñaitmusri atangum niğgivianiñ niğilłapsi niğgivatniñ

tuungaiyaat. ²²Sanjatchaktittagigikput ataniq taatnaqapta taapkuņniņa. Sanjıtłuktaunjunasrugivisa ilaaniņ?

Kamaksriřiq Agaayyutmik Suragalıpayaakun

²³Ilasri-samma uqaqtut, “Suragagnaqtuq qanupayaaq suragağuktuni.” Aagaluaq, aglaan ilaņich nakuunğitchut uvaptikni maligukkuptigu Agaayyun. Ilmutuuruq suragahiñauřiqput supayaa-mik, aglaan ilaņich sayyillaagutaunğitchutatlanun ukpiqsriruanun. ²⁴Kiña ukpiqsriruaq inmiguaqsaqani, aglaan ikayuutiniaglı atlanik iñuņnik. ²⁵Niğğisiuņ niqipiapayaaq tunirauruaq tunniuqqaivini, apiqsruqtautigisunaqnaagu nakiñ niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluu-tigisisunaqnaagu qauğrimmaagıutillautapsitni nalaunņapmagaan niğıřiqsi. ²⁶[Apiqsruqtuutigiyumiñaitchiksi] atakkii aglausimaruaq Agaayyutim makpiğaanani, “Nuna Atanğum pigigaa suli suapayaaq nunamiittuaq.” ²⁷Kia ukpiqtuanunğitchuam aiyugaaqpasri niğğityaqulusri tupiğmi-ñun niğğisiuņ manirikpan qanusripayaamik, apiqsruqtautigisunaqnaagu nakiñ niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluu-tigisisunaqnaagu qauğ-rimmaagıutillautapsitni nalaunņapmagaan niğıřiqsi. ²⁸Aglaan iñuum uqautikpasri taamna niqi tunillautigimanılıgu aanguamun, niğiñiaqnaagu niqi pisigilugu taamna iñuk kiliktigikkan. Ami isrumaviaqtuq qauğrim-maagıutillautagmiñi niğıřiksraņa taavruma niqim nalaunğaiñniılıgu, ²⁹ilipnun nalaunņanasrugigaluaqtitlugu. Tarra suvaata niğıřihiñauřiga qanusripayaamik aņalanniaqpauņ atlam iñuum nalupqisruutmigun? ³⁰Quyaannikkiga Agaayyun piqtigiplugu nikiksrağa. Taatnamik kia uqautinaņa killuqsagıniılıņa niğıgıupku taamna niqi. ³¹Itnatun ittuq, niğıgıvich imıgıvıllı naagaqaa suragapayaağupsi kamakkutiqaqsıuņ Agaayyun supayaatigun. ³²Tarra, sakiqniugıutigıpkanaqnaagu kia iñuum tupiksriřiksraņanun Agaayyutmik, Jew-ņugaluapata Jew-ņunğitcha-luaqata naagaunniñ ukpiqtuanuruaņugaluapata Agaayyutmun. ³³Taatnatuntuuq suragapayaaqama quyaliniurağitka iñupayaat supa-yaakun. Uvapkuangıqsuna annıqsugıgluņa uvannik kisima, aglaan ikayuğniaqtuņa iñuņnik iñugiaktuanik annıqsugıgaluaqługich.

11 ¹Uvvaasriiñ, iñuuniağitchi uvaptun tuvraiñiaqmatun Christ-mik.

Ağnat Matuqaqtaksrağigaich Niaqutiņ Agaayuhıgmikni

²Anıqatiumaan, nangagıpsi itqaumakapsitņa qanuq iñuuniaqtilaapkun Christ-mun supayaatigun, tupigıplugich ilisauttıt qaisatka ilıpsitñun. ³Aglaan kaņiqsitqugıpsi Christ qaukłıgıgaa aņtipayaam. Taatnatuntuuq ağnam qaukłıgıgaa uıgıkkani, itna Agaayyun qaukłıupmatun Christ-mun. ⁴Aņun agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuplugu nıaquni qıñıqtıngıtcha Christ qaukłıgıtılaanani inmiñun. ⁵Suli ağnaq

agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuillaaglugu niaquni qiniq-tingitlugu uini qaukligitilaanjanik injiniun kanjusraagaa. Taatnaqami ittuq akiisutun nuyaiqsitun. ⁶Taatnaquna uqaqtuna: nuliajuruam matusrunqitchumiun niaquni nuyaiqsaksragigaa. Aglaan kanjunaqpan nuliajuruam saliyumigich nutchani matuqagliun niaquni. ⁷Anutum maturaksraginqitchaa niaquni, atakkii Agaayyutim iniqtagigaa atrinutquplugu injiniun aasriin sagviquplugu kamanautni. Aglaan nuliajuruam qiniqtitkaa kamanautaa uimi qaukliupkaqamiun. ⁸Anunliasrii iniqtaunqitchuq agnamiin, aglaan agnaq iniqtauruq anutmiin. ⁹Suli Agaayyun iniqsinqitchuq anutmik piqutigiplugu agnaq, aglaan Agaayyun iniqsiruq agnamik piqutigiplugu anun. ¹⁰Taatnaqhuni agnam maturaksragigaa niaquni agaayukami qiniqtityaglugu kamaksrii anutmiinik. Agnaq taatnaqtuksrauruq pisigilugich isragulgich. ¹¹Agnaqlu anunlu ikayuqti-giiksusrauniqsuk avatmun, Agaayyun tillisiquaqmatun ilinjiknun. ¹²Aa, sivulliq agnaq iniqtauruq anutmiin, aasriin anutipayaaq taimaknaaglaan anipmiraqtuq agnamiin. Aglaan itqumasiun Agaayyutim iniqtaqalha inupayaanik supayaaniglu. ¹³Nalaunqatilaaqsiun ilipsitnik. Nalaunqava agnaq agaayugumi Agaayyutmun matuillaaglugu niaquni? ¹⁴Ilisimarusi inupayaaq isrumapmiuq anutum nuyaqtusriuram kanjunaqtilaanjanik. ¹⁵Aglaan agnam nuyaqtuhi pinnaqnautigigaa. Agnam nuyani qaisaurut ilaanun matuksrauplutin. ¹⁶Kinapayaaq uqavaagumakpan taavrumuuna, ilisimaliun una: uvagut piksraitqugut atlamik pilgusrimik, aasriin iluqatin ukpiqtuanjuruat nanipayaaq pipmigaat taatnatun.

Atangum Nullautchivia

¹⁷Uvvasuli, katiragikapsi agaayyuvigisrukluq ikayuuttutitlaitchusri aglaan atniagutiraqtusri avatmun. Pitqusiigitlusri, taatnaquna nangangitchipsi. ¹⁸Sivulliuqplugu, tusraaruna agaayyiaqapsi avgummatiqagaqtusriguuq, aasrii taamna ukpigitlagiga. ¹⁹Avgummatiqaqapsi akunnapsitni nalunaiqsittagigaa nallipsi ilumun ukpiqtuanjuruatilaana. ²⁰Katiragikapsi atautchimun Atangum nullautchigvianik nigingitchusri. ²¹Uqaqtuna taavrumina atakkii inullaa nigiruq inji niqautmiinik utaqqisunaqani atlanik. Ilasri anilaqhutin nigisunqagmin suliatlat iminasriraqtut. ²²Suvisi! Kiinunqangitpisi niggiviksrapnitnik imigviksrapnitniglu? Nakuungitchuq suunillaqangiqi ukpiqtuanjuruunik tutqiisaaqlugiiluu tamatkua suiliiquatuat? Qanuq uqagniaqpiq ilipsitnun? Quyaginiaqpiqu taamna? Naagga, quyaginiaqgitchipsi.

²³⁻²⁴Uumiina Atanguruam ilisautigaana uqagikkamnik ilipsitnun. Tamarrumani unnuami Ataniqput Jesus tuniraugisipman, tigugaa qaqqiaq. Quyyatigiqqaqlugu Agaayyutmun avgugaa niqliqhuni, "Una qaqqiaq timigigiga siquptauruq ilipsitnun. Nigiragigupsinun una qaq-

qiaq itqakkutigiyumagiksi tuqułıǵa pıqutigıplısrı.”²⁵ Taatnatunsuli nıllautchıanıkamın tıgıunıǵaa qallun nıplıqhıunı, “Una qallutım imarja aıgıǵıǵa. Auga maqıtanıaıqpan ilıpsıtñun taimma nutaaq sıvınnıuǵun aullaǵnııñaıqtuq. Imıǵaǵıǵupsı uumakña qallutmıñ itqakkutigiyumagiksi tuqułıǵa pıqutigıplısrı.”²⁶ Tarra nıǵıraǵıǵupsıuñ taamna qaqqıaq sulı imıǵıluǵu qallutmıñ taavrumuuna qulıaqtuagıksı tusraayugaagıksıuaq Atangum tuqułhagun agıtıqıñıaıhanunaglaan.

(1 Co 11.26)

²⁷Taatnamık, kısıpayaaq nıǵıruaq qaqqıanık imıqtuaglu qallutaanıñ Atangum kamakkutıqasruñaqnagu atrıaqtuq inuktıtun taimanı suksraqangıtchuanık Atanıǵmık. ²⁸Uvva itqagısruñıqıpsıuñ Atangum tuqułha taatna? Kı, inıllaa sıvıǵıuǵlı nımiñık nıǵıgaluaqnagu qaqqıaq imıqsıǵaluaqanılu qallutmıñ. ²⁹Uvva inıksamna nıǵıvaluktıuq imıqqalukhunılu ilıtchuǵıǵaluaqnagu Atangum tuqułha uvaptıknun. Agaayıtım atanıǵıǵıǵaa taatnasrıq inuk. ³⁰Taatnaqhıtın inıǵıaktuat akunnapsıtñı sayıqsut atnıǵñalıqhıtınlu, sulı ilañıch tuquanıkhtıtın. ³¹Aglaan sıvıǵıuqqaagupta uvaptıknık tarra Agaayıtım anasrıñıuqsagumıñaitchaatıgıt taatnatun. ³²Atangum atanısuqmatıgıt alǵaqsrugaǵıǵaatıgıt qanuq inuunıaqtılaaksrapıtıknık anasrıñıuqsaqunǵıtıluta pıqatıǵıluǵıch nunam inuñı.

³³Taatnaǵısrı, anıqatıumaañ, katinıǵupsı nıǵıqatautyagısrı Atangum nullautchıǵıvıanun utaqısilaaıyumaası. ³⁴Kısıpayaaq nıǵısuñıǵumı nıǵıruksrauqqaqtuq kınıunıǵmıñı, Agaayıtımli anasrıñıuqsautaitchumagaasrı. Isıǵıqsugısıǵıpsı atlanık utlakkupsı.

Ipqıtıchuam Irrıtchım Aatıhuıtai

12 ¹Anıqatıumaañ! Pakma kanıqsıpkautıǵınıaǵıǵa qanuq Ipqıtıchuam Irrıtchım savaña inııch inuunıaıhatnı. Kanıqsıtıqıpsı taamna nalıpqınaıǵıluǵu. ²İlısımagıksı qanuq inuunıaqtılaaqı Jew-ñunıñıñapsı. Kılukuagıtıpkakkaurısrı putqataǵıvıgıtıqıplıgıch uqatlaılaat aanguat. ³Taatnaqlıña kanıqsıtıqıpsı una, kınıaunıñ inuk aıalatıqıqtıuaq Irrısrıanun Agaayıtım uqallakkumıñaitıhuq itna, “Jesus suksraunıǵıqsualı.” Taatnatuntuuq kınıaunıñ nıplıǵumıñaitmıuq, “Jesus Atanguruq,” aglaan Irrısrıan Agaayıtım taatnaqıkanı kısıan.

⁴Uvvaasrıñ, inııch atlaakaǵıñık aatıhuısrıaqıqtıt aglaan atıruam Irrıtchım qasıaǵıǵaı iluqıtıñık. ⁵Inııch savatırıtıt atlaakaǵıısıǵun, aglaan Atanıq atıruq iluqıtıñun. ⁶Inııch aatıhuısrıaqıqtıt atlaakaǵıñık savatırıǵıǵmıktıǵun, aglaan atıruam Agaayıtım inııch savatlapkaǵaı iluqıtıñık savaanık aatıhuısrıaǵıkkagmıktıǵun. ⁷Ipqıtıchuam Irrıtchım

iñuk savatlapkaqmauñ qanusripayaamik, ilaan ukpiqsriurapayaat ika-yuusriaqaqtittağigai taavrumakña. ⁸Ipqitchuam Irrutchim uqatlapkağaa iñuk isrumatũfikun, aasrii atiruam Irrutchim atla iñuk uqatlapkağũgu kañiqsimatikun, ⁹atlasuli ukpiqsrisiqatlapkağũgu, atlasuli mamititchitlapkağũgu iñuñnik. ¹⁰Atiruam Irrutchim atla iñuk savatlapkağaa quviquaqtuanik, atlasuli sivuniksriqirautlapkağũgu Agaayyutmun, atlasuli puttuqsrisiqatlapkağũgu nalliakun nakuuruakunlu pigiitchuakunlu ilitqutchikun, atlasuli uqatlapkağũgu atlakaagiiñik uqautchiñik nalunaqtuanik, atlasuli uyyuqtautlapkağũgu nalunaqtuanik uqautchiñik. ¹¹Aglaan tamatkua iluqaisa savaagigai atautchiusuam Irrutchim, autaaq-ğũgich iñupayaamun qanuq pitqukamigich.

Atausriq Timi, Iñugiaktuat Sulliñigich

¹²Iñuum timaa iñugiaktuanik israğutaqaqtuq, naagasuli atausriuruq timi. Taatnatuntuuq ittugut atautchisun timitun iñugiallapiagaluññap-ta atlakaagiiñkhtalu, atakkii iluqata atausriññuqataurugut Christ-mi. ¹³Ilavut Jew-ñurut suli atlat Jew-ñungitlutiñ. Ilavut savaktaagruurut suli atlat savaktaagruungitlutiñ. Paptaaqtitnapta Ipqitchuam Irrutchim iluqata atausriññuqittitağigaañigut timimun, ami timaanun Christ-ñum. Aasriiñ ilaan aatchuğaañigut atausriullaapluta atiruamik Ipqitchuamik Irrutchimik.

¹⁴Atakkii iñuum timaa atautchiñhiñamik israğutaqañgitchuq, aglaan iñugiaktut sulliñgi. ¹⁵Iñuum isigaña uqaqpiiaqtuq itna, “Uvaña argaun-ğitlũña, tarra timim sulliñgingitchaaña.” Taatnatchim niplilñautim ilağipkañaigumiñaitchaa timimi. ¹⁶Suli iñuum siutaa niqliqpiiaqtuq itna, “Uvaña iraunğitlũña, tarra sulliñgingitchaaña timim.” Taatnatchim niplilñautim ilağipkañaigumiñaitchaa timimi. ¹⁷Timi iluqani iraukpan, iñuk tusraatlayumiñaitchuq. Aasriiñ timi iluqani siutaukpan, iñuk naisitlayumiñaitchuq. ¹⁸Aasriiñ Agaayyutim inillakkai timim sulliñgi iniksrañitñun, iñmi quyagikkağmigun. ¹⁹Timi atautchimik israğutañhiñaukpan, timiqağayaiapiaqtuq, amağaa? ²⁰Uvva iñugiaktuanik israğutaqaqtut timimi, aglaan atautchimik timiqaqtuq. ²¹Uvva iñuum iraa nipliğumiñaitchuq argañmiñun itna, “Sumun atuğumiñaitchikpiñ.” Sulipsuuq iñuum niaqua nipliğumiñaitchuq isiganmiñun, “Inuñingitichikpiñ.” ²²Aglaan, taapkua ilañi timim qinñaaqtuat sayailñuq-hutiñ inuqnapiaqtut. ²³Suli tamatkua timim sulliñiñi isrummatigikavut qinñaağiksuañungitlũgich qaunatqiağitlũaqsirağigivut, suli ilaviñgich atlat qinñaağiksrañingisañich maturağigivut. ²⁴Qinñaağiksuañ ilaviñgi timipta qaunagiraksraunğitchut taatnatun. Ilumun, Agaayyutim atlakaagiiñich israğutapayaañi timim iniqtağigai, uvaptiknun qaunatqiağitquplugich qinñaağiksuañungitchuat. ²⁵Taatna Agaayyutim iniqtağigai timivut

atingirrutiaqungitlugich akungatni isragutauruat aglaan ikayuutitquplugich avatmun. ²⁶Atausriq ilauruaq timimi iłuanğıtpan, iluqatıñ ilauruat nagliksaqaaturut. Taatnatun atausriq ilauruaq kamagikkaupman, iluqatıñ quviatchagaqtut.

²⁷Iluqasri timigigaasi Christ-ıñum, aasriiñ iñullaanuplusri sulliñiğigaasri taavruma timim. ²⁸Akungatniñ ukpiqtuanıruaniñ Agaayyun piksraqtaraqtuq atlakaagiiñik savaktiksranik, sivulliq uqqiraqtinik Agaayyutmun, tuglia sivuniksriqirinik Agaayyutmun, piñayuat ilisautriksranik, aquatigunaasrii taapkua savaaqatlaruanik quvinqaqtuanik, tamatkunıñalu mamititchitlaruanik atlanik, ikayuıruksranıglu atlanik, sivulliuqtautlaruanıglu atlanik, uqatlaruanıglu uqautchısıgun nalunaqtuanik. ²⁹Iluqağmıñ uqqiraqtaunğıtchut Agaayyutmun unniñ sivuniksriqiraunğıtchut unniñ ilisautraunğıtchut unniñ savaktaunğıtchut quvinqaqtuanik. ³⁰Iluqağmıñ mamititchiraunğıtchut atniğñaqtuanik unniñ uqatlaitchut atlakaagiiñik uqautchiñik unniñ uyyuqtautlaitchut nalunaqtuanik uqautchiñik. ³¹Tarraasriiñ kipıñniupiağıtchi nakuutluktuani aatchuusriaqağusri.

**Piqpakkutıñiq Pakma ilisautiniagipsi
nakuutluktuamik iñuuniałiksrapsitñik.**

13 ¹Uqatlanıguma atlakaagıisıtun iñuktıtun unniñ isragulikıtun, aglaan piqpaksritlaiññıguma iñuñnik, uqalıga atrıaqtuq qukiğñaqsıplıgu avıluqtaqtuatun. ²Uqatlanıguma sanıııaqatıña sivuniksriqiritun unniñ kanıqsitılalugılılu iluqaisa nalunaqtuat unniñ ilisimatlalıña supayaanik, sulı ukpiqquıtıqağniğuma nuktatlalugich iñğich, aglaan piqpaksritlaiññıguma iñuñnik, sumun atuğumiñaıpiaqtıña. ³Aatchuutıginiğupkich supayaurat pigıkkatka iñuñnun inuqsraqtuanun unniñ aatchuutıgilıgu timıga ikıpkaaksraulıgu, aglaan piqpaksritlaiññıguma iñuñnik akılıusriaksraitıčuña.

⁴Piqpaksrıruaq iñuk anuqsrıtrıruq, iñuqaqtıruq, tuñılıñğunğıtchuq, uqavıgaagangıtchuq, ⁵sulı arguanangıtchuq unniñ anallaqtıılaitıčuq. Piqpaksrıruaq iñuk iñmıguutlaitıčuq, uumıtıhayaitıčuq, itqaksritııtıčuq akitñaqtuqtımiñik nalaunıaitıchuakun. ⁶Piqpaksrıruaq iñuk quviasrutııtıčuq iñuıch killulıqıpmata, aglaan quviasruguuruq iñuıch nalaunıarualıqıpmata. ⁷Piqpaksrıruaq iñuk manımmılıguruq, aasriiñ ukpiqsrıraqtuq sulı niğıuqaqtuq sulı iğlutıılıguruq.

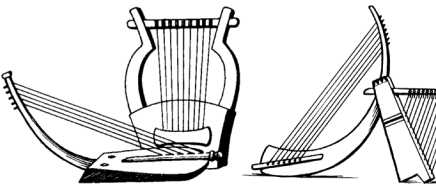
⁸Iłaatnıgu iñuıch sivuniksriqtılaıgisırut sulı uqatlaıgisırut uqautchiñik nalunaqtuanik sulı kanıqsımmataat isukłitkisıruq, aglaan piqpaksrıııq isukłıtıhumiñaitıčuq. ⁹Iłisımałıqıputlu sivuniksriqıııqıputlu naamanğıtıchuk. Taatnamik isukłitkisıruk. ¹⁰Iłisımałıq naamasımaruakpan, aatchuusrıat piıgisırut. ¹¹Uvvaami ilılıgaanukama uqağaqtuña isrummati-

qaqłunja suli sivunniuguupluñalu ililgaatun. Inñugqama inñuunianğiqsuna ililgaam inñuuniałhatun. ¹²Pakma qinñitlaitchugut nalupqinaigługu tautukmatun salumaitchuatun tagğaqtuutmun, aglaan taivrumanı qinñigisirugut nalupqinaillapiagługu. Pakma ilitchugigiga ilaviñauralhiñaq, aglaan taimanigu ilisimmağiksipiağisigiga Agaayyun, atriługu Agaayyun ilisimallapiaqmatun uvañnik. ¹³Tarra, supayaat naamasriłhatnunaglaan inñuich ukpiqsrimaniaqtutsuli nigıugaqagutıñsuli piqpaksriłutıñsuli, aglaan taapkunakña piñasruniñ kamağniqsrauruq piqpaksriłiqput atlanik.

Iłisauttutipsaat Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutiñigun

14 ¹Taatnamik pisuqtılaağvigiñuñ piqpaksriłiqsi atlanik inñuñnik. Uvvasuli kimmutiqallapiağitchi Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñnik, suvaluk uqaqtautlasriłiptiknik Agaayyutmun. ²Inñuk uqağumi uqautchikun nalunaqtuakun uqałhiñaqtuq Agaayyutmun. Inñuich kanjısiyumiñaitchut uqağıkkanañnik, atakkii Ipqitchuam Irrutchim uqaqtıtağigaa nalunaqtuanik sunik. ³Aglaali inñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kanjısiñaqtuakun uqautchikun sayyılłaağıruq inñuich ukpiğutiñiñik pitchuksaaqługılłı arakługılłı. ⁴Inñuk uqaqtuq uqautchikun nalunaqtuakun ikayuğaqtuq inñiñuñhiñaq, aglaali inñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kanjısiñaqtuakun uqałkun sayyılłaağai ukpiqtuanjuruat ukpiğutiñitni. ⁵Uqatlatqunayağaluğipsi uqautchikun nalunaqtuakun, aglaan kimmutigitlukkiga uqaqtautquplusri Agaayyutmun. Inñuk uqaqtauruq Agaayyutmun kamanatłuktıq taavrumakña uqaqtuamiñ uqautchikun nalunaqtuakun, inñuñmik mumiutriqanğisuaqpan. Inñuqaqpan taatnatchimik sayyılłaatlagisigai ukpiqtuanjuruat ukpiğutaat.

⁶Aniqatiut, uqautisukkipsi qanuq Agaayyutim sagviaqtukkañnik uvamnun suli qanuq ilitchuğipkautaanik uvamnun, suli uqautisukkipsi Agaayyutim ilumutuulhanik ilisautılusılu. Uqaqsiñiguma nalunaqtuakun uqautchikun, qanuq ikayuutaunayaqpiq? Uqaqtuksrauruña kanjısiñaqsiługu. ⁷Uvva atrikusraun. Inñuich atuqtuuraqmata supluuqtuğnaqtuanik unniñ nuqaqtiliñnik atuqtuurayuiłlagmiñ nalausrıñaqnagu, inñuich naalağnıruat ilisağiyumiñaitchaat igñaña atuutim. ⁸Sulipsuq anjuyaktuani, qalğıqtıun nalupqinaqtuamik nipliqtıman anjuyıuqtıtı tupisralatłaitchut anjuyaksalığmun. ⁹Taatnatuntuuq, uqağıpsı nalunaqtuakun uqautchikun, qanuğutiñ inñuich ilisimaniaqpatrıñ sumik uqaqtılaaqsi? Silalhiñamun uqaqmatun piñiaqtusı.

(1 Co 14.7)

¹⁰Nalupqinaitchuq iñugiaktuat atlakaagiich uqautchich nunamiitilaanat, aasriiñ iluqatiñ kanjisiñaqtut. ¹¹Aglaan kanjisiñlaitchupku iñuum uqausria avakñaqtauniaqtuñ taavrumuñ uqaqtuamun, sulilaa uvamnun. ¹²Taatnatuntuuq kimmutiqaqapsi piliqiplusri Ipqitchuam Irrutchim aatchuutañik, kimmutiqagitchi nakuutluktuanik aatchuusriani. Taavrumuuna ukpiqtuanjuruat sayyillaakkaurut ukpigutmikni.

¹³Taamna pisigiplugu iñuk uqağuuruaq nalunaqtuagmigun uqautchikun agaayuruksauruq uyuutlasruglugu uqağikkani. ¹⁴Atakkii agaayuguma nalunaqtuakun uqautchikun, irrusrigikkağa agaayuruq, aglaan kanjisiñgitchiga qanuq uqaqtılağa. ¹⁵Uvvaasriiñ qanuğniagñiqpiq? Agaayuniaqtuñ uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, sulilaa agaayuniaqmıñ kanjisiñaqtuakun uqautchikun isrumapkun. Atuğniaqtuñ uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, sulilaa atuğniagmıñ kanjisiñaqtuakun uqautchikun isrumapkun. ¹⁶Quyaguvich Agaayyutmun nalunaqtuakun uqautchikun, tamatkua ilisaqsimaitchuat Amen-nağumiñaitkaat quyyatigikkaqsi, atakkii nalurut sumik uqaqtilaapsitñik. ¹⁷Ilipsi quyyavigillautaguknağaluagiksi Agaayyun, aglaan atlat ikayuusriaqagniangitchut. ¹⁸Quyagiga Agaayyutiga uqatlakama uqautchikun nalunaqtuakun pitluklugu iluqasri uqatlañiqsi. ¹⁹Aglaan ukpiqtuanjuruani iqataukama uqağummatiqatlukuñ tallimañhiñanik uqağnik kanjisiñaqtuanik, ilisauttutiqagukluna atlanun, uqaqsiñigmiñ 10,000-niñ uqağniñ nalunaqtuakun uqautchikun.

²⁰Aniqatiumaan, isrummatiqaqasri ililgaatun Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun, aglaan ilitqusriqagitchi aniqammiuratun pigililqitlaitchuatun; isrummatipsitñi ititchi iñuguaniksimaruatitun. ²¹Agaayyutim Makpiğaanani Ataniq itnağniqsuq,

“Tuyugigisigaluagıtka avakñaqtuat iñumnun uqautriñiaqtuat nalunaqtuatigun uqausrigmiktigun ukununa iñunun, aglaansulilaa iñugikkağma naalağniyumiñaitchaatña.”

Isaiah 28:11, 12

²²Taatnamik nalunaqtuat uqautchich quvinqaqtuanjuruat ukpiqsriuanjüngitchuanun aglaali sivuniksriqun kanjisiñaqtuakun uqautchikun ikayuiruq ukpiqsriuanjuruani. ²³Uvvaasriiñ ilisaqsimaitchuat unniñ ukpiqtuanjuruanjüngitchuat isiqpata agaayyuvijmun iluqapsi uqauriñapsi nalunaqtuakun uqautchikun, nipliqliaqtut isumailauniplusri, amağaa? ²⁴Aglaan iluqasri uqağupsi Agaayyutmun kanjisiñaqtuakun uqautchikun aasriiñ iñuk ukpiqsriuanjüngitchuaq naagaqaa ilisaqsimaitchuaq isigumi ilitchuğiniagaa killiqirautilaani, sulilaa atanniqsukkauniaqtu tusraakkagmigun. ²⁵Taavruma iñuum nalunaqtuat isrummatini satqumigñiaqtut. Pulluni agaayyuviginiagaa Agaayyun, aasrii uqausigilugu Agaayyun ilumun akunnapsitñi innilugu.

Atisriñiq Agaayyuviñmi

²⁶ Aniqatiumaan, qanuq uqağisivisa? Katiragikapsi atautchimun, iñuk atuutiqatlaluni, atlasuli ilisautritlalluni, atlasuli quliaqtuatlaluni Agaayyutim sagvikkañiñik iñmiñun, atlasuli uqatlaluni nalunaqtuanik uqautchiñik, atla uyyuugtigitlugu taavrumiña uqautauruamik, aglaan iluqatiñ tamatkua atuumalich sayyillaagutiksraulutiñ ukpiqtuanjuruun. ²⁷ Iluqasri uqağniağupsi nalunaqtuakun uqautchikun, malğukunniñ piñasrut uqağlich, aasriñ atausriullaalutiñ, atausriqsuli uyyuugtigitlugu. ²⁸ Aglaan uyyuugtiksraitpan, kiña iñuk uqağuuruaq nalunaqtuakun uqautchikun tauksruisaağli agaayyiaqapsi uqałhiñağluni isrumamiñi iñmiñun Agaayyutmunlu. ²⁹ Malğuk naagaqaa piñasrut sivuniksriqirit uqağlich, aasrii atlat isivğüqtaulutiñ sumik uqaqtilaanatnik. ³⁰ Aasriñ Agaayyun sagvutrikpan ilumutuuruamik iñuñmun aquppiruamun tamaani agaayyuviñmi, sivulliq uqaqqaqtuaq qasruğli. ³¹ Atakkii iluqasri uqautaułhiñaurusri Agaayyutmun atausriullaaluri ilitchitqulugich avatmiñ pitchuksaağiqulugillu avatmun. ³² Iñuk uqaksriusriaqqtuaq Agaayyutmiñ aňalatağitlaruq iñmiñik irrutchiğmigun [aasriñ utaqqiugatlaplugu uqaksrani]. ³³ Agaayyutim atuumapkatlaitchaa aupiłłatiq katimałpsitni atakkii nanipayaaq Agaayyun itman qinuiñnaqqtuq atiugautmiglu.

Tamatkunatun ukpiqtuanjuruatun atlani inipayaani pilğusiatitun taatnatuntuuq pirusraupmisi. ³⁴ Ağnasri nipaisaaqtuksraupmiut katimałpsitni. Atakkii uqaquraunğitchut sulı qaukñuyummatait-chuksraurut. Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim malıgutaksrañani. ³⁵ Iłisimasrukkumiñ sumiksamna, apiqsruğlisigiñ uitiñ kiñuniğmikni. Atakkii kanjunaqtuq ağnam uqałiksraña katimarağikapsi agaayyuviñmi. ³⁶ Suva? Agaayyutim uqałha aullağniñiñiñiqsuq ilipsitniñ naagaqaa ilipsitñułhiñaq tikiuamangiñiñiqsuq! ³⁷ Kiñapayaaq iñuk isrummatigigumi iñmiñun sivuniksriqirauniłuni naagaqaa aatchuusriaqañiłuni Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ, tarra kanıqsimaraksrağigai tamatkua aglaatka ilipsitñun Agaayyutmun tillisiginilugich. ³⁸ Tarra sulıqutiginasiuñ taatnasriq iñuk suksraqanğitchuaq aglagikkamnik. ³⁹ Taatnamik, aniqatiumaan, pilıqutigitillapiaqsıuñ uqaqtausrułiq Agaayyutmun, sulı nutqaqtitnagich uqaqtuat nalunaqtuakun uqautchikun. ⁴⁰ Aglaan supayaat pisigik nalaut-tillugich sulı iluatmun aňalataağlugich.

Añipkakkaułha Christ-ñum

15 ¹ Aniqatiumaan, itqaumatqugiga ilipsitñun quliaqtualıga tusraayugaagiksuaq ilipsitñun. Taimñauruq tusraayugaagiksuaq taimani akuqtuağikkaqsi sulı tuniqsimavigikkaqsi pakma. ² Anniqsukkauniaqtusri

ukpigituiñağupsiuñ taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuağikkağa ilip-sitñun. Aglaan ukpiğingitchupsiuñ ukpiqsriğiqsi suunğitchuq. ³Taatnamik ilisautianikkipsi ilisautigikkañanik Atangum uvamnun; kanjqsiraksragigisi taapkua qulliuruat ilisauttutit, Christ-ñum tuqułha pisigiplugich killuutivut maligutlugu aglausimaruaq Agaayyutim Makpiğaañani. ⁴Suli ilisautianikkipsi Christ-ñum iluvikkaułhanik aasriiñ añipkakkaułhanik piñayuatni uvlut, maligutlugu aglausimaruaq Agaayyutim makpiğaañani. ⁵Añitqiqqaqhuni Christ tautuktittuq iñmiñik Peter-mun, sulipsuuq qulit malğunñun maliguaqtinun. ⁶Aquagun taavruma sagviğñiqsuq iñugiatlukhutij 500-miñ aniqatigiiñun katimapkaqługich, iñugiañiqsranjich iñuuplutijñsuli ilañich tuquaniksimagaluaqhutij. ⁷Tugliğiplugu sagviqsuq James-mun, aasriisuli iluqañitñun uqqiraqtañuruñun. ⁸Aquagun taavruma sagviqmıuqtuuq uvamnun, kia-unniñ niğiuginğitchaluakkaña Ataniğmun uqqiraqtaugisiñiñluña. ⁹Taatnaqłuña kamanaiññiqsauruña uqqiraqtipayaaniñ. Nalliummatingitchuñuñniñ tairaksrauluña uqqiraqtimik, atakkii nagliksaaqtitchimapluña iñuñnik ukpiqtuañuruñanik Agaayyutmun. ¹⁰Aglaan Agaayyutim piqpagivagitłuña simmiğñiğaa iñuułiğa iñuaqutritmigun. Ilaan iñuaqutritłapiałha piñiñlaunğitchuq uvamnun. Sakuutlukuña iluqañitñiñ aglaan uvapkuiñaq piñğitchuña atakkii Agaayyun savaktuq uvapkun iñuaqutritiğimigun. ¹¹Uvvaasriiñ uvañalu naagaqaa atlat uqqiraqtitlu quliaqtuağigikput taamna tusraayugaagiksuaq ukpiğikkaqsi.

Añipkakkaułhat Tuquñaruat

¹²Quliaqtuağuurugut Agaayyutmun añipkağniplugu Christ tuquñaruaniñ. Suvaatami ilasri uqağuuvat tamatkua tuquaniktuat añipkağumiñaiñ-ñiñiplugich tuqułiğmikniñ? ¹³Añipkağniangñiññiqpata tuquaniktuat, tarra ilumutuunğitmiñiqsuq Christ-ñum añipkakkkausrimałha. ¹⁴Aasriiñ Christ añipkakkkausrimaiññiqpan, quliaqtuałiçput atuğumiñaitchuq sumun, naagaqaa ukpiqutisri tañiğilłutij. ¹⁵Aa, iñuich ilitchuğinigaatigut uqağnipluta tañiğilaamik, atakkii uqağigikput Agaayyutmun añipkapiagniplugu Christ tuqułiğmiñiñ, aglaan tamanna ilumutuunayaitchuq tuquñaruat añipkakkauyumiñaitpata. ¹⁶Tuquñaruat añipkağniangñiññiqpata, tarra Christ añipkakkauymaitmiñiqsuq. ¹⁷Christ añipkakkauñiññiqpan, ukpiqsriğiqsi Christ-mik tañiğiññiqsuq aasriiñ suksraunğiqsuyumaaqtusrisuli pisigilugich killuutisri. ¹⁸Suli Christ añipkakkauñiññiqpan tamatkua tuquaniktuat ukpiqsriurauñplutij Christ-mik suksraunğiqsuttuuq. ¹⁹Ukpiqsriñiğupta Christ-mik anniqsuqsimaaqpatigut pakmapałhiñaq iñuułaptikni nagliñnağniqsraqtugut iluqañitñiñ atłaniñ iñuñniñ.

²⁰Aglaan pakma Christ añipkakkauñiaqtuq tuqułiğmiñ. Ilaa añipkakkauqqağniqsuq, taatnaqhuta ilisimarugut Agaayyun añipkaiñiağniługu

tuqujaruapayaanik ukpiqsriruanik Christ-mik. ²¹ Iñuk iluqani tuqu-srağumaruq atautchim iñuum savaağikkaḅagun. Taatnatuntuuq iñuk tuqujaruq iñuutlasriñaiaqtuq piqutigilugu atlam iñuum savaağikka-ḅa. ²² Atakkii Adam-kun iluqatiḅ tuquuruksaurut, taatnatun iluqatiḅ Christ-kun iñugutqikkisirut. ²³ Aglaan iñupayuraq aḅipkakkauğisiruq nalaunḅaruakun piviksralaamiguḅ, Christ sivulliuḅluni aḅipkakkauruq, tarrali aggitqikpan tamatkua Christ-ḅum pigikkani iñugutqiksitsikisigai. ²⁴ Taavruma aquagun isrukḅitchaaq tikitpan, Christ-ḅum qaiññaiağaa aḅaayuaḅutini Agaayyutmun Aapauruamun akiilianiikkumigich iluqai-sa aḅalatchisiqaqtuat suli iluqaisa saḅḅiqutiqaqtuapayaat saḅḅiqaquatlu. ²⁵ Christ atañuruksauruq uvluanunaglaan Agaayyun akimmatrianik-pan iluqaḅitiññ Christ-ḅum uumiksiraiññ. ²⁶ Tuquḅiq akiilikkauniaqtuq aqulliuḅluni uumiksri. ²⁷ “Agaayyutim Christ aḅalatchipkağaa supayaanik.” Itnağniqsuq Agaayyutim Makpiğaaḅani. Taatnaqami Agaayyun ilağau-tingitichuq iḅmiñik, aglaan iligai supayaat ataanun Christ. ²⁸ Agaayyutim taatnaaniikkumiḅ, ilaaptuuq iğñña Agaayyutim ataniqsimapkağ-niaqmiuq Agaayyutmun inillairuamun supayauramik ataanun Christ. Taimanigu Agaayyun kamañağniqsrauniaqtuq supayauramiñ.

²⁹ Suniaqpat tamatkua paptakkauruat pisigiplugich tuqujaruat? Tuqujaruat aḅipkakkauyumiñaipiaqpata, suvaata iñuich paptaaqtiñ-niaqpat pisigiplugich tuqujaruat? ³⁰ Iḅmun aḅipkağñaiaḅiq piitpan suvaatami anayanniuḅpiḅ ataramik quliaqtuağikapku tusraayugaa-ğiksuaq? ³¹ Aniqatiut! Kigiññiğvigirağigiga tuqqun uvlugağipman. Tusraayugaağiksuakun ukpiqsriruağugniqsusri, suli taatnaqluḅa quviasuutigiğipsi Christ Jesus-kun atannaptiguḅ. ³² Ephesus-mi aḅuyak-kaluagaḅpkiḅ iñuich atriqaqtuat liilaa iqsñaiaqtuatun niğrutitun, sumik piññakkumiñaitpiḅ taatnaḅapkun? Tuqujaruat aḅipkağniangitpata, tarra “Niğisa imiqtuağutalu, atakkii uvlaakun tuquniaqmiugut.”

Isaiah 22:13

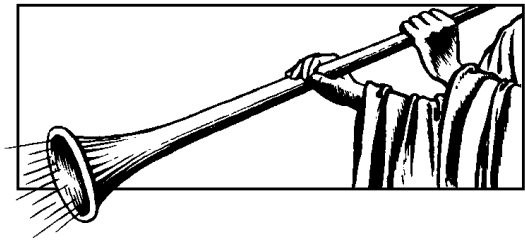
³³ Kinnipkaqasri iñuḅnun uqaqaqtuanun uumiḅa aḅipkakkauḅikun. “Piqasiqsuutiguḅpsi piğiitchuanik piqatnaanik taatnaiğisirusri ilinji-situn.” ³⁴ Isrummitqiññaqsigaasri killuliqitqiñğigusri. Iḅsri nalurutsuli Agaayyutmik. Taamna uqağigiga kanḅutchaquğaluaqhusri.

Qanuq Aḅipkağniaqpisa?

³⁵ Iñuk apiqsruqpiaqmiuq, “Qanuğutiḅ tuqujaruat aḅipkağniaqpat? Qanutchimik timiqağniaqpat aggiğumiḅ?” ³⁶ Isrummatuññaqpat ilipni! Nautchirriikavich nautchiaksranik nunamun nautlaitchut nauriağuglutiḅ tuquqqağaluaqatiḅ nunami. ³⁷ Aasrii nautchiaksraq nautchirriu-tikkan qiññaqangitichuq nauriatun nauniaqtuatun nautchiaksramiñ.

Nautchirriirutin mukkaaksrağugumaaqtuamik naagaqaa nauruksraurua-
mik. ³⁸Aglaan Agaayyutim nautchiaksraq nauriağugtitchuugaa itqukkani,
suli nautchiaksrallaa naurisuuruq qanutchiuğimusun. ³⁹Taatnatuntuuq,
iluqatiñ uumarupayaat atlakaagiiñik timiqagtut, iñuich atautchiiñamik
timiqagtut, niğrutitsuli atlakaagiiñik timiqaqmiut, qaluitsuli atlakau-
rut, tiñmiatsuli atlakaupmiut. ⁴⁰Sulipsuuq qilañmiittuat atlakaanik
timiqaqmiut nunamiittuaniñ. Piññaqnauta at qilañmiittuat atlauruq
piññaqnautaaniñ nunamiittuat. ⁴¹Siqiñgum qaumanğa atlauruq qauman-
ganiñ tatqim, suli uvlugiat atlakaagiiñik qaumaniaqagtut qivliquulakamiñ
qilañmi. Uvlugiallaa atlakaagiiñik qaumaniaqagtut atlamiñ uvlugianiñ.
⁴²Taatnatun itkisipmiuq anjpkakkaukpata tuquñaruat. Timigikkavut
pakmapak ittut nautchiaksratun nautchirriutauruatun nunamun.
Tuqusruurut iluvikkauplutiñ. Aglaan anjpkakkauniağupta tuquğimniñ
timiqagñaiaqtugut tuquyumiñaitchuanik. ⁴³Iñuum timaa iluvikkaukami
piññaqnaitchuq saññiitluni. Aglaan Agaayyutim anjpkagñaigumiñ
piññaqnaiaqtuq saññiqaguni. ⁴⁴Pakma timivut nunakñaqtaurur,
aglaan anjpkagupta timivut qilaññaqtauniaqtut. Timiqaqapta tuqusruuruamik
uvani nunami, ilisimarugut timiqagisiñipluta tuquyumiñaitchuamik
qilañmi Agaayyutmi. ⁴⁵Aglausimaruq Agaayyutim Makpigaañani itna,
“Iñuqqaq Adam iñuusriğugniqsuq,” aglaan aqulliq Adam irrusriğug-
niqsuq qaitchiruaq iñuugimik. ⁴⁶Irrutchim timaa sivulliuñgitchuq.
Nunakñaqtam timaa sivulliuruq, aasriili aquagun irrutchim timaa.
⁴⁷Iñuqqaq nunakñaqtauruq iñiqtauruq mağğañaniñ nunam, tuglia-
aasriiñ iñuk qilaññaqtaupluni. ⁴⁸Iñupayaañi nunam ittut iñuqqaatun
iñiqtauruatun mağğamiñ. Iñupayaaq pigikkaña Agaayyutim ittut
taavrumatun qilaññaqtauruatun. ⁴⁹Pakma atriqagtugut iñuktun nunak-
ñaqtauruatun. Taimanigu atriliutiniaqtugut iñuktun qilaññaqtauruatun.
⁵⁰Aniqatiumaañ! Taamnauruq uqautigikkaga, iñuum nunami timiqaq-
tuam uiviñiqaghuni auqaghuniñ piññaaktaagiyumiñaitchaa añaayquataa
Agaayyutim. Taatnatuntuuq timi tuqusuruuq aırağaghuni itchumiñait-
chuq piungigangitchuami aırağatlailluni.

⁵¹Naalağniłlagitchi, uqautigipsi nalunaqtuamik itna—iluqata tuqu-
nianğitchugut, aglaan
iluqata simmikkauniaqtu-
gut. ⁵²Simmikkauniaqtugut
akkuvaaurapiaq,
sukatluglugu siqungipak-
sağniñaniñ irim, aqulligmi
qalğuqtaqpan. Qalğuqtaun
nipliqsağluqqaqtuq iluqatiñ
tuquñaruat anjpkagñaiaqtut

(1 Co 15.52)

tuqquqtikkumiñaigutin, aasriiñ iluqata iñuusrugaaqtuagut aatchuusriaqağ-niaqmigut nutaamik timimik. ⁵³Iñupayaam timaa simmiqsitaksraigaa atakkii nunakñaqtauruaq timi tuqusruuruq aurağaqhuni, aglaan taimanigu nutauruaq timikput tuquyumiñaitchuq aurağatlatitluni. Una atriqaqtuq iñuk mattaqmatun utuqqağtuqanik atnuğanik suli atiaqspmatun nutaanik. ⁵⁴Aasriiñ timi aurağaguuruq simmausiqpan aurağatlaiilaamik timimik suli timi tuqusruuruq simmausigluni tuqqutlaiilaamik, tarani tanjigñaqtuq aglausimaruq Agaayyutim Makpigaanani, itna,
 “Tuqufiq akiiliraullapiaqtuq.

Isaiah 25:8

⁵⁵Aatai tuqufiq, tarakñaaglaan tuqupkağumiñaigitin iñuich.
 Aatai tuqufiq, tarakñaaglaan atniağumiñaigitin iñuich.”

Hosea 13:14

⁵⁶Tuqułhum atniatlagaatigut killuqsqaqta, suli killuqsaun sanji-qutiqaqtuq maligutaksratigun aňalatiqaqhuni. ⁵⁷Aglaan quyanaqtuq Agaayyun! Atakkii akimapkağaatigut atannaptigun Jesus Christ-kun. ⁵⁸Taatnamik, piqpagiplusri aniqatiumaan, payanaigitchi ukpiqsriipsitni, tuniqsimatitchi suli savautriłusri Ataniğmik ataramik pisuqtilaapsigun, atakkii ilisimagiksi savautriłiqsi Ataniğmik ingiłha suilaamun.

İliraksraq Ukpiqsriuanun

16 ¹Pakma aglañniaqtuñuq iliraksrakun iñuiñun Agaayyutim Jerusalem-mi. Uqautigitka ukpiqtuanuruat atlakaagiñi nunaaq-qini Galatia-mi qanuqhutin iliraqsułhat maniñnik, aasriiñ pitqugipsi taatnatupiaq. ²Minguiqsiağvipayaani atausriullaalusri tugvaitqugipsi ilaviñganik manium akiññaktaagikkapsi aggigñałhamnunaglaan; tut-quqtuilaayumausri qanutun pitłakkapsisun. Taatnağupsi iliraksraq inuqnaqsiniğitchumauq aggiguma. ³Aasriiñ aggiguma tuyuginiağitka aatchuutisri piqasiğlugich tuyuutinik ukpiqtuanuruanun Jerusalem-mi iñuktigun nalupqinaigikkapsigun. ⁴Nakuuluni itkaqsikpan aullałiksrağaptuq, ilinisa malilhiñaupmigaatna.

Paul-ñum Sivunniugutai

⁵Utlañniağipsi Macedonia-kuaqqağluñu; atakkii apqusraağniağiga Macedonia. ⁶Nayuqtaullakpiağipsi naagaqaa ukiiłluñu ilipsitni, aasriiñ aullağniagitchuma aatchułhiñaugipsitna inuğikkamnik iglaułiksramni napmupayaq. ⁷Tautugumangitchipsi akkuvauralhiñaq apqusraalhiñağusri, aglaan nayuqtuatluuraallagukkaluağipsi, Atangum pitqukpana. ⁸Aglaan Ephesus-miinniaqtuñu Pentecost-liqiniałhatnunaglaan, ⁹atakkii kamañaqtuam savaaqağviksrallautam anmautigaan, naagasuli inuğiak-tut akilililisuqtitka.

¹⁰Timothy agğiğniqpan, qaunagiyumagiksi tutqiksauñksrañagun ilipsitñiittuallañhani, atakkii savautriruq Ataniğmik, uvaptuntuuq. ¹¹Nallipsiunniñ nağğuginğilliñ. Aullaqsappan ilipsitñiñ ikayuğumagiksi iglauñhani quviasuguni, ilaali utiğasrauğumuusq uvañnun. Niğiugigiga tikiñksraña piqatiqağlugu aniqatiunik. ¹²Uvvasuli aniqatiptigun Apollos-kun: suamasriplugu kiikaaqsrupağaluagñiğiga utlaqupluñsri piqasriğlugu atlanik aniqatiunik, aglaan piyummatigingitchaa aullañksrani pakma. Utlaññağasri piviksranikkumi.

Uqautipsaagutit

¹³Qaunagititchi pigiitchuamiñ, makittaagigusri ukpiqsriñipsitñi, qapiñaillusri supayaani. Saññisitchi tuniqsimalusri Ataniğmun. ¹⁴Supayaaq savaagilugu piqutigilugu piqpaksriñiqsi. ¹⁵Aniqatiumaañ, ilisimasruknağisi tupiqatiñi Stephanas-ñum. Iliñich ukpiqsriqaaqtuañurur nunami taggisiliñmi Achaia-mik, aasrii iluqnauqsimapiagataqhutiñ ikayuiñiğmiknun ukpiqsriuanik atlanik. ¹⁶Pitchuksaagipsi tupigitquplugich iñuich taatniittuat suli kisupayaaq ikayuqtauruaq ukpiqsriuanun. ¹⁷Quviasruutigigitka agğiğhat Stephanas-ñum Fortunatus-ñum-lu Achaicus-ñumlu, atakkii iliñisa ikayuğaatña uvaniingitñapsi. ¹⁸Nutaqtiqlugu irrusriğa iliñisa quviatchaktitkaatña ilipsisuntuuq. Isummatigillautaqsigik iñuich taatniittuat.

¹⁹Ukpiqtuañuruat iñuuniaqtuat Asia-mi tuyuğasri nayaaññanik. Aquila-mlu Priscilla-mlu piqatigiplugich ukpiqtuat katimaruaq tupiğmikni pağliuğasripsuuq atanikun. ²⁰Iluqatiñ aniqatigiich tuyuğasri nayaaññanik. Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitчуakun piqpakkutiñikun.

²¹Pağlatit Paul-miñ. Uvaña aglallakkitka ukua argamnik. ²²Kiñaliqaa piqpaksriñiğitchuaq atañguruamik, Atañgum atanniğisigaa aggitqikkumi. Aa, Agğiğni, Ataniiq. ²³Uvvatuq iñuaqutrisaan Atañguruam Jesus-ñum nayuğlisi. ²⁴Uqautisukkipsi piqpaksrisilaamnik iluqapsitñik Christ Jesus-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Corinth-agmiunun

1 ¹Uvaña Paul, aasriiñ uqqiraqtigigaaña Jesus Christ-ŋum pisuħhagun Agaayyutim. Aglaktuña ilipsitñun ukpiqtuaŋuruanun Corinth-mi suli ukpiqtuaŋuruapayaanun iñuuniaqtuanun nunañani Achaia-m. Uvvaasriiñ Timothy aniqatvut uvamniittuq. ²Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqqtisrimaallaŋñaġlisi suli tutqiksillusri.

Paul-ŋum Quyagaa Agaayyun

³Quyanaqtuq Agaayyun Aapagikkaña atannapta Jesus Christ-ŋum. Ilaa aapauruq ilunŋuksriruq uvaptiknik suli Agaayyutaupluni araaqtuiħhiñaanuruq uvaptiknik. ⁴Araaqtuqtigigikput iluqaitñi iħui- ĺiugutigikkaptikni, uvagutsuli araaqtuiyumiñaqsipluta tamatkuniña iħuiłiugutiqaqtuanik taavrumiña araaqtuutmik akuqtuaġikkap- tiknik Agaayyutmiñ. ⁵Iłumun nagliksaallapiaqtugut savautri'apta Christ-mik. Taatnatuntuuq arauttutiqaqtugut atqunapiaq Christ-kun. ⁶Iħuiłiugaluannaŋapta tusraayugaaġiksuaq pisigiplugu, Agaayyutim araksimaagaasri uvaptigun annautisukhusri killiqiħipsitñiñ. Arakkau'ap- ta arautiqaġniaqmirusipsuuq akuqtuġupsiuŋ anuqsruħikun atunim iħuiłiugutiħiq uvagut iglutukkaptiknik. ⁷Niġiugaġikkaqput ilipsigun payañaitchuq. Iłisimagikput nagliksaagñiġupsi uvaptiktun Agaayyutim arauttutiqaqtinniagaasri uvaptiktun.

⁸Aniqatiumaanŋ, nalutqunġitchiptigiñ iħuiłiuiqtitauħaptigun nuna- ŋani Asia-m. Iħuiłiuiqtitauvagitluta qaaniqługu iglutuiħiksraqput nalupqigiliutipluguunniñ iñuutilaaksraqput. ⁹Iłitchuġigaluaġikput tikiummiñasugalugu tuqquviksraqput, aglaan taamna atuumaruq tun- ŋatqunġitluta uvaptiknun aglaan Agaayyutmun aŋipkaitłaruamun tuqunaruaniq. ¹⁰Tuquruksraġuġaluaqapta ilaan annautimagaatigut, aasriiñ annautriñapiaqtuq uvaptiknik; aa, nalupqisruutigingitchikput ilaa-

nun annautisrimaaliksrapput. ¹¹ Ilipsi ikayuqtuksraurusri injiqsruutiluta. Tarrali iñugiaktuat iñuich quyyatiksrqağisirut Agaayyutim aatchuutaagun qaisauruakun uvaptiknun kiuplugich injiqsrułhat iñugiaktuat iñuich.

Paul-ñum Simmiğñigaa Sivunniugutini

¹² Quviasruutigigikput una suli qauğrimmaagiutillautapta uqautigaatigut uuma ilumutuutilaanjanik, savaagigivut nanipayaaq suli pakma ilipsitñi ipqıñikun suli ilumutuulikun Agaayyutimiqnisauruakun. Tunjanğitchugut puqıtaatnun iñuich aglaan tunjarugut Agaayyutim iłuaqqutripłuni ikayuutaanun. ¹³ Tarra tuyuutivut agliqiağikkasri kanjıqsiñaitchuanunğitchut; kinnisunğitchipsigiñ uqağikkaptigun. Niğiuğagigiga kanjıqsitlasrıñiksraqsi ilaatnigun, ¹⁴ takku kanjıqsitlasrıñaurağaluaqmigiksisamma pakma. İlaatnimi nanğautiqatlaniağiptigut suli nanğagisipmigiptigiñ uvluani Atannapta Jesus.

¹⁵ Nalupqisruutiqağitchuņa taavrumiņa. Taatnamik tikiqattaaqqaagukkipsi, piqaquplusri ikayuusriamik tapillugik quviasruutmiglu. ¹⁶ Tikiqattaagukkipsi apqusraaguma sivutmunlu nunaņanun Macedonia-m utitmunlu nunaņaniñ Macedonia-m, ilipsitñun itqanaiyautitqupluņa iglauñiksramnun Judea-mun. ¹⁷ Taatna piyumakama, isrummitqigaqtaunıñıppik? Isrumavaluktusriunniñ sivunniğagasarugaluņa iñunısun nunam, aņñaqqaagłuņa tarani suli naagaqtauqsıłuņa.

¹⁸ Agaayyun tuniqsımaruq uqağikkagmigun. Taatnatuntuuq uqautivut ilipsitñun nalupqınaitchaqtut. Agaayyutim ilisimagai isrummitqitłaisilaaqputlu uqautigikkavutlu. ¹⁹ Atakkii Silas-lu Timothy-lu uvaņalu quliaqtaugutigigikput İğñiņa Agaayyutim, Jesus Christ, ilipsitñun. İlaa ingitchut iñuktun piñğiğaqtuatun aņıqqaaqhuni, aglaan ilaan pisuugaa uqautigikkani savaaniağniplugu. Agaayyutim aņiğutimagaatigut pisiğiplugu Christ-ñum savaaņa uvaptiknun. ²⁰ İluqaitñıkkii akiqsruutai Agaayyutim atuumapkağniğai Christ-kun. Taatnaqhuta nipliutigisruugikput Amen sumipayaaq iñuum kamaksruqmauņ Agaayyutim savaagıkkana Christ-kun. ²¹ Agaayyutim nappaqutaupkağigaatigut ilipsılu Christ-kun, suli uqsruqtıqhuta savaktautqupluta, ²² nalunaitņutaliquhuta pigiliutıpiqhuta iñmiñun aasriiñ ilıplugu İrrutchiñi uummatiptiknun nalupqisruutigingıqługu ilaanun pigitilaaptiknik.

²³ Aggıgıkkaluıñğamaunniñ Corinth-mun aggiñğitchuņa. Agaayyun ilisımaruq ilumutuulhanik uqağıkkagma ilipsitñun. Utingitchuņa Corinth-mun atniummatıqaqunğitłusri. ²⁴ Atannıqsunğitchipsigiñ ukpiqsrıñıpsıgun, aglaan savaqatıgisrukkipsi quviasruutiqaquplusri, atakkii ilisımarugut nalupqisruutiqağisılaapsitñik ukpiqsrıñıpsıgun.

2 ¹ Sivunniqsuņa utlatqıgunğitłusri aliatchaktıchaktuagıusri.

² Aliatchaktısrımanığıpsı kia quviasraağniaqpaņa avataagun ilipsi

isrumatuyaaktitapsi. ³Aglaktuŋa pisigiplugu taamna, utlakkupsi aliatchak-
titqunġitluŋa ilipsitñun quviasraaqtiksrannun. Nalupqisruutigingitchiga
quviasruutipkun quviatchaktinniaqtılaaqsi. ⁴Aglakama ilipsitñun
iħuillullapiaġataqtuŋa isrumatuyaakluŋa uummatimni qianŋaġma.
Aliatchaqtunġitchipsi aglaan ilisimatquġipsi atqunapiaq piqpaksriħiġa ilipsitñik.

Natqigutriħiq Killiqirimun

⁵Aglaan nallipsi iħuilliuqtitchiruam isrumaaluktingitchaŋa, aglaan
isrumaaluktitkaasri. Iħuilliuqtitchummataitchipsi itnaqama. ⁶Taamna
iñuk tatapsausriaqaaniktuq. Apainuruq anġutiplusri taamna inilla-
kapsiuŋ. ⁷Pakma natqigutiraksraġigiksi araaqtuġlugu taamna iñuk.
Taatnaġupsiuŋ annautiniaġiksi pilġuillullapiaħiġmiñiñ aasriiñ qapingit-
chumuugli. ⁸Taatnaqtuŋa inġipsi tuniqsimasriħaaquplugu piqpaksriħiqsi
ilaanik. ⁹Taavrumuuna aglaktuŋa ilipsitñun, atakkii uuktuaġukhusri
iħitħuġisrukluŋa tupiksisruupmagaapsi supayaakun. ¹⁰Natqigutrigupsi
taavrumiŋa iñuŋmik, natqigutipmigigaptuq. Aasriiñ qanutchikun natqi-
gutriruksrauniġuma ilaanun, pakma natqigutigiga pisigiplusri sivuġaani
Christ-ŋum. ¹¹Natqigutiguptigu taamna iñuk tuunġaq akimaniaŋitchuq
sukununniñ uvaptikniñ. Takku nalunġitmigivut ilaan qanuq suraġautai.

Paul Tutqiksiŋitchuq Troas-mi

¹²Tikitñama Troas-mun quliaqtuaġityaqługu tusraayugaaġiksuaq
Christ-kun, Atanġum piviksriñiħaŋa quliaqtuaqupluŋa. ¹³Aglaan tut-
qiksiŋitchuŋa irrutchipkun, atakkii paqingitlugu aniqatiga Titus tarani,
tarraasrii aullatqikluŋa tarakŋa Macedonia-mun.

Christ Akimmatauruq

¹⁴Aglaan quyyan illi Agaayyutmun ataramik akimmatriruamun uvaptiknik
Christ-kun. Siamitkaatigut tipraġiksautun napmunliqaa quliaqtuaquplu-
ta tusraayugaallautamik. ¹⁵Atakkii ittugut Agaayyutmun tipraġiksuatun
Christ-kun akunġatni tamatkua anniqsuumaatquat suli tammaummi-
ruat. ¹⁶Tamatkunuŋa tammaummiranun tipiqagtugut tuquħiġmik, aglaan
tamatkunuŋa anniqsuumaatquanun tipiqagtugut iñuħiġmik. Kiñasriiñ
nalliummativa taavrumuŋa savaamun? ¹⁷Kisimiŋ tamatkua uvaptiktun ittut
quliaqtuaatquat piŋŋuaġutaitchuakun ilumutuuruamik Christ-kun sivuġaa-
ni Agaayyutim. Uvagut inġitchugut iñuġiaktuatitun quliaqtuaatquatun
Agaayyutim uqaħhanik piññanġiutiginiaħhiħaġlugu.

Savaktai Nutaam Sivunniġutim

3 ¹Uqaviksaaqsiħitpisa? Naagaqaa inuqsraqpisa atlatitun iñuk-
titun tuyuutinik akuqtuyunaqsiħituta ilipsitñun naaga ilipsitniñ?

²Ilipsi tuyuutaurusri aglausimaruatun uummatiptiknun iñupayaanun ilitchuğitquplugu agliqitquplugulu. ³Aasrii atlanjuqtauruatigun iñuut-chipsigun ilisimanaqtikiksi tuyuutauiqsi Christ-miñ aglaağikkaqput. Taapkua tuyuutit aglaanungitchut agloutmik aglaan Irrusriagun iñuuruam Agaayyutim, aglaanungitluni aglagviksramun piliamun uyağanmiñ aglaan uummatipsitñun.

⁴Nalupqisruutigingillapiağivut tamatkua tumigiplugu Christ sivuğaa-ni Agaayyutim. ⁵Itnautigingitchikput savatlanilugu tamanna savaaq uvaptiknik, aglaan piqaqtirrutaagun Agaayyutim. ⁶Ilaan piqaqtitkaatigut savautritqupluta nutaakun sivunniutmigun. Taamna nutauruaq sivunniugun ingitchuq utuqqauruatun sivunniugutitun aglausimaruatun uyağanmun suli tuqupkairaqtuatun kisupayaanik tupiksriñgitchuanik. Agaayyutim nutauruaq sivunniugutaa qaitchiraqtuq iñuukigmik Ipqitchuakun Irrutchikun. ⁷⁻⁸Utuqqauruaq maliğutaksraq titiqtuqsima-ruq aglaatigun uyağanmun, aasrii Agaayyutim qaumanga sagvicsuq qaitñamiuñ Moses-mun. Kigiñaja Moses-ñum qaummağikpagitluni Israel-aagmiut qinilguitchaat, aglaan taamna qaumaniq aquvatigun piiqsuq. Maliğutaksraq tuqupkaisuuruaq qaummağillapiaqman qanutunkiaq qaummağitlukkisiva maatna savautriñiq Ipqitchuakun Irrutchikun? ⁹Uvvaasiñ utuqqaqtuq sivunniugun tikiutriruaq tuqqutaksraququtmik iñuñnun kamanautiqagñiqpan, qanutunkiaq kamanautiqatlukkisiva nutaaq sivunniugun tikiutriruaq nalaunjasripkaiğimik iñuñnun? ¹⁰Aasriisuli nutauruaq sivunniugun kamanatlullapiaqtuq utuqqauruamiñ sivunniugutmiñ. Taatnamik utuqqauruaq sivunniugun kamanautiqangigñiqsuq. ¹¹Taimña utuqqauruaq sivunniugun tikitchaluaqtuq qaumaniqpaurakun piiqsuq, aglaan nutauruaq sivunniugun itchağataqtuq kamanautiqatlullapiaqtuq.

¹²Taatnamik pigikaptigu taatnasriq niğiuğaq iqsisaillapiaqtugut quliaqtuağksraptigun. ¹³Moses-tun ingitchugut. Taalutchiğñigaa kigiñani uqautri'ami Israel-aagmiunun takku tautuqungitlugu qaumangum piigñiałhanunaglaan. ¹⁴Aglaan kañiqsitlaisimarut isrummatmiktigun siqquqsipkaqlugich. Uvluvannunaglaan irinich taalutaqaqtutsuli agliqipmata makpiğaanjiniñ utuqqaich sivunniugutauruat, takku kisimi Christ-ñum taalutaq piitlagaa. ¹⁵Uvluvannunaglaan agliqipmata maliğutaksramik Moses-ñum aglaananik isrumanjich taalutaqaqtutsuli. ¹⁶Aglaan iñuk mumikami Ataniğmun kañiqsisuuruq taalutaiqsitmatun. ¹⁷Taimña Atanguruaq pakma Irrusriuruq, aasrii naniitman taamma Irrusriaja Atangum ittuq patchisairvik. ¹⁸Tarraasrii uvagut taalutaiqsittuani qinigikput kamanautaa Atangum. Atlanjuğusaiñaqtugut ilitlasripluta ilaatun, suli Atangum Irrusrian ilisaiñaqtitkaatigut ilaatun akiğuktitlasriplugu kamanautaa Atangum.

Akisuruat Suurat Utkusriġiani Qikumiñ

4 ¹Agaayyutim qaitchigaatigut savautriġimik quliaqtuaqupluta naglikkutaagun. Taatnamik nikatchaktanġitchugut. ²Tununġanikkivut iriraqtuutitlu kanġunaqtuatlu. Pisaasruġmigautaitchugut. Anġalangitchikput uqaġha Agaayyutim kinnit-
 ñinġiaġutigilugu. Taatna pitġaitchugut. Iġisauttutigigikput iġumutuuruuq
 kañiqsiñaqsiplugu, sivuġaani Agaayyutim pipmatun. Isrummatmikni
 iġisimagaat iġumutuutillaapput. ³Tusraayugaaġiksuaq uqaġikkaqput
 iriqsimakpan, iriqsimahñiaqtuq tamatkunġa tammaummiranun. ⁴Tuunġaum
 anġalatchiruam marrumiġa nunamik qiñitlaiqsitkai ukpiq-sriñġitchuat
 kañiqsipkatġaiqġuġiġllu tusraayugaaġiksuaq, aasriiñ ayaupkaqtitauru-
 atun ittut. Ilaan tautuqunġikai kamanautaanik Christ-
 ġum atrigikkaġa Agaayyutim. ⁵Quliaqtuaġitġaitchikput uvaptiknik,
 aġlaan quliaqtuaġigikput Jesus Christ Atanġuniplugu, aasrii savakti-
 giġiptigut Jesus pisigiplugu. ⁶Agaayyun niqliqsimarug, “Qauma qauli
 taaqtuamiñ.” Aasrii qaggutigai uummativut qaitchikamisigut qaumamik
 iġitchuġitqupluta kamanautaanik Agaayyutim qiñiqapta kigiñanġanik
 Christ-ġum.

(2 Co 4.7)

⁷Aġlaan Agaayyun qaitchiruq tusraayugaallautamik Christ-kun
 uvaptiknun iñuġhiñauruanun, atriplugu iñuich tuvvaqsiraqtut
 akisuruanik suuranik iġulilianun qikumiñ. Iñupayaaq qiñiqtaksra-
 ġigaa taamna kamañaqtuaq sañġi uvaptikniittuaq agaayyutmiqnisau-
 tilaġanik, uvaptikniñ pisuñaqani. ⁸Iñuġiġiqtitaugaluagupta qanusri-
 payaakun akiġlipkaqtatġaitchugut,

qanuġviiqsitaugaluagupta nikaliġatġaitchugut, ⁹nagliksaaqtitauga-
 luagupta Agaayyutim suksraatġaitchaatigut; atniaqsigualuagupta
 tuqqutaunġitchugut. ¹⁰Ataramik anayanniuqtuaġaluagutugut iñuich tuq-
 qutchukmatigut Jesus-tun aasrii tautuñnaqsitquplugu iñuġha Jesus-ġum
 timiptigun. ¹¹Iñuuniaġaptikni ataramik anayanniuqtuaqhuta tuqqu-
 tauġimun pisigiplugu Jesus, taututlatquplugu inuuruuġuġha Jesus-ġum
 uumuuna tuquraġaqtuakun timiptigun. ¹²Anayanniuqtuaqtugut tuquġi-
 ġmiñ pisigiplugu quliaqtuaġiqput piqaquplusri isruitchuamik iñuġimik.
¹³Aġlausimaruq Agaayyutim uqaġhani, “Uqaġaqtugut takku ukpiqsriġ-
 ġapiaqhuta.” Taavrumuuna irrusriagun ukpiqsriġhum uqaġaqtuguttuq
 ukpiqsripluta. ¹⁴Iġitchuġiplugu Agaayyun anġipkairuq Ataniġmik Jesus-

mik, ilaan anjpkagisipmigaatiguttuq Jesus-tun, aggiutiluta piqatigilusri sivuḡaanun Agaayyutim. ¹⁵Iluqaan tamanna iglutukkaga ikayuutigigisigiksi. Inuigiaksilaahutin inuich tusraarut iḡaqqutaagun Agaayyutim aasriili inuigiaktuat inuich quyagillapiagñaigaat piqutigiplugu kamanautaa Agaayyutim.

Iḡuuniaḡiq Ukpiqsriḡikun

¹⁶Nalupqigingitḡugu tamanna nikaliḡangitchugut. Timivut piungit-mukkaluaqtuq irrutchiḡput nutaqtikkauruq uvluḡaḡipman. ¹⁷Tamatkua iḡuilliuḡutivut pakma sivikisuurami iḡhiḡaqtut. Itqanaiyaḡaatigut akuqtuḡuplugich Agaayyutim kamaḡniqsrat isuksraitḡutin quvianaji nakuutlullapiaqtuat iḡuilliuḡutiptikniḡ. ¹⁸Qiniḡtuiḡangitchivut sut qiniḡlakkavut aglaan sut qiniḡtlaisavut; atakkii sut qiniḡnaqtuat piigñaiaqtut, aasrii qiniḡnaitchuat taimuḡa inniaqtut.

5 ¹Iḡisimagikput palapkaaḡput irvigikkaḡput marrumani nuna-mi piungiqpan, taamnaami timikput, kiḡuniksraqaḡniaqtugut Agaayyutmi, inuḡtaunḡitchuamik argaḡmik, isuksraitchuamik qilaḡmi. ²Pakma imḡiqtauliḡuurugut, inuḡrugiplugu timinitḡiguta pakmaḡtauruamik atriḡugu atnuḡaatchiaqmatun. ³Atnuḡaakkaugisirugut timimik nutaamik atnuḡaiḡaḡumiḡaḡuta. ⁴Inuḡuḡḡapta uumani palapkaaḡmi inuḡhiḡaḡapluta, imḡiqtauliḡuurugut uqumaiḡuḡutiqaqhuta. Tuquyummataitkaluaqhuta aglaan itchumiḡsugut nutaami timimi pakmaḡtauruamiḡ. Atuummikpan tuquyumiḡaḡtuaq timi simmiḡisiruq tuquyumiḡaitchuamik inuḡḡiḡmik. ⁵Agaayyutim itqanaiyaḡaatigut taivrumuḡa. Ilaan nalupqinaiḡanikkaa uvaptiknun taatniinnaḡha aatchuqamisigut Irrutchiḡmiḡik. ⁶Taatnamik qapiḡḡataitchuurugut. Iḡisimagikput iḡuuniaḡaptikni uumani timimi piisaallaḡiḡput Ataniḡmiḡ. ⁷Atakkii iḡuuniaḡtugut ukpiqsriḡikun qiniḡitchaluaḡḡapta ilaanik. ⁸Qapiḡḡataitchugut, aglaan piitchumallapiaqtugut timigikkaptikniḡ aasrii anḡilaqsimaqatigisruliḡuḡu Ataniḡ. ⁹Taatnaqhuta sivunniutigigikput quyalisukḡugu, inuḡgaluaḡupta maani timiptikni naagaqaa taiḡani piigaluḡupta timimiḡ. ¹⁰Iluqata sivuḡanjutiruksaurugut aquppiutaqpananun Christ-ḡum atanguruam. Atausriuttaḡutin inuich akuqtuigisirut nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik maliḡullugu savaḡikkaḡtin inuḡḡaḡmiḡ timigikkaḡmiktigun nunami.

Savautriraut Iḡauraḡiliutigipkakkauḡikun

¹¹Uvva iḡitchuḡimagikput tatamnaḡtilaḡa Atangum. Taatnaqhuta pitchuksaḡivut inuich akuqtuitḡuplugich iḡumutuuruamik. Agaayyutim iḡisimagaa qanusriutillaapiaḡput. Taatnatuntuuq niḡiugaḡigiga iḡitchuqsrianiḡiqsi taavrumiḡa qauḡrimmaḡiutillautapsigun. ¹²Piḡniḡangitchugut

akuqtuyunaqsitqigukhuta ilipsitñun. Aglaan kiggutiksraqaagipsi tamatkunuja kamagitqusraaħhiñaqtuanun qiniğnaqtuakun, suk-sraqangitchuanun uummatmiutağmiknik. ¹³Uqautigikpatigut qauğrimmaagiññiluta piqutigigaa Agaayyutim, aglaan qauğrimmaagiñ-ñiğupta piqutigilħhiñağipsi. ¹⁴Piqpaksriħhan Christ-ğum ajalatkaatigut, atakkii ilisimagikput nalupqinaiqıluğgu atausriq tuquruuq piqutigiplugich iluqaisa iñuich. Taatnamik iluqatinj tuqupmiraqtut. ¹⁵Ilaa tuquruq pisigiplugich iñupayaurat, aasriiñ tamatkua iñuuruat inmiktigulħhiñaq iñuutqunğıqıluğgich aglaan ilaanun tuqqutriuamun iñupayaanik aasrii aņipkakkaupluni tuquħiğmiñ.

¹⁶Tarra uvakņaniñaglaan isrummatiqanğıqsugut iñuñmik ilaan qaaħhiñagun nunam iñuisun. Qaanıqsuami isrummatigigaluaqmisaqput Christ iñuħhiñaunıplugu, aglaan pakma isrummatigingıgikput taatna. ¹⁷Taatnamik kiñapayaaq pigiliutipkaqtuaq Christ-mun nutaagıuğaq-tuq. Iħiğruañj piiqsut. Iñuunialıqsuq nutaakun. ¹⁸Iluqatinj tamatkua agğıqsut Agaayyutmiñ. Agaayyutim ilauraaliutipkağaatigut inmiñun Jesus Christ-kun, aasriiñ aatchuqhuta savaamik qulıaqtuagıtquplugu ilaan ilauraaliutipkağisiñıplugich iñuich inmiñun. ¹⁹Uvvaami itnautigigiga, Agaayyutim ilauraaliutipkağai nunam iñui inmiñun Christ-kun, patchisiquatingıqıluğgich navguutinısigun. Aasriiñ qulıaqtuagıtqugaatigut iñuich qiniñiñaksriññıplugich Christ-kun. ²⁰Taatnaqhuta uqıraqtaurugut pisigiplugu Christ. Agaayyutim atuğaatigut uqautitqusri. Inğıgiğiğipsi pisigiplugu Christ, itnaqhuni, “İlauraaliutitqigitchi Agaayyutmun.” ²¹Agaayyutim Christ killuutailaapiaq irrutiginıgaa killuq-saqtautun pisigipluta. Taamna nalaunğasripkakkaurugut Agaayyutmi.

6 ¹Uvagut savaqatigiiħħaptikni Agaayyutmi inğıgipsi akuqtuqunğıtlugu Agaayyutim iħuaqputaa suñıllıağugıluğgu. ²Atakkii ilaa nipliqsuq aglausimaruami uqaħiğmi,

“Piviksraq nalautitman tusraagipsi.

Annıqsuğviksraq tikitman ikayugıpsi.”

Isaiah 49:8

Uvva pakma Agaayyutim akuqtuiviksram uvaptiknik nalautittuq. Uvluva annıqsuğviksram pakma tikitchuq. ³Kisumununnıiñ iñuñmun patchisiquitqunğıtchugut killukuagınipluta savaaqahıptikni. Taatnamik inillaiñgıtchugut putukkisautiksrañjanik iñuum apqutiksrañjani. ⁴Aglaan suragaħıpayaaaptıgıun qiniqtittugut savaktaupluta Agaayyutmun igılutuiħıkunlu, iħuiıllıuğutıkunlu, akiyalgunaitchuatıgunlu, sakiqnaqtuatıgunlu, ⁵ıpiğaqtuqsıuħıkunlu, isıqtauħıkunlu, ajalagı-luksıuħıkunlu, sakuuħıkunlu, siñıguiqsauñğıħıkunlu, niğısıuñnakunlu. ⁶Qiniqtıtkıput ipqıħıkunlu, ilısimaħıkunlu Agaayyutmik, anuqsruħıkunlu, iħuaqqutrıħıkunlu, İpqıtuakun İrrutıchıkunlu, ilımutun piqpaksrıħıkunlu,

7 uqaqałıkunlu ilumutuuruamik, sulı sañıagun Agaayyutim. Anıyautıqatuna tugluagıplugulu nalaunıarualıkun. 8 Qıñıqtıkıput kamagıkkaulıkunlu, kanıutchaktıtaulikunlu, uqağıtchiulikunlu pigııtcuakun nakuuruakunlu. Saglutunıgakkaupluta uqağaluıaııapta ilumutuuruamik, 9 nalunaqtuatun ilıpluta ilısımanağaluıaııapta, tuquaq-sıruatun ilıpluta inıusruagağaluıaııapta, anasrıñıuqsasıugaluıaııapta tuqqutaunğıtchugut, 10 isrumaaluktıtaugaluıaııapta quvıasruagaııtugut, inuqsıralııuqtuatun ilıpluta umıalıguqtıtchıgıaluıaııapta inıugıaktuanık, sıullıuqtuatun ilıpluta pıqağaluıaııapta supayaamik.

11 Aataı ilauraamaıı Corınth-mı, nunummsıngıtchıpsı uqaıtrıñıksrıptıkık ilıpsıtıñun. Uummatıvıt anımağıvıt ilıpsıtıñun. 12 Pıqpaksrıñııqput ilıpsıtıñık inuqtuummanğıtchuq. Ađlaan pıqpaksrıñıı uvaptıkık inuqtuummasrıruq. 13 Ađlaan pakma anımaqsıgık uummatısrı uvaptıkınun. Uqaıtıgıpsı uvaııa ilıđgaagıruatun ilıplısrı.

Agaayyuvıkpaııa Inıuruam Agaayyutim

14 Pıqasrıqsuıtınasrı ukpıqsrıñıtchuatıgun takku nalaunıarualığ-lu kılıqıñıđlu pıqatıgıılguıtchuk. Qaumaruaqtuıuq pıqatıqalguıtmiuq taaqtuamik. 15 Qanıgıtık atausrıñıuđumiñaqpak Christ-lu Belıal-lu (ıtınautauruaq tuungamık)? Qanıgıtık ukpıqsrıruaq pıqasrıqsuıtı-yumiñaqpa ukpıqsrıñıtchuakun? 16 Agaayyutim agaayyuvıkpaııa pıqasrıutıyumiñıtchuq aanıđanıtıñık. Agaayyuvıkpaııagaatıgıtıkı inıuruam Agaayyutim, ilaan nıplıđhatun,

“Irvıgıniagıtka ilıñıch inıunıaqatıgilugıllı.

Agaayyutıgıniagaatııa, sulı ilıñıch inıugıniagıtka.

17 Taamna pısigıluđu, pııgıtchı akunđatıñı, avıtıtchı ilıñıtıñı, nıplıqsuq Atanıq.

İłaksıatınasrı qaayugnaqtuaniñ.

Taatnađpsı akuqtugısigıpsı.

Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34, 41

18 Aapagıgısigıpsıtııa aasrıñı ıgñıgıgısigıpsı panıgilusrılu, nıplıqsuq Atanıq Saııııpayaaqatuaq.”

2 Samuel 7:14, 8

7 1 Pıqpagıkkamaıı, pıqağııaqapta tamatkunııa akıqsruutaııuanık ipqıqsaqta uvaptıkık qaayugnaqtuapayaamıñ tımıptıgun ırrutçıptıgunlu. Quyalılakput Agaayyın supayaakun atakkıı talugıgıput.

Paul Quvıasruktuq

2 Anımaıtıtıgıt uummatıpsıgun. Atnıanıgıtchıvıt inıuıch. Kılılukaqtıtchıñıtchugut inıunıık. İvayaqtııñıtmiugıt kısıumıkunıñ inıunıık. 3 Uqaıtıgıñıtchıga taamna patchısigısgusrı. Takku uvvaqam-

miq uqautimagipsi piqpaginiplusrı uummatiptikniñ. Piqatigiiksuguk iñuulhaptikni unniñ tuqułhaptikni. ⁴Nalupqisruutigingipiagipsi. Pikkutigipiagipsi. Arautiqallapiaqtuñ. Iluqaagun iñuillıuğutiptigun quviasrullapiaqtuñ.

⁵Tikiñjanıkaptauñniñ Macedonia-mun iñıqtuiqisñıgıtchugut. İñuillıuqtıtaurugut qanusripayaakun—naglikısaatıtluta ukpiqsriñıgıtchuanun iqsipkaqhutalu qamuuna. ⁶Aglaan Agaayyutim araklıgıuuruam tamatkunıñ nıkatchaktıtauruanık tutqıksipkağaatıgıt Titus aggıqman. ⁷Arakkaurugut aggıñhagun sulı arausıaqañhagun ilipsitniñ. İlaan uqautıgıatıgıt kimmutiqañlapsıgun tautuguktuñ, aliasruutiqañlapsıgunlu sulı piyummatıqañlapsıgun uvamnık. Taatnaqtuñ quviasrutluktuñ pakma sıvuanıgıniñ. ⁸Aglaktıgun tuyuutıpkun ısrumaalutchaktıtka-luağniqapsi, nunuurautigingıtchıgı. Saiñısuutilıgıluaga tuyuutma iñuillıuqtıtauraallañniqmasrı. ⁹Tarraasrıı quviasruutigingıtchıluagağı aliannıñlapsıgun, aglaan quviasruktuñ ısrumaalulhapsi simmiğniqmasrı. Aliannıñlapsi pisulıgıniğaa Agaayyutim ilipsitñun. Uvagut atnıangıtchip-si sukunniñ. ¹⁰Aliannıuqtunı Agaayyutıkun ısrumıtqıksıtchıraqtuq iñuum annıqsulıksrañanun. Taamna nunuurautaitchuq. Aglaan alıanañ nunam tıkuıtrıraqtuq tuqułıgmık. ¹¹Aliannıuqtusrı nalautlugu aliannıuğutıgıtqukkañaga Agaayyutim. Taavruma pılıqıpkagağıgasrı nalupqıgıngıqsıtılgı killukuangısilaaqsi, uumıgılıqsıtılgı killuq, iqsıgıpkıqıtuğı, inuğrugılıutıpkıqıtuğı ikayuutıñıksırağı, ısrumıqsıtılsrıunniñ anasrıñıuqsatlasrıplıgu taamna killulıqırıuq. Qanusripayaakun tautuktıkıksı patchısaunğıñıqsı tamatkunuuna savaapsıgun. ¹²Tarraasrııñ tuyuqtuñ aglaamnık pisıgısrıñaqnagu taamna iñuk killukuauqtuq naagaunniñ iñuk atnıummırıuq, aglaan sıvuğaañı Agaayyutim ilıtchuqnaqugıgı qanutun piqpaksrıqañıqsı uvaptıknık. ¹³Taatnaqhuta taavrımuuna arakkıptıgıt. Aasrııñ kısıan arausıraqput, aglaanlu quviatchallapiaqtugut Titus quviasruñniqman, atakkıı irrutçıgımgıgun nutaqtıkkıauplunı iluqapsıtıniñ. ¹⁴Takku nangagağıpsı supayaatıgun ilaanun, aasrııñ qapıñapkanğıtçıpsıtıñ. Uqautıgıkkıavut supayaat ilipsıtñun ilımutuurut, aasrııñ taatnatun nangautıgıkkıavut ilıpsıgun Titus-mun ilımutuuruttıuq. ¹⁵Aasrıı ilaan piqpagılıutıllapıpsısaagaasrı itqaqamıuñ tupıksrıyummatıqañıqsı, sulı pağla'apsıuñ kamaksrıñıkunlu taluqsrıñıkunlu. ¹⁶Quviasruutıgıllapıagağı nalupqısrıuutıaqama ilıpsıgun supayaakun.

Ukpiqtuanuruat Aatchuıñhat

8 ¹Uvvaasrııñ anıqatıut, ilıtçuqsrıtuqıgıpsı iñuaqqutrisaa-nık Agaayyutim qaisañanık ukpiqtuanurıuanun Macedonia-mı. ²Iñuillıuqpauragaaluanıgımiñ inuqsrıullapıagaaluaqhıtıñlu quviatchau-

gillapiaqtut, taatnaqhutiņaasiin tigungmataipiagnaqsut suuramiknik. ³Piyumiņaqtutilaagmikni aatchuęuurut, sipitluguunniin uqautigaluaqtitnatin. Uqagiyumiņağiga taamna. ⁴Uqapsaaqtuiņaęaatigut ikayuutitlasrisrukhučin savaakun Agaayyutim iņuiņi. ⁵Aatchuutiqaqtut nięiugingisaptigun, sivulliuplugu qaitlutin injmiknik Agaayyutmun uvaptiknunu Agaayyutim pisulhagun. ⁶Uvvaasriin tiliuęikput Titus aullaęniinjaniksimapmaun naatchaqtuauqplugu taamna savaallautaq akunnapsitni. ⁷Aasriin pillautagnaņqapsi supayaakun— ukpiqsrięikunlu, uqautrięapsigunlu, ilisimaęikunlu, piyummatiqatęikunlu, piqaksrięapsigunlu uvaptiknik—taatnamik tigungmataitqugipsi aatchuięikun. ⁸Tiliuęiņęitchuņa aatchuqulusri. Uuktuagukķiga piqaksrięiqsi ilumutuupiaqmaņaan aatchuęummatiqatęipsigun, ⁹takku ilitchuęigiksi iluaqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ęum. Sumik ayuqsranęitchaluaqhuni, piqutigiplusri unitchai umialgutini ikayugiaqhusri inuqsriulhagun. ¹⁰Uvva uqautigisrukķiga aatchuięipsigun. Nakuutlukkayaqtuq ilipsitni naatchupsiun aullaęniikkaqsi ukiutqik, takku sivulliuplusri aatchuięikunlu piyummatiqatęikunlu. ¹¹Kiikaa, naatchiun naanniaľhanunaglaan aullaęniikkaqsi uqutqik piyummatiqaqapsi, aatchuęusri pisuqtilaapsitni pigikkapsitni. ¹²Aatchuęupsi piyummatipsigun taamna aatchuun akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. Agaayyutim aatchuitqugaasri pigikkapsitni, aasriin pigingisapsitni. ¹³Nunurusunęitchipsi aatchuięimun qagavriuraaqtillugich atlat aatchuięikun. ¹⁴Pakma sippakuuqtuqtusri. Taatnamik ikayuiyumiņaqtusri inuqsraqtuani. Aquvatigunli sippakuuqtualigumın ikayugisigaasripsuq inuqsraligupsi. Iņupayaagli piqagumuq inuęikkaęmiņik. ¹⁵Aglausimaruatun uqatęni itna, “Iņuk katitchivaalľaktuauq sippakuutlaitchuq, aasriin iņuk katitchivaalľanęitchuaq inuqsraqanęitchuq.”

Titus Piqatiņilu

¹⁶Quyagigiga Agaayyun qaitchiruaq Titus-mun piyummatmik piyummatigikkaptun ilipsitun. ¹⁷Ilumutun Titus-ęum akuqtuęaa pitchuksaagutvut. Utlagupiaęatagaasri. Sivunniqsuq taavrumiņa injmiņik. ¹⁸Tuyuqaqmiugut aniqatmik piqasrięlęu nangautiqaqtuamık iluqaitni ukpiqtuanęuruani quliaqtualhagun tusraayugaagiksuamik. ¹⁹Aasriisuli, ukpiqtuanęuruat piksraqtaęinięaat iglauqatigitqupluta ilaanun tikiutiguptigin taapkua aatchuutit maniich. Savaaqalľaptigun taavrumuuna kamasruęikput Atanęuruauq Agaayyun aasriin ilisimanaqsipľugu ikayuiyumaľiqput. ²⁰Qaunatqiaęiguktugut kisumununniin iņunmun pasritqunęitľta aņalaľaptigun taapkuniņa mikturuanik aatchuutini. ²¹Piyummatiqagtugut nalaunęaruakun, kisian Atanęuruam qiniľhani inęitchuaq aglaantuuq qiniľhatni iņuič. ²²Piqasriqhutik taapkuak iņiņuk

tuyuqaqmiuguttuq aniqatiptiknik. Uuktuagaaluaqaptigu akulaiqı̄lugu ilı̄tchugı̄gikput ukpīgnaqtuanuutilaana. Pakma piyummatinipsaaqtuq ukpīgiliutipiaqhsuri. ²³Nallipsi apiqsruutigikpaun Titus, piqatigı̄giga savaqatigiplugu ikayuiı̄ı̄aptikni ilipsitı̄nik. Nallipsipsuuq apiqsruutigikpagik atlak aniqatiuvuk, uqqiraqtigı̄gaik ukpiqtuanuruat, aasriı̄n kamasruı̄gaak kamanautaa Christ-nım. ²⁴Taatnamik qı̄nı̄qtıtchumagiksi ukpiqtuanuruapayaanun piqpaaksripiatı̄qsi uqqiraqtinik sulı̄ nalaunı̄aı̄ha nanı̄gaqapsi taapkunı̄a.

İ̄irat Ukpiqtuaqatinun

9 ¹İ̄litchugı̄giga aglaktuksraungı̄sılaaga uumuuna aatchuutitigun pisigilugich Agaayyutim īnui. ²Atakkii ilı̄simagı̄ga ikayuiyumaı̄qsi. Uqautigillautaqsimagı̄psi ukpiqtuanuruuanun Macedonia-mi ilipsi ukpiqtuanuruasii Achaia-mi itqaniaı̄nı̄lusrı̄ aatchuutilaapsı̄gun uqiutqik. Piyumalaahı̄psı̄gun īnugiaktuat anaı̄laturut aatchuisukhutı̄n. ³Aasriı̄n aullaqtıtıkı̄ta aniqatiuvut. Itqanaitqugı̄psi aatchuiı̄ı̄ksrapsı̄gun. Uqautigillautaı̄gı̄psi itqanaitkisiı̄nı̄plusrı̄. Aasriı̄n taamna piı̄laanıtqunı̄gıtchı̄ga. ⁴Aasriı̄n Macedonia-ı̄miut agı̄qı̄pata malı̄glunı̄a ilı̄tchugı̄gumı̄trun itqanaiı̄nı̄sılaaqsi, kanı̄ıtchakpiatugut, ilipsipsuuq, nalupqinaı̄qsruıtı̄gılaanımipkaqhsurı̄lu uqaı̄gillautaqhsurı̄lu. ⁵Tarra isrummiqsunı̄a aniqatiuvut pitchuksaagukı̄lugich tı̄kıtquplusrı̄ sivuani agı̄ı̄ı̄ksrapta. İ̄lını̄sa itqanaiyagı̄sı̄gaat akiqsruutigı̄kkaqsi, sulı̄ aatchugummatı̄qaqı̄gı̄psi nunurausrunı̄aqasrı̄.

⁶İtqaı̄glugu una, īnuk nautchirriı̄ruaq īnugiapiangıtchuanik nautchiaksranik katıtchiı̄nı̄aqtuq īnugiapiangıtchuanik, aasriı̄psuuq īnuk nautchirriı̄ruaq īnugiaktuanik katıtchiı̄nı̄aqtuq īnugiı̄allapiaqtuanik. ⁷İ̄nı̄ulla aatchugı̄lı̄ sivunniutaagun isrummatmi, tigummatı̄galugu pisunı̄aqanı̄ sulı̄ nunurı̄kkausrunı̄aqanı̄. Agaayyutim piqpagı̄gaa īnuk aatchugı̄uruuq quviasrukı̄huni. ⁸Aasriı̄n Agaayyutim aatchugı̄umiı̄nagaasrı̄ sipı̄llugu inuı̄gı̄kkaqsi, ataramik sippakuuqtualı̄gı̄usrı̄. Aasriı̄n aatchuutiksraqtı̄lasrı̄gisı̄rusrı̄ savaallautapayaanun. ⁹Aglausı̄maruatun Agaayyutim uqaı̄hı̄ni,

“Nunniı̄uqtı̄ siamıtmatun, īnuk aatchuiı̄nı̄qsuq suuraı̄gı̄miı̄nik siqı̄nataitı̄lunı̄ inuqsraqtuanun.

Taapkua itqaı̄gı̄sı̄gaat ilaan iı̄huaqqutaa taimunı̄a.”

Psalm 112:9

¹⁰Agaayyun aatchugı̄uruuq nautchiaksranik nautchirriı̄ruamun qaqqı̄amı̄glu niqı̄ksranik. Taatnatun ilaan īnugiaksiı̄nı̄agaı̄ suurat piı̄gı̄kkaasrı̄ aasriı̄ı̄ı̄ aatchuutı̄lasrı̄yumagı̄ksı̄ atlanun inuqsraqtuanun. ¹¹Inuqsranı̄gı̄nı̄aqtusrı̄ supayaakun tigummataı̄ı̄psı̄gun. Tarra savaaptı̄gun īnı̄uch quyyatı̄qaı̄nı̄agaat Agaayyun. ¹²Savaapsı̄ ikayuga-

luaǵnigai inuqsriuǵluqtuat Agaayyutim iñuñi, aglaan taavrumuunaptuuq iñuǵiaktuat quyyatiqallapiagñaigaat Agaayyun. ¹³Savaapsigun nalupqi-naigñaigiksi ukpiqsriǵiqsi Christ-kun, aasriili iñuich ikayuusriaqatuat nangagisigaat Agaayyun tupiksriǵǵapsigun tusraayugaagiksuamik suli tigummataiǵǵapsigun ilinǵitñun suli iluqanǵitñun atlanun iñuñun. ¹⁴Aasriiñ iniqsruutiniagaasri piqatigisrukhusri pisigiplugu kamañaqtuaq iñuaqputaa Agaayyutim qaisaña ilipsitñun. ¹⁵Quyyan illi Agaayyutmun uqautigilgunaitchuatigun aatchuutaigun.

Paul Patchisaiññirug Savautriǵigmiñi

10 ¹Uvaña Paul. Inǵigipsi Christ-ñum aggañaiǵigmigun piisaanǵiǵigmigunlu. Taluqsraliǵuunigipsitña piqatau'ama ilipsitñi, aglaan piqataunǵitñama ilipsitñi taluqsraiññipluña tuyuqtuutipkun. ²Nunuriyumiñaitchipsitña taluqsraitquluña nayuutiguma ilipsitñi. Sivunnisunña akilǵilǵisugukǵugich tamatkua uqaqtuat iñuuniusriaǵnipluta nunam iñuisun. ³Iñuuniagaaluñnapta timigikkaptigun añuyangitchugut nunam iñuisun. ⁴Añuyautivut añuyautiginǵitchai nunam iñuiñ, aglaan atuǵikput Agaayyutim saññiqpauraña akiilip-lugich iluqaisa tamatkua akilǵilǵisuuat [tusraayugaagiksuamun]. ⁵Piyaquqtaǵivut uqavaaǵutipayaat niaquqtusriǵhatlu iñuich takku taatnatchich iñuich sappugutaurut atlanun ilitchuǵihiksrañatniñ Agaayyutmik. Isrummitqiksitkivut iñuich Agaayyutikun tupiksritlasrip-lugich Christ-mik. ⁶Anasriññuqsaiǵhiñaagutugut tupiksruutaitchuanik, ilitchuqsripqauraǵupta tupiksriyumaǵipsitñik ilipsitñik.

⁷Qinǵiññaqtusri sunik qaǵhiñakun. Kiñapayaaq ukpiqsriñigumi piginiǵluni Christ-ñum isrummatigitiǵliuñ. Piginigumi Christ-mun taatnatuntuuq pigipmigaatigut Christ-ñum. ⁸Uqavigaaǵutigillakkaluǵupk uunniñ saññiqutiqaǵiq Agaayyutim qaisaña uvaptiknun kanñusruutigi-yumiñaitchiga. Ilaan uvaptiknun ikayuqugaasri makitatlasritqplusri Christ-kun. Taavruma saññiqutiqaǵhum piyaquqtaqtitchumiñaitchaa-sri. ⁹Iqsisaagunǵitchipsi tuyuqtuutipkun. ¹⁰Ilañich iñuich uqagñiqsut, "Tuyuutmiñi uqalguruatun ittuq, aglaan nayuutikami irrusriaǵuuniqsuq sayaitchuatun, uqautriǵhasuli suiǵatun itluni." ¹¹Taatnatchich iñuich isrummatigilitruñ una, aglaan savaaǵisruugivut uqautigikkavutlu aglakkavutlu inñapta naagaqaa piiñnapta. ¹²Iǵaliqsuutiyumanǵitchugut tamatkunña iñuñun unniñ atriǵiummatiluta uqaguuruanun nakuuniraaqhutinj. Uuktuutiqaǵhiñaqtut inmiknun naipiqtuuti-plu-tiñlu. Kanǵiqsisaiǵiqtiñ qiniqtitkaat uuktuutigiaqsi'aminj avatmun naipiqtuutiaqsi'aminlu. ¹³Uqavigaaǵagunǵitchugut uvaptigun aglaan uqaviutigiǵhiñaugikput savaaksriusriaqput Agaayyutmiñ; taavrumuuna ukpiqsritlasrirusri savaaptigun. ¹⁴Qaañiaǵautrangitchugut

uqaqapta ilāginiplusri savaaptikni. Takku tikiutiqqaagikput tusraayugaagiksuaq Christ-kun ilipsitñun. ¹⁵Uqaviutigingitchikput atlat iñuich savaañat. Aglaan niġiugaġigikput una, ukpiqsriġiqsi sanġisikpan siamitlasrigisigikput tusraayugaagiksuaq avanitchiapsitñun ittuanun. ¹⁶Quliaqtuaqatlasrirugut tusraayugaagiksuaq nunaaqqiñi atlani. Uqavigaagutigisrunġitchikput savaaġianikkañat atlat iñuich nautchii-viñmikni. ¹⁷Iñuk uqavigaagñaġumi, uqavigaagutiqaġli Agaayyutmik kisianik. ¹⁸Agaayyutim akuqtuumatlaitchaa iñuk uqavigaagtuq iñmiñik nakuuniraqħuni aglaan ilaan akuqtuġisigaa iñuk nakuugikkani.

Paul-lu Uqqiraqtinġuaqtuallu

11 ¹Uvvatuq Agaayyutikun anuqsruturaallaksitġa kinnañaaqtuatun itkaluaġniġuma. Anuqsrutillaġniapiaqsitġa! ²Takku siqñagipiaġipsi Agaayyun siqñaqsrīmatun ilipsitñik. Atrīaqtusri ipqitchuatun ilāqatnikkumaqtuatun qaiññiakkaptun atautchimun ilāqatiksramun, taamna Christ-ġuruq. ³Nuyuaqqtigipsi isrummatisi qaayuġnaqsivīaq-tut suli killukuagūtīpkakkauviaqtusri ilūmutuuruamiñ piqaksriġiġmiñ Christ-mun, atrīpluġu nimīġiaq kinnitñiktuaq Eve-mik pisaasruġmi-gautmigun. ⁴Uvvaami iñuk agġiġuni quliaqtuagaqsikpan atlamik Jesus-mik quliaqtuagīngīsaptīknik, naagaunniñ akuqtuigupsi atlamik Irrutchimik tusraayugaagiksuaqmiġlu akuqtuagīanikkapsitñiñ, pitchiġia-ġisīruatun irrusriqatursi. ⁵Kiñulliqpiañuġiñasrugirūġa tamatkunakġa qaukħiunasrugīplutīġ uqqiraqtauruaniñ. ⁶Iḷisaqsīmaruatun uqaqtaulġuit-chaluaġuma, ilisīmarūġa sumik uqaqtilaamnik. Qiñiqtīkikput taamna nalupqīnaiqħuġu ilipsitñun supayaakun. ⁷Killuqsautauñiqpa uvāġnun atmuktiqama kivigukħusri quliaqtuagñiraġalūġa tusraayugaagīksuañanik Agaayyutim akīiḷaaqħūġa? ⁸Ivayaqtuirūġa atlaniñ ukpiqtuañuruaniñ akuqtui'ama ikayuutaatnik savautriġiħsraptiknūn ilipsitñik. ⁹Nayuutiħamni ilipsitñi, inuqsriuliqama iħuḷḷiūqtitchiñġitchūġa kisumik-unniñ. Aniqatiut agġiqamiñ Macedonia-miñ qaitchaat inuġikkapayaāġa. Supayaakun akiyaasrunġitchūġa ilipsitñun. Qaunatiqiaġikkisigīġa taamna. ¹⁰Christ uqaġuupmatun ilūmutupīaq taatnatuntuuq uqaġipmiġiġa ilūmutuuruq. Kia-unniñ iñuum nunañani Achaia-m nutqaqtitchumi-ñaitchaa uqavigaagutiqaħiġa quliaqtuaqama akīiḷaaġlūġa. ¹¹Suvaata quliaqtuaqpiq akīiḷaaqħūġa? Piqpaġiñiñiñivi? Agaayyun ilisīmaruq piqpaġillapiaqtilaapsitñik.

¹²Savaaġikkāġa savaaġituiñāġisigīġa, [amiami quliaqtuaqtuiñāġlūġa akīiḷaaġlūġa]. Taavrumuuna nutqaqtitchukkitka tamatkua uqavigaagtuat savaaqaġniplutīġ Agaayyutim savaañanik, tuvrapīaqħuġu uvagut suraġaħīqput. ¹³Taatnatchich iñuich tanġiḷaakun uqqiraqtaurut. Kinnitñiñiaħikun savaaqaqtut, qiññāġmikkun atlañġuġuurut ilīplutīġ

uqqiraqtaisun Christ-ɲum. ¹⁴Taatnaluasru! Uvvatakku tuunḡaq iɲmiñik qinñaniktaḡuupmiuq israḡulḡatun qaumam. ¹⁵Taatnamik quviḡusruutiksraunḡitchuq tuunḡaum savaktai qinñaniktaqpata nalaunɲaruafɔhum savaktaisun. Isruksrautaat taimanigu nalliusriaqagisiruq maligullugu savaaɲat.

Paul-ɲum Nagliksaaḡutaa Uqqiraqtaupluni

¹⁶Uqautitqigɔlpsi, isrummatiginasritɲa kinnanɲaaqtuatun inniɔuna. Kinnanɲaaḡnigaluḡupsitɲa akuqtuqsitɲa taatna, uqavigaaqtual-lakkumuunɲali mikiruoramikunniin. ¹⁷Uqautigikkaḡa tamanna pitqutiginḡitchaluaḡaa Atanḡum Agaayyutim. Uqavigaaqama kinnanɲaaqtuatun ittunɲa. ¹⁸Qiniqɔlugich inuḡiaktuat uqavigaḡutiqaḡuuɔhat nunakɲaqtanik sunik, uvaɲaptuuq uqavigumiñaqmiunɲa. ¹⁹Takku anuqsrutiraḡigisri quviagipluguunniin kinnanɲaaqtuat, ilipsitñik isrumatunivagillapiachusri. ²⁰Iɔatchiḡuupmiusri inuum savaktaḡrugipmasri, aqsaktuaqmasriɔu kinniplusri, nunuriraḡaqmasriɔu savautitqupluni, kamaḡniraaqman, suksraunḡiqmasriunniin patiktuqmatun kigiñapsigun. ²¹Isrumasrugnaqtusriɔu sayaitchuaɲuniɔluta suli taatnatun aɲalatchiñḡinñiɔluta. Kanɲunaḡniaqpisa! Kiñapayaaq taluqsraitɔluni uqavigaatlapman, taatnatuntuuq piyumiñaqmiunɲa—uqaguraaqtuɲa-suli kinnanɲaaqtuatun. ²²Iɔinich Hebrew-ɲuniqpat? Uvaɲaptuuq. Iɔinich Israel-aḡmiununiqpat? Uvaɲaptuuq. Kijuviaḡiniqpagich Abraham-ɲum? Uvaɲaptuuq. ²³Iɔinich savaktigivagich Christ-ɲum? Uvaɲaptuuq, aglaan savaktillautautluktunɲa iɔinittinñ—uqagugaaqtunɲasuli kinnanɲaaqtuatun. Savaaqatlukmiunɲa sakuullapiaqɔuna, isiqtakatautlukmiunɲa, ipiḡaqtuqsuupmiunɲa atqunaq, tuqqutitqayaqtaqɔuna inuḡiaktuami. ²⁴Tallimaniaglaan ipiḡaqtuqsuruɲa Jew-ɲuruaniin, malḡukipiani ipiḡaqsagñigni inullakɔugu atautchimik. ²⁵Piñasruniaglaan anaumiksiuruɲa anautanik, atautchimi miɔluqtukkauplunɲa uyaḡaɲnik, piñasruniaglaan umiaqpaiyaqtautiplunɲa, unnuagɔu uvluḡlu naaplugik tiktauplunɲa taḡiumi, ²⁶akulaiqɔugu iglauɔamni navianaqtuakuaqɔuna uliqpaɲniin tigliɲniaqtiniinɔlu, navianaqtuakuaqɔuna Jew-ɲuqatimñinñ Jew-ɲunḡitchuaniinɔlu, navianaqtuakuaqɔuna nunaaqqiñi suviksraiɔaamiɔu taḡiumiɔlu, navianaqtuakuaqɔuna tamatkunakɲa tanḡiɔilaakun aniqatauruaniin, ²⁷minguqtaḡuḡataqɔuna sakiqnaḡlu igɔlutuqɔugu, akulaiqɔugu siñiktuangiqɔuna, niḡisuksiuplunɲa imiḡuksiuplunɲalu, inuḡiaktuami niqiksraiɔliuqɔuna, atnuḡaiɔliuqɔuna itriḡruami. ²⁸Avataatigun tamatkua sut kigiññiḡvigiraḡigiga uvluḡaḡipman isrumaaluutiqaḡiḡa ukpiqtuaɲuruanun. ²⁹Nalliqsi sayaitman ukpiqsriḡimigun, uvaɲaptuuq ikpigipmiraḡigiga sayaiɔliuɔha. Nalliqsi killuqsaqtitaupman qiniqautisruugitka taatnaqtitchiruat. ³⁰Uqavigaaqtuksrauguma, uqa-

vigaagutiqağniaqtuŋa tamatkuniŋa qiñiqtitañiñik sayairrutma.

³¹Agaayyun Aapagikkaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, iñuich kamak-sruqtaksrağikkaŋat qañavak taimuŋa, iñisimaruq sagluuqtuangiŋsilaamnik.

³²Damascus-miitnama, kavanañata umialgum atiqaquam Aretas-mik qaunaksriñiqsuğaa nunaaqia Damascus-ŋum tigurautqupluŋa. ³³Aglaan ikipluŋa aguupmaŋmun atqaqtitkaatŋa igalikun katchimi aasriñ annaktitluŋa ilaaniñ.

Paul-ŋum Qiñiqquuraŋi suli Agaayyutim Sagviqsitaŋi

12 ¹Uqavigaaquapsaallaktuksrauruŋa sunnautiŋiŋitchaluaŋ-ŋaan. Aglaan uqautiŋiŋiŋitka qiñiqquuraat sut Atañguruam sagviqsitaŋi. ²Iñisimagiga aŋun ittuaq Christ-kun. Akimiağuuatilaat ukiut pianikmata mayuutrauruq piñayuatnun qilaich. (Timituummaan naagaqaa timailaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun iñisimaruq.) ³Suli iñisimagiga taamna aŋun mayuutrautillaanik inaatnun ayuruat. (Timituummaan naagaqaa timailaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun iñisimaruq.) ⁴Aasriñ taamna aŋun aullautikkaukami pakmuŋa, tusraaruq sunik uqağilgunaitchuanik uqautchimigun, suli iñuum uqautigiraksrağin-ğisaŋiñik atlanun. ⁵Uqavigaagutigiymuñagaluagiga pisigilugu taamna iñuk, aglaan uqavigaagumiñaitchuŋa uvapkun, kisanik sayairrutipkun. ⁶Aasriñ uqavigaatlagaluqłuŋa, kinnaqtuatun itchungitluŋa, uqağniaqtuŋa ilumun ittuumik. Pakmaaglaan uqaŋiqsuŋa taatna. Ilipsitñun isrumagitluqunğitchiga avataagun qiñikkaqsi naagaqaa tusraakkaq-si uvamniñ. ⁷Suli atchiksuaqupluŋa tamatkunuuna quvinaqtuatigun sagviqsautigun uvaŋnun, kakitlağnaq qaisauruq timimnun. Taamna kakitlağnaq uqqaqtigigaa tuunğaum. Ilaan naŋniğaŋa kamasraaqun-ğitluŋa uvamnik. ⁸Piñasruniaglaan ikayuqtisriuğaluqtuŋa Agaayyutmun, taamna piñguirrutiga piiquplugu uvaŋniñ. ⁹Uqautiñiñağaŋa, “Iñuagqutriñiğa naamaruq ilipnun, takku saŋŋiga naamasrisuuruq sayaiñliuqavich.” Taatnamik quyagiliutipsaagiga piñguirrutiga, Christ-ŋumli saŋŋia itchumuŋuq uvaŋni. ¹⁰Taatnaqłuŋa Christ piqutigiŋplugu quviasruguuruŋa sayaiñliuğim, pisaayugautauğimilü, sakiqniñliuğimilü, nagliqsaaqtitauğimilü, iñuilliuqtitauğimilü, takku sayaiñliuqama sayakturuŋa.

Paul-ŋum Isrumaaluutigigai Ukpiqtuanjuruat Corinth-mi

¹¹Uqaqtuŋa kinnaqtun uqautikapsi tamatkuniŋa, aglaan ilipsi uqaqsraaqłuŋa taatnatun. Ilipsi uqağiraksrağaluapsitŋa nakuuruakun. Atakkii kiñnullipiaŋuluŋa inğitmiuŋa tamatkunaŋa uqqaqtitillaunaunğitchapsit-ñiñ, suunğitchaluaŋnağma. ¹²Iñitchuqutai uqqaqtitipiaqtuam savaanurut akunnapsitñi anuqsruñkun, iñitchuqutitigunlu quvinaqtuatigunlu

suli saṅṅiṭluni savaatigun. ¹³Qanuqhusri piviaṅṅiṅiñīvisi atlatun ukpiqtuanjuruatun naṅṅitaqanḡitñama ilipsitñik iñuuniutiksrapkun? Natqigusrimaallaṅṅniaqsitṅa killukuagaṅsrugigupsitṅa.

¹⁴Piñayuatni tikitqattaathinaaḡuqtuṅa ilipsitñun.

Akiyayumiñaitchuṅa ilipsitñi, takku pakaaqanḡitchuṅa sunik pigikkapsitñik aglaan ilipsi, taatnatun ililgaat sunnaṅniutruruk-sraunḡitchut aṅayuqaamiknik, aglaan aṅayuqaat piraksraḡigaich ililgaatiṅ. ¹⁵Quyyatigipiagaḡa ikayuutiḡiga supayaakun qaisimaaq-luṅalu ilipsitñun. Uvvami piqpagiliutillapiaḡniḡupsi taatnatun, piqpagiraksraḡigipsitṅaptuuq. ¹⁶Ilisimagaluaqhusri, natmaunḡitchuṅa ilipsitñi, aglaan ilasri uqaqtut ilinipluṅa pisaasruqtuatun manniugit-ñiṅniḡniṅluṅa ilipsitñiñ kinnisipkun. ¹⁷Ivayaqtuḡniḡpisi nalliatigun iñuktigun tuyuḡiraḡakkapkun ilipsitñun? ¹⁸Pitchuksaḡiga Titus utla-quplusri, suli piqasriḡuḡu aniqatmik ilisimakkapsitñik. Titus-ḡum ivayaqtunḡitchaasri, takku isrummatiqaqtuḡuk iñuunniusriqaqhunuk atiruamik. ¹⁹Tuyuutiṭa isrumapkaḡuknaḡaasriḡu kiuniḡniḡluḡich akitñautiṅich ilisautriṅṅuat. Uqaqtuḡut sivuḡaani Agaayyutim takku savautigikput Christ. Piqpagikkamaaṅ, iluqaagun savaaḡikkaptigun makitammaaḡiksitquḡikput ukpiqsriḡiḡi. ²⁰Anayasruutigigiga utlak-kupsi iñuuniaḡiqanḡiñnaṅsrugilusri alḡaqsruutigikkapkun suli itmiluṅa niḡiuginḡisapsigun. Anayasruktuṅa uqavaaḡasrugalusri, siqñakkuti-qagaṅsrugalusri, qiniḡusri, iḡliktulusri, pigiitchuakun uqautikkutulusri, saṅurrutulusri, qutchiḡiḡikun niaquqtusriḡusri, atausriummataḡusriḡu. ²¹Anayasruktuṅasuli utlatqikkupsi, Agaayyutimnun atchiksillapiaḡtiḡik-sraḡa sivuqqapsitñi, takku qirratiginiḡitka iñugiaktuat killuqsaaniktuat sivuani isrummitqiṅñiurasruṅaqatiṅ uvuṅanunaglaan qaayuḡnaqtuamiñ, sayuṅaḡiḡmiñlu, suli timim pisuṅnautaaniñ maliṅṅuḡutiplutiṅ.

Aqulliich Kiliktuutit Ilammiuḡutitlu

13 ¹Uvva piñatchiḡitka utlautiḡiḡma ilipsitñun. Itqaḡilugu, “Kiñaunniñ iñuk pasikkutiqaqpan iñuṅmun ilisimariqaqtuksrau-ruq malḡuṅnik naaga piñasrunik nalupqisrunḡitchuanik ilumutuulḡhagun patchisim.” ²Kilianikkipsi nayuutikama tugliani, aasriñ kiliguk-kipsi aglaktigun nayuutingiḡamni. Uqautianiksima’apsi taimmani uqautigitiṅniḡaḡa iluqanḡitñun killuliqiruanun sivuani: utlautitqik-kuma qaḡanayaḡutiyumiñaitchut. ³Nalupqinaḡukkiksi Christ-ḡum uqaguulḡha uvapkun. Nalupqinaḡumiñḡiksi umuuna, Christ-ḡum siḡḡiqsuqmasri sayaitchuṅunḡitchuq, aglaan saṅṅiqapiaqtuq ilip-sitñi. ⁴Kikiaktuutraukami sayaitkaluaqtuq, aglaan iñuutqiksitkaa Agaayyutim saṅṅimigun. Taatnatuntuuq sayaitchaluqaqtuḡut ilaaton, aglaan ilitchuḡipkaḡipsi iñuuniaqtilaaptiknik Agaayyutim saṅṅiagun

Christ-tun. ⁵Qanuqitilaaqitchi uuktugusri ilipsitñik iñuugaluaqma-
 ñaapsi ukpiqsriñikun. Iñsimangitpisiuñ Jesus Christ itilañña ilipsitñi?
 Qiñiñnaqtinniañgiksi agaayyutikuagupsi—ukpiññuangisuağupsi. ⁶Aglaan
 uvvatuq iñituchugisriuñ agaayyutikuagqtilaaqput. ⁷Agaayyutigipsi savaaqa-
 qungitlusri pigiitchuamik. Qiñitlutqungitchikput nalaunñaniłuta. Aglaan
 savaağiraksrağigiksi nalaunñaruaq, inuqtuutigaluaqmatun iñirugutun-
 niñ. ⁸Takku akilñiñiqsunğitchikput iñumutuuruag aglaan savathinaqtugut
 pisigiplugu iñumutuuruag. ⁹Quviasrugaqtugut sayaitñapta aasriñ
 sanñisi'apsi. Iniqsruutigipsi nalaunñasripkatqñiksraqsigun agaayyu-
 tikuagipsigun. ¹⁰Taatnaqñuñ aglakkitka tamatkua nayuutingitñama
 ilipsitñi. Utlautianikkuma suammatisrunğitlusri atuqapku sanñiqutiqañiq
 Agaayyutim qaisañña uvannun. Taavrumuuna sanñiqutiqañikun makitatqu-
 gipsi, piyaqquqtağungitchipsi taavrumuuna.

¹¹Aniqatiumañ, aqulliuplugu, uvvatuq Agaayyutim maliguağlisi.
 Iñuaqsruğlugich piqutisri kamagilugilñu pitchuksaagutitka, anigutilusri
 avatmun qinuiññaqutilusriñu, Agaayyutimli piqpaksriruam uvaptik-
 nik qinuiññaqatqitchiruamlu nayuğumagaasri. ¹²Pağlatisritchi avatmun
 kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutiñikun. ¹³Agaayyutim iñupayaanñ
 nayaannanik tuyuğasri. ¹⁴Uvvatuq iñuaqutrisaan Atanguruam Jesus
 Christ-ñum, sulii piqpaksriñhan Agaayyutim, sulii piqatauhñan Ipiqitchuam
 Irrutchim nayuğlisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Galatia-ġmiunun

---

1 ¹Uvaŋa Paul. Uqqiraqtaunġitchuŋa iŋuich pisuŋhatigun. Aglaan Agaayyutim Aapauruam aŋipkakkanaŋ Jesus Christ tuqunaruaniŋ piksraqtaagigaana tuyuġipluŋa uqqiraqtautqupluŋa. ²Aglaktuŋa taavrumiŋa tuyuutmik ukpiqtuanġuruapayaanun Galatia-mi. Ukpiqtuanġuruat aniqatit uvani tuyuqmiut nayaanġanik. ³Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ atannapta iŋuaqqutillaŋniaglisi suli tutqiksillusi. ⁴Jesus qaitchuq iŋmiŋik piqutigiplugich killuqsautivut annautisukhuta marrumakŋa pigiitchuamiŋ iŋuuniahiptikniŋ maligutlugu pisuŋha Agaayyutim Aapagikkapta. ⁵Taatnamik Agaayyun kamagilakput taimuŋa. Amen.

Tusraayugaagiksuaq Atautchiinauruq

⁶Uvaŋa kaŋiqsiŋiaġukkiga una, Suvaatatai ayaktiġniqpisiuŋ Jesus akuqtuiŋanikapsi sivuani anniqsuqtiksrauplugu. Iŋuaqqutriġiġmigun tuqŋuġaasi piqatautqplusri ilaani Christ-kun, aglaan naalaġnirusi atlamun tusaayugaagiksuumun. ⁷Uvva, atlamik tusaayugaagiksua-mik piitchuq! Aglaan iŋaŋisa iŋuich alapititkaasi atlaŋnuqtaġniaqŋuŋu tusaayugaagiksuaq Christ-kun. ⁸Quliaqtuaġutigipsi tusaayugaagiksuumik nalaunġaruakun. Aglaan iŋaŋisa iŋuich uqautigaasi atlaŋnuqŋuŋu. Uvagut naagaqaa isaġulgum qilaŋmiŋ uqagiguptigu atlaŋnuġlugu nalaunġanġitchuq. Agaayyutim piyaqquġligich quliaqtuaqatuaŋ atlaŋnuqŋuŋu. ⁹Uqautiġiqiŋniagiga uqautiġikkaġa sivuani, Quliaqtuaqaliqput tusraayugaagiksuumik nalaunġaruakun akuqtukkaqsi, aglaan atlat iŋuich quliaqtuaġigaat atlaŋnuqŋuŋu. Agaayyutim suksraunġiqsinniagai taatnatchich iŋuich qanapak taimuŋa. ¹⁰Quliaqtuaġikapku tusraayugaagiksuaq quliaqtuatlaitchuŋa quyalisuŋhiŋaġlugich iŋuich. Savaktauruŋa Christ-mi. Taatnaqŋuguasiŋ pisuqtillaaptun quyalisuŋhiŋaġiga Agaayyun. Uvaŋa quyalitŋiŋniangitchuŋa iŋuŋnik.

Qanuqhuni Paul-ñum Uqqiraqtiguqtilaaña

¹¹Aniqatiumaaj, ilitchuğitqugipsi uumiña, tusaayugaagiksuaq quliaqtuağikkağa iñuñniñ ingitchuq. ¹²Atakkii akuqtunğitchiga iñuñniñ, naagaqaa kia-unniñ ilisautingitkaaña, aglaan akuqtuğiga tusaayugaagiksuaq Jesus Christ-ñum sagviutipmaña. ¹³Tusaagiksi qanusutilaaga iñuk iñuññağma Jew-ñuruat ilitqusiatigun. Pisuqtilaaptun nagliksaaqtitatka ukpiqtuañuruat Agaayyutmun sulı piyaquğniaqługich ilunñuktaitłuna. ¹⁴Kamaksritłukłuna Jew-ñuruat ilitqusiatnik iñugiaktuanıñ iñuuqatiumniñ, piyummatigillapiaqługu ilitqusiat sivullipta. ¹⁵Agaayyutim iluaqqutriğimigun piksraqtaagigaaña savautitqupluni anigaluaqtitnaña. ¹⁶Nakuunasugigaa sagviiłiksrani iğniğmiñik uvamnun quliaqtuağitquplugu tusaayugaagiksuaq Jesus-mik Jew-ñuñitchuanun. Taatnaqłuna ikayuqtisiñitchuna iñuñniñ. ¹⁷Jerusalem-muñitchuna taapkununa uqqiraqtaunaniqtuanun sivumni aglaan qilamiksrollapiaqłuna Arabia-muktuna. Kınuağunaasii utiltitchuna Damascus-mun.

¹⁸Jerusalem-muktuna piñasut ukiut aquatigun qiniğiaqługu Peter nayuutiplunaasiiñ ilaani akimiani uvluni. ¹⁹Qiniñitkitka atlat uqqiraqtit kisian James, nukatchiağikkaña Atanguruam. ²⁰Aglaatka sagluuqtuañuñitchut. Sivugaani Agaayyutim uqaqtuna ilumutuuruamik. ²¹Kınuağun Syria-muktuna Cilicia-munlu. ²²Ukpiqtuañuruat Judea-mi ilisimañitkaatña kigiñapkun. ²³Iliñisa tusaalhiñağaatña itna, “Taamna iñuk nagliksaaqtitigikkaqput sivuani piyaquğniaqługulu ukpiqquvtut aglaan pakma quliaqtuağiliutinigaa ukpiqqun iñmiñik.” ²⁴Aasiiñ iliñisa nangağaat Agaayyun pıqtigipluna.

Paul-ñum Akuqtukkaulha Atlanun Uqqiraqtinun

2 ¹Aquatigun akimaiguutailat ukiut Jerusalem-mun utiltitchuna piqasiqłuna Barnabas-mik, sulı aullautripluna Titus-mik. ²Aullaqtuna Agaayyutim aullatqıqupmaña. Sivulliuqtauruaat ukpiqtuañuruani suksraağitniñitqunğitkitka quliaqtuağianikkamnik sulı quliaqtuağiniakkamnik. Taatnamik ilitchuğipkağitka tusaayugaagiksuaamik quliaqtuağikkamnik katimmatillakmatña. ³Kia-unniñ nunuriñiañitkaa tuvaaqatiga Titus nalunaitñutchiqulugu Jew-ñuñitkaluaqtitlugu. ⁴Ilanja ukpiqsriññaqtit Titus taatnaquniğaat. İliñitiniqsut nalunautchiplutiñ naipıqtuğniałhiñaqhuta. İlitchuğisukkaat patchisalıqput Jesus Christ-kun Jew-ñuruat malığutaksrañitniñ. Aasriñ savaktaagrugiliutitqıqugaatıgıt Moses-ñum malığutaksrañun. ⁵Taatnaqugaluaqtitluta malıñuğutingitchugıt takku iñuuniaquplusi malığullugu ilumutun tusaayugaagiksuaq. ⁶Tamatkua kamagikkauplutiñ sivulliuqtauruaat ilarağaiñitchut sumik quliaqtuağikkamnun. Taamna

nipiuttutigigiga atakkii uvamnun taapkua sivulliuqtauruat itmiut atlatun iñuktitun. Sivugaani Agaayyutim kiñaunniiñ nakuutlunitchuq atlañiñ iñuñniñ. ⁷Aglaali iłitchuğigaat Agaayyutmun uvañalu Peter-lu quliaqtuaqułiqpuk tusaayugaagiksuumik, uvaña Jew-ñuñitchuanun aasiılı Peter Jew-ñuruanun. ⁸Agaayyutim Peter uqqiraqtiguqtitkaa Jew-ñuruanun, suli uqqiraqtiguqtitluña Jew-ñuñitchuanun. ⁹James-lu Peter-lu suli John, kamagikkauplutinj sivulliuqtauruat, iłitchuğigaat Agaayyutim qaitchiñha uvamnun uumiña savaaqaiğmik. Akuqtuqhunuk ilaligaatiguk uvañalu Barnabas-lu. Tarra aņiğutirugut quliaqtuatlasiplunuk tusaayugaagiksuumik Jew-ñuñitchuanun aasiılı ilinjich Jew-ñuruanun. ¹⁰Injlıhiñağniqsut itqagıtquplugich inuqsraqhutinj ukpiqsriuat Jerusalem-mi, taatna taamna piyummatigisuugaluakkağa atuumatquplugu.

Paul-ñum Natqiksruğaa Peter Antioch-mi

¹¹Aquagun Peter Antioch-mukman akilılığigiga iñugiaktuat ukpiqsriuat takkuatni atakkii killukuagñiqsuq. ¹²Itनावva Peter killukuatuq. Peter Antioch-mun aggianikman niğiqatausuugaluagñiqsuuq ukpiqsriuanuplutinj Jew-ñuñitchuani. Aglaan ilañich James-kuayaat tikitmata Peter-m iqsigiliutiniğai iñuich isumaqaqtuat iñuñnun nalunaitmiut-chiğugıgich. Taatnamik Peter piğñiqsuq inmiñik Jew-ñuñitchuaniñ niğiqatigiñaiğugıllı. ¹³Atlas Jew-ñuñitunj ukpiqsriuat ilaliutiniqsut Peter-mun niğiqataunaiğhutinj Jew-ñuñitchuani taimmaasriiñ ukpiñ-ñuaqtiguqhutinj. Unniñ Barnabas malinjğugıtipmiñiqsuq Peter-mun. ¹⁴Iłitchuğikapku iñuunianjıhat tuvrağlugu ilumutuuruña tusaayugaagiksuum uqautigiga Peter sivugaatni iluqañisa, “Jew-ñugaluagtutin aglaan iñuuniaqtutin Jew-ñuñitchuatun. Suvaatami nunurivigich Jew-ñuñitchuat maligutchtıqplugich Jew-ñuruat atuiñhatnik?”

Jew-ñuruatlu Jew-ñunğitchuatlu Anniqsuqtaurıt Ukpiqsriğikun

¹⁵Iłumutuullapiaqtuq Jew-ñuñluta animaiğput, makunatituuñılaaq Jew-ñuñitchuatun killuqsagtıtun. ¹⁶Agaayyutim nalaunñasripkağumiñaitkaatigut inmiñi tupiksriñhiñağupta maligutaksramik, aglaan nalaunñasripkağniagaatigut ukpiqsrigupta Jesus Christ-mik kisanik. Taamna nalupqinaigigikput. Taatnaqhuta ukpiğigikputtuuq Jesus Christ, aasiñ ukpiqsriñhiñağupta Jesus Christ-mik Agaayyutim nalaunñasripkağniagaatigut. Agaayyutim nalaunñasripkağumiñaitkaa kiñapayaaq nalaunñasuktuaq Agaayyutmi tupiksriñhiñahagun maligutaksramik. ¹⁷Isummatigilakput una, tunñavigiguptigu Christ ilaanun nalaunñasripkaquluta sivugaani Agaayyutim, iłitchuğiraupmiugut killuqsagtaunipluta atrıplugich iluqaisa Jew-ñuñitchuat. Taamna qiniğitpa Christ-tuuq killuqsagtaunıplugu? Naagapiagataq, taamna ilumutuunjichuq. ¹⁸Aglaan una

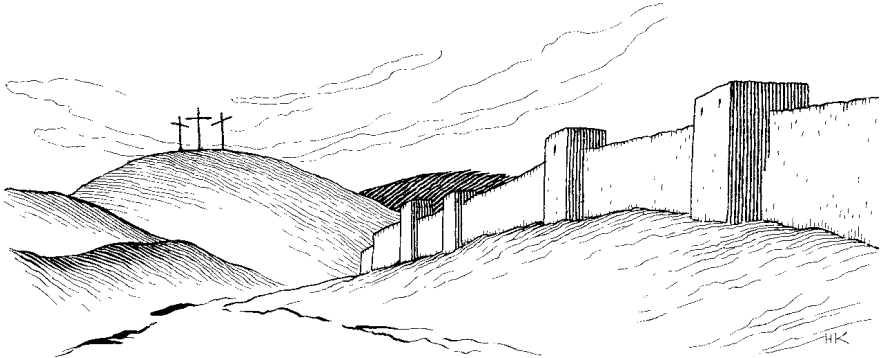
ilumutuuruq, uqautigiqqaaqapku maligutaksraq ihuaniniplugu aasiin aquagun uqautigitqilgitlugu nakuuniplugu, taatnaqama navguiriguqtuna. ¹⁹Atakkii maligutaksrakun tuqunaruna maligutaksramun. Pakma inuutlasiruna Agaayyutim inuutqutaagun. Christ-mi kikiaktuutiqataurua-tun piuna. ²⁰Taatnamik uvaunaungiqsuq inuuruuq, aglaan pakma Christ inuuruq uvamni. Inuuhamni timipkun inuullapiaqtuna ukpiqsrihapkun Iginjanik Agaayyutim. Piqpagigaana suli qaitchipuni inuuhigminik piqutigipluna. ²¹Ayanitkiga Agaayyutim ihuaqqutriha. Inuk nalaun-nasritlasiniqpan Agaayyutmi tupiksrihihainigmigun maligutaksranik, Christ-nun tuqulha inuqnanqitchuq.

Maligutaksrat naagaqaa Ukpiqsrihiq

3 ¹Galatia-gmii, kinnaurusii! Kia anatkuaqpasri? Quliaqtuaqutigipsi nalupqinaillapiaqtugu tuqulhagun Jesus Christ-nun sannigutami. ²Iltchugisruktuna uumiha ilipsitini, akuqtuq-pisiun Ipqitchuaq Irrusriq tupiksrihipsigun maligutaksramik? Naagga! Tusraagiksi tusraayugaagiksuaq ukpiqiplugulu, taatnaqhusi akuqtugiksi Ipqitchuaq Irrusriq. ³Aullaqniqqaaqtugu Agaayyutikuahiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun, suvaata sivutmugukpisi pakma sanjipsigun? Taamna kinniqtaullapiaqtuq! ⁴Nagliksaagutiqaqtusri pisigiplugu tusraayugaagiksuaq. Suiilaamun itpat? Ukpiqsrihiqsi atugumihaitpa? Taatniitlaitchuq! ⁵Agaayyun qaitchiva ilipsitinin Ipqitchuamik Irrutchimik tupiksrikap-si maligutaksratigun? Naagga! Agaayyutim qaitchigaasri Ipqitchuamik Irrutchimik savakhuni quvinaqtuanik akunnapsitini atakkii tusraakapsi tusraayugaagiksuamik ukpiqsrirusri.

⁶Abraham-tuuq ukpiqsrihiqsuq Agaayyutmik. Taatnaqqtugu Agaayyutim akuqtugnigaa nalaunjaruaqiplugu. ⁷Taavrumuuna iltchugitlagiksi aullaqvipiaqqtulaanat Abraham-mik—inuich ukpiqsriuat Agaayyutmik tunnavigiplugulu. Tamatkua aullaqvigigaat Abraham. ⁸Agaayyutim sivuniksriqutiginigaa aglausimaruat uqathatigun nalaunna-sripkaqniagniplugich inuich ukpiqsrihatigun. Taatnaqqtugu Agaayyutim quliaqtuaqutiginigaa Abraham tusraayugaallautamik injilgaan, itnaqhuni, “Inupayaaq nanipayaaq ikayuusriaqagisiruq ilipkun.” ⁹Abraham ukpiqsrihiqsuq taavrumiha. Taatnaqhunasii ikayuusriaqqtuq. Taatnatuntuuq tamatkua ukpiqsriuat Abraham-tun ikayuusriaqagisirut piqataulutinj ilaani.

¹⁰Aglaan iluqatin inuich nigugaqqtuat nalaunjaruanusrukhu-tinj sivugaani Agaayyutim tupiksrihihainigmiktigun maligutaksramik nuyuaqnaqtuami piyaqqugvini itnut. Aglausimaruq Agaayyutim uqathini itna, “Kiñapayaaq atuinqitchuaq supayaamik aglausimaru-nik makpigaanini maligutaksram piyaqqukaugisiruq piqutigiplugu

(Gá 3.13)

tupiksriñgiihi.” ¹¹Taamna nalupqinaitchuq kiñaunniin iñuk nalaun-
 ñasripkağumiñaitchuq sivuğaani Agaayyutim tupiksriñunipsuuq
 maligutaksramik, takku uqautikkaaurugut Agaayyutim uqalhiñi, itna,
 “Iñuk nalaunñaruq sivuğaani Agaayyutim iñuugisiruq ukpiqsriñikun.”
¹²Aglaan iñuk tupiksriuruq maligutaksramik [Moses-ñum qaisañamik]
 tunñaviqanğitchuq ukpiqqutmik. Takku aglausimaruq Agaayyutim
 uqalhani itna, “Iñuk tupiksriuruq maligutaksram iniqsruağipayaak-
 kañanik iñuugisiruq.” ¹³Tupigiyumiñaitkaptigu maligutaksrapayaaq
 Agaayyutim patchisigigaatigut tuqqutqupluta, aglaan Christ-ñum
 tasuğaatigut Agaayyutim atanniñhaniñ inañiutliğmigun uvaptik-
 nun. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhiñi itna, “Iñuk naktitauruq
 napaaqtumun taamna taiyuaniqñuutitchiuruq.” ¹⁴Taatnaqługu Jesus
 Christ-kun taamna ikayuusriaq tikiumaniqsuq Jew-ñuñitchuapayaanun
 Agaayyutim aqisruutigikkañña Abraham-mun. Iñupayaq tunñaviqalhi-
 ñaqtuq Christ-mik akuqtuigisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim
 aqisruutigikkañanik.

Maligutaksratlu Aqisruutaalu Agaayyutim

¹⁵Aniqatiumaan, uvva urrakusraun iñuñmikñaqtaq, inñuk aqis-
 ruutipmagnik aglautiplutik suli nalupqinaiyausriqługu avatmun,
 nalliagnikunniin suksraağumiñaitchaa taamna inillaksimaaniktuaq
 sivunniugun naagaqaa atlanñuğumiñaitługu. ¹⁶Agaayyun aqisruu-
 tiqagniqsuq Abraham-mun kiñuviañiñunlu. Agaayyun nipliñğitchuq
 itna, “Kiñuvianun” iñuğiaktuanun, aglaan nipliqsuq, “Kiñuviañun”
 atausriuramun. Taamna atausriq Christ ittuq. ¹⁷Una itnautigikka-
 ğa, Agaayyutim maligutaksraña qaisauruq 430 ukiut pianikmata
 nalupqinaiñaniqqaatitługu aqisruutaa Abraham-mun. Agaayyutim
 sivunniugutaa Abraham-mun nalupqinaiyausiqqaatitługu suksraak-

kauyumiñaitchuq, atriługu iñuum anjigutaa nalupqinaiyaqsimaruaq suksraakkauyumiñaitmatun. ¹⁸Uvva Agaayyutim aatchuğniaqpatigut akiqsruutigikkanañanik tupiksriñhiñagupta maligutaksramik? Qaḡaa, taatniingitchuq! Agaayyutim aatchuutiginigaa ikayuusriaq Abraham-mun inillaksimaaniktuakun akiqsruutmigun.

¹⁹Supayaaq tunḡaviqaqpan ukpiqsriñigmun, suvaata maligutaksraaq-pisa? Maligutaksraq ilłatauniqsuq aquagun tikkuağutitquplugich iñuich navguisaatnik maligutaksramik. Maligutaksraja Moses-ḡum iñuich maligutaksrağigaat agğiğñiałhanunaglaan kiḡuviaḡuruam akiqsruutauruam. Israğulğich qaiññiğaat maligutaksraq akunniğutauruamun, aasriiłi tikiutinigaa inuḡnun. ²⁰Aglaan akunniğutauruq inuqnanğitchuq atausriłhiñaq iñuk itman. Aasriiñ Agaayyun atausriuruq taamna.

Suvaata Maligutaksraaqpa?

²¹Uvvaasriiñ maligutaksraq akitñaummatiniqpa akiqsruutaiñun Agaayyutim? Taatniingipiaqtuq! Tarra maligutaksram qaitchitłaniqpagich iñuich iñuułigmik, ilumun nalaunḡatlanayaqtugut Agaayyutim sivuğaañi maligutchiłłaptigun taavrumiḡa maligutaksramik. ²²Aglaan taatniingitchuq. Agaayyutim uqałhan uqautinigaa iñupayaaq tigutaanuniplugu killuqsautmi. Agaayyun aatchuḡunḡiqsuq akiqsruutigikkağmiñik iñuḡnun piqutigiplugich ukpiqsriłhatigun Jesus Christ-mik. Aatchuutigisuḡniğaa tamatkununa tunḡaviqaqtuanun ilaanułhiñaq.

²³Taamna ukpiqqun tikitchaluaqnagu tigutaaginiğaatigut maligutaksram. Patchisaiqsimaitchugut ukpiqqutim tikiññiałhanunaglaan. ²⁴Maligutaksram ataniğiniğaatigut agğiğñiałhanunaglaan Christ-ḡum. Tarra Christ agğiqman tunḡavigiaqsigikput Christ anniqsuqupluta killuqsautiptikniñ. Taatnaqlugu Agaayyutim akuqtuğaatigut nalaunḡasripluta ukpiqsriłłaptigun Christ-mik. ²⁵Aasriiñ pakmapak ukpiğumiñaqsikapta Christ-mik ataniqanaiqsugut maligutaksramik. ²⁶Taatnamik iğñiğiliutigaasri Agaayyutim tunḡavigikapsiuḡ Christ Jesus ukpiqsriłipsigun. ²⁷Iluqasri paptakkaukapsi atausriḡuqataurusri Christ-mi, atiplusri Christ-mik liilaa. ²⁸Atlagiḡaiqsut Jew-ḡuruatlu Greek-ḡuruatlu, savaktaagruiłlu patchisaitchuatlu, aḡutitlu aḡnatlu. Iluqasri atausriḡuqataurusri Christ Jesus-mi. ²⁹Taatnamik, piginiqpasri Christ-ḡum Abraham-ḡum kiḡuviaḡipmigaasri, sulipsuuq piññaktaaginiaqmigiksi Agaayyutim akiqsruutigikkaḡa.

4 ¹Iłallaglagu uumiḡa itna, iğñiq paitchaktaaksrautilik ilłiḡaanuḡḡağmiñi atlakaunğitchuq savaktaagruiḡmiñ, iñuqagaluḡḡaisa suurat iḡmiñun. ²Iłiḡaanuḡḡağmiñi qaunaksriqaqtuq aḡalatiqaqhuniłlu tikiññiałhanunaglaan piviksram aapaḡan inillakkaḡa. ³Taatnatuntuuq uvagut. Iłiḡaanuḡḡapta siłam aḡalarrutaisa aḡalatmigaatigut piğuğaluaqata.

⁴Aglaan pivik inillaksimaruaq tikitman, Agaayyutim tuyuġigaa iġnġik-kani. Christ animaruq aġnakun malġutaksrakuuqplugu. ⁵Agaayyutim tuyuġigaa tasuġukluġich aġalatittuat malġutaksramun, atakkii Agaayyutim iġnġitqugaatigut ilaanun. ⁶Iłumun Agaayyutim iġnġigaaasri. Taatnaqlugu Agaayyutim tuyuġinġigaa Irrusria Iġnġimmi uummatiptiknun, taamnaasriiñ tuqluqhuni, “Abba, Aapaaj.” ⁷Taatnaqhutin Agaayyutim pisulħagun savaktaaġruunġiqsutin, aglaan Agaayyutim iġnġigaaatin, aasiiñ iġnġiniqpatin tarra paitchaktaaksrautilġuġnġiqsutin.

Paul-ġum Isrumaalutiginġigai Galatia-ġmiut

⁸Iñiłġaan iłitchuqsrigaluaqasri Agaayyutmik savaktaaġruurusri tamat-kunuġa ilitqusriñun agaayyutaunġitchuanun. ⁹Aglaan iłitchuġigiksi Agaayyun—naagauvva iłumun Agaayyutim iłisimagaasri—suvaata-mi utiġukpisi sayaitłutin atuġumiñaitłutinlu aġalarrutaiñun silam? Savaktaaġruutiqiġukpisi tamatkunuġa tigutaanulusri? ¹⁰Qaunaksruġisi uvlut, tatqich, ukiutlu suraġaġviich! ¹¹Naviasruutigipsi savathġinaġasruġa-luġa piilaamun.

¹²Aniqatiumaaj, inġiqsruġipsi uvaptun ilitquplusri, [amiami niġiugaqa-qasri anniqsuġiaksrapsitñik tupiksriłipsigun malġutaksramik,] atakkii iłiġaruġa ilipsisun, [amiami tiliñġitchipsi malġutchiquplusri Jew-ġu-ruat malġutaksrañitñik]. Inġajma ilipsitñi pimaqluktanġitchipsitġa. Suvaatami pimaqluktaġukpisitġa pakma? ¹³Itqagġinġitpisiunjami atniġñā-ħiġa piłguirrutiaqalġuġa quliaqtuaqama tusraayugaaġiksuumik ilipsitñun sivullġimmi? ¹⁴Atniġñautiġa itkaluanġaan uuktuaġutauruatun ilipsitñun iñuġluagġinġitchipsitġa naġġuġinġitłunalu, aglaan akuqtuġipsitñā isra-ġulgatun Agaayyutim, naagaunniñ Christ Jesus-tun. ¹⁵Taimani qanutun quviasuktigivisi! Piyumiñāġniġupsi iraiġayaqtusri aasriiñ iriliutiluġik uvaġnun. Itqallagaġigiga. Suvaata isrummatigivisitġa atlanġuqluġu pakma? ¹⁶Pakma uumiksriirġuġniqpiġ ilipsitñun uqautikapsi iłumutuuruamik? ¹⁷Tamatkua atlat iñuich malġuqaqtigiliutisukkaasri, aglaan taamna nakuunġitchuq. Tamatkua akililiqsuqugaasri uvamnik maliquplutin iłinġich kisimġ. ¹⁸Nakuugaluaqtuq isrummatigillautagaitñi aglaan kisan ikayuutaukpan. Taamna nakuuruq ataramik, nayuutiħamniħiñāunġiłlaaq ilipsitñi. ¹⁹Iłiłġaanuruasrii! Isrumaalutigillapiagipsi iġñisuktuatun nanjir-rutiqaqmatun. Kipiġniqtuġa iłumun Christ-ġum Irrusria naamasitquplugu ilipsitñi. ²⁰Uvvatuq nayuutilaġa ilipsitñi pakma atlanġuġlugulu uqausriġa ilipsitñun. Qanuqsausiupiallaktuġa ikayuutauniksrakun ilipsitñun.

Atrikusaun Hagar-kunlu Sarah-kunlu

²¹Iłasri aġalatitqiguktut malġutaksramun. Uqautisritġa, tusraatlait-pisiuġ sumik Agaayyutim uqaqtılaaġa malġutaksram makpiġaanani?

22 Aglausimaruq Abraham malğunnik igñiqagñiplugu, ilaqataa savaktaagrukun agnakun aasrii ilaqataa patchisaitchuakun agnakun. 23 Igñiña savaktaagrukun agnakun aniruaq iñuich piqusriatigun. Aglaan igñiña patchisaitchuakun agnakun aniruaq Agaayyutim akiqsruutaa-gun. 24 Taapkuñiña atrikusautiqaqtuña. Tarra taapkuak agnak ittuk malğuktun sivunniugutauruaktun. Atausriq sivunniugutauruag maligutaksrauruq Agaayyutim qaisaņa igğigmiñ atilijmiñ Sinai-mik. Iñuich iñuurat taavrumuuna sivunniugutauruakun ittut savaktaagruatitun. Aasriiñ agnaq atilik Hagar-mik taamna sivunniugutauruatun ittuq. 25 Taamna Hagar ittuq igğisun Sinai-tun Arabia-mi ittuatun. Hagar atriqaqmiuq marrumiña nunaqqimik Jerusalem-mik. Taavrumatun iñuich savaktaagruurut atakkii aņalatitlutinj maligutaksramun. 26 Igłua sivunniugutauruag patchisailaahuruq Agaayyutim qaisaņa Christ-kun. Aasriiñ agnaq atilik Sarah-mik taamna sivunniugutauruatun ittuq. Taamna Sarah atriqaqmiuq Jerusalem-mik qilañmiittuamik aakaupluni iluqaptikni. Taavrumuuna iñuich patchisaitchut atakkii aņalatitlutinj Christ-mun. 27 Takku aglausimaruq Agaayyutim uqałhani:

“Quviasrugiñ agnaaq qitunğıtlaitchuatin!
 Atuğıñ quvianakun nipitusilutin,
 igñisuktuam atniğñañanik igłutunğıtchuatin!
 Atakkii agnaaq suksraakkauruag qitunğaqatluñniaqtuq
 taavrumakña ilaqatituaqtaumiñ.”

Isaiah 54:1

28 Aniqatiumaañ, pakma aņalatiñaiqsusri maligutaksramun. Iłilgaagiliutigaasri Agaayyutim Isaac-tuntuuq piqutigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa. 29 Aglaan iñilğaan igñiq aniruaq pisułhatigun iñuich piyuaqłigñiqsuq igñiğmik aniruamik Agaayyutim Irrutchiğmigunlu pisułhagunlu. Pakmanunaglaan taatnatunsuli ittuq. 30 Sumik Agaayyutim uqałha uqaqapqa? “Aullaqtirruñ savaktaagruk agnaq igñiñalu, takku savaktaagruum agnam igñiña paitchaktaaqatauruksraunğıtchuq igñiñani patchisaitchuam agnam.” 31 Taatnaqhuta, aniqatiumaañ, ililgaagingitchaaitigut savaktaagruum agnam, aglaan pigigaaitigut patchisaitchuam agnam.

5 1 Christ-ñum patchisaikkağigaaatigut. Taatnağusri makitavigisriun payaņağusri iñuk patchisaiqsimaruatun, savaktaagrugiliutitqinñia-gasri maligutaksramun!

Iñuuniagitchi Atanğıqsimaruatun

2 Naalağnisitchi! Uvaña Paul ilitchuğitqugipsi uumiña: nalunait-ñutchiqsitkupsi Jew-ñuruatun nalaunñapkağniağasugalusri sivuğaani Agaayyutim, Christ-mun anniqsuqtinğıññiqsusri. 3 Kilitqilğitchiga kisu-

payaaq iñuk nalunaitñutchiqsittuaq: Taamna iñuk tupiksriuksrauruq iluqaitñik maligutaksramik. ⁴Nalaunñasipkaqtasukkupsi Agaayyutim sivuğaani tupiksriñipsigun maligutaksramik, tammaigiksi Christ anniqsuutri suli piñjanikhusri iñuaqqutaaniñ Agaayyutim. ⁵Aglaan uvagut, niğiuğagigikput Agaayyutmun nalaunñasripkağisiñiqput inñi ukpiqsriñiptigun. Taamna utaqqigikput ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim uvaptikni ittuakun. ⁶Tunñavigikaptigu Jesus Christ kisian iñuum nalunaitmiutaqañhalu naagaqaa nalunaitmiutaiñhalu suutaunğıt-chuq, aglaan ukpiqsriñiq savaaqaqtuaq piqpakrsriñikun.

⁷Pilñautagaqaqtusri tupiksriplusri ilumutuuruamik. Kia nutqaqtit-pasri agaayyutikuğaiañipsitñi? ⁸Aglaan nalupqinaitchuq Agaayyutim tuqñuqtigikkapsi nutqaqtingitkaasri. ⁹Qaunatiqiağiglugu ilisauttun naalağnikkaqsi, takku itnaqsamaruq “Mikiruuram puvlaksautim puv-lagataqittagigaa iluqaan qaqqiaksraq.” ¹⁰Nalupqisuutigingitchiga Atanikun isrummatiqagñiaqtilaaqsi uvaptun isrummatiqapmatun. Agaayyutim anasiññuqsagñiağaa iñuk avatvaqtitchiruaq ilipsitñik, kisuu-gisikpan. ¹¹Aniqatiumaan! Suvaata Jew-ñuruat piyuagugaaqpatañ? Quliaqtuagaingigigaa iñuum nalunaitñutchiruksrauñha. Taamna ilumun inniqpan iñuilliuğutiqağayaitchuñ iñuñnik quliaqtuqaama Christ-ñum tuqñhanik sannigutami. ¹²Uvvatuq tamatkua akatchiruat ilipsitñik igruiglich inmiknik.

¹³Aniqatiumaan, Agaayyutim patchisaigaaasri. Taatnamik killuliqit-qinñiaqasri kanjigruaqtapsigun, aglaan piqqakutitñikun savautilusri avatmun. ¹⁴Tarra kamagigiksi iluqaan Agaayyutim maligutaksraña iñuukapsi uumuuna, “Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun ililugu.” ¹⁵Aglaan atniagutigupsi pisaanñatiaqsilusriñu avatmun, qaunatiqiağigitchi! Piyaquqtautiniaqtusri avatmun taatna pigupsi.

Savaaña Ipqitchuam Irrutchim Naagaqaa Savaaña Kanjigruaqtam

¹⁶Uumiña uqautigipsi, Ipqitchuamun Irrutchimun aňalatitchiuñ iñuñiqsi. Taatnagupsi malinñuğuti yumiñaitchusri kipiğniugutaiñun kanjigruaqtam. ¹⁷Takku kanjigruaqtam kipiğniugutai akitñaummatirut kipiğniugutaiñun Ipqitchuam Irrutchim, suli kipiğniugutai Ipqitchuam Irrutchim akitñaummatirut kipiğniugutaiñun kanjigruaqtam. Taapkuak igluliuğutiruk avatmun. Taatnamik patchisaingitchusri pitñailigich sut pisukkaluakkasri. ¹⁸Aglaan Ipqitchuamun Irrutchimun aňalatitnapsi, aňalatiqanğiqsusri maligutaksramik. ¹⁹Kanjigruaqtam malinñutraqtitkaatigut sayuñagimun ilaqatiqağaluagumi, atlatuğimun ilaqataitkaluagumiñu, qaayuğnakimunlu, aňalalguiğimunlu uvaptiknik, ²⁰putqatağimunlu aanguanun, aňatkuuğimunlu, uumikkutitğimunlu, sanmisitğimunlu, siqñatuatğimunlu, qatmiksaatğimunlu, uqavaaguu-

higmunlu, avgumahigmunlu, inmikuağutmunlu, ²¹pijatuhigmunlu, inuauqtuhigmunlu, imiliguuhigmunlu, pivaaħautigiplugu quviasruņniahigmunlu sulī atlanik taatnatun ittuanun. Uqautianikkaluaqmigigipsi sivuani, aasriiñ kilikkipsi pakma, itna, tamatkua taatna piruat itkumiñaitchut Agaayyutim aņaaquqautaani. ²²Aglaali Ipqitchuam Irrutchim piqpaksripkağaatigut quviatchauğihigmiglu, tutqiuṭmiglu, manimmiłgutmiglu, iħuaqutriħigmiglu, nakuuħigmiglu, tuniqsimmatriħigmiglu, ²³piisaangiħigmiglu sulī aņalataalguhigmik inmun. Inuuk inuuruuq tamatkunuuna taluqsrağumiñaitchuq maligutaksramik. ²⁴Aasrii tamatkua Christ-mun pigiliutipkaqtuat kikiaktuutinigaat kaņiğruaqtaq pisugruağutituummaan kipiқniugutituummaanlu. ²⁵Inuuniağvigiguptigu Ipqitchuauq Irrusriq, ki aņalatitta Ipqitchuamun Irrutchimun. ²⁶Kamanağniłuta isrumaruksraunğitchugut uvaptiknun, qinnaguksaagutingiğuta avatmun siqñakkutingiğutalu.

Ikayuutititchi Avatmun

6 ¹Aniqatiumaaj! Iłaksi aņuraukpan killukuatikun ilipsi aņalatituanī Ipqitchuamun Irrutchimun utiqtitaksrağigiksi taamna inuuk piisaangiħikun. Aglaan qaunagilusri ilipsitñun, atakkii aņiqusraaqtitpiaqmiusri. ²Ikayuutititchi avatmun sakiқniuhigmun iligupsi, akiyautilusri avatmun uqumaiłliugutipsigun. Taatnağupsi tupigillapiağniağiksi maligutaksraq Christ-ņum qaisaņa. ³Kiñapayaaq inuuk isrumagumi nakuutluņniłuni atlaniñ, suunğiñnağmi, kinniłlapiyaqtuq inmiñun. ⁴Inullaa naipiqtuğli inmiñun Agaayyutim sivuğaani surağaħi nakuupmagaan. Suragaħi nakuuniqpan isrumakkutigillautağniaqtuq inmiñik. Kamasraağumiñaitchuğaasriiñ nakuutluņniłuni atlaniñ. ⁵Atakkii inullaa isivgikkauniaqtuq inuuniaħigmigun.

⁶Inuuk ilisautikkauruauq Agaayyutim uqaħiñik qaitchiruksraupmiuq ilisautiriuamun suurağmiñiñ. ⁷Ukpiqsasqasri, kia-unniñ Agaayyun mitautigiyumiñaitchaa, atakkii inuuk akuqtuiñiaqtuq taatnatun aatchuiħigmisun, atriłlugu nunaliqiri katitchiñiaqtuauq qanutchiñik nautchiikkağmiñik. ⁸Taatnamik inuuk tunņaviqağumi inmiñun akuqtuiñiaqtuq piyaququħigmik isruitchuamik, aglaan inuuk aņalatiqağumi Ipqitchuamun Irrutchimun akuqtuiñiaqtuq inuuhigmik isruitchuamik. ⁹Aasrii mingūutaiłlakput nakuurualiqiliq, takku qapiņaitchupta Agaayyutim akiliiviksraņani akuqtuiñiaqtugut. ¹⁰Taatnaqhuta, piviksraqaqtılaaptiktun ikayuğlavut inupayaat, suvaluk tamatkua ukpiqsriqatauraut.

Aqulliich Kiliktuutitlu Pağlatitlu

¹¹Takkua, aglaich aglaatka aņipiaqtut. Taatnağlugu ilitchuğitlasrigisi uvamnun aglaağitilaaņitñik. ¹²Inuugiaktuat Jew-ņuplutinj ukpiqsriuat

isrumatqugaasri nalaunjanilutin tupigikamitruj maligutaksraq. Aglaan nuyuağniqsut piyuaqsiuniagaşrugalutin malikkuminj Christ-mik kikiak-tuutikkauruamik. Taatnaqhutin nunurigaasri nalunaitjutchiqplusri.

¹³Nalunaitjutchiqurriruat malingitmigaat maligutaksraq. Naagauvva kimmutigigaat nalunaitjutchişikisraqsi kamasraağutigihiñağuklu-gu nalunaitjutana timipsi. ¹⁴Aglaan uqavigaağutiqaqtuna kisianik sannigutaagun Atannapta Jesus Christ-ñum. Christ-ñum tuqułhagun

kikiaktuutriviñmi kanjigruaqtuq tuquñaruq uvamni, suli pakma kanjigruaqtam ajalatlaiqłuna. ¹⁵Tunñavigikaptigu Christ Jesus kisian iñuum nalunaitmiutaqalhalu naagaqaa nalunaitmiutaiłhalu suutaunğitchuq,

aglaan iñuum anniqsuqsimałha nutaamun iñuułigmun Christ-kun.

¹⁶Iluqağminj ajalatauruat taavrumuuna nutaakun Agaayyutim pik-sraqtaagigai tamatkua iñuich, Israel-aagmiupiağquługich. Tamatkua Agaayyutim qinuiññanalu ilunñuktañalu pigigaat.

¹⁷Uvakñaniñaglaan kia-unniin iñuum pimaqłuutitqinğilñija, takku qil-ğut timimni qinñiqtitkaat savaktaağruupluna Ataniğmun Jesus-mun.

¹⁸Aniqatiumaan, iñuaqqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ñum nayuğumagaasri. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Ephesus-miunun

---

1 ¹Uvaŋa Paul, uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum pisuħagun Agaayyutim. Tuyuġigitka ukua tuyuutit iñuiñun Agaayyutim Ephesus-mi tuniqsimaruanun Christ Jesus-kun. ²Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqquṭillaŋniaġlisi suli tutqiksillusi.

Quviasaaġusiat Christ-miñ

³Quyalakput Agaayyun Aapaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, qait-chirigikkaqput Christ-kun iluqaitñik ikayuutinik pakmakŋaqtauruanik. ⁴Agaayyutim piksraqtaaġigaatigut Christ-kun sivuani imma iñiqsigaluaqani nunamik. Piqpaksriħiġmigun piksraqtaaġigaatigut ipqitqupluta patchisaiħlutalu sivuġaġmiñi. ⁵Agaayyutim sivunniutimagaa tiguagukhuta iñmiñun tumigilugu Jesus Christ, sivunniutimaplugu pisuħiġmigun. ⁶Nangaglakput Agaayyun atakkii iħuaqquṭriñiqsuq uvaptiknik piqpagipluta Iġñiġmigun piqpagikkaġmigun. ⁷Christ-ŋum tasuġniġaatigut Agaayyutmun maqipkaqamiuŋ auni tuqqutiṭluta, suli Agaayyutim natqigutigaatigut killuqsautiptiknik uuktuġnaġumiñaitchuakun iħuaqquṭriħiġmigun. ⁸Taatnaqami atqunallapiaq iħuaqquṭriñiqsuq uvaptiknik. ⁹Agaayyutim isrumatupiaġataqtuam suli kañiqsimaplugich supayaat sagviġaa nalunaqtuag sivunniuġutigikkani uvaptiknun. Ilaan sivunniuġutigikkaŋa sivuani, Christ-ŋum tañiġaa pakmapak. ¹⁰Agaayyutim sivunniutimagaa, piviksraq nalautitpan, iñiqṭapayaat qilaŋmiħu nunamiħu atautchimuquplugich Christ-mi Atanġuruami supayaami. ¹¹Christ-kun piksraqtaanurugut paitchaktuksraupluta akiqsruutigikkaŋanik. Atakkii Agaayyun savaaqagagtuq supayaamik maligutlugu sivunniutigikkaġmigun. ¹²Sivulligigaatigut iñuich niġiugaqaqtuat Christ-mik. Piksraqtaanurugut nangaitqupluta Agaayyutim kamañhanik iñuuniaħaptigun. ¹³Ilipsipsuuq taatnatun pirusraurusri, atakkii tusraagiksi ilumutuuruag tusraayugaagiksuaq anniqsuġiapsigun. Ukpigianikapsiuŋ

uqaliq Christ-kun Agaayyutim nalupqinaigaa Ipqitchuakun Irrusriagun akiqsruutigikkağmigun iñugilititilaaqsi, iñuktun nalunaitchiqmatun suurağmiñik iñisimanaqsipkağlugich pigitilaanjitñik. ¹⁴Taamna Irrusigiksuaq nalupqinaigutauruq Agaayyutmun qaitchigisilaanjanik akiqsruutigikkağmiñik uvaptiknun sulı piqagnaiaqtılaaptiknik taimanigu supayaanik akiqsruutigikkañiñik. Taatnağuta nangaglakput kamañtuq Agaayyun.

Paul-ñum Agaayutha

¹⁵Tusraagiga ukpiqsriñiqsi Atanguruamik Jesus-mik piqpaksriñiqsilu iluqaitñik iñuiñik Agaayyutim. ¹⁶Taatnaqluñu nutqautingitchiga quy-yatiqatigaa ilipsitñik, itqağiplusri ataramik agaayukama. ¹⁷Iniqsruqtuñu Agaayyutaanun Atannapta Jesus Christ-ñum, kamañtuamun Aapamun. Uvvatuq ilaan isrumattuqtillisi iñisimatlasriñu sulı kañiqsitlasriñu pisuñha. ¹⁸Iniqsruqmıuñu ilaanun añmaqplugich isummatisri qinñiqplugu qaumanğa, sulı kañiqsipaqauplusri niğiukkamik ilaan qaisañjanik uvaptiknun tuqñuutmigun sulı iñitchuğipkaqauplusri inuñaiñhanik kamañnautim Agaayyutim iñuiñ paitchaktaagikkañatnik. ¹⁹Iniqsruqmıuñu Agaayyutmun iñitchuğipkaqauplusri uukuğnağumiñaitchuamik saññjanik ikayuuqpluta ukpiqsriñuñuagut. ²⁰Taavrumuuna kamañnalla-piaqtuakun saññjanun Agaayyutim añipkağniğaa Christ tuquñiğmiñ, aquvititluguasriñ ilaan taliqqiñmiñun qilañmi. ²¹Agaayyutim Christ inillakkaa qaukñiuplugu taapkunun añalatchisiqapayaaqtuanun saññiqaqtuanunlu sulı atanipayaanunlu. Kiñaunniñ saññiqatlukkumiñaitchuq Christ-miñ marrumani nunami naagaqaa taivrumani tikitchuksrami. ²²Agaayyutim Christ añalatchipkağaa supayaaniglu inupayaaniglu nani-payaaq. Sulı Agaayyutim Christ qaukñiğtuqtitkaa ukpiqtuñuapayaañun, niaqqa añalatchikmatun timimik. ²³Takku ukpiqsriñuapayaaat Christ-ñum timigigai. Tamatkua naamañkağaat Christ-ñum timaa atakkii Christ-ñum naamañkağai supayaaat nanipayaaq.

Tuquñiğmiñ Iñuuliğmun

2 ¹Iluqasri tuquñaruatun iñuktun itkaluaqtusri atakkii tupiksrit-laitlusri Agaayyutmik killuqsaqhusriñu. Taatnamik Agaayyutim iñuutqiksitkaasri ilaan Irrutchikun imma. ²Taimani ilipsi tupiksriğaluqtuani pigiitchuamik añalatchirrutimik siłami, malikñu iñuuniagusia nunam. Taatnasriq irrusriq pakma savaktuqsulı tamatkunani iñuñni tupiksriñiğitchuani Agaayyutmik. ³Taatnatun iluqata iñuuniagaluqtuani kimmutiğruañagun timipta, quyalipugich pisukkañi timiptalu isrumaptalu. Atlatitun iñuktun tupiksriñiğitchuat Agaayyutmik uvağut piyaquğniagaluqtuani qinnautaagun Agaayyutim. ⁴Aglaan

Agaayyutim ilunŋuktara kamanaqtuq suli piqqagillapiagnigaatigut. ⁵Tuqunagaluaqtitluta killuŋmi iñuutqiksitkaatigut piqataupluta Christ-mi. Iħuaqutaagun anniqsukkaurusri. ⁶Añitqiksitkaatigut tuqunarua-niñ piqataupluta Christ-mi suli aquppiqatautlasripluta irviani Christ Jesus-ŋum qilañmi. ⁷Taivrurmani tikitchuksrami Agaayyutim qiniq-titchukkaa uktuŋnaŋumiñaitchuaq iħuaqqutriħi uvaptiknun aasriiñ ilisimanaqsisukkaa qanutun piqpaksrillapiaqtilaani uvaptiknik Jesus Christ-kun. ⁸Iħuaqutaagun anniqsukkaurusri tumigiplugu ukpiqsriħiq. Anniqsutlaitchusri ilipsitñik. Aatchuusriaŋigiksi Agaayyutmiñ. ⁹Kiñaaniiñ annautriħiñiñauñigumi iñmiñik savaallautaqahigmigun taamna iñuk uqavigaagutiqaŋayaqtuq. Aglaan annautraunŋitchusri savaallautaqahapsigun. ¹⁰Agaayyutim nutaagūqtitkaatigut Christ Jesus-kun nakuurualiqitqupluta. Agaayyutim sivunniŋñigaa iñilŋaaninna iñuuruksraupluta taatna.

Atausriñŋuqatigiħiq Christ-mi

¹¹Itqagisiuñ iñilŋaan aniħiqsi Jew-ñunŋitlusri. Jew-ñuruat nalunait-miutchiŋñiqsuat timimiknik qaaħiñakun taiyuutiqaŋniqsut ilipsitñik nalunaitmiutaiħaanik. ¹²Itqaumalugu taimani atausriñŋuqatigiñait-kiksi Christ. Avakñaqtaurusri nunaqataunŋitlusri Israel-aagmiunun, piqatautlasrimaiñnapsi Agaayyutim sivunniugutigikkakanik iñuñ-miñun suli iñuuniañnapsi niŋiugaitlusri suli naluplugu Agaayyun nunami. ¹³Aa, iħaatni uñasrikkaluaqtuasii. Aglaan pakma Christ Jesus-kun qallipkakkaurusri Agaayyutmun, tumigiplugu Christ-ñum aña maqipkakkauruaq tuqutipmatigut. ¹⁴Pakma iluqata qiniñiñna-qaqtugut Christ-kun. Jew-ñuruatlu Jew-ñunŋitchuatlu atinŋitmata uumikkutiplutiñ Christ-ñum atausriñŋutlasipkaŋai, siqumitkaa avgutau-ruam katchiña tuqukami sannigutami. ¹⁵Suutaunŋiqsitkaa Jew-ñuruat maligutaksraña tillisituummaan. Atausriñŋuqtitkik Jew-ñuruag Jew-ñunŋitchuaŋlu malguugaluaħhakniñ. Taavrumuuna qiniñiñnaqatla-sripkairuq. ¹⁶Tuquhigmigun sannigutami Christ-ñum uumikkutigiiħak tuqutkaa ilauraagiiksitlugik iluqaaknik Agaayyutmun. ¹⁷Christ aggiq-suq quliaqtuaŋiaqhuni qiniñiñnamik ilipsitñun Jew-ñunŋitchuanun uñasrikkaluaqtuanun Jew-ñuruanunlu qanittuanun Agaayyutmi. ¹⁸Tarra tumigiplugu Christ iluqamnuk tikitlasrigikpuk Aapauruaq atautchikun Ipiqitchuakun Irrutchikun. ¹⁹Taatnaqhusri avakñaqtaunŋiqsusri iglaañp-lusriħu, aglaan nunaqatigiliutigaasri Agaayyutim iñuiñi suli Agaayyutim tupiqatigiliutigaasri. ²⁰Nappakkaurusri liilaa turvinatnun uqqiraqtit sivuniksriqiritlu. Jesus Christ piitchiuħilapiaŋaqtuq uyaŋaŋigaa taavruma turvim. ²¹Taavrumuuna makitatauruakun iluqani tupiq ipiqiqsauruq payañaitlusri, aasriiñ agaayyuvikpaguqsaiñiaqtuq iñiqtaupluni piquti-

giplugu Atanguruaq. ²²Ilaagun il̄lataupm̄iusri tupp̄iamun Agaayyutim irvigikkanun ilaan Ipqitchuakun Irrusriagun.

Paul-ḡum Savautigai Jew-ḡunḡitchuat

3 ¹Uvaḡa, Paul, tigutaḡurua pisigiplugu Christ Jesus, quliatuaqtuḡakii tusraayugaaḡiksuamik Christ-kun ilipsitḡun Jew-ḡunḡitchuanun. ²Tusraaḡaniguknaḡiksi Agaayyutmun tilisiti-laaḡa quliatuaqpluḡa ilipsitḡun Jew-ḡunḡitchuanun Agaayyutim iḡuaqutrisaanik. ³Aglallaksimagaluaqtuḡa sivuani Jew-ḡunḡitchuasi iḡugiliutiḡḡasitḡnik Agaayyutmun Christ-kun. Agaayyutim sagviḡḡiḡaa taamna nalunaqtuaq uvamnun. ⁴Aasrii agliqigupsigij aglaatka put-tuqsr̄iḡaḡiksi qanutun kaḡiqsisiqaqtilaḡa nalunaqtuanik Christ-kun. ⁵Taimakḡaḡa kiḡuviḡiich sivuptikni il̄isimanḡitchut taavrumiḡa nalunaqtuamik sivunniugutmik, pakmaasriḡn Agaayyutim sagviḡaa ipqitchuanun uqḡiraqtaiḡun sivuniksriḡiraunḡiḡunlu Ipqitchuakun Irrusriagun. ⁶Uvvaasriḡn nalunaqtuaq una, Jew-ḡunḡitchuattuḡakuq-tuitlasriplugich paitchaktaaksrautmik Agaayyutim akiqsruutigikkananik iḡunḡmiḡun, piqatchiutitlasriplugich timaanun Christ-ḡum, piqatautlasriplugiḡḡu akiqsruutaani Christ Jesus-ḡum. Jew-ḡunḡitchuat pigiliutigaat iluqaan tamanna ukpiḡiliutikamitruḡ tusraayugaaḡiksuḡaḡ Christ-kun ittuaq. ⁷Agaayyutim savaktiksraḡtaḡaḡiḡaḡa uqautritqupluḡa marrumiḡa tusaayugaallautamik iḡuaqutikamiḡa uvamnun annautipluḡa saḡḡimigun. ⁸Kamanaiḡḡiqsrauruḡa iluḡaitḡiḡn iḡuiḡiḡn Agaayyutim. Aglaansuli qaitkaa iḡuaqutriḡi uvamnun quliatuaḡitquplugich inuḡaipiaqhutiḡ ikayuusriaksr̄irrutai Christ-ḡum Jew-ḡunḡitchuanun, ⁹suli iḡupayaat kaḡiqsitquplugich nalunaqtuanik sivunniugutmiḡnik. Agaayyutim iḡiq-siruam supayaanik Christ Jesus-kun iriqsimaḡḡiḡaa sivunniugutni aullaḡniḡḡataḡhaniḡaglaan nunam uvuḡanunaglaan. ¹⁰Pakma tumigiplugich ukpiḡtuḡuruat Agaayyutim sagviḡukkaḡa sivunniugutni tamatkunua aḡalatchisiquqtuanun saḡḡiqaqhutiḡḡu qilaḡmiittuanun. Taavrumuuna kaḡiqsiḡiḡaḡat isrumatḡha Agaayyutim atlaupluni iḡugiaktuatigun. ¹¹Taimakḡaḡa Agaayyutim sivunniutigiḡiḡaa sivunniugutni atuumapkaḡiḡniḡplugu Christ Jesus-kun Atannaptigun. ¹²Pisigiplugu ukpiqsriḡiqput ilaanik utlautitlarugut Agaayyutmun nalupqisruutaiḡḡuta taluqsrautaiḡḡutalu. ¹³Nagliksaaqtuḡa pisigiplugu quliatuaḡiḡa tusaayugaaḡiksuamik ilipsitḡun. Taatnaḡuḡa inḡiḡipsi qapiḡtaquḡitlusri. Nagliksaaḡutriḡiḡa ilipsitḡnik ikayuutigigisigiksi.

Piqpaksriḡha Christ-ḡum

¹⁴Tamanna pisigiplugu sitquḡuḡa aḡaayuraqtuḡa Aapaḡanun [Atannapta Jesus Christ-ḡum], ¹⁵Aapauruamun ukpiqsriuruapayaanik,

qilaŋmiitpata naaga nunamiitpata. ¹⁶Agaayuraqtuŋa Agaayyutmun inu-
 ŋaiŋlapiaqhuni kamanautiqaqtuamun sayyiquplusri irrutchipsitni ilaan
 Irrutchiŋmigun. ¹⁷Agaayuraqmiuŋa Christ nayuutitquplugu uummatip-
 sitni ukpiqsriŋkun, sulilūqasri iŋuusiŋri kanjiniquplugich payaŋaiŋlugich
 piqpaksriŋhani. ¹⁸Agaayuraqtuŋa taatnatun kanjqsitlasritquplusri ukpiq-
 sruruapayaatlu qanutun iraqutilaanjanik, taktilaanjaniglu, ititilaanjaniglu,
 qutchiksilaanjaniglu piqpaksriŋhan Christ-ŋum. ¹⁹Agaayuraqtuŋa ilit-
 chuŋitlasritquplusri qanuq urrautaitluni piqpaksriŋhanik Christ-ŋum.
 Taamna piqpaksriŋiq kamanaqpaitluni ilitchuŋimmaagikisiyumiŋaitkikput
 iluqaan. Iluqaŋmi iluqnauŋhan Agaayyutim immiumaaŋniaga iŋuusiŋqi
 inuqsraŋaiŋlugu.

²⁰Agaayyun inuŋaiŋlapiaqhuni saŋŋiqaqtuq, aasriiŋ ilaan savaaqatŋa
 ataramik qaaniummatirūq qanusripayaanun apiqsruutigitlakkaptiknūn
 naagaunniŋ isrummatigitlakkaptiknūn. Taatnaqhuni savaaqatlaruq
 supayaanik uvaptikni urrautaitluni saŋŋimigun. ²¹Ukpiqtuaŋuruapayaat
 naŋgaŋlitruŋ Agaayyun Christ Jesus-kun qaŋapak taimuŋa. Taatnatuq.

Atausiūŋiq Christ-kun Atautchisun Timitun

4 ¹Isiqsiviŋmiittuŋa atakkii pigipluŋa Atanŋuruam. Agaayyutim
 tuŋluŋaasri. Taatnamik pitchuksaaŋipsi iŋuutquplusri mali-
 ŋullugu Agaayyutim iŋuutqurrutaanun ilipsitnūn, ²atchigusri
 ataramik piisaanŋiŋlū, manimmisiŋlusri avatmun sulilū akuqtu-
 tilusri piqpakkutigiŋiŋkun. ³Pisuqtilaapsiktun atausriŋŋuumaagitchi
 Ipqitchuakun Irrutchikun ilaanunkii atausriŋŋuqtittusri qinuiŋnākun.
⁴Agaayyutim tuŋluŋaatigut piqatigiŋiŋqupluta ukpiqsriŋruani, taatnamik
 timaurugut atautchimik Christ-kun. Pakma atausriŋ Irrusriŋ nayuutirūq
 uvaptikni, iluqata niŋiuganikhuta atautchiiŋnamik, ⁵ataniqaqtugut ataut-
 chimik, ukpiqsriŋiŋqaqtugut atautchimik, paptaaqsriŋiŋqaqtugut atautchimik,
⁶Agaayyutiqaqtugut atautchimik Aapauruamik iŋupayaamun, qaukŋi-
 ŋikkaŋat supayaat sulilū savaktuaŋ supayaakun sulilū iŋuuruŋaŋ supayaani.
⁷Atausriullaapluta aatchuusriŋqaqtugut aatchuutiniŋ maligutlugu ilūaq-
 qutrisaa Christ-ŋum. ⁸Taatnaŋlugu Agaayyutim nipliutigiŋaa uqatigmiŋi,
 “Mayuŋniqsuŋ pakmuŋa
 aullatriplūni tigutaagikkaniŋiŋ uumiksrim,
 sulilū qaitchirūq aatchuutiniŋ iŋuŋnūn.”

Psalm 68:18

⁹Nipliqami “Mayuŋniqsuŋ,” taamna qanuutauniŋqpa? Taamna itnautau-
 ruŋ uvva, mayuqsraŋaiŋŋaŋmi atqaqqaqtuŋ atchiŋniŋqsrapiaŋatananun
 nunam. ¹⁰Taamna tarra atqaqtuaŋ atausiŋnauruŋ mayuqtuaŋ qutchiŋ-
 niŋqsramun qilaŋmun qaŋŋiŋlūgich, pakmaasiŋ Christ nayuutitlasriplūni
 nanipayaŋa. ¹¹Christ taamna “qaitchirūq aatchuutiniŋ iŋuŋnūn,” ila-

riich uqqiraqtiksrauplugich, ilañich sivuniksriqiriksrauplugich, ilañich quliaqtuaqtiksrauplugich, ilañich agaayuliqsiksrauplugich ilisautrik-srauplugil̄lu. ¹²Christ qaitchiruaq aatchuutinin itqanaiağaiaq̄lugich Agaayyutim in̄uin̄ savaaksrañat ikayuīfikun, makitammaağīfiksrañatnun ukpiqsriuat timigikkaña Christ-ñum, ¹³atausriññuumaagviksrap-tiknunaglaan ukpiqsrīfikun suli ilisimapiagağatagviksrap-tiknunaglaan Iğñiñanik Agaayyutim suli iluqnaugviksrap-tiknunaglaan in̄uguguta Christ-ñum iluqnaul̄hanun. ¹⁴Tarra in̄ñaiğñiaqtugut il̄il̄gauratun malik-suağuruuatun. Umiatun tin̄jitauruatun qanutnamunliqaa anuql̄ikun, taatnatun añaalatingiğñiaqtugut killukun il̄isauttutin̄it̄n̄un kinnitñiñniaqtit in̄uich. Pisasrūliğmiktigun killukuaqtitchiñiaqtut ukpiqsriuanik in̄ugunğitchuaniksuli Christ-ñum iluqnaul̄hanun. ¹⁵Aglaan ataramik il̄isautriyumarugut il̄umutuuruamik avatmun. Aasriin̄ piqpakkutigii-gupta avatmun qin̄iqtitlugu surağal̄aptigun, il̄isaiñagisirugut Christ-tun ittuatun qauk̄liğikkanañatitun ukpiqsriuat. ¹⁶Iluqaan timi añaalatiqaqtuq niaqumun, taatnatuntuuq ukpiqsriurapayaat añaalatiqaqtut Christ-mun qaukliuruamun. Timi tigummisiquaqtuq napyaatigun, il̄in̄jisallaa savaa-qaqhutij naupkagiağlugu timi. Taatnatuntuuq ikayuutiruksraupmiugut avatmun il̄isaiñaguguta Christ-tun piqpakkutīfikun avatmun.

Iñuuniaqurrutaa Christ-ñum

¹⁷Taatnamik Atanguruam uqaunitr̄itqugaña qapin̄aiql̄uña tarakña-niñaglaan in̄uuniusriqaqunğit̄lusri Jew-ñunğitchuatitun. Isummatin̄ich suuyumiñaitchut. ¹⁸Isrumañich taaqsipl̄utij aasriin̄ kan̄iqsil̄guitchut. Nalupiallaktut uqayunait̄lutiñlu. Taatnaqhutij il̄aliutiyumiñaitchut in̄uun-ğimun Agaayyutim qaisañanun. ¹⁹Sugin̄giql̄ugu qanuq in̄uuniañiqtin̄ qaisağipl̄utij in̄miknik pisugruağutaanun timim savaağiplugu qaayug-naqtuapayaaq urrautail̄aakun.

²⁰Aglaan il̄ipsi, il̄in̄ğitchiksi Christ taatna. ²¹Ilumutun tusraa-giksi kan̄iqsipl̄ugu qanuq Christ-mun in̄uuniaqutilaası. ²²Ilitkiksi in̄uuniaqtuiñagumiñaīiqsi sivuanisun. Taatnamik piiqsaksrağigiksi in̄uuniağruaq piun̄ğisitchiruaq kinnitñikhuni pisugruağutaagun timim. ²³Ilitkiksi nutaaḡuqtuksraūiqsi isrummatipsit̄ni Agaayyutim Irrusriagun, ²⁴suli atitqūiqsi nutauruamik in̄uñmik atipmatun atnuğaamik. Agaayyun in̄iqsruq taavrumiña in̄uñmik ittuamik in̄misun il̄umutun nalaun̄jaruañ-kunlu ipq̄īfikunlu.

²⁵Taatnaql̄ugu sagluqsruñaiğumuusi. Ilumutuuruami uqaqtuksraurusi avatmun, takku ukpiqsriuraūpluta atausriurugut timaani Christ-ñum. ²⁶Qinnañniğupsi killuqsautiginiaqasiñ. Siqiñiq nipipkağniaqnagu qinnaksimaññaqpich. ²⁷Tuun̄gağmun akiil̄ipkağniaqasri. ²⁸In̄uk tigliqaqtuaq tigliğanğigli, aglaan sakkağli atuğlugich argañni sagluqisruñaqani,

aatchuutiksranikkumuug inuqsriuqtuanun. ²⁹Uqautigiyumiñaitchiksi atniummatiksraq aglaan uqautigilugu ikayuutiksraq sivutmuutiksrauluni. Tamatkuali tusraaruat uqautipsitñik ikayuusriaqağumuut. ³⁰Aliatchaktitağniaqasiuñ Irrusria Agaayyutim. Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalunaitmiutchigaasri Agaayyutmun, tasuiñiaqtuam ilip-sitñik taivrumani uvlumi. ³¹Uumisugruağutiqaqasi suli qinnaktaqasi uumitchaktağusi. Nipaalasruñaqasi uqamaqłutisunñaqasi!u, suli qanusri-payaamik pigiitchualiqisunñaqasi. ³²Aglaan iłuaqqutilusri piqpakkutilusilū avatmun. Natqigutilusri avatmun, taatnatun Agaayyutim natqigutipmi-gaasri Christ-kun.

Iñuuniağitchi Qaumami

5 ¹Taatnamik tuvraqsiuñ Agaayyutim surağalħa takku piqpagiplusri ililğaagığaasri. ²Piqpakkutiqağitchi atlanun iñuñnun malığuağ-lugu Christ-ñum tuvraaksriutaa. Piqpagipluta qaiññiqsuq iñmiñik Agaayyutmun tuqupluni killuqsautaıgukhuta. Taatna pikami quyalıñıgaa Agaayyun taipkunatun ikipkaipłutıñ tunilłaqtuqtuaton.

³Agaayyutim iñugipmasri atlaliqirusraunğitchusri qaa-yuğnaqtualiqilusri!u. Kaviuqtuksraunğitchusri. Nalliatunniñ nalaunñanğitchuq ipqiqsitlutıñ iñugiliutipkaqtuani Agaayyutmun. ⁴Uqautiqaqtuksraunğitchusri kanñunaqtuanik suunğılaanıglu asrıqıutıniıglu. Tamatkua nalaunñanğitchut ilipsitñi. Aglaan quyaraksrağıgiksi Agaayyun. ⁵Nalupqıgıngıqsıuñ una, Kiñalıqaa sayunñaqıtuag inıqağumiñaitchuq anñayuqautaakni Christ-ñum Agaayyutimlu naagaqaa iñuk qaayugnaqtualiqirusuq naagaunniñ kaviuqtaurusuq. (Iñuk kaviuqtaurusuq ilumutun agaayyutıññualiqirusuq.)

⁶Kisumununniñ iñuñmun kinnipkaqasri imailaakun uqautıñi-ñik, atakkii pisigilugich tamatkua Agaayyutim qinnautaa tikitkisıruq iñuñnun tupiksriñğitchuanun ilaanik. ⁷Taatnamik piqasriqsuutinasri ilıñitñi. ⁸Iłaatniimma ilipsipsuuq taaqtuamiitkaluaqmıruani, aglaan pakma qaumağtuqusri Atanğuruakun. Taatnamik qaumautuiñagumausi iñuuniałıpsitñi. ⁹Pisigıplugu qauma Agaayyutmiñ iñuuniałıpsitñi nakuurualiqirusri nalaunñarualiqıplusrı!u ilumutuu-rualiqıplusrı!u. ¹⁰Iłitchugıtuıñıqsıuñ akuqtuyunaqtuag Atanğuruamun. ¹¹Piqasriqsuutinasri iñuñnun pigiitchualiqirusri nalaunñarualiqıplusrı!u ilumutuu-rualiqıplusrı!u. ¹²Takku kanñunaqtuq uqautıgı-sraqtuniunniñ iñuich nalunautchipłutıñ pigiitchualıqıutıñitñik. ¹³Aglaan qaumam satqummiqamıgıch iñuich pigiitchualıqıutıñıch tarra qıñıgnağıqtut. Tarra qanusripayaag qıñıgnaqtuag qaumamiıttuq. ¹⁴Taatnaqlugu niplıgñıqsuq, itna,

“Siñıñıñıqpat! Itıgnaqsıgaaatın.

Makittin akungatniñ tuqunaruaniñ.

Christ-ñumli qaggutiyumagaatin.”

¹⁵Qaunatqiağıllapiaglugu qanuq iñuuniaqtilaaqsi, ingigusri iñuktun isrumatuitchuatun aglaan iñuktun isrumaturuatun ililusri.

¹⁶Savaaqallautaqağniagusri piviqanğapsi, atakkii iñuurugut uvlugitichuani ugluvak. ¹⁷Taatnamik ingigitchi iñuktun isrumatuitchuatun aglaan kanıqsimmaagiksıluğugı pisulha Atanğuruam. ¹⁸Imiliqasri taanğagmik atakkii qılhugniagaasri, aglaan anjalatittitchi Ipqitchuamun Irrutchimun [atakkii kamaksripkağniagaasri Agaayyutmik]. ¹⁹Uqağusri avatmun quyyatinik atuutinıglu İlitqusriğıksuam aatchuutainik, atuğusri igñallautamik uummatipsitniñ Atanığmun. ²⁰Ataramik quyyatıgilugich supayaat Agaayyutmun Aapauruamun atqagun Atannapta Jesus Christ-ñum.

Tuvaaqatigiich

²¹Kamakkuutilusri avatmun pigıluğugı taluqsriğısi Christ-mik.

²²Nulianuruasii, kamagısıgik uisi kamaksripmatuntuuq Atanğuruamik.

²³Uınuruuq qaukğigıgaa nuliam, taatnatuntuuq Christ qaukğigıgaa ukpiqtuanuruat. Ukpiqtuanuruat timıgıkkani Christ-ñum, aasriiñ ilinich annıqsuutiqaqtut ilaaniñ. ²⁴Atırlıgu ukpiqtuanuruat kamaksripmatun Christ-mik taatnatuntuuq nulianuruat kamaksrılich uimiknik sulıpayaağmikni.

²⁵⁻²⁶Uınuruasrii, piqpaksrısitchi nuliapsitniik, Christ-tuntuuq piqpaksrıruatun ukpiqtuanuruaniik tuqqutrikami ilinıtıniik ipqısqıtyağukğugich Agaayyutmun uqałhıgun, sulı salummaqamıqıch igğıuutiksraqtuğrikaagun imıgmik. ²⁷Christ-ñum inmiñuktıtchukkai ukpiqtuanuruat kamanaqsıluğugich piñnaqnaqsıluğıllı, taqsraqtaıllıgıch imułunğauraiıllıgıllı sulı salummaq-lıgıllı qanusrıpayaaıniñ pigıılısauruamiñ. Ukpiqsrıruat ipqıtchuksraurıt patchısaiılutıñ. ²⁸Uınuruat piqpagiraksraqıgaıch nuliatiñ timimiktun ililugıch. Takku anun piqpaksrıruaq nuliagmiñik piqpaksrıruq inmiñik. ²⁹Piıtıchıtun anıtımik uumıksrıruamik timimiñik. Aglaan niğipchağagıgaa qaunagıplıgulu, taatnatuntuuq Christ-ñum qaunagıpmıgai ukpiqtuanuruat. ³⁰Takku uvagullaa ilaviñıgıgaatıgıt ilaan timaan. ³¹Agaayyutim makpıgaanani aglausımaruq, itna, “Taamna pisıgilıgu, anıtım unitkisıgaa aapanılu aakanılu piqasıutiluni nuliagmiñun, tarra iluqatıkaasrii atautchısun timinıgutik.” ³²Taamna uqałha Agaayyutim sagvıgñıgaa kamanaghıni nalunaqtuanuruuq, aglaan kanıqsıgıga taavruma uqałhum uqağıtılaanğa Christ-mik ukpiqtuanuruanıglu. ³³Aglaan uqağıpmıgaasri, anıtıllaam piqpagiraksraqıgaa nuliani piqpagıpmatun inmiñik, sulı nulianuruam kamagıluğugı uıni.

Iyaalugrııllı Anayıqaallı

6 ¹İlılgaanuruasii, tupıgisıgik anayıqaası Atanıkun. Taamna nalaun-ğaruq. ²“Kamagıluğık aapanlu aakanlu”—taamna sıvıllıplıni

tillisauruq akiqsruutilik, itna— ³“Pillautauun itchumuug ilipnun sulii utuq-qalilgatagutun iñuuyumuutin nunami.”

Exodus 20:12

⁴Aapauruasii, uumisuktualiqsitnagich qitungasi, aglaan iñukkuksaqsigiñ natqiksruutilugich sulii isilgigsuglugich Agaayyutikun.

Savaktauruatlu Savaktiqaqtuatlu

⁵Savaktauruasii, tupiktausritchi tamatkununa qaukligikkapsitñun nunami taluqsriñkun kamaksriñkunlu, savautillautapiaglugich qanuitañaillusri savautriyumalaaqmatun Christ-mik. ⁶Savautriñlautağusi ataramik, aasriñ quyalitñiñniaqasri qaukłipsi takkuatniñhiñaq, aglaan savaktiñisun Christ-ñum savaaqagitchi pisuñhanik Agaayyutim piyumalaağlusri. ⁷Tarraasriñ savagitchi savaaqsi quviagilugu, savautriptomatun Ataniğmun, iñuñnik savautriñgitmatun. ⁸Iłisimatqugipsi kisupayaam akiliusriaqağniañhanik atisriługu Ataniğmiñ savaallautağmigun, savaktaağruugaluaññağmi unniñ qaukłiugaluaññağmi. ⁹Qaukłiuruasii, taatnatuntuuq irrutisigiñ savaktisri atisilugich. Aniqsraaqtusruñaqagich, ilisimalugu Ataniqatıqsıptuuq qılañmi akilıqsuñiaqtuaq atunim.

Añuyautnaña Agaayyutim

¹⁰Aqullıqsaami, sayaqağitchi ukpiqsriñipsigun Agaayyutmik sulii tunñasrimałipsigun saññianun. ¹¹Atilugu iluqaan añuyautnaña Agaayyutim, makitalguyumuusriñi qayuktitağlugich pisaasruğmigautai tuunğaum. ¹²Añuyangitchivut iñuich timiqaquat, aglaan añuyaktugut akililıqıqıgıgıch saññiñiglu pigiilıqıqıñhum atanguruatlu pigiitchuat añalatchıruat iñuñnik marrumani nunami, sulii akililıqıqıgıgıch irrusriqıñiıllı silami. ¹³Tarraasriñ atuqsıuñ añuyautnaq Agaayyutim qaisimaakkaña. Pigiitchuam uvlua tikitpan makitalguyumuusriñi sayaktulusri. Aasriñ añuyaguıgıpsi makitasrugaagısisirusri. ¹⁴Makitatitichi itqanaiyağusri. Tapsiuraagıksıłusi ilumutuuruamik, satqagutilusriñi nalaunñaruakıgmik. ¹⁵Kamiktummaağıksuatun ilıñusri quliaqtuağilugu tusraayugaallautana qıñuiññaqautriñhum. ¹⁶Ataramik atuqsıuñ samğuaña ukpiqsriñhum qamıtıtıtıñlaruaq ikualaruanik qağruıñik pigiitchuam. ¹⁷Atilugu nasrautaa anniqsugiam, sulii tigulugu Agaayyutim uqañha aatchuutaa Irrutchim, atriqaqtuaq savıkpaktun añuyalıpsitñi. ¹⁸Iluqaisa tamatkua atilugich inqısrıñpayaapsitñi ikayuutaagun Ipqıttchuam Irrutchim. Qaunagıtuiñagıusri qapıqtasunqaqasri inqısrıutrıñıpsıgıgı ukpiqsrıruanik nanıpayaaq. ¹⁹Uvvasulii agaayutiluñna Agaayyutmun aatchuquluñna uqaksramnik quliaqtuaquluñnalı kanqısqıñnaqtıllıgı naluñnaqtuañhanik tusraayugaagıksıuam taluqsrautailaakun. ²⁰Uqqıraqtıgıgaña Agaayyutim isıqtuaññağmaunniñ. Agaayıtıtıchi quliaqtuaquluñna tusraayugaagıksıuamik taluqsrautailaakun uqañksırapıtun.

(Ef 6.11)

Paglasuiqsaagutit

²¹ Aglaan ilisimatqupmigipsi qanuğitilaamnik. Tychicus-ñum piq-pagikkaqput aniqatvut tuniqsimapluni savautriruaq Atanıǵmun uqautiniagaasri supayaanik uvapkun. ²² Pisigiplugu taamna tuyu-ğigiga ilipsitñun ilisimatquplusri qanuğitilaaptiknik, sulı ilaanun pitchuksaaquplusri.

²³ Agaayyutimtuq Aapauruam sulı Atanguruam Jesus Christ qıñuiñ-ñaaqatillisi piqpakkutiqaqtillısuñı avatmun ukpiqsriñıkun. ²⁴ Uvvatuq Agaayyutim iñuaqutrisaa illi iluqañitñun piqpaksrırıuanun Atannaptiknik Jesus Christ-mik tuniqsımaruanunlu isruanunaglaan. Taatnatuq.

Paul-ḡum Tuyuutai Philippi-aḡmiunun

1 ¹Uvaḡa Paul aḡlaqatiqaqtuḡa Timothy-mik, uvagukaasiin savautriplunuk Christ Jesus-mik. Tuyuqtuḡa uumiḡa iluqaitnun ukpiqsriuanun Jesus Christ-mik Philippi-miittuanun, taputiplugich qauk-ḡiḡruat ikayuqtitlu taamani. ²Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ savautikkamnuk iḡuaqqutillaḡniaglisi suli tutqiksillusi.

Paul-ḡum Agaayyutigai Agliqiruksrat Tuyuutmiinik

³Iḡiqsruutipayaaqapsi Agaayyutiga quyaraḡigiga ⁴⁻⁵akuqtuiḡiqsi tusaayugaamik savaaqaqtitlugu ilipsitni suli ilipsigun tusaaqqaaga-taḡapsitniḡlaan. Taatnaḡuḡa quviasullapiaqtuḡa iḡiqsruutrikama ilipsitnik. ⁶Nalupqiginiḡlapiagiga una, Agaayyutim aullaḡniikkani ilipsit-ni naatkisigaa agḡiḡksraḡanunaglaan Jesus Christ. ⁷Piqpagillapiagipsi. Nalaunḡaruamik quviasuutiqaḡumiḡaqtuḡa nalupqiginiḡlusiḡu, atakkii ikayuḡipsitḡa isiqtauḡamnili uqapsaaḡutriḡamnili uqaqsittaagviḡmi tusaayugaagiksuum ilumutuuruḡuḡhanik. Piqutigiplugu ikayuutiḡiqsi uvamnik akuqtuqasiutirusi Agaayyutim piliutaanik. ⁸Agaayyutim iḡisi-magaa qanutun kimmutiqallapiaḡa ilipsitnik, ilumun piqpagigipsi Jesus Christ piqaksripmatun ilipsitnik. ⁹⁻¹⁰Uvva iḡiqsruutigipsi piqaksrit-muquplusi kaḡiqsiaḡisaiḡniḡquplugu Agaayyun. Piksraqtaaqagumuusri nakuuniqsrauruamik. Taatna pigupsi ipqiḡniḡaqtusi patchisaiḡlusiḡu Jesus Christ agḡiqpan. ¹¹Uvvasuliuna pitḡaniaḡiksi ilumutuullapiaqhuni nakuuruḡa savaaksraq, Jesus Christ kisimi pitḡapkakkaḡa, iḡuichaasiin kamaksruaqsiḡugu suli naḡaaqsiḡugu Agaayyun.

Iḡuutiḡ Christ-ḡuruq

¹²Aniqatiumaḡ, iḡisimatqugipsi uumiḡa, atuumaruat uvamnun isiq-taunḡaḡma siamittitkaat tusaayugaagiksuaq. ¹³Iluqatiḡ ḡuḡuyuuḡtai Caesar-m atlatlu iḡuich maaniittuat iḡisimagaat isiqsiviḡmiḡiḡa Christ-mik savautriḡapkun. ¹⁴Aasiisuli isiqsiviḡmiḡiḡma iḡuḡiatluktuat aniqatiutka

tuniqsimalipsaaqtitkai Ataniǵmun. Taatnaqhutiŋ taluqsraitmuksaiŋaqtut uqaǵiǵksraŋagun Agaayyutim iqsiniǵillapiaqhutiŋlu. ¹⁵Aatai, ilisimagitka ilaŋisa quliaqtuqaqlhat Christ-mik atakkii killuǵigaaŋa suli uqaalaplutiŋlu. Aglaan atlat quliaqtuagigaaŋ Christ iŋuatluǵksraŋatnun iŋuich. ¹⁶Taapkuali quliaqtuagigaaŋ Christ piqpagipluŋa, atakkii ilisimagaat Atanguruamun tuqłukkauǵiǵa uqaǵitquplugu tusaayugaallautaq. ¹⁷Atlatli iŋuich siq-ŋakutiqaqtut, atakkii quliaqtuagikamitruŋ Christ ipqiniǵitchut aglaan killuǵipluŋa isumaplutiŋ iŋuilluqtitchukluŋa isiqtaulhamni. ¹⁸Suŋitchuq. Ipqitkisiŋaŋaŋ naagaqaa siqŋakutaugisiŋaŋaŋ taatnaunniŋ quliaqtuagigaaŋ Christ. Taamna kamanallapiaqtuq. Quviatchallapiaǵaŋaŋ taavruma. ¹⁹Aa, quyatuŋaǵisiruŋa. Ilisimagiga iŋiqsruutriŋapsigun uvamnik suli Irrusrian Jesus Christ-ŋum ikayuutaagun isiqsiviŋmiŋ anitqiliksraǵa. ²⁰Niǵiugaqallapiaqluŋa suraǵaŋipayaapkun qapiqpaŋapkaǵumiŋaitchiga Christ, pitłuklugu uqaqsittaagviksraǵa tikitpan. Sumipayaq, suvaluk pakma, uqaǵuktuŋa Christ-kun taluqsrautaigluŋa suli kamaksruqugiga iŋuŋnun Christ uvapkun, iŋuutuŋaǵuma naagaqaa tuquǵisiŋiǵuma. ²¹Atakkii, iŋuuguma Christ-ŋuruq, aasiŋ tuquguma quviatchakkisiruŋa. ²²Iŋuuniaqtuŋaǵuma savautipsaatlukkisiǵigiga Christ. Aglaan nalugiga naliaknik piksraqtaaqaliksraǵa. ²³Qanuǵviiqsuŋa, Unitchukkaluagiga manna nuna piqatauluŋaasiŋ Christ-mi, taamnaasriŋ nakuagitlukkayaǵaluagiga. ²⁴Aglaan ilitchuǵigiga ilipsitŋun inuǵitilaagasu. ²⁵Nalupqiginiŋitlugu ilisimagiga iŋuuniapsaaǵuraallaliksraǵa iluqapsitŋi, taatnaqluŋa ikayutlasigipsi ukpiqsriŋiqsi nakuqsitluuraquplugu quviasuutigitluqaqsipmiŋlugu. ²⁶Atakkii iŋuutluuraǵuma suli utiǵvigitqilgiŋiŋiǵupsi nangautiksraqaǵiksi Christ Jesus suli quyyatigilugu.

²⁷Supayaq atuumaniaqtuqunniŋ, uvlugaǵikpan iŋuuniaǵumau-si kamagiyumiŋaqsilugu tusaayugaallautam Christ-kun pitqutaa. Utlakkumiŋaǵniǵupsi naagaqaa uŋasikkisiŋiǵuma tusaayumagiga atipiaǵataqhusri iŋuutlaapsitŋik atausriq sivuniǵiplugu una. Tusaayumapmiǵigiga qanutun sakuuktilaaqsi piqtigilugu ukpiqsriŋiq kaŋiqaqtuq tusaayugaǵiksuami. ²⁸Tusaasukkigaptuuq uumiksripsitŋun iqsipkaŋiŋiqsi. Taavrumuuna ilitchuǵigisiǵaŋaŋ akiitkaqsiiŋitŋiŋ aglaan ilipsi annaumaliqsi. Agaayyutim ititkisiǵaa taamna. ²⁹Agaayyutim iŋuaqqu-tiǵaasi ukpiqsritlasiplusi Christ-mik suli nagliksaatlasiplusi piqtigiplugu. ³⁰Iluqata aŋuyaqatigiŋkisiŋmarugut. Ilisimagiksi taamna, atakkii qiniǵiksi qanuq nagliksaaǵiǵa qaŋiqsuami suli tusaaplugu nagliksaaǵiǵasu li pakmapakunniŋ.

Christ Atchiksipkakkauruq suli Kamanaqsipkakkauruq

2 ¹Uvvaasiŋ akuqtuirusi uqaŋhiŋik sayyiqsigikkaŋitŋik ukpiqsriŋipsi naagaqaa uqaŋhiŋik araaqtuqtigikkaŋitŋik ilipsitŋik. Aasiŋ nakuuruq

ilīsimaruni Ipqitchuamun Irrutchimun atausriṅṅuḥaptiknik suli piqpakṣritḥasiḥaptiknik iḥuāqquṣritḥasiḥaptikniglu avatmun. ²Iḷumun, quviatchaktitkaaṅa atausriṅṅuḥapsi. Isummatiqāḡupsi atautchimik suli piqpakkutigupsi avatmun kinilitkisirusi atautchimun. ³Uqaviutiqasunaqasi ilipsitñik suli inillaktasunaqasi kamaṅaqṣitlugusi atlaṅiñ, aḡlaan isummatigilugich atlat kamaṅatluglugich ilipsitñiñ. ⁴Ilipsitñiñhiñaq piññakṭaaḡniasunaqasi aḡlaantuuq atlanun.

⁵Isumalusi Christ Jesus isumapmatun.

⁶Jesus Agaayyutauruq.

Aḡlaan kimmutiqaṅitchuq atrinuniāḡuni Agaayyutmi.

⁷Naagaunniñ qutchigvigigaluakkani suksraallakkaa suuḅḡilḷapiaqhuni iṅmiñun.

Ilaa aniruuq nunamun atriqaqhuni iñuṅmik.

⁸Atchikṣitḷullapiaqhuni iṅmiñun iñupayaaniñ anḡnigāaunniñ tuquḥiḡ— tavrakii tuquruq atriliutiḷluni savvaḡḷuktitun sannigūtamī!

⁹Taavrumuunnaḡḷugu Agaayyutim kamaṅaqṣipkaḡaa aasiñ aatchuḡḷugu atigḡmik kamaṅatluḡḡtamik atipayaaniñ.

¹⁰Iluqatiṅ Agaayyutim iñiqtanḡiñ kamakṣruḡniāḡaat Jesus itkisiṅṅaḡmiṅ qilaṅmi nunamiḷu suli tuquṣimagaluṅṅaḡmiṅ.

¹¹Iluqatiṅsuli quliāḡiniāḡaat Jesus Christ kisimi atanḡuniḷugu. Taatnaḡpatruṅ Agaayyun Apauruq nanḡaḡtauniaḡtuq.

Ukpiqsriuat Ittut Qaumatun Nunam Iñuiñun

¹²Iḷauramaaṅ, tupigisuuluḡniḡipsitṅa sivuani piqataukama. Pakmaasiñ uṅasikkaluṅṅaḡma ilipsitñiñ tupigitqillaṅniaqsitṅa. Uvluḡaḡikpan sakuuḡtuñiḡusi taluqsriḷikun sivuuqatiqāḡusi iñuusitchi annautrauruat iñuutqusiṅatitun anniqsuḥikṣrapsitñunaglaan, ¹³atakḡii Agaayyun sayyiqsuḡtigigiksi piyumasiquḡsi suli savakkumasiquḡsiḷu quyalikkauḥikṣraḡmiñun.

¹⁴Suraḡaḥipayaapsiḡun uqapiḷusunaqasi naagaqaa qapiqtailisunaqasi.

¹⁵⁻¹⁶Ilipsiḷi patchisaitchumuusi Agaayyutim qitunḡaḡiliutikkaṅasi, iñuuniaḡḡsi akunḡatni qaayuḡniqiruatuḷu killuliqiruatuḷu ittuami taaḡtuatun.

Uvluḡirraaḡikmatun qilaṅmi iñuuniaḡumuusi akunḡatni iñuich quliaḡtuāḡutilugich ilinich Agaayyutim uqalḥiñik iñuupkaitḷaruaniḡ. Taatnaḡupsi quyasirunaḡ piqutigilusi Christ aḡḡiqpan, ilisimagiga sakuuḡḡma imaiḷaaḡuni iṅḡiḷha. ¹⁷Aḡlaan, tuqqutaḡisigaluaṅṅaḡmaunniñ quyaḷḥiñauruḡa. Uvvasuli quviasuḡatigigipsi iluqasi aatchuutigikkapsiḡun uvamnun ukpiqsriḷikun, atakḡii aatchuḡapsitṅa inuḡikkamnīk taatnatun savautriḷḷapiaḡḡsi Agaayyutmik.

¹⁸Taatnaḡḡḡḡ ilipsisuuq quyasumuusi quviasuḡatigilunḡalu.

Timothy-lu Epaphroditus-lu

¹⁹Atanḡuruakun tuyuḡiyumaḡsigiga qilamipayaḡ Timothy ilipsitñun. Aasiñ utigumiḡaḡniḡpan quviatchaktinniāḡaṅa uqautiaqsikpaṅa qanuq

iñuuniaħlapsitñik Agaayyutikun. ²⁰Atakkii piitchuŋa atrinjanik ilaan qaunakkiagiksirsapsitñik. ²¹Iluqatinj atlat isumaaluutigigaat suħiksraq-tinj, ilinich suqutiksriñitmiut tusaayugaallautamik Christ-kun. ²²Aglaan Timothy iħitchuġianiksimagiksi tunŋavigiplugu ilaa, atakkii ilaan iluq-nauġvigiplugu quliaqtuqaħħi tusaayugaagiksuamik atriplugu iġñiq ikayuiruaq aapamiñik. ²³Taatnamik tuyuġiħiħnaaġuġiga qilamillapiaq iħitchuġianikkuma qanuq uqaqsittaħħamni inillakpatŋa. ²⁴Aglaan tun-ŋavigillapiaġiga Agaayyun uvamnik qilamipayaaq tikiħiħnaaġuħiksraġa Philippi-mun.

²⁵Utiqtitaksraġigiga Epaphroditus tuyuġigaluakkaqsi ikayuqupluŋa inuqsriuħħamni. Ilaalu uvaŋalu aniqatigiiksillapiaqtuguk savaqatigiikhunuk akilħiħiħsuqūgich uumiksirit Agaayyutmik. ²⁶Aipkatqiaqsiiga aisuliqmipman ilipsitñun sul iħuiħiħuġutigiplugu tusaħiqsi atniġ-ñāġniplugu. ²⁷Atniġñallapiaqmipħuniħu tuquqayallapiaqhuni. Aglaan Agaayyutim nagligiplugu sayyitqikkaa, ilaa nagliksripmatun uvamnik. Taatnaqūgu tuquniġumi iħanayaġaa alianniħiġa pakma. ²⁸Taatnamik qilamipayaaq ilaa aipkaġukkaluagiga. Utitqikpan ilipsitñun ilaan quviatchaktinnayaġaasi aasiñ iħuiħiħiġa uqiglipsaagayalgitchuq. ²⁹Taatnaġūgu paġlayumagiksi quviasuutigillapiaġūgu Agaayyutikun. Kamakkutiqaġūgich iħuich ilaatun ittuat, ³⁰atakkii sugingiqūgu iħuħ-ħi savakhuni uvamnun tuquqqaqahuniunniñ. Savautigaasi ikayuqūŋa ilipsi piyumiñaisapsitñik.

Iħumun Nalaunġaruħiġ

3 ¹Aqulliulugu, iħauramaŋ, uqautigisukkaġa una: Quviasuutigisiuŋ Atanġuruuaq Agaayyun. Alġaqsruutinġuħiġumiñaitchipsi tamatkuniŋa tuyuutimnik ilipsitñun sivuani, atakkii tusaatqilgitchupsiuŋ annaumapkaġaasi. Itnauvva: ²qaunakkiagigitchi tamatkunakŋa iħuŋñiñ piġiitchuaniñ siqupsihħiħaqtuaniñ timimik qipmisun iħiħiħ-ġich. Ilinich iħisautriraqtut nalunaitŋutaqaqtuksraunipluħi timipsitñi qitunġaġiħiħtipkaġukkups i Agaayyutmun. ³Aglaan uvagut iħumun qitunġaġillapiaġaatigut Agaayyutim pisigisruŋaqnagu timivut nalunaitŋutchiġñiħiħiħiħ. Agaayyuvigigikput Agaayyun ilaan irrusianik ikayuqtiliqhuta sul iħanġaġikput Christ Jesus iħuħuġutiqaqtitchiruaq nutaamik. Ukpisriyumiñaitchugut qaaħiħakun annautiniāġniħu-ta. ⁴Aglaan uqaviutigitlukkayaġiga, itna, ⁵nalunaitŋutchikkaauruŋa tuvraq-ħuġich Jew-ŋuruat atuirāġiħat tallimat piŋasut uvlut atuumaanikmata. Israel-aanullapiaqtuŋa aniħiħipkun, iħuħuqatauħuŋa Benjamin-naġmiuni, auga avuħiħaaq Hebrew-piaġataq. Tupiksriħuŋa tillisipayaanitñik Jew-ŋuruat maligutaksraŋata Pharisee-ŋuħuŋa. ⁶Piyummatiqaqpaħiħuŋa

ihuiiqtitchirunjaunniin ukpiqtuanjuranik. Inuk nalaunjaruaahin-
 naupman tupigilugich maligutaksrat kia-unniin patchisigiyumiñaitkaa.
 7 Suragaipayaatka kamanallapiagaaluqtuatunniin uvamni sivuani—pak-
 mapak ayaligitka atakkii anniqsulikramnun tunjavigisukkiga Christ
 kisian. 8-9 Ilumun ayaktuiñaligitka. Supayaat tamatkua sapluhiñagaat-
 na ilitchugihiksrananiin Christ Jesus-ñum. Pakma ilitchugisullapiagiga
 ilaa Atanigiliutihiksranagun. Suapayaaqsuli isummatigiliutigiga sumun
 atuğumiñaitlugu pakmaaglaan inugitlukkiga piqahiksrağa Christ-mik
 piqasiutiluğa ilaani. Tavrakñaaglaan isumatiginaiqsuğa uvamnik
 nalaunjasiyumiñagluga sivuğaani Agaayyutim tupigiuraahihñagluga
 maligutaksrağa, aglaan tunjavigiliutigiga Christ kisian anniqsuqtik-
 srağa. 10 Pakma ilitchugisukkiga Christ sulii sanğa anipkairuaq ilaanik
 tuquhigmiin, sulii nagliksaqtituluga ilaatun, tuquyumaluga ilaatun.
 11 Nalupqiginitchiga inuuhiga Christ-kun anitqikkisipluga tuquhigmiin.

Aqpaqsruhiq Akimasaqtuni

12 Uqautigiyumiñaitchiga atriliutianiñiluga Christ-mi naagaqaa ata-
 ramik inuutlasiluga Christ-tupiağataq. Aglaan sakuuktunjasuli Christ-tun
 ilisañagukluga inuuniağumiñaqsiplugalula ilaatun. 13 Ilauramaañ, ilisi-
 maruğa taatnaiñisilaamniskuli. Atausiq pisullapiagiga, piğuguklugu
 itchuuhiga aglaan ilisukluga Christ qanuq itqkpağa. 14 Christ-ñum
 ilitchugipkağaaña qanuq piqasiutihiksrapkun inmigun. Atriplugu
 aqpaqsruqtuaq sakuullapiaghuni piññaaktaaksrağmiñun uvanaptuuq
 sakuullapiagmiuğa ilisukluga ilaatun. Agaayyutim inmiñik tuquğaaña
 taatna inuuniaqupluga. 15 Iluqata naujaniksamaruaguut ukpiqsrihiptigun
 piqasiutipluta Christ-mi taatnaptuuq isummatiqaqta atautchimik
 Christ-kun. Aglaantuuq atlakun isummatiqagupsi Agaayyutim kanjiq-
 sipkağisigaasi taavrumiğa. 16 Pakma una inuqnaqtuq. Sivutmuktuinaqta
 piqatigilugu Christ aullağvigianikkaptigun.

17 Ilauramaañ, inuuniağitchi inuuniağaptun ilisaagağusi tamatku-
 nakña maligutchiruanin inuuniağamnisk. 18 Atakkii piqauqtuq atlanik
 maligutchisunitchuanik Christ-mik—uqautigianikkamnisk ilipsit-
 ñun aasiin alianniuqtituluga isummatigiqsikapkich—akililiiqsuiruat
 Christ-ñum tuqułhanik. Piqasiutiniuraqmiñatiñlu ilaanun. 19 Timitiñ
 aanguağiliutiplugich agaayyutitun. Kamagiliutiplugichunniiñ savaatiñ
 kanjugiraksrağaluatiñ, aasiin aulliqsaanatni uvlut piqatauyumiñaitchut
 Agaayyutmi atakkii isummatigihñiñaqługu inuuniağiqtiñ maani nunami.
 20 Aglaan iluqaptiknun atlaullapiagtuq. Isummatigirağigikput Agaayyun
 nayuqtigiplugu, niğugaqaqhuta anniqsuutrimik kisianin ilaaniñ, aasiin
 taamna anniqsuutri ittuq ataniq Jesus Christ. 21 Ilaan simmiğisigai sayait-
 chuatlu tuqurağaqtuatlu timivut atriliutilugich inmi kamanaqtuamun

tuquyumiñaitchuamun timimiñun. Taatnağumiñallapiaqmipłuniļu atakkii aňalatchipłuni supayaanik tavra piuq.

4 ¹Iłauramaaň nakuagillapiağipsi suli inuğiplugu piqataufiksrağa ilipsitñi. Quviatchaktitkipsitņa suli piqpagnapiaqtusi uvamnun. Taatnaqhusi napammaağigitchi Atanikun itqağilugu qanutun uvamnun piqpagifiqsi.

Alğaqsruutit

²Uqautisukkikka ağnak atiqaquak Evodia-mik suli Syntyche-mik: Nutaami iñuulıǵmi Christ-kun qanaağumiñaitłutik suli ilannağiiksitiqikhutik. ³Iłannamaaň tuniqsimaplutin, injiqmigikpiñ ikayuquplugik taapkuak ağnak savaaqaquak sakuukhutik siamitchiñiaqhutik tusaayugaagiksuamik piqatigipluňa sulipsuuq Clement-lu savaqatitkalu; Agaayyutim itqağigai iluqaisa atqich aglausimaruat makpiğaañiñun iñuulhum.

⁴Nipliutigianiksimmakkağa sivuani nipliutigitqilgitchiga, itna, Quviasuutigisiuň ataramik iñuuluğiqsi Christ-mi. ⁵Ki, iñuich ilit-chuğilitruň Christ ilipsitñi iluaqutriğapsigun iluqaitñun iñunun injmiguañiğapsigunlu. Ataniq Agaayyun qanittuq ilipsitñi. ⁶Taatnağusi isumaaluutiqağumiñaitchusi sumik, aglaan injiqsruutigilhiñaqsiuň. Uvva, injiqsruğapsitñi uqutilugu Agaayyun inuğikkapsitñik suli quyalugu ataramik kiggusiaqaqapsi. ⁷Agaayyutim tutqiksitkisigai isummatisi atakkii taamna qinuiñnaq kamanatluktuanjuruq kañiqsiğimñ. Agaayyutim uummatisi qinuisaaqtitkisigai isumatuiñaqtillusi Christ-mik tunnağupsi ilaani supayaakun.

⁸Aqulliuplugu, isummatigigupsiuň ilumutuuruuq kamañaqtuağlu nalaunjaruağlu ipqitchuağlu iluaqnaqtuağlu, suli isummatigigupsigich nakuuruat atlani, suli itqağilugu quyasuglugu Agaayyun nanğaglugulu, tavra tutqikkisirusi Agaayyutmi. ⁹Uvamniñ ilisaaqaqtusi Christ-mik akuqtuağiplugu ilaa iñuulipsitñun, tusaaplugu suli qinıqługu qanuq tunnağiga Atanğuruami supayaatigun. Iłisimagupsiuň ilaa minguiqsiagvilugulu uvaptun, Agaayyun qinuiqsitchiruaq uvaptiknik nayuutigisiruq ilipsitñi.

Quyyatit Aatchuutitigun

¹⁰Quviasullapiaqtuňa ikayutqikapsitņa ikayuqqaqłuňa sivuani. Taatnaqlugu nanğagukkiga Ataniq. Iłumun ikayuanikkaluagipsitņa aasiñ ilitchuğigiga piviqanğilıqsi ikayuiğiksrapstñik uvamnik taimakñaaglaan. ¹¹Uqautiginjtkiga taamna pisigilugu inuqsriuğiga. Iłitchuňa pisuiqsimaatlasripluňa piqağisinqnağma anjruamik naagaqaa mikiruumik. ¹²Iłisimagiga iñuuniağiq inuqsriuğluňa naagaqaa susuksiñitłuňa.

Iłitchuǵipmigiga ińuuniaǵıq ukpiqsriǵıkun susuksiińitkuma naagaqaa niǵisukkuma. ¹³Ińuuniaǵıhińauruǵa supayaakun ikayuqsıǵıluǵa Christ-mik sańǵısipkairuamik ukpiqsriǵımnik.

¹⁴Naagasuli iǵuaqqtigipsitńa ikayuǵluǵa iǵuiǵıuǵamni. ¹⁵Iǵauramaań Philippi-mi, iǵisimallapiaǵıksi quliaqtuǵıǵa tusaayugaallautamik Macedonia-mi tavrakńaasıń aullautiplugu atlanun nunaaqıńun. Taavapkunani uvluni kisipsi ukpiqtuǵıruuasi qaitchirusi manıńńik uvamnun. Quyyatigigiga taamna. ¹⁶Thessalonica-miitnama tuyuqtusi inuǵıkkamnik akulaiǵıǵu. ¹⁷Uvvaasıń niǵiunǵıllapiaqtuǵa atlanik aatchuusiaksramnik ilipsitńiń. Aglaan niǵiugigigiga Agaayyutmun piǵıusiaqǵıksrapsitńik iǵuaqqturiǵıapsıgun uvamnik. ¹⁸Iǵisimatquplusi akuqtuǵıtka tuyuutipayaasi Epaphroditus-kun. Inuqsranǵıllapiaqtuǵa sumik. Aatchuutigikkasi uvamnun iǵlumun aatchuutigigisi Agaayyutmun. Agaayyutim quyaginiaǵaa taamna. ¹⁹Aasıń Agaayyutigikkaǵma qaitchigisigaasi ińuǵıksıllapiaǵıluǵu supayaamik inuǵıkkapsitńik Jesus Christ-kun. ²⁰Agaayyutvut Aapauruǵ kamagikkauli taimuǵaaglaan. Taatnatuq.

Paǵlasuiqsaǵıtıt

²¹Nayaǵıńǵıtkaguıq iluqaisa ukpiqsriuat ińuuqatauruat Christ-mi, taatnatuntuuq ukpiqtuat nayuqtima tuyuǵaasi nayaǵıńǵamik. ²²Iluqatıń ukpiqsriuat tuyuqmıǵaasi nayaǵıńǵamik pitlukhutıń tamatkua Caesar-m savaktai ittuat.

²³Jesus Christ-ńum iǵuaqquataa nayuutiyumauq iluqapsitńi.

Paul-ŋum Tuyuutai Colossae-ŋmiunun

1 ¹Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum pisuŋha-
gun Agaayyutim. Aglaqatiqaqtuŋa aniqatiptiknik Timothy-mik.
²Tuyuŋigikpuk una tuyuun Agaayyutim iŋuŋiŋun Colossae-miittua-
nun tuniqsimaruanun aniqatiunun Christ-kun. Uvvatuq Agaayyutim
Aapagikkapta iŋuaqutillaŋniaglisi suli tutqiksillusi.

Quyyatit Agaayuŋigmi

³Quyagikpuk Agaayyun aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum
agaayyutitapayaaqapsi, ⁴takku ukpiqsrirusri Christ Jesus-mik suli piq-
paksripluŋriŋu iluqaitniik ukpiqsriruanik. Taamna tusraagikpuk ilipsigun
suli taatnaqhunuk quyagikpuk Agaayyun. ⁵Piqpaksriŋiqsusri ukpiq-
sriruanik piqutigiplugu niŋiugaq pigikkaqsi, taamna tuvvaumaruaq
qilaŋmi. Taamna niŋiugaq pigiliutiqaagiksi tusraakapsiun iŋumutuuruuq
tusraayugaallautaq. ⁶Tusraayugaallautaq quliaqtuagikkauruq ilipsitniun
iŋuŋunlu nanipayaaq. Aglaan tusraaqaaqapsiun tusraayugaallautaq
simmiaqsiŋigaa iŋuuniaŋhat iŋuich suli iŋuuniaŋiqsipsuuq, aasriiŋ iŋitchu-
ŋigiksi iŋuaqutriŋha Agaayyutim kaŋiqsiplugu iŋumutun. ⁷Tusraagiksi
tusraayugaallautaq tumigiplugu Epaphras. Aniqatigigikpuk Christ-kun
piqpagikkaqpuq, atakkii tuniqsimaruq savaqatigigikpuk Christ-kun.
⁸Epaphras-ŋum uqautigaatiguk Ipqitchuamun Irrutchimun piqpaksrip-
kaŋnipluŋri atlanik iŋuŋnik.

⁹Taatnamik taimakŋa uvlumiŋ tusraalgataŋaptikniŋaglaan taavrumiŋa
agaayyutituiŋaŋipsigiŋi. Iniqsruutigiptigiŋi Agaayyutmun kaŋiqsip-
kallapiaqupluŋri Agaayyutim pisuŋhanik, suli isrumatusipkaqupluŋri
kaŋiqsipkaqupluŋriŋu ilitqusriŋiksuaŋmigun, ¹⁰suli agaayyutiŋuŋri
agaayyutikuŋiqsi Agaayyutmi quyaqnaquplugulu, ataramik savaallauta-
qaqupluŋri suli iŋitchuŋisaiŋaŋuŋuŋu Agaayyun, ¹¹suli agaayyutigiplugu
Agaayyutmun sayaksritqupluŋri kamanaqtuakun saŋŋiagun, iŋlututlaqu-
lugu sakiqnapayaaq anuqsruŋikun quviasuutikunlu, ¹²suli agaayyutiŋuŋri

quyyatiqaqplusri ataramik Agaayyutmun atakkii piqasiutipkaqtusri atlanun ukpiqsriuanun iñuuruanun Agaayyutmi, iñuupmatun qaumami. ¹³Agaayyutim annautiniğaatiğut sañjianiñ taaqtuam, aasrii tikiutip-luta añaayyuqautaanun piqpagiragmi iğñiğmi. ¹⁴Taavruma Iğñiñan Agaayyutim satuğniğaatiğut Agaayyutmun natqigutitquplugich itqaumayumiñaiglugich killuqsautipayaavut.

Christ Kamanagñiqsrauruq

¹⁵Christ atrigigaa qiniğnaitchuam Agaayyutim inñaniktuam supayaaq iñiqtaugaluqtitnagu. ¹⁶Christ atrigigaa Agaayyutim atakkii ilaagun supayaat iñiqtaurur qilañmiittuat suli nunami, supayaat qiniğnaqtuat qiniğnaitchuatu suli añalatit sañjiqaqhutinj marrumani nunami siłamiļu. Agaayyutim iñiğniğai supayaurat ilaagun supayaanun kamanaksruqplugu ilaa. ¹⁷Christ inñaniktuq sivuani iñiqtaupayaaqtuam. Suapayaaq itchugaaqtuq Christ-kun. ¹⁸Christ niaquğigaa timim; taamna timi ukpiqtuañuruapayaañuruq. Christ-ñum iñuuliqaqtitkai ukpiqtuañuruat añipkaqqaasimapluni tuquñaruaniñ iñuupluni taimuña. Taatnaqhuni Christ pitñiqsrauruq supayaani. ¹⁹Agaayyun sivunniğñiqsuq iluqnağuni iñuusukhuni ataramik iğñiğmiñi. ²⁰Agaayyutim ilauraagiiksitqugai inñiñun kisupayaat nunami siłamiittuallu Christ-kun piiqtuakun Agaayyutim qinnautaanik maqipkaqamiuñ auni tuqupluni sannigutami.

²¹Ilipsi, itkaluaqtuani uñasriktusri Agaayyutmiñ iñuuniaqhusri killuqsautipsitñi, uumigiplugu Agaayyun. ²²Aglaan pakma Christ-ñum ilauraagiiksinniğaasri Agaayyutmun tuquhigmigun sannigutami, aasriiñ tikiutriruq ilipsitñik Agaayyutim sivuğanun killuqsautaiqhusri pasiñağumiñaiqhusriļu. ²³Tikiññiaqtusri taimuña ukpiqsrituiñağupsi payañaiğusri nuktinnağumiñaiğusri suli tigungmitqiağikkupsiuñ nigiugikkaqsi tusraakapsiuñaglaan tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuañuraqtuq iñupayaanun nanipayaaq. Aasiñ uvaña Paul uqqiraqtigigaña uuma tusraayugaagiksuaq.

Paul Savautriruq Ukpiqsriuanik

²⁴Quviasuktuña iğlutuqapku sakiqnaq pisigiplusri. Nagliksaaqtitauskama timipkun Christ nagliksaaqmatun piuña. Taatnamik quviasuktuña naarrusiqapkich Christ-ñum nagliksaağniñi pisigiplugich ukpiqsriqiruañuruat, tamatkua timigikkañi. ²⁵Aullağniikamaaglaan savautriğimik Agaayyutim uqqiraqtautqugaña ukpiqsriuañuruapayaanun. Taatnamik tiligaña quliaqtuağutitquplusri tusraayugaagiksuaapayaa-mik. ²⁶Taamna tusraayugaagiksuaq nalunaqtuañuruq Agaayyutim iriqsimakkaña imakñaqaña iñilğaasaq. Aglaan pakma sagviğñiğaa ukpiqsriuanun. ²⁷Agaayyutim iłitchuğitqugai qanutun kamañaqtigiplu-

tiŋ nalunaqtuat iñupayaanun, taputiplugich Jew-ŋungitchuat. Unauvva nalunaqtuaq—Christ iñuuruq ilipsitñi Jew-ŋungitchuani, aasiñ niġiuganiktitlursi iñuuhksrapsitñik Agaayyutim kamanautaani. ²⁸Taamna Christ quliaqtuaġigikput iñupayaanun, alġaqsruqlugu sulī ilisautiplugu kisupayaaq ilisimatilaaptiktun. Iñupayaaq ukpiqsriruaġuqugikput Christ-kun ililuni inuguqtuatun. ²⁹Tarra taamna sakuugutigigiga pisuqtılaamni, saŋŋiaqłuŋa Christ-ŋum sayyiutaanik savaktuamik uvamni.

2 ¹Ilisimatqugipsikii qanutupiaq sakuuktilaamnik ilipsitñun tamatkunulalu Laodicea-miittuanun suli iluqaŋitñun qiñiqsi-maitchuanun uvamnik. ²Agaayyutimtuq pitchuksaallaŋŋiaġligich piqatigiilhatigun piqpakkutihikun, suli nalupqiginaġlugu kaŋiqsil-łautaqtilligich nalunaqtuaŋanik Agaayyutim. Unauvva nalunaqtuaq Christ-ŋuruq. ³Christ-ŋum kisimi kaŋiqsimapkaġai iñuich Agaayyutmik, iluqaanik ilisimaraksraŋatnik Agaayyutikun. ⁴Uqaŋtigipsi taavrumi-ŋa, kiñaunniñ kinnipkaġniaqani uqallautaqtuanun uqautilursi saglunik. ⁵Uŋasrikkaluŋaŋaġma ilipsitñiñ piqatauruŋa irrutchipkun. Ilisimagiga atausiŋuŋiqsi sulī ukpiqsriiŋiqsi payaŋaiqhusri Christ-mik. Taatnamik quviasruktuŋa.

Iñuullapiġataġiq Christ-mi

⁶⁻⁷Ukpiqsriaqsirusri Christ Jesus-mik ataniġmik, ki iñuuniaġitchi tunŋa-viqałhiñaġlugu ilaa, kaŋiñigusri Christ-mi nappaġusriłu ukpiqsriiŋapsigun, ukpiqsriiŋiqsi saŋŋisisaiñaġlugu ilisauttusriusriapsigun ulipkaulalusriłu quyaġiġmik. ⁸Qaunagititchi, kimun-unniñ alapisaaqtinnasri ilisauttitigun sulī imaiłaatigun iñipchaqtitauruatigun. Taatnatchich iñuich ilisauttutiŋich iñuknitŋaqtaurut sulī ittut aŋalarrutaiñiñ siłam, unniisuli ilisauttutiŋich Christ-mitŋaqtuaŋitchut. ⁹Uvvatakku iluqaġmi Agaayyun iñuuruq inuqsraŋaiqhuni Christ-mi, amiami ilaan timaani. ¹⁰Uvvasuli atausriŋuqatigikapsiuŋ Christ ilipsipsuuq piqaqmirusri iñuuhġmik Agaayyutitŋaqtauruamik ilipsitñi. Christ kamaŋniqsraupluni atanġuruq aŋalatipayaaniñ sulī saŋŋiñiñ. ¹¹Aasriisuli atausriŋuqataukapsi Christ-mun, nalunaitŋutchiqsaurusri liilaa. Nalunaitŋutchiqsauŋitchusri timipsitñi maligutlugu Jew-ŋuruat piłhusikaŋat aġlaan nalunaitŋutchiqsaurusri uummatipsitñi. Christ-ŋum nutaqtitkaasri piiłlugu kaŋiġruaqtasqi ilipsitñiñ. ¹²Paptaakkaukapsi kaŋiġruaqtasqi iluviqatauruq Christ-mi, aasriñ saŋŋian Agaayyutim aŋipkaġaasri nutaamun iñuuhġmun takku tunŋapulusri saŋŋiruamun Agaayyutmun aŋitqiktitchiruamun Christ-mik iñuuhġmun. ¹³Ilipsi tuqunagaluqtuani killuqsautipsigun iñuuniaqhusri timim kimmutaagun, aġlaan pakma Agaayyutim aatchuqhusri nutaamik iñuuhġmik piqatautlasriġaasri Christ-mi. Sulī natqigutigaasri iluqaŋitnik killuqsautipsitñik. ¹⁴Suliasriiñ piġaa aġlausimaruq akikŋaqtauruag

uvaptiknun. Aglausimaruam uqautigigaa maligutchiñgiqput Agaayyutim iñuuniaqurrutaiñik, akikñautiguqlugu uvaptiknun. Agaayyutim tiguni-gaa taamna aglausimaruag aasriñ kikiaktuutiplugu liilaa sannigutami. Taavrumuuna piiğai killuqsautivut. ¹⁵Aasriisuli Christ tuqukami akimaniq-suq iluqaitiñ ayalatipayaaniñ nanipayaaq sulii sanjiiñ silam. Christ-ñum qiniqtinnigaa kisupayaamun sanjiqatluktilaani ilijitniñ.

¹⁶Anjua kisumunniñ atanniqsinniaqasri nigikkapsigun naagaqaa imikkapsigun unniñ nigiqpagvikaapsigun naagaqaa nigiqpagvikaatigun tatqililqikman naagaqaa minguiqsiagviksigun. ¹⁷Taatnatchich iñuunia-qurrutit Christ-ñum taggagigai. Tikkuagutauñhiñagniqsut Christ-mun ilaan aggigñiañhanunaglaan. ¹⁸Uqautipkañniaqasri killuqsagñilusri. Taatnatchich iñuich atchiksuatun iliplutij putlatuniqsut isragulijñun ataramik uqagiplugich qiniqquuraakkatiñ. Qutchigillapiaqtut inmik-nik atakkii iñuknitjaqtaupluni isrummataat. ¹⁹Taatnatchich iñuich injaiqsuanurut Christ-mi. Christ niaquuruq liilaa ukpiqsriuat timigigai. Iluqagmij ataruat niaqumun napyaatigun nukiktigunlu aglisuurut ataut-chikun, Agaayyutim aglipkaqlugich.

Tuquñiglu Iñuñiglu Piqatigiplugu Christ

²⁰Christ tuqupman tuquqataurusri Christ-mi. Taatnamik ayalatijaiq-suksraurusri tamatkununa ayalarrutaiñun sanjiiñunlu silam. Suvaatami tupigivisigik iñuuniaqurrutit, itnaqsimaruat, ²¹“Nigiñiaqnagu taamna, uuktuañiaqnagu, aktuñiaqnagu.” ²²Iluqatiñ tamatkua iñuuniaqurrutit atuğumiñaitchut, atakkii iñuich piliagigaich. Tamatkua iñuuniaqurrutit tun-ñaviqañhiñagniqsut iñuich tillisijitñun ilisauttutijitñunlu. ²³Itkaluaqhutiñ nalaunjaruatun iñuich putqataqtitlaplugich sulii ilitqusiqahutiñ atchiksua-tun sulii anasiñjuqsatitlugich timiñich pigiplugich killuqsautiñich, aglaan tamatkua iñuuniaqurrutit sumun atuğumiñaitchut. Tupiksriñhatigun tamatkua iñuuniaqurrutit iñuum piigumiñaitchaa pigiitчуақ kimmuraa timim.

3 ¹Anjitiqataurusri Christ-mi. Taamna taatniitpan ilipsitni, kipigniugutigituiñaqsigik pakmaniittuat, Christ-ñum irviani, aquvitaupluni taliqpiani Agaayyutim. ²Isrummatigituiñaqlugu iñuñiqsi Agaayyutmi. Isrummatigisunatnagich nunam pigikkañi. ³Ilipsi tuquruatun iñuk-tun ittuani atuiñiqsusri atuğugaluakkapsitni. Pakma nutaamik iñuñiqaqtusri piqatigiplugu Christ iriqsimaruag Agaayyutmi. ⁴Christ iñuñigikkaqput qiniqnaqsikpan ilipsipsuuq qiniqnaqsijatiginiagiksi, piqataulusri ilaan kamanautaani.

Utqqauruaq Iñuñiq Nutauruaqlu

⁵Taatnamik tuqutichigik iluqaisa kañigruaqnitjaqtauruat ilipsitni. Isrummatigisitchi ilipsitni tuquruatun kimmutaiglugu qanusripa-

yaaq sayuŋalıq, qanusripayaq qaayuğnaqtuaq, kimmutiğniqłuk, suli kaviuğutiłiq. Amiami, iñuk kaviuqtauruq atlat sulliñauranjitnik aanğuaqtuqtauruq. ⁶Tamatkunuuna Agaayyutim qinnautigai iñuich tupiksriñgitmata ilaanik. ⁷Sivuanıqarı killiqsruugaluaqmiruasri taatnatun iñuuniaqapsi killuğmi. ⁸Pakmapak piiqsigik iluqaisa tamatkua, qinnaun, qiniğun, kipinjuqsriñiq, uqağniqłuturiñiq, qaayuğnaqtuanik uqaqalıq, ⁹suli sagluqqutingiğusri avatmun. Atakkii aŋalatağingigaa-sri iñuuniağıruapsi savaaqtuummağmi, mattaqmatun atnuğaağruaq. ¹⁰Pakma iñuuniağıqsi nutaağtuq, atipmatun atnuğaatchiamik. Agaayyutmun nutaqtillusri iłitqulusri ilaatun. Tarraasriiñ iłitchuğip-saagnaqtusri Agaayyutmik iñiqsrigikkapsitnik. ¹¹Iñuich nutaağtuqamin Christ-kun Jew-ñunğitchuatlu Jew-ñuruatlu, nalunaitñutchiqsittuatlu timimikni nalunaitñutchiñğitchuatlu, sumikñaqtuatlu satkuliqiruatu Scythians-tun, savaktaağruuruatlu savaktaağruunğitchuatlu atlagiñ-ğiqsut. Christ qaukłiullapiaqtuq tamatkunakña iluqaitniñ suli iñuupluni iluqaitni iñugikkağmiñi.

¹²Agaayyutim piksraqtaağigaasri piqpagiplusri. Taatnamik iñuk atipmatun atnuğaatchiamik ilipsi piqpakkutisitichi avatmun, iħuaqqut-lusriħu, atchigusriħu, aggañaiħlusriħu suli igłutuutilusri. ¹³Anuqsrutilusri avatmun suli natqigutisrimaağusri nalliqsi uqaqtuyaaqpan akitña-ğusri. Natqigutriħusri atriħugu Agaayyun natqigutripmatun ilipsitnik. ¹⁴Una pitłuktuaq iluqaitniñ, piqpakkutituiñağitichi avatmun. Atakkii piqpaksriħum atausriññuumapcallapiağai iñupayaat. ¹⁵Ki qiñuiññañan Christ-ñum aŋalataağlisigik uummatisri isrummatisiħu. Agaayyutim ilu-qasri atausriññuqtitkaasri iñuuaqtigiiquplusri qiñuiññaqğusri avatmun. Aasiñ ataramik quyyatiqagitichi. ¹⁶Ataramik isrummatigisigik iluqaisa Christ-ñum iħisauttutai suli ikayuutilusri avatmun kañiqsiħiksrañatigun iħisauttutit, pitchuksağutigilugu avatmun puqıħikun, atuğusri psalms-nik atuutiniglu suli quyyatiqagłusi Agaayyutmun piqutigilugu iħuaqquaa. ¹⁷Qanusripayaamik savakkupsi naaga uqağupsi, atuumaruksrauruq atq-a-gun atañum Jesus-ñum quyyavigilugu Agaayyun aapauruaq Christ-kun.

Iñuuniaqatigiñiq Nutauruakun Iñuulıkun

¹⁸Ağnauruasii, kamagilugich uisi, atakkii taamna nalaunñaruq Agaayyutmi. ¹⁹Uiñuruasii, piqpagilugich nuliasri aggañairrutilugich. ²⁰Iħaalugruuruasii, tupigilugich aŋayuqaasri supayaatigun. Taamna quyaqnaqtuq Agaayyutmi. ²¹Aapauruasii, uumitchaqusaasunjaqnağich qitunğasri, atakkii qapiñasiviaqtut kamaksrigaluağimikniñ ilipsitnik.

²²Savaktaağruuruasii, tupigilugich qaukłisi supayaatigun. Quyalitniññiasrunjaqasri qaukłipsitnik takkuatniħiħnaq, ağlaan savautisigik qanutitanğilħusri taluğilugu Agaayyun. ²³Savautrigupsi

iñuñnik savaağiyumagiksi pisuqtilaapsitñi, atakkii savautriñlapiiaqtu-sri Agaayyutmik savautri'apsi iñuñnik. ²⁴Itqağisiñuñ akilñiusriaksraqsi Agaayyutmiñ akiqsruutigikkana iñuñmiñun. Qanusripayaakun savautillapiagağiksi Ataniq Christ ilaahñañaq. ²⁵Aglaan kiña taimña nalaunñaitchualiqiruaq akuqtuigisiruq anasriññuqsautmik. Agaayyutim irrutigai atisriplugich iñuich.

4 ¹Savaktiqaqtuasii, irrutisigik savaktisri nalaunñaruamik atisilugich, aasiñ itqağilugu ataniqaqtillaaqsi qilañmi.

Alqaqsruutit

²Iñiqsruqtuinağitchi suli ataramik quyamaağlugu Agaayyun. ³Uvva, tigutaanñuruña piqutigiplugu quliaqtuaqağiga tusraayugaağiksumamik. Taatnamik itqağiluta agaayugupsi Agaayyutmun aatchuquluta pivik-sramik quliaqtuaqağiksrapitnik tusraayugaallautamik Christ-ñum nalunaqtuanñagun. ⁴Agaayutiluña quliaqtuatlañiksrapkun tusaayugaağiksumamik iñuñnun kanñiqsiñaqsiñlugu. Taamna piraksraqikkaga. ⁵Iñuuniağusri puqiksañfikun akunğatni ukpiñaitchuat atullautağlugu pivik pisuqtilaapsitñi. ⁶Uqağiqsi ataramik quyaqnaqtitchiñuñ iñupayaanun suli ilisimayumañsi qanuq kiggutiqağiksrapitnik kisupayaanun nalaullugu.

Pağlasuiqsaagutit

⁷Tychicus piqpagiplugu aniqatigigiga Christ-kun tuniqsimaruaq uqqiraqti suli savaqatiga Agaayyutikun. Ilaan uqautigisigaasri iluqait-ñik atuumaruanik uvamnun. ⁸Taatnaqługu tuyuğigiga ilisimatquplusri qanuq itilaaptitnik suli pitchuksaaqplusri. ⁹Tuyuğipmigiga Onesimus tuniqsimaruaq piqpagiplugu aniqatvut Christ-kun. Ilaa ilağigiksi. Uqautigisigaasri atuumapayaaqtuamik uvani.

¹⁰Aristarchus-ñum tigutaanñuqatigikkağma suli Mark-ñum, uyugu-ñan Barnabas-ñum, tuyuğasri nayaanñamik. Uqautianikkipsi qanuq piñiksrañanik Mark-ñum aggiqpan. Tutqiksitchumagiksi. ¹¹Joshua taiyuu-tiqaqtuaq Justus-mik tuyuqmıuq nayaanñamik. Taapkua piñasut kisiitnik Jew-ñuruat savaqatigigitka piqutigiplugu añaayuaqtaa Agaayyutim. Ilinja ikayullapiagaatña araaqtuqłunalu. ¹²Epaphras-ñum nunaqatip-si suli savaktaan Jesus Christ-ñum tuyuqmıgaasri nayaanñamik. Ilaan agaayyutigaasri Agaayyutmun ikayuqplusri saññilursi suli nalaunñalusri ukpiqsriñipsigun. Agaayyutipmıgaasri ilisimatquplugu Agaayyutim pisuuta supayaatigun. ¹³Ilisimapiagağiga qanutun iñiqsruutriñha piqutigiplusri ukpiqsriñuatu iñuuruat nunaqqaññi atiligaak Laodicea-mik Hierapolis-mıglu. ¹⁴Luke piqpagikkauruaq taakti Demas-lu tuyuqtuk nayaanñamik.

¹⁵Nayaan̄ñaagukkitka ukpiqtuan̄juruapayaat nunaaqqiani Laodicea-
num suli aḡnaq atilik Nympha-mik ukpiqtuan̄juruatlu katiraḡaqtuat
taavruma tupqani. ¹⁶Agliqiaḡianikkupsiuḡ una tuyuutiga ilipsit̄n̄un
tuyuḡiyumagiksi ukpiqtuan̄juranun Laodicea-mi agliqitqulugu agaay-
yuvimikni. Aasiil̄i agliqiyumagiksipsuuq tuyuun Laodicea-ḡmiunun
agaayyuvipsit̄ni. ¹⁷Uqautiyumagiksi Archippus, “Naallapiaḡuḡ savaaq
atan̄gum tillisigikkaḡa savaquplugu.”

¹⁸Uvaḡa Paul argamnik aglakkiga nayaan̄ñaḡa, “Puuyuḡniaqnasriuḡ
pituksimaḡiḡa isiqsiviḡmi.” Agaayyutimtuq iḡuaqqutilisi.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Thessalonica-ġmiunun

1 ¹Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanŋuranun ittuanun Thessalonica-mi pigipkakkari Agaayyutim Aapauruam suli Atanġuruam Jesus Christ-ŋum. Uvvatuq iħuaqqutmik suli qiñuiññamik qaitħilisi.

Iñuuniaħhatlu Ukpigusriatlu

²Agaayyun iluqapsigun quyyatigiraġigikput, ataramik agaayuħħaptikni itqaġigiplusri. ³Agaayyutmun uqaqaqtitluta itqaġigikput, qanutun ukpiq-srillapiaħiqsi, piqpaqsriħapiaħiqsi, niġiugaqallapiaħiqsi Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁴Aniqatiumaari! Agaayyutim piqpaqsriħha ilipsitñik nalunġitchikput inmiñun piksraqtaaġigiplusri. ⁵Uvvatakkus tusaayugaal-lautaq ilipsitñun tikiuti'aptigu, nipiħhiñakuunġitchuaq aglaan saññikunlu suli Ipqitchuakun Irrutchikun, ilumutuulħha nalupqigingiqħuġu, taatna tikiutigikput. Iħisimagiksi qanuq iñuuniaħiqput iħuaħiksrapstñun ittuaq ilipsitñiitnapt. ⁶Ilipsi uvaptiknun suli Ataniġmun tuvrauti'apsi, atqunaq nagliksautigigaluħħaan, uqaliq quvianakun Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ akuqtuġiksi, ⁷itna ilipsi iluqaitñun ukpiqtuanun Macedonia-mi suli Greece-mi atriraksraġuħusri. ⁸Uvvatakkus siamniġiksi Atanġum uqalħha iluqaitñun nunariñun Macedonia-mlu Greece-ħumlu, aasriiñ tusaayugaallautaq ukpiġutiqaġnipsigun Agaayyutmun siamitmiuq napmupayaq, uvaptiknununniñ ilaraksraiħuġu. ⁹Iñuich iluqagmin uqaġigaat qanuq ilipsitñun akuqtuħiqput taamuħha tikitñapta, suli qanuq mumiħiqsi aanġuaniñ Agaayyutmun, Agaayyun iñuuruuq ilumunlu ittuaq savautisrukħuġu. ¹⁰Uqaġipmigaat taqqisilaqsi Iġniġikkaħanik Agaayyutim qilaħmiñ, Jesus-mik, Ilaan anitqiksitagikkaħanik tuquħiġmiñ. Aasrii taavruma Jesus-ħum annautigisigaatigut Agaayyutim qinnautaa-niñ tikitchuksramiñ.

(1 Th 1.7)

Paul-ḡum Savaaḡa Thessalonica-mi

2 ¹Aniqatiumaaḡ! Ilipsipsuuq ilitchuḡianikkaqsi tikiumaḡiqput ilipsitḡun suilaakun ingiḡha. ²Iḡisimarusri qanutun nagliksaaḡa-niktılaaptiknik suli kanḡunakun aḡalakkautılaaptiknik Philippi-mi. Naagauvva Agaayyutipta sayyiqsimaagaatigut quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik ilipsitḡun iglutuḡaptikni atqunaq akiḡliḡisuutmik. ³Uvvatakku ilipsitḡnik quliaqtuaqtitluta kinniqtusraangitchiptigiḡ, unniḡiḡ qaayugḡnaqtuakun pitqusraangitchiptigiḡ, naagaqaa kismik pisaasruḡmigagḡnianḡitchugut. ⁴Aglaan Agaayyutim pitquḡhagun ataramik uqaqaqtugut, takku Ilaan piksraqtaagigaatigut tusraayugaallautamik quliaqtuaqupluta. Iḡuḡnik quyalitḡiḡniaḡummataitchugut aglaan Agaayyutmik iḡuuniaḡapta naipiqtuqtaanik. ⁵Tikiumangḡiḡiqput uqayusraḡikun nalupqigingitchiksi naagaqaa kaviuḡiq matummiḡiaḡlugu—Agaayyun iḡisimarigigikput. ⁶⁻⁷Ilipsitḡiḡ unniḡiḡ atlaniḡ quyagitchiuniaḡhiḡangitchugut. Nangaquuḡhiḡaugaluqtugut ilipsitḡun atakkii Christ-ḡum uqqiraqtigipluta, aglaan ilipsitḡiḡ ittugut agḡaḡaiḡhuta aakauruam qaunaksriḡha qitungamiḡnik atriplugu. ⁸Piqpagivagitḡusri Agaayyutim uqalḡhiḡagḡingisaḡagun aglaan iḡuḡḡaptigunlu piqasriqsuḡiksraqsi itqanairrutigikput. Ilipsi uvaptikni piqpaknallapiqḡusri. ⁹Aniqatiumaaḡ! Iḡumun itqaḡigiksi qanuq savaḡiqput sakuukhuta! Unnuaqtuummaan savaktugut, ilipsitḡiḡ akiyayyumangitḡluta Agaayyutim tusraayugaallautaaḡa ilipsitḡun uqautiḡaptigu. ¹⁰Iḡisimarusri, Agaayyutim iḡisimapmiuq, irrutchiqput ilipsitḡnik ukpiqtuaḡuruanik ipqisilaḡaḡa nalaunḡapluniḡ patchisaitḡuniḡ. ¹¹Iḡisimagiksi pitchuksaagḡiqput ilipsitḡnik atriplugu aapa nakuuruuq qitungamiḡnik pitchuksaagḡipmatun.

¹²Pitchuksaagipsi arakhusri itqugaluaqhusri iñuuniałigitqukkaŋa-gun Agaayyutim tuqłuumaripsi aŋaayyqautmiñi suli kamanautmiñi piqatautqupluta.

¹³Agaayyutim uqałha tikiuti'aptigu, tusraa'apsiun, akuqtuğiksi iñuñmiñ pipmatuunğitchuaq aglaan Agaayyutmiñ uqałigiplusu, taatniillapiaqmipłunił. Uvvatakku akunnapsitñi ukpiqsriyani Agaayyun savaaqaqtuq. Taatnaqlugu uvaguttuuq ataramik Agaayyun quyağikput. ¹⁴Aniqatiumaañ! Agaayyutim ukpiqtuaŋuruanisun Judea-mi ilinjisitun pigiliutipkaqtuatun Christ Jesus-mun taatnatuntuuq savauttusriaqaqtusri. Ilipsisuuq taatnatun piyuaqsiułigmik nunaqatipsitñiñ iğłutuqtusri Jew-ŋuruanıñ tasrapkua iğłutuipmatun, ¹⁵tuqqutchiruanıñ Atanıgmik Jesus-mik suli sivuniksriqiririk, tasrapkua uvaŋalu ilakkalu piyuaqmigaa-tigut. Qanutun Agaayyutmi quyaqnaisivat! Iñuñni uumiksriñuplutiñ! ¹⁶Uqautriñiksraptikniñunniñ Jew-ŋunğitchuanun anniqsułiksraŋatnik nutqaqtinniağaluğaatigut. Taatnatchich killuğmik ataramik iñiqtaqaqtut Agaayyutim qinnautaanun tikiññiałigmiknunaglaan.

Paul-ŋum Tikitqikkummiułha Iliniñun

¹⁷Aniqatiumaañ! Uvagus piisaallałaptikni ilipsitñiñ sivikisuarani, qanutun piitchivisi qinıtqikkumagaluaqhusri. Isrumaptigun nayuğaluğipsi. ¹⁸Ilipsitñun utitqigukkaluaqhuta, uvaŋa Paul utitqinñialakkaluğatun. Aglaan Tuunğaum pirailiğaatigut. ¹⁹Aglaan ilipsi kisipsi niğiuğagağvigigipsi, quvianağiplusri, suli akimałikun uqautigitlplusri Atannapta Jesus-ŋum sivuğaanı agqiapan. ²⁰Iłumutun kamanautigigipsi quvianağiplusri.

3 ¹Aasriñ iğłutulguiqaptigu, ittuallałiksraptigun Athen-mi sivunıqsugut ²tuyuğılhani Timothy aniqatvut savaqatigikkaqput Agaayyutikun quliaqtuaqałigmi tusraayugaallautamik Christ-kun. Tuyuğigikput sayyiquplusri suli ukpiqsriñiqsi ikayuquplugu, ³nalliqsiunniñ utiqunğitlugu makuniŋa piyuaqsiułignik piqusriğuni. Taatnatchich piyuaqqtut Agaayyutim pisułigigai uvaptiknun. Taatna ilitchuğianikkiksi. ⁴Uvvatakku innaptikni ilipsitñi sivuani uqautigipsi taatna piyuaqsiugi-siñipluta, aasriñ kaŋiqsianiłapsisun tamarra taatnatchich atuummirut. ⁵Iğłutuutilguiqama ukpiqsriñiqsi kaŋiqsisuklugu, taatnaqlugu Timothy tuyuğigiga. Piñiksraqtun Tuunğağmun killuqsaqtinnağasugalusri, iluqaniasrii savaqput suılamun innasugalugu.

⁶Pakma Timothy ilipsitñiñ uvaptiknun utiqman, tusraayugaagiksaa-nik ukpiqsriñapsigun suli piqpakkutipsigun tikiutripłuni, uqautigaatigut ataramik uvaptiknik itqasriñiplusripsuuq suli atqunaq qinıguñnipluta uvaguttuuq ilipsitnik qinıgukmatun. ⁷Aniqatiumaañ! Taatnaqhuta iluqaani iluılliułaptikni suli nagliksaaqsiułaptikni ilipsigun piyum-

masrīlaakkaurugut. Ilipsi ukpiqsrīḥapsi sayyillaagaatigut. ⁸Pakma īnuugisipiaqtugut īlitchuḡianikapta makitilaapsit̄niksuli payaḡaḡusri īnuuniaḥapsit̄ni Agaayyutikun. ⁹Quyyatinik Agaayyutmun ilipsigun qaitchīḥīnaaḡuqtugut, quyalugu quvianaḡipkakkanaḡun sivuqqamīni ilipsi pigiplusri. ¹⁰Unnuaqtuummaan inḡiqsrullapiaḡikput qin̄itqigukhusri aasrīn̄ inuqnaqtuanik ukpiqsrīḥapsit̄ni qaitchipsaḡusri.

¹¹Uvvatuq Agaayyutipta Aapauruam in̄mīnik suli Atannapta Jesus-ḡum tikisilisigut ilipsit̄nun. ¹²Uvvatuq Atanḡum Jesus-ḡum piqpakutri avatmun suli īnuḡnun iluqait̄nun naupkallaḡniaḡumi-gaa, piqpaksrīḡipput ilipsit̄nik atrilugu. ¹³Taatnaḡupsi sayyiḡisigaasri, Aapauruam Agaayyutipta sivuḡaani patchisaḡusri suli ipq̄illu-sri qakugu Atanniḡikkaqput Jesus agḡiqpan piqasriḡuni īnuḡnik pigikkaḡmīnik.

Īnuuniaḡiq Quyaqnaqtuaq Agaayyutmi

4 ¹Aniqatiumaan̄! Uvvasuli uvaptiknīn̄ īlīn̄ḡanikkaqsi qanuq īnuuniaḡiksraqs̄i Agaayyutmi quyaqnaḡlugu, īlumun īnuunia-ḡiḡianikkapsisun. Pakma Atanḡuruam Jesus-ḡum atqagun inḡiḡipsi uqapsaaḡhusri atuitqplusri pit̄luglugu. ²Uvvatakk̄u īlisimagisri īli-sauttutigianikkavut ilipsit̄nun Atanḡuruam Jesus-ḡum aḡalatchīḥagun. ³Taamna Agaayyutim ilipsit̄nun pitqutigigaa, ipq̄illusri piisimaḡusri sayuḡaḡiḡmīn̄. ⁴Atausriukattaaḡusri aḡutit̄ īlitchuḡiraksraḡigik-si qanuq īlaqatiksraḡiksraqs̄i ipq̄iḡikun nalaullugu, ⁵itna killukun kimiksrīḡikuunḡitchuaq piruatitun Agaayyutmik naluplutin̄. ⁶Tarra kia-unnīn̄ killukuanḡillīuḡ aasīn̄ saglutaḡlugu aniqatnī atlatuaḡilugun nuliaḡa. Taatnatchikun sivuani uqautianikapsi aḡaqs̄rullapiaḡhusri, Ataniḡmun anasrīn̄ḡuqsautiqaḡisīn̄iplugich tamatkua taatnaīlip̄lugu nalaunḡitchuat. ⁷Agaayyutim tuḡḡunḡitchaatigut īnuuniaqupluta qaa-yuḡnaqtuakun aglaan ipq̄iḡikun. ⁸Taatnaḡuni kia tamatkua īlisauttutit ayaummiyumigich īnuḡnik ayaksimanḡitchuq aglaan Agaayyutmik, qaitchirigikkapsit̄nik Ipq̄itchuamik Irrutchimik.

⁹Taamna aglanḡitchumaunnīn̄ nakuuruq piqpaksrīḥapsigun ukpiqtuaqatiupsit̄nik. Uvватаkk̄u ilipsi Agaayyutmīn̄ īlisauttusria-qaaniksimaplusri, qanuq piqpakutīḡiksraḡsigun avatmun. ¹⁰Suli taatnaīlip̄lugu aniqatiupayaapsit̄nun iluqaani Macedonia-mi irrusriḡianik̄lugu. Aniqatiumaan̄, taatnaḡlugu inḡiḡipsi atuitqplusri pit̄luglugu. ¹¹Sivunniutilugu īnuuniaḡiksraqs̄i īnuksruiḡusri, īnuich atlat īlak-sianḡiḡlugich suli īnuuniutiksraqs̄i pīn̄n̄aktaaḡiniḡlugu, maliglugu uqautianiḡipput ilipsit̄nun. ¹²Taatnaḡupsi īluḡaḡitchīuḡ tamatkunakḡa ukpiqsrīn̄ḡitchuanīn̄ pīn̄n̄aktaaḡigisigiksi, suli kisumun inuḡikkapsigun tunḡaaqs̄iyumīn̄aitchusri.

Atangum Aggiiksraᅇa

¹³Aniqatiumaaᅇ, pakma ilisimatqugipsi ilumutuuliᅇmik ukpiq-sriuatigun tuqruuatigun alianniugaqsisruᅇaᅇasri tamatkunatitun niᅇiugaitchuatitun iᅇuuliᅇmik isruitchuamik. ¹⁴Ukpiᅇigikput Jesus tuqulᅇaaᅇhuni aᅇitqiiᅇha. Taatnatuntuuq, ukpiᅇigikput Agaayyutmun aggiutipkaᅇisiᅇhat Jesus-mun tamatkua tuqruuat Ilaanik ukpiqsriᅇlutiiᅇ. ¹⁵Tamarrumiᅇa Atangum ilisauttutaanik uqautigipsi, uvagut iᅇuuruani taivrumani uvlumi Atangum aggiiᅇhani tamatkua tuquaniktuat sivulik-kumiᅇaitchivut. ¹⁶Nipituruaq tilliiᅇ itkisiruq, suli qaukiiat israᅇulᅇich niᅇliqpan suli Agaayyutim qalᅇuqtautaa niᅇliqpan Ataniq iᅇmiᅇiᅇik pakmakᅇa qiiᅇmiᅇiᅇ atqaaᅇisiruq. Taipchua tuqruuat Christ-mik ukpiqsriᅇlutiiᅇ iᅇuuliᅇmun aᅇiᅇqaaᅇisirut. ¹⁷Tarakᅇa uvagulli iᅇuuruani taivrumani tatpaᅇnautrauniatqutugut piqatigilugich nuviyanun paaglugu Ataniq siᅇami, aasriiᅇiᅇ Ataniᅇmi ataramik iqataugaᅇsiᅇluta. ¹⁸Taatnaᅇusri avatmun tamatkunuuna uqaᅇiᅇitigun arautisitchi.

Itqanaigitchi Atangum Aggiiksraᅇananun

5 ¹Aniqatiumaaᅇ! Atuummiruksrat aglaᅇiksraᅇat ilipsitᅇun inuqnanᅇitchuq. ²Uvatakku ilipsi kaᅇiqsimmaᅇiksianikkiksi Atangum uvlua agᅇiqsukᅇraᅇ niᅇiunᅇisillusri atriiᅇugu tigliᅇniaᅇti unnuami. ³“Suapayaaᅇ nuyuaᅇnaiqsuq.” Taatna iᅇuich nipinikpata, taimmaiᅇaaᅇ piyaᅇquᅇhum tikitkisigai annakkumiᅇaaᅇiᅇlugich, itna liilaa auliyau-tikkaᅇatun aᅇnaᅇ iᅇᅇiᅇiksraᅇananun. ⁴Aniqatiumaaᅇ! Aglaan taamna nalunᅇiᅇiksi, suli Atangum uvluaᅇ niᅇiunᅇiᅇiᅇaᅇumiᅇaaᅇiᅇaᅇsri tigliᅇniaᅇti atriiᅇugu. ⁵Iluᅇasri iᅇuᅇni qaumami iᅇuuniaᅇtusri, savaasri sagviᅇlutiiᅇ. Uvagut taagmi iᅇuunianᅇitchugut iriᅇaᅇtuᅇiᅇkun. ⁶Taatnaᅇuta atlati-tun siᅇiᅇktuaᅇiᅇqsa, iᅇiᅇiᅇguta qauᅇrimaaᅇiᅇksa. ⁷Takku unnuami iᅇuich siᅇiᅇaᅇtut, unniᅇiᅇ unnuamik imiliᅇviᅇaᅇtut. ⁸Aglaan uvagut uvlumik irviᅇaᅇtuani qauᅇrimaaᅇiᅇruksraurugut. Satqagutiruksraurugut ukpiqsriᅇiᅇmik suli piᅇpaksriᅇiᅇmik suli nasrautiluta niᅇiugaᅇaᅇiᅇksramik anniᅇsuᅇiᅇksraptiknik. ⁹Agaayyutim tigusriaᅇiᅇᅇitcheaatigut qinnaut-ni iᅇlutuᅇulugu aglaan anniᅇsuᅇiᅇaᅇ piᅇᅇaktaagitᅇuplugu uumuuna Atannaptigun Jesus Christ-kun, ¹⁰tuqruuakun piᅇutigiᅇluta, iᅇmiᅇiᅇ iᅇuuniatigisrukᅇuta qakugu agᅇiᅇpan, iᅇuugaluᅇaᅇᅇapta naagaᅇaa tuᅇugaluᅇaᅇᅇapta. ¹¹Taatnaᅇusri araaᅇtuᅇtititchi avatmun sayyiiᅇaaᅇutisri tuniᅇqsimatlasriᅇusri taatna pakma pisuᅇpmatun.

Aqulliich Iisauttitit suli Iᅇammiuᅇtit

¹²Aniqatiumaaᅇ, iᅇiᅇiᅇipsi kamagitᅇuplugich tamatkua savaaᅇaᅇtuat akunnapsitᅇiᅇ, tamatkua Atangum tigusriaᅇiᅇkaᅇiᅇiᅇ sivulliuᅇtaut-

quplugiḷḷu alǵaqsruitquplugiḷḷu. ¹³Kamagiuraaglugich tamatkua savaagikkarjat piqpaksriḷḷhatlu piqutigilugu. Akunnapsitḷi qinuiǵusri-maǵusri. ¹⁴Aniqatiumaan, iqiasruuruat alǵaqsruqsigik, qapiḷasriruat pitchuksaaglugich, sayaitchuat ikayuǵlugich, iluqaisa anuqsrutilugich, ¹⁵karjicsimalugu akisaqtunǵiḷḷiksraqsi pigiitchuamun pigiiḷiḷugu, aglaan ataramik savaaqaliksraqsi nakuuruamik avatmun sulī inūpayaamun. ¹⁶Ataramik quviatchauǵigusri, ¹⁷iḷiḷuglu aǵaayulusri, ¹⁸qanusripayaami irviqarḷapsi quyalusri. Taatnatun Aǵaayyutim pitqugaasri iḷuuniaḷḷap-sitḷi Christ Jesus-kun. ¹⁹Nutqaqtinniasruḷaqnagu Ipqitchuam Irrutchim savaagikkara, qamitchiḷiḷaqmatun ikniǵmik. ²⁰Sivuniksriqirit uqalḷich ayaumasruḷaqnagich. ²¹Sua iluqaan naipillugu, qanusriq nakuuruaq akuqtuagilugu piḷḷaktaǵilugulu, ²²qanusripayaamiḷḷ pigiitchuamiḷḷ piisimaǵusri.

²³Aǵaayyutimtuq qinuiḷiḷnamik qaitchirigikkapta ipqiqsagumigaasri iḷmiḷun iluqnaǵusri, sulī qaunagiyummigaasri irrutchisiḷu iḷuusrisiḷu timisiḷu patchisaiḷḷugich Atannapta Jesus Christ-ḷum aǵḷiḷksraḷanun. ²⁴Taatna Ilaan tuḷtuqtigikkapsi iḷiḷtaǵitlagaa, takku tuniqsimaruq.

²⁵Aniqatiumaan! Injksruutiyumigiptigut. ²⁶Paǵlalugich aniqatiut ilu-qaisa kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutiḷikun. ²⁷Tillisigillapiagiga Atanǵuruam aǵalatchisaagun taapkua tuyuutit aǵliqḷiksraḷat aniqatiunun iluqaitḷun. ²⁸Atannapta Jesus Christ-ḷum iḷuaqqutrisaan nayuǵumigaasri.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Thessalonica-ġmiunun

1 ¹Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuaŋuruanun ittuanun Thessalonica-mi pigikkaŋi Agaayyutim Aapauruam suli Atanġuruam Jesus Christ-ŋum. ²Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Atanġuruam Jesus Christ qaitchiłisi iłuaqqtmik suli qiñuiñnamik.

Atanniiviksraq Christ Aggiqpan

³Aniqatiumaaŋ! Agaayyun ataramik ilipsigun quyarakstraġigikput. Nalaunŋaruq uvaptikni taatnaġupta, takku ukpiqsriłiqsi atqunaq nautmuktuq, suli piqpakkułiqsi aglitmuktuq avatmun atausriukattaaqhusri. ⁴Taatnaqhuta Agaayyutim ukpiqtuaŋruaŋiñun uqautigigipsi nanġaqhusri qanuq sivutmuutiplugu iġlutuiłiqsi suli ukpiqsriłiqsi tumigigaluŋnaan piyuaqsiułiq suli nagliksaaqtitauiłiq apqusraakkaqsi. ⁵Iluqatiŋ tamatkua nalupqinaiaġaat Agaayyutim sivunniutaa piqatautlasripluŋsri aŋaayyqautaani nagliksaaqsiugaluŋŋapsi. ⁶Uvvatakku Agaayyun atanniiluni nalaunŋaruakun, ilaan nagliksaaqtitkisiyai tamatkua nagliksaaqtitigikkasri. ⁷Ilipsi nagliksaaqtuani ilaan pitluutigisigaasri taputiluta qakugu Ataniq Jesus sagviqpan qilaŋmiñ israġuliŋmiñnik kamaŋaqtuamiñnik piqasriġuni iknikun. ⁸Tamatkua naluruat Agaayyutmik suli tupiksriñġitchuat tusaayugaallautamik Jesus-mik Atannaptiknik ikniġmik anasriñŋuqsasri-sigai. ⁹Tamatkua piyaqquġviŋmun isruilaamun anasriñŋuqsakkaugisirut, Atanġum sivuġaaniñ suli saŋŋianiñ kamaŋaqtuamiñ piigluġich, ¹⁰qakugu taivrumani uvlumi aggiqpan, kamagikkaułiksraq iñupayaamiñiñ unniñ kamagikkaułiapiakiksraq ukpiqsriurapayaaniñ akuqtuġiaġlu-gu. Ilipsipsuuq ukpiqsriłiapsigun uqasrikkaptiknik akunġugisirusri. ¹¹Taatnaqhuta inġsruutiraġigipsi Agaayyutmun akuqtuyunaqsitquplusri iñuuniagvigitqukkanaġun. Uvvatuq Ilaan saŋŋimigun kimmutri iluqaan iłuałiksramun pisuiqsimaatlasriiun, savaaqsi ukpiksriłiapsigun

tanjiglugu. ¹²Taatnaħapsigun Jesus-ŋum Atannapta atigikkaŋa ilipsitñiñ kamagikkaugisirug suli ilipsi ilaaniñ Agaayyutipta suli Atangum Jesus Christ-ŋum iħuacqutrisaagun.

Iñuk Pigiilaq

2 ¹Aniqatiumaan! Piqutigiplugu Atannapta Jesus Christ-ŋum aggiħksraŋa suli uvagut katitauħksraqput ilaanun injigipsi, ²isrum-matri qanuġviiġaqtitqunġitlugu qaġanaġlugu unniñ akatautqunġitlusri Atangum uvlua tikiumaaninilugu. Taamna uqautauvaluktuaq sivu-niksriqirit iħaŋatigun unniñ kia quliaqtuaġivalukkana unniñ iñuich uqaġivaluŋniġaatigut taavrumiŋa tuyuutiptikni aġlaŋnipluta.

³Tamarrumuuna kimun-unniñ iñuŋmun kinnipkaġumiñaitchusri, takku taimña uvlug tikitchumiñaitchuq kisianik Agaayyutim iġluliuġ-viksrautaa aqulliq atuumagaľuaqnagu suli Iñuk Pigiilaq sivuniquqtuaq tammaġvinmun sagviġaluaqnagu. ⁴Taavruma Iñuum supayaq iñuich agaayyutiqaġniaħhat suli isrummatipayaŋat agaayyutikuġiakun iġluliġisiyaa. Inmiñik inillakkisirug iluqaanun qulliguguni unniñ Agaayyutim agaayyuvikpaŋanun isiġuni suli aquvilluni agaayyutauni-luni. ⁵Itqaġingitpisiuŋ tamarrumiŋa iluqaanik uqautianiħiqsi ilipsitñi nayuuti'ama? ⁶Aġlaan taamna pakma piraiħiriqaqtuq iħisimaanikkaq-si. Piviksraq nalaullugu taimña Iñuk Pigiilaq sagviġisirug. ⁷Pigiirrun quvinqaqsiplugu aullaġniinaktuq, aġlaan atuummiruaksraq atuum-miyumiñaitchuq kisianik tamarruma tigummisaa piġaluaqtitnagu. ⁸Tarakŋa Iñuk Pigiilaq sagviġisirug, aasrii Atangum Jesus-ŋum qaniġmi aniġniŋanik tuqutkisigaa piyaquġlugu sagviħiġmigun kamaŋaqsilugu aggiġumi. ⁹Iñuk Pigiilaq tikitkisirug saŋŋiħik Tuunġaġmiñ qanusri-payaanik quvinqaqtuanik iñiqtaqaġuni, tanjigilaanik qiñiqtitħiluni kamagiraksraŋitñiġlu. ¹⁰Taavruma qanusripayaamik pigiiħamik kin-niġisigai. Iħiŋich akuqtuiñġiħiġmiktigun suli piqpaħsriñġiħiġmiktigun iħumutuuruamik anniqsuħksraġmiknun piyaquġisirut. ¹¹Taatnaġlugich Agaayyutim saŋŋisiħilugu killukuatħksraŋat iħipkaġisigaa, tanjigilaamik ukpiqsritħasriħugich. ¹²Taatnaġutiŋ ukpiqsriñġitchuapayaat iħumutuħiġ-mik quvianaqaġniaqtuat killukun piyaquġisirut.

Piksraqtaanurusri Anniqsuħksramun

¹³Aniqatiumaan! Atangum piqpagikkaŋasri, uvagut Agaayyun ataramik quyaġiraksraġigikput piqutigilusri. Uvvataku Agaayyutim piksraqtaaġiqqaġaasri anniqsuħksramun Iħqitчуam Irrutchim saŋŋia-gun suli ukpiqsriħapsigun iħumutuħiġmik Agaayyutmun iñugitquplusri. ¹⁴Taavrumiŋa piksraqtaaġiġaasri tusraayugaallautaq tumigiplugu uqautigikkaqput ilipsitñun. Atannapta Jesus Christ-ŋum quvianaŋani piksraqsi

piññaқтағитқуплугу, Агааыутиm туқлұғаасри. ¹⁵Аниқатиумааң! Таатнағусри макитаағитчи payаңағусри, сuli tamatkunуңа ilumutuуruanun ilisaut-tutigikkaptiknun ilipsitñun iluqaakkun uqalaptigunlu suli aglaptigun tunjalusri. ¹⁶Uvva Atannapta Jesus Christ-ñum iñmiñik suli Агааыутиm Аапта piqpаgipluta suli iluаqqutriñigmigun isruilаamik арааqtuutmik suli niñiugallautamik qaitchigaatigut. ¹⁷Ilaantуq aragligich uummatisri sanñisi-lusri atuiñiksrapsigun nipiqañiksrapsigunlu iluqaanik nakuuruamik.

Иñiqsruutiyumiiptigut

3 ¹Аниқатиумааң! Suliuvva iñiqsruutiyumiiptigut Atаңum uqalha uvap-tigun sivutmun igliñiksranagun sukasriñuni kamagikkauluni ilipsitñi pipmatun. ²Suli Агааыутиm iñiqsruutiyumiiptigut annausimatquluta iñuñniñ pigiitchuapayaaniñ. Uvatakku iñuich ilañich tusraayugaallautaқ ukpiñingitchaat. ³Аглаan Atаңуруақ tuniqsimaruq. Ilaan sanñipkağisigaasri pigiitchuamiñ annausimalusri. ⁴Atаңum nalupqisrunğisitkaatigut ilipsi-gun atuiğisiñipsitñik sivutmun uqagikkaptiknik ilipsitñun. ⁵Atаңуруамтуq Агааыуn piqpаgipkallañniağliuñ suli Christ-ñum anuqsrutiaqqtillañniağlisi.

Savaktuksraupiaqtugut

⁶Аниқатиумааң! Atannapta Jesus Christ-ñum atqagun tiligipsi, piisimaағumuusri aniqatiupayaaniñ iñuuniaqtuaniñ iqiasruuñikun mali-ğutchiñingitchuaniñlu ilisauttutinik qaisaptiknik. ⁷Ilipsi atuiruksrauñiqsi uvaptiktitun nalupqigingitchiksi. Ilipsitñi nayuuti'apta iqiasrukaunğitchugut. ⁸Nalaiñlaamik akuqtuirihñiaunğitchugut, aglaan savaktugut unnuaqtuum-maan sakuukhuta akiyausrunğiñikun kimununniñ sakuugutiaqhuta. ⁹Iñihñiaugaluaqhuta iñuuniutiksraptiknik iñingitchugut, takku taavru-muuna ilipsitñi atrinuyummiuqhuta. ¹⁰Tamanna uqautigikkaqput ilipsitñi innaptikni, kiñapayaaq savagutlaitpan niñiruksraunğitchuq. ¹¹Taatna tusraarugut iñuñnik iqiasruуruanik akunnapsitñi ilaqağniplusri suniurasru-ñaqatij aglaan iñuich atlat sulhatnun illagautniaqhutij. ¹²Atannapta Jesus Christ-ñum atqagun taatnatchich iñuich tiligivut suli algaqsruğivut iñuuniu-rallautaqplugich, nalaullugu iñuuniutiksrağniaqplugich. ¹³Аниқатиумааң, aglaan ilipsi savaallautaқ iñiqtuutraqtaksrağingitchiksi.

¹⁴Taamani maligutchisunğitchuamik uqautiptiknik ukunani aglañni, nalunaisitchumigiksi taamna iñuk piqaqpan. Piqatigisruñaqnagu, ilaali kanñusruligumuуq. ¹⁵Uumigiritun irrutisruñaqnagu, aglaan aniqatitun algaqsruğlugu.

Uqautipsaаğutit

¹⁶Uvvatuq Atаңum kañiuruam qiñuiññaña ataramik sukupayaaq qaitchiñisi qiñuiññaamik. Atаңumtuq iluqasri nayuğlisi. ¹⁷Uvañа Paul

aglakitka nayaangjat uvamnik. Tarra taatna ilitchuqutaat uvaŋa tuyuutipayaagma, taatniittuq aglausiga. ¹⁸Uvvatuq Atannapta Jesus Christ-ŋum iluaqutrisaan iluqasri itqatigilisi.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Timothy-mun

1 ¹Uvaŋa Paul Timothy-mun aglaktuŋa. Christ Jesus-ŋum piksraqtaa-
ğigaana uqqiraqtautqupluŋa. Taamna Agaayyutim Anniqsuqtipta
tillisigaa suli Christ Jesus-ŋum niğiuğağikkapta. ²Timothii!
Ukpiqsriğikun ilumun iğniğigikpiñ. Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli
Christ Jesus-ŋum Atannapta qaitçilisi iħuaqquqmik, ilunŋusriğimik suli
qiñuiñnamik.

Alğaqsruutai Akitñaqługich Tañiğilaakun İlisauttit

³Uvaŋa Ephesus-mi itqugikpiñ ilvich uqautipmatun apqusraaħlam-
ni Macedonia-mun. İñuich ilaŋich taamani uqałignik tañiğitchuanik
ilisautrirut, aasriiñ iñiqtiğlugich nutqaqtitaksrağigitin. ⁴Uqautilugich
suqutigingitqulugich unipchaalianıglu kaŋŋiuliğmikniğlu takisipiaga-
taqługich takku taatnatchich uqaatchagusrimağimun irrutaunıñıaqtut,
pitłaitçhut sayyillaagutaulutiŋ ukpiqquqmun. ⁵Taavruma tillisim
iñunŋnik piqpaksriyumapkağayağaaatin, takku ipqitłutin ilisimaplu-
gu qauğrimmağiutillautapni nalaunŋaruaglı nalaunŋaitçhuağlı suli
piqaqhutin ukpiqsriğimik ilumutuuruamik. ⁶İñuich ilaŋich ulapnaa-
raqtut Agaayyutim tumigitqukkanañiñ tañiğilaanun uqavağutinun.
⁷Iliŋich Agaayyutim pitqutaıgun ilisautrauyummiuğaluaqtut, aglaan
uqałatiŋ iŋmiŋ kaŋiqsitłaitçhaat tamarrumuuna uqağikkağmikkun
nalupqisrunğıllapiaqhutin.

⁸Agaayyutim malıgutaksraŋa nakuuħha ilisimagikput, kia-unniñ
atuqpagich Agaayyutim sivunniutaatun. ⁹Itqağipmiłlaan ilumun malıgu-
taksrat iñiqtauruag iñunŋnun nakuuruanun iŋitçhuq, aglaan navguirinun
suli tupiguutaitçhuanun, agaayyutaitçhuanun suli killiqirinun, tamat-
kunuŋa ukpingitçhuanun unniñ agaayyiaqtaıçhuanun, iñunŋnun
tuqquıtçhiullaktuanun aapamiknik unniñ aakamiknik naagaqaa iñuaq-
tuqtinun, ¹⁰tamatkunuŋa atlatuqtuanun, killulıqıruanun atugağiplugich
ıyaalugruich aŋutitlu timıqaqtuat iŋmiktıgun, tigliktuqtinun iñunŋnik,

tamatkunuŋa saglutiruanun unniin ilisimaruaragaqtuanun tanjigilaakun naagaqaa ilisauttutinun ilumutuuruanun qanusripayaanik akitiaummati-ruanik. Taatnatchiinun maligutaksraq iniqtauruq. ¹¹Taatnasriq ilisauttun Agaayyutim uqalhiini paqitauruq, uvaŋnun qaisaupluni tusraayugaallau-
taq Agaayyutmiin kamanaqtuamiin quvianaqtuamiin uqautigiraksraupluni.

Quyyatit Agaayyutim Ilunŋuktanagun

¹²Christ Jesus Ataniqput quyagiga savaapkun sayyiqsigikkağa. Ilaa quyagiga piksraqtaagipmaŋa tuniqsimanipluŋa aasrii savaktigiliutiplu-
luŋa. ¹³Qaanjqsuami uvaŋnun uqautigigaluaqtitluni pigiilipluŋu suli piyuaqŋu unniin piŋgiqŋu, Agaayyutim nagliginiğaŋa takku ukpiqsriŋiŋiŋkun taatnaqama sutilaamnik nalupluŋa. ¹⁴Taatnaqhuni Atannapta ihuaqquutiluŋniğaŋa atqunaq ukpiqsritlasripluŋa suli piq-
paksritlasripluŋa Christ Jesus-kun. ¹⁵Uvvauna nipliun ilumutuuruuq akuqtuyunaqtuq ukpiŋnaqhuni, Taamna Christ Jesus nunamun aggiqsuq killiqirinik anniqsuityaqhuni, taputipluŋa tamatkunakŋa pigiitluktua-
mi. ¹⁶Aglaan Agaayyutim nagliginiğaŋa, pitluŋniqsraugaluaqtitluŋa killiqiriniin, uumiŋa piqsriqŋu qiniqtitchitqupluŋa Christ Jesus-ŋum anuqsruŋhanik. Iŋitchuqutauyumiŋaqtuŋa anuqsruŋhanun iluqaitŋun ukpiliŋumaaqtuanun Ilaanun aasriin iŋuutlasriŋutij isruitchuamun. ¹⁷Taavrumuŋa Umialinmun isruilaamun, piunŋigangitchuamun suli qiniŋnaitchaluaqtuamun, Agaayyutmun kisanun—Ilaanun piipkaun suli kamanaun illi taimuŋa isruilaamun. Amen.

¹⁸Timothii Igŋiin! Tillisigikpiin tunŋasimatquplutin savautriŋipni Agaayyutmik. Taamna tillisriğa Agaayyutim uqahigigaa ilipkun. Tamatkua sivuniksriqutit sayyillaagutiyumigitin anuyaliqni pigiitchua-
mik. ¹⁹Ukpiqsrihiin pigituiŋaŋluŋu suli qauŋrimmaagiutillautaqagutin. Iŋuich ilaŋich ayaŋniŋaat qauŋrimmaagiutillautaq aasriin ukpiqsriŋiqtiŋ piyaqquŋu. ²⁰Tamatkunani Hymenaeus-lu Alexander-lu akun-
nirautiruk, Tuunŋaum saŋŋianun pilitakka, ilinŋik ilisaaqaquplugik nutqautriŋiksraŋaknun uqamaqŋuutriqahigmiknik.

Ukpiqtuat Agaayumaagvigiliksraŋat

2 ¹Sivulliupluŋu agaayyutiqaŋniaŋapsitni apiqsruutitqugipsi iniq-
sruutilugich suli quyyatigilugich Agaayyutmun inupayaat ²suli umialgillu suli atlat aŋalatchiruapayaat, iŋuuniaŋiqagumuugutli su-
ŋuutailaakun qiniurrutrimaaŋkunlu suli agaayyutiqammaagiŋkunlu ihuatun iŋuuniaŋkunlu. ³Taamna nakuuruq suli quvianaqtuq Agaayyutmi Anniqsuutiptikni, ⁴anniqsuquriruami iŋuŋnik iluqaitnik suli iŋitchuqsrit-
quruami ilumutuuhigmik. ⁵Uvvatakku atautchimik Agaayyutiqaqtuq suli atautchimik akunniŋgutauruamik Agaayyunlu iŋuuiŋu akunŋatni, taamna

iñuk Christ Jesus-ñuruq, ⁶qaitchuaq iñmiñik iñupayaat satuqsaqługich. Taamna iłitchuqqutauruq Agaayyutim iñuich iluqaisa anniqsuquplugich. Taamna atuumaruq Agaayyutim piviksirrutaagun. ⁷Taatnaqługu uvaña tuyuuruña Agaayyutmik naluruanun uqaqtiğugłuña suli iłisautriğugłuña, ukpiqsriğhum suli iłumutuulhum uqaqtutaa uqağitquplugu. Sagluuqtaunğitchuña, iłumutuuruamam uqaqtuña.

⁸Añutit nanipayaaq iñiqsrutlaqugitka, añutit iluqnaqsimaaqtuat Agaayyutmun iñiqsrulikun pullutiñ, patchisaiłakunlu uqavaağutaiłakunlu. ⁹Ağnat itqugitka atnuğaañisigun iruqnaiłlugich suli isrumaagalgulugich, atnuğaqtutlalugich iłuqnağlugu, niaqumik piññaqnaqsanñañiq pigitlusrunaqnagu unniñ manijñiñ sulianik suli atnuğaanic akisuruanik, ¹⁰aglaan ağnat agaayyutiqammaağik-suat savaallautaqaglıch. ¹¹Ağnat iñuksruisaañikun atchiksualguñikunlu iłisauktusraurur. ¹²Uvaña ağnat iłisautritqunğitchitka unniñ añutit qarğullugich aglaan iñuksruisaaqtuksraurur. ¹³Takku Adam Eve-miñ iñiqtaulğaaqsimarur. ¹⁴Adam kinnikkaunğitchuq, aglaan ağnaq kinnikkaupluni Agaayyutim tillisaanik tupiksriñğitłuni. ¹⁵Aglaan ağnaq ukpiqsriğmik piqpaktamiglu suli ipqığimik piaqtauyulıkun piqağumi qitunğıuğimigun anniqsuğisiruq.

Qaukñiulıksraq Ukpiqtuanjuruani

3 ¹Uvvauna nipliun iłumutuuruuq, Iñuk sivulliuqtaulıgmik agaayyuvıñmi piqağukkumi, savaallautaq kimigigaa. ²Qaukñiq agaayyuvıñmi ittuksrauruq patchisaiłłuni, atautchimik iłaqatiqağuni, qauğrimmaağiguni, iñmiñun aňalalguluni, iruqnaiłłuni, tukkuğinjñağuni, suli iłisautriğhiñaanuluni. ³Taamna imiqtuqtayumiñaitchuq unniñ piaqłuktailluni, aglaan aggañaiłłuni suli qiñuiłłuni, manijmik piqağugruasruñaqani, ⁴ilaan kiñunni iłuatun aňalalgulugu suli qitunğamiñun kamaksriğikun tupigipkağuni. ⁵Uvvatakkun añutim qitunğani aňalalguitchumigich, qanuğuni ukpiqtuanjuruanic agaayyuvıñmi aňalatchilugisiva? ⁶Taatnasriq Agaayyutmun mumikpaaluktaunjuymiñaitchuq. Kamagiliutıluni piyaqqukkauviaqtuq Tuunğaq pipmatun. ⁷Taamna iñuuniaqtuksrauruq ukpiqsriuanunğitchuanun kamagiuraatlasriłuni. Taatniingisuağumi kanñusaagutauniaqtuq ukpiqtuanjuruananun aasiñ Tuunğagmun pisagipkağuni.

Ikayuqtaulıksraq Ukpiqtuanjuruani

⁸Ikayuqtittuuq agaayyuvıñmi iñuuniusriğiksuksraurur, iłumutuulutiñ, imiqtuqtausruñaqatiñ, naagaqaa killukun piqağugruağutaiłłutiñ. ⁹Iliñich ataramik ukpiqsriuksraurur arguaqtuutaigutiñ qauğrimmaağitullau-tağmikni iłisauttutinin iluqaitñik Agaayyutim iñuiñ ukpiğikkanjñik.

¹⁰Tamatkua naipilgaaqtaksraurut, aasrii uuktuagun pitluksimaagniqpat-
runj, tarrali ikayułhiñaurut. ¹¹Ilaqatiunittuug iñuuniusrigiksukraupmiut
uqaksraqsiuqtausruñaqatinj. Ittuksraurut qauğrimmaagigutinj supayaakun
qanutitanaiłlutinj. ¹²Ikayuqtit agaayyuvini mi atautchiñhiñamik ilaqaqtaq-
tuksraurut, qitungamiñik kiñuniğmiñik iluatun aňalatchitlarauñuluni.
¹³Tamatkua savaaqallautaqtuat ikayuqtauplutinj injmiknun kamagik-
kaułiksramik piññaktaaqaqtaut, uqaqatiksramik taluqsrautaiqhuni
ukpiqsriñikun Christ Jesus-kun pigikkaptigun piqatigiiksitluta.

Kamanaqtuaq Kañiqsilgunaitchuaq

¹⁴Aglañhamni ukuniña tuyuutinin utlautiyummiqsuña qiniğiağutin
akuniisruñaqna. ¹⁵Aglaan pigallangiñniğuma ukua aglaich ilisimapkaği-
sigaatin qanuq iñuusriusriqatksrautilaaptiknik Agaayyutim tupiqatinjini,
ukpiqtuanjuruagikkaniñi iñuuruam Agaayyutim, aasriñ tamatkua ilaan
ayagigai tunjavigiplugich ilumutuulhum. ¹⁶Kia-unniñ ukpiğusripta nalu-
naqtuaña kamañqtauaq arguağiyumiñaitchaa sulii piilaagiyumiñaitchaa,
Agaayyun sagviqsuaq timinikhuni,
Agaayyutim Irrusian nalaunñasripkaqtugu,
israğulğich qiniğagiplugu,
quliaqtuağiplugu nunaqqipayaani,
iñuich nunami ukpiğiplugu,
sulii qilañmun mayuutikkaupluni.

Iisautrit Tañiğilaakun

4 ¹Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq nalupqinaiqługu iñuich ilañich
ukpiğutağniagñiplugich kiñuvaatigun, tupiksriğigutinj irrut-
chiñik sagluuqtuanik sulii maliguağlutinj tuunğaich ilisauttutiniñik.
²Taatnatchich ilisauttutit uqağirağigaich iñuich kinnitniñniaqtuat
sagluuqtuaqhutinj, tammaiplugu kañiqsitlañiqtinj nalaunñaruamiglu
nalaunñaitchuamiglu qauğrimmaagiutillautagmikni. ³Taatnatchich
iñuich ilisauttriraqtut ilaqatniłiq sulii niğilıq niqit ilañitniñik nağğunaqtugu.
Aglaan Agaayyutim niqiksrat iñiqtağigai niqiksrauplugich iniqsrułhum
quyaksriñikun aquagun tamatkunuña ukpiqsriuanun sulii ilitchuği-
ruanun ilumutuulğimik. ⁴Suapayaaq Agaayyutim iñiqtağimakkana
nakuuruañuruq. Nağğugiraksramik piitchuq, aglaan iluqani quyał-
hum iniqsruutaagun iñuñnun akuqtuumaqtaksrauruq. ⁵Uvvatakkun
Agaayyutim uqałhan sulii agaayulhum akuqtuyunaqsipkağagigai.

Christ Jesus-ñum Savaktillautaña

⁶Tamatkuniña ukpiqtuaqatiutin ilisauttutiqagupkich, Christ Jesus-
mi savaktillautaugisirutin, sayyiqsimañiqni ilipnik irrutchipkun

ukpiqsriꞑhum uqauttutaiñiñ suli iꞑisauttutmiñ iꞑumutun ilvich mali-
 guakkaqniñ. ⁷Aglaan tamatkunakꞑa uqaaqtuaniñ agaayyiaqtailaakun
 piisimaagumuutin, ingitchuaniñ uqautiknaꞑutiꞑ. Ilipnun ayuqqiqsaꞑiꞑ
 agaayyutiqammaaꞑiꞑiꞑkun iñuuligmi irvigilugu. ⁸Pisuqsaꞑiꞑ timipkun
 piññautaugaluaqmiraqtuq, aglaan agaayyutiqammaaꞑiꞑiꞑ piññautauruq
 supayaakun, takku iñuuligmik akiqsruutmik piqaqtuq pakma suli sivu-
 niꞑmi. ⁹Taamna nipliun iꞑumutuuruq akuqtuqtaksraq suli ukpigiraksraq
 iluqnaꞑlugu. ¹⁰Taatnaqhuta sakkikirugut sakuukhuta, takku niꝼiugaq-
 put inillaktisrimaaꝼlugu Agaayyutmun iñuuruamun iñuich iluqatiꝼ
 Anniqsuqtiksraꝼatnun, pitluglugich tamatkua ukpiqsriuat.

¹¹Tamatkuniꝼa tililugich iꝼisautiyumigitin. ¹²Kimununniiñ pii-
 niꝼlagipkasruꝼaꝼnak nutauniꝼlutintuuq, aglaan ukpiqtuani nipipkun
 iñuuniaꝼapkun piqpaꝼapkun ukpiqsriꝼapkun suli ipqiꝼapkun atri-
 ñiaqtaksraꝼuꝼutin. ¹³Aggiꝼamnunaglaan piviqaqtilugu agliqꝼutiꝼiꝼiꝼq,
 quliaqtaꝼiꝼq suli iꝼisautriꝼiꝼq iñuꝼnik Agaayyutim uqꝼathaniñ piyuma-
 tiqaglugu. ¹⁴Suqutiginꝼisruꝼaꝼnagu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun
 qaisauruq sivuniksriꝼiruakun qaukꝼiꝼich ukpiqtuanuruat patikmatigik
 argaktiꝼ ilipnun. ¹⁵Tamatkua atuyusraꝼlugich, tamatkunuuna sakuu-
 gutin, aasriꝼiꝼ iñuich iluqagmiꝼ qiniꝼumagaat nauꝼhiñ. ¹⁶Ilipnun suli
 iꝼisauttutipnun munaqꝼutiqagutin, tamatkua sivutmun atuꝼlugich, taat-
 naꝼvich anniqsuꝼisirutin suli tamatkua tusraaritin.

Niꝼiugaqagviuꝼhat Ukpiqtuat

5 ¹Aꝼutmik utuqqauruamik nipliatriꝼruꝼaꝼnak, aglaan uqapsaagum-
 matiqaglugu ilaa aapaptun ililugu. Aꝼutit nutauruat aniqatiuptun
 irrutilugich, ²aꝼnat utuqqauruat aakaptun suli aꝼnat nutauruat aꝼnau-
 niuptun ipqitchuaꝼikun.

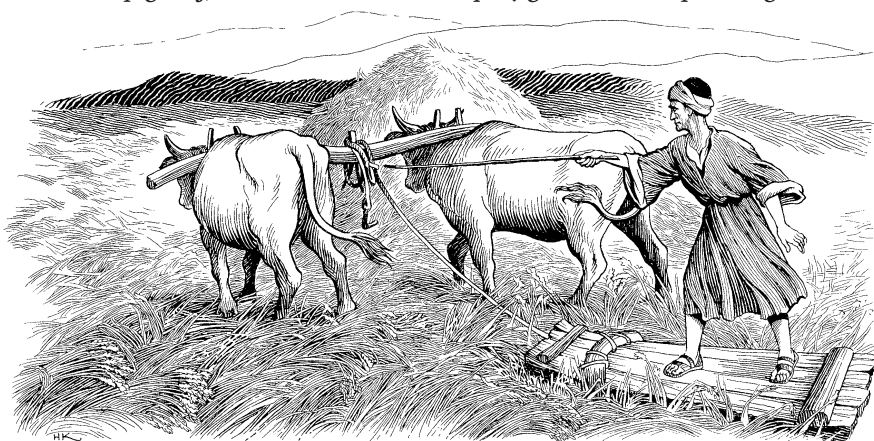
³Ikayuiyumaihiñ kamaksriꝼikun uilgaꝼnaanik ilaiꝼaanik urriq-
 suꝼlugu. ⁴Aglaan uilgaꝼnaaq qitunꝼgaqꝼpan unniñ tutitchiaqꝼpan,
 tamatkua agaayyutikuꝼhum atuqtaksraꝼniñ aꝼayuqaamiktigun sivul-
 liulugu iꝼisaksraꝼigaat. Taatnaꝼigmiꝼktigun aꝼayuqaatiꝼ suli taataatiꝼ
 utiqꝼtitchivigigisigaich, taatniꝼiꝼq Agaayyutmi quyanaqtuq. ⁵Aꝼnaq
 qaunaksriksraipiaqꝼuaq uilgaꝼnaapiꝼanuruq Agaayyutmun tunꝼaplu-
 ni agaayuraqtuq iniqsruqhuni ikayuꝼnaꝼigmiꝼgun unnuaqtuummaan.
⁶Aglaan uilgaꝼnaaꝼugaluaqhuni qaiñꝼaruq inmiñik killukun quvia-
 namun, iñuunuraꝼniallagmi tuqumaꝼaniktuq. ⁷Taatna tiliyumigitin,
 iñuumli taavrumuuna upyaktunꝼitchumigai. ⁸Aglaan kisum iñuum
 ilani qaunakkutaitchumigich, suvaluk ilani inmi kiñunigmiñi, taavruma
 ukpiqsriꝼiꝼq ayyaumigaa ukpiqsriꝼiꝼgitchuamiñ pigiꝼiꝼitlukhuni.

⁹Uilgaꝼnaaq ilaliutiniaqꝼnagu atiqagꝼviateꝼnun ikayuꝼnaqꝼuat kisianik
 piñasrukiaꝼq ukiuq qaꝼniꝼniꝼpagu, suli taamna atautchiꝼhiñami ila-

qatniksimaruksrauruq, ¹⁰ uqautigitchiillaqatniq savaallautatigun piqaḡuni, qitunḡamiñik iḡuatun iñuguktitchianiksimaḡuni, iglaanik kiñuniḡmiñun tukkiqsuimaluni, Agaayyutim iñuiñ isiganjitñik igḡuimaluni, iḡuillaqtuanik ikayuimaluni, suli savaallautaqqsimaluni. ¹¹ Aglaan uilḡaḡnaat nutautluktuat ikayuqtaksranun ilaḡiniaqnaḡich, takku ilinjisa kimmutaata ilaqatnitqigulikun Christ-miñ tunutitkisiyai, ¹² taavrumuuna navguiḡiḡmiktigun akiqsruutiqaḡmiktik Ilaanun patchisiñigutiñ. ¹³ Tamatkuasuli suuvigiḡaḡiḡmiktik siñiqsraḡikun tupiḡni ilitchigisirut naagasuli ilitchiḡhat uqaksraḡsiḡiḡmiktik suli qaunagiḡirruḡiḡhat atlamik pigiitluktuaq sunik uqaksraḡiḡisaḡmiktik uqautiqaḡhutiñ. ¹⁴ Taatnaḡluga uilḡaḡnaat nutautluktuat ilaqatnitqigugitka qitunḡiḡugluga kiñuniḡmiktik qaunaksraḡaniḡluga. Taatnaḡumiñ piviisinnayaḡaich uumiksrivut uqautiqaḡiksraḡatniñ uvaptigun pigiillaḡu. ¹⁵ Uvvatakkun uilḡaḡnaat ilaḡich sannitmuaniḡut malikluga Tuunḡaq. ¹⁶ Aglaan kiña aḡnaq ukpiqtuaḡuruuq kiñuniḡmiñ uilḡaḡnaaḡaḡniḡumi qaunagiḡaksraḡigaa, taamnaasrii ukpiqtuaḡuruuanun natmausruḡaqani, aasriiñ ukpiqtuaḡuruat uilḡaḡnaanik ilaitchuanik qaunaksritlaluḡi.

¹⁷ Qaukḡiich aḡalatchiruat ukpiqtuaḡuruuanik isrummatigiḡaksraurut akiliusriaḡaḡtuksraupiaḡluga malḡuḡuḡluga, suvaluk tamatku quliaḡtuḡtuat suli ilisauriruat sakuukhutiñ. ¹⁸ Uvvatakkun Agaayyutim uqaḡi uqaḡut, “Savaktuam aḡḡutim qanḡa qiliqsruḡumiñaitchiksi savanḡaan.” Taatnatuntuuq, “Savaktim akiksraḡi piraksraḡipmigaa.” ¹⁹ Agvisiksraḡsiḡutinin naalaḡnisruḡaqnak qaukḡiuruuq akitḡaḡluga kisianik ilisimaritigun malḡukkun naagaḡaa piñasrutigun tikiutraukpan. ²⁰ Tamatku killuqsḡaḡtuat iñiqtiḡutiḡaḡumigitin takkuatni iñuich iluḡaḡmiñ, tamatkuali atlat taluqsriḡiḡumuut killiqiḡksraḡmiktik-

(1 Ti 5.18)

kun. ²¹Sivugaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ñum suli isragulgich piksraqtaagikkañi uvaja tiligikiñ tupigitquplugich tamatkua ilisauttit. Isivgiñgmik suli ifuaksriñgiñgmik kisumun suñipayaaqni qiniqtitchisu-ñaqnak. ²²Kisumik Atanguruam savañanun qilamiksruðikun patiglugu argapnik inillairagaşruñaqnak, unniñ killuqsautiñitñun piqasriqsuutisru-ñaqnak, ipqiñksran qaunagilugu.

²³Tarakñaaglaan imiñhiñamik imiqasruñaqnak aglaan iluvich ikayu-ñksrañanun misruğuqtullaalutin atniññaqtuiñaguñpakun. ²⁴Iñuich ilañisa killuqsautiñich sagvirut aasriñ ilisimanaqhutiñ atannik-kaugaluqañatiñ. Aglaan atlat killuqsautiñich aquagun sagvişisirut. ²⁵Taatnatuntuuq savaallautat sagvirut suli ingitchaluaññağmiñ sagviñutiñ iriqsimaanikkumiñaitchut.

6 ¹Kisupayaat tigutañuplutiñ savaktaurat isrummatigiraksrağigaich savagvişitiñ piğuğlugich taluqutiqañiağlugich, kisumli iñuum Agaayyutim atqa suli uvagut ilisauttitvut uqautiginğitchumigaa pigiiñlugu. ²Tamatkua savaktit savautriqaqtuat ukpiqtuanik nağguuqtaksrağingit-chaich, takku ilinisa aniqatigigaich. Taatnasruñaqatiñ savautraksrağigaich iñuatluglugu sakuugutiñ, takku piññaktuat savañatniñ ukpiqtuağigaich piqpapiplugich. Uqautigilugich ilisauttitigillapiagumigitiñ tamatkua.

Tañğitchuat İlisauttit suli İlumutuuruat Umialguti

³Kiña iñuk ilisauttinik atlakkamik ilisauttitiqağniqpan, Atannapta Jesus Christ-ñum uqautaiñik ilumun suli ukpigvipsa ilisauttutaiñik agaayyutiqammaağiñkun maligurrutiñgitpan, ⁴taatnasriq kamagiliuti-raqtuq iñmiñik sumik ilisimanğitmiuq. Taamna ikayuutaunğitchuamik qapiqsigiñiñkun suli uqavaağumañkun taiyuutitigun kimmutinikhuni. Taatnasriq siqñakutrağimik, avgumağimik, atniiyumağimik suli ilimasruğimik killukun tikiutiriraqtuq. ⁵Ataramik qapiqsigiutraqummatinikhutiñ iñuñni isrummatinich savallautanğiqsuani ilumutuñimik piqanğiqhutiñ, ilinisa isrummatigiliutiplugu agaayyutiqammaağiñi piññallaksautauplugu.

⁶İlumun agaayyutiqammaağiñhum iñuk piññaktillapiagağigaa apaigigumigich pigikkani. ⁷Sumik nunamun tikiutrimavisa? Tikiutraitchugut. Sumik nunamiñ aullautrigisivisa? Aullautriyumiñaitchugut. ⁸Taatnağlugu atnuğaaqauraqsinağupta suli niqqaqsinağupta, apaigiraksrağigivut. ⁹Aglaan tamatkua umialgusrisuqtuat añiqusraaqtittatut aasrii pişağipkaqhutiñ nanigianñun. Napitittatut iñugiaktuanun kinniqtutinun suli atniutauruanun kimmutinun tikiutrisuuruanun iñuñnik suksraunğivñmun. ¹⁰Uvvatakku kimmutiqañi maninimik pigiitchuat qanutchipayaurat kañigigai. İlañich piqağugrualiqamiñ tamarrumiña ulapnaaraqut ukpiqsriñimniñ aasriñ iñmiknun isrumaaqpautiksriuhutiñ.

Iļisauttutit Timothy-mun

¹¹ Aglaan ilvich Agaayyutim iñugigaatin. Taatnatchiñiñ iluqait-ñiñ piisimaagiñ. Nalaunjaruañiq, agaayyutiqammaagiñi, ukpiqsriñiq, piqpaksriñiq, anuqsruñiq suli aggañaiñiq, taapkua sakuugutigilugich. ¹² Pisuqtilaaqni ukpiqsriñikun piqqautrañiñ, aasiļi iñuuliñmik isruitchuamik piññaktaaqağutin. Uvvatakku taavrumuñja iñuuliñmun Agaayyutim tuqługaatin uqauti'apkich nalupqinaiqhutin iñuich ukpiqsriñiñapiaqtilaapnik. ¹³ Agaayyun iñuuliñmik iluqaitñun qaitchiruq. Suli Christ Jesus-ñum Agaayyun Pontius Pilate-mun uqautigillautağaa. Iliñik uvañni iļisimauruk, taatnaqhutin tiligikpiñ, ¹⁴ taivrumuñjaaglaan Jesus Christ-mun Atannapta sagviğviksrañan uvluanun tilliñ tupigilugu, ipqisillugu suli patchisaisillugu. ¹⁵ Ilaan sagviñha tikiutikkaugisiruq, Agaayyutim piviksriutaagun nalaullugu Añalatin, kisimi umialgich Umialgat suli atañgich Atangat kamanaqhuni. ¹⁶ Ilaa kisimi tuquyumiñaitchuaq, Ilaa qaumami iñuñhiñam tikitchumiñaisañani iñuuruaq, iñuum qiñingaqsimaitchaa, iñuñhiñauluni qiñiğnağumiñaitłuni. Agaayyutmun kamanaun suli saññi isruitchuaq illi. Taatnatuq.

¹⁷ Alğaqsruğumiutin tamatkua umialguruat suuratigun mattumani iñuuliñmi kamanağniaqunğillugich, taatnatchiñun suuranun piunğillaa-ruanun tunñatqunğillugich, aglaan Agaayyutmun iħuaqqutriñiğmigun qaitchirigikkaptiknun supayaamik quviagiraksraptiknik.

¹⁸ Tillisiqağlugich nakuuruamik savaaqaqulugich, savaallautanik umialgutiqaqulugich, iħuaqqutriñikun atlat piqasriqsuñksrañat itqanairrutilugu.

¹⁹ Taatnağumiñ suuraksrağmiknik iñmiknun tugvaigisirut, tunñaviksramiknik piğumiñaitchuamik, aasrii ilinçh piññaktaaqaatlalutiñ iñuuliñmik iļumutuuruamik.

²⁰ Timothii! Tamanna ilipnun qaunaksraqsrirrutauruaq qaunagil-lautağumigiñ. Piisimaagağutin uqaqağiğmiñ agaayyiaqtailaakun suli uqaksraqtuğiğmiñ isilğaiñikun. Iñuich iļañisa uqaqaqtuat taatna isrum-matigiraqtut iñmiknun isrumaturuañuplutiñ, aglaan taatniingitchut.

²¹ Iñuich iļañisa isrumattun piññaktaağinialuaqługu, aglaan taatnağiğ-miktigun ukpiqsriñiq tammairağigaat. Agaayyutimtuq iħuaqqutriñhan iluqasri nayuutilisi.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Timothy-mun

1 ¹Uvaña Paul. Uqqiraqtigigaaña Christ Jesus-ŋum Agaayyutim pisul-hagun. Tilirauruña quliaqtuağitquplugu akiqsruutauruaq iñuulikun pigiağutikkaptigun piqasriutiłaptigun Christ Jesus-mi. ²Aglaktuña Timothy-mun, piqpagiplugu iğniğipmatun itamnun: Agaayyutimtuq Aapauruam suli Christ Jesus Atannapta iħuaqqutilisiñ iłunğugilutin suli qiñuirrusrimağutin.

Quyyatit suli Pitchuksağutit

³Uvaña quyagiga Agaayyun savautrağikkağa qauğrimmağiutillautakun, sivulliatkaptuuq pipmatun. Quyaragigiga itqağiplutin ataramik inqisrułamni unnuuqtuummaan. ⁴Itqağiplugich qulvisin, qiñiğummiullapiagikpiñ atqunaq, uvañaptuuq imaqałiksramnun quvianamik. ⁵Itqağigiga iłumutuuruuq ukpiqsrisingikkan Agaayyutikun, ukpiqsrisingikkana aanaruappich Lois-ŋum suli aakavich Eunice-ŋum. Aruağingitchiga taatnaptuuq ukpiqsrisingiqalıñ. ⁶Taatnaqlugu itqaaqtuutigikpiñ makititquplugu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun iłliqiłapkun argamnik. ⁷Uvvatakku Ipqitchuam Irrutchim Agaayyutim qaisañan uvaptiknun iqsisaiğaatigut, aglaan sañjiksritchaatigut piqpakkutmiglu suli inmun aňalalğuligmik.

⁸Taatnağutin kanğuginagu iłisimaraułiñ Atannaptigun, unniñ

(2 Ti 1.8)

kanğuginaña uvaña Ilaan isiqtaña, aglaan nagliksaałiñaañulutin piqutigilugu tusraayugaallautaq Agaayyutim sayaqaqtitchiłhagun ilipnik. ⁹Ilaan anniqsuğaatigut suli tuqluğaatigut inmiñun inğisrukħuta, pisigisruñaqnaqu savaavut, aglaan pisigiplugu Ilaan sivunniutini suli iħuaqqutni.

Sivuaniiemma iħuaqqutianijnĩgaatigut Christ Jesus-kun, ¹⁰aglaan pakma ilitchuǵipkaǵaatigut taavrumiña iħuaqqutmik tumigiplugu sagviħha Anniqsuqtipta Christ Jesus. Uvva takku Christ isrupkaǵaa sañña tuquħhum. Tamarrumuuna tusraayugaallautakun Ilaan sagviǵaa iħuuħiǵlu tuquyumiñaiħiǵlu. ¹¹Agaayyutim nalunaikkaǵigaaña uqautigitquplugu tusraayugaallataq, uqiraqtauluna suli ilisautrauluna. ¹²Taatnaqlugu tamanna piqutigiplugu uvaña nagliksautiqaqtuña tamatkunina. Aglaan kanñuǵingitchiga, nalunǵitlugu kisumun tunñaħiǵa, suli uvaña nalupqigingitchiga Ilaan qanaksriħksraña savaamnik taivrumuñaaaglaan uvluanun atanniivium. ¹³Ukpiqqutaighĩaqañagich ilumutuuruat uqaħhich ilisauttutitka ilipnun atriraksriuqluǵich, payañaighvigilugu ukpiqsriħiq suli piqpaktaq pigiaǵutikkaqput piqasriuti'apta Christ Jesus-mun. ¹⁴Qaunagilugich nakuuruat ilisauttutit qanaksraqsirruratauruat ilipnun saññigikkanaǵun Ipqitchuam Irrutchim iħuuruam uvaptikni.

¹⁵Iħisimagiñ, iluqatiñ piqatipta Asia-miittuat malingiǵaatña unniĩñ unitchaatña, taapkuaksuli Phygelus-ñumlu suli Hermogenes-ñum. ¹⁶Uvvatuuq Agaayyutim iħuaqqutigumigai tupiqatai Onesiphorus-ñum, takku ikayuǵaǵigaaña iħugiaktuami. Ilaan kanñuǵisruñaqñagu iħiǵa isiqsivĩñmi. ¹⁷Rome-mun tikipqauraqami pakkiutiniǵaaña paqilgataħamnunaglaan. ¹⁸Agaayyutimtuq nagligillaññaǵliuñ taivrumani uvluani atanniivium. Iħipsi iħisimallapiaǵiksi atqunaq ilaanun savautiħiǵa Ephesus-mi.

Christ Jesus-ñum Añuyaktillautaña

2 ¹Iħvich, iǵñiñ, saññivigumagiñ iħuaqqutaa Christ Jesus-ñum. ²Uqaħhich tusraakkatin uvañniñ uqautigi'apkich sivuǵaatni iħuǵiaqtuat ilisimarit qaaniqsitchumigitin iħuñnun ilisautritħaranun atlaniktuuq. ³Iǵlutuǵlugu nagliksaaħiñaañuħksran qanutitañaitchuatun añuyaktaatun Christ Jesus-ñum. ⁴Añuyakti añuyaktauħiǵmiñi ilħakkattaǵusrimmataitchuq iħuuniaħiǵruaǵmiñun, aglaan ilaan quyaliummatiqagagigaa qaukħiǵikkani tiliuqtigiplugu. ⁵Suli aqpalitraqti aqpalitraqħiǵmiñi akimalǵuitchuq kisianik tupiksriħuni maligutaksranik. ⁶Suli nautchiiri sakuuktuuq piññaqqaqtuksrauraqtuq nauruaniñ katitħiǵmi. ⁷Tamatkua uqautitka isrummatigikkich, takku Atanǵuruam ikayuǵisigaatin kanjisiħksrañatigun supayaat.

⁸Itqagiuñ Jesus Christ añipchakkauruaq tuquħiǵmiñ, kanñiǵviquatuaq David-mik, quliaqtuagikkaptun tusraayugaallautamik. ⁹Uvvatakkun uqaqaħpakun tusraayugallautamik nagliksaaqtitauruña suli pituqakkauruña liilaa savvaqħukkataqti. Aglaan Agaayyutim uqaħha piñaiħutaitchuq. ¹⁰Taatnaqluña iǵlutuǵiga suapayaaq Agaayyutim piksraqtaañi piqutigipluǵich, ilinittuuq anniqsukkautqupluǵich Christ Jesus-kun iħuutqupluǵiħu isruitchuami kamanautaani. ¹¹Uvvauna ilumutuuruuq nipliun,

Uvagut tuquqataugupta Ilaagun
iñuutqikkisipmiugut Ilaagun.

12 Uvagut iglutuisuiñağupta
anjatchiqataugisipmiugut Ilaagun.

Uvagut Ilaa piilaagiguptigu,
Ilaantuug piilaagigisipmigaatigut.

13 Tuniqsimmatrinğitchugutunniñ
Ilaa tuniqsimmatrirraqtuq,
takku piilaagiyumiñaitchuq inmiñik.

Savakti İhuagikkauruaq

14 Itqaaqtuutigumigitin iñuktin tamarrumuuna, suli ilumutuuruamik alğaqsrullapiaglugich Agaayyutim sivuğaañi anıyautiqaqunğıllugich nipliutitigun. Taatnasriq ikayuutaunğıtchuq iñunñun tusraaruanun, aglaan ukpiqutaiğutauruqtuq. 15 Pisuqtilaaqni piññaktağiniağlugu iħua-gikkauñiq Agaayyutim qinñañani atrilugu savakti kanñusruutaitchuq savaagmigun, nalautlugu ilisautriruaq uqañhanik Agaayyutim ilumutuulhan. 16 Uqaqatiginagich agaayyiaqtañlañat iñuich kinnauruat uqaqamiñ. Taatnasriq unurrutauruq ayuuqtaañiksrañatnun iñuich Agaayyutmiñ. 17 Taatnatchich ilisauttutaat atriaqtuq killiğruamik nuñuuqtuaqługu uviñğa timim cancer-tun. Malğuk taatnatchik ilisautrik Hymenaeus-lu Philetus-lu. 18 Taapkuak ukpiqsrısaıqhutik, ukpiqutaiqsitchiruk ilañitñik ukpiqtuat nipiqañigmikkun añitqiliksraqpıt atumaaniñ-niplugu. 19 Aglaan tunñaviksriugañu Agaayyutim ilumutuuruuq atlanñuqtanğıtchuq. Taatnaqhuni aglaksimaaqtuq, itna, “Atanğuruam ilisimagai tamatkua Ilaan pigikkani,” suli itna, “Kisupayaaq nipiqağumi Atanğuruamun piginiłuni killuliqisruiqsuksrauruq.” 20 Tupiq anıruaq piqağaqtuq puggutani utkusriññik atlakaagiiñik. İlanğich piñianuraqtut maniñmiñ qatiqtaamiñ naagaqaa kaviqsaamiñ, atlat suli qirunñiñlu qikumiñlu. Akisuruat utkusiich puggatallu atuqługich tuyuğmiaqaqamiñ kisanik aasriiñ akiññiqsrat ataramik atuqługich ilañich suaqługağ-vigiplugich. 21 Taatnatuntuuq kiñapayaaq iñuk salummaqtitçhumi iluqaaniñ killuğmiñ atukkaugisıruq kamaginaqtuamun, takku ipqiqsı-taugisıruq aasriiñ qaukñan atutlalugu, itqanaığusrımaagługu atulıksrani savaallautapayaamun.

22 Nutauñhum kimmutai qimaummiugaqtaksrağigitin, aglaan piññak-tağiniağlugu nalaunñaruañiq, ukpiqsriñiq, piqpaktaq suli qinuiññaq, tapıguğutin tamatkununıa ilumun tuqługaqtuanun Agaayyutmun ikayu-quplutiñ. 23 Aglaan uqaksraqtutiqasrunıaqasrı kinnaqtun nalukkapsıgun. İlisimagiñ taatnatchim isruqağagıñha uqaallatraqıgmik. 24 Agaayyutim savaktaa uqaalaruksraunğıtchuq. İlaa iħuaqutriruksrauruq iluqaitñik,

nakuuluni suli anuqsruluni ilisautriñuluni, ²⁵aggañai!luni nalguqsruiyumi iglugirimiñik. Itpiaqtuq Agaayyutim mumigviqaqtitchiñiksranganun ilitchuqsri!lutinj ilumutuuruamik. ²⁶Aasrii qaugrimmatinitiqñiaqsut kañiqsiaqatqilukun, annagutinj nigatchiananiñ Tuungaum, tigugaluakkani tupigitupluni.

Uvlut Aqulliich

3 ¹Aglaan kañiqsisriuj una. Aqulligñi uvluni sakiqnağutit ilinñiaqtut. ²Iñuich ilitlukkisirut inmiknu!hiñaq, pisugruağutinigutinj, uqaviliğutinj, arguanasri!lutinj, uqağniğ!luliğutinj, tupiktaigutinj aņayuqaamiknik, quyyataigutinj, ukpiqsrisaigutinj, ³i!uaqqutrisaigutinj, ilunñukkutaigutinj, saglutusrilutinj, tatamnaqsilutinj, suli iqsinaqsilutinj, ilinñisa nakuuruuq uumigiliutilugu, ⁴ilinñich ataaguutitağugutinj, isrumamikni sivutmuusruusri!lutinj, suunasrugiliutillapiağutinj, quviasruñjiallitlugutinj agaayyutiqaliksramikniñ, ⁵ukpiğusriq qinñignautigilhiñagnialig!lugu, aglaan ayaksimapmi!laan ilumutuuruuq. Taatnatchiñiñ inuñniñ piisi-mağumuutin. ⁶Taatnatchich ilañich siñiqsrañigmiktigun payariraqtut piyaruanik ağanik pigiilil!lapiagtuanik suli igliğutikkauliqsuanik qanusripayaatigun kimmutiligun. ⁷Taatnatchich ağanat ilinñiurağni!llagmiñ ataramik ilitchuqsrianitlaiqsuat ilumutuuhigmik. ⁸Taipchuak Jannes-lu Jambres-lu akil!li!lutipmatun Moses-mun, taatnatuntuuq taipchua inuich akil!liupmiut ilumutuuruamun, isrummatinjich pigiiliplutinj, ukpiqsriñjua-liqhutinj Agaayyutikun. ⁹Aglaan taatnatchich ayuuğumiñaitchut, takku kisupayaam kañiqsimai!hat qinñigisigaat, ipchuñnaktuntuuq Jannes-lu Jambres-lu pipmatun.

Ilisauttutit Aqulliich

¹⁰Aglaan ilvich maliguakkağiginiñ ilisauttutiga, qanusriuhiga, suli piyummatiga inuuhigmik. Tuvrağniakkağiginiñ ukpiqsri!luga, anuqsruhiğaga, piqpaktağa, suli iglutuihiğaga, ¹¹piyuaqsiuhiga, suli nagliksaaqsiuhiga ukpiqsri!l!apkun. Ilisimaanikkiñ iluqaan atuummiruq uvañnun Antiochmi, Iconium-mil!u, suli Lystra-mi, tatamnaqsip!lugu nagliksaaqsiuhig iglutukkağa. Aglaan tamatkunakña iluqaitniñ Atanguruam annautikkağigaña. ¹²Iñuich agaayyutikuaguktuapayaat Christ Jesus-mi piqataulutinj piyuaqsiugisirut. ¹³Tamatkuali killukuaqtuat piññuaqtit pigiilitmugutinj kinnitniñikun atlanik, suli kinnilutinj inmiknun. ¹⁴Aglaan ilvich ilisauttusriagianikkan ilumutuuruuq payañaiğ!lugu sivutmuutigumiginiñ. Ilisimagiñ kisuniñ ilisauttusriagi!lhagun, ¹⁵suli ilisauttusriagima!hatigun ilaalugruu!liqniñaglaan Agaayyutim uqa!hi. Tamatkua kañiqsipcha!hiñaugaatin anniqsuqtihigmun ukpiqsri!l!kun Christ Jesus-kun. ¹⁶Uvvatakku uqa!hipayaag Agaayyutim Makpiğaanani ittuq ilaan anigniliutaagun, suli

anniqsuutauruq ilisautriruni, iniiqtigiruni, nalguqsruiruni, suli algaqsruiruni nalaunjaruathksramun, ¹⁷ inugli agaayyutikuqtauaq naamasriplugu paqnamallautlasriplugu qanusripayaamun savaallautamun.

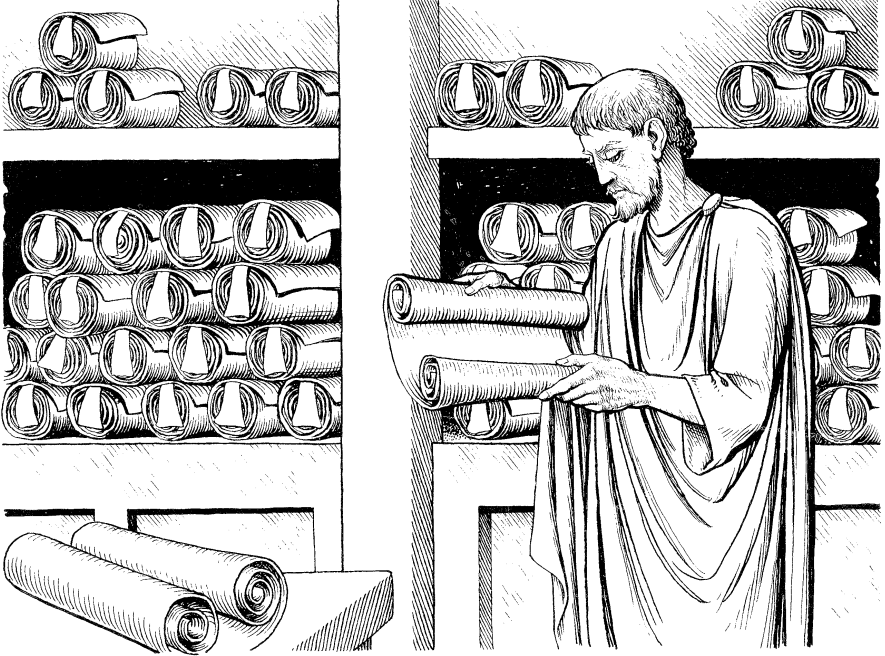
4 ¹ Tiligikiñ sivuğaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ñum Atanniuruksrauram inupayaanik inukuuruanik unniin tuqnaruanik, suli piquitigiplugu aggitqihksranjalu anjauyqautaalu: ² tililapiağikiñ quliaqtuağitquplugu tusraayugaallautaq, uqağiniapiağlugu piviksranjagun naagaqaa piviksraitmatun injaan, ilitchuğipkağniutigilugu, algaqsruutigilugu, pitchuk-saagutigilugu, suli anuqsruhipayaakun ilisauttutigilugu. ³ Uvvatakku piviksraq tikiumagisiruq inuich naalağnisunğıhksranjat ilumutuuruamun ilisauttutmun, igliğutluliğutin inmiñ pisuğimikkun, katitchiniialigutin ilisautriksrağmik-nik tusraasrukkathinağmiktigun. ⁴ Iliñich naalağnitlukkummataiğutin Agaayyutim ilumutuulhanun, aglaan naalagulitlugugich utuqqaqtat unipchaaliat. ⁵ Ilvilliasriñ qauğrimmaagiksuksraurutin qanusripayaami irvi-qanğaqpich, iglutuğlugu nagliksaaqsuñiq, quliaqtuağilugu tusraayugaallautaq, suli tanjıglugu savaaksrapayaana savaktaan Agaayyutim.

⁶ Uvañaliuvva tikiummigiga tuqquatauhksrağa Agaayyutmik piqusriğ-luğa. Aullaħksrağa marrumakğa inuuğimiñ tikiummiruq. ⁷ Atripıluğ aqpaliutraqtı nuñitchiruaq, uvañaptuuq inuuħamni ukpiqsriğiq Agaayyutikun pigituiñağiga. ⁸ Pakma akiññaktaksrağma niaquğutiksranjan nalaunjaruathum taqqigaana, Agaayyutim nalaunjaruam Atanğum qaisana uvañnun taivrumani uvlumi, uvañnuħhiñaungitchuaq aglaan iluqaitñun aggitqihksranjanik inuğruuqtuanun.

Uqauttutai Timothy-mun

⁹ Uğgisigilugu utlakkumigikma. ¹⁰ Uvvatakku Demas-ñum marrumiña nunamik kimmutiqatluliqhuni unitchaana. Thessalonica-mun aullaqtuq, Crescens-li Galatia-mun, Titus-aasrii Dalmatia-mun. ¹¹ Kisimi Luke-ñum nayuğaana. Tuvaaqatigiyumigiñ Mark ikayuqtiksrağa savaakun. ¹² Tychicus-li tuyuğigiga Ephesus-mun. ¹³ Qakugu aggiaqsiyuvich saagağumigiñ quppigağa unisağa Troas-mi Carpus-mun, makpigaatlu suvaluk qisiñniñ piliugat aglaktuğvitka. ¹⁴ Alexander-m savviuqtim atqunaq navianniutitkaana. Atanğum utiqitichivigigisigaa atniutaigun. ¹⁵ Ilvittuuq qaunakkutiqağumuutin ilaagun, takku ihuaksriñğilapiaħikun akililıqsuğai uqauttutivut. ¹⁶ Sivujanıutiqqaaħamni Rome-ñum anjalataiñun tapqitchuğa, iluqatin unitchaatğa. Agaayyutimtuq akitñautailanñaiağligich taipchua. ¹⁷ Aglaan Atanğum nayuqluğa sayyiqsuğaana uqautigianitlasriplugu inuñaiğlugu iluqatin Jew-ñungitchuat tusraaraksranjat. Uvaña annautik-kauruğa tuqquatauviksrağaluamniñ. ¹⁸ Suli Atanğuruam annautiniagaana iluqaaniñ pigiitchuamiñ, annautiluğa pakmaniittuamun anjauyqautmiñun. Nangaun illi ilaanun qanğavak isruilaamun. Amen!

(2 Ti 4.13)

Aqulliich Iłammiugutit

¹⁹Tuyuqtuᅇa iᅇuaqutmik Prisca-mun suli Aquila-mun, suli tupiqatai-ñun Onesiphorus-ᅇum. ²⁰Erastus Corinth-mi ittuiñaqtuᅇ, suli unitchiga Trophimus Miletus-mun atniᅇñaliqman. ²¹Agᅇiuaᅇniuraᅇumuutin ukiuᅇraguᅇtitnagu. Eubulus-ᅇum Pudens-lu Linus-lu suli Claudia-m nayaañᅇaᅇatin, atlallu aniqatiut.

²²Ataᅇuruamtuᅇ piqasriᅇsuᅇlisin irrutchipkun. Agaayyutimtuᅇ iᅇuaqutilisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Titus-mun

1 ¹Tuyuutit ukua aggiqsut Paul-miñ savaktaaniñ Agaayyutim, uqqi-
raqtigiplugu Jesus Christ-ŋum. Agaayyutim piksraqtaagigaaña
ikayuquplugich ilaan iñuksraqtaani ukpiliquplugich suli ilisauttutiqaglu-
gich ilumutuunŋagun ukpiġusripta, ²tunŋaviqaqtuakun niġiugaqaġikun
isruitchuamik iñuuġimik. Agaayyutim saglutlaitchuam akiqsruġniġaati-
gut taavrumiña iñuuġimik sivuani aullaġniiñhan piviksrauram. ³Aasrii
nallaullapiaqġugu piviksraq sagviġaa taamna tusraayugaagiksuaġmi-
gun. Taatnaqtuksraquġuñña savaaksritchaaña, uvañaasrii uqaġiplugu
tillisaagun Agaayyutim Anniqsuqtipta. ⁴Titus, aglaktuña ilipnun iġñau-
rapiamnun ukpiqsriġikun piqatigikkamnun. Agaayyutimtuq Aapauruam
suli Christ Jesus Anniqsuqtipta iħuaqutikun qiñuiñniġsimaagumigaatin.

Titus-ŋum Savaaña Crete-mi

⁵Uvaña unitchikpiñ Crete-mun iħuaqsruquplugich sut iħuaqsrugaksrau-
ruat taamani, suli nalunaiqsitquplutin ukpiqtuauñuruat qaukġiksrañitñik
nunaaqqipayaani. Tillisitka itqaġilugich, ⁶qaukġiksraqtaauñuruuq
patchisaitchuksrauruq, añun atautchimik iħaqtatigaguni, suli qitun-
ġai ukpiqsriñulutiñ uqautausruñaqatiñ pitchiġiilugich tupiktaiġikun.
⁷Uqaqtiksraqtaaq Agaayyutim savaañanik aňalatchiruksrauplugu pat-
chisaitchuksrauruq, pisuġimigausrunaqani, uumitchaktangiguni unniñ
imiliġaqtasruñaqani, qinnaktasruñaqani unniñ killukun piqaġugrua-
sunaqani. ⁸Ilaa tukkuġiññaqsuksrauruq, piqpaksriñuluni nakuuruamik,
iñmiñun aňalalġuluni, nalaunñaluni, ipqilġuni, suli alġaqsruutmik
tuvrairuñuluni. ⁹Uqaqtiksraqtaam payañairvigiraksraġigaa uqaut-
tutini ukpiġiraksrauruq suli iviqtisrimaaqtuaq ilisauttutmun. Taatna
ilitqusriqaġumi ilaa pitchuksaagilgugisiruq atlanik ilumutuuruakun iħi-
sauttutikun, suli qiñiqtalġugisiiyaa tañiġiilqutaaat akiilġiiruut uqaġimun.

¹⁰Uvvataku iñuġiaktut tupiguutaitchuat iñuich kinnitñikhutiñ
atlanik nipiqaġimikkun kinniqilġikun, suvaluk taapkua ilisautriruat

iñuk nalunaitñutchiqsuksrauplugu annautrauniaqpan. ¹¹Iļisauttutaat nutqaqtitaksrağipiagiñ, takku iliñisa akasrimagaich aņayuqaagiich iļisautriğmikkun iļisauttutiginğilaaksrağmiknik killukun piqagugruaqhutinj. ¹²Crete-tağmiut iļaņat sivuniksriqiraat nipliğñiqsuq, Crete-tağmiurguq ataramik sagluturuañuniplugich, niğrugaaqłuktun inniplugich, suli iqiasruuplutinj niğitlaturauņuplugich. ¹³Aasrii taamna nipliun iļumutuupluni. Taatnağlugich iħuaħiksraņatnun ilvich iñiqtigumigitin ipiksiługu, iliñiļli sayakturuamik ukpiğusriñikkumuut, ¹⁴itlungiğutinj Jew-ņuruat unipchaaliañitñunlu iļisauttutaatnunlu suli iñuich tillisaatnun, ayyairuat iļumutuuhğmik. ¹⁵Supayaaq ipqitchuq iñuņni ipqitchumaruani, aglaan ipqitchuañitchuq tamatkunani qaayugnaqtuani suli ukpiqsriñğitchuani, takku iliñisa isrummatinjich suli qauğrimmaagiutillautañich qaayugnaqsianiksimplutinj. ¹⁶Iliñich iļitchuqsrیمانigaluaqhutinj Agaayyutmik, aglaan iñuuniaħhata piilaağigaa, iliñich uumiktanikhutinj, tupiktaiqhutinj, iñiqtaqağumiñaiqhutinj nakuuruamik.

Nalaunņaruat Iļisauttutit

2 ¹Aglaan ilvich iļisauttutigiraksrağigiñ iļisauttutiksraq iļumutuurautigun uqaħiqtigun. ²Uqautilugich utuqqanaağtuat aņutit qauğrimmaagiqulugich, isrumaualgulutinj, iliñitñik aņalalgusritqulugich. Iļumutuğugutinj ukpiqsriğmikkun, piqpaktağmikkun, suli iglutuilğusriğmiktigun. ³Taatnatuntuuq uqautilugich utuqqanaağtuat ağnat ukpiqtuam irrusrianiq piqaqulugich, sagluturuañutqunğiļlugich, naagaqaa tigutarriutitqunğiļlugich taañjağmun, iļisautritqulugich nakuuruakun, ⁴atriraksrallautagugutinj nutautluktuanun ağnanun piqpaksriħiksraņatigun iļaqatiumiknik suli qitunğağmiknik, ⁵ıñmiknun aņalalgusriłutinj ipqiħikun suli iļaqatausruqsilutinj kiñuniğmi, tupiqsritlasriłutinj aņutiumiknik. Agaayyutimli uqaħħa iñuich suuñiļlağingitchumigaat. ⁶Taatnatuntuuq pitchuksaağlugich nukatpiat aņalallautahksraņatnun iñmiknik. ⁷Ilviļlu supayaatigun atriraksrallautagugutin savaallautakun. Iļumutuğullapiagutin suli piyummatiqagutin iļisautriħiqni. ⁸Uqautriłutin nağguksruğnağumiñaitchuakun, akiļiļiqsuqtitin kanņusrutlasriługich, pigiitchuakun nipiksraiļlutinj uvaptigun. ⁹Uqautilugich savaktaağruich tupiksritqulugich aņayyuqağmiknik suli quyalilugich sukupayaaq. Iliñich kiumakħiqsuksraunğitchut ¹⁰unniñ tigliktuğvigiraksrağingitchaich. Aglaan ataramik urriqsuqtaksrağigaat nakuuħiqtinj suli qanutitañaiħiqtinj kamagikkauħiksraņanun iļisauttutim Agaayyutikun Anniqsuqtiptigun surağahıpayaağmikni.

¹¹Uvvatakkun Agaayyutim iħuaqquataa iļisimanaqsiruuq iñupayaaat anniqsuliksraņatnun. ¹²Taavrumuuna iħuaqputmigun Agaayyutim

ilisautigaaŋigut agaayyutailaakuaqunġitluta suli nunakuathum kimmu-
taaguaqunġitluta, iñuutqupluta uvaptiknik aġalalgusriġluta, nalaunġaluta,
agaayyutiqaġuta pakma uumani nunami, ¹³taqqiġġaptikni quvianaqtua-
mun uvluanun niġiugaġikkapta, kamanautaa kamanaqtuam Agaayyutipta
Anniqsuqtipta Jesus Christ-ġum sagviqpan. ¹⁴Ilaa qaitchuaq inġmiñik
piqutigipluta, annautisraqhuta pigiitchuapayaamiñ suli pigiaġutitquplu-
ta inġmiñuħhiñaq, ipiqġuta, piyummatiniguta nakuuruakun. ¹⁵Tamatkua
ilisauttutigiyumigitin, atuġlugich aġalatchiñiqni, pitchuksaagġiqni suli
alġaqsruħhatni tusraarivich. Nalliatnun-unniñ piñiġlaġipkasruġnaqnak.

Ukpiqtuam Agaayyutikuġiaħiksraġa

3 ¹Itqaqtuutilugich inġigikkatin malġutchiħiksraġatigun aġalatinik
suli qaukġiġnik, tupiksriħikun ilinġitnik, itqanairrutitqulugu savaal-
lautapayaq. ²Uqautilugich pigiilakun uqautiksritqunġiġlugich, aglaan
qiñuiyusrimaaġlugich, ilauraagnaġlugich, suli ataramik agġaġairrutriħikun
irrutriqulugich inġupayaanik. ³Uvvaptuuqtakku qaġiħkaptikni kinniqluta,
tupiktaitluta, nalaunġaisimarugut, savaksiqsimaplugu kimiksriħiq quvia-
naġikkaniġun killuum qanusripayaatigun, iñuuniaqhuta uumiktakun suli
siqñaktakun uumikkutipluta avatmun. ⁴Aglaan Agaayyutim Anniqsuqtipta
agġiqami piqaksriħiġmigun suli iħuaqqutriħiġmigun anniqsuġaatigut.
⁵Uvagut savaaqallautaħaptiguunġitchuaq aglaan ilaan nagliksriħiġmigun
anitqiksitkaatigut salummakkaukapta imiġmik aasriñ Ipqitchuakun
Irrutchikun qaitchipluta nutaamik iñuuiħiġmik. ⁶Uvvatakku Agaayyutim aglip-
luġu qaitchiġaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik, uumuuna Jesus Christ-kun
Anniqsuqtiptigun, ⁷taavrumuuna iħuaqquataagun uvagut nalaunġasripkaqhuta
Agaayyutmi, suli piññaktaaġilugu isruitħuaq iñuuiħiq niġiugaġikkakput.

⁸Tarra taamna ilumutuuruq nipliun. Uvaġa ataramik uqaqugikpiñ
tamarrumuuna nalupqisruutaġutin, iñuiġli ukpiqsriuat Agaayyutmik
ataramik kipġiyumuut piviqatħiħksraġagun savaallautam. Taatnatchich
savaallautat nalaunġarut suli ikayuutiksraurut iñuġni. ⁹Aglaan piisi-
maaġvigilugu isilġaiħikun uqaksraqtuħiq, immakġaqtatigun atiqtigun
kañġiħiq, aivvatraħiq, suli akimaniutraħiġmiñ malġuksratigun
qaisauruatigun Moses-kun. Tamatkua ikayuutaunġitchut unniñ pit-
ħuktuaunġitchut. ¹⁰Malġuġuġluguunniñ alġaqsruutiqaġumigiñ inħuk
akatchiruaq avgumaħiġmik ilamiñi, suqutigitqisruġnaqnaġu malinġuġutil-
lanġitpan. ¹¹Uvvatakku ilisimagiñ taatnasriq inħuk iħuaqsruutaunġitchuq
suli killuqsautaiñ kañiqsimapkaġaġigaat nalaunġiħagun.

Iħisauttitit Aqulliich

¹²Qakugu tuyuġiyupku Artemas naagaqaa Tychicus ilipnun, utlallak-
sapiagumigikma Nikopolis-mun, takku sivuniqaqtuġa ukiisukħuġa tarani.

¹³Ikayuǵniallapiǵumiikkiñ Zenas, maligutaksraliqirilu suli Apollos aul-laǵniaǵhakni iglauǵiksraǵmiknun, suli supayaamik inuǵaiyallapiǵlugik.

¹⁴Iǵisautilugich iñugikkavut piviqagtitchiǵiksraǵatigun savaallautamik, aasiñ piviqagtitchiǵlutij atlat inuǵikkaǵitñik iqaisruktuasruǵaǵatij.

¹⁵Iluqǵmiñ piviqasriqsuqtima nayaǵǵaǵaatin. Nayaǵǵaǵmiǵivut ukpiqtuaǵatiuvut. Agaayyutim iǵuaqqutaan iluqasri nayuǵumigaasri.

Paul-ŋum Tuyuutai Philemon-mun

---

¹Uvaŋa Paul tigutaŋjuruvaŋa piqutigiplugu Jesus Christ, aasriiŋ Timothy aniqatigikkaqput uvamniittuqtuuq. Aglaktuŋa uumiŋa tuyuutmik Philemon-mun piqpagikkamnun savaqatigikkamnun, ²suli Apphia-munlu piqpagikkaptiknun Archippus-munlu aŋuyyiuqtauqatiptiknun, ukpiqtuaŋjuranunlu katisruuruanun tupipnun. ³Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta Atanġuruamlu Jesus Christ-ŋum iŋuaqqtuq-paglisi tutqutiqatillusiŋu.

Philemon-ŋum Piqpaksriŋhalu Ukpiqsriŋhalu

⁴Quyagiga Agaayyutiga itqaġiplutin iniqsruqama, ⁵tusraapluna piq-paksrisilaapnik iluqaitniik Agaayyutim inuiŋik suli ukpiqsrisilaapnik Ataniġikkaptiknik Jesus. ⁶Piqatigiŋiŋqput ilipsitni ukpiqsriŋjuruani piġuqtuksauruq iŋitchuġitlasriŋlusi ikayuutipayaanik piġikkapsitniik Christ Jesus-mi. ⁷Aniqatmaanġ, quviatchaigikma arautiqaqtuŋalu piqpakkutiŋapku, atakkii iŋisimagiga quviatchaiŋhiŋ iluqaitniik Agaayyutim inuiŋik.

Paul-ŋum Iniqsruutigaa Onesimus

⁸Taatnamik inġigvigillagukkikpiŋ sumik piraksrapnik tiliŋhiŋaugaluaqhutin, aniqatigiŋlutin Christ-mi. ⁹Uvvasuli Christ-ŋum piqpaksriŋhagun tilisunġitchikpiŋ, aglaan uvaŋa aŋayuqaaqtuami, isiqtuapluna pisigiplugu Jesus Christ inġigvigisrukkikpiŋ. ¹⁰Tarra iniqsru-gikpiŋ piġiplugu Onesimus iġniġiliutikkaga ukpiqsriŋliqman Christ-mik qiliqsimaŋamni pituutani. ¹¹Taimma qaaglaanimna ikayuutaunġitchaluaqtuq ilipnun. Aglaan pakma ikayuqtuġuqtuq ilipnunlu uvaŋnunlu. ¹²Utiġmun tuyuġisraaqsigiga. Akuqtullaŋniagumagiŋ irrusriŋigutilugu uvamnik liilaa pipmatun. ¹³Nayuqtigisrukkaluagiga uvaŋni illugu. Savautinayaġaŋa iniksraġaluapni qiliqsimaŋamni piqutigiplugu tusraayugaaġisuaq. ¹⁴Aglaan suyumiŋaipaqtuŋa apiqsrukkaluqnak. Nakuurualiqiŋ piyummatigillapiaġlugu nunuripkasruŋaqnak uvaŋnun.

¹⁵Taatnaqhuni aullaummiuraallaguknağniqsuq ilipniñ, ilipnun utitlasripluni iñiğlugu. ¹⁶Uvakñaniñaglaan savaktaagrũhiñaunğiqsuq ilipnun aglaan nakuqsitluktuq savaktaagrũmiñ. Onesimus ukpiqsriasikami Christ-mik piqpaknaqsirũq aniqatigiliutiopluni uvañnun aglaan pitluklũguunniñ ilipnun, takku Agaayyutim pigiliutipmigaa iliptuntuuq. ¹⁷Isrummatigigupña piqatnaagipiağlũña, pağlayumagiñ utiqpan uvaktun ililũgu. ¹⁸Suli qitkutiksriñiqpan suurañnik taimani qimakami suli niğgiuqsrumaqaqpatin akiilũtiyumagiñ uvamnun. ¹⁹Uvva aglaktũña argamnik itna, Uvaña Paul akilighñiapiagikpiñ. Itqaaqtuutingitchikpiñ qanutun niğgiuqsruutiqaqtĩlaaqnik uvamnun. ²⁰Aniqatmaañ, quyalisallaññaña pisigilugu Ataniq, quviatchaksağlũña aniqatigiplũña Atanğuruakun.

²¹Aglaktũña uumiña ilipnun nalupqigiñgitlũgu tupiksrisuũhiñ ilisimagaluaññaan savaaqatlũññañhiñ iniqsruağikkamniñ. ²²Aasriipsuq niğiugaqaqtũña qinĩitlasilgiğimnik ilipsitñik iniqsruũapsigun. Taatnaqhutin itqanaiağumuutin iniksramnik.

Iłammiuğutit

²³Epaphras-ñum tigutaañuqatigikkağma pisigiplugu Christ Jesus tuyuğaatin nayaaññağmiñik. ²⁴Mark-ñumlu, Aristarchus-ñumlu, Demas-ñumlu, Luke-ñumlu savaqatiuma tuyuqmigaatin nayaaññanik. ²⁵Uvvatuq iluaqutrĩsaan Atannapta Jesus Christ-ñum irvigiliuñ irrusriqsi.

Tuyuun Hebrew-ḡuruanun

Agaayyutim Uqaḡha Uqaqtigiplugu Iḡñiñi

1 ¹Iñilḡaanimma Agaayyun uqaqtuq sivulliptiknun sivuniksriqiritigun akulaiqḡugu atlakaagiiḡugich. ²Aglaanpakma makunani aqulligñi uvluni Agaayyutim uqautigaatigut Iḡñiḡmigun, nalunaiqsagmigun paitchaktaaquplugu supayaanik, aasriiñ ilaagun iñiḡnikkani nuna. ³Agaayyutim kamanautaa qiñiḡnaitchuq. Aglaanpakma kamaun qausaiñaqtuq Iḡñiḡuruakun Agaayyutillapiatun itluni. Iḡñiḡuruam tigummiugaḡaa supayaaq uqaḡiḡmigun saḡḡiqaqtuatigun. Piiḡanikamigich iñuich killuqsautaat, aquvinniqsuq taliqpianun kamaḡniqsram pakmani.

Iḡñiḡ Kamanatluktuq Isaguliḡmiñ

⁴Taatnaḡhuni kamanatluksiḡluni israḡuliḡniñ Agaayyutim atchiḡniḡaa kamanatluktuamik atigmik ilinḡisa atinḡitñiñ. ⁵Atakkii Agaayyutim naliatunniñ israḡulgich nipliutisrimaitchaa, itna,

“Ilvich Iḡñiḡigikpiñ.

Uvlupak nalupqinaigikpiñ iḡñiḡiplutin takkuatni iñupayaat.”

Psalm 2:7

Naagasuli itnaqsimaitchuq israḡuliḡmun,

“Aapaugisiruḡa ilaanun aasrii uvaḡa Iḡñiḡilugu.”

2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13

⁶Aasriipsuuq, tuyuḡiyasripmagu Iḡñiḡuruuq aḡalatiqatini iñuḡnun marrumani nunami nipliḡniḡsuq, itna,

“Iluqatinḡ Agaayyutim israḡulḡiñ purvigilitruḡ.”

Deuteronomy 32:43

⁷Suli uqautigigai israḡulgich, itna,

“Israḡulgich anuḡiḡuqtinnigai, savaktiniasriiñ ikualaruagūqtitlugich.”

Psalm 104:4

⁸Aglaan Iḡñiḡuruamun uqaqtuq,

“Agaayyuun, aḡalatchiraugisirutin taimuḡa.
Aḡalatkisigiñ aḡaayuqautiñ nalaunḡalikun.

⁹ Quviagigiñ nalaunḡaruaiḡ aasrii uumigiplugu nalaunḡaitchuaḡiḡ.
Taatnaḡhuni Atanḡum, Agaayyutvich, piksraḡtaagigaatin
qaitchiḡlutiñ pitḡluktuumik kamakkutmiglu quvianamiglu
tamatkunakḡapayaaq piqatipniñ.”

Psalm 45:6,7

¹⁰ Itnasuli uqaqtuḡ ilaagun,

“Ataniḡ, aullaḡniisaḡaḡataḡiḡmi iñiḡiñ nunalu qilaḡlu argapnik.

¹¹ Tamatkua piḡḡiḡñiaqtut, aḡlaan ilvich itchaḡataqtutin.
Iluqatiḡ tamatkua utuqqaḡuḡniaqtut
aasriiñ atnuḡaaluktun suḡḡiḡutiḡ.

¹² Uligaatun imuniḡitiñ

aasrii simmiḡutiḡ atnuḡaaluktun.
Aḡlaan ilvich atlaḡḡuḡumiñaitchutin
suli ukiutin isrukḡitchumiñaitchut.”

Psalm 102:25-27

¹³ Aasrii nalliatnun israḡulḡich uqautriḡḡaksimaitchuḡ itna,

“Aqvittin taliqpiḡma tuḡaani aḡalatchiqasiutilutinaasrii uvamnik
akiḡiḡḡlapiḡniaḡhatnunaglaan iluqaitniḡ uumigirivich.”

Psalm 110:1

¹⁴ Israḡulḡich savaktauḡhiñiaqtut irrusriuplutiḡ. Tiliraurut ikayuquplugich
tamatkua annautrauniaqtuanik.

Kamanaqtuaq Anniqsuḡiaq

2 ¹ Qiñiḡikput Iḡniḡuruam kamanatluḡha israḡuliñiñ. Taatnaḡuta piḡi-
qipiaqtuksraurugut qaunatiḡiaḡiḡlugich tusraakkavut. Tupigiguptigik
tamatkua taggivaḡtaḡumiñaitchugut iḡumutuuruamiñ. ² Uqaiḡpayaaq
israḡulḡich uqautigikkaḡat payaḡaitchuanuruq. Aasriiñ kiñapayaaq
navguiruaq maliḡutaksramik tupiksriñḡitḡuniḡu nalliusriaḡaḡisiruq
anasriñḡuqsautmik. ³ Taatniitpan qanuḡuta annaḡniaqpisa anasiñḡuq-
saḡviksraḡtikniñ suksraḡiḡḡitchuptigu anniqsuḡiaq? Atanḡum Jesus
uqautigiqqaagaa taamna anniqsuḡiaq. Aasriiñ tamatkua tusraaḡqaatuaḡ
uqaiḡmik qaanḡisitkaat nalupqinaḡiḡuḡu uvaptiknun iḡumutuuniḡuḡu.
⁴ Agaayyutimtuuḡ iḡsimapkaḡniḡai atlakaḡiḡisigun quvinqaḡhutiḡ savaa-
tigun, sulii Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun pisuḡimigun.

Sivulliuqtaat Anniqsukkaaurat

⁵ Aasriiñ Agaayyutim piksraḡtaagiiḡitchai israḡulḡich aḡalatiḡksrau-
lugich nunami tikitchaḡumaruami. Taamna uqautigigikput. ⁶ Aḡlaan
Agaayyutim uqalḡhani aḡlausimaruq, itna,

“Agaayyuun, suvaata isrummatigitlaniqpiuñ iñuñhiñaq?

Naagaunniñ suvaata qaunagigitlaniqpiuñ iñuum iğñiña?

7 Sivikitchuami kamanaitluktitauraallakkaluaqlugu israğuliñniñ,

niaquusriğñiğniñ kamanautmik kamakcutmiglu,

8 sulı inillakkiñ ayalatagıtlasrıplugu supayaaq.”

Psalms 8:4-6

Taamna uqalıq uqautigigaluaqtıtlugu Agaayyutmun inillañniplugu iñuk ayalatchirauplugu supayaamik, pakma qıñingitchikputsulı iñuum ayalatchitlapiaqtilaaña supayaamik. ⁹Ağlaali qıñiğikput Jesus “sivikitchuami kamanaitlullaklugu israğuliñniñ.” Agaayyutim iluaqcutmigun tuqupkağniğaa pisigiplugich iñupayaat nanipayaaq. Taatnaqlugu niaquusriğñiğaa kamanautmik kamakcutmiglu.

¹⁰Agaayyutim ayalanığai supayaat, sulı supayaat sagviğñiğaat kamanautaa. Aasriiñ nalauttuq Agaayyutmun naamasipkaqamiuñ iğñi nagliksaañikun tikiutitquplugich iñugiaktuat iğñiğich qılañmun. Taamna iğñiq aullağniirığüğniğaa annıqsuğiañatnun. ¹¹Taamna ipqiqsitchıruaq iñuñnik Agaayyutmun sulı tamatkua ipqiqsitauruat iluqatıñ aapaqağniqsut atautchiiñamik. Taamna pisigiplugu Jesus-ñum kanñugingitchaa taiyuhıksrañat ukpiqsırıuat anıqatiumiñik. ¹²Nıplıqhuni Agaayyutmun, itna,

“İlitchuğipkautigigisigikpiñ anıqatiumnun;
nangagısıgikpiñ akunğatni ukpiqtuanjuruat.”

Psalms 22:22

¹³İtnaqhunisulı,

“Tunñavigigisigıga Atanıq.”

Isaiah 8:17

Sulipsuuq,

“Uvaniittuña ilıgaañi Agaayyutim qaisañiñi uvamnun.”

Isaiah 8:18

¹⁴Taapkua ilıgaañi timıqagtut auqaqhutiñlu. Taatnatun ilaa iñuguqtuq timıqaqhuni ilıñisıtun. Tuqukami sannığutami timimıgun piyaqcutlasrıñiğaa tuqupkaitlaruaq iñuñnik, taamna tuunğaq. ¹⁵Jesus-ñum annautisrağniğai tamatkua iñuich tigutaañuruat iñuunıqtutılaağmikni iqsıñhatıgun tuquğimik. ¹⁶Atakkii Jesus-ñum isrumaalutıgıñitchai israğulgich, ağlaan ikayuğugai iñuich kiñuviağikkanı Abraham-ñum. ¹⁷Taatnamik Jesus ilıruksrauruq anıqatıñısun supayaakun. Taamna pisigiplugu ilunñuksrıpluni tunıqsımaruanıplunıñu agaayulıqsıqpagıtuq ilıñitñun. Jesus-ñum tuquğimıgun piğñiğai iñuich killuqsautıñich qıñııqsıtıluğaa Agaayyun. ¹⁸Jesus ilaaptuuq nagliksaaqtuq uuktuaqsıuami. Taatnamik ikayulğuniğai tamatkua ukpiqsırıuat uuktuaqsıupmata ilaatun.

Jesus Kamanatluktuq Moses-miñ

3 ¹Aniqatiumaan, pigigaasri Agaayyutim. Qilañmuqugaasri. Taatnamik isrummatigiraksragigiksi Jesus tilirauruaq Agaayyutmiñ, ilaaptuuq agaayuliqsiqpauruq ukpigikkaqput payañaitlugu. ²Jesus tuniqsimmatriruq Agaayyutmun piksraqtaagirimiñun atriplugu Moses-tuuq tuniqsimmatriruq Agaayyutim iluqaani tupqani savautrikami Agaayyutim iñuiñik. ³Taamna iñuk nappairuaq tupiǵmik kamakku-sriaqatluktuq tupiǵmiñ. Taatnatuntuuq Jesus kamakkusriaqatluktuq Moses-miñ. Moses savautriñlautaǵaluaqtuq Agaayyutim iñuiñik Jesus savautriñlautatluktuq. ⁴Tupipayaaq nappairiaqtuq, aglaali Agaayyutim sua iluqaan nappakkaǵigaa. ⁵Moses-guuq tuniqsimaruq iluqaani tupqani Agaayyutim, aglaan savaktaulhiñaqhuni. Moses nipliqsimaruq sunik uqautauniaqtuanik sivuniksrami, [amiami Christ-mik]. ⁶Aglaan Christ tuniqsimaruq iǵñiǵupluni añaalatchiruaq iluqaanik tupiǵmik. Iluqata ukpiqsriruani Agaayyutmik, uvagut tupiǵigaatigut Agaayyutim ukpiqsri-siaǵupta niǵiugaǵuptalu isruanunaglaan.

Minguiqsiǵvigaqtut Agaayyutim Iñui

- ⁷Tarraasriiñ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq,
 “Uvluvak tusraayupsiuñ Agaayyutim nipaa,
⁸ siquqsilaǵniaqasigik isrummatigikkasri,
 taipchunatatun akilñiǵisuiruatun Agaayyutmik
 uvlumi taivrumani suviksrailaami.
⁹Aapaapsi uuktuapiaǵataǵaatña arguaǵipluña qiniǵaluaqǵigich
 savaatka.
¹⁰Taatnaqñuña malǵukipiani ukiuni uumitchautriruña taipchuniña
 iñuqatigiñik,
 aasriiñ uqaqñuña, ‘Pigisupayaakkañat killuuruq.
 Kañiqsimaitchaat ilitqusriǵa.’
¹¹Tarra akiqsruqtuña uvañnun uumitchaǵamni, itna,
 ‘Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun iliqitñun
 minguiqsiǵvigitqukkamnun.’ ”

Psalm 95:7-11

¹²Taamna Ipqitchuam Irrutchim uqaǵikkaña. Taatnamik qaunatqia-ǵiutisitichi avatmun. Avallangitchumuusriñi iñuuruamiñ Agaayyutmiñ pisigilugu killuqsauñ ukpiqqutaiñiǵlu uummatipsitñi. ¹³Aglaan pitchuksaǵutisritchi avatmun taiyuǵnaññaansuli “Uvluvañmik” suli tusraatlaññapsi Agaayyutim nipaaniñ tupiksritlaññapsi-lu. Tupiksriñgitchupsi nalliysi siquqsiviaqtuq iñaatni killuqsautmun sagluqipkaǵuni. ¹⁴Takku iluqata pigigaatigut Christ-ñum ukpiqsima-

rağniagupta ukpiqsriiḥaptiktun aullağniıḥaniñaglaan tuniqsimalutalu payajağuta isruanunaglaan. ¹⁵Itnaqsimaruq,

“Uvluvak tusraayupsiuḡ Agaayyutim nipaa
siqquqsılaağniaqasigik isrummatigikkasi
taipchunatitun akilıliqsuiruatun uvlumi taivrumani
suviksraiḷaami.”

Psalms 95:7,8

¹⁶Kisut tusraaniqpatruḡ Agaayyutim nipaa akilıliqsuipmata ilaanik? Aa, iluqatiḡ taipchuanjurut inuich Moses-ḡum annisikkariḡi Egypt-miñ. ¹⁷Kisutmi Agaayyutim uumitchautiniqpagich malğukipiani ukiuni? Aa, iluqatiḡ taipchuanjuniqsut killuqsartaqtuat tuquplutiḡaasriiñ suviksraiḷaami. ¹⁸Agaayyun akiqsruğniqsuq inmiñun, “Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiağvigitqukkamnun.” Kisut Agaayyutim uqautigivagich taatna? Aa, iluqatiḡ taipchuanjurut tupiksriñğitchuat Agaayyutmik. ¹⁹Tarra ilitchuğigikput ukpiqsriñğisilaanar, taatnaqhutiḡaasriiñ tikitchumiñaiñniqsut kinilirviksrağmiknun, taavrumuḡa nunamun Agaayyutim akiqsruutigikkannun ilinjitñun.

4 ¹Taatnamik Agaayyutim akiqsruutaa minguiqsiağviksarakun itchu-gaaqtuq. Anayasuktuaqta nalliqsi tikiñğitpiaqtuq taavrumuḡa minguiqsiağviḡmun. ²Takku inuktitun suviksraiḷaami inıḷğallapiaq uvaguttuuq tusraapmigikput ilaan nipaa tusraayugaagiksuakun. Aglaan tusraakkariḡata anniqsunğinñiğai, takku Agaayyun ukpiğinğitlugu. ³Uvagut ukpiqsriḡuani minguiqsiaqaturugut Agaayyutmi nipliutaatun, “Akiqsruqtuḡa uvamnun uumitchaḷamni, ‘Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiağvigitqukkamnun.’”

Psalms 95:11

Itnağniqsuq taamna savaani naasrimagaluaqtitlugich inığataḷhaniñaglaan nunam. ⁴Aglausimaruq samma taavrumuuna tallimat malğuguutaatigun uvlut itna, “Agaayyun minguiqsiaqtuq savaağmiñiñ tallimat malğuguutaatni uvlut.” ⁵Tusraakkaptitun sivuani itnalgit-chuq, “Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitñun minguiqsiağvigitqukkamnun.” ⁶Tarraasriiñ taipchua tusraaqqaaqtuat tusraayugaagiksuamik isinğitichut Agaayyutim minguiqsiağvianun ukpiqsriñğiḷiğmiktigun. Taatnamik isitlasrugaaqtugut minguiqsiaqatau-ḷiksraḡtiknun Agaayyutmi. ⁷Agaayyun inillaitqiksuq atlamik uvlumik taiplugu “Uvluvanmik.” Inuğiaktuat ukiut pianikmata uqautigitqikkaa tumigiḷplugu David, uqaliqtigun tusraakkaptigun itna,

“Uvluvak tusraagupsiuḡ Agaayyutim nipaa
siqquqsılaağniaqasigik isrummatigikkasi.”

Psalms 95:7,8

8Tarra Joshua-m-tuuq iñui Agaayyutim minguiqsiaqtinniqpagich, Agaayyutim uqağitqikkayaitchaa atla uvluç David-kun. 9Taatnamik iñui Agaayyutim isitlasrugaaqtut akiqsruutauruamun minguiqsiağ-viñmun. 10Atakkii kiñapayaaq isiqtuaq Agaayyutim minguiqsiağ-vianun, nutqaqmıuq savaağmiñiñ Agaayyun nutqaqmatun savaağmiñiñtuuq. 11Ki, sakuukta isiguguta minguiqsiağvianun Agaayyutim. Tupiksriñğitchuksraunğitchugut atrilugich sivullıavut suviksraiłaami isinğitchuat taavrumuğa minguiqsiağviñmun ukpiquttaiğimiktigun. 12Uvvatakkı uqałha Agaayyutim uumaruq saññıllapiaqhuni. Qamuğaagatlaruq iñuum iñuusrianunlu irrusrianunlu suli isivgiuqlugu isrummataalu kim-mutaalu, atriplugu ipıllapiaqtuaq avatmulik avgıuraqtuq saun-ğıñik sagviqlugu patqa. 13Suli Agaayyutim sivuğaani qanusripayauraq uumaruaq iriqsimanğitchuq, aglaan supayaaq sagviruq qiñiqnaqhuni irraknun ilaan isivgiuğiyumaqtuam uvaptiknik savaaptiknıglu.

(Heb 5.1)

Jesus Kamanaqtuaq Agaayuliqsıppak

14Taatnamik, ki ukpiğilakput payaņaıguta Jesus, Agaayyutim İğniņa, kamaanaqtuaq agaayuliqsıppagıkkaput. İlaa apqusaananiñniqsuq qılaktıgıun sıvuğaananun Agaayyutim. 15Takku agaayuliqsıppakput isumaaluqatautlaruq ilısimapluni qanutun sayaisılaaptiknik. İlaa anıqusaaqsiupmiuq uvaptiktıtun supayaatıgıun, aglaan killuqsanğit-luni. 16Taatnamik sıvuğanıutısa ilıuaqqutriqaqtuamun Agaayyutmun nalupqısrunğıguta, ilısimalugu Agaayyun ilunñuktaqaqtuaq ilıuaqqutrıgıniakkaqput ikayuğnaqsırağıgıpta.

5 1İlisimałapsısın Agaayyutim aglausımaruamiñ uqałhaniñ, qauk-hipayaanağ agaayuliqsıt piksraqtaañurağniqsuq akunğatniñ iñuich

savautitquplugu Agaayyun pisigiplugich iñuich. Ilaa qaitchiruksrauruq aatchuutininik tuniñl'autinigu killuqsautinjitñun Israel-aagmiut. ²Ilaa iñuñhiñaupluni inñmiñik ilisimaruq sayaisilaagmiñik. Taatnaqhuni aggañairrutitlagai tamatkua killuqsauqtuat pisagaluqaqatij. ³Iłumun aatchuqtuksraupmiraqtuq tuniñl'autinik killuqsautmiñun pitrigaluallagmi killuqsautinjitñun Israel-aagmiuñuqatmi. ⁴Agaayuliqsiqpauñiq kamak-kutiqaqtuq. Aasriñ kiñaunniñ iñuk agaayuliqsiqpautlaitchuq inñmigun; piksraqtaañuruksrauruq Agaayyutmiñ Aaron piksraqtaañupmatun.

⁵Taatnatuntuuq Christ kamañniaqsangitmiuq inñmiñik agaayuliqsiqpañnun qaukñiguqsaguni. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagigaa nipliutiplugu,

“Ilvich Iğñiğigikpiñ.

Uvluvak nalupqinaigikpiñ iğñiğiplutin takkuatni inupayaat.”

Psalm 2:7

⁶Uqağipmigaaptuuq atlamiimma,

“Ilvich agaayuliqsigigikpiñ Melchizedek-tun iliplugu,
aasriñ agaayuliqsaugisirutin isruitchuamun.”

Psalm 110:4

⁷Jesus nunamiitnami agaayuniqsuq nipitusripluni qulvisigun Agaayyutmun annautitqupluni tuquñigmiñ. Kiggusriaqağniqsuq taluq-sriplunikii Agaayyutmik. ⁸Iğñiğugaluññağmi nagliksaaqtuq atriplugich iñuich nagliksaaqmatun. Taatna nagliksaaqami ilinñiñsuq tupiksriñigmik. ⁹Pakma tuqanikami Jesus naamasiruuq, aasriñ anniqsuitlasiruuq inñuñnik taimuñja tupiksriuruapayaanik ilaanik. ¹⁰Agaayyutim taiyuutchiqługu agaayuliqsiqpañmik Melchizedek-tun iliplugu.

Kilikuutit Qapiqunğıluta

¹¹Uqautiksraukkağaluqaqtugut taavrumuuna Melchizedek-kun. Aglaan sakiqnaqtuq kañiqsipkautigiliksraña taamna ilipsitñun, takku tusraasrunğitchusri alapisaaqpaitłusri. ¹²Pakma ilisautriğugumiñnaqsigaluaqtusri aglaan ilisautriqaqtuksraurusrisuli ilisautripsaaqtuksrauruamik ilipsitñik sivulliqsigun ilisauttutauruatigun Agaayyutim uqañhiñi. Aniqammiuraturun miluktuqtuksrausrugağniqsusri niqipiatutłaitłusri. ¹³Kisupayaaq miluktuqtuq aniqammiuraturun ittuq. Taatnatun iñuk ukpiqsriaqsikami Jesus-mik ilitchuğingitchaasuli atlakaagiiksilaañak nalaunñaruamlu killuuruamlu. ¹⁴Aglaan niqipiaq pigigaat inñuguaniksamaruat. Taatnatun inñuum ilisaguullapiaqtuam uqañhanik Agaayyutim kañiqsitłasisaiñağagigai sakiqnaqtuq suli puttuqsritłasrirağigaa sum nalaunñatilaaña killuqsautautilaañalu.

6 ¹Taatnağuta uqautigingiğlavut sivulliich qağanaqtuq ilisauttutauruat Christ-kun. Inñuguñnaqsigaatigut. Ilisautriñiqsa sivulliuplutin

ilisauttutauruanik, itnautauruat mumiguni savaanjiniñ tuqułhum suli mumiguni Agaayyutmun ukpiqsriłikun, ²suli ilisautriłuni paptaağitiq-tigun suli inillaiłuni argañnik iñuñnun, suli ilisautriłuni añitqiłhatigun tuquñaruanik atanniłikunlu isuitchuakun. Taapkua ilisauttutigigai aniqammiurat. ³Aasriiñ qulvaqtaaqta ilisauttutinun iñuguaniktuanun iñuñnun, ami Agaayyutim pisułigikpaun.

⁴Iñuk ukpiqsriruağuaniktuq karjicsipkakkauñanikami Agaayyutim qaumañagun, uuktuañanikamił u aatchuutauruamik qilañmiñ, piqa-sriutianikamiłu Ipqitchuami Irrutchimi, ⁵uuktuañanikamiuñlu nakuułha uqałhan Agaayyutim suli sanjiałha Agaayyutim aña-latchisaan, ⁶tarra—taatnasiq ukpiqsriruağuaniktuq taggivağumi maliguagałualıgmiñiñ Agaayyutmik mumitqikkumiñaitchuq. Atakkii taatnatchim iñuum kikiaktuutitqil-gitmatun pigaa Iğniña Agaayyutim, suli mitautigiplugu ilaan tuqułha. ⁷Iñuk ukpiqsrimaaqtuq Christ-mik ikayuusiaqaqtuq nunatun qau-nakkusiaqaqtuaton silalukman, aasriiñ nauriraqtuq niqiksranik tamatkunuña nunaliqiraunun. ⁸Aglaali iñuk tunutchiruaq Christ-mik suksraunğıqsitauruq nunatun naurirağaqtuaton kakitlağnaq-tuanik ikikkaugisiruanik isruani. Taatnasriq iñuk anniqsunğıtchuq.

(Heb 6.8)

⁹Piqpagikkamaañ, uqaqapta taatna nalupqisunğıtchugut itilaapsitniik nunagiksuaton aasriiñ annautrauniaqtusri. ¹⁰Agaayyun nalaunñaruq-takku. Puuyugumiñaitchaa qanuq ikayuiłlapialıqsi Agaayyutim iñuiñik piqutigiplugu piqpaksriłiqsi ilaanik. ¹¹Suli kaviuğigikput atausriullaalusri ikayuiñiapiaquplusri isruanunaglaan sivuanisun. Taatnağupsi iñuuniqtu-tilaapsitni nalupqinañiağiksi niğugaqalıqsi. ¹²Savautrituiñaqugipsigiñ Agaayyutmik. Piyummatigilugu maliguutisritchi atlanun ukpiqsri-ruanun akuqtuiruanun ukpiqsriłikun anuqsrułikunlu Agaayyutim akiqsruutigikkañanik.

Agaayyutim Nalupqinaitchuaq Akiqsruutaa

¹³Itnaami, Agaayyutim akiqsruqamiuñ Abraham atuğniğaa atini takku atqitchuq kamanatluktuamik ilaan atqaniñ. ¹⁴Itnağniqsuq,

“Nalupqinaitchuamik quviasaapiagnaigikpiñ aatchuğutin iñugiallapiaqtuanik kiñuviaksrapnik.”

¹⁵Aasriiñ uaraqılğataqami anuqsrułikun akuqtuiruq Agaayyutim akiqsruutigikkanani. ¹⁶Iñuittuuq akiqsruğupmiut atuqługu iñuum atqa kamanatluktuuq iñmikniñ. Anjigutauruam nalupqinaigagigaa nalupqinaiyautikun aasrii uqavağutiksraq piiqługu. ¹⁷Uvvali Agaayyutim nalupqinaigukka tamatkunuña akiqsrukkağmiñun atlanjıuğumiñaisilaña sivunniutini aasriiñ nalupqinaiqługu atuqługu atchi. ¹⁸Agaayyun saglutlaitchuq. Taatnamik tunjavigigikput Agaayyun atuqamiñ akiqsruutini nalupqinaiyautiniñ, atakkii uqalğa atlanjutlailtuni. Ilaan akiqsruutaanlu nalupqinaiyautaanlu pitchuksaallapiağaatigut tigungmitqiağiquplugu niğiuğaq qaisauruq uvaptiknun qamannirviuplugu. ¹⁹⁻²⁰Niğiuğagikkaqput kitchatun iñuutchipsitñun ittuq aullatılaitluniñu sañjıpluniñu. Taamna niğiuğaq kisaqsımaruq qılajmi sivuğaanılłapiağ Agaayyutim liilaa talukuyaam tunuani inim ipqinñiqsrauruam iluani. Kisalıqiri isıtuq taruña piqutigipluta. Taamna kisalıqiri ittuq Jesus agaa-yulısqıpağtuq atırılugu taimña Melchizedek.

Agaayulıqsi Melchizedek

7 ¹Tarra taavruma Melchizedek-ñum, umialgum Salem-mi agaayulıqsaupluniñu kamañañiqsrauruamun Agaayyutmun, nalaunnıgaa Abraham utıqtuq akiılıqqaqługich umialgich. Agaayyutinıgaa ikayuusriaquplugu. ²Aasrii Abraham-ñum Melchizedek aatchuğniğaa qulıñjuğutaanik utqutıpayaağmi. Taamna atıq Melchizedek sıvullıuplugu itnautauruq Umialga Nalaunjaruathum, aasriisuli umialgupmiuq Salem-mi itnautauruami Umialga Qıñuiññam. ³Iñuich nalunıgıaich aña-yuqaak sıvullıañılı unniñ sumi annisilaña tuqqutilaajalu. Atriginıgaa Iğñıña Agaayyutim agaayulıqsıusugaaqhuni qañapak taimuña.

⁴İsrummatıgısrıuñ qanutun kamañaqtılaña taavruma añutim, unniikii Abraham-ñum sıvullıağikkapta kamanautıqaqtuam aatchuğniğaa qulıñjuğutaatnik utqutıkağmi. ⁵Aasriiñ Abraham kınıvıağniqsuq Levi-mik aquagunaasriiñ Moses-mik. Tuvraqługu malığutaksraq Moses-ñum aglaña Israel-ağmiupayaat qulıñjuğutıkuruksraunıqsut taapkunuña Levi-tkuayaanun agaayulıqsığtuun. Taatnaqtuksraunıqsut iluqatıñ Israel-ağmiupayaat qıtunğagıgaluaqtılutıñ Abraham-mun. ⁶Aglaali taamna iñuk Melchizedek Levi-tkuayaanıñıñğagmi akuqtıñıqsuq qulıñjuğutmik Abraham-miñ. İñıqsruqtuq Agaayyutmun ikayuquplugu Abraham akiqsruusriaqtuq. ⁷Iñuk qaitchıruaq ikayuusriaksramik kamanatluktuq iñuñmiñ akuqtıruamiñ ikayuusriamik. Taamna ilu-mutuuruq. ⁸Aasriiñ Levi-tkuayaat akuqtıraqtut qulıñjuğutınik aasriiñ ilısımarugut tuqqutilaajatnik, aglaali Melchizedek akuqtıruq qulıñju-

gutinik, aasriiñ uqağimaitchuq tuquniługu. ⁹Uqautigillaglagu taatnatun, Levi kinjoviaqtuummağmi kiñuagun akuqtuisuugaluaqhuni qulinjūgutinik, ilaan qulinjūgutikuniğaa Melchizedek-mun atakkii sivullianjan Abraham-ñum taimmani taputiplugu. ¹⁰Takku Levi anigaluaqtitnagu inniqsuq liilaa timaani sivulliağmi Abraham-ñum Melchizedek-ñum paaqmauñ.

¹¹Taatnamik Levi-tkuayaat akuqtuiñiqsut maligutaksramik Moses-kun atuqtaksraqtuummaitñik aňalatchiñhatigun agaayuliqsit savautriñhatnik Agaayyutmik. Uvva savaañat tamatkua agaayuliqsit anniqsuiñhiñnullapiagniqpan naamasilugu, suvaata inuqsrağniqpa atlakauruamik agaayuliqsimik aggiqsuksramik atriługu Melchizedek kinjoviağingisaña Aaron-ñum? ¹²Tarra Aaron-ñum kinjoviañi agaayuliqsauruksraunğiqsut, atakkii nutaaq agaayuliqsi aggiqsuq, Melchizedek-tun ittuaq. Taatnamik maligutaksraq aňalatchiruaq savautriñhanik nutaam agaayuliqsipaum simmiqsuksrauniqsuq. ¹³Christ taamnatarra nutaaq agaayuliqsipauroq uqautigikkaqput. Christ-tuuq Levi-tkuayaañunğitchuq, nalliatunniñ sivulliaqatai savautrimaitchut agaayuliqsauplutiñ tunillaqtuğviñmi. ¹⁴Atakkii nalupqinaitchuq Ataniqput kanjıqafha Judah-miñ. Moses-ñum uqautigimaitchai taapkua Judah-tkuayaat savautritquplugich agaayuliqsauplugich.

Atla Agaayuliqsi Melchizedek-tun Ittuaq

¹⁵Uvvasuli nalupqinaipsaagniqsuq atla agaayuliqsi atriplugu Melchizedek sagviqman. ¹⁶Christ agaayuliqsigunğitchuq maligutaksram tillisaitigun Moses-ñum aglakkañatigun Levi-tkuayaañuruksrauluni, aglaan Christ agaayuliqsiguqtuq saññiagun iñuulñum simmiğumiñaitchuam. ¹⁷Agaayyutim uqañhan nipliutiginiğaa Christ-kun,

“Agaayuliqsaurutin qañapak taimuña
atriplugu Melchizedek.”

Psalm 110:4

¹⁸Aasiili sivulliq tilliñ atugumiñaiqsuq takku sayaitłuniłu sumun ikayuutauyumiñaitłuniłu. ¹⁹Maligutaksram nalaunñasripkağumiñaitkai iñuich Agaayyutmi. Aglaali nakuutlukuamik nigiuğaniktugut nalaunñasripkaqhuta Agaayyutmi. Tamanna pisigiplugu qallilaagniaqtugut Agaayyutmun.

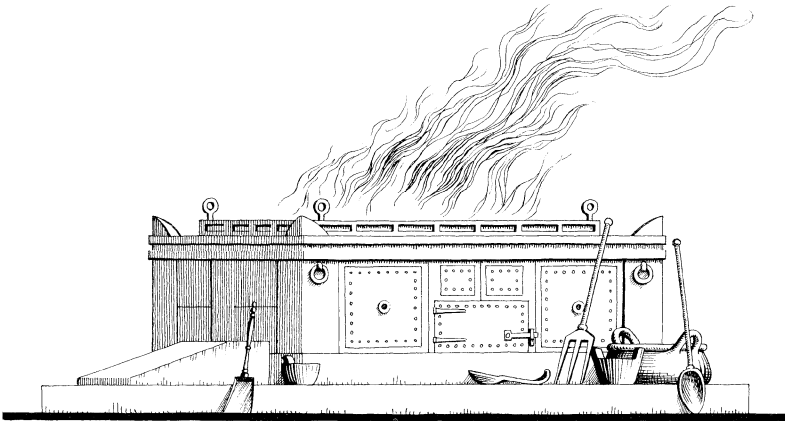
²⁰⁻²¹Agaayyutim nalupqinaignigaa taamna nalupqinaiyautmigun. Aglaali Levi-tkuayaat agaayuliqsiguqtut nalupqinaiyautailaakun. Aasriili Jesus agaayuliqsiguqtuq Agaayyutim nalupqinaiyautaagun ilaanun, itnaqhuni,

“Ataņguruam aqiqrutigigaa
isrummitqikkumiñaitłuni, itna,
Agaayuliqsaurutin taimuña.”

Psalm 110:4

22 Taapkunuuna uqaliqtigun Jesus nalupqinaigutigigaa nakuutluktuum sivunniugutim. 23 Sulipsuuq, iluqatiŋ sivulliich agaayuliqsit nayuutitui-ñatlaiññiqsut savaaǵmikni atakkii tuqułhum piiqsittaǵigai. 24 Aglaan Jesus agaayuliqsauruq nayuutituiñaqtuaq taimuŋa. 25 Taatnaqhuni annau-titlapiagǵigai qanumipayaaq tamatkua iñuich utlautiruat Agaayyutmun iŋmigun, ataramik iñuuruq iŋiqsrutuŋi ilinjitñik.

26 Tarra taatnasriq agaayuliqsiqqak inuǵigikput ipqitchuaq taqsrqa-taitchuaǵlu pigiirrutaitchuaǵlu piisimaqtuǵlu killuliqiriniñ, aasriñ kamaŋaqsiqqakkaupluni qilaŋmi. 27 Inuǵiŋitchaa tuniñlaqtuliksrani uvluǵagipman taipkumatitun qaukñiqsitun agaayuliqsit qaitchisuuruatitun tuniñlaqtuutmik, sivulliuplugu iŋmiŋ killuqsautmiknun suliasriñ Israel-aqaŋmi killuqsautiŋitñun. Aglaan Jesus tuqukama sannigutami

(Heb 7.27)

tuniñlaqtigiruq iŋmiñik atausriǵmiaqługu. 28 Moses-ŋum maliǵutaksra-ŋagun sayaitchuat iñuich agaayuliqsit qaukñiqguurut. Aglaan taamna maliǵutaksraq inuqnaiqsuq Agaayyutim iǵni agaayuliqsiqqaguqtitmauŋ nalupqinaiyautmigun. Aasiñ agaayuliqsiqqaugisiruq taimuŋa naamaplu-ni supayaakun.

Agaayuliqsiqpaŋa Sivunniugutim Nutauruamlu Nakuutluktuumlu

8 1 Tarra una uqautigikkaqput, naalaǵniñlaksiuŋ, piqaqtugut taat-natchimik agaayuliqsiqpaŋmik aquvittuamik taliqpianun aquppiutaqpaŋan kamaŋaqtuam Agaayyutim qilaŋmi. 2 Savautriruq agaayuliqsiqpaupluni inimi ipqiññiqsrauruami agaayyuvipiamiittuami [qilaŋmi], iñuum nappangisaŋani aglaan Atangum iŋmiñik nappakka-ŋani. 3 Qaukñipayaŋat agaayuliqsit qaitchisuuruksraurut aachtuutiniŋ

tunillautiniglu Agaayyutmun. Taatnaqhuni agaayuliqsiqakputtuuq aatchuutiqaqtuksrauruq Agaayyutmun. ⁴Uvvaami Jesus nunami itchu-gaagumisuli agaayuliqsaunayaitchuq, takku atlanik agaayuliqsiqaqtuq qaitchisuuruanik aatchuutinik tunillautiniglu tuvraglugu maligutak-sraq. ⁵Agaayuliqsiyayaat savaaqaqagtut agaayyuvikpañmi nunami atrinũhiñaqtuami taggãhiñauruamiļu tuvraqlugu agaayyuvikpapiaq qilañmiittuami. Moses nappaqsaqsilgataqmauñ tupiq agaayyuvikpak-sramun Agaayyutim uqautiniġaa, “Qaunatqiaġigutin nappaġumagiñ tupiq tuvraglugu iliktiġutaa ilisauttusriaġikkan iñgimi.” ⁶Aglaan pakma Christ-ñum akuqtuġaa kamanatluktuaq savautriñiq atlaniñ agaayuliq-siniñ savautriruaniñ nunami. Taatnamik Jesus-ñum akunniġutauruam atausiñuqtikai Agaayyunlu iñuilla nakuutlukuakun sivunniugutikun. Taamna nakuutlukuatq sivunniugun tunñavigigaa Agaayyutim tuniqsi-maľhanun, tupiksriľhanuñilaq iñuich. ⁷Uvvaami sivulliq sivunniugun patchisaiññiqpan, atlamik inuqnaġayaitchuq. ⁸Agaayyutim quyagingiñ-ñiġai iñugikkani aasriiñ itnaqhuni,

“Taimanigu sivunniugutiqaġisiruñ nutaamik
iñuiñun Israel-ñum Judah-mlu.

⁹ Itchumiñaitchuq atrinãtun sivunniugutim
qaisaptun aapaanjitñun uvlumi taivrumani
tasririutikapkich aullautityaqľugich Egypt-miñ.
Tupiginġimatruñ sivunniugutiga taatnaqľugich suksraaġitka,
nipliqsuq Ataniq.

¹⁰ Una sivunniugun inillañniaġiga Israel-aagmiupayaanun
taivrumani uvlumi, nipliqsuq Ataniq,
Iľigisigiga maligutaksraġa iñuñma isrummatinjitñun
uummatinjitñun,
atriľugu iñuk aglakmatun kaliikkamun.
Iliñisa kamagigisigaatñã kisima agaayyutauluñã
aasriiñ ilinich iñuginiaġitka.

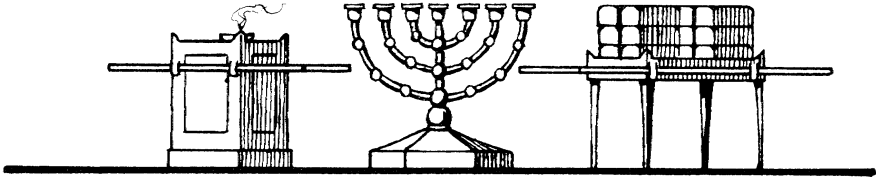
¹¹ Taivrumanigu kiñaunniñ ilisautriyumiñaiapiaqtuq
nunaqatmiñik aniqatmiñiglu itnaġuni, ‘Iľitchuġiuñ
Atanġuruuq.’

Atakkii kisupayaam ilisimapiaġisigañã
kamanaiññiqsramiñaglaan kamanagñiqsramun.

¹² Takku ilunñugigisigitka tupiginġitchaluaqtiluñã.
Suli itqaġitqikkumiñaiġitka killuqsautinich.”

Jeremiah 31:31-34

¹³ Agaayyutim uqautigikamiuñ nutaaq sivunniugun tarra uqautiginigaa
sivunniugutiġruaq utuqqaliruañuľlugu. Supayaq atuġnaġumiñaiqman
utuqqalipľuni piiġaqtuq.

(Heb 9.2)

Nunamitḡaqtauruaḡlu Qilaḡmitḡaqtauruaḡlu Agaayumaagvik

9 ¹Aasriili sivulliq sivunniugun atuqtaksraqaqtuq agaayuliqsitlu iḡuilla savautriḡiksraḡatigun Agaayyutmik suli Agaayyutim irvia-gun nunamiittuakun. ²Taamna Agaayyutim irvia malḡuḡnik iniaqtuq. Sivulligmi inimi kialuuraqagvicaqhuni niḡgviqcaqhuniḡu ipqitchuanik qaqqialigaanik, taiyuutiqaqhuniasrii ipqitchuamik inimik. ³⁻⁴Tuglian talukuyaam tunuani inaraq taiyuutiqaḡniqsuq inimik ipqiḡḡniqsrauramik picaqtuaq ikipkaiviliamik tipraḡiksautinun pilaq kaviqsamik maniḡmik suli ipqitchuamik suluutmik iluqani qaaligaag kaviqsamik maniḡmik. Iluani ipqitchuam suluutim ilulik pilaq kaviqsamik maniḡmik imalik Manna-mik suli ayauppiaḡanik Aaron-ḡum akutuq-palitlaruamik suli uyaqqak aḡlaqcaqtuak maliḡutaksramik. ⁵Qaḡani suluutim matuan israḡullak tuglauqsimauraagḡiḡaak Agaayyutim kamanautaa, ini Agaayyutim natqigutrisimaagvia killuqsautinik. Aḡlaan tamatkua sut uqautigitlaitchivut pakma. ⁶Uqautitqiglagu, Agaayyutim irvia malḡuḡnik iniaqtuq. Uvlugagipman agaayuliqsit isigagḡniqsut siḡalligmun inimun savautiyaqḡugu Agaayyun atuumaraḡaḡhatigun. ⁷Aḡlaan kisimi qaukḡiat agaayuliqsit isiḡhiḡauraqniqsuq ilulligmun inimun aasriiḡ atausriḡmiaqḡugu ukiugagipman saagaqhuni auḡmik qaisaksraḡmiḡnik killuqsautmiḡun suli killuqsautaatnun Israel-aaqatmi killuqsauqtat naluḡigmiḡtigun. ⁸Taavrumuuna Ipqitchuam Irrutchim kaḡiqsipkaḡaatigut apqun inimun ipqiḡḡniqsrauruumun aḡmanḡisilaḡanik uvaptiknun napaniqtutilaḡani siḡallium inim. ⁹Taamna siḡalliq ini atrikusrautauruq iḡuuvigikkaptikni pakma. Aatchuutit ikipkaḡugich tunillaḡtit nalaunḡasripkatlaitchaat iḡuk Agaayyutmi; iḡuum aatchuutaiḡ patchisailaaqtikumiḡaitchaat qaḡrimmaagḡitillautanaḡani. ¹⁰Tamatkua atuqtaksrat aḡalachiḡhiḡaqtut niqiniglu imimiglu suli igḡuutiksraqtuḡvikaanik. Iḡuich tupiksriuksraunigsut tamatkuniḡa qaaḡhiḡakun atuqtaksranik inillaḡniaḡhanunaglaan nutaḡuruam nakuutlukuam sivunniugutim.

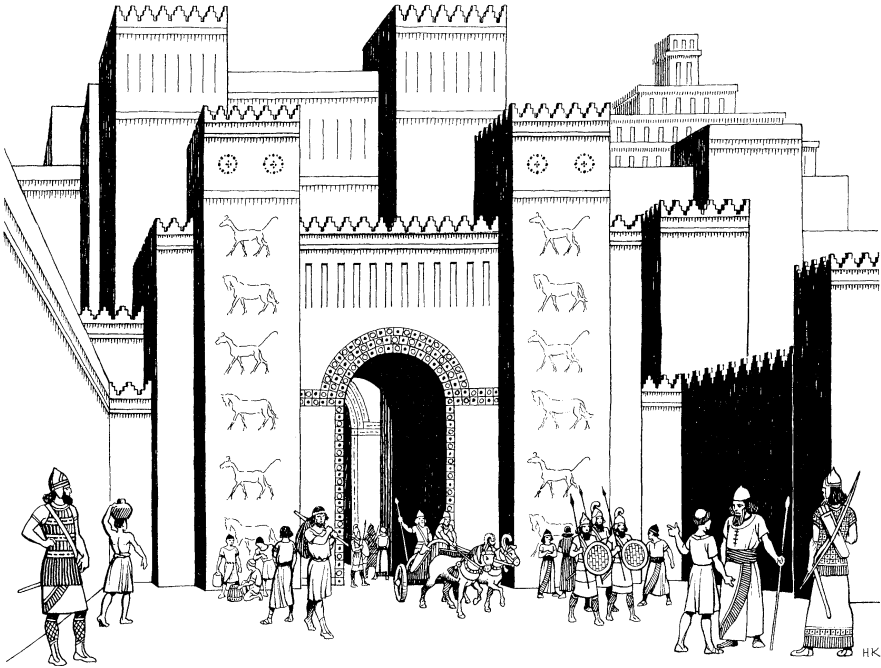
¹¹Aglaali Christ agḡianiktuq. Ilaan agaayuliqsipagigaa sivunniugutim nutaḡuruam nakuutlukuam. Christ savautriḡaqtuq kamanatlukuamiḡu nakuutlukuamiḡu agaayyuvikpaḡmi nunakḡaḡtaungitchuami suli

nappangiŝajatni iñuich. ¹²Christ isiqtuq ipqiññiqsrauruamun inimun saagasunaqani aunaŝatnik niĝrutit, aglaan isiqami tunillaqtuutiginigaa auni piqutigipluta atausriĝmiaqługu. Taatnaqami anniqsuutigaatigut taimuŝa. ¹³Atakkii taimani iñuk qaayuĝnaqsiruaq killuliqilĝmigun. Ilaa ipqisqitqigaqtuq agaayuliqsim siqillaautipmagu atuqługu aunaŝat niĝrutit suli kulavauram ikipkaqtam aĝraŝa. ¹⁴Tarra, nalupqinaaitlullapiaqtuq aunaŝanun Christ-ŝum salummaqtilaŝa qauĝrimmaagiutillautap-tiknik savaaŝiññiñ kaŝiĝruaqtam, atakkii tunillautigiruq iŝmiñnik killuutaitłuni Agaayyutmun isruitchuakun Irrutchikun. Taatnaqhuta savautriñhiñaaguqtugut Agaayyutmik iñuuruamik.

¹⁵Tuqukami Christ akunniĝutiĝuĝniqsuq Agaayyutmiłu iñuŝmi-łu suli ŝaŝŝiqaqtitlugu nutaaq sivunniugun. Taavrumuuna Christ-ŝum tasutlasigai iñuich tuquruksrauruat piqutigiplugu tupiksriñĝiñhat maliĝutaksramik sivulligmi sivunniugutiĝruami. Tasuĝniĝai iñuich Agaayyutim piksraqtaagiĝkani akuqtuitquplugich isuitchuamik pait-chaktaaksrautmik, amiami iñuuliĝmik isruitchuamik Agaayyutmi. ¹⁶Sivunniugun Agaayyutim inillakkaŝa atriqaqtuq sivunniugutmik iñuum aglagikkaŝanik iñuŝuŝaĝmi. Tuquanikpan iñuich ilisimaraut-laruksraurut tuqulhanik taavruma iñuum aglaktuam sivunniugutmik. ¹⁷Takku iñuum sivunniugutaani ŝaŝŝiqutaitchuq iñuŝuŝaan taavrumiŝa aglaktuq. Aglaan aglaktuam tuqulhan aquagun sivunniugutaa ŝaŝ-ŝinigaqtuqtarra. ¹⁸Taatnatuntuuq sivulliq sivunniugun ŝaŝŝiqaqmıuq tuqulhatigulhiñaq niĝrutit aunaŝatigunlu. ¹⁹Moses-ŝum uqautiqqaqami-gich iñuich tillisipayaat maliĝutaksram tiguniĝai aunaŝat nuĝĝaich ilaplugu imiĝmik suli kaviqsaaq ipnaim mitqualu hyssop-ŝum akiĝuaniglu, aasrii siqillaqługich makpiĝaat iluqaisalu iñuich, ²⁰nipliĝhuni ilinıtñun, “Taavruma augum nalupqinaigaa sivunniugun Agaayyutim tillisigikkaŝa ilipsitñun.” ²¹Taatnatunsuli Moses-ŝum siqillaŝniĝaa auk ipqitchua-mun inimun taputiplugich sut atuĝuuruat savautriñĝiñi Agaayyutmik. ²²Tarra, Agaayyutim maliĝutaksraŝaŝuqahuni supayaaqayaq salummak-kausruuruq aukun. Agaayyun natqigutryumiñaitchuq killuutunik auk maqipkaĝaluaqnaĝu.

Christ-ŝum Tunillaqtulhan Piigai Killuqsautit

²³Taatnaqhuni Moses-ŝum ipqisaksraĝiraĝniĝaa siqillautilaqtuqhagun auŝmik ipqitchuamun inimun tuvrautauruamun qilaŝmiittuamun. Aglaan nakuutlukhuni tunillaun inuqnaqtuq inimun ipqitchuamun qilaŝmiittua-mun. ²⁴Atakkii Christ isingitchuq ipqitchuamun inimun savaagiĝkaŝatnun iñuich, tuvrautaulhiñaqtuamun ilumutuuruamun ipqitchuamun inimun. Aglaan Christ isianiktuq qilaŝmun sivuĝaallapiaŝanun Agaayyutim akun-niĝutchiutaupluni pisigipluta. ²⁵Qaukłiata agaayuliqsit Israel-aagmiuŝuruat

(Heb 9.19)

isiguuruq ipqiñniqsramun inimun ukiutaugagipman saagaaqhuni auna-
 nik nigrutim. Aglaan Christ aatchuutigilgataqtuksraungitchuq injmiñik
 akulaiqlugu. ²⁶Taatna Christ aatchuutigitqigaqtuksraugumi nagliksaatqi-
 gaaqtuksraunayaqtuq iñiqtaułhaniñaglaan nunam. Aglaan pakma Christ
 sagvigñiqsuq atausrigmiaqlugu piigialugug killuqsaun tuniñautigipluni
 injmiñik. ²⁷Iñupayaq tuquruksrauruq atautchimi, aasriñ aquagun taav-
 ruma atannikkauluni. ²⁸Taatnatuntuuq Christ tuquruq atausrigmiaqlugu
 piigialugugich killuutinjich iñupayaat. Sagvitqikkisiruq tugliani, piigiasru-
 nqaqnagu killuqsaun aglaan annautityağlugich utaqqruat ilaanic

10 ¹Maligutaksraña sivunniugutigrum tikkuաłhiñağniqsuq naa-
 masiruamun tuniñautaanun Christ-ņum, tağgagihñağlugich
 ilumutuuruam. Ukiugagipman piqutigiplugich iñuich agaayuliqsit
 aatchuğuurut tuniñautinik. Aglaan tamatkua tuniñautit killuutaiqsit!aiñ-
 ñiqsut iñuñnik tuniñlaqtuqtuanik. ²Tuniñautit killuutaigitlakpata iñuich
 nutqautianikkayağaat tuniñlaqtułiq injiğaanimma. Atakkii iñuich ukpiq-
 tuañruat salummaqtinniqpata atausrigmiaqlugu itqagitqikkayaitkaich
 killuutitij qauğrimmaagiutillautagmikni. ³Aglaan tamatkua tuniñlau-
 tauruat itqaqtirrutauraqut killuutinjitiñun ukiugagipman. ⁴Takku aujat

niġrutit piigiyumiñaitchuq killuutmik. ⁵Taatnaqhuni Christ uqaqtuq nunamuyasrikami, itna,

“[Agaayyutmaan,] Piqaġukkumiñaitchutin tuniļļautinik aatchuutiniglu

aglaan timiqaqtillugu uvamnik tuniļļautigitqulugu.

⁶ Ikipkaġugich aatchuutit tuniļļautitlu killuutaigutiksrat quyalisaunġitchut ilipni.

⁷ Aasriiñ nipliqsuna, ‘Agaayyutmaan, aggiqsuna savaaġityaġtugu pisuħhiñ, aglaksimaħhatun makpiġaani uvapkun.’ ”

Psalm 40:6-8

⁸ Sivulliani itnaġniqsuq, “Piqaġukkumiñaitchutin tuniļļautinik aatchuutiniglu, ikipkaġugich aatchuutit tuniļļautitlu killuutaigutiksrat quyalisaunġitchut ilipni,” injaṇġaluaṇṇaisa maliġutaksrakun. ⁹ Tugliani nipliqsuq, “Agaayyutmaan, aggiqsuna savaaġityaġtugu pisuħhiñ.”

Taatnaqami Christ-ṇum suksraaġniġaa sivulliġ sivunniugun tuniļļautituum-maisa aasrii inillakħtugu nutaaq sivunniugun. ¹⁰ Tarraasriiñ Christ-ṇum tupiginiġaa Agaayyutim pisuħha. Tuniļļautigikamiuṇ timini pisigiplugich killuutit ipqiqaġaatigut nalaunṇapkaqhuta Agaayyutmi atausriġmiaġtugu.

¹¹ Aasriiļi agaayuliqsiṇpayaq savautriraqtuq uvlugagipman qaitchiṇluni atlaṇṇutlaiṇaanik tuniļļautinik killuutaigiyumiñaitchuanik. ¹² Aglaali Christ qaitchianikami atautchimik tuniļļautmik killuutinun, aquvittuq taliqṇianun Agaayyutim minguiqsiagiaghuni savaaġmiñiñ taimuṇa, ¹³ taimakṇaniñ-aglaan utaqṇiṇluni tarani uumigirini akiilṇiṇksraṇatnunaglaan. ¹⁴ Takku atautchikun tuniļļautikun killuutaigñiġai taimuṇa tamatkua ipqiqsitaurat.

¹⁵ Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalupqinaigñiġaa uvaptiknun, itnaqhuni,

¹⁶ “Una sivunniugun inillaṇṇiaġiga Israel-aagmiupayaanun taimani uvlumi, nipliqsuq Ataniq.

İiġisigiga maliġutaksraġa iñuṇma isrummatinṇitñun. aglaglugulu uummatinṇitñun.”

Jeremiah 31:33

¹⁷ Nipliqsuqsuli, itna,

“Killuqsautinich nalaunṇairrutinṇiļlu itqaġitqikkumiñaitmigitka.”

Jeremiah 31:34

¹⁸ Taatnamik killuutit natqigutikkaukpata, ikipkaġugich tuniļļautiksrat pisigilugich killuutit inuqnaġumiñaiqsut.

Qalliṇaaqta Agaayyutmun

¹⁹ Aniqatiuṇaṇ! Pakma taluqsrautairrutiaqatugut isiħksraptik-nun Agaayyutim sivuġaanun, atakkii Jesus-ṇum tuniļļautiginigaa auni.

²⁰ Christ-ɲum aɲmautiniɲaatigut nutauruamik apqutmik sivuɲaanun Agaayyutim. Agaayuliqsiqaktun qallilaqtuatum Agaayyutmun amu-ɲatchiaɲanun talukuyaam, uvaguttuuq qallilaatlasipmigikput Agaayyun timaagun Jesus-ɲum aatchuutigikkaɲagun tuqpluni. ²¹ Suli kama-naqtuamik agaayuliqsiqaqtugut Jesus-mik atanguruamik Agaayyutim tupqani, amiami ukpiqsriuanun. ²² Taatnaɲuta qallilaqta Agaayyutmun ilumutuɲuɲlugu uumman nalupqisruutailapiaɲlugu ukpiqsriɲiqput, atakkii Christ-ɲum siqillaqamisigut auɲmiɲik salummaɲai qauɲrimmaa-ɲiutillautavut killuqsautiptikniɲ suli iɲɲuɲhuta imiɲmik ipqitчуamik. ²³ Tigummitqiaɲiɲlakput niɲiugaq uqautigikkaqput qanuɲliqaanɲiɲguta takku Agaayyun akiqsruiruaq tuniqsimaruq. ²⁴ Qaunakkutiluta avatmun pitchuksaagutilutalu piqpakkuɲiiksraptiknunun. ²⁵ Katiraɲaɲta atautchimun qapiqtanɲiɲguta, atrisunɲaqnagich ilaɲich iɲuich katiraɲaɲaiqsuat. Iɲitчуuɲigiksi Atanɲum aggitqinɲiaɲha. Taatnaɲlugu pitchuksaagutiɲumaugut avatmun qapiqtanɲiɲguta ukpiqsriɲiptikni.

²⁶ Uvvaami kaɲiqsiqaaɲupta ilumutuɲuɲiɲmik aasriiɲ killuqsactuɲiɲaɲupta ukpiqsriɲiɲguta Christ-mik, piitчуuɲ niɲiugamik uvaptiknunun. Atakkii atlamik tunillautmik qaisaksramik killuutiptiknunun piiɲiaqtuq. ²⁷ Aglaan taatnatun iɲuunaaɲupta niɲiugiraksraɲigikput iqsiɲaqtuq atanniiviksraq, ittuumun ikualaruatum piyaqqiɲiaqtuatum uumiksriuanik Agaayyutmik. ²⁸ Iɲuk suksraqaɲiɲtchumi Moses-ɲum maligutaksraɲanik, taamna iɲuk tuquruksrauruq ilunɲuktaiɲaakun ilisimariqaɲhiɲaqpun malɲuɲnik unniɲ piɲasrunik. ²⁹ Aglaan iɲuk suksraqaɲiɲtchumi Iɲɲiɲanik Agaayyutim suksraqaɲiɲtɲunilu auɲanik Christ-ɲum ipqiqsitigikkaɲmiɲik, Agaayyutim taamna iɲuk anasriɲɲuqsatlukkisigaa. Taavruma pisaɲɲatigaa Ipqitчуuq Irrusriq iɲuqaqturiruaq ilaanik. ³⁰ Iɲisimagikput kisuutilaɲa nipliqsuam itna ipqitчуuani makpiɲaani, “Akisaun pigigiga. Pigiitчуapayaaq akisaɲisigiga.” Uqaqmiɲiqsuq itna, “Atanɲuruam atanniɲisigai iɲugikkani.”

³¹ Iqsiɲallapiaɲagataqtuq anasriɲɲuqsakkauruni Agaayyutmiɲ iɲuuruamiɲ.

³² Itqallaksigik taipchua uvlut kaɲiqsiqaaqapsi ilumutuuruamik ukpiqsriuanɲuɲhusri. Iɲlutuɲniɲiksi sakiɲniɲiɲiq atqunallapiaq. ³³ Ilaatni pisaɲɲatigikkaurusri atniaqsipuɲsriɲu iɲuich takkuatni, ilaatisu-ɲi piqatauɲhiɲaaguhusriunniɲ tamatkunani taatna aɲalaturuanun.

³⁴ Uvvasuli nagliksaqaɲiqaɲuursri isiqtauruanik ikayuɲɲugich suli quviatchauɲikhusri ivayaqtukkaugaluqapsi suurapsitɲik, ilitчуuɲiplugu ilipsi suuraqaɲiksraqsi nakuutluktuanik nuɲuyumiɲaitчуuanik qilaɲmi.

³⁵ Taamna pisigilugu taluqsrairrutiqagitchi Atanɲimun. Kama-naqtuamik akiɲiusriaqagɲiaqtusri nikaitkupsu. ³⁶ Aglaan anuqsrutiqaktuksraurusri tupiksriɲaagusri pisuɲhanik Agaayyutim. Atakkii akuqtuagɲiaɲiksi ilaan akiqsruutigikkaɲa. ³⁷ Agaayyun nipliqsuq ipqitчуuami makpiɲaani,

“Pivikisuurami agqiqaḡumaruaq agqigisiruq.

Piñatchiaḡumiñaitchuq.

³⁸ Nalaunḡasripkakkaga iñuugisiruq ukpiqsriḡhagun.

Aglaan quyagiyumiñaitchiga iñuk

tunuttuaq uvamniñ ukpiqsriḡaiqhuni.”

Deuteronomy 32:35

³⁹ Uvagut, ilaliqsuutingitchugut tamatkunani tunutlutinj piyaqquk-kauniaqtuani, aglaan ilaurugut tamatkunani ukpiqsrimaaqtuani annautikkauplutinj.

Urrakusratai Ukpiqsriḡhum

11 ¹ Iñuum ukpiqsrikami nalupqisruutigingigagigaa nigiuḡagikka-ni. Nalupqigingigagigaa atuumaruksraq qiniḡnaqsigaluaqnagu. ² Sivullivut taimani iñuuniagaḡniqsut taavrumuuna ukpiqsriḡikun. Taatnaqlugich uqaḡillautakkaurut. ³ Ukpiqsriḡikun kanjigsigikput Agaayyutim iñiqsitalaḡa nunamik siqiniḡmiglu uvluḡianiglu uqaḡigim-gun. Taavrumuuna kanjigsigikputtuq iñiqsitalaḡa sunik qiniḡnaqtuanik saḡḡiḡagun iñuich ilitchuḡingisaḡatnik isummatigikkagmikkun. ⁴ Ukpiqsriḡikun Abel aatchuutiqaqtuq Agaayyutmun nakuutluktuanik tunillaumik Cain-miñ. Agaayyutim akuqtuḡniḡaa Abel-ḡum tunillaumtaa uqaḡiplugu nalaunḡatilaḡa. Abel tuqugaluaqtitlugu ilitchitlarugutsuli ukpiqsriḡhaniñ. ⁵ Ukpiqsriḡikun Enoch aullautikkauniqsuq marrumakḡa iñuuniaḡiḡmiñ tuquruksraunḡitluni. Taatnaqlugu iñuich paqingiñni-ḡaat Agaayyutim aullautipmagu. Aullautikkaugaluaqtitnagu uqaḡhum uqautigigaa ilumutun quyalitniḡtaununiplugu Agaayyutmik. ⁶ Aglaan iñuk ukpiqsriḡitchumi quyalitniḡkumiñaitchuq Agaayyutmik. Atakkii kisupayaaq piqatiqaḡuktuaq Agaayyutmik ukpiqsriḡurauruq itilaḡanik suli akilutitqaḡtilaḡanik tamatkunḡa piḡiqillapiaqhutinj pakaaqqtua-nun iḡmiñik. ⁷ Ukpiqsriḡikun Noah-m kiliktuusriḡigigaa Agaayyutmiñ atuumaruksraq qiniḡnaqsigaluaqnagu. Tupigiplugu Agaayyutim til-lisaa umiaqpalirug annautiksraḡatnik qitunḡami. Umiaqpiḡigimigun sagviqsinnigaa ukpiqsriḡiḡhat nunam iñui, aasriñ taavrumuuna patchi-siqutinigai. Pisigiplugu Noah-m ukpiqsriḡha Agaayyutim akuqtuḡniḡaa nalaunḡasripkakkauplugu.

⁸ Ukpiqsriḡikun Abraham tupiksriḡniqsuq Agaayyutim tuqluqmani. Aullaḡniqsuq atlamun nunamun akuqtuiviksraḡmiñun paitchaktaaksraut-mik, nalugaluaḡḡaan napmun aullaqtilaani. ⁹ Ukpiqsriḡikun iglaḡuruq nunami akiqsruutigikkanaḡani Agaayyutim, irviqaqhuni palapkaaḡpaḡni piqatigiplugik Isaac-lu Jacob-lu akuqtuiruak atunim akiqsruutaauruamik Agaayyutmiñ. ¹⁰ Takku Abraham nigiuḡagaḡniqsuq nunaqqiḡpaḡmik payaḡaitchuanik nappavilimik, Agaayyutim iḡmiñik nappakanaḡanik

maligutlugu sivunniugutni. ¹¹Ukpiqsriḡikun Sarah akuqtuiruq sayaksramik siḡaiyauḡiksraḡmiñun kiñuviaksramik. Igñiruruq aaquagaluḡḡaḡmi, takku ukpiginiḡaa Agaayyun pitḡaruḡuplugu akiqsruqtuaq. ¹²Tarraasriiñ atausriq anjun Abraham tuquḡaruatun inḡmiñi ilḡaluaqtuaq kiñuvianinḡ-niqsuq inḡgiakhutiḡ uvluḡianḡisun qilaum suliqavianatun tagium siñaan kisitchuḡnaitchuatun.

¹³Tamatkua inḡuich iluqagmiḡ ukpigigaat Agaayyun, aasriiñ tuqurut akuqtuigaluqatiḡ akiqsruutauruamik. Aglaan qiniḡlugich immasraaḡ-ruk sivuniḡmi quviatchaktitaurut. Piilaḡinḡitchaat avakḡaqtautilaaqtiḡ iglaanḡutilaaqtiḡlu marrumani nunami. ¹⁴Inḡpayaat uqaqamiḡ iglaanḡutilaaḡmiknik marrumani nunami nalupqinaigaat pakaaqatiḡtiḡ kiñuniksrautmiknik. ¹⁵Inḡuich taipkua isrumagisruuniḡumitruḡ taimña nuna unisaqtiḡ utiḡhiñaugaluḡniqsut pisukkumiḡ. ¹⁶Aglaan ilinḡich kimmutiqaqtut nakuutluktuumik kiñuniksramik qilaḡmi. Agaayyutim itqanaiyautigaa nunaaqiq ilinḡitñun, atakkii kanḡuginḡitchaa Agaayyutiginiluni Abraham-mun, Isaac-munlu, Jacob-munlu.

¹⁷Ukpiqsriḡikun Abraham tunilḡautiqaḡhiñaḡuḡniqsuq Isaac-mik Agaayyutim uuktuaqmani aatchuutigiḡisipmaḡaan igñitualuni, taamna akuqtuaḡikkaḡa Agaayyutim akiqsruutaagun. ¹⁸Piḡhiñaḡniqsuq ukpigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa igñiḡmigun itnaqhuni, “Isaac-kun kiñuviaḡḡniaqtutin.” ¹⁹Ukpiginiḡaa Agaayyutmun anḡpkaḡniaḡiksraḡa Isaac tuquḡaruaniñ. Abraham-ḡum akuqtuaḡitqikkaa Isaac ilḡaluaqtuaq tuquḡaruatun liilaa. ²⁰Ukpiqsriḡikun Isaac-ḡum piḡusriaqaqtitmigik Jacob-lu Esau-lu, isrummatigiplugu Agaayyutmun atuumapkaḡisiḡha akiqsruutigiḡkani sivuniksrami. ²¹Ukpiqsriḡikun Jacob tuquaqsikami piḡusriaqaqtitmigik atausriullaaplugik igñak Joseph-ḡum. Aasriiñ putluni agaayumaḡvigigaa Agaayyun turvigiplugu nuvua ayauppiḡmi. ²²Ukpiqsriḡikun Joseph-ḡum uqautiginigaa aullaḡiksraḡat Israel-aḡmiut Egypt-miñ. Tuquyasrikami urriqsuutigai qanuq savaaḡiḡksraḡatigun sauniḡmi.

²³Ukpiqsriḡikun Moses-ḡum anayyuqaakkiñ iriqsimanigaak piñasruni tatqini aniqqaqman. Qiniḡamitku piññaqnaḡha iyaalugruam iqsiḡḡitchuk umialgum tillisaiñik tuqutquplugich anḡaurat aniqammiurat. ²⁴Ukpiqsriḡikun Moses inḡguanikami taiguḡḡaḡniqsuq inḡḡnun igñinḡanik Pharaoh-m panian. ²⁵Piksraḡtaḡigaa anḡallaḡuqatauḡiksrami inḡuini Agaayyutim, atakkii quviaginḡiḡniḡaa inḡuniatiq qaḡanaqtuaq akisuruqaḡtuummaan Pharaoh-m tupqani. ²⁶Isrummatiginigaa nagliksaaḡiksraḡa Christ-ḡum kamanatlukḡugu piqaḡhaniñ akisuruapayaḡniñiñ Egypt-ḡum, takku ukpipiaḡniqsuq Agaayyutmun akilḡniḡniḡniḡlu-ni sivuniksrami. ²⁷Ukpiqsriḡikun Moses-ḡum aullaḡviginigaa Egypt iqsiginḡitlugu Pharaoh-m qinnautaa. Aullaqtuq ilipluni qiniḡtuatun

Agaayyutmik qiniǵnaitchumik. Taamna qiniǵquuraaq siimasraaǵu-tiginigaa. ²⁸Ukpiqsriǵikun Moses-ǵum inillaǵniǵaa nigiqpagvikaag taiyuutiqaqtuaq Apqusraaqtitauiǵmik. Ukpiǵigaa Agaayyun uqaqman iǵuich tigusritquplugich ipnaiyaat auǵatnik siqillaautiksraǵitǵmik tupqisa taluǵitǵun. Agaayyutim ilaksiatqunǵitchai piyaqquiraumun Israel-aag-miut aǵayukǵiich. ²⁹Ukpiqsriǵikun Israel-aagmiut ikaagǵniǵaat taǵiuq atiqaqtuag Red Sea-mik paliumaruakun nunakuqmatun. Egypt-miut taatnatun ikaaqsagaluagǵniqsut, aglaan iluqatij ipiniqsut imikun.

³⁰Ukpiqsriǵikun Israel-aagmiut kaivraaǵniǵaich katchiǵi Jericho-m tallimat malǵuǵni uvluni. Taatnaqhutiǵi katchich katagaalaniqsut.

³¹Ukpiqsriǵikun Rahab akiisuk tukkuǵiniǵaat nalunaqtuakun takkuuqtit. Taatnaqhuni piyaqquǵitchuq piqatigilugich Jericho-ǵmiut ukpiqsriǵit-chuat Agaayyutmik.

³²Sumiksulitai uqapsaagisivik? Pivikitchuq uqatigisaǵupkich Gideon, Barak-lu, Samson-lu, Jephthah-lu, David-lu, Samuel-lu, sivuniksriqi-raiǵu Agaayyutim. ³³Ukpiqsriǵikun taipkua akimaraqtut umialiǵniǵ, nalaunǵarualiqiplutiǵi, akuqtuiplutiǵi akiqsruutigikkaǵanik Agaayyutim, umitlaplugich qaniǵich lion-nat, ³⁴qamitlaplugu ikualapiaqtuaq ikniq, annakhutiǵi savikpakun tuqquatauiǵmiǵ, sayaitchuat sayaktusriplugich, sapigǵnaqsiplugich aǵuyahǵmi akiililasiplugich aǵuyaktiǵich atlat nunat, ³⁵unniǵiǵ aǵnat akuqtuiplutiǵi tuquǵaruamiknik aǵitqiksitaupmata. Atlat iǵuich naǵititauniqsut tuquǵhiǵaaguhutiǵi ayakǵugu annaǵviksraqtij, nigiuqagaqhutiǵi aǵitqihiksraǵmiknik nakuutlukuamun iǵuuiǵmun tuquanikkumiǵ. ³⁶Atlattuuq nagliksaaqmiǵniqsut mitautigitchiuplutiǵi ipiǵaqtuqsiuplutiǵi qiliǵuǵigillu isiqtaupkaǵugich, ³⁷uyaǵaǵniǵlu miǵuqtuqsiuplutiǵi, uluaqtuǵugich avikǵugillu, uuktuaqsiuplutiǵi, tuq-qutauplutiǵi savikpakun, qipiplutiǵi atnuǵaaqhutiǵi ipnaich amiǵitǵmik tuttuǵuuraisalu, piilliuqhutiǵi, iǵuilliuqtitauplutiǵi, atniaqsiuplutiǵi, ³⁸qipiplutiǵi suviksraǵiǵaami iǵiǵiǵi, iǵuuniaqhutiǵi sisini nunamiǵu uyaǵaǵuǵmiǵu. Iǵuiǵiǵ nunam naliginiǵitchaich tamatkua!

³⁹Iluqatij tamatkua ilisimariqaqtut nalupqinaigutriruat ukpiqsriǵiǵmiknik uqaǵillautaqǵugich. Aglaan nalliat akuqtuiǵit-chuq iǵuunǵaǵmiǵiǵ Agaayyutim akiqsruutigikkaǵanik. ⁴⁰Agaayyun sivunniutiqaqtuq nakuutlukuamik uvaptiknun, itna, taipchua naama-sripkakkauruksraupmiut piqatigiluta tikiǵniǵiaqaptigut aǵaayyuqautaanun Agaayyutim.

Agaayyun Aapakput

12 ¹Taipkunatitun ukpiqsriuatitun ilisimariqaqtuguttuuq avataǵiutriruanik uvaptiknik nuviyatun, aasriili tamatkua uqaǵiǵhiǵaugaat ukpiqsriǵiǵput. Aqpaliutraqtitun piiǵuǵu unaviquta-

gikkanaani, ki, piigaǵlavut qilamipiaq killupayaat unaviqutaǵikkavut maliguta Ataniǵmik. Aqpaliutraqta iǵlutuiǵikun tikiññiaǵhanunaglaan kinilirviksrapta. ²Ataramik qiñiqsimalakput Jesus aullaǵniiraalu naama-sriraalu ukpiqsriǵapta, [atakkii tunǵavigigaa Agaayyun iluqnauqhuni]. Pisigiplugu quvianaqtuaq akiliusriaksrani suksraǵiǵitkaa kanǵunaqtuaq tuquǵiq sannigutami. Aasriñ aquvittuq Agaayyutim taliqqian tunaanun aǵalatchiqataupluni. ³Jesus iǵlutuipmiñiqsuq qanusripayaanic akilli-liuǵutiñitnik killuliqirit. Isrummatigiraksraǵigiksi Jesus piyuaqsiugupsi taatnatun, miǵuǵaǵitchumuusriǵi qapiǵasriraǵaǵiǵusri maliguaǵap-sitni Christ-mik.

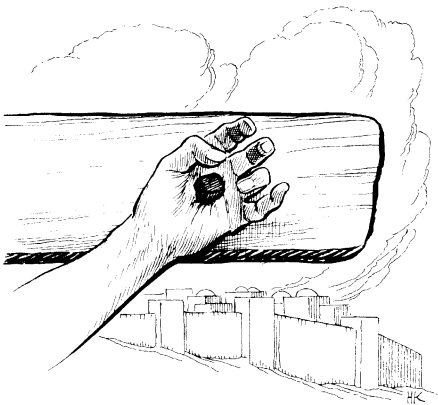
⁴Killuqsauun ayyauqtuǵaluǵiksi, aǵlaan ayyauqtunǵitchiksi pigiitchuaq tuquǵapsitñunaglaan. ⁵Puuyuguknaǵiksi Agaayyutim pitchuksaǵiǵiǵa ilipsitñun itna liilaa uqǵaǵimatun qitunǵamun,

“Iǵniñ, suksraǵiñǵiñiaqnaǵu nalǵuqsruutaa Atanǵum unniñ qapiǵasiñak iñiqtiqatin.

⁶Takku Atanǵum nalǵuqsruǵaǵigai tamatkua piqpagikkani, suli annauksraǵugich iñupayaat iǵniǵiliutikkani.”

Proverbs 3:11, 12

⁷Iǵlutuqtaksraǵigiksi nalǵuqsruutaa Agaayyutim. Aǵalattaǵigaasri iǵniǵikkaǵmisun. Qanusriuva una iǵniǵuruuq aapauruam anasriññuqsat-laisaǵa? ⁸Agaayyutim iǵniǵapaaq ataramik iñukkuksaǵniǵaa taatnatun. Ilipsi nalǵuqsruqsimaitchupsi aapaiǵapsisun ilumutun iǵniǵiliutiḡkaqsi-maiññiqsuri ilaanun. ⁹Uvvasuliuna, aapapta nunami nalǵuqsruǵaatigut aasriisuli uvagut kamagisuuplugich. Kamaksriruksrauruguttuuq Aapaǵatnik irrutchipsa pitǵlugluu aapaptikniñ nunami, atakkii iñukkuksaiuruq uvaptiknik isruitchuamun iñuuǵimun. ¹⁰Sivikisuurami aapapta nalǵuqsruǵaǵigaatigut nalaunǵanasrugikamitruǵ. Aǵlaali Agaayyutim

(Heb 12.12)

nalǵuqsruǵaǵigaatigut piññag-viksrapitknun ipqiatigisrukhuta iñmisun. ¹¹Iluqani nalǵuqsruun quvianaitchuuruq atniǵñaqmiuq. Aǵlaan aquvatigun nalunaǵuuruq qanuq nalǵuqsruun nakuutilaǵa Agaayyutim qitunǵaǵikkaniñun, tupiksriǵiǵimiktigun iñuguqtut atuitǵasiruat nalaunǵaruamik suli iñuuniaqtuat qiñuiññakun.

¹²Taamna pigilugu sayyiq-sigiñ niviǵasriruat argasri suli sayaitchuat niusri; qapiǵasiñasri.

¹³Qaiqsisigiñ apqutiksraǵat isigap-

si. Aasriiļi sayaitļutin ukpiqsriuat pisrulguitchuatun puukağumiñaitchut atniğutin, aglaan mamititaulutin sanjnsitqinñiaqtut.

Iļisauttutit suli Kiliktuutit

¹⁴Qiñuiññaqautrisitchi iñupayaanun, iluqnauqsimalusri Agaayyutmun. Iñuum iñuunianğitchuam taatnatun qiñitlasriyumiñaitchaa Ataniq. ¹⁵Qaunatqiağigitchi kiñanniiñ iñuk suliqutiksringiğñiaqani iħuaq-qutaanik Agaayyutim. Qaunagingitchupsi iñuich tikitpiaqtut akunnapsitñun miqutchisuuruat isrumagiilqisitlusri, atriplugu kanjig-ruaq maqupkairuag nauriamik. ¹⁶Naagaunniñ iñuk atlatuqtauviaqtuq agaayyiaqtaitļuni Esau-tun iñilğaanimma. Esau tuniriruq paitchak-taaksrautigaluagmiñik anayukħiuligmigun atautchimun niğiniğmun. ¹⁷Iļisimakkapsisun, aquvatigun Esau-ñum piħhiññağquamiuñ piññak-taaksrautni itigautiruq. Satuqsagaluağaa qulvimigun aglaan Isaac isrummitqikkumiñaiñjaninqsuq.

¹⁸Iļipsiasriiñ, tikisimaitchusri iñğimun aksinñaitchuamun atriplugu iñğiq atilik Sinai-mik. Israel-aagmiut imani qiñiğniğaat iñğiq ikualaruag ikniğmik. Kiñuagun taaqsiñiqsuq anuqłiğullapiaqhuni. ¹⁹Taipkua iñuich tusraanqsut qatrananik qalğuqtautim suli nipitullapiaqtuanik nipinik katluktun. Tusraaruat iqsitchakpagitļutin uqapsaaqtut nipimun uqautitqiqunğitļutin. ²⁰Agaayyutim tiliñğai, “Niğrutimunniiñ aksikpagu iñğiq miłuqtukkauniaqtuq uyağanik.” Aglaan iñuich tatamiłallaktut. ²¹Iñğim qiñiqsaħa tatamnallapiağataqtuq. Moses-unniñ uqağniqsuq, “Atqunallapiaq iqsitchakħa uuliksiruħa.” ²²Aglaan tikiñjaniktusri Agaayyutim nayuutiłhanun tikitmatun iñğimun atilijmun Zion-mik, suli nunaqqiqpananun iñuuruam Agaayyutim Jerusalem-mun pakmani ittuamun, suli israğuliğnun kisiññağumiñaitchuanun. ²³Tikitchusri katiq-pagviatnun anayukħiuplutiñ iğñiñiñ Agaayyutim atinijch aglausimaruat pakmani. Utlautirusri Agaayyutmun atangatnunu iñupayaat irrusriñit-ñunu nalaunjaruat iñuich tuquruat naamasripkakauplutiñ pakmani. ²⁴Utlautipmiusri Jesus-mun akunniğutauruamun aatchuqtuamun nutauruamik sivunniğutmik iñuñnun. Christ-ñum killuqsautaiquplugich iñuich maqipkağniğaa auni sannigutami. Auħa Abel-ñum tuqutauruag uqautiqahñiaqtuq akisautmik, aglaan auħa Christ-ñum uqautiqtuq natqigutriiğmik.

²⁵Naalağnisritchi Agaayyutmun uqaqtuamun ilipsitñun pakma. Ayaiñasri ilaanik taipkunatitun Israel-aagmiutitun. Annagviksraiñniqsut anasriñuqsaqsiuligmiiñ ayaummitñikamiñ kiliktuqtauruamik ilinjitnik maani nunami. Agaayyutim anasriñutlułallakkisigaatigut tunutkup-tigu ilaa kilgityaqtigikkaqput qilañmiñ pakma. ²⁶Iñilğaan Agaayyutim iliqsraqtiħhiññağaa nuna uqaqami iñğimi atilijmi Sinai-mik, pakmaag-

laan ilaa akiqsruqtuq nipliqhuni, “Atausripsaami iliqsraqtinniagiga nunathiñaungitchuaq aglaan taputiniaqmigigaptuuq qilak.” ²⁷Taavruma uqathum “atausripsaami” nalupqinaiļlapiagaa Agaayyutmun supayaaq iñiqtağikkani atlanņuqtitkisiñiplugu. Aasriñ kisimi iliqsraqtitangitchuaq itchumaagisipiaqtuq. ²⁸Taatnağuta akuqtuiñiaqtugut isruitchuamik kiñu-niğmik iliqsraqtitangitchuamik Agaayyutim añaayuqautaani. Aasriñ quyyatigilakput Agaayyun savautilugu akuqtuyunağuta kamaksriļikun taluqsriļikunlu, ²⁹atakkii Agaayyutigikkaqput suunğirağaqtuatun ikniq-tun ittuq.

Aqulliich Alğaqsruutit

13 ¹Piqpakkutitichi ataramik aniqatigiñiļapsigun Christ-kun. ²Suksrağingitchuksraursi tukkuğinñatiğmik takku ilañich iñuich tuyuğmiaqağniqsut israğuliņnik nalunņaisa israğulgutilaanjitñik. ³Itqumasrigik tamatkua isiqsiviņmiittuat isiqsiviņmiittatigipmatun ililugich, tamatkualu aņallaquksiuruat nagliksaaqatigipmatun timip-ni ililugich. ⁴Katchuusrimaļiq kamakkutiqaqtuksrauruq akunğapsitñi. Iļaqatigiiksuaq katchuusrimaļiqtik ipqisittaksrağigaak tuniqsimmatilutik avatmun. Agaayyutim atanniğisigai atunim iñuich sayunaruatlu atla-tuqtuatlu. ⁵Kimmutiqatlusruņaqasri maniņmik, apaigilugu pigikkaqsi. Agaayyun nipliqsamaruq,
“Unitchumiñaitchikpiñ
unniiñ suksraağumiñaitchikpiñ.”

Deuteronomy 31:6

⁶Taatnamik nalupqisrunğitluta nipliñhiñaurugut,
“Ataņguruuq ikayuqtigigiga.
Iqsiyumiñaitchuņa iñuum qanuğaaņaunniñ.”

Psalms 118:6,7

⁷Itqumasrigik aņalatigikkasri uqautriruat ilipsitñun uqathanik Agaayyutim. Ukpigutiqağitichi taipchunatatun iñuuniałiğmikni suli isrummatigilugu qanuq tuquļhat. ⁸Jesus Christ atlanņutlaitchuq ikpak-srağlu, uvlupaglu, taimuņalu. ⁹Iñunmun avallaktitnasri atlakaağiisigun atlanaqtuaņuplutiņ ilisauttutiņisigun malingiqplusri Agaayyutim ilu-mutuulhanik. Nakuuruq sayyikkaugupsi ukpiqsriļipsitñi Agaayyutim iħuaqputaagun; sayyigumiñaitchusri ukpiqsriļipsitñi maliktuiñagupsigik iñuuniaqutit tuniļautitigun niqinik. Tamatkua iñuuniaqutit tuniļau-titigun anniqsuutiginiaņgitchaich iñuich iñuuniaqtuat tamatkunuuna. ¹⁰Uvaguttuuq tuniļautiqaqtugut. Taamna Jesus tuquruuq sannigu-tami. Tuquļhagun Jesus-ņum piļiusriaqaqtugut. Aglaan agaayuliqsit savautrisugaaqtuat ipqitchuami inimi maani nunami niğgivigitlaitchaat tuniļautigikkaqput. [Taamna itnautauruuq, tamatkua anniqsukkauni-

ruat tupiksriġmiktigun iñuuniaqutinik piqataulguitchut uvaptikni.]
¹¹ Ukiuġaġipman qaukġiata agaayuliqsisit qamuñautiragigaa auñat niġrutit ipqinñiqsramun imun tuniġlautigisaqġugich iñuich killuqsautaiquplugich, aasriiñ tuquñaruat niġrutit timiñich ikipkaqtitlugich siġlataani nullaaqtuġvium. ¹² Taatnatun Jesus-tuuq tuqupmiuq sannigutami siġlataani nunaqqim, tuniġlautigisaqamiuñ auni iñuich killuqsautaiquplugich. ¹³ Taatnaġutaasriiñ ilaanukta siġlataaniittuamun nunaqqim, iġlutuutiqaġuta iñuich naġġuqsruqpatigut pisigilugu ilaa. ¹⁴ Piitchugut kiñunipiamik maani nunami, aglaan niġiuktugut kiñuniksramik isruitchuamik qilañmi, aasriiñ utaqqigikput ukpiqsriġkun. ¹⁵ Pisigilugu Jesus-ñum savaaġikkana uvaptiknun, nangaqsimaaglakput Agaayyun quyalugu atarallapiamik. Quyyativut asriaġiksaatitun ittut aatchuutigikkavut Agaayyutmun tuniġlaqtuutigiplugich. ¹⁶ Nakuurualiqisimaagitchi ikayuutilusri tamatkununa inuqsraqtuamun. Taatnatchich qaisauruat Agaayyutim quyagillapiagai. ¹⁷ Tupigisigik iñuich añalatigikkasri añalatillusri ilinjitñun, atakkii kiggutiqaqtaksraġigaat Agaayyun pisigilusri. Taatnaqhutiñ qaunaksrirut iñuuniaġapsitñik. Tupigigupsigij savaaqtiñ quviatchauġiutiginiagaat, aglaan sakiqniuqtitkupsigij piññautigiyumiñaitchiksi. ¹⁸ Qauġrimmaagiuutillautaqaqtugut patchisaitchuamik iñuuniallautaġukhuta supayaakun. Taatnamik agaayutillañniaqtigut. ¹⁹ Suvaluk agaayutquġipsi utiqtitauġiksramnun ilipsitñun qilamipayaaq.

Agaayuliq

²⁰ Agaayuruña Agaayyutmun aatchuiruamun qiñuiññamik. Jesus tuqukami sannigutami kamañaqsipluni munaqsriġuqtuq uvaptiknun, ipnaisun ittuaguut, suliq maqipkaqamiuñ auni nalupqinaigñigaa nutaaq isuksraitchuaq sivunniugutauruaq. Piquitigiplugu taamna Agaayyun añitqisitchiruq atannaptiknik Jesus-mik tuquñaruaniñ. ²¹ Aasriiñ pakma Agaayyutim ikayuġlisituq pitlañsilusri pisuġigikkanañik supayaakun. Savaglisuq ilipsitñi akuqtuyunaqtuamik inñmiñun Jesus Christ-kun. Kamakkutiqaġisigikput pakma qañapaglu. Amen.

Aqulliich Iłammiuġutit

²² Aniqatiumaan, iniqsruaġipsi naalaġnitquplugich uqaġitka pitchuksaagutauplugich ilipsitñun tuyuutigikkatka ukunani naitchuani tuyuutini. ²³ Iłisimatquġipsi aniqatigikkaqput Timothy patchisaiqsitauġhanik isiqtauvinñi. Aggipqauraqpan iluqanuk qiñiġiaġisigipsi.

²⁴ Tuyuġivut nayaaññaġmik iluqaisa añalatigikkasri ukpiqtuañuruapaayatlu. Taapkua Italy-miñ piruat tuyuqmigaasri iłammiuġutillautamik.

²⁵ Agaayyutimtuq tugluaġlisi iħuaqutillautaġmigun.

Agaayyutim killukuaqtañitchuam aniqusaatlaitchaatigut killuqsaquluta. Agaayyun-unniin aniqusaaqsuukami malinjugutratlaitchuq. ¹⁴Aglaan kisupayaaq aniqusaaqsuuraqtuq kaviuguksaaqtaukami napitaukamiḷu kimmutmiñun. ¹⁵Tarra, inuum kimmutmi pigiitchuam killuliqisuupkaḡaa, aasiin ilaan killuqsautaan tikiutiḷugu tuquḷigmun. Taatnaḷhaiḷaq ittuq.

¹⁶Kimun killukuagutitpkaqasi, aniqatiumaanḷ piqpagikkamaanḷ! Agaayyun patchisiginasiuñ aniqusaaqsuugupsi. ¹⁷Iluqani nakuuruapayaaq pakmakḡaqtaturuq Agaayyutmiñ. Ilaa simmiqsagumiñaitchuq taḡḡatun siqiniḡ nipipman. Agaayyun aniqusaaqsuutlaitchuq uvaptiktun, aglaan inuich simmiḡaqtut payañakhutiñ. ¹⁸Pisuḷigmigun Agaayyutim nutaaḡuqtitkaatigut uqaḷikun ilumutuuruakun sivulliuḷtquḷuta akunḡatni iniqtaḡikkani, iluqnauqhuta qaisimaruaguut Agaayyutmun.

Naalaḡniruatuḷu Tupiksriuatlu

¹⁹Isummatigilugu una, piqpagiḷusi aniqatiumaanḷ, kisupayaaq ataramik itqanailli naalaḡniḷiksraḡmiñun uqaqpañiḷiksraḡmiñunlu qinnaktañiḷiksraḡmiñunlu. ²⁰Atakkii inuk qinnaktaqami savakku-miñaitchuq nalaunḡaruamik pisuḷhani Agaayyutim. ²¹Taatnamik piiqsillapiagḷugu iluqaan nalaunḡaitchuaq. Aglaan atchiḷikun uqaḷha Agaayyutim akuqtuḷugu inillakkaḡa uummatipsitiñun. Ilaan uqaḷhan anniqsutlagaatin.

²²Tusaḷhiḷnaqasi Agaayyutim uqaḷhiḷnik aglaan tupigilugich. Ukpiqsaaqasi ilipsitiñik naalaḡniḷhiḷnaḷikun. ²³Atakkii kisupayaaq naalaḡniḷhiḷnaqtuaq Agaayyutim uqaḷhiḷnik aasiin tupiksriñitḷuni inuktun taḡḡaqtuuraaqtuatun ittuq qiniḷtuaqhuni iḡmiñun. ²⁴Qiniḷtuaqqaqhuni iḡmiñun aullaqamiasiiñ piiguḡaḡigaa qanuq qiniḷnaqqtılaani. ²⁵Agaayyutim uqaḷha nalaunḡaruuaq maligutaksrauruq. Tupiksriuni taavrumiḡa maligutaksramik patchisaḡutauruq. Inuum pakkiḡituiḷna-qamiuñ—piiguqtasunḡaḡnagu tusaakkani aglaan atuḷugu—taamna inuk quviasukkisiruq suraḡaḷipayaḡmiñi.

²⁶Kisupayaaq ukpiqtuanḷunasugigumi aḡalalḡuitḷamiuñ uqani ilaa sagluqsruutiruq iḡmiñik, ukpiqtuanḡuanḡuruq. ²⁷Agaayyutim Apaauruam uqautiḡaatigut qanuq ukpiqsriuram inuuniaḷiksraḡa ittuksrautilaanḡanik, ikayuḷlugich ikayuḷnaqtuat ḷaiippauraqtuummaisai uḷḡaḡnaaqtuummaisalu, sulii qaunagiluni iḡmiñik ilitqusiqatiksraḡmiñi ukpiqsriñiḷikun.

Irrutriḷnasi Inuñnik Atlakaḡiḡlugich

2 ¹Aniqatiumaanḷ, ukpiqsrikapsi Jesus Christ-mik kamaḡaqtuamamik irrutriḷnasi inuñnik atlakaḡiḡlugich qiniḷnaḷhiḷnaḡatigun. ²Uvvaasiin una atrikusauñ, Ukuagguuq inñuk, ḷaḡataa inuqsriunḡiñiḷsuq ḷaḡataa-srii inuqsriunḡhuni. Taamnaguuq inuqsriunḡitchuuaq atnuḡaallauqaqhuni

qitiqñigutiqaqmiuq kaviqsaamik, taamnaliasiiñ inuqsriuqtuaq atnuğaagiiñluni. Taamna atnuğaallaulik isiğniqpan katimapkağusi, ³ilipsiasiiñ irrutillauguglugu itnağayağiksi, “Aquppiutallauguvva aquvirviksran.” Aasiiñ inuqsriuqtuaq isiqniqpan, ilipsi nipliutilugu, “Qikağiñ tavrani, naagaqaa talum sanigaani ayapiğviunurağiñ.” ⁴Taatnağupsi tavra atlakaagiisitağisi iñuich isummatipsitñi naliaqługich iñuich inmiguugu-tiqaqhusikii. ⁵Naalağnisitchi, aniqatiumaaj piqpaknaqtuasii! Agaayyun piksraqtaaqaqtuq ilaippauranik mattumani nunami ukpiqsriñłapiaqplugich ilitchuğipkaitquplugich agaayyutitjaqtaurumam iñuuhimik, amii? Ilaan akiqsruutiginigaa tamatkunuja piqpagirimiñun, amii? ⁶Inuqsriuñitchuat ataramik suksrağiñitkaat inuqsriuqtuaq. Taatniittusi. Inuqsriuñitchuat iñuilliuqtitkaasi, amii? Tamatkua tikiutipkaqtağaa si uqaqsittaagvijnmun, amii? ⁷Ilipsi pigigaasi Christ, aglaan inuqsriuñitchuat Christ-ñum atqa uqautigirağigaat pigiiñłıplugu, amii?

⁸Atuğniğupkich Agaayyutim uqałhiñi aglausimaruat itna: “Piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.” Taatnağupsi piñłautagağisirusi. ⁹Ilipsi irrutrigupsi iñunñik atlakaagiiksillugich qinñalñiñanatigun killuqsqaqtusitavra, taavrumuuna patchisiñiktusi maligutaksraq navikapsiuñ. ¹⁰Kisupayaaq navgigumi atautchimik tillitmik taamna patchisauruq navgipmatun iluqaanik maligutaksramik. ¹¹Agaayyun nipliqsuq, “Sayunayumiñaitchutin” nipliqhunisuli, “Iñuağumiñaitchutin.” Taatnamik sayunajitkaluağuvich aglaan iñuağuvich navguiriguqmiutin. ¹²Taatnamik iñuuniağitchi tuvrağlugu maligutaksraq patchisaigutiksauruaq ilipsitñik, ilisimalugu Agaayyutmun atanniqsuqtılaaptiknik taavrumuuna tillisikun. ¹³Agaayyun atanniqsuigaqsigumi iñupayaanik ilaan anasriñjuqsagağisigai nagliktaiguni nagliktaitchuat atlanik, aglaan nagligigisigai nagliktaqaqtuat. Agaayyutim nagliktaña nakuutlukkisiruq ataniñłiksrananiñ.

Ukpigunlu Savaatlu

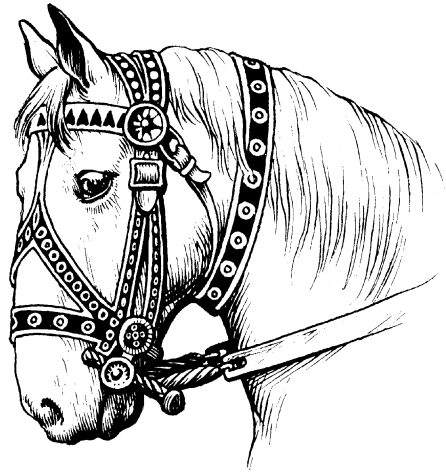
¹⁴Aniqatiumaaj, iñuk nipligumi ukpiqsrisiqağniñluni qinñiqtitmiñagulu ikayuiñiksrağmigun atlanik, ukpiqsriñha suuyumiñaitchuq, amii? Taatnatchim ukpiqsriñhum anniqsuğumiñaitchaa. ¹⁵Uvvauna atrikusaan aniqatigiisigun atnuğaaksraiñliuqtuanik niqiksraiñliuqtuaniglu, ¹⁶ilapsiñiasiiñ uqautillautağniqpagich itna, “Iñuuniurallautağitchi, qiqisiasunaqasi, niğillautağmiñusi,” aachuuraqmiñagillu inuğikkañitñik—taatnasiq ukpiqsrisaupiaqpa? Tavra sumun itpa? ¹⁷Ukpiqsrisiqałhiñnaqtuni savaaqamniñaniñluni taamna ukpiqsrisaunñłapiaqtuq. Taatnasriq ukpiqsriñiq suksraitchuq, iñuktun tuquñaruatun ittuq.

¹⁸Uvvasuli atla iñuk nipliğaqtuq akikñaqtuipluni, “Aa, ilvich ukpiqsrisiqaqtutin aglaali uvaña savaaqaqtuñ.” Kiikaa, ilitchuğipkañña ukpiqsrisipnik savaaqatłaitchuanik aglaan urriqsutlasigikiñ

ukpiqsrismnik savaaqaqtitamnik. ¹⁹Ilvich ukpigiviuḡ Agaayyutim atausiutilaḡa? Aarigaa, nakuullapiaqtuq! Uvva tuunḡaich ukpigipmi-gaat taamna—iqsiḡipaitlutinḡ uullilagaluaqtut, aglaan anniqsunḡitmiut. ²⁰Iḡitchuḡiraksraḡiginiḡ kanjicsimaitchuatiin, ukpiqsriḡiq savaaqaḡitkumi suuyumiḡaitchuq. ²¹Kiata, isummatigillaksaglakput sivulliaḡikkaqput Abraham: Agaayyutim nalaunḡasipkakkanaḡ savaaqaḡhagun. Abraham-li qiniḡitkaa ukpiqsriḡiḡi inillakamiuḡ iḡniḡi Isaac tunillaḡvinḡmun tuqqutlasiplugu. ²²Tavra iḡitchiḡiginiḡ una: ukpiqsriḡiglu savaaqaḡiglu tuglilutiruk. Abraham-ḡum tupigipmagu Agaayyun nalupqinaḡniḡaa ukpiqsriḡiqapiaqtilaḡa. ²³Pakma iḡitchuḡigikput uqaḡhan Agaayyutim iḡumutuḡha nipliuttutaupman, “Abraham ukpigiplugu Agaayyun aasiḡi tupiksripman Agaayyutim nalaunḡasipkaḡaa.” Taatnaḡhuni taiyuutiqaqtuq Iḡauraḡanik Agaayyutim. ²⁴Kanḡiqsigikput una, iḡuk nalaunḡasipkakkautilaḡa Agaayyutmi ukpiqsriḡiḡi qiniḡitnamiuḡ suraḡaḡipayaḡmigun, ukpigutiqahniḡakuḡitḡhuaq. ²⁵Aasiisuli, Rahab-ḡum akiisuuruam takkuuqtit tukkuqaqtitnamigich atlakun tumikun annaktikai. Taatnaanikman nalaunḡasipkakkauruq Agaayyutmi quya-litniḡhuni Agaayyutmik. ²⁶Tarra iḡitchuḡigikput una, Iḡuum ukpiqsriḡiḡa suuyumiḡaitchuq savaaqaqtinḡisuaḡumiḡ; ittuq tuqḡaruatun irrusiq piiḡanikman timimiḡ.

Uqam Irrusia

3 ¹Iḡauraamaḡ, iḡugiaktuasii iḡisautrauniasuḡaḡasi piviksraḡaḡalua-ḡupsi. Atakkii Agaayyutim uvagut iḡisautrauruani atanniḡisigaatigut pitḡuglugu atlaniḡ. ²Iluqata kin-niqiraḡtugut atlakaḡiikun. Iḡuk kinniqiraḡanḡitniḡami suraḡaḡipayaḡmigun taamna quyalitniḡktuq Agaayyutmik. Taavruma iḡuum aḡalatlagaa timini iluqaan. ³Uvvaukua atrikusautit, Iḡuum aḡalarrutḡiḡumiḡ qunḡich qaniḡisigun taavruma aḡalatlagaa iluqaan. ⁴Umiaqpaitsuli aḡalatchiḡaqtut mikiruuramiḡ aquutmiḡ igliḡvigisukkaḡagun aquttim. ⁵Taatnatuntuuq uqaq, mikigaluaḡhuni timimi aglaan uqa-vigaaqpauraḡaqtuq. Uvvasuliuna, Ikninḡuluuram iknaktitḡaḡi-gaa nuna napaaqtuqtuummaan.

(Jas 3.3)

⁶Uqaqput taavrumatun ikniqtun ittuq. Uqaq mikigaluaqhuni saqviutriuq isummatipayaanik pigiitchuanik iñuum pigikkañiñik uummatmiñi. Uqalipayaapta pigiitchuat qilhuqtagagigaa piqatigiñiq akungatni iñuich, tuunğaumkii taatnaqtitluta. ⁷Iñuich taimakñaaglaan nuyuiqsairatut atlakaagiiñik niğrutinik: anjutinigli tinmianigli paamğuqtuanigli tağium anjutaiñigli. ⁸Aglaan inupayaam aňalalğuitkaa uqani. Uqaq aňalatchuğnaitchuq. Inupayaam isummataa immaukkaqtuq inugiaktuanik pigiitchuanik isummatinik, iluliktun immaukkaqtuq tuqunamik. ⁹Uqaptiknik quyaragigikput Ataniqput Aapagikkaqput sulipsuuq uqaptiknik uqamaqluutigivut iñuuniaqatiuvut iniqtanjaruat Agaayyutim atrinjatun. ¹⁰Taavrumakña atautchimiñ qanıgmiñ quyañiq naagaqaa uqapilulıñiq aniraqtuq. İlauraamañ, kisimi quyañiq anırağaqtuksrauruq. ¹¹Uvvasuli atrikusautik ukuak, imillautağlu imigiilaglu atautchimiñ suvlikkumiñaitchuk. ¹²Taatnatuntuuq nunañjagich nauriyumiñaitchut paunğanik, naagaunniñ uqpiich nauriyumiñaitchut aqpiñiñik. Tarakña ilitchuğigikput una, kisimi quyañiq anırağaqtuksrauruq qanıgmiñ.

Puqiuñ Pakmakñaqtauruaq

¹³Akunnapsitni-samma piqaqpakiaq kañiqsimaagikkasugiruamik? Taatnatchimik inuñmik piqaqpan, kiikaa urriqsuutigiliuñ kañiqsisiqatilaani surağalipayaağmigun iñuuniallautağimigunlu. ¹⁴Aglaan piqaqtusi uumiksriğimik ilipsitni killuqsriğimiglu kamañağniağimiglu. Piqağupsi taatnachiñik kamañağutiginagu kañiqsimañiqsi atakkii taatnağupsi akikñaqtuğiksi ilumutuupluni ittuq. ¹⁵Taatnasiq isumatulıñiq pakmakñaqtaunıñichuq aglaan inukmitñaqtauruq, agaayyutitñaqtaunıñichuq, tuunğağñaqtauruq. ¹⁶Ukpiqsriuat killuqutipmata avatmun kamañağutigiplugulu isumatulıqtıñ, sanmisiñiq atlakaagıisigun ittaqtuq. ¹⁷Aglaan inuk isumatulığimik pakmakñaqtamik piqaqtuaq ipqitchuq, qinuisaagunnaqmıplunıñ, agğañaitmıplunıñ, uqautisugnaqmıuq; ilunñuktaupmıpluni, aasiñ iñuich ikayuusiaqagvıgıplugu; tunñaviupluni ukpiññaqtaunıñitmiuq. ¹⁸Kiisaimmalu qinuisitchiñiaqtuat ukpiqsriuanik quviagıgisivaat inuñiq taatnasiq quyalısauruaq Agaayyutmun, atrilugich nautchiirit quviasuutiqaqtuat katittağimiknik.

İlannaqalıq Nunam İñuñiñik

4 ¹Suvaatakiq qiniğagıvisi uqaalaplusıñ avatmun? Atakkii ataramik piññaññiaqhusi sunik pigiyumiñaisapsitniñ. Taatnağupsi pisuiqsımayumiñaitchusi, aasiñ sanmisiñiq itchağatagısiuruq. ²Kimmutıqaqhusi pisuiqsımanıñitñapsi inuqtuğuktıtkaasi. Killuqsriplusi sutigun aglaan piññaaktaaqanıñıñapsi uqaalpakagaasi qiniqtıtılusıñ. Naagauvva suqanjıchusi atakkii inıqsruñitłusi Agaayyutmiñ. ³Inıqsruurağñıallapsi sumik

akuqtuillaimitusi killukun isumatiqaqhusikii. Suli akuqtugumakkaqsi injiqsrułikun atuğniałhiñaqługu injmiguuğniałipsitñun. ⁴Ukpiqsriiri! Sayuñaruqaqtitun, ilipsi iñuuniañitchusi tuvraqługu iñuuniaqurrutaa Agaayyutim! Naagauvva kimigiplugu iñuich ilitqusigiñhat taavrumuuna Agaayyun uumigigiksi. Kanjicsimaaqpisiuñ taamna? Kisupayaaq taatnamik kimmutiqaqami ilitqusigiñiğmik Agaayyutmun akillañiutiraqtuq. ⁵Isumavisi tañigillağich aglausimaruat injilğaanimma itna, “Ipqitchuaq Irrusriq Agaayyutim ilinığaa uvaptiknun, taavruma siqñagiqluta pigitquqluta Agaayyutmun kisanun?” ⁶Aglaan Agaayyutim iñuaqquataa kamanatluktuqaq taavruma qñaktamiñ sayyiraqtuq uvaptiknik akimmataupluni kamagiagutiğimiñ. Taatnamik Agaayyutim uqağikkañani aglausimaruq,

“Agaayyutim akillañiqsimagai tamatkua kamagiagutiruat injmiknik, aglaan qaitchiraqtuq iñuaqquqmik tamatkuniña atchiksuanik sivuğğimiñ.”

Proverbs 3:34

⁷Taatnamik iluqnağusi qailłusi Agaayyutmun. Ayyauğlu tuunğaq anjiqusaasıñipsitni qimakkumağli ilipsitniñ. ⁸Qallilağusi Agaayyutmun ilaaptuuq ilipsitñun qallilağisipmiuq. Ukpiqsriuasii, Agaayyutim killuqsautisi piqpagich tavra ipqigai isummatisi salummaqmipługu iñuuniałiqsi. Agaayyun taatnaqpan ilipsi savautitlasitqikkiksi iluqnaulla-piağusi. Ukpiññaqtuñuñaiğitchi. ⁹Iñuillağutigilugich iñuuniałiğikkasi, nunuurağilugich qulvilusiunniñ. Quvianniłiqsi simmiqsillugu aliamun. ¹⁰Itqağilugu, Agaayyutim nayuutiłha nanipayaaq ittuqaq. Agaayyutimli kamañsiqpağumagaasi atchikkupsı.

Kiliktuun Qanuqinnirağaqitchiñkun Aniqatmik

¹¹Iłauraamaañ, sañurrutiñaiğitchi avatmun. Atakkii kiñaliqaa uqautiksrikami akikñaqługu aniqatni naipiqtuipłuniłu ilaanik, taamna ilumun uqautiksriraqtuq akikñaqługu Agaayyutim maligutaksraña. Taatnasiq iñuk tupiksritłaitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik atakkii ilisimatlukkasaññaqtuq Agaayyutmiñ taatnaqami. Taimmaasiñ ilipsi, nağğuksriñapsigun maligutaksramik atuirauñiqsaqhusi taavrumiña aglaan ataniguqtaqtusi. ¹²Aglaan iñuich tupiksriuksraurut Agaayyutmik. Ilaa kisimi maligutaksramik iñiqsiruq, sulı ilaa kisimi atanguruq saññiqaqhuni anniqsuitłapluni naagaqaa piyaqquitłapluni. Kisuunasugivichmi ataniguqtaqavich ilipnik iñuuniaqatiupnun?

Kiliktuun Uqavigağnikun

¹³Atañii nipliqsuasii, “Uvlupak naagaqaa uvlaakun nunaqqi-mukksirugut. Tavrani ittuallakkisirugut ukiumi tauqsigñiğuta

maniññañniagaqsiłutaasiñ.” ¹⁴Iłisimañitkaluağiksiunniñ uvlaakuksraq! Iñuñiqsi suuva? Ittuq puyulhiñatun. Sagvillakkaluaqami mikiruuraami apyuillagaqtuq. ¹⁵Aglaan itnaqtuksraqaluaqtuasi, “Pisuñigikpaun Atangum iñuugisirugut aasiñ savaaqsiłuta sunik.” ¹⁶Aglaan uqaviutiqaqtusi ilipsitñik nalupqisunjitpaitlusikii. Tamanna uqaviutipayaaq pigiitchuq. ¹⁷Iñuum ilisimagaluağlugu atugaksrani nakuuruuq aasiñ atunjitñamiun killuqsaptapiaqtuq.

Kiliktuun Umialiqmun

5 ¹Atañii, inuqsriunjitchuasii! Alianniugitchi immakii ihuilliuğutiksrat tikitchağumarut ilipsitñun. ²Umialgutisi suksraunğiqhutinj piunğiqsut, qupilğut nigigaich atnuğaallausi. ³Maniutisi kaviqsaat qatiqtaatl qalıqtut. Taavruma qalhum ilitchuğipkağaa atuiñğilğiqsi umialgutipsitñik ikayuutiginjitlugich inuqsralliuqtuanun. Siqñatuałipsi suunğiqsinniaqmigaa-si atriplugu ikniq. Atakkii tutquqsituñiaqtusi umialgutinin isuanunaglaan iñuuniałipsi. ⁴Akiłiqsuurañitmigisi savaktisi. Akiññaaktaaksrañich nigiuğikkañich ilinjitñun qaitłaitmigisi. Tusaasigik uqaallatinjich akikñaqhusi! Savaktisi kappianapmata Atanguruamun Saññipayaaqaqtuamun tusaarağigai aasiñ ikayuqługich. ⁵Inuqsriunjitchuasii, nunami quviasuutigiłhiñagisi umialgutisi, aliasunjisaagusi inuqsriusunjaqasi. Iñuuniałipsitñi iğłiktuarusi quyaliplugu kisan kimmutigikkaqsi. Taatnałipsigun ilapsaagağigisi akikñautiksrat ilipsitñun uvluani atanniuviksram, atriplugich qunñich uqsraqsaqmata tuqutchiłiksram uvluanun. ⁶Suksraunğiqsusri iñuaqtuqmisi nalaunñaruamik iñunmik, aasiñ ilaan akitñaqtuñitmigaasi.

Anuqsrułıglu Agaayulıglu

⁷Iłauraamaanj, taatnamik anuqsrusilusi Agaayyutim Atanguruam agğiliksrañanunaglaan. Atrikusautim uuma kañiqsipkağisigaasi: Kiñaliqaa asiagnağukami utaqqirağigaa upingaallapiaq. Taimmaasiñ siqinğum silamlu naupkaqmagich asiagnaqaqsiraqtuq. Taatna iñuk asirriruksramun utaqqiraqtuq nikasunaiqhuni. ⁸Taatnatuntuuq ilipsi anuqsrusilusi. Nikatchautinagu nigiuğaqsı, Atanguruam agğiliksrañ qalliraaqmipkaqlugu. ⁹Iłauraamaanj! Uqapiłuutinası avatmun, Agaayyutimli atanniqsunjitchumagaasi. Atañii, Agaayyun atanniqsuti tikiyasiuraqtuq. ¹⁰Iłauraamaanj, ilisağitchi sivuniksririñ qanuq iğlutuiłhatnik sakiqnamik iğlutuitłasiłusi anuqsrusilusi. Ilinjittuuq tiliraurut uqaqtiksrauplutinj Agaayyutmun. ¹¹Uqautigirağigivut iñuich quvianaqługich iğlutuiruat anuqsrusiplutinj. Itqagilugu Job, iñuuniaqami tuniqsımaruaq Agaayyutmun anuqsrusipluni. Taatnatuntuuq sivullipta qininaqtitkaat uvaptiknun iñuuniałhatigun tuqulhatigunlu Agaayyutim ilunñuktaqaqtılaañ nagliksrisılaañalu ilinjitñun. Taamna ilisimagikput.

¹²Uvvasuliuna ilauramaanj, akiqsrugupsi sumik kiikaa uqağikkapsik-sun atuqsiuñ. Ataramik uqağusi ilumutuuruamik. Supayaamik uqağupsi saglusunaqasi. Taatnarjtkupsi Agaayyutim atanniğisipiğaasi.

¹³Kisupayaaq akunnapsitni iluilliuğumi ki agaayuli. Kisupayaaq quviasukkumi atuğli quyyatinik. ¹⁴Kisupayaaq akunnapsitni atniğñağumi tuqłuiłi kaukłiñitnik ukpiqtuanjuruat. Iliñisaasiñ iniqsruutilitruñ uqsruğlugulu atqagun Atanğuruam. ¹⁵Atniğñaqtuaq una iluaqsikkaugi-siruaq iniqsruqpata ukpiqsriñikun. Atanğum iluaqsipkağisigaa. Aasiisuli taamna atniğñaqtuaq killuqsañiqpan Agaayyutim natqigutigisipmigaa. ¹⁶Taatnamik, quliagağisigik killuqsautisi iniqsruutilusi lu avatmun; taav-ruma mamititkisigaasi. Inuk atuiruaq quyalisauruamik Agaayyutmun iniqsruqami iniqsrułha savaaqatlapiqtuq. ¹⁷Itqağilugu Elijah! Ilaaptuq inuğaluaq uvaptiktun aasiñ inuqsraqami iniqsruqtuksrauruqtuq kisupayaatun. Iniqsruqman Agaayyutmun sialuquñitługu, sialuñitchuq nunami ukiuni piņasuni avvağmik ilaplugich. ¹⁸Aasiñ aquagun iniqsruqman Agaayyutmun sialuquplugu sialulgitchuq, nuna nauritqiaqsiłgitchuq. Taatnatuntuuq Agaayyutim ikayuğukkaatigut.

¹⁹Ilauraamaanj, ilari tupiksriñaiqpan ilumutuuligmik aasiñ ukpiqsriuram ikayuqpauñ tupiksritqitłasipkağlugu Agaayyutmik, ²⁰ilitchuğiyumausi uumuuna, taavruma ukpiqsriuram ikayuğumiñ piqataunaiqsuaq Agaayyutmi utiqtitkisigaa tupiksriñaiğalułhaniñ Agaayyutmik. Taatnatun ikayuğaa inuuyumalitqiksitlugu inuuligmik agaayyutitñaqtauruamik. Aasiñ Agaayyun natqigutrigisiruq inuğialla-piaqtuanik killuqsautinik.

Peter-m Sivulliich Tuyuutai

1 ¹Uvaŋa Peter. Uqqiraqtigigaŋa Jesus Christ-ŋum. Aglaktuŋa ukuniŋa tuyuutinik piksraqtaanjñun Agaayyutim unjtauplutinj siamittuanun iluqaani Pontus-mi, Galatia-mi, Cappadocia-mi, Asia-mi, Bithynia-mi, ²piksraqtaanjñun maligutlugu sivunniutni ilisimaplugich Agaayyutim Aapauruam, ipqiqsackaŋjñun Ipqitchuam Irrutchim tupik-sritquplugich Jesus Christ-mik siqillaqtitquplugi!lu aunaŋun. Iŋuaqqutaa qiñuiññaŋalu nausañaglik ilipsitñi.

Iñuuruaq Niŋiugaq

³Quyyan illi Agaayyutmun Aapaŋanun Atannapta Jesus Christ. Iñunŋuktaqpañigimigun anitqiksitkaatigut iñuuruamun niŋiugamun aŋitqiñhagun Jesus Christ tuquñigmiñ ⁴suli paitchaktaaksrautmun piun-giqsangitchuamun pigiiirutaitchuamunlu unniñ piugangitchuamun. Ilaan qaunagigaa piksraqsi qilaŋmi. ⁵Ilipsi qaunagikkaurusri saŋŋiagun Agaayyutim pisigiplugu ukpiqsriñiqsi anniqsugiamun sagviñiaqtuamun aqulligmi piviŋmi. ⁶Taamna pisigilugu quviasrugitchi, pakma sivikit-chuami nagliksaaqtaullakkaluaqtusri atlakaagisigun uuktuagutitigun. ⁷Tamatkunuuna uuktuagutitigun ukpiqsriñiqsi uuktuakkauruq iglutuit-lapmaŋaan. Manik kaviqsaq piungigaqtuaq uuktuaguugaat iknikun, taatnatuntuuq ukpiqsriñiqsi akisuruaŋutluktuaq kaviqsaamiñ maniŋmi-ñuuktuakkauruksrauruq. Ukpiqsriñiqsi ilumutuukpan akuqtuigisirusri nangautmik kamanautmik kamagikkauñigmiŋlu sagvigataqpan Jesus Christ. ⁸Qiñiqsimaitchaluŋaŋaan piqpagigiksi. Pakmaunniñ qiñin-gitchaluaqŋu ukpigigiksi quviasrullapiaqhusri quvianaqpauramik uqagilgunaitchuamik. ⁹Takku ilisimarusri aatchuusriaŋiniaqtilaŋap-sitñik annautiksraŋanik iñuutchipsi, taŋiutauluni ukpigikkapsitñun. ¹⁰Sivuniksriqirit uqaqtuat Agaayyutim iŋuaqutrisaanik aatchuusria-gikkapsitñik pakaaqallapiaqmiut ilitchuŋiniaqŋu. ¹¹Tarra Irrusrian Christ-ŋum taimani uqaqtimatinj nagliksaañksraŋanik Christ-ŋum suli kamanautmik tikitchuksramik aquagun nagliksaañhan, ilinjich ilitchuŋisullapiaqtut qakugun naagaqaa qanuq atuumaniaqtilaŋanik.

¹² Agaayyutim ilitchuǵipkaǵnǵai savautriñǵisilaanǵat inǵmiknik aglaan ilipsitñik. Tamanna tusraayugaaǵiksuaq pakma uqautauruq ilipsitñun taipchunuuna quliaqtuaǵikkañatigun tumigiplugu Ipqitchuaq Irrusriq tuyuuruq qilañmiñ; israǵulgitunniñ inuǵrugipmigaat kañiqsisukǵugu tamanna.

Iñuuniaǵikhsraq Ipqilǵuni

¹³ Taatnamik paqnammaǵiksilugich isrummatisri, qauǵrimmaa-ǵikkitchi niǵiugusri iluaqqutrisaanik qaisaugisiruamik ilipsitñun sagviǵataqpan Jesus Christ. ¹⁴ Atriǵugu tupiktauruq ililǵaaq, atriñu-niasruñaqasri pigiitчуuanun kimmutiqaǵuuǵapsitñun iñuuniaqapsi nalunǵapsi tusraayugaaǵiksuaamik. ¹⁵ Aglaan iñuuniaǵitchi ipqilǵusri iñuuniaǵapsitñi atriǵugu ilaa tuǵtuǵtigikkaqsi ipqitchuaq killuq-sautaitǵuniǵu. ¹⁶ Atakkii Agaayyutim uqalǵhani aglausimaruq itna, “Ipqitchuksraurusri, takku uvaña ipqitchuanuruña.” ¹⁷ Aasrii agaayukapsi Agaayyutmun taisuugiksi Aapamik atanniisuuruamik iñuñnik atlakaǵiiksitasuñaqnagich savaañisigun. Iñuuniaǵitchi taluqsrilǵikun ilaanik irviǵiuraallaǵhani marruma nunam. ¹⁸ Ilisimagiksi tasukkaulǵiqsi tañǵilaañi iñuuniaǵhatñiñ sivulliapsi. Tasukkaunǵitchusri piunǵi-ǵaqtuatigun sutigun, ami manikun qatiqtaakun unniiñ kaviqsaakun, ¹⁹ aglaan akisuruakun auñagun Christ-ñum [tuniǵlaqtauruam] ipnaiyaatun patchisaitчуuatun taqsraqtaitchuatunlu. ²⁰ Ilaa piksraqtaañuruuq iñǵaluaqnagu nuna, aglaan sagvikkauruq makunani aqullǵñi pivinǵñi pisigiplusri. ²¹ Christ-kun ukpiǵigiksi Agaayyun anǵpkairuq ilaanik tuqu-ǵiǵmiñ qaitchiplugu kamanautmik, ukpiqsrítquplusri niǵiugaqaquplusriǵu Agaayyutmik.

²² Pakmaasriiñ ipqisitnapsiuñ iñuusriqsi tupiksriǵikun ilumutuuruamik tumigiplugu Ipqitchuaq Irrusriq piqpaksrítlasirusri aniqatiupsitñik. Taatnamik piqpakutisritchi pilǵiqillapiǵusri [ipqitchuamiñ] uummatmiñ. ²³ Qitunǵaǵiliutigaasri Agaayyutim tuqqutlaitchuam anitqiksimakapsi nautchiaksrakuunǵitchuaq piunǵiǵaqtuakun aglaan piunǵiǵanǵitchuakun, ami uqalǵhagun Agaayyutim iñuuruakunlu isukhitǵaitchuakunlu. ²⁴ Takku Agaayyutim uqalǵha aglausimaruq, itna,

“Iñupayaaq atriqaqtuq ivigauramik,
suli iluqani kamanautaa iñuum atriqaqtuq nauriañatun ivgum.
Ivik pannaqǵuqaqtuq, aasrii nauriaq katakhuni piǵaqtuq.

²⁵ Aglaan uqalǵha Atanǵuruam itkisiruuq qañavak taimuña.”

Isaiah 40:6-8

Taamna uqalǵiq tusraayugaaǵiksuaq quliaqtuaǵikkauruq ilipsitñun.

2 ¹ Taatnaqǵugu piiqsitaksraǵigiksi iluqaan pigilǵiq, kinnitñilǵlu, ukpinuuaqtañuñilǵlu, siqñalǵlu, pigiitчуuakun uqautiksrisuuñilǵlu.

²Atrilugu aniqammiuraq miluguktuatun kimmutiqagitchi Agaayyutim ipqitłuni uqałhanik, ilipsili taavrumuuna nauyumuusri. ³Takku uuktua-giksi Atanguruam nakuułha.

Iñuuruuq Uyağak Piksraqtaañuruatlu

⁴Utlautisitchi ilaanun, iñuuruamun uyağañmun ayakkañatnun iñuich, aglaan piksraqtaagikkañanun Agaayyutim akisuruagiplugu. ⁵Suli atri-ñurusri iñuuruatun uyağaktitun. Atangum atuğumagaasri nappağumiun qiniğnaitchuaq irrutchikun agaayyuvikpañni. Aasrii Agaayyutim ipqit-chaatun agaayuliqsaisun tuniłlaqtutlaniaqtusri tuniłlautinik irrutchikun. Taapkualiasrii akuqtuyunaqsiuyumuut Agaayyutmi tumigilugu Jesus Christ. ⁶Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim uqałhani, itnaqhuni, “Piksraqtaaqtuña akisuruamik uyağañmik qaukłiutquplugu tunñavik Zion-mi, aasrii iñuum tunñavigiyumiun ilaa qapiqpañayumiñaitchuq.”

Isaiah 28:16

⁷Ilipsitñunaasrii ukpiqsriñuanun ilaa akisuruañuruq, aglaan tamatkunu-ña ukpiqsriñgitchuanun

“Taamna uyağak tuppirt ayakkañat, taamna uyağak piitchułłapiagaqtuq tuppirauni.”

Psalms 118:22

⁸Suli

“Taavruma uyağaum putukkisinniagai iñuich. Taamna uyağak paallaktitchirağaqtuq ilinjitñik.”

Isaiah 8:14

Takku iñmiknik putukkisaqtut tupiksriñgitłutiñ uqałigmik. Taatnatun Agaayyutim sivunniugutigigai. ⁹Aglaan ilipsi iñuksraqtaañurusri, agaayuliqsigiplusri umialgum, suli ipqitchuañuplusri takku Agaayyutim iñugiplusri. Piksraqtaañurusri quliaqtuagitquplugich quvinqaqtuat savaañi Agaayyutim tuqłutiqigikkapsi taaqtuamiñ quvinqaqtuamun qau-mamiñun. ¹⁰Ilaatniimma qaanjqsuami iñugingipiagaluakkañasri, aglaan pakma iñugiliutigaasri Agaayyutim, suli akuqtuimaitłusriunniñ naglik-tuutaanik, pakmaaglaan akuqtuğiksi nagliktaña.

Agaayyutim Savaktai

¹¹Piqpagiplusri ilauraamaañ, avakñaqtaułhiñaqtusri iglaañuplu-sriļu mattumani nunami. Taatnamik siimasaagipsi piisimaaqplusri timim pisugruagutaaniñ añuyaktuamiñ akiłlililqsuqługich iñuutchisi. ¹²Nalaunñaruakun iñuuniagitchi akungatni ukpiqsriñgitchuat. Ilaatni uqamaqłuutigigumisi pigiitchuakun savaktiğugniłusri, qiniğumagaich

nakuuruaat savaasi aasriiñ kamaksruġlugu Agaayyun uvlumi ilaan tikiumakpatigut.

¹³Pisigilugu Ataniq kamakkutiqaġusri iñupayaanik sanjiqutiqaqtuanik, Rome-maġmiut umialigigaluaqpatruj ¹⁴naagalu kavanaugaluaqpata tillisiaqaqtuat ilaaniñ anasriñnuqsauqlugich savaaqaqtuat pigiitchuakun suli nanġaquplugich tamatkua savaaqaqtuat nalaunġaruakun. ¹⁵Atakkii pisuġigigaa Agaayyutim savaallautapsigun nutqautitquplugu piinjil-qilhat naluruat iñuich. ¹⁶Iñuuniaġitchi patchisaitchuaitun iñuktitudun, aglaan atuqnagu patchisaiġiqsi mattutiginiaġlugu pigiitchuamun, aglaan iñuuniaġitchi savaktinjusun Agaayyutim. ¹⁷Kamagilugich iñupayaat, piqpagilugich ukpiqtuanġuruaqatisri, taluġilugu Agaayyun, kamakkutiqaġlugu umialik.

Urrakutaŷha Christ-ġum Nagliksaaġhan

¹⁸Savaktaurusrii, tupiksrisitchi atannapsitñik taluġipiaġlugich, kisiit-ñun tamatkunuja iġuatmun aġalatipsitñun pisunġaqasri, aglaantuuq tamatkunuja atanġuturuanun. ¹⁹Iñuk akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi qauġrimmaagiutillautagmiguñ iġlutuigumi nañinnamik nalaunġaitchualiqinġitchaluaqhuniunniñ. ²⁰Pisigilugu savaagiirrutin ipiġaqtuqsuguvich kamakkutmik piksraitcutin Agaayyutmiñ iġlutuġaluaġupkuunniñ nañinnaq. Aglaan iġlutuġupku nañinnaq anuqsruġikun nalaunġaruualiqinġaqpich, taamna akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. ²¹Taavrumuja ilipsi tuqġukkaurusri. Christ-tuuq nagliksaaqtuq piqutigiplusri. Unitchiruq tuv-raaksrapsitñik maliglugich tuvliġaġniġi.

²²“Ilaa killuqsatlaitchuq.

Kinnitñiġniutmik uqatlaitchuq.”

Isaiah 53:9

²³Uqamaġtuutikkaukumi uqamaġtuutmik kiumakñiġitchuq.

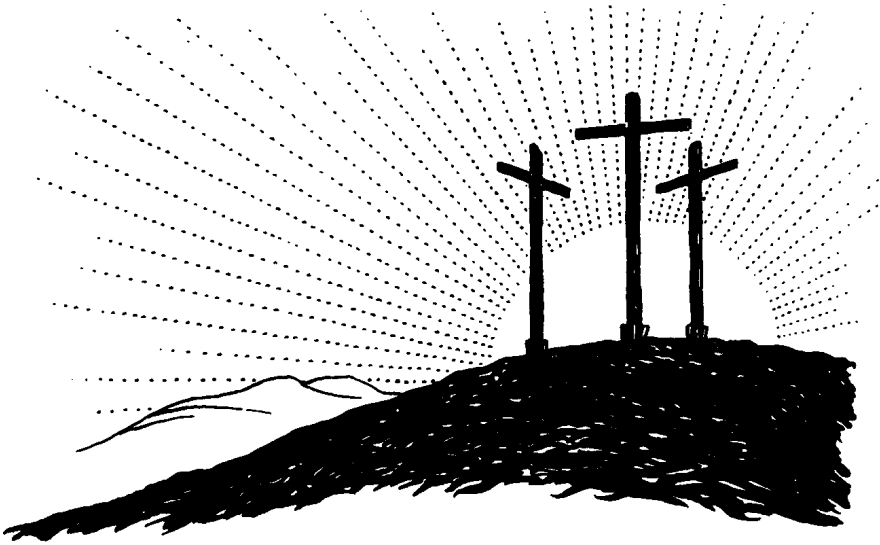
Nagliksaaqami aniqsraaqtuiñiġitchuq. Aglaan tunġaviqaqtuq ilaanik atanniisuuruamik nalaunġaruakun.

²⁴Ilaan akiyaġigai killuutivut timimigun tuqupluni sannigutami tuqutqupluta sanġianun killuqsautim aasrii iñuutqupluta nalaunġarualikun. Ilaan ipiġaqtuġniġigun mamititaurusri.

²⁵Ilipsi atriqaqtusri ipnaisun killukuaguktuatun, aglaan pakma utiqsimarusri munaqsrimun suli qaunaksraanun iñuutchipsi.

Iġaqatigiich

3 ¹Taatnatullapiaq nuliaġurusrii kamaksrisitchi uipsitñik. Iġanichaasiiñ ukpiqsriñiġitpata uqaligmik mumiksitauviaqtun nuliamej iñuuniallautaġhatigun ²iliġisa qiniġumitruj ipqiñniaġiqsi taluqsriġiqsilu iñuuniaġapsitni. ³Qiniyunaqusriqsuqsasri qaalhiñakun,

(1 Pe 2.24)

nutchiqiĥapsigun naagaqaa kaviqsaanik maniñnik uyamitqualiqsulikun suli atnuġaagiksuanik atukkapsigun. ⁴Aglaan piññaqnaĥiqsi ititchiung iriqsimaatuakun qamuuna uummatipsigun, piungigangitchuakun piññaqnaqutaanik irrutchim piisaangitchuanuġupluni qiñuiññaqahuniġu. Taamna kamanallapiaqhuni akisuruq qiñiĥhani Agaayyutim. ⁵Taatnatuntuuq taipchua ipqitchuat aġnat ukpiqsriuat Agaayyutmik iñuuniusriqaqtut piññaqnaqutiqaqhutiñ qamuuna kamigiplugich uisij, ⁶Sarah-tun tupiksriuatun Abraham-mik taipluġu añaayuqaġmiñik. Ilipsi ilaan panigigaasri nakuuruanik savaaqaġupsi iqsitchangitchupsuġu tupaġanaqtuatigun.

⁷Taatnatuntuuq uinuruasii iñuuniaqatigisigij nuliasri kañiqsimaugaġlusri aġnat sayaktuitluktuañutilaañatnik añutiniñ suli paitchaktaaqaatigiplugich iĥuaqqutaanik iñuuĥhum. Taatnaġupsi piñaiġu-taitkisirurq iniqsruiĥiqsi.

Nagliksaaliq Piqutigipluġu Nalaunġarualiq

⁸Pakmapak uqallautilapsi uumiña, iluqasri atunim isrumaqaġitchi, kañiqsiqutiniuraġusri avatmun, piqpakkuutilusri aniqatigiisun, ilunñukkuutilusri, iĥuaqqutilusriġu atchiĥikun. ⁹Akisaqtuqnaġich pigiitchuakun atniiyummatmiglu naagaqaa uqamaqġuutmiglu uqamaqġuutrigikkasri, aglaali inġusri tamatkua ikayuusriaqaqulugich ilisimaluġu tuqġukkauĥiqsi iniqsrurutrasraġigiplugich, aasriiñ taatnaġupsi ikayuusriaqaġisipmiusri, ¹⁰aglausimaruatun Agaayyutim makpigaañiñi,

- “Iñuk piqpaksruriaq iñuuligmik
 suli uvliiļļautaguktuaq quviasrukhuni
 qaunagiliuḡ qanigikkani uqałiksraḡaniñ pigiitchuamik
 suli qaḡłuuḡni uqałiksraḡakniñ sagluuqtuanik.
 11 Savangiḡli pigiitchuaniḡ aglaan savagli nakuuruanik.
 Pakaagiliuḡ qiñuiññaq pigiliutiniapiagługu.
 12 Atakkii irrak Atanguruam qaunaksruruk iñuḡnik nalaunḡaruanik,
 suli siuttak naalaḡniruk inḡiqsrułhatnun,
 aglaan kigiñḡanjan Atanguruam akilililḡsimagai tamatkua
 savaaqatuaḡ pigiitchuamik.”

Psalm 34:12-16

13 Aasriiñ kia atniagisiñiqpasri nakuuruanik savaaqagupsi. 14 Aglaan nagliksaaḡupsi pisigilugu nalaunḡaruaq quvianamiugisirusri. Iqsiginagu iñuich tatamnaqsiraḡałhat, unniñ iłuiiļliuḡutiginagich tamatkua. 15 Kamagisriuḡ Atanguruuaq Christ uummatipsitñi, Atanigikkaqsi. Itqanairrutilugu ataramik kiggutiqałiksraqsi iñuum apiqsruqpa-sri niḡiugakun pigikkapsigun. 16 Aglaan kiuyumagiksi piisaangiḡikun taluqsriḡikunlu, ataramik patchisaisillugich qauḡrimmaagiuḡutillautasri. Taimmali kisut uqamaḡłuuḡtigikpasri savaaqagñiłusri pigiitchuamik, ilinḡich kanḡutchałhiñagumuut ilitchuḡilutinḡ iñuuniallautaiḡipsitñik Christ-kun. 17 Tarra iłuatłuktuaq, Agaayyutim pisuḡigikpaunḡ, nagliksaaḡutigigupsiuḡ savaaqallautaiḡiqsi uumakḡa savaaqaiḡimiñ pigiitchuamik. 18 Christ-tuuq nagliksaaqmıuq. Ilaa tuḡḡaruq pisigiplugich killuqsautit atausriḡmiaḡługu, nalaunḡaruaq iñuk pisigiplugich nalaunḡaitchuat tikiutisrukhuta Agaayyutmun. Timaa ilaan tuḡḡutauḡaluaḡtuq aglaan irrusia iñuuruqsuli. 19 Aasriiñ irrusriupluni ilaan utlanḡiḡaa irrut-chich tigutaaqsiuvinḡmiittuat quliaḡtuagiaḡhuni tusraayugaagiksuamik. 20 Taipchua irrusrich tupiksriñḡitchut Agaayyutmik inḡilḡaanımma uvluḡiñi Noah-m, Agaayyutim anuqsrutikkaḡmigun utaqḡikamigich isrummitḡiquplugich Noah umiaḡpalipkaḡługu. Ikituurat iñuich, tallimat piñasruuplutinḡ, annautikkaurut umiaḡpaḡmi uliqpakman. 21 Taamna atrinuruq paptaaḡutmun pakma anniqsuutigikkapsitñun. Paptaaḡutigun iñuk salummakkaunḡitchuq puyaḡanik timim, aglaan iñuk inḡiqsruḡtuq Agaayyutmun salummaḡuplugu qauḡrimmaagiuḡutillautani killuqsautipayaaniñ, pisigiplugu aḡitḡiłha Jesus Christ-ḡum, 22 ḡiłḡmuktuaq aḡuppipluni taliḡpian tuḡḡaani Agaayyutim. Israḡulḡiļli saḡḡiqutiḡaḡtuatlu saḡḡiḡaḡtuatlu atanigigaat ilaa.

Atlanḡuḡtuuaḡ Iñuuniatiḡ

4 1 Tarra Christ nagliksaaḡtuksraupman timimigun pisigiplugu nalaunḡaruaq, isrumaḡaḡtuksraupmiusri Christ isrumapmatun

itqanaiļlusri nagliksaağutigiraksrauķpan nalaunņaruaq. Atakkii kiņa-payaaq nagliksaağumi timimigun nutqautipmigaa killuliqiņiq. ²Taamna iņņuk iņūunianğiqsuq pisuligrūakun tuquniaļigmiņunaglaan, aglaan pisulħagun Agaayyutim. ³Taimma qaanianiktuaami iņūuniaqpaa-niktusri pisuulħatitun ukpiqsrīņgitchuat iņūuniaqapsi suvaaļħaikun, pisugruağutiħikun, imilivaaļħaikun, aliasrunğiņiaħaikun, piqļuktatħikun taanņaqhuni, qaayugnaqtuakunlu aanguaqtuħikun. ⁴Pakma ukpiqsrīņgitchuat atlagigaasri ilaliqsuutingiqapsi ilinjtīnun qilħuqtaiļħatni, aasriiņ uqamaqļuutigiaqsiplusri. ⁵Aglaan ilinjich kiggutiksraqaqtuksraugisirut savaağmiktigun ilaanun atanniiļhiņaağuqtuamun iņūuruaniglu tuqunaruaniglu. ⁶Tarra taamna piqutigiplugu Christ quliaqtuagņiqsuq tusraayugaallautamik taipchunuņa tuquaniktuanun taimani ilinjiļi annautrautqplugittuuq. Atannikkauyumiņaqsiplugich iņupayaatun-tuuq nunami, aglaan Agaayyutim iņūuyumiņaquniğai irrutchiğmiktigun Agaayyutitun iņūuruatun.

Aņalatchiļļautaqtuat Agaayyutim Aatchuutaiņik

⁷Aglaan supayaurat isruksraņat qalliurallapiaqtuq. Taatnağusri qauğrimmaagigitchi qaunatqiağigusriļu aasriiņ iņiqsrutlasriļusri. ⁸Pitļuktaksraq una supayaamiņ, piļiqillapiağusri piqpakkutisritchi avatmun, atakkii piqpaksriļhum maturağigai iņugiallapiaqtuata killuq-sautit. ⁹Tukkiqsuutisritchi avatmun uqapiļuutaiļaakun. ¹⁰Iņullaanņuplusri akuqtuaqaqtusri aatchuutmik Agaayyutmiņ. Taatnağusri savautisritchi avatmun savaktillautaulusri atullautağlugich atlakaagiich aatchuutai Agaayyutim, itna, ¹¹kiņapayaaq uqaqpan, Agaayyun uqağli taavruma uqağikkaņagun, suli kiņapayaaq savautrigumi, ki savagli sayaksrirtu-taagun Agaayyutim, Agaayyunli kamagikkauyumuq supayaurakun tumigilugu Jesus Christ, pigikkaņa kamanaun aņalatchisiļu taimuņa isruitchuamun. Taatnatuq.

Nagliksaaļiq Ukpiqtuanņupluni

¹²Piqpagikkamaaņ, tupaņanasri ukpiqsriļiqsi uuktuaqsiuķpan sakiq-naqtuatigun ikniqtun ittuatigun; atlayuağinagu niğiunaiļaakun taamna atuumakpan ilipsitīnun. ¹³Aglaan quviatchauğigitchi piqasiutiniļusri Christ-mun nagliksaaļhagun quviatchallapiağumuusri quyalusri kama-nautaa sagviqpan. ¹⁴Pisaanņatchiugupsi pisigilugu atqa Christ-ņum quvianamiurusri, atakkii Agaayyutim Irrusrian, Irrusria kamanau-taan, nayuğaaatin. ¹⁵Sumiunniiņ nalliqli nagliksaaqani iņuaqtuqtauluni, unniiņ tigliņniaqtauluni, unniiņ savvağluktauluni, unniiņ naipiqtuqtauluni iņūich sutilaanjatnik. ¹⁶Aglaan kisupayaaq nagliksaaqtikkaugumi pisigilugu ukpiqsriļħa Christ-mik kaņņusruutiginğiļiņ, aglaan kamak-

sruġliuġ Agaayyūn ilisimanahġmigun Christ-mun iñugitilaagmiñik.

¹⁷Pakma atanniñhum aullaġniiviksraġa tikitchuq, aasrii Agaayyutim iñuġi atanniqsukkauqqaqtuksraurūt. Tarra atanniqsuqqaagñiqpatigut, qanutchimik isruksraqaġisivat tamatkua tupiksriñġitchuat tusraayugaal-lautamik Agaayyutikun?

¹⁸“Nalaunġaruat iñuich annaliksraġat qaġananġiññiqpan, sugisiñiqpatmi iñuich agaayyutaitchuatu killuliqiritlu?”

Proverbs 11:31

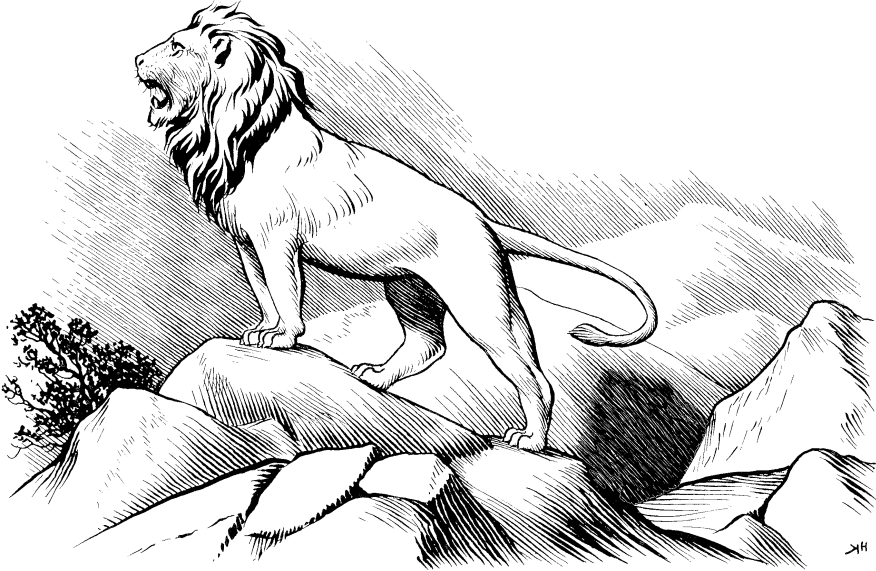
¹⁹Tarraasrii tamatkua nagliksaaqtikkauruat pisuħhagun Agaayyutim nakuurualiqlich. Qaisimaapiaqtaksraġigaich iñuutichisij iñiqsirimiknun ilaanun tuniqsimaruamun ataramik.

Munaqsraġi Agaayyutim

5 ¹Pakma silġiqsuġniaġitka qaukħuruat akunnapsitñi, uva-
naptuuq qaukħiupluġa. Qiñiqsimagiga nagliksaaqman Christ
aasrii quliaqtuaġiplugu, piqatauyumaqħunaptuuq kamanautaanun
sagviqsaġumaruamun. ²Qaunagilugich iñugikkañi Agaayyutim, munaq-
sraġikkasri akunnapsitñiittuat, [Agaayyutim atuqukkarġa ilipsitñun].
Nunurausrunajaqsri aglaan piyummatigipiagħlugu, piññanġiasruġa-
qsri aglaan savautiyumaapiagħlugu. ³Atanġuniaġvigisruġaġnagich
Agaayyutim iñugikkañi qaunagiraksriusiasri, aglaan tuvraaksrallautausit-
chi munaqsranun. ⁴Aasrii qaukħiat munaqsrit sagviqpan, akuqtuigisirusri
niaquġutaanik kamanautim akiññaktaatun piunġiġaġumiñaitchuamik.
⁵Taatnatuntuuq, nukatpianuruasrii kamakkutiugaġitchi qaukħiuranik.
Iluqasri kamaġasrugisruġaqsri savauttutilusri atchiksuaħkun, atakkii
“Agaayyutim ayaksimaagai kamaġasrugiruat
aglaan ikayuqsimaagai atchiksuaqtuat.”

Proverbs 3:34

⁶Taatnamik atchiksimaagitchi ilipsitñi ataadni sayakturuat argaiñ
Agaayyutim, ilaanli kamaġasripkaġumagaasri piviksraq nalautitpan.
⁷Igillugu iluqaan isrumaalutugikkaqsi ilaanun aasrii tutqiksilusri, tak-
ku ilaan qaunagigisigaasri. ⁸Qauġrimmaagigitchi qaunatqiaġigusri.
Uumiksriksi Tuunġaq ataramik ukpiġutaiqsitchiñiaqtuq ilipsitñik, qali-
ġuularuatun lion-tun kukiħuktuatun sumunliqaa niqiksraqsiuqhuni.
⁹Taatnamik akiħħiqsuqsuġi payaġaġvigilugu ukpiqsriħiqsi, ilisimalugu
aniqatusri nanipayaaq nagliksaaħhattuuq ilipsisun. ¹⁰Aasriiñ naglik-
saaqtuallaanikkupsi sivikitchuami, Agaayyutim iħuaqqtipayaaqqtuam
tuħtuqtigikkapsi Christ Jesus-kun isruituamun kamanautigikkaġmiñun,
naamasripkaġniagaasri, nalupqinaġusri ukpiqsriħipsitñi, sayaktusriħu-
sri suli payaġaġusri. ¹¹Ilaanun illi kamaġaun saħħiħu qarġavak taimuġa.
Taatna.

(1 Pe 5.8)

Ilammiugutit

¹²Aglaktuᅇa naiglipᅇlugu Silvanus-kun isrummatigikkapkun tuniq-simapluni aniqataulᅇa. Pitchuksaagukkipsi aglagikkapkun uqautilusri Agaayyutim iᅇuaqqutigillapiaᅇhamik. Ilisimalugu taamna iᅇuaqqun tuniq-simavigisiuᅇ. ¹³Ukpiqtuaᅇnuruattuuq Babylon-mi ittuat piksraᅇtaᅇnuruat ilipsisun, tuyuqmigaasri nayaᅇᅇᅇamik, sulᅇ Mark-ᅇum iᅇᅇiᅇiᅇmatun itaᅇma. ¹⁴Paᅇlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piᅇpakkutiᅇfikun. Qiᅇuiᅇᅇᅇaq illi iluᅇapsitᅇi ittuani Christ Jesus-mi. [Taatnatuᅇ.]

Peter-m Tugliat Tuyuutaiñ

1 ¹Uvaña Simon Peter. Savaktigigaaña uqqiraqtigipluñalu Jesus Christ-ñum. Tuyuqtuña ukuniña iñunñun akuqtuiruanun akisuruamik ukpiqsriñigmik uvaptiktun nalaunñaruahagun Agaayyutipta suli anniqsuqtipta Jesus Christ-ñum. ²Iłitchuğisaiñaqsiunñuq Agaayyun suli Jesus Ataniqput. Uvvatuq iłuaqqutiqağitchi atqunaq qinñuññamiglu.

Agaayyutim Tuqluutaalu Piksraqtaañalu

³Agaayyutim pakmakñaqtauruakun saññiagun qaitchiñiğaaati-gut supayaanik iñuutlasripluta agaayyutiqammaağiğikun tumigiplugu iłitchuqsriñiptigun ilaanik tuqluqtigikkaptiknik iłañiutitqupluta kamanautmiñun nakuuniqsrauñigmñunlu. ⁴Tumigiplugik tamatkuak qaitchigaatigut kamanallapiaqtuanik akisuruanik akiqsruutinik. Ukpigigupsigik akiqsruutit annatlasrigisirusri qaayuğnaqtuamiñ ittuamiñ nunami iñuich kañiğruaqtañisigun, aasrii piqatautlasriłusri Agaayyutim irrusriani ilaaton iłiłusri. ⁵Tamanna pisigilugu pisuqtilaapsitñi iłlatigisriun ukpiqsriñiğapsitñun nakuuñiq, suli nakuuñiq tapiğlugu iłitchuğimmaağiğigmik, ⁶suli iłitchuğimmaağiğiq tapiğlugu inñmun aňalalguñigmik, inñmun aňalalguñiq tapiğlugu anuqsruñigmik, anuqsruñiq tapiğlugu agaayyutiqammaağiğigmik, ⁷suli agaayyutiqammaağiğiq tapiğlugu piqpaksriñigmik aniqatinik, suli piqpaksriñiq aniqatinik tapiğlugu piqpaktamik iñupayaanun. ⁸Tamarra taatnatchich irrusriksrat pigiraksrasi. Pigigupsigij nausaiñaqtusri taapkunuuna, imaiłaatun inğitchusri asrirringitchuatunlu, aasriiñ iłitchuqsrisaiñağniaqtusri Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁹Aglaan kiñapayaaq iñuk piqanğiññiğumi tamatkuniña irrusriksranik irigiitchuq qinñitłaitłuni. Puuyumigaa salummakkautilaani killuqsautiğruağmiñiñ. ¹⁰Taatniitman, aniqatiumaañ, sakuugitchi pisuqtilaagusri tuqlukkauñiqsi piksraqtaañuñiqsiłu nalupqinaiqsillugu, atakkii taatna piyupsi paasraağağumiñaitchusri. ¹¹Suli akuqtuigisirusri kamañaqtuamik pağlatmik isigupsi isruitchuamun añaayyqutaanun atannapta anniqsuqtiptalu Jesus Christ.

¹²Taatnaqluñu itqautisrağatağipsi tamatkuniña, iłisimagaluağisiun-niñ payañaiğvigiğiplugulu Agaayyutim iłumutuuruña pakma pigikkaqsi.

¹³Nalaunŋaruagigiga iñuuniqtutillaamni maani nunami itqaqtitağukhusri sunik tamatkuniņa. ¹⁴Iļisimagiga timikuļiksrağma tikitchaqtuuraļha. Taatna atannapta Jesus Christ-ŋum nalupqinaiqļugu uqautigaanņa. ¹⁵Aglaan sakuugutiginiagitka ilipsitñun itqağitquplugich tamatkua ataramik tuquanikkaluaguma.

Christ-ŋum Kamanautaa suli Sivuniksriqutauruaq

¹⁶Quliaqtuagutingitchipsi unipchaalianisigun iñuich iļitchuğip-kaisaqapta agğigñiaļhanik Atannapta Jesus Christ kamaŋaqtuakun saŋŋiqpaurağmigun. Uvagut qiñillapiaqsimagikput kamaŋaqtuaq qaumağiŋñiņa. ¹⁷Nayuutirugut akuqtuipman Agaayyutmiñ Aapauruamiñ kamakkutmik kamanautmiglu, taavruma nipim nipliutipmagu kamaŋağniqsrauruam supayaaniñ nipliqhuni, “Tarrataamna piqpagikkağa Iğñiğa quyalimaaqtigillapiakkağa.” ¹⁸Aasrii taimani tusaagikput taamna nipi niqliqsuaq qilaŋmiñ piqatigiplugu Jesus iñgimi taivrumani Agaayyutim sagviqmagu kamanautni. ¹⁹Uvaguttuuq nalupqisruutigingip-saağikput uqautigikkaŋat Agaayyutim sivuniksriqiriŋisa iñiļğaanimma. Piļļautaqtusri naalağnitqiağikkupsigij uqalħich, takku uqalħich kaŋiqsipkağaasri agğitqiŋñiaqtilaŋanik Jesus-ŋum atriplugu naŋum qaumapkaifħa taaqtuaq ini qausrağatağniŋanunaglaan uvlum suli nuilğatağniŋanunaglaan uvlugiaŋan uvlaam. ²⁰Sivulliulugu iļitchuğiraksraqsi uvva, sivuniksriqirim iŋmiktuiñaq kaŋiqsipkağumiñaitchaa sivuniksriqutauruaq Agaayyutim uqalħaniñ. ²¹Atakkii iñuich sivuniksriqingitchut sumiunniñ pisuļigmiktigun, aglaan Agaayyun uqağniqsut iñuŋmigun aŋalatkaqsipmatij Ipqitchuam Irrutchim.

Iļisautrit Taŋiğilaakun

2 ¹Iñiļğaanimma taŋiğilaakun sivuniksriqirit iñukpalliğñiqsut akunğatni iñuich [Israel-mi]; taatnatun taŋiğilaakun iļisautrit iñukpalliğñiaqmiut akunnapsitñi. Tikiutriñiaqtut nalunautchilutiŋ taŋiğilaanik iļisauttutitinik suksraunğiutauyumiñaqtuanik, piiļaağiluguunniñ Atanğuruuaq tuquruuaq annautisukļugich. Aasrii pisigiplugu piiļaaqaļhat Ataniğmik taimmaiñaq piyaqqukkauniaqtut. ²Suli iñugiallapiaqtuat piqasriqsuutigisirut pigiilļapiaqtuatigun kaŋŋunaqhutiŋ iñuuniaļhatigun, aasrii iñuŋnun uqamaqļuutigipkaaqsilugu iļumutuuruuaq pisigiplugich ilinijch. ³Pitļatuļigmiktigun maniñnaŋniagvigiğisigaasri, iļisautilusri uqautilusriļu iļumutuungitchuanik. Agaayyutim atanniqsuirinjata pasriñiğai taimakŋaaglaan, aasriiñ siñiktuangitchuq piyaqquħiñaagūqļugich ilinijch.

⁴Takku israğulğich killuqsaqmata Agaayyutim anasriñuqsaqmigai igitlugich nagliksaagvŋmun qilįqsruipļugilļu taagniqsrami tikiññiaļ-

hanunaglaan uvluan atanniuviksram. ⁵Suli Agaayyutim piyaqqumigai iñuich iñuurat taimani uvlunjiñi Noah-m, ipipkaqługich agaayyutait-chuat nunami uliqpanmun kamanaqtuamun. Noah quliaqtuağaqtuq iñunun nalaunqasriruksrauniplugich sivuğaani Agaayyutim, aasrii! Agaayyutim annautigai Noah-lu tallimat malğuk iñui!lu. ⁶Suli Agaayyutim patchisiqutinigai iluqaisa iñuich iñuurat nunaqqiq-paanji Sodom-mi!u Gomorrah-mi!u, aasriiñ ađralipkağataqługik iknikun. Taavrumuuna Agaayyun urriqsuutiqağniqsuq qanuq suksraunğıđniaqtilaanatnik iluqaitniñ agaayyutailaanik. ⁷Suli Agaayyutim annautipmigaa nalaunqaruq Lot, qinupkakkauruq atqunaq qayuğnaqtuakun iñuunia!hatigun killuliqirit iñuich. ⁸Atakkii taamna nalaunqaruq iñuk iñuuniaqami akunğatni tamatkua killiqiruat iñuich uvlugagipman, i!u!liuqtitauruq qiniqługil!u tusraaplugil!u pigiitchuat savañich. ⁹Taatnaqhuni Atanğum ilisimagaa qanuq annautri!iksrani agaayyutiqaqtuanik uuktuagısriañitniñ suli qanuq tigummi!iksrañat nalaunqaitchuat iñuich uvluanunaglaan atanniuviksram anasriñnuqsag-viksrañatnun. ¹⁰Agaayyutim anasriñnuqsagısiniğai suvaluk tamatkua iñuich ađalatađipkaqtuat timim kimmutiđruañiñun qaayuğnaqtuanunlu, suli suksraqanğitchuat Agaayyutim ađalatchisaanik. Tamatkua ilisautrit tanđi!laakun aañarut arguñaplutij. Sivuuğagingitchaat uqamaq!uutiqa-!iksraqtiñ qiniğnaitchuanik saññiqaqtuaniq qilañmi. ¹¹Israğulgitunniñ kamanatluktuat saññikun sayaktu!ikunlu tamatkunakña uqamaq!uuti-gitlaitchaich taapkua nayuqtigikkañi Atanğuruam. ¹²Aglaali tamatkua ilisautrit atriqaqtut isrumatlai!aatun niğrutitun, ađalatitautun aul-lasiğmiknun, aniruautun ađuniagaksrauplutij tuqqutaksrauplutijlu. Uqağuurut pigiiliplugich sunik kañiqsimanğisağmiknik. Aasrii piyaq-quğisirut isrumatlai!aatun niğrutitun. ¹³Taamna akil!usriağigisigaat nagliksaaqsiupka!iğmiktigun atlanik iñunñik. Iliñisa kimmutigira-ğigaat pisu!iğruaqtiñ uvlugaluamiunniñ. Kanñusraağutau!hiñaqtut ilipsitñun niğiqataukamiñ ilipsitni, taqsraqtatun suli qilguliktun akun-napsitni, quviasruutigiplugu ukpiqsai!iqtiñ. ¹⁴Qiniqamitruñ ađnaq ik!itchakhutiñ sayuñayumarut nutqaummisilguit!ugu taatnasriq killuqsauñ. Ik!isaagniğaiç pitchiğiaqtuat iñuich killuliqi!iksrañat-nun. Iliñisa uummatinijich ađalatiqağniqsut kaviuqtau!iğmun. Iliñich taiyuaniq!uutikkaurut, suksraunğıqsagumaqtut. ¹⁵Suksraağniğaat nalaunqaruakuagiaq aasriiñ ulapnaaplutij. Iñuuniaqaqsirut iñuktun ati-likun Balaam iğniña Bosor-m, piqpaksriruq aki!iutaanik killuliqi!thum. ¹⁶Aglaan suakatakkauruq killuliqi!iğmigun. Uqatlai!aam natmaksivian nipliuti!ugu iñuum nipaaturut nutqaqtinnigaa sivuniksriqiri kinni-qağaluaqtuq. ¹⁷Tamatkua ilisautrit atriqaqtut nivvitatun imğilaamik suli taktugayauratun ađalatañatun anuğiq!uum. Tamatkua iñuich

Agaayyutim itqanaiyautiniġai iniksraġatnik taaqtuam taag̃niqsraġani isruksraitchuami. ¹⁸Ilinġich uqaqamiġ nipitusriplutiġ uqaġaqtut sumun atuġumiñaiġaatigun. Ik̃isaag̃uugaich pisugruaġutaagun timim pivaaġ-ġaġikunlu tamatkua salummaqtitlutitġ annaqqammisuat tamatkunakġa killukun iñuuniaqtuaniñ. ¹⁹Ilinġisa akiqsruqtuġuugaich iñuich atanniqsuqtiksraiñipluġich ilinġich savaktaag̃ruuġaġmiġ qaayuġnaqtuamun, atakkii iñuk aġalatittaqtuq qanusripayaamun akiiliraġaqtimiñun. ²⁰Iñuich annaaninġiqsut qaayuġnautaitiñiñ nunam iñuiñ ilitchuqsriġiġmiktigun atannaptiknik Anniqsuqtiptikniġlu Jesus Christ-mik. Uvvaami ilinġich ilġakkataag̃utitqikkumiġ tamatkunġa akiilipkaġutiġlu, isruksraġat pigiitlukkisiruq aullaġniiqqaalġimikniñ. ²¹Ilitchuġiġaluaqqaqġugu iñuuniaġiq nalaunġaruak̃ikun, iġuatlukkayaġniqsuq ilinġitni naluugaġumitruġ taamna iñuuniaġiq uumakġa tunutġiġiġmikniñ ipqitchuamik tillitmik qaisauruamik ilinġitñun. ²²Uvva atuumapkaġaat taimña nipliutaumaruaq, “Qipmim uttaqiraġigaa iġmi miġiakkani,” suli “Kuniaq iġġuanikkaġat utiġaqtuq maġġaġmun maġġiluktaġiaqhuni.”

Akiqsruutaa Atangum Agġiġniaġhan

3 ¹Piqpagikkamaan, ukua tuyuutit tugliġigaich tuyuutma ilipsitñun. Taapkuñnuuna tuyuutipkun itiqsaġukkipsi itqaqtilluġich tamatkua uqaugitikkatka iñuuniaquplusri ipqitchuakun. ²Ilipsitñun itqaġitqugitka sivuniksriqutauruat ipqitchuatigun sivuniksriqiritigun suli tillisauruat uvaptiknun atannaptikniñlu anniqsuqtiptikniñlu uqqaqtitigun. ³Kaġiqsiraksraġigiksi una sivullilulugu, mitautiksriuruat tikitkisirut ilipsitñun aqullig̃ni uvluni aġalatittuat pisuġiġruaġmiknun. Mitautiginiġaasri ⁴uqaqħutiġ, “Jesus-ġum akiqsruutigigaa agġitqinġiaġi. Naamimi imma? Taimakġaġa aapaavut [Christ-kun] tuqugaluqut, aglaan sua iluqani tamarra atlanġunġitchuq aullaġniilġataġhaniġaglaan nunam iñiqtaulhan.” ⁵Aglaan itqaġiyummatailġapiġaat una, Inġilġaan Agaayyutim iñiġaa uqaġhagun qilak suli nuna, aasrii nuna nunaġuqġugu imiġmiñ suli imikun, ⁶suli tamarrumuuna imikun nunaqqaq piyaqquqġugu uliqpaktitlugu. ⁷Taatnatuntuuq qilailġu nunalu pakma ittuat qaunaksriqatut Agaayyutim uqaġhagun piyaqquġniaġhanunaglaan ikniġmun. Taimanigun uvluni Agaayyutim atanniqsuġisigai iñuich agaayyutaitchuat aasriiñ piyaqquġluġich.

⁸Aglaan piqpagikkamaan, puuyuumanagu una, isrumaraqtugut atausriq uvlug pivikisilaanjanik suli 1,000 ukiut pivikpauraqaqtılaanjanik, aglaan Ataniġmi atiruk. ⁹Atangum sukaisaġutiginġitchaa immiumasraqamiġ akiqsruutigikkani, iñuich ilaġich sukaiñniġiġaluaġaqtut. Aglaan anuqsrutigaasri, atakkii piyummatiginġitchaa kiñaunniñ piyaqququlugu, aglaan iluqaisa mumiqugaluġai killuqsautmikniñ Agaayyutmun.

¹⁰Aglaan uvlua Atanguruam tikitkisuruq nigiiļautiluni aggiļhatun tigliņniaqtim. Taivrurmani qilaich piigisirut qukiġñaqtuamik tusraġnaqhutiņ suli qaummatit qilaņmiittuat siqumitkisirut iknikun suli nuna ikiniaqtuq supayaatlu nunamiittuat. ¹¹Iluqaġmiņ tamatkua sut piyaqquġumaaqmata taatnatun, qanutchimigli iņuuniaġiaqtuksrauniqpisi? Iņuuniaqtuksraurusri ipqillapiāġusri suli agaayyutikuāġusri supayaakun, ¹²utaqqilugu Agaayyutim uvlua tikitchumaaqtuaq suli pisuqtilaapsitņi tikiumapkaġnaġiaġiaġlugu taimņa uvluq. Taivrurmani uvlumi ikniġum uunallapiaqtuam qilaich piyaqquġisigai suli qaummatit aukkisigai. ¹³Aglaan utaqqigivut Agaayyutim akiqsruutigikkaņi, itnaami, nigiuġaqatugut nutaanik qilaņnik suli nutaamik nunamik iņuuviksraņatnik nalaunņasripkakauplutiņ iņuiġ tupiksriuat Agaayyutmik.

¹⁴Taatnamik piqpagikkamaaņ, utaqqisiuņ taamna uvluq. Pisuqtilaapsitņi iņuuniaġitġi taqsraqtaiļaaķun puyiļuktautaiļaaķun sivuġaani Agaayyutim suli qiņuiņņaaķun. ¹⁵Isrummatigisiuņ anuqsruļlapiatġa atannapta kaņiqsimalugu anniqsuqriļġa uvaptiknik. Taatnatuntuuq piqpagiplugu aniqatiupta Paul-ņum aglakmigaasri puqitukun Agaayyutim qaisaņagun. ¹⁶Iluqaņitņi tuyuqtuutmiņi uqautigipmigai tamatkua sut. Uqaņiņ iļaņiġ kaņiqsilġunaitġaluaqtut. Aasriiņ iņuiġ naluruat payaņaiqsimaġġuatlu qipitġiġiņiqsut Paul-ņum tuyuqtuutaiņik suliunniiņ atlanik uqatġiņik Agaayyutim. Taamna pisigiplugu Agaayyutim piyaqquġniaġai.

¹⁷Iļipsiasriiņ piqpagikkamaaņ, tamatkua sut iļitġuġikkaasri sivuani qaunatqiaġiksigik. Taatnaņġitġupsi sivullikkauviaqmiusri killukuāġutiņisigun maligutġiġiņġitġuat. Aasriiļi qaunagiyumagiksi paallāņiļiksraqsġi payaņaiqsimmavigikkapsitņi. ¹⁸Aglaan nausraiņāġitġi iļuaqqutrisaagun iļitġuġimmaāġiksisaiņāġlugu Ataniqput anniqsuqtigikkaqputlu Jesus Christ. Ilaanun illi kamaun pakma suli qaņavak taimuņa. Taatnatuq.

Sivulliich Tuyuutai John-ŋum

Uqalıq İnuunaqtuaq

1 ¹Aglaktuŋa ilipsitñun Jesus-mik taiyuutiliŋmik uqatıgmik. Taamna iñuk Jesus qaitchiraqtuq iñuuliŋmik inniqsuamik aullaŋniıiŋmiñaglaan. Taamna tusaagikput qıñıqıugulu suli tautukıugulu aksiapluguunniñ. ²Taamna iñuk qaitchiruaq nutaamik iñuuliŋmik tautuŋnaqsipman qıñıguraaqsiñiaŋikput. Sagviqqaaqman iŋmiñik uvaptiknun uqautiaqsigipsi Agaayyutitŋaqtauruakun iñuulikun inniqsuakun aapami aullaŋniıiŋmiñ. ³Tamanna qıñikkaqput suli tusaaplugu uqagipmıgikput ilipsitñun, ilaliutitqugaluahusi piqatigilugik Aapauruaŋlu suli İŋniŋalu Jesus Christ taatnatuntuuq uvagut piqatıqatmatun iliniknik. ⁴Taatnaqhuta aglaaqsirugut ilipsitñun iñuuliŋmik ilitchuŋitquplugu Jesus. Taatnaŋuta quviatchallapiaŋisirugut.

Agaayyun Qaummatauruq

⁵Uvvauna uqalıq uvagut tusaananiikkaqput Agaayyutim İŋniŋaniñ aasiiñ quliaqtuaŋigikput ilipsitñun, itnaipliŋlugu, Agaayyun qaumaupluni suli ilaani taaqtuanjitchuq suuramikunniñ. ⁶Iñuk uqaqami piqataunipluni Agaayyutmi killuqsaqtautıgalugu, taatnasiq iñuk sagluqsruŋaqtuq piqataunıtluni Agaayyutmi killulıqıtuiñaqhunıki. Taatnaipliŋlugu atrıŋurugut iñuktıtun taaqtuami pisuktuatıtun. ⁷Iñuuniagupta piqatauluta Agaayyutmi piqatıgiiksilluta avatmun, taatnaipliŋlugu atrıŋurugut iñuktıtun qaumami pisuktuatun. Uvvaasiiñ salummaŋaatıgıt killuqsapayaaniñ, atakkıi Agaayyutim İŋniŋa Jesus tuqqutaupluni maqipkaŋlugu augıkkani uvaptiknun. ⁸Nipliakapta uvagut killuqsagumiñaitluta ukpiqsagaqtugut uvaptıknik. Taatnaqapta ilısiŋanjitchugut Agaayyutim ilumutuulhanik. ⁹Quliaŋıgıaptıgı Agaayyutmun killuqsagınluta ilaan natqıgutıniagaatıgıt nalaunŋaiŋıpayaaptıknik, atakkıi ilaa tunıqsımaruq nalaunŋaruŋupluni suraŋalıpayaagımiñi. ¹⁰Agaayyun nipliısuq killuqsagınluta aglaan

nipliakapta killuqsatlaitluta uqağigikput Agaayyun saglutuniplugu, tavraasiñ Agaayyutim uqağhagun iñuunianitluta.

Christ Uqapsaagutrikput

2 ¹Iłauraamaan, aglaaqsiruja ilipsitñun killuqsaqunjtikaluaqhusi. Aglaan kiñapayaaq killuqsaqnikpan piqaqtugut uqapsaagutrikrap-tiknik Aapamun. Taamna Jesus Christ killuqsasqsimaitchuaq. ²Taamna tuqukami sannigutami aatchuutigirug inmiñik piqutigipluta, taavrumunnaqlugu piigai killuutivut sulit killuqsautinjich iluqatin iñuich nanipayaaq.

³Taatnaqhuta tupigiguptigik Agaayyutim tillisai, nalupqisukkumiñaitchugut ilisimatilaaptiknik ilaanik. ⁴Iñuk nipliqman ilisimaniplugu Agaayyun aglaan tupiginitlugu ilaan tillisaa sagluqsruğaqtuq. Taatnasiq iñuk ilisimanitchuq ilumutuuruamik. ⁵Kisupayaaq tupiksripman Agaayyutim niplutaanik ilaan piqpagiragigaa Agaayyun atakkii ilitchuqsuirug Agaayyutitnaqtauruamik piqpaksriğimik. Tupiksriguptaasiñ Agaayyutim nalupqinaigikput atausiñjuqtillaaput ilaani. ⁶Kisupayaaq nipliqami iñuuniağniłuni atausiñjuqatigimaaqlugu Agaayyun iñuuniaqtuksraurug ataramik Jesus Christ-ñum iñuuniałhatun.

Nutauruaq Iñuuniaqurrun

⁷Iłauraamaan, tuyuqañitchuja ilipsitñun nutaamik tillitmik aglaan utuqqağmik inñaniktuamik taimakñaaglaan. Taamna tilliñ ilisimakaqsi tusaalłapsitñiñaglaan. ⁸Uvva taamna tilliñ tuyuutigikkaga ilipsitñun nutaanupmiuq. Iñuich ilitchuğigaat taatnasiq piqpaksriğiq Christ-ñum iñuuniałhagun ilipsiłuami iñuuniałapsigun, atakkii taaqtuaq qaaniqsaiñaqtuq aasiñ ilumun qauma qaummağiksirug. ⁹Iñuk nipliakami qaumamiinnipluni uumiksriuraagutigalugu ukpiqtuaqatiuniñik tavra kañigruaqtana simminitchuq—taaqtuamiittuq sivuanisun. Iñuuniagaqsilgitchaqtuq killuliquipluni. ¹⁰Aglaan iñuum nakuagikamigich ukpiqtuaqatiuni qaumamiittaqtuq, iñuuniałhani sumunniñ paasaqtit-tagumiñaitchaa. ¹¹Aglaan iñuk uumiksrikami ukpiqtuaqatiuniñik ilaa taaqtuami ittuq, pisukhuni taagmi. Kiisaimma-tai qanutnamuqausiksraigagivug atakkii taaqtuam qiniłguiliplugu.

¹²Qitungamaan, taatnaqluja aglaktuja iluqapsitñun, atakkii Agaayyutim natqigutigai pigiiłiqutisi Jesus Christ savaaqalagun.

¹³Aglaktuja ilipsitñun utuqqanaanun atakkii ilisimaaniklugu Agaayyun taimña inñaniktuag aullağniłhaniñaglaan. Aglaktuja ilipsitñun nukatpianun

atakkii akiiligiiksi Tuunġaq pigiitчуapayaam aullaġniiraa.

14 Aglaktunġa ilipsitnun, ililġaanun,

atakkii ilisimaaniklġugu Aapauruaq.

Aglaktunġa ilipsitnun utuqqanaanun ilisimaaniktuanun

taivrumiġa inġaniktuamik aullaġniiġhaniġġlaan.

Aglaktunġa ilipsitnun nukatpianun sanġjiruanun

tuniqsimaruanun Agaayyutim uqałhanun ittuanun ilipsitni.

Taavrumuuna akiiligiiksi pigiitчуapayaaq,

Tuunġauruq taamna.

15 Kaviuġinagich suoramik unniin ilitqusiat nunam iġnuġisa. Atakkii iġnuum kaviuġikpagu taamna ilitqusiq piqpagiyumiġaitkaa Agaayyun.

16 Suami taavruma ilitqutchim ilagivaun? Kaġiġruaqtam kaviuġikkana,

sut iġnuich qiġnikkanġisa piġnġaktaagisuklġugu, sulii supayaat mattumani

nunami iġnuich kamasaaġutigikkanaġich—taatnasiq iluaqnaġitkaluaqtuq

Agaayyutim irrusiani. 17 Taamna ilitqusiat iġnuġisa nunam sulii kaviuġik-

kanġilġu piġgumaagtut. Aglaan iġnuuk tupiksriuaq Agaayyutim pisułhanik

iġnuutuinaqtuq Agaayyutmi.

Akiililġisuqti Christ-mun

18 Ilauraamaanġ, piviksram isua tikitchumaaqtuq. Tusaamagiksi akiililġisuqtaa Christ agġiqsaġumanipluġu. Aasiiġ ilitchuġigikput iġnugiaktuat

akiililġisuqtaai Christ agġianiksimanipluġich. Taatnamik ilisimarugut

piviksram isua qallisilaananik. 19 Tamatkua akiililġisuqtaai Christ unniin

piqataugaluagtuat uvaptikni ilaliutillapiaġitkaluaġnaġmiġ, taatnaqhutinġ

aullaġniqsut uvaptikni. Tuniqsimagaluagumiġ Agaayyutmun akiililġi-

liqsuiġnayaitchut Christ-mik, aasiiġ nayuġayaġaatigut. Unitnġamisigut

nalupqinaisitkaat sumiunniin piqataunġiġitġ uvaptikni. 20 Aglaan iluqasi,

ilumutuulġiq ilisimagiksi, atakki Christ-ġum qaitchiġiġaasi ilitqusiġmiġnik.

21 Aglaktunġa ilipsitnun naluruagilusi ilumutuuruuġiġmik aglaan ilisimagi-

ġa ilitchuġianikkaluuġiqsi taavrumiġa aasiiġ ilisimapmiġiksi sagluturuuq

ilagiġitkaa ilumutuuruam. 22 Kiġnali sagluturuuġuniqpa? Kisupayaaq pii-

laaqaqtuq Jesus-mik Christ-ġunipluġu (“Christ” itnautauruq, Agaayyutim

tuyuġikkana anniqsuutiksraupluġu uvaptiknun). Taatnaqtuq taamna

akiililġisuqtauruq Christ-mik, aasiiġ ayyaklġugik Aapauruaġlu Iġnġiġalu.

23 Kiġnapayaaq pii-laaqaqtuq Iġnġiġuruamik piqatauyumiġaitchuq taavruma

Aapanani; kisupayaaqaasiiġ uqaqtuq ukpiġiniġlu Iġnġiġuruq taamna

piqataullapiaqtuq taavruma Aapanani. 24 Aglaan ilipsi, ukpiqsrituiġaġit-

chi tupiksriġsriġlu tusaakkapsitnġik aullaġniiġhaniġ ukpiqsriqqaalġpsi.

Taatnaġupsi atausiġnuumaniaqtusi Iġnġiġmiġlu Aapauruamiġlu. 25 Itqaġluġu

Christ nipliutigikkana uvaptiknun, “Piqataulġapsiġun Aapami qaitchigi-

ġipsi iġnuuġiġmik Agaayyutitnaqtauruamik.”

²⁶Piruksraukama aglaktuŋa ilipsitñun tamatkunuuna uqaqtuanik ilisautraunipluŋ. Ilumun akilliŋiqsuqtaurut Christ-mik qanuŋviiqsitchi-ñiaqhutiŋ ilipsitñik. ²⁷Aglaan ilipsitñun Christ qaitchiñiqsuq Irrusiŋmiñik nayuutiruamik ilipsitñi. Taatnamik ilipsi inuqsraŋitchusi atlamik ilisautrimik, atakkii Christ-ŋum Irrusian ilisautigaasi supayaanik, aasiñ ilitchuŋipkautaa ilumutuuruq. Iñuuniaqatigiigitchi Christ-mi.

²⁸Ki, qitungamaaŋ, iñuuniaqatigiigitchi ilaani. Taatnaŋupta tatavrualanayaitchugut tikitpan suli kanŋusukkayaitchugut sivuŋaani aggiqpan. ²⁹Ilisimaplugu Christ-ŋum killuqsasimaiŋaŋulha nalupqiginiŋchiksi taamna nalaunŋarualiqiruaq Agaayyutmun qitungaŋitilaŋa.

Agaayyutim Qitungai

3 ¹Uvvaami, qanutunaglaan Aapam piqpagivaitluta! Piqpaksriŋha uvaptiknun kamanaqpaŋitluni taiyuutiqaŋaatigut qitungaŋiŋik, ilumun ilaan qitungaŋillapaŋaatigut. Aglaan iñuich akitñaqtuiruat Agaayyutmik kanjisiŋitkaatigut atakkii Aapauruaq ilitchuŋimaitlugu. ²Iŋauraamaaŋ, Agaayyutim qitungaŋiliutianikkaatigut. Iŋisimaŋitkikputsuli qanutchiuluta ilijisraqpup, aglaan sagviqpan ilaatun iligisirugut, atakkii ilaa qiniŋisigikput kanjisiŋilugulu irrusipiana. ³Taatnamik, kisupayaaq niŋiugaqaqtuaq Christ-ŋum sagviŋisraŋanik ipqiniŋiuraŋaqtuq atakkii ilisimaplugu Christ-ŋum ipqisilaŋa.

⁴Iñupayaaq killuqsaqtuq atuiruq atiruamik tupiksritlaitchuam atuŋaŋikkaniŋik. Iñuk killuqsaqami ayairaqtuq Agaayyutmik navgipluni iñuuniaqurrutaanik. ⁵Uvvasuliuna ilisimagiksi Christ-ŋum iñuŋulha piigityaqhuni killuqsautipayaanik. Killuqsagumiñaitchuq atakkii killuutaitluni. ⁶Taatnamik, kisupayaaq atausiŋŋuqatausimaruq Christ-mi killuqsaqtaŋitchuq. Aglaan killuqsaqtuam kanjisiŋimaitcha ilitchuŋisimaitlugu Christ qaŋaunniñ. ⁷Iŋauraamaaŋ, iñuŋmun ukpiqsagtitnasi. Iñuk atuiruaq nalaunŋaruamik nalaunŋaruaruq Christ-tun killuqsasimaiŋaŋuruatun. ⁸Iñuk killuqsaqtaqtuaq tuunŋaŋaŋtauruq atakkii Tuunŋaq killuliqiniqsuq aullaŋniŋhaniŋaglaan. Pakma Iŋniŋa Agaayyutim aggiŋiqsuq piyaqquŋiaqlugu iluqaan Tuunŋaum savaaŋikkaŋa. ⁹Kisupayaaq Agaayyutim qitungaŋiliutikkaŋa killuqsaqtaŋitchuq atakkii Agaayyutim qaitchisimaaqlugu iñuuhigmiñik. Iñuk taamna killuqsaqtaŋumiñaitchuq atakkii Agaayyutitŋaŋtauruq. ¹⁰Tavrakii ilisimagiksi atlakaŋiŋisilaŋak qitungaiŋ Agaayyutim suli qitungaiŋ Tuunŋaum taavrumuuna, iñupayaaq killuqsaqtaqtuaq suli piqpaksriŋitchuaq ukpiqtuaqatiumiñik Agaayyutitŋaŋtaunitchuq.

Piqpakkutititchi Avatmun

¹¹Uqaŋhi Agaayyutim inniqsuat aullaŋniŋhaniŋaglaan tusaamak-kapsilu uqautigaatigut piqpakkutitqupluta avatmun. ¹²Ilisimagikput

Cain piqpaksriñitluni Abel-mik nukatchiağmiñik, taatnaqlugu iñuaqtağigaa atakkii tuunğaqñaqtaupluni ilaa. Suvaata tuqqutpaun? Ilaan savaağikkañi pigiitlutinj. Aglaan Abel nalaunñaniqsuq taatnamik ilaan savaağikkañi nakuuplutinj. Ittuksrauyumiñaitchugut Cain-tun. ¹³Ukpiqtuaqatmaan, quviğusukkasi iñuich akitñaqtuiruat Agaayyutmik uumigikpasi. ¹⁴Piqpagikaptigik ukpiqtuaqatiuvut ilisimagikput annautrautilaaqput. Akililıqsuikapta Agaayyutmik atriqaqtugut tuqunjaruatun aglaan annautraupluta pakma iñuutlasirugut Agaayyutikun. İñupayaaq piqpaksriñitchuaq ukpiqtuaqatiumiñik tuqunjaruqsuli piqataunjitluni Agaayyutmi. ¹⁵Kisupayaaq uumiksriuaq ukpiqtuaqatiumiñik tuunğaqñaqtauruq, ilaa iñuaqtuqtaupluni uummatmiñi. İlisimapmigiksi iñuaqtuqti piqagumiñaiñiñiplugu iñuuhıgmik Agaayyutitñaqtauruamik. ¹⁶Christ tuqqutikamisigut taavrumuunnaqlugu kañiqsipkağaatigut piqpaksriñhum suutilaanjanik. Taatnaqhuta tuqqutisugaaqtaksrağipmigi-vut ukpiqtuaqatiuvut. ¹⁷Uvvaasiñ iñuk umialgutiqagumi inuqsriunjitluni suni aasrii ilitchuğiplugu aniqatiuni inuqsriuqtuaq suli ikayunjitkumiun inuqsriuqtuaq, ilmun piqpaksriñitchuq Agaayyun piqpaksripmatun. ¹⁸İlauraamaan, piqpaksriñata uqałhiñakun aglaan piqpaksrisa savaağikkaptigunlu ilumutuuruakunlu.

Taluqsrautairrun Sivugaani Agaayyutim

¹⁹Piqpaksrigupta taatna ilisimagisigikput pigitilaaqput ilmun Agaayyutmun. Taatnaqhuta tutqiksut uummativut Agaayyutmi iqsisailaakun. ²⁰Qakugupayaaq uummatipta ihuilıuqtitkaqsikpatigut tunjaruksraurugut Agaayyutmun atakkii Agaayyun kamanatluktug uummatiptikniñ, aasiñ ilaan ilisimagaa supayaaq. ²¹İlauraamaan, pasikkutmik piitkupta uummatiptikni tavra taluqsrautairrutiqagtugut sivugaani Agaayyutim, ²²aasiñ qanumipayaaq iniqsrugupta supayaa-nik akuqtuigisirugut ilaaniñ apiqsruağikkaptiknik atakkii tupigiplugich tillisai suli atuqlugu quyagikkaña. ²³Aasiñ taamna Agaayyutim tillisigigaa, tunjaluta İğniğmiñun Jesus Christ-mun suli piqpakkutiluta avatmun, kamagilugu Christ-ñum tillisaa uvaptiknun. ²⁴İluqağmiñ tupiksriuat Agaayyutim tillisaiñik atausiññuqatigimaagaat Agaayyun, aasiñ Agaayyun piqataupluni ilinjitni. Nalupqiginitchikput Agaayyutim nayuutılha uvaptikni atakkii qaitlugu irrusiñi uvaptiknun.

Irrusia Agaayyutim suli Tanjigılaaq Irrusiq

4 ¹İlauraamaan, iñugiaktuat tanjigıliqiruat ilisautrit siamitut napmupayaaq. Taatnamik tunjaviginagu iñupayaaq uqaqtuaq Agaayyutim irrusiagun nipliğnipluni, aglaan uuktuaglugu Agaayyutitñaqtaugaluaqmagaan. ²Uumuuna nalupqiginitchiksi

Agaayyutim irrusia, Iñupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqaqtuaq Jesus Christ timiqaqtilaananiq piqaqtuq Agaayyutitnaqtauruamik irrutchimik. ³Kisupayaaq uqaqangitchuaq nalupqinaiqhuni Christ-mik taatna piqangitchuq Agaayyutitnaqtauruamik irrutchimik. Taamna irrusigigaa akilililqisuqtauruam Christ-mun. Tusaanigiksi taavruma agqiqaqumalha naagaunniñ ilaa imma nayuutianiktuq iñuñni nanipayaaq.

⁴Iłauraamaan, pigigaasi Agaayyutim aasiñ akiilianikkisi tamatkua tanjigilqirit, atakkii Agaayyun ittuq ilipsitni kamanatluktuanuruq tanjigilqiriniñ. ⁵Tanjigilqirit tuungaqaqtaurut. Taatnakii uqaqigaat sutigun akitnaqtuiruat Agaayyutmik. Iñuittuuq tuungaqaqtaupmiruat naalaq-nipmiragigaich. ⁶Aglaan uvagut Agaayyutim pigigaatigut. Tamatkua piqatauruat Agaayyutmi naalaqnigaatigut. Uqautigikkaqput suñjil-lapaqaluaqtuq iñuñni qitunqaginqisañni Agaayyutim. Taavrumuuna ilitchuqiniagivut iñuich malikpatruñ ilumutuuliq naagaqaa malikpatruñ killiqitq.

Agaayyun Piqpaksriñhuruq

⁷Iłauraamaan, piqqakkutisa avatmun atakkii Agaayyutim ilisautipluta piqpaksriñigmik aasiñ kisupayaaq taatnatun piqqakutiqaqtuaq qitunqagigaa Agaayyutim ilisimaanikhuni lu ilaanik. ⁸Iñuk piqpaksriñitchuaq ilitchuqsrismaitchuq Agaayyutmik atakkii Agaayyun piqpaksriñhuruq. ⁹Agaayyutim urriqsuqniqaa qanutunaglaan piqpaksrisilaani uvaptiknik tuyugikamiuñ nunamun Iqñituałuni atrinilaq iñuutqupluta ilaagun. ¹⁰Qanuutaupiaqtilaana piqpaksriñhum uvva, taimani uvagut piqpaginikaluagikput Agaayyun, aglaan Ilaan urriqsuqniqaa piqpaksriñi uvaptiknik tuyugikamiuñ Iqñituałuni piquplugich killuqsautivut tuquqimigun qinuiqsitlugu Agaayyun. ¹¹Iłauraamaan, Agaayyutim piqpagivaitluta, uvaguttuuq piqqakutiruksrauniqsugut avatmun taatniililugu. ¹²Iñuum sumiunniñ Agaayyun qininqanjitchaa. Piqqakutigupta avatmun Agaayyun iñuuruq uvaptikni aasiñ ilisautipluta piqpaksritqupluta atlanik ilaa piqpaksripmatun iñuñnik.

¹³Nalupqiginitchikput atausiñquqatigitilaana Agaayyun suli ilaa iñuutilaananiq uvaptikni, atakkii ilaan irrusiñni inillaklugu uvaptiknun. ¹⁴Uvvasuliuna Aapauruaq tuyuqagniqsuq Iqñituamiñik anniqsuqtiksrauplugu iñupayaanun, aasiñ qinigikput ilisimaraupluta.

¹⁵Kisupayaaq uqautigumiuñ nalupqinaiglugu Jesus Iqñiginiñlugu Agaayyutmun, tavra Agaayyun iñuuruq ilaani aasiñ ilaa atausiñquumapluni Agaayyutmi. ¹⁶Uvagut ilitchuqigikput ukpigiplugulu piqpaktana Agaayyutim uvaptiknun.

Agaayyun piqpaktauruq. Taamna piqpaksriuruq atausiñquqsimaruaq Agaayyutmi suli Agaayyun ilaani. ¹⁷Taatnatun iñuuniaqapta piqpaksri-

rugut Agaayyun piqpaksripmatun, aasiin attaqsrautiqagumiñaitchugut uvluani atanniiñhum, atakkii iñuuliqput atrigigaa iñuuniañhan Christ-ñum mattumani nunami. ¹⁸Iñuk piqpaksriruaq attaqsrāgumiñaitchuq. Piqpaksrigupta Agaayyun piqpaksripmatun ilaa talugiyumiñaitchikput. Iñuk iqsiruaq ilaanik piqpaksriñgitchuqsuli Agaayyun piqpaksripmatun, atakkii iqsisiqaqtuqsuli Agaayyutmun anasiññuqsagisiñipluni.

¹⁹Piqpagigikput, atakkii Agaayyutim piqpagiqqaagaatigut. ²⁰Iñuk nipliğumi piqpaksriñiluni Agaayyutmik aasiin uumiksriñluni ukpiqtuaqatmiñik ilaa sagluruq. Itniittuq: iñuk piqpaksriñitñami ukpiqtuaqatiumiñik qiñitlakkagmiñik piqpaksritłasiyumiñaitchuq Agaayyutmik qiñit-laisağmiñik. ²¹Tillisiusiaqput Christ-miñ [aasiin taatnatun ilaan iñuuniaqugaatigut], iñuk piqpaksrikami Agaayyutmik piqpaksriruksraupmiuqtuuq ukpiqtuaqatiumiñik.

Akimaruąurut

5 ¹Iñupayaaq ukpiqsiruaq Jesus Christ-ñutilaanjanik Agaayyutim qitunğagigaa. Taatnaqhuta piqpaksrigupta Aapartiknik piqpaksrirusuttuuq ukpiqtuaqatiuptiknik. ²Piqpaksrikapta Agaayyutmik tupiksrikaptalu tillisaiñik ilisimanaqtuq piqpaksriñiqput Agaayyutim qitunğaiñik. ³Piqpaksrikapta Agaayyutmik uvagut tupiksirusugut tillisaiñik, aasiin tupiksriñiqput tillisaiñik sakiqnañitchuq, ⁴atakkii qitunğapayaaña Agaayyutim akimatlasirugun nunam iñuñisa ilitqusianiñ. Aasiin akimatlasirugut ukpiqsrituiñañiptigun [Jesus-mik]. ⁵Kiñaasiin akimatlasiva tuunğaqnaqtauruaniñ suli pigiitчуam kaviugikkapayaañaniñ? Iñuk taamna kisimi ukpiqsiruaq añutim Jesus-ñum Iğñiğutilaanjanik Agaayyutmun.

Iłisimaraurat Jesus Christ-kun

⁶⁻⁸Aasiin nalupqiginitchikput ilaa Agaayyutmun Iğñiğitilaaña atakkii piqaqtut piņasunik ilisimarauruanik. Jesus paptaakkaupman imiğmik suli maqipkağaluqatitnagu augikkani tuqukami, Agaayyun nipliğñiqsuq qilañmiñ Jesus Iğñiğiniplugu. Taatnatun Agaayyutim irrusiaptuuq ilumutuuruuq ilisimaraupmiuq taavruma ilumun Iğñiğitilaajanik. Ilaa ilisimarauruq imikunlu aukunlu suli Agaayyutim irrusiagun, aasiin taapkua piņasut atirut ilisimarauiğmikni. ⁹Iñuich ilisimaraupmata akuqtuğagigivut, naagaqaa Agaayyutim ilisimaraunulha ukpiqnatluktuq atakkii piņasuurautigun nipliqsuq ilumutuuplugu Jesus Iğñiğitilaajanik. ¹⁰Kisupayaaq ukpiqsiruaq Agaayyutim uqañhanik Iğñiğmigun ilisimagaa uummatmiñi taavruma ilumutuutilaaña. Kisupayaam ukpiqsriñitchuam taavrumiña ilumutuuiğmik uqagipiğaa Agaayyun saglutuniplugu, atakkii tunñañitluni Agaayyutim ilisimaraulhanun Iğñiğmigun.

¹¹Agaayyutim ilisimapkagaatigut taavrumiņa itnaqhuni: Agaayyutim qaisaņa uvaptiknun iñuulıq Agaayyutitıtaqtauruq, aasiñ taatnasıq iñuulıq Iğñiņaniittuq. ¹²Kisupayaaq iñuuqatıqtaqtuq Iğñiņanik Agaayyutim iñuułıqtaqtuq ilaani Agaayyutitıtaqtauruamik. Kisupayaaq iñuuqatıqanıtıchuaq Iğñiğuruamik iñuuyumiñaitıchuğguuq.

Iñuulıq Isuitıchuaq

¹³Tuyuqtıņa taapkuniņa ilipsitñun ukpiqtuanun Iğñiņagun Agaayyutim nalupqınaitquplusi piqaaniktilaapsitñik iñuulıgımk Agaayyutitıtaqtauruamik. ¹⁴Una pisigıplugu ukpiğillapiagıkput Agaayyun inıqsruqapta supayaamik pisulıhagun tusaaragııha uvaptıknik. ¹⁵Iıtıchuğıpluguasiıñ tusaaragııha inıqsrupayaaqapta tavra ilisimapiagıkput qaisaqaanııha uvaptiknun inıqsruagıkkaptıknik ilaaniñ. ¹⁶Kisupayaam qıñiğumiıñ ukpiqtuaqatni killuqsagılgugu taamna tuqułıgmuunıtıkaluaıñaan, ki inıqsruutilııñ Agaayyutmun. Taatnağuni ukpiqtuaqataa iñuugısrıuq, atakkii killuqsautai tuqułıgmuunıtılutıñ. Aglaan killuqsalıq itmiuqtuuq tuqułıgmun ittuaq, aasiñ uqautıgıpsi inıqsruutıgıtquñıtılgugu taamna Agaayyutmun. ¹⁷Iluqani killulıqııq killuqsautauruq, aglaan killuqsautıpayaat tuqułıgmun inğitmiut.

¹⁸Ilisimagıkput kiñapayaaq qıtungagıliutıkkarıņa Agaayyutim killuqsaaqıtılaisılaarıņa atakkii Iğñiņan Agaayyutim tugluaqsımaragıgaa, aasiñ Tuungaum atniğumiñaitıchaa kinniyumiñaitılgulu. ¹⁹Ilisimagıkput qıtungagıtilaaqput Agaayyutmun, aasiñ ilisimagıkputtuq atlat iñuıch mattumani nunami pıgıtılaarıjat Tuungagımun sulı ilaan kinnıplugıch ilıñıch. ²⁰Ilisimagıkputtuq Iğñiğıkkarıņan Agaayyutim agııanııha, aasiñ ilaan karıqsıpkagaatıgıt ilaanik ilumutuuruamik. Atausıñıuqsımarugut ilaanun ilumutuuruamun, Iğñiņanunlu Jesus Christ-mun. Ilaa Agaayyutaullapiaqtuq sulı iñuulıhuruq isuitıchuaq. ²¹Iłauraamaarıñ, agaayyutıqası agaayyutıñıuanı.

Tugliat Tuyuutaiñ John-ɲum

---

¹Uvaña John ukpiqtuaɲuruat qaukɲinich, tuyuqtuɲa aɲnamun Agaayyutim piksraqtaagikkanaun suli qitungaɲiñun piqpagikkamnun ilumun. Uvañañiñaunitchuɲa piqpaksriruanaa, aglaantuq iluqatiɲ tamatkua ilisimaruat ilumutuuruamik piqpagipmigaasi. ²Piqutigiplugu ilumutuuruuq uvaptikni ittuaq suli itkisipluni qaɲapak taimuɲa. ³Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Jesus Christ Aapam Iɲñiɲan iħuaqqutillaɲniagiłisik suli ilunɲugilusik tutqiksiłutigli ilumutuuruakun suli piqpaksriłikun.

Iłumutuulıglu Piqpakkunlu

⁴Uvaña quviatchallapiaqtuɲa atakkii ilitchugigiga ilaɲich qitungavich iñuuniaħhat ilumutuuruakun, malıgutlugu Agaayyutim Aapauruam tillisaa uvaptiknun. ⁵Aasiñ, aɲnaaq, aglaɲitchuɲa nutaamik tillitmik ilipnun aglaan taavrumiɲa pigikkaptiknik aullaɲniłhaniñaglaan. Inıgikpiñ uumiɲa, uvagut piqpakkutiruksraurugut avatmun. ⁶Taamna piqpaksriłıq uqautigikkaɲa itnautauruq: Iñuuniaqtuksraurusi tupiksriłikun Agaayyutim tillisaiñik tusaakkap-sitñik aullaɲniłhaniñaglaan. Atakkii ilaan tiligaatigut iñuuniaqupluta piqpaktakun.

⁷Iñugiaktuat kinnirit tikitchut iñupayaanun uqaqaqtuat nalupqinaiqhu-tiɲ Jesus Christ-mik timiqaɲiñiñiplugu. Taatnatchich iñuich kinniraurut suli akilıłıqsuqtaurut Christ-mi. ⁸Qaunagisitchi ilinıtñiñ. Tavra tammai-ɲitchumaiksi savaagikkaqsi aasiñ Agaayyutim akilıgisigaasi inuɲaiğlugu. ⁹Kisupayaaq simmiiruaq ilisauttutaiñik Christ-ɲum piqataunitchuq Agaayyutmi. Taamnaasiñ tupiksriuruaq ilisauttutaiñik Christ-ɲum piqatauruq Aapauruamiłu suli Iɲñıguruami. ¹⁰Kiñaliqaa utlautikpan ilipsitñun qulıaqtuaqaɲiłluni Christ-ɲum ilisauttutaiñik tukkuliqñagu tupiqnun naagaqaa ilaliñagu. ¹¹Atakkii kisupayaam pağlagumiunı kinniri piqasiqñiagaa pıgiitchuakun savaaɲagun.

Aqulliich Iłammiuġutit

¹²Uqaksraukkagałuaqtuġa aglaan uqautigisuġitkitka ukunuuna tuyuutitigun, aglaan taamuġaġuktuġa ilipnun uqaqatigilutinaasii. Quviasuutigillapiagayaġikpuk. ¹³Qitungaġisa aġnam aniqatvich Agaayyutim piksraqtaagikkaġiñ tuyuġaatin nayaanġaġmik.

Piᅇayuaᅇ Tuᅇuutai John-ᅇum

---

¹Uᅇaᅇa John ukpiqtuaᅇuruat qauᅇᅇiᅇich, tuᅇuqtuᅇa uumuᅇa Gaius-mun piᅇpagiᅇakkamnun. ²Iᅇlauraamaaᅇ, agaayyutigiᅇpiᅇ supayaaq iᅇuaquᅇlugu ilipni atniᅇᅇaᅇuᅇiᅇᅇlutinlu. Iᅇisimagiga iᅇuaqtilaan irrutchip-kun. ³Quᅇiasuᅇpauraqtuᅇa iᅇaᅇich aniaᅇatiut tikitchuat uᅇautipmatᅇa ilipniᅇ iluᅇnaullapiᅇᅇniᅇᅇlutin Agaayyutmun sulᅇ iᅇuuniaᅇᅇniᅇᅇlutin iᅇu-mutuuruakun. ⁴Quᅇiatᅇhaktillapiᅇᅇaatᅇa sumipayaaq tusaakᅇkiᅇh qitunᅇatka iᅇuuniaᅇᅇniᅇᅇᅇᅇich iᅇumutuuruakun.

Gaius Nanaᅇusiaᅇaᅇtuᅇ

⁵Iᅇlannamaaᅇ, tuniᅇqsimmatrirutin savautrikaviᅇh aniaᅇatiuniᅇ, suᅇa-luk iᅇlauruanik. ⁶Uᅇautigillautagaat ukpiqtuaᅇuruat iᅇuaᅇuᅇtriᅇiᅇiᅇ. Piᅇᅇlautaᅇᅇniaᅇtutin qaisaksraᅇaᅇuᅇviᅇh inuᅇiᅇkkaᅇatniᅇ iᅇlauniᅇatni. Quᅇaliᅇiᅇaᅇiᅇksi Agaayyun taatnaᅇuᅇpsi. ⁷Atakkii piᅇqutigiᅇlugu Christ aullaᅇtut akuᅇtuisuᅇaᅇatiᅇ iᅇayuutmiᅇ Jew-ᅇuᅇiᅇtᅇuaniᅇ. ⁸Uᅇaᅇuᅇt ukpiqtuaᅇuᅇt iᅇayuᅇtaksraᅇiᅇiᅇvut taapᅇua iᅇlaupᅇlutiᅇ agaayuliᅇsiᅇt, sava-qatauyumaᅇutli siamitᅇiᅇiᅇᅇatni Agaayyutim iᅇumutuuruaniᅇ uᅇaᅇiᅇiᅇiᅇ.

Diotrephes-lu Demetrius-lu

⁹Aᅇlakkaluaᅇtuᅇa ukpiqtuaᅇuruapayaanun, aᅇlaan Diotrephes qauᅇᅇiᅇutlaturuam sulᅇiᅇqutigiᅇiᅇtkaᅇaᅇ. ¹⁰Taatnamik aᅇᅇiᅇguma sagviᅇ-ᅇiᅇaᅇitka savaᅇiᅇ uᅇaᅇqᅇuni sagluᅇsruutigiᅇᅇluta. Taruᅇa nutqallaᅇiᅇtmiuᅇ. Paᅇᅇlayumiᅇᅇaitmiᅇgai aniaᅇatiut sulᅇ piᅇᅇaiᅇiraᅇᅇuᅇiᅇtunniᅇiᅇ tukkiisuktuat ilᅇiᅇiᅇiᅇᅇ anitqataᅇᅇuᅇiᅇᅇᅇ akunᅇatniᅇ ukpiqtuaᅇuruat.

¹¹Iᅇlannamaaᅇ, tuᅇᅇraᅇnaᅇuᅇ piᅇiᅇtᅇuᅇaᅇ aᅇlaan nakuuruᅇaᅇ. Kisupayaᅇaᅇ atuiruᅇaᅇ nakuuruamiᅇ agaayyutitᅇᅇaᅇtauruᅇ naagasuli taamna atuiruᅇaᅇ piᅇiᅇtᅇuᅇamiᅇ iᅇiᅇtᅇuᅇsriᅇᅇaᅇiᅇtᅇuᅇ Agaayyutmiᅇ. ¹²Aᅇlaali Demetrius iᅇuᅇpayaᅇt uᅇautigillautagaat sulᅇ iᅇuuniaᅇᅇhan iᅇiᅇtᅇuᅇiᅇᅇkaᅇaᅇatigut iᅇi-simatilaᅇaᅇaniᅇ iᅇumutuuruamiᅇ. Uᅇaᅇuttuᅇ uᅇautigiᅇlautaᅇiᅇᅇᅇᅇt ilaa. Iᅇisimagiᅇiᅇ uᅇaᅇᅇiᅇkᅇapta iᅇumutuutilaᅇaᅇaniᅇ.

Aqulliich Iłammiuġutit

¹³Uqaksraukkagałuaqtuġa aglaan uqautigisuġitkitka ukunuuna tuyuutitigun. ¹⁴Tautukkasuaġukkikipliñ aasiñ uqagunuk atautchimi kii-ñagruinaaġutilunuk. ¹⁵Tutqiutiqaġiñ. Iłauraat tuyuqtut nayaanġaġmik. Nayaanġaġuugivut iłauraavut iluqaisa.

Jude-ḡum Tuyuutai

---

¹Uvaḡa Jude, savaktaa Jesus Christ-ḡum suli aniqatigiplugu James-ḡum. Tuyuḡigitka ukua iḡunḡun tuḡḡukkaḡiḡun piḡpagikkaḡiḡun Agaayyutim Aapauruam, qaunagikkaḡiḡunlu Jesus Christ-ḡum. ²Uvvatuḡ Agaayyutim iḡunḡuktaqaḡtillisi qḡiḡiḡiḡaqaḡtillusriḡu suli piḡpakḡutiqaḡtillusri ataramik.

Atanniḡsuiḡiksraq Iḡisautriḡḡuatigun

³Piḡpagikkamaanḡ, pisuḡtilaaptun aglaguḡtuḡa ilipsitḡun uqautigisukaluaḡḡuḡu anniḡsuḡiaḡ iluḡata piḡikkaḡput, aglaan piyumaatchaḡtuḡa pitchuḡsaagḡkhusri itna, aḡyautisiuḡ ukpiḡsriḡiḡ ipḡsimaaqulugu Agaayyutim qaisaḡa atausriaḡḡuḡu iḡuḡmiḡun. ⁴Atakkii iḡaḡich agaayyutaitchuḡat iḡuich nalunautchiḡḡuḡ iḡḡatiniḡsuḡt uvaptikḡun. Atuḡaḡaḡat killukun iḡuaḡḡutrisaa Agaayyutipta qaayuḡnaḡtuḡanun pisugruaḡutaitḡun timimiḡ suli iḡiḡisa ayaktuaḡmiḡḡuḡulu Jesus Christ Ataniḡput Aḡaayuaḡḡputlu. Agaayyutim taatnaḡchich iḡuich atanniḡsuḡniḡai patchisauniḡḡuḡich iḡiḡḡaan.

⁵Itqaḡtitchukḡipsi sunik iḡisimaanikkaluakkapsitḡnik. Itqaḡsiuḡ una, Atanḡuruam annautigaluḡḡuḡich Israel-aagḡmiut Egypt-miḡ, aglaan aquaḡun piyaḡḡuḡniḡai tamatḡua ukpiḡḡutaitchuḡat. ⁶Suli israḡḡuḡich saḡḡiḡaḡaluaḡḡuḡiḡ savaaḡaḡaluaḡḡuḡiḡḡuḡ qḡiḡḡmi uniḡḡiḡaḡat irvigigaluakkaḡḡiḡ. Agaayyutim tigutaḡḡniḡai taaḡtuallapiaḡtuami pituḡḡuḡich isruitḡuanik kalimḡiḡḡnik taivrumuḡaaglaan kamanaḡtuḡamun uvluḡmun ilaan atanniḡsuiviksrautmiḡun. ⁷Sulipsuuḡ Sodom-lu Gomorraḡ-lu nunaḡḡḡiḡḡuḡ avataatniḡtuḡat: Iḡuḡikkaḡiḡ aatchuḡtigirut iḡmiḡnik sayuḡaḡiḡmun, aḡutigaluḡatunniḡ aḡutinun. Savaḡiḡich kilḡutaurut tuvraḡḡiḡḡuḡich, aasriḡiḡ nagliksaagḡisirut tatapsausriaḡmiḡnik isruk-sraitḡuami ikniḡmi.

⁸Taatnatullapiaḡ tamatḡua siḡḡiḡaktuuraḡḡit qaayuḡnaḡsiḡaḡat timiriḡ piḡiḡiḡchuḡkun, suksraḡiḡḡiḡḡuḡu Agaayyutim aḡalatchisaa, uqamaḡḡuḡutigipluḡiḡḡuḡ tamatḡua kamanaḡtuḡat pakmani. ⁹Qauḡḡiatunniḡ israḡḡuḡich Michael taatna uḡaḡḡiḡchuḡ. Qanaḡḡatigikamiuḡ tuuḡḡaḡ

uqavaagutigliplugu nalligmiknun timaa Moses-ɲum piginiaqtilaana, akit-ñaqtunɣiññaagaa uqamaqłtuutilugu aglaan uqautiñhiñaagaa, “Atanɣumtuq iñiqtigilisin.” ¹⁰ Aglaali tamatkua iñuich uqamaqłtuutiqaɣuurut supa-yaanik kanjicsimmaagiiñgisagmiknik. Niɣrutitun aullasriqañhiñaqhutin ilinjich kanjicsiñhiñaagaat malikługulu pisugruaɣutrij, aasriiñ taatnaqaminj piyaqqukkauniaqtut. ¹¹ Iqsiñamiurut tamatkua! Iñuuniusriqaqtut Cain-tun, akiññaɲniañhiñaqhutinj killuliqiñhiñaaguhutinj pisigiplugu manik Balaam-tun, aasrii Korah-tun piyaqquɣniaqtut pisigiplugu uqavaagutriñiqtinj. ¹² Taatnatchich iñuich puyyiluktaqtitun ittut niɣiqatigiikapsi, aasrii niɣiqataukaminj ilipsitñi qaunagiraqtut inmiknułhiñaq taluqsrisaiłakun. Taapkua atrigigaich nuviyat imɣilaat aňalatañi anuɣim. Ittut napaaqtutitun asirritlaiqsuatitun, amusrimaplutinj kanjituummagminj tuqullupiaqhutinj. ¹³ Qaiqpaisun taɣium itmiut aňniqlukman, aasrii kanɲunaqtuat savaanich itlutinj qapukłuatun qaim. Uvluɣiatun pamiulikun ittut [tammausruuruatun]. Taatnatchich iñuich iniksraqaɣniaqtut taagñisrapiañani taaqtuam qañavak taimuɲa.

¹⁴ Enoch-ɲumtuuq, tallimat malɣuata kiñuvianjñ Adam-ɲum, sivuniksriqutigipmigai tamatkua iñuich, uqaqhuni, “Atañi. Ataniq aggiññaqtuq piqatigilugich kisitchuɣnaitlutinj ipqitchuat israɣuligikkani. ¹⁵ Atanniqsuɣniaɣai inupayaurat. Anasriññuqsagñiaɣai killuliqiraupayaat agaayyutaiłaqhutinj savaapayaañisigun, sulii agaayyutaiłaqhutinj iñuuniałhatigun, sulii uqamaqłtuutipayaatigun uqaɣikkañisigun akitñaqługu Agaayyun.” ¹⁶ Tamatkua iñuich uqapiłuttriraqtut uqaqtuyaaqhutinj, iñuuniaqhutinj inminj pisuñgruaɣmiktigun, uqavikhutinj sulii nangaqługich atlat iñuich piññañniaɣiaqhutinj pisukkaɣmiknik.

Kilgutit Alɣaqsruutitlu

¹⁷ Aglaan ilipsi piqpagikkamaañ, itqaɣiraksraɣigisi sivuniksriqutigikanjich uqqiraqtinjñ Atannapta Jesus Christ-ɲum. ¹⁸ Iliñisa uqautigaasri aqulligñi uvluni iñuqaɣisiñiplugu mitautiksriuanik iñuuniaɣutinj inminj pisuñgruaɣmiktigun pigiitчуakun. ¹⁹ Tamarra tamatkua iñuich agvisaurat atinɣirrutinun, aňalatitlutinj nunakñaqtam pisuñgruañiñun, sulii piqanɣitlutinj Ipqitchuamik Irrutchimik. ²⁰ Aglaan ilipsi piqpagikkamaañ, nappaisitchi ilipsitñik tunɲavigilugu ipqiññiqsrauruaq ukpigun, agaayulusri Ipqitchuakun Irrutchikun. ²¹ Irviqaqtuiñaɣusri piqpaktaani Agaayyutim, niɣiugituiñaɣlugu Atannaptiknun Jesus Christ-mun tikiutitqulusri ilunɲuktanagun isruitчуamun iñuukłimun. ²² Ilunɲuksrisitchi tamatkuniña nalupqisruktuanik ukpiqsriñiɣmiktigun. ²³ Annautrisitchi ilañitñik nuqitchipmatun ikniɣmiñ. Ilunɲuksrisitchi atlanik anayasruutigilugu, uumigilugich atnuɣaanjich puyyiluktakkañi killuqsautim.

Agaayuliq

²⁴Uvva, nangaglakput ilaa qaunaksritlaruaq ilipsitñik paasraaliksrap-sitñiñ ukpiqsriñipsitñi suli tikiutitlapiusri patchisaungiğusri quvianakun sivuğanun kamanautaan. ²⁵Kisimi Agaayyutauruq, aasiiñ ilaan anniqsugaatigut Jesus Christ-kun Atannaptigun. Kamanautipayaaq, kamanagñiqsraq sañji suli aňalatchisipayaaq pigigai taimakñaqañja pak-manunaglaan suli qañavak taimuña. Amen.

Sagvikkauruat John-mun

---

1 ¹Ukunani makpiğaani aglausimarut sut Jesus Christ sagvikka-
nji. Agaayyutim qaiññigai ilaanun qiniqtitquplugich savaktimiñun
sut akuniisrunaqatij atuumasrağumaruat. Christ-ğum ilitchuğipkağai
savaktimiñun John-mun tuyuğıplugu israğuligikkani ilaanun. ²John-ğum
nalupqinaiqıřuğu quliaqtuağiniğaa Agaayyutim uqałhalu Jesus Christ-ğum
sagvikkañalu. Uqautiginiğai sut iluqaisa qiniikkani. ³Quvianamiuruq iñuk
agliqiruaq ukuniņa sivuniksriqtmik suli quyanaqniaqpat taapkua tusraa-
ruat uqałğnik ukuniņa suli tupigiplugilıu sut aglausimaruat taapkunani
makpiğaani, atakkii tamatkua atuumaviksrağat qallilıapiağataqtuq.

Pağlatit Tallimat Malğunñun Agaayyuvıññun

⁴Uvaņa John aglaņniaqtuņa ukpiqtuağuruanun ittuanun tallimat
malğunñi agaayyuvıññi nunami Asia-mi. Huaqqutriıiqagitchisuu qiniñ-
ñamıglu Agaayyutmiñ, pakma ittuamiñ, taimakņaqana ittuamiñ suli
aggiqsagumaruamiñ, taapkunakñalu tallimat malğunñiñ irrusrianiñ
sivugaaniittuaniñ aquppiutaqpaņan Agaayyutim, ⁵suli Jesus Christ-miñ
tuniqsımapluni ilisimarauruamiñ, aņıruamiñ tuqunaruaniñ sivulliqpia-
ņupluni suli sivulliuqtıñitniñ umialguruat nunami. Jesus Christ-ğum
piqpagigaatıgıt patchisaiqsıtluta killuutıptıknıñ ilaan auñmigun.
⁶Ilaan umialıguqtıtkaatıgıt agaayulıqsıguqtıtlugılıu savautıtuqplugu
Agaayyutini aapagıkkaniıu. Kamaņauñ aņalatchısiıu pigıgaa Jesus Christ-
ğum taimuņa isruıtuamun. Amen.

⁷Uvva, aggıgñiaqtuq nuviyatıgun.

Iriqaqtuapayaam qiniğisıgaa,
iliņısalu kapirıruat ilaanik.

Iluqatıñlu atlakaagıich iñuıch nunami uığualalutıñ qiagısırut ilaa
pisıgilugu.

Aa, taatna itkisıpiaqtuq.

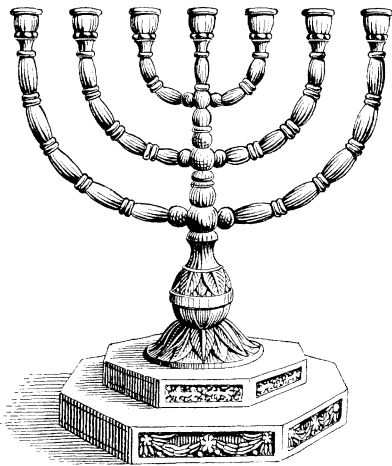
⁸“Uvaņa Alpha-ğuruņa suli Omega-ğupluñalu, aullağniisaaq suli isruk-
lıtchaaq.” Taatna niqliqsuq Atanguruuq, pakma ittuuaq suli taimakņaqana
ittuaq aggiqsagumaruağlu, Saņņıpayaaqatuaq Agaayyun.

John-ḡum Qiñiqquuraatha Christ-mik

⁹Uvaḡa John-ḡuruḡa aniqatigikkaqsi atausriḡḡuqataupluḡa piqatigi-pipsi nagliksaaḡutinik pisigiplugu Christ, piqatigipkaqtuaq ilipsitñun aḡaayuqautmiñi suli piqatigipkaqhuni ilipsitñun iḡlutuiḡiḡmi. Qikiqtamun atiqatquamun Patmos-mik ilikkauruḡa quliaqtuaqaḡipkun uqaḡhaniglu Agaayyutim ilumutuulhaniglu Jesus Christ-ḡum. ¹⁰Iḡamni Irrutchimi uvluani Atanguruam tusrauruḡa nipimik nipituruamik tunumniñ, itna liilaa qalḡuqtautiqpaktun, ¹¹nipliqhuni, “Aḡlakkumagitin tautukkatin makpiḡaanun aasrii tuyuḡilugich ukpiqtuaḡuruḡanun ittuanun tallimat malḡuḡni agaayyuvinñi Asia-mi: Ephesus-mun, Smyrna-munlu, Pergamos-munlu, Thyatira-munlu, Sardis-munlu, Philadelphia-munlu, Laodicea-munlu.”

¹²Tarani qiviaqtuḡa qiñiḡukḡugu uqaqtuaq uvamnun. Qiviaqama qiñiḡitka tallimat malḡuk kaviqsaat maniich kialuuraqaḡviich. ¹³Aasrii qitqatni tallimat malḡuk kialuuraqaḡviich qiñiḡiga atausriḡ atrilik iñuktun, atnuḡaaqaqhuni akuqturuamik isigaḡmiñunaglaan, suli tapsiqaqhuni kaviqsaat maniḡmiñ satqamigun. ¹⁴Ilaan niaqua nuyañiḡu qatiḡniqsut ipnaim mitquatun qatiquhutiḡlu aputitun. Irraksuli inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. ¹⁵Isigaḡniksuli qivliqtaḡniqsuk patukpatun ipqiqsaqtatun uunaksautiqpakun. Nipaasuli tusraḡnaḡniqsuq quḡluqtaqpapun. ¹⁶Ilaan taliqpiḡmiñi tigummiñiqsuq tallimat malḡuḡnik uvluḡianik. Savikpaksuli ipiktuḡa avatmulik anniḡaaqtuq qanḡaniñ. Suli ilaan kiiñḡa qaummaḡiñiqsuq siqiññaḡikmatun.

¹⁷Tarra qiñiqapku ulḡuniqsuḡa isigaiñun tuqḡaruatun ilipluḡa, aasriiñ iligai taliqpiich argani uvaḡnun nipliutiḡuḡa, “Iqsiñak. Sivulliuruḡa aqulliupluḡalu. ¹⁸Uvaḡa iñuuruḡuruḡa. Tuqugaluaḡuḡa iñuusraḡataqtuḡa taimuḡa isruitchuamun. Iñuktun aḡmautiqatquatuḡan aḡalatchiḡiqatquḡa tuquḡiḡmik suli tuqḡaruḡaqaḡviḡ-mik. ¹⁹Pakma aḡlakkich sut qiñikkatin suli pakma ittuaḡ suli itchaḡumaruaḡ aquaḡun taavruma. ²⁰Taapkuḡa kaḡiq-siḡunaitchuaḡ qiñikkatin—tallimat malḡuk uvluḡiat taliqpiani argaḡma suli tallimat malḡuk kaviqsaat maniich kialuuraqaḡviich—qanuutaulaaḡatuvva, tallimat malḡuk uvluḡiat israḡuligigaich tallimat malḡuk

(Ap 1.20)

agaayyuviich, suli tallimat malguk kialuuraqağviich tallimat malguk agaayyuvigipmigaich.

Agaayyutim Uqautai Ephesus-miunun

2 ¹“Israğulganun agaayyuvium Ephesus-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqağigigai tigummiruam tallimat malğunınik uvlugianik taliq-piñmiñi, pisruktuam akunğatni tallimat malğuk kaviqsaat maniich kialuuraqağviich.

²“İlisimagitka savaasri, sakuugutisriļu iglutukkasriļu anuqsrułi-kun. İlisimagigaptuq ilatchitłaisilaaqsi killuliqiruanik iñunınik suli isivgiuqtılilaaqsi tamatkuniņa uqaqtuanik uqıraqtaunıplutıñ piunğitchaluınğağmıñ suli ilipsi ilıchugıplugu saglututilaanat. ³İlisimagiga anuqsrutılilaaqsi naglıksaaqtılilaaqsiļu pisigiplunı suli ilipsi nikalıñit-chusrisuli. ⁴Aglaan uumiņa akitñaummatıqagıpsı, piqpaginğigıpsıtıņa inılğaanısun. ⁵Itqaqsasıun piqpaksrıñıqqaası uvamnı ukpiqsri-ruağıqapsı. İsummitqıgıtchi aasrıñ savautıtıqığıunı sivuanısun. İsummitqıñgisuağıpsı agqıqıniagıpsı piığıluğasrıi kialuuraqağvıksı inaanıñ. ⁶Aglaan nakuuruqağaluaqtusrı uumiņa, uumıksrırusrı savaa-ñıtñik piğıtchuanı Nicolait-aagruat uvaptuntuuq. ⁷İñuk sıutiqaqtuaq tusraggıtksrıñnik naalağniłı İrrutchim uqautıgıkkarıñnik ukpiqtuanıruanun. İñuıch akımaruat niğıpkarıniagıtka napaaqtuanıñ iñuunaqtuam nauruamiñ nautchiaqağvıani Agaayyutim.

Agaayyutim Uqautai Smyrna-ğmiunun

⁸“Israğulganunli agaayyuvium Smyrna-mi aglagiñ itna: Taapkua uqağigigai sıvulliuruam aqulliuruamı, tuqugaluaqtuamı anıtqıksuamı.

⁹“İlisimagitka ilıuıllıuğıtisrı ilaipıpaıñıqsiļu (aglaan umialğurusrı). İlisimagitka sıñıtchısıñıch tamatkua Jew-ñunıruat iñuginğıtchaluıq-tıltıunı Agaayyutmun, aglaan ilımun savautrıruanırut tuunğağmik. ¹⁰Sıvuuğagınagu naglıksaağıtıgıyasrıkkası. Uvva, tuunğaum isıqtaup-kagumaagaqısgai ilasrı isivgiukkauvıksrıñıtñun, aasrıi ilıuıllıuğısırusrı qulını uvlunı. Tunıqsımatıtchi tuqułıpsıtñunaglaan, aasrıilı akıılıñıniagıpsı iñuıñıgmik isruıtchuanı nıaquğusrıqmatun. ¹¹İñuk sıutiqaqtuaq tusraggıtksrıñnik naalağniłı İrrutchim uqautıgıkkarıñnik ukpiqtuanıruanun. İñuıch akımaruat atnikkauyumiñaitchıt tuglıani tuqułhum.

Agaayyutim Uqautai Pergamos-miunun

¹²“Israğulganunli agaayyuvium Pergamos-mi aglagiñ itna: Taapkua uqağigigai piqaqtuam ipıktuamı avatmulıñmik savıpkarıñmik.

¹³“İlisimagiga iñuunıaqılilaaqsi tuunğaum anıalatchıvıani. Aglaan tunıqsımarusrı uvamnun ukpiqıttıqıqtuıñıaqhusrı, uvlunıñıunıñıt tuq-

qutaupman tuniqsimapluni ilisimariga Antipas akunnapsitni tuungaum inuuviani. ¹⁴Aglaan ikituuranik akitnaummatiqagipsi: ilipsi ilaqaqtusri tuvrairuanik ilisauttutinigun Balaam ilisautriruam Balak-mik killuqsaqtitquplugich Israel-aagmiut. Killuqsaqtut nigikamiñ niqinik tunillaaturuanik aanguanun suli sayuñakamiñ. ¹⁵Sulipsuq ilipsi ilaqaqmuisri tuvrairuanik pigiitchuakun ilisauttutinisigun Nicolait-aagruat. ¹⁶Isrummitqigitchiasriin. Taatnangisuağupsi aggiqiniağipsi anuyyiağlugich taapkua inuich savikpañmik anniuğaaqtuamik qanimniñ. ¹⁷Inuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalağniñ Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanuruanun. Inuk akimaruaq niqiksriññaigiga iriqsimaatquamik Manna-mik suli qaitchiługu qatiqtaamik uyağañmik. Aasrii uyağañmi nutaaq atiq aqlaqağisiruq, kia-unniñ inuum ilisimanğisañanik kisimiaglaan taavruma inuum akuqtuiruam.

Agaayyutim Uqutai Thyatira-ğmiunun

¹⁸“Israğulganunli agaayyuvium Thyatira-mi aglagiñ itna: Taapkua uqağigai Iğniñan Agaayyutim, iriqaqtuam atriplugu ikualaruq ikniq, suli isiganj atriqaqhutinj qivliqsaqtuatun patukpatun.

¹⁹“İlisimagitka savaasri, piqpsakriñiqsilu, ukpiqutrilu, savautriñiqsilu, suli anuqsruñiqsi. İlisimagigaptuuq una, savaagikkapsi pakma qaañiummatipiagaich savaagikkasri ukpiqsriuağuuqaaqapsi. ²⁰Aglaan uumiña akitnaummatiqagipsi, ilipsi ilatchiqługu ağnaq Jezebel taiyuqtuaq inmiñik sivuniksriqirimik. İlisautigai kinniplugich savaktitka sayuñatquplugich suli nigitquplugich niqinik tunillaaturuanik aanguanun. ²¹Piviqaqtitkaluağiga isrummitqiliksrañanun sayuñathaniñ, aglaan isrummitqigunğiniñiqsuq. ²²Uvva, inillaktinniağitka ilaalu tamatkualu sayuñaqatigikkañi nagliksaağutiqpaurağviksrañatnun inillakmatun siñigviñinun nanjrrutim. Taamna piñaigiga isrummitqinğisuaqpata killuliqiğmikniñ. ²³Suli tuqunniagitka ililgañi. Tarra ukpiqtuanurua-payaat ilitchuğiniagaat uvañautilaaga ilisimaruaq inuich ikpikkutaatnik isrummatinjitniğlu. Suli akiliğisigipsi atausriullaalusri maligullapiagługu savaaqsi. ²⁴Aglaan ilasri Thyatira-miittuat qapsiugaluaññaisa malinğitchuat taavruma pigiitchuamik ilisauttutaanik suli ilisaaginğitlugich kalipsiksuat nalunaqtuañi tuungaum, ilipsi uqautigipsi, Uqumailiuguti gitqikkumiñaitchipsi, ²⁵aglaan tigummitqiağiktaksrağiksi pigianikkaqsi aggiğniñiağamnunaglaan. ²⁶Inuk akimaruaq savaaqaqtuiñaqtuağlu pisuğigikkamnik isruanunaglaan, saññiqutiksriññaigiga aňalatchitłasilugu nunaaqiqpañnik. ²⁷Uuma aňalataagaqsiñiağai saññiqpapiamik saagaqaqtuatun ayaupiamik saviğhamik, aňalataağlugich inuum siqvrağipmatun qiku ilulik.

Taatnatun akuqtuaqatunja san̄ñiqutiqałimnik Aapamniñ. ²⁸Suli aatchu-
gisigiga uvlaam uvluġianjanik. ²⁹Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik
naalaġniłi Irrutchim uqautigikkañjanik ukpiqtuañuruanun.”

Agaayyutim Uqautai Sardis-miunun

3 ¹“Israġulganunli agaayyuvium Sardis-mi aglaġiñ itna: Tamatkua
uqałigigai piqaqtuam tallimat malġuñnik Irrusriñiñik Agaayyutim,
suli tallimat malġuñnik uvluġianik.

“Iłisimagitka savaasri. Iłipsi taiyuutiqaġaluaqtusri iñuuruañuniplu-
sri, aglaan tuqunarusri. ²Qiptaitqigitchi. Sayyiqsimaaqsigiñ tamatkua
iñuułiqaqtuatsuli tuqugaluqañgich, atakkii isivġiuġniġitka savaasri
nalaunñaitługich sivuġaani Agaayyutim. ³Taatnamik itqaġilugu qanuq
akuqtuiłiqsi tusraayugaaġiksuamik tusraakkapsitñik. Tupigisiuñ taam-
na isrummitqigusri. Qiptaiñġitchupsi agġiqigisigipsi atriługu tigliñniaqti.
Iłisimayumiñaitchiksi kisumi sassaġniġmi agġiġniñiñiksraġa ilipsitñun.
⁴Aglaan piqaġaluaqtusrisuli ikituuranik iñuñnik Sardis-mi atnuġaagmik-
nik puyyaktairaġanġitchuanik. Iliñisa iñuuniaqatiginiġaatañja qatiqtaanik
atnuġaqaġutiñ atakkii ilinġich nalliummatirut. ⁵Iñuk akimaruqaq atnu-
ġaagisiruq qatiqtaanik atnuġaanik, suli piġumiñaitchiga atigikkañja
makpigaaniñ iñuulhum. Uqautiginiġiga sivuġaani Aapama israġuligik-
kañjialu piginiługu. ⁶Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalaġniłi
Irrutchim uqautigikkañjanik ukpiqtuañuruanun.

Agaayyutim Uqautai Philadelphia-ġmiunun

⁷“Israġulganunli agaayyuvium Philadelphia-mi aglaġiñ itna: Tamatkua
uqałigigai ipqitchuañuruam, iłumutuuruamlu, piqaqtuamlu san̄ñi-
qutiqałhanik David-ñum saagaqaqtuatun añmautininik. Añmaqpaun
kia-unniñ iñuum umikkumiñaitchaa, suli umikpaun kia-unniñ iñuum
añmaġumiñaitługu.

⁸“Iłisimagitka savaasri. Uvva, añmaġniġiga talu ilipsitñun kia-unniñ
iñuum umikkumiñaisañja. Iłisimarunja mikiruamik san̄ñiqalıpsitñik.
Naagasuli tupiksrisusri uqaġikkamnik suli tuniqsimaaqtusri uvamnun
piiłaaġiñġitługu atigikkaga. ⁹Naalaġnisitchi, taapkua iñuich pigikkañi
tuunġaum, nipliaruat Jew-ñuniplutiñ Jew-ñunġiññajġmiñ sagluplu-
tiñ—uvva, utlautipkaġisigitka ilipsitñun aasrii purvigipkaġlugich
sivugapsitñun suli iłitchuġipkaġlugich uvamnun piqpagitilaapsit-
ñik. ¹⁰Iłipsi, tupiksrisusri uqautikapsi iġlutuitquplusri. Taatnamik
qaunaginiġipsi iłuiłiugviñmi tikiññiaqtuami iluqaanun nunamun
uukuakkauviksrañatnun iñupayaurat nunamiittuat. ¹¹Agġigisirunja qila-
mipiaq. Tigummitqaġiksiuñ payañaiġługu pigikkaqsi, kisumununniñ
aatitchumiñaitłusri akiññaktaapsitñik akimagupsi. ¹²Iñuk akimaruqaq

ayaguqtinniaġiga agaayyuvikpaṇani Agaayyutma, aasrii ilaa anitqikkumiñaiqsuq. Aglakkisigiga ilaanun atigikkana Agaayyutma atigikkanaḷu nunaaqḡin Agaayyutma, taamna nutaaq Jerusalem atqaġniaqtuaq qilaṇmiñ Agaayyutimniñ. Suli aglakkisipmigiga ilaanun nutauruaq atiga. ¹³Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraṇnik naalaġniḷi Irrutchim uqautigikkanaḷan ukpiqtuaṇuruanun.

Agaayyutim Uqautai Laodicea-ġmiunun

¹⁴“Israġulganunli agaayyvium Laodicea-mi aglaġiñ itna: Tamatkua uqaḡigai Amen-ṇuruam, tuniqsimaruam iḷumutuupluni iḷisimarauruam, aullaġniirauruam iñiqtapayaṇanik Agaayyutim.

¹⁵“Iḷisimagitka savaasri, nigliñallapiangisilaaqsi unniñ uunallapiangisilaaqsi. Uvvatuq nalliakni ititchi nigliñallapiaqtuamlu uunallapiaqtuamlu. ¹⁶Uvvaasriñ pisigiplugu uunaavyuḷiqsi, nigliñapianginiḡipsi uunallapiangitḷusriḷu, tivvuaqsaxhiñaagugipsi qanimniñ. ¹⁷Uqaġaqtusri itna, ‘Uvaṇa umialguruṇa. Iñugiaksisaiñaqtut suurat. Inuqsraṇaiqsuṇa.’ Taatna uqaqapsi nalurusri qanutun iḷiḷiḷuqtulaapsitniñ nagliṇnaqtulaapsitniḡlu. Inuqsraqtusri qiniḷitaitḷusriḷu atnuġaitḷusriḷu. ¹⁸Alġaqsruġipsi tauqsiquplusri uvaṇniñ maniniñ kaviqsaaḡip qiqisakkauruam iknikun umialgutquplusri, sulitauqsiquplusri qatiqtaanik atnuġaanik qaliġuaġlugu kanṇunaqtuaq atnuġaiḡiqsi sulitauqsruġutiksramik mamirrutiksraṇatnik irigikkapsi qiniḷitlasriḷgitchumuusriḷi. ¹⁹Tamatkua piqpagikkatka suagaġigitka nalġuqsruġuḡiḷḷu. Taatnamik piḷiqiqaḡitchi isrummitqigusriḷu. ²⁰Uvva, qichaqtuṇa talumi katchaktuḡuṇa. Kisupayaam tusraayumiṇ nipiga aṇmautiluṇalu talumik, isiġisiruṇa ilaanun niġiqatigiasiluguasrii sulitaa niġiqatigiluṇa. ²¹Iñuk akimaruaq aquppiqatigipkaġniaġiga aquppiutaqpamni, uvaptuntuuq akimapluṇa aquppiqataupmatun Aapaa ilaan aquppiutaqpaṇani. ²²Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraṇnik naalaġniḷi Irrutchim uqautigikkanaḷan ukpiqtuaṇuruanun.”

Nangairuat Qilaṇmi

4 ¹Taapku aquatigun qiniqtuṇa talumik aṇmaruamik qilaṇmi. Aasrii sivulliq nipi tusraakkaġa uqaqman uvamnun qalġuqtautiqpaktun itnaġaṇa, “Mayuġiñ uvuṇa. Qiniqtinniaġikpiñ sunik atuumaniaqtuanik uuma aquagun.” ²Taimmaiñaq Ipqitchuam Irrutchim aṇalatkaqsigaṇa. Qiniqtuṇa aquppiutaqpaṇmik inillaksimaruamik qilaṇmi, aasrii taavrumiṇa aquppiruamik aquppiutaqpaṇmi. ³Aasrii taamna aquppiruaq tarani qiniñaqaġniqsuq akisuruatitun uyaġaktitun kavviaġiksaatunlu, sulitauqsruḡutikaḡniqsuq niggamik qiniñaqaqtuamik akisuruatun uyaġaktun suṇauraqaatun. ⁴Avataani aquppiutaqpaum

iñuiññaq sisamat aquppiutaqpaqaqmiut. Qiñiqtuña iñuiññaq sisanik umialiqnanik aquppiruanik aquppiutaqpañni, atnuğaaliqaat qatiqtaanik. Niaquğutiqağniqsut kaviqsamnik maniqmik niaqumikni. ⁵Aquppiutaqpañmiñ anniuğaagñiqsut ikniqpalaich katlulatlu suli niprualaruatlu. Sivugaani aquppiutaqpaum naniuraqaqmiñiqsut tallimat malğunnik ikummatiliqnik ikniqmik. Taapkua tallimat malğuk nanipiat Irrusriğiniğai Agaayyutim. ⁶Aasrii sivugaani aquppiutaqpaum tağiuqpauraqağniqsuq tapinniłukuatun. Sisamat uumaruat iriñhaiñalğich saamiktigun tunumiktigunlu inniqsut avataani aquppiutaqpaum. ⁷Sivulliq uumaruaq atriqağniqsuq lion-tun, aasriiñ tuglia uumaruam pañniqtun, piñayuatsuli uumaruat kigiñaqağniqsuq iñuum kigiñanğatun, aasrii sisamañat uumaruat atriqağniqsuq tiñmiaqpaktun. ⁸Aasriiñ taapkua sisamuruat uumaruat, iqmikkullaa itchaksrallaanik israğuuqağniqsut iriñhaiñauplutiñlu ataaniłu silataaniłu israğunisa. Aasrii nipliatuiñağniqsut uvluvakpauraq unnuaqtuummaan,

“Ipqitchuaq! Ipqitchuaq!

Ataniq Saññipayaqaqtuaq

Agaayyun killuqsautaiñniqsuq ipqitchuanupluni,

ilaa inniqsuuq taimakña, ittuaglu pakma, suli agqisagumaruağlu.”

⁹Qakugupayaq taapkua uumaruat qaitchipmata nangautmik kamakutmiglu quyyatmiglu taavrumuña aquppiruamun aquppiutaqpañmi iñuuruamun taimuña isruitchuamun, ¹⁰iñuiññaq sisamat umialiqnat sitqummirağniqsut sivugaanun aquppiruamun aquppiutaqpañmi purvigiplugu iñuuruuq taimuña isruitchuamun, mattaqługich niaquğutitiñ aasrii ilipługich sivugaanun aquppiutaqpaum, nipliqtuñ,

¹¹“Ataniqpuut Agaayyutikputlu, ilvich nalliummatiruñrutin akuqtuiñksrapnun nangautmik kamakutmiglu saññimiglu, atakkii iñiqtağigitiñ supayurat, suli pisułapkun iñiqtaurur iñuuñiqhutiñlu.”

Imurat Makpiğaat Ipnaiyaaglu

5 ¹Aasriiñ qiñiqtuña taliqpiñmi argañani taavruma aquppiruam aquppiutaqpañmi imuranik makpiğaanik aglaqaqtuanik iluatniłu silataatniłu suli umiktuqsamaruanik tallimat malğunnik nalunaitmiutanik. ²Qiñiqmiuña saññiqaqtuamnik israğuliñmik nipliraqtuamnik nipituruamnik nipimik, “Kiña nalliummativa qauqtigukługich nalunaitmiutat añmağlugiñlu imurat makpiğaat?” ³Aglaan kiapayaq qilañmi naagaqaa nunami naagaqaa ataaniunniñ nunam añmatlaiñniğaiç imurat makpiğaat naagaunniñ qiñiğlugich imañat. ⁴Tarra qiaruña atqunapiaq iñuiñniqman nalliummatiruamnik añmatlalugich makpiğaat agliqiruksramik unniñ qiñiqtuksramik imağikkañatnik. ⁵Tarani ilañata

umialiqnat nipliutigaaja, “Qianak. Lion-ŋat kiñuvianjĩ Judah-m, maŋ-ŋuat David-ŋum, akimaruq aŋmatlasriplugich imurat makpiġaat suli tallimat malġuk nalunaitmiutat.”

⁶Aasrii aquppiutaqpaum akunġatni sisamat uumaruatlu akunġatniġu umialiqnat qĩniqtuŋa ipnaiyaamik qičaqtuamik qĩñĩaqaqhuni tuqqu-tauruatun. Taamna nagruqaġniqsuq tallimat malġuŋnik. Iriqaqmĩuqtuuq tallimat malġuŋnik, aasriĩ taapkua tallimat malġuk Irrusriġigaich Agaayyutim tuyugikkaurat iluqaanun nunamun. ⁷Ipnaiyaam agġiqhuni tigugai makpiġaat taliqpiŋan argaŋiĩĩ taavrumakŋa aquppiruamiĩ aquppiutaqpaŋmi. ⁸Tigupmagich makpiġaat sisamat uumaruat iñuiñĩaq sisamatlu umialiqnat sitquġniqsut sivuġaanun ipnaiyaam, atuqtuuraqallaaplutiŋ nuqaqtiliŋnik suli piŋaluuraqallaaplutiŋ piġuqtamik kaviqsaamik maniŋmik immaukkaqhutĩŋ tipraġiksautiniŋ. Taapkua iŋiqsruġiġigaich Agaayyutim ipqiqsitaŋisa. ⁹Taapkua atuqtut nutaamik atuutmik itna,

“Ilviñĩĩaq tigutlagitin imurat makpiġaat

suli qauqtitalugich taapkua nalunaitmiutat.

Nalliummatirutin atakkii tuqquaturutin

suli augikkapkun tasuiplutiŋ iñuŋnik Agaayyutmun

qanusripayaaniĩ iñuŋniĩ atlakaagiiĩnik uqautchiġiŋniĩ, iñuŋitiĩnik nakitĩapayaaniĩ.

¹⁰Ilvich umialiguqtitkai agaayuliqsiġuqtitlugiġlu

savautitquplugulu Agaayyutikput,

suli atanguniaqtut nunami.”

¹¹Aasrii qivialgitchuŋa tusraapluŋa iñuġiallapiaqtuanik israġuliŋnik kia iñuum kisiťlisaŋitiĩnik. Avataani inniqsut aquppiutaqpaum uumaruat umialiqnatlu, ¹²nipliqsuat nipitusriplutiŋ,

“Ipnaiyaaq tuqquaturuaq nalliummatiruuq

akuqtuitľapluni saŋŋimik,

umialgutmiglu isrumatuġmiglu, sapigñautmiglu, kamakkutmiglu, kamanautmiglu suli nangautmik.”

¹³Aasriĩ tusraagitka uumarupayaurat qilaŋmi, siľamiľu, nunamiľu, ataanĩľu nunam, taġiumiľu—uumarupayaat nanipayaaq—uqautiqaqtuat itna:

“Nangaun kamakkunlu, iluqaan kamanaunlu aŋalatchiġiġlu

pigigaa aquppiruam aquppiutaqpaŋmi

suli ipnaiyaam taimuŋa isruitchuamun.”

¹⁴Sisamat uumaruat nipliġvigigaat, itna, “Amen.” Suli iñuiñĩaq sisamat umialiqnat purvigigaat [sivuġaanun iñuuruamun taimuŋa isruitchuamun].

Nalunaitmiutat

6 ¹Qĩniqtuaġiga ipnaiyaaq aŋmaipman sivulliatnik nalunaitmiutat tallimat malġuuruat, aasrii tusraagiga iľaŋat sisamat uumaruat nip-

liqsuaq nipitusripluni liilaa katlularuatun itnaqhuni, “Qaǵǵaiñ.” ²Aasrii qiviaqama qiniqtuŋa qatiqtaamik tuttuqpaŋmik, suli natmaksiqsuaq tuttuqpaŋmi qiluiññaqagñiqsuq, suli qaitchikkaupluni niaquutmik. Ilaa aullaǵniqsuq akimaraupluni akimatyatqikhuni.

³Ilaan aŋmaqmauŋ tuglia nalunaitmiutam, tusraagiga tuglia uumaruaq niqliqsuaq, “Qaǵǵaiñ.” ⁴Tarra atla tuttuqpak kaviqsaanuniqsuaq anilǵitchuq aasrii natmaksiqsuaq saŋŋimik qaitchikkauniqsuq piigiquplugu qiniññaamik nunamiñ, iñuich tuqqutautitquplugich avatmun. Tarra qaitchikkauniqsuq savikpauramik.

⁵Ilaan aŋmalgitmauŋ piñayuat nalunaitmiutat, tusraagiga piñayuat uumaruat uqallaktuq, “Qaǵǵaiñ.” Qiviaqama qiniqtuŋa taaqtaamik tuttuqpaŋmik, aasriiñ natmaksiqsuaq taavrumanı saagaqagñiqsuaq uqumaisilaagutiŋnik argaŋmiñi. ⁶Suli tusraalǵitchiga nipi akunǵatniñ taapkoa sisamat uumaruat uqallaktuq, “Sisamat qallutit imaŋat mukkaaŋ akiqagñiaqtuq savaktuam akiññaaktaaksraŋanik uvlumi, suli qulit malǵuk qallutit imaŋat barley mukkaaŋ akiqagñiaqtuq savaktuam akiññaaktaaksraŋanik uvlumi, aglaan minillugik uqsruǵlu misruǵuǵlu.”

⁷Aasrii aŋmalgitmauŋ sisamaŋat nalunaitmiutat, tusraagiga nipi sisamaŋatniñ uumaruat uqallaktuq, “Qaǵǵaiñ.” ⁸Qiviaqama qiniqtuŋa qatiagiyaktaamik tuttuqpaŋmik. Natmaksiqsuaq taavrumanı atiqagñiqsuq tuqqutmik suli tuquaniktuat maliklugu. Qaitchikkauniqsut saŋŋimik tuqqutçitlaplugu sisamaŋat iñupayaat nunami savikpakun, kakkaagñakunlu, tuqunakunlu, iqsinaqtuatigunlu niǵrutiniŋun nunam.

⁹Suli ilaan aŋmaqmagu tallimaŋat nalunaitmiutat, qiniǵitka ataani tunillaǵvium iñuusriŋich tamatkua tuqqutauruat piqutigiplugu uqalħa Agaayyutim suli pisigiplugu ilisimarauŋiqtiŋ tuniqsimalikon. ¹⁰Iliŋich niplianiqsut nipitusriñlapiaqhutiŋ, “Aatai, Ataniiq ipqitçuami suli ilumu-tuuruami, qakugun atanniǵñiaqpigich tuqqutigikkavut iñuuruat nunami aasrii akisautiluta?” ¹¹Iluqagmiŋ qaitchikkauniqsut qatiqtaanik akuqturuanik atnuǵaanik aasrii uqautiplugich utaqqiuraallaktuksrauniplugitsuli naatchianiħhatnunaglaan iñugiaktılaaksrautaat savaqatiŋisa aniqatiuñil-lu ukpiqsriñikon tuqqutausaǵumapmiruat ilinjisituntuuq. ¹²Aŋmaqmagu itchaksraŋat nalunaitmiutat nuna iliqsraqpauraǵniqsuq siqiniq taaqsimipluni taaqtaatun ukiħhaatun suli tatqiq kaviqsipluni auktun. ¹³Suli uvlugiat katagaalaplutiŋ nunamun, katagaalapmatun asriaǵikkani fig-ŋum napaaqtuaniñ piñaqsigaluaqnagich, ipsullakkaŋa liilaa anuǵiqpaum. ¹⁴Qilaglu piigñiqsuq imupmatun kaliikkaqtun. Iǵǵipayauratlu qikiqtatlu nuuttut inimikniñ. ¹⁵Aasrii umialiŋi nunam, qutçhiksaatlu aŋalatit iñuich qaukħuruatlu aŋuyaktini umialguruatlu sapigñaqtaatlu iñuich, iluqatiŋ savaktaagruitiħ savaktaagruunǵitçuatlu, iriqtut iŋmik-nik qaiǵusruŋnun akunǵatnunlu uyaǵaŋisa iǵǵich, ¹⁶kappiaŋaplutiŋ

iğgiñun uyağañnunlu, “Kattaqisigut aasrii iriguta kiiñañaniñ taavruma aquppiruam aquppiutaqpañmi suli qinnautaaniñ ipnaiyaam. ¹⁷Atakkii kamanaqtuaq uvlua qinnautaaknik tikitchuq. Kiñami iğlutuutigisiñiqpa taavrumani?”

144,000 Israel-aagmiut

7 ¹Tamatkua aquatigun qiniqtuñja sisamanik israğuliñnik makitaruanik sisamani iqirğunjiñi nunam. Tigummiugağniğaiç sisamat anuğiji nunam, anuqliqunğıtluğ sumiunniñiñ nunamun naagaunniñ tağiumun naagaunniñ napaaqtunun. ²Qiniqtuñja atlamik israğuliñmik qunmukhuni nuirağavianiñ siqinğum, saagaqhuni taluğniqusriqsañnik iñuuruam Agaayyutim. Ilaa tuqługaqtuq nipitusripluğ sisamanun israğuliñnun sañjiksriññaniksimaruanun piyaqułuktatlasipluğ nuna tağiuğlu. ³Nipliqhuni, “Piyaqułuktaqnagu nuna, tağiuğlu, napaaqtutlu uvagut nalunaitmiutchiigaluaqata qauñisigun savaktiñiñik Agaayyutipta.” ⁴Tarra tusraagiga kisirrutaat tamatkua nalunaitmiutchikkauruat. Iñugiaktiilaagañiqsut 144,000-tun kiñuvia payaañitiñiñ Israel-aagmiut.

⁵ 12,000 kiñuviañi Judah-m nalunaitmiutchikkaurut,

kiñuviañisuli Reuben-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Gad-ñum 12,000,

⁶ kiñuviañisuli Asher-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Naphtali-m 12,000,

kiñuviañisuli Manasseh-ñum 12,000,

⁷ kiñuviañisuli Simeon-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Levi-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Issachar-ñum 12,000,

⁸ kiñuviañisuli Zebulun-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Joseph-ñum 12,000,

kiñuviañisuli Benjamin-ñum 12,000.

Iñugaağruich Nunaaqqipayaaniñ

⁹Taavruma aquagun qiniqtuñja iñugiallapiagaqtuanik iñuñnik kiannuñiñ iñuum kisitchumiñaisañiñik nunaaqqipayauraniñ atlakaagiiñiñlu iñuñniñ suli uqausripayaaniñ. Qichağniqsut sivuğaanun aquppiutaqpaum suli sivuğaanun ipnaiyaam, atnuğaaqahutiñ qatiqtaanik akuqturanik qisiqsutiñiglu tigummiugaqhutiñ, ¹⁰nipliraqhutiñ nipitusripluğ itna, “Agaayyutipta aquppiruam aquppiutaqpañmi suli ipnaiyaam annautigaatigut.”

¹¹Iluqatiñ israğulgich qichağniqsut avataani aquppiutaqpaum suli umialiqnat sisamatlu uumaruat, sitquqhutiñ sivuğaanun aquppiutaqpaum nangagaat Agaayyun. ¹²Niplianiqsut,

“Amen,
 nanğaun, kamanaunlu,
 isrumatuǵıǵlu, quyyanlu, kamakkunlu,
 saññıǵlu, sapıǵñaunlu
 illi Agaayyutiptiknun taimuǵa isruitchuamun.
 Amen.”

¹³ Aasrii ilañata umialıñnat apiqsruǵaǵa, “Kisut makua iñuich atnuǵaaqtuat qatıqtaanik akuqturuanik? Nakikñalu aggiqsuañuvat?”

¹⁴ Nipliutigiga, “Añuun, ilisimaruañurutin.” Aasriiñ ilaan uqallautigaǵa,
 “Tamatkua iñuıllıuııqpauraq apqusraǵnıǵaat. Iǵǵuǵnıǵaich
 atnuǵaatin akuqturuat, aasrii qatıqsipkaǵıǵich auñanun
 İpnaiyaam.

¹⁵ Taatnaqhutıñ ittut sivuǵaani aquppiutaqpañan Agaayyutim
 savautiplugu uvlumi unnuamiǵu agaayyuvikpañani,
 aasrii taavruma aquppiruam aquppiutaqpañmi
 tugluaqsımaagısıǵai nayuutıǵıǵıǵun.

¹⁶ İliñich niǵısuksıutqıkkumiñaitchut
 naaga imıǵuksıutqıkkumiñaitchut.
 Sıqıñǵumlu atlamlu uunaum uunniutıtqıkkumiñaitchai.

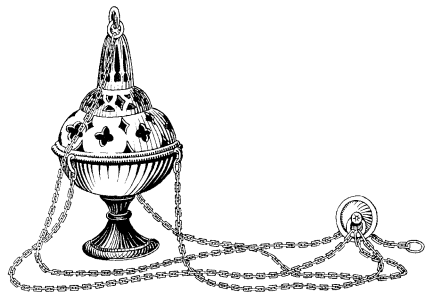
¹⁷ Atakkii ipnaiyaam qichaqtuam sivuǵaani aquppiutaqpañmi
 niǵıpkagısıǵai munaqsritun
 sıvullıǵıǵıǵıllı iñuunaqtuanun sıvliktuaǵuraaqtuanun,
 sulı Agaayyutim allaqtıǵısıǵai qulvipayaat iriñitñiñ.”

Tallimat Malǵuıñat Nalunaitmiutat

8 ¹ Uvva ipnaiyaam añmaqmauñ tallimat malǵuıñat nalunaitmiutat
 nıpruisaagataqtut qılañmi sıvisutilaaliñmi sassaǵnıǵum avvañani.

² Aasriiñ qıñıǵıtka tallimat malǵuk israǵulǵich makitaruat sivuǵaa-
 ni Agaayyutim. Aatchukkaunıqsut tallimat malǵuñnik qalǵuqtautinik.

³ Tarra atlaptuuq israǵulik aggiǵñıqsuq. Sivugaǵmuktıuq tunıllaǵvıñmun,
 saagaqhuni ikıpkaviñiamik tipra-
 ǵıksautmik pıñıuqtamik manıñmiñ
 kaviqsamiñ. Aatchukkaunıqsuq
 atqunaq tipraǵıksautmik avvu-
 tıgıtquplugu iñıqsruñhatnun
 ipqıqsıtaupayaat manıñmi kaviqsaa-
 mi tunıllaǵvıñmi sivuǵaaniıtuami
 aquppiutaqpaum. ⁴ Aasriiñ isiña
 tipraǵıksautim pıqatıǵıpluǵich
 iñıqsruñhat ipqıqsıtuat mayuqtuq
 israǵulgum argañiñiñ sivuǵaanun

(Ap 8.3)

Agaayyutim. ⁵Suli israğulgum tiguplugu ikipkaivilıaq tiprağiksautmik immiğniğaa ikniñaniñ tunillağvium, igitluguasriiñ nunamun. Taimma tusrağnaqtut nipit katlulatlu, suli ikniqpalağaqhuni nuna ilıqsraqhuni.

Qalğuqtautit

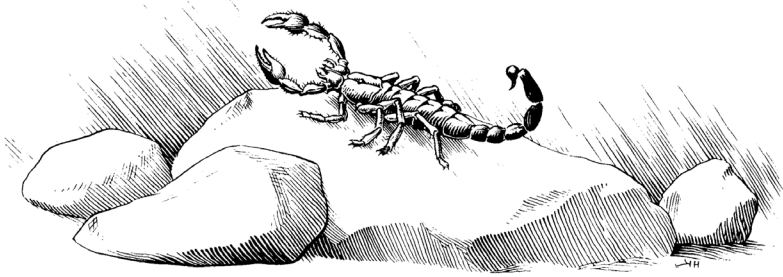
⁶Tarani tallimat malğuk israğulgich pıqaqtuat tallimat malğunıq qalğuqtautiniq itqanaiyaqtut nipliqsitchisukhutiñ. ⁷Sivullıq israğulik nipliqsitchipman, natatquğnat ikniğlu avulik auñmik katañniqsut nunamun. Tarraasriiñ piñayuagun nunam napaaqtui suñaqtuatlu ivgich ikirut tamatkiqhutiñ. ⁸Aasriiñ tugliat israğulgich nipliqsitchipman liilaa imña iñğiqpauraq iknaktitaq igitauniqsuq tağiumun. Tarra piñayua tağium auguqtuq. ⁹Suli piñayuadni tağiumi uumaruat tuquniqsut. Suli piñayuıñich umiaqpaich tamatkiğniqsut. ¹⁰Piñayuad israğulgich nipliqsitchilgitman uvluğiaqparaq ikualaruq liilaa aukuuğun kataktuq qılañmiñ, katakhuni piñayuıñitñun kurgıllu suvliktuağuraqtuatlu. ¹¹Atqa taavruma uvluğiam taiyuutiqağniqsuq “Suñağniğiq.” Piñayuıñich imğich tuqunağuğniqsut aasrii iñugiaktuat iñuich tuqurut imiğiilamiñ suñağnitçuamiñ. ¹²Sisamañat israğulgich nipliqsitchilgitman, taimmaiñaq piñayuıñich siqiniğum tatqimlu uvluğiatlu taaqsilıñniqsut. Tarraasrii uvlum qaummataan piñayua qaumangiğniqsuq, sulı unnuam qaummataan piñayua qaumangiğniqsuq.

¹³Qiniqtıluna tusraagiga tiñmiaqpak tiñmiruq qutchikhuni qılañmi uqaqhuni nipitusriplugu, “Naklıuñ! Aa, naklıuñ iñupayaanun iñuuruanun nunami, atakkii atlat piñasrut israğulgich nipliqsinniaqpatigik qalğuqtautıqpat tatamnağisiruq.”

9 ¹Tarra tallimañat israğulgich nipliqsitchipman qalğuqtautıqpañmik qiniqtıluna uvluğiamik kataktuamik qılañmiñ nunamun, aasrii qaisauniqsuq añmaun natiqsiñaitçuamun añmaniğmun. ²Añmaqmauñ natiqsiñaitçhuaq añmaniq isiğ mayuqtuq tarakña, itchialağatun uunaksautıqpaum, siqiniğlu silalu taaqsiruk isiagun añmaniğmiñ. ³Itchialamiñ mitıglagaqtuat anirut qağanun nunam. Qaisauruq saññi atrıpluğich putyuutilgich nunami saññıqaghutiñ kapuutilgich tuqunaliñnik. ⁴İliniç tillisiaqaqtut piyaqquluktaitqunğıtluğich ivginiñnik nunam naaga qanusripayaanik suñaqtuanıq naurianıq napaaqtunıglu, ağlaan kisiisa tamatkua iñuich piqanğitchuat taluğniqsuqsıqsañanik Agaayyutim qaunısıgun. ⁵Suli tillisiaqaqtut tuqutçhitqunğıtluğich iñuñnik, ağlaan atniğñañataqtuakun nagliksaaqtıqupluğich tallımani tatqini, atniğñañatun putyuutilgum kapitnikmatun iñuñnik. ⁶Aasrii taipçhunani uvluni iñuich pakakkisigaat tuquğiq ağlaan paqıtçhumiñaitçhaat. Tuqusrulıllıapiagişıgaluaqtut ağlaan tuquğiq qımakkisiruq ilinıtñiñ.

⁷Tarra qiniñañich mitıglagaqtuat atrıqağniqsut tuttuqpaktun itqanaiyaatun añuyalığmun; nıaqunıtñi innıqsuq nıaquğun liilaa kaviqsaq

(Ap 9.10)

manik, suli kigiñanich kigiñanisitun iñuich. ⁸Suli ilinich nuyaqağniqsut nuyanisitun ağnat, kigutiqaqhutin suli kigutinisitun lion-nat. ⁹Satqagutiqağniqsut satqagutititun saviłhatun, aasrii siaksruñniat israğunisa inniqsuq siaksruñniatitun aksraliganisa tuttuqpagautili iñugiakhutin sukasriplutin aņuyalıgmun. ¹⁰Suli pamiuqağniqsut kapuutiqaqhutin atriplugich putyuutilgich. Ilinich atniagağtiqaqtut pamiumiktigun, aasrii atniagağirsrauplutin iñuñnik tallimani tatqini. ¹¹Ataniqağniqsut israğulganik natiqsiñaitchum aņmangum. Jew-ņuruat atiqagnaat Abaddon-mik, aasriili Greek-ñich taggisiqaqlugu Apollyon-mik, itnautiqaqtuaq Piyaquqtimik. ¹²Sivulliq nagliksaağun qaaniqsuq. Uvva malğuk nagliksaağutik tikiññaqtuk aquagun taavruma.

¹³Tarani itchaksrañat israğulgich niqliqsitchipman qalguqtautiqağniqsut, tusraaniqsuņa nipinik sisamaniñ iqirğunjiñiñ tunillağviñmiñ piliuqtamiñ maniñmik kaviqsaamik ittuamiñ sivuğaani Agaayyutim. ¹⁴Uqautiniğaa itchaksrañat israğulgich piquaqtuaq qalguqtautiqağniqsut, “Pituikkich sisamat israğulgich pituksimaruat kamanaqtuami kuuñmi Euphrates-mi.” ¹⁵Tarra pituiğaiç sisamat israğulgich itqanaiqsimmatriruat taavrumuņa sassağniğmun, uvlumunlu, tatqimunlu, ukiumunlu, tuqutchiruksrauranik piñayuiñitnik iñupayaat. ¹⁶Aasrii tusraagiğa kisirrutaat aņuyaktit suli tuttuqpiraqtuat. Iñugiaktiłaqağniqsut 200,000,000-mik. ¹⁷Suli qiniğitka tuttuqpaich qiniquuraamni itna, tamatkua aquppiruat ilinjitni satqagutiqağniqsut kaviqsaatun ikniqtun suli uquaqaatun sapphire-tun suli suņaqpaluktun sulfur-tun. Aasrii tuttuqpaich niaquñich qiniñaağniqsut niaquñisitun lion-nat, suli qaniñitniñ anniuğaagniqsuq ikniq, itchiğlu, suli sulfur. ¹⁸Taapkunuuna piñasrutigun nagliksaağutitigun piñayuiñich iñuich tuqutauniqsut iknikunlu, itchikunlu, suli sulfur-kun anniuğaqaqtuakun qaniñitniñ tuttuqpaich. ¹⁹Tamatkua saññiqagniqsut qaniğmikkun pamiumikkunlu. Pamiuqağniqsut nimigiatur ittuaniç niaquligaanik, aasrii atniagağitiginiğaiç iñuñnun.

²⁰Suli kisiñjuqtat iñuich tuqqutaunġitchuat tamatkunuuna naglik-saagutitigun isrummitqigunġitchut savaanġatniñ argagikkaġminj. Nutqautinġitchaat putqataġiqtiñ tuunġanun, aanġuanunlu piļiqtanun kaviqsaanik qatiqtaaniglu maninġun, patukpañniglu uyaġañniglu qiruñ-niglu, qiñitlaitchuanik tusraatlaitchuanikunniñ pisrutlaitchuaniglu. ²¹Naagaunniñ isrummitqigunġitchut iñuaqtuqtauġigmikniñ aņatkuuġig-mikniñlu, sayuñahġigmikniñlu, tigliktuqtauġigmikniñlu.

Israġulik suli Imurat Makpiġaurat

10 ¹Suli qiñiqtuñ atlamik sapiġñaqtuamik israġulijmik atqaqtua-mik qilañmiñ, atnuġaaqahuni nuviyamik, niaquġutiqaqhuni niggamik, kigiñaña qaumapluni siqiñiqtun, niuk iļiļutik ayaņaktitun ikniġum. ²Ilaa tigummiaqaġniqsuq makpiġauranik aņmaruanik argañiñi, aasriñ inillakkaa taliqpiich isigañni taġiumun, suli saumiich isigañ-ni nunamun. ³Nipruaġniqsuq nipitusriļļapiaqhuni, atripļugu lion-ġum ugiāguulangā. Tarraasrii nipruaqman, tallimat malġuk katlulal nipliqsut. ⁴Tarraasrii tallimat katlulal nipliqmata aglaksagaqmiuñalu. Tusraagiga nipi qilañmiñ uqautriga, “Aglasruñaqnagich uqaġikkañich tamatkua talli-mat malġuk katlulal, uqautiginagitunniñ.”

⁵Tarra israġulgum qiñikkaġma qichaqtuam taġiumiļu nunamiļu, israu-tigai argañni qilaum tuñaanun. ⁶Akiqsruutigiruq ilaagun iñuuruakun taimuñ isruitchuamun iñiqsiruakun qilañmik, nunamiglu, taġiumiglu, suli uumarupayaanik taapkunani itna, “Tarani Agaayyutim atuump-kayasrigai sivunniutigikkani. ⁷Aglaan tarani uvluni tallimat malġuata israġulgich nipliqsitchisaġataqpan qalġuqtautmik Agaayyutim naan-niaġai kañiqsilġunaitchuat sivunniutini, uqautigikkani savaktimiñun sivuniksriqirinun.” ⁸Aasriñ nipim tusraakkaġma qilañmiñ uqautil-gitchaaña, “Utlautilitin tiggutyakkich makpiġaurat aņmaqsimaruat argañiñi israġulgum qichaqtuam taġiumiļu nunamiļu.” ⁹Utlakapku israġulik nipliutigiga, “Qaiļlakkich makpiġaurat uvañnun.” Aasrii nip-liutigaaña, “Tigulugich niġikkich. Siġlanġuliġisigaluaqtutin aqiaġupni, aglaan siġñaagñaqtuq honey-tun qanipni.” ¹⁰Aasrii tigukapkich mak-piġaurat israġulgum argañiñiñ niġigitka. Tarra qanimni siġñaaqut honey-tun aglaan tarra iirgauraanikapkich aqiaġuġa siġlanġulisuq. ¹¹Aasriñ uqautigaaña, “Sivuniksriqiruksraulgitchutin iñugiaktuatigun iñuktigun, nunaaqqisigun, uqautchisigun, umialiktigunlu.”

Malġuk iļisimarik

11 ¹Tarani aatchuusriaqqtuñ uuktutmik ayaupiatun ittuamik, aasrii israġulgum uqautigaaña, “Makillutin, uktuġuñ agaay-yuvikpaña Agaayyutim tuniļlaġvialu, suli kisillugich iñugiaktilaanġat

taapkuua agaayuruat tarani. ²Aglaan uuktuġnagu siġalliq katimmavik ittuuaq siġlataani agaayyuvikpaum. Taamna ilaġinagu atakkii aatchuutau-ruq Jew-ġunġitchuanun. Iliġisa tutmaluginiaġaat ipqitchuaq nunaaqqiq malġukipiaq malġuġni tatqini. ³Suli tuyuġigisigikka malġuk ilisimarikka, atnuġaaqaġutik miissuġnik ukiġhaanik. Aatchuġisigikka saġġimik 1,260 uvluni sivuniksriqirautqulugik.”

⁴Taapkuak malġuk olive napaaqtuk suli malġuk kialuuraqaġviik-tarra naparuak sivuġaani Agaayyutaan nunam. ⁵Aasriiġ kia iġnuum atniaġniaġumigik taapkuak, ikniq anniuġaaġniaqtuq qanġakniġ, suli suksraunġiaġniaġaik uumigiritik. Kisupayaam atniaġniaġumigik taatnatchikun tuqqtauraġaġisiruq. ⁶Taapkuak saġġiqaqtuk umik-siġlalutik qilaġmik sialukkumiġaiġlugu uvlunitiġi sivuniksriqiġiġmiġ, saġġiqaqmiliutik imġich auguqtitalugich suli nuna qanusripayaamik iġuiġliuġutiqatitlaplugu, qanutupayaaq akulaisigilugu pisukkumik. ⁷Tarraasrii taapkuak naatpakku uqaqtaiġitqik, iqsiġnaqtuam niġrugaaq-luum mayuqtuam natiqsiġaitchuamiġ aġmaniġmiġ aġuyyiuġigisigik aasrii akiililugik suli tuqullugik. ⁸Aasrii tuquġaruak timiġnik nalagis-ruk apqutaani nunaaqqim, atannapsi kikiaktuutikkauviani. Ilitqusiagun taamna nunaaqqiq atrigigaa Sodom-ġum Egypt-ġum. ⁹Tarani iġuich nunapayauramiġ nakitiġnapayaaq qiġiġisigaich tuquġaruak timiġnik piġasruni uvluni uvlumlu avvaġani. Tuvvaqtitchumiġaitchaichunniġi tuquġaruak timiġnik iluviġmun. ¹⁰Iluqatiġ iġuich nayuutiruat nunami quviasruutigigaich tuquġhakkun, aasriiġ tuyuqtuutipmipliutiġ aatchuut-¹¹inik avatmun. Quviasrullapiaġniqsut atakkii taapkuak sivuniksriqirik iġuiġliuqtitchiġniqsuk tamatkuniġa iġuuruaniġ nunami. ¹¹Tarra uvlut piġa-srut avvaġmik ilaqaqtuat pianikmata Agaayyutim aniġniġan iġuulhan isiġniġik taapkuak, aasriiġ makitiqtuk. Iqsitchallapiaġniqsut tamatkua tautuktuat taapkuġniġa. ¹²Aasrii tusraagaat nipituruaq nipi qilaġmiġ uqaqtuaq iliniknun, “Qaġġisitchik,” aasrii ilinik mayuqtuk qilaġmun nuviyakun, uumiksrimiknun qiġiqtuaqtitulutik. ¹³Taavrumani sassaġ-niġmi nuna aulaqpaauraqtuq, aasrii qulinġuġutaa nunaaqqim ulġuruq, suli nunam aularuam iġuich tuqqtukai iġuġiaktutilaalġich 7,000-tun. Aasriiġ kisiġġuqtuat tatamillapiaqhutiġ nangaiġniqsut kamanautaanik Agaayyutim qilaġmiittuam. ¹⁴Tarra tuglia nagliksaagutim pianiktuq. Uvva piġayuat nagliksaagutim agġiyasriuraqtuq.

Tallimat Malġuġnat Qalġuqtaun

¹⁵Tarani tallimat malġuġnat israġulġich qalġuqtautiqaġmiġnik nipli-q-sitchiġniqsuq. Aasriiġ sapiġnaqtuat nipit qilaġmiġ itnaqtut,

“Uvakiġaniġaglaan aġayyuaqutaa nunam

aġayyuaqutigiliutigaa Agaayyutipta suli Christ-ġan,

aasrii ilaa aḅalatchigisiruq taimuᅇa isruitchuamun.”

¹⁶Suli iᅇuiᅇᅇnaq sisamat umialiᅇnat aquppiruat aquppiutaqpaᅇmikᅇi siviᅇaani Agaayyutim, sitquqhutiᅇ nanᅇaᅇaat Agaayyun, ¹⁷uqaqhutiᅇ,

“Ataniiq Agaayyuun Saᅇᅇipayaqaqtuaq, ittuami ataramik pakmalu, qaitchigiptigiᅇ quyyatmik,

atakkii urriqsugiᅇ kamanallapiaqtuaq saᅇᅇiᅇ

suli aᅇalatkaqsigitin iᅇupayaat.

¹⁸Iᅇuᅇi nunam qinnallapiaqtut,

aglaan qinnautaiᅇ tikitchuq atanniqsuiviksraᅇlu

tuqᅇaruapayaanik.

Pakma akiᅇiigaqsirutin savaktigikkapnik sivuniksriqirinik

ipqiqsittuaniglu,

suli taluqsriruanik atigikkapnik kamanaiᅇᅇaanlu kamanayᅇaanlu.

Suli piyaquᅇᅇniagiᅇtin tamatkua piyaquᅇᅇtairaut nunamik.”

¹⁹Tarani agaayyuvikpaᅇa Agaayyutim aᅇmaqtuq qilaᅇmi, aasrii suluun imalik sivunniugutaanik qiᅇiᅇnaqsiruq iᅇuani agaayyuvikpaᅇan. Tarani ikniqpalagaqtuq katlulauraqhuniᅇlu, suli nuna aulapluni, atqunallapiaq natatquᅇnaqhuniᅇlu.

Aᅇnaᅇlu Tiritchiaᅇluᅇlu

12 ¹Tarra atlayuaᅇnaqpauraqtuaq sagviᅇᅇniqsuq qilaᅇmi, sua-una aᅇnaq atnuᅇaalik siqiᅇiᅇgmik, aasrii tatqiq ataaniᅇtluni isigaᅇiᅇ, suli niaquᅇmiᅇi niaquᅇutiqaqhuni qulit malᅇuᅇᅇnik uvlugianik.

²Iᅇᅇiᅇyasriᅇniqsuq. Iᅇialaugaqtuq atniᅇᅇaliutiᅇplugu iᅇᅇisuum. ³Aasriisuli sagviqsuq atla atlayuaᅇnaqpaktuaq qilaᅇmi. Tarrali, kamaᅇnaqtuaq kaviqsaaq tiritchiaᅇluᅇ tallimat malᅇuᅇᅇnik niaquᅇlik aasrii qulinik nag-

rulik suli tallimat malᅇuiᅇᅇnik niaquᅇutilik niaquᅇmiᅇi. ⁴Ilaan pamiuᅇan salikuᅇᅇniᅇai piᅇayuiᅇich uvlugiaᅇiᅇ qilaum aasriiᅇ iksautigiplugich nunamun.

Tarra tiritchiaᅇluᅇ makittuq siviᅇaanun aᅇnam iᅇᅇiᅇyasri-ruam niᅇisukᅇugu iᅇiᅇgaᅇa anirᅇauraqpan. ⁵Aᅇnaq iᅇᅇiruuᅇ aᅇuᅇauramik aᅇalatchiruksramik saviᅇᅇhamik ayaupiamik, aglaan aᅇnam iᅇiᅇgaᅇa nuqitauruq Agaayyutmun aquppiutaqpaᅇanunlu.

⁶Tarakᅇa aᅇnaq aul-lauruq suviksraiᅇaamun, iniksriukkaᅇanun Agaayyutim ilaanun. Tarani munaᅇiᅇsiᅇiᅇᅇaat 1,260 uvluni.

⁷Tarra aᅇuyyiᅇᅇniqsut qilaᅇmi. Michael-lu israᅇuliᅇiᅇlu akiᅇiᅇiᅇutiniq-sut tiritchiaᅇluᅇmun. Tiritchiaᅇluᅇ aᅇuyakmiuq israᅇuliktuummaᅇmi.

⁸Aglaan tamatkua akiᅇiᅇkkaurut iniksraᅇatqikkumiᅇaiqhutiᅇ qilaᅇmi.

⁹Tiritchiaᅇluᅇpauraq igitauruq atmun, taamna taimakᅇaᅇtaᅇ nimigiᅇaᅇ, atiaᅇaqtuaᅇ tuuᅇaᅇgmik Satan-miglu, kinnitᅇniktuaᅇ iᅇupayaanik nani-payaᅇaᅇ. Igitauruq nunamun israᅇuliktuummaᅇmi.

¹⁰Aasrii tusraaruᅇa nipitullapiaqtuamik nipimik uqaqtuamik qilaᅇmi,

- “Pakma tikitchuq anniqsuǵiana, sañjialu, añaayuqautaalu
Agaayyutipta suli aňalatchisaa Christ-ňan,
atakkii taamna patchisiqutri aniqatiuptiknik
sivuǵaani Agaayyutipta uvlumiļu unnuamiļu igitauruq atmun.
11 Ilińisa akiilǵaat aunǵagun ipnaiyaam
suli ilisimarauǵıgmiktigun Agaayyutim uqathanik,
atakkii sugingitkaat tuqqutauniksraqtiń.
12 Taatnamik quviasrugitchi, qılaak
suli iluqasri ińuuruani qılańmi.
Nakliuń! Nagliksaǵun itkisiruq ińuńnun nunami taǵiumiļu
ittuanun,
atakkii tuunǵaum tikitkaasri qinnautiqpańmigun
ilisimaplugu sivikitchuami piviqalı.”

13 Uvvaasriiń tiritchiaqluum ilitchuǵıkami sińitautilaaǵmińnik nuna-
mun, maliqsruaqsıńıǵaa aǵnaq iǵńıruaq ańugauramik. 14 Aasrii aǵnaq
qaitchikkaunıqsuq israqquknik tińmiaqpaum tińitquplugu nimigiamiń
suviksraılaaamun, pamatchıǵviksrańanun pińasruni ukiuni avvaǵmik
ilaplugich. 15 Uvvaasriiń qanıǵmigun nimigiaqluk anitchińıqsuq imıǵmik
kuuktun ulirrutisrukkaluaqlugu aǵnaq, aullautitqugaluaqlugu ulittuamun.
16 Aglaan nunam ikayuǵaa aǵnaq ańmaqługu qanıǵıkkani. Iıǵaa kuuk tirit-
chiaqluum anıtaña qanıǵmigun. 17 Tarani tiritchiaqluum qinnautillapiǵaa
aǵnaq, aasrii aullaqhuni ańuyııaǵai kisińuqtauruat aǵnam kińuvıańı,
tamatkua tupiksriuat tillisaińik Agaayyutim suli uqautıqaqtuat Jesus
Christ-mik. 18 Aasrii tiritchiaqluk qichaǵniqsuq sińaani taǵium.

Malǵuk Niǵrugaaqluuk

13 1 Aasrii qıńıqtuńa niǵrugaaqluńmik mayuqtuamik taǵiumiń tal-
limat malǵuńnik nıaquulik qulinik nagrulıǵlu. Nıaquǵutiqaqmıuq
qulini nagrıuńmińi, suli nıaquǵmińi atıqaqhuni pısaañnatauruunik.
2 Aasriisuli niǵrugaaqluk qıńıkkaaǵa atriqaqtuq leopard-mik, isıǵaqaqhu-
niasrii akłam isıǵańısun, aasrii qanǵa lion-ńum qanǵatun itluni. Tarra
tiritchiaqluum aatchuǵnıǵaa niǵrugaaqluk sańjımińnik, aquppiutaǵmi-
ńıǵlu, kamańaqtuamıǵlu ańalatchiıǵımińnik. 3 Qıńıǵıǵa ilañat nıaquńıń
niǵrugaaqluum ikilıqsımaruauq liılaa tuqusrimaplugu, aglaan ikińa
mamisrimanıqsuq. Ińupayaam nanıpayaaq quvıǵusruutıǵıniǵaa malıklı-
gulu. 4 Ińuıch purvıǵıniǵaat tiritchiaqluk aatchuqtuauq ańalatchiıǵımińnik
niǵrugaaqluńmun suli purvıǵıpmıǵaat niǵrugaaqluk uqaqhutiń,
“Kamańıniqpat taamna niǵrugaaqluk! Suli kia ańuyakkumińaqpaun
akiilıǵıǵlu?”

5 Suli niǵrugaaqluk uqaqtıtaunıqsuq pıǵıılłapiaqtuanıq pısaañnatınik
ańalatchitquplugu malǵukıpiaq malǵuńni tatqıńi. 6 Taavrıma ańmaq-

ɫugu qanni uqamaɫɫuutiniɫaa pisaanɫatinik akitɫaqtuɫugu Agaayyun ilaan atqalu iɫuuniagvialu taputiplugich iɫupayaat nayuutiruat qilaɫmi. 7Ilaa aɫuyaktitauniqsuq ipqiqsitaɫiɫik Agaayyutim akiililugich. Suli qaitchikkauruq saɫɫimik aɫalatchiɫiɫmik qanusripayaanun iɫuɫnun atla-kaagiɫiɫik uqautchililɫunlu, iɫuɫitɫun nunaqqipayaat. 8Aasrii iluqaɫmiɫ iɫuich nunami purvigigisigaat niɫrugaaɫuɫmun, iɫuich atilɫich aglak-simaitchuanun Ipnaiyaam Tuqqutauruam makpiɫaaɫitɫi iɫuuruatigun sivuani nuna iɫiqtanɫaɫiɫaan. 9Kiɫapayaaq siutiqaqtuq ki tusraali.

10 Kiɫapayaaq sivullikkaugumi tigutaanɫuɫiɫmun tigutaanɫuvinɫunɫiaqtuq.

Kiɫapayaaq tuqqutauruksraugumi savikpakun savikpakun tuqqutaugisuruq.

Tarra taatniitpan Agaayyutim iɫuɫi igɫutuutiruksraurut ukpiqsriɫiqaqtuiɫaɫutitɫ.

11 Tarrasuli qiniɫgitchuɫa atlamik niɫrugaaɫuɫmik sagviqsuamik nunamiɫ. Malɫunɫik nagruqaɫniqsuq ipnaiyaatun aasrii iqsiɫaqtuanik nipiqaɫhuni tiritchiaɫuktun. 12 Aɫalatchiruq sivullium aɫalatchiɫhagun niɫrugaaɫuum takkuani. Purvigipkaɫniɫai iɫupayaat nunami sivullig-mun niɫrugaaɫuɫmun, ikililqsimakkauruamun aasriiɫ mamititaupluni. 13 Ilaa savaaqaɫniqsuq kamanaqtuanik quvinaqtuanik, ikniqunniɫ kataktitɫugu qilaɫmiɫ nunamun takkuatni iɫuich. 14 Aasriiɫ kin-nitɫiɫniqsuq iluqaitɫik iɫuɫɫik iɫuuruaniɫ nunami tamatkunuuna quvinaqtuatigun savaagikkaɫmigun takkuani sivullium niɫrugaaɫuum. Uqautiniɫai tamatkua iɫuich nunami iɫiɫsitquplugich atrinaniɫ taavruma niɫrugaaɫuum ikililqsimaruam savikpakun iɫuuplunisuli. 15 Ilaan iɫuɫɫisritkaa atrinanun niɫrugaaɫuum suli atrina niɫrugaaɫuum uqatlapkaɫugu. Tamatkua putchungitchuat kamaksrisunɫitchuatlu atrinanun niɫrugaaɫuum tuqqutaupkaɫniɫai. 16 Suli taavruma nalunaitmiutchiqsinniaɫai qauɫisigun iluqaisa iɫuich kamanaitchuat kamanaqtuatlu, umialguruatlu ilaippauruatlu, savaktaagruunɫitchuatlu savaktaagruuruatlu, talliqpiagun arganisa naagaqaa. 17 Aasrii kiɫali-qaa tauqsigumiɫaitchuq naaga tunniuuqaiyumiɫaitchuq, kisimiɫaglaan tamatkua piqaqtuat nalunaitmiutamik atigikkaɫanik niɫrugaaɫuum naaga kisirrutaanik atqan. 18 Uvva taamna kalipsiksuq suli iɫupayaaq kaɫiqsisiaqtuksrauruq. Iɫuum kaɫiqsitɫaruam kisilliuɫ kisirrutaa niɫrugaaɫuum. Taamna kisirrutigaa iɫuum, aasrii kisirrutiaqtuq 666-mik.

Atuutaat 144,000 Annautikkaauruat

14 1 Tarani qiviaqama qiniɫigaa ipnaiyaaq makitaruq qimigaanani Zion-ɫum. Piqatiqaɫniqsuq 144,000 iɫuɫɫik piqaqtuanik atigmi-ɫik Aapamiɫ atqanik aglausimaruanik qauɫmikni. 2 Aasrii tusraaruɫa

nipinik qilanjmiñ nipaaturu qugluqtaqpaum katlulaqpaauratuamlu aasrii-suli nipaaturu atuqtuuraqtuat nuqaqtiliñnik atuqtuuramiknik. ³Ilijich atuqtut nutauruamik atuutmik sivuğaani aquppiutaqpaum suli sivuğaadni sisamat uumaruatlu umialijnatlu. Aasrii kia-unniñ iñuum ilitchumiñaiññigaa taamna atuutaat aglaan kisimij taapkua 144,000 iñuich tasukkauruat nunamiñ. ⁴Taapkua iñuich qaunagirut injmiknik atlatuñigmiñ, atakkii tuvaaqataitchut. Ilijisa maliñniğa at ipnaiyaaq napmupayaaq aullaqman. Taapkua tasuqsimakkaurut akungatniñ iñuich aunaqun ipnaiyaam. Suli taapkua sivulliurut qaisaksrauplugich Agaayyutmun ipnaiyaamunlu. ⁵Uqaqamij sagluuqtatlaitchut. Patchisiquitinağumiñaitchut sivuğaani Agaayyutim, atriplugich iñuktitun taqsraqtaılaatun.

Piñasrut Israğulgich

⁶Tarani qiniqtuñ atlamik israğulijmik tijmiruamik qutchikhuni qilanjmi isruitchuamik tusraayugaagiksuaqağniqsuaq uqautiksrağmiñnik tamatkununa nayuutiruanun nunami, qanusripayaanun iñunun atlakaagiiñnik uqautchilijnun, iñunijnun nunaqqiqpapayaat. ⁷Uqaqtuq nipitusriñlapiaqhuni, “Taluqrisitchi Agaayyutmik kamaksruğlugu, atakkii tikitchuq sassağnik atanniiviksraña. Purvigisriun ilaa iñiqsiruuaq qilanjmik nunamiglu tağiumiglu suvliktuagağuraaqtuani glu.” ⁸Atlam israğulgum maliñniğaa uqaqhuni, “Suksraunğikkauruq, kamaqaqtuuaq nunaqqiq taggisqaqtuuaq Babylon-mik suksraunğikkauruq, atakkii kiniplugich iñupayaat nunami killuqsagtinnigai injiñun, imiliqtitlugich iñupayaat sayuñalhan sanjiruamik wine-nañanik.” ⁹Atlasuli piñayuak israğulik maligūtipmiuq taapkuñnuuna uqaqhuni nipitusripluni, “Uvva, kisupayaam iñuum purvigigumiun niğrugaaqluk atrinalu akuqtuqlugulu nalunaitmiutaña uuma qaumigun naagaqaa arganmigun, ¹⁰taavruma iñuum imigisipmigaa wine-naña qinnautaan Agaayyutim, kuvikkauruuaq avuilaq qallutaanun ilaan qinnautiqpañan. Taamna iñuk nagliksaaqtitaugisiruq iknikun sulfur-kunlu sivuğaadni ipqitchuat israğulgich suli sivuğaani ipnaiyaam. ¹¹Aasrii itchiulanğa ikniğum nagliksaaqtitaauruatiğun mayuqtuagisiruq taimuñ isruitchuamun. Ilijich iñiqtuqsiagviitchut uvlumi unnuamiñlu, tamatkua putqataqtuat niğrugaaqlunmun atrinañunlu, suli kisupayaaq akuqtuiruuaq nalunaitmiutañanik atqaniglu.” ¹²Uvvaasriiñ ipqisittuat iglutuutiqaqtuksraurur, tamatkua tupiksriurur tillisaiñnik Agaayyutim suli ukpiqsriurur Jesus-mik. ¹³Aasriiñ tusraaruña nipimik qilanjmiñ uqaqtuamik, “Aglaiñ. Quvianamiurur tuquniaqtuat uvakñaniñaglaan tuniqsimaliğmiktigun Ataniğmun.” “Tarrallapiaq! Ilijich minguiqsiagisirur savaagmikniñ suli akuqtuğisigaich akiññaktaatiñ savaagmiktigun.” Taamna irrusriq uqautigikkaña.

Kiprivik Katitchivigli Nunami

¹⁴Tarani qiñiqtuqaqtitluᅇa qiñiqtuᅇa qatiquaamik nuviyamik, aasriiᅇn una aquppiugaqtuaq qaaᅇani nuviyam inniqsuq iᅇñiᅇatun iᅇnuum. Niaquᅇmiᅇni maniqᅇmik kaviqsaamik niaquᅇutiqaᅇniqsuq, suli argaqᅇmiᅇni saagaᅇniqsuq ipiktuamik kipritmik. ¹⁵Suli atla israqulik aniruq agaayyuvikpaᅇmiᅇn, tuqᅇuᅇhuni taavrumuᅇa aquppiruamun nuviyami, “Tigulugu kiprisin kipriiᅇn, atakkii katitchiviksraq tikitchuq. Piᅇᅇuqtuat asriat katin-naqsirut nunami.” ¹⁶Tarra taavruma aquppiruam nuviyami atuqsaᅇaa kiprisini nunami, aasrii nunami piᅇᅇuqtuat asriat katitlugich.

¹⁷Tarani atla israqulik anilgitchuq agaayyuvikpaᅇmiᅇn ittuamiᅇn qilaᅇmi, ilaaptuq kiprisiqaᅇmiᅇniqsuq ipiktuamik. ¹⁸Aasriiᅇn atla israqulik amakᅇaqtuq tunillaᅇviᅇmiᅇn saᅇᅇiqaqtuaq aᅇalatlaplugu ikniq. Nipruaqtuq nipitusriᅇluni taavrumuᅇa tigummiruamun ipiktuamik kipritmik uqaᅇhuni, “Atuᅇuᅇ ipiktuq kipriᅇn, aasrii katillugich asriat siᅇᅇnaqtuat nunamiᅇn, takku asriat piᅇᅇullapiaqtut.” ¹⁹Tarra israqulgum kiprisautigigaa kiprisini nunamun. Katitkai asriat nunamiᅇn igitlugich misriqqivikpauraᅇanun qinnautaan Agaayyutim. ²⁰Misriqqivium imaᅇa tutmiqataᅇigaaat silataani nunaaqᅇim, aasriiᅇn auk maqiruq misriqqiviᅇmiᅇn uᅇasriksilaᅇa 200 mile-latun aasriiᅇn ititilaaliᅇhuni tuttuqpaum qaᅇuᅇutiknunaglaan.

Israqulgich Aᅇalatchiruat Iᅇuiᅇliuᅇutiᅇpauranik

15 ¹Qiñiqtuᅇa atlamik atlayuaᅇnaqtuamik qilaᅇmi kamaᅇaᅇhuni quviqnaqtuamik. Tallimat malᅇuk israqulgich piqaᅇniqsut tallimat malᅇuᅇnik iᅇuiᅇliuᅇutiᅇpauraksranik. Aqulliqsaᅇnurut atakkii qinnautaa Agaayyutim nuᅇitchaᅇutiqaqtuq taapkuniᅇa.

²Tarani qiñiqtuᅇa taᅇiumik taᅇᅇaqtuutitun liilaa ilaratun ikniᅇmik suli taapkuniᅇa akimaruanik niᅇrugaaᅇuᅇmiᅇn suli atriᅇaniᅇn kisirruᅇaaniᅇlu atqan. Qichaᅇniqsut siᅇaani taᅇium ittuam taᅇᅇaqtuutitun, tigummiplugich nuqaᅇtilgich atuᅇtuurat Agaayyutim aatchuutai. ³Iliᅇisa atuᅇᅇaᅇaat atuutaa Moses-ᅇum savaktaan Agaayyutim suli atuutaa ipnaiyaam uqaᅇhutiᅇ,

“Kamaᅇaqtut quviqnaᅇhutiᅇlu savaatin,

Ataniiq Agaayyuun Saᅇᅇipayaᅇaᅇaqtuatiin.

Nalaunᅇaruᅇnurut suli ilumutuurut piᅇᅇusritin,

Umialigiplutin iᅇuiᅇch nunaᅇqqiᅇpaᅇni.

⁴Ataniiq, kia taluᅇiᅇgitkisivatin

kamakkutiqaᅇlugulu atiqikkan,

atakkii kisivich ipqitchuaᅇnurutin.

Iᅇuiᅇch nunaᅇqqipayaaniᅇn agᅇiqisirut purvigilutin,

atakkii qin̄ign̄igaich iluqaḡmiḡ suraḡautitin nalaunḡaruat.”

⁵Taavruma aquagun qin̄ign̄igiga ipqin̄ñiqsrauruaḡ ini agaayyuvikpaḡmi qilaḡmiittuami aḡmaḡataqtuaq. ⁶Aasrii tallimat malḡuk israḡulgich anirut agaayyuvikpaḡmiñ, piqaqhutiḡ tallimat malḡuḡnik iḡuill̄iuḡutiqpauraksranik, atnuḡaaqahutiḡ salumaruanik qaummaḡiksaanik ukiḡhaaḡiksaanik, suli tapsiqahutiḡ maniḡmik kaviqsaamik satqaḡmiktigun. ⁷Tarra ilaḡata sisamat uumaruat aatchuḡai tallimat malḡuk israḡulgich tallimat malḡuḡnik piḡalunik kaviqsaamiñ maniḡmiñ piḡianik immaukkaqtuanik qinnautaamik Agaayyutim iḡuuruam taimuḡa isruitchuamun. ⁸Aasrii agaayyuvikpak immaukkaqtuq itchimik kamanautaaniñ saḡḡianiñlu Agaayyutim. Kiḡaunniñ iḡuk isitlayumiñaitchuq agaayyuvikpaḡmun naatchigaluqnaḡich tallimat malḡuk israḡulgich taapkuḡiḡa tallimat malḡuḡnik iḡuill̄iuḡutiqpauranik.

Iḡligaurat Imalḡich Qinnautaamik Agaayyutim

16 ¹Tarani tusraaruḡa nipituruamik nipimik taavrumakḡa agaayyuvikpaḡmiñ uqaqhuni taapkuḡuḡa tallimat malḡuḡnun israḡuliḡnun, “Kuvvityaqsiḡiḡ nunamun imaḡich iḡligaurat qinnautaa Agaayyutim.” ²Tarra sivulliḡ israḡulik aullaqtuq kuviḡlugu iḡligaurani nunamun. Tarraasrii tatamnaqtuat atniḡñapiaḡataqtuatlu kiḡliḡruat ilirut iḡuḡnun piqaqtuanun nalunaitmiutaḡanik niḡrugaaḡtuum purvigiplugulu atrija. ³Tuglian israḡulgum kuviḡiḡaa iḡligaurani taḡiumun. Tarra iliruuḡ liilaa auḡa tuḡuḡaruam iḡuum, aasrii uumaruapayaat taḡiumi tuḡuplutiḡ. ⁴Piḡayuaknik israḡullak kuviḡiḡaa iḡligaurani kuḡuḡnun suvliktuaḡuraaqtuuanunlu. Suli tamatkua imḡat auguḡtuq. ⁵Tarra tusraagiga israḡulik aḡalatlaruuḡ imiḡmik uqaqtuaq,

“Nalaunḡapiaqtutin atanniikavich taatna,
ilvich ituami ataramik pakmalu ipqitchuamiḡu.

⁶Atakkii iḡuich maḡipkaiñiqsut auḡatnik ipqiqsittuatlu sivuniksriqirautlu,
aasriiḡi aatchuḡitin auḡmik imiḡaksraḡatnik.
Taatnagaḡsrauruttakku.”

(Ap 16.2)

⁷Suli tusraarujā nipimik tunillaḡviñmiñ uqaqtuamik,

“Aa, Ataniiq Agaayyuun Saṅṅipayaaqatuatiin,
atanniqsuutitin ilumutuurur nalaunḡapiaqhutiñ.”

⁸Sisamaḡata israḡulḡich kuviñḡaa iluligaurani siqinḡmun.

Tarkaḡaaglaan siqinḡmum uunaḡan iñuich uunniqipkaḡniḡai atniḡuutiqaḡ-
ḡulḡich. ⁹Suamaruam uunaum iñuich ikigai. Aasriisuli taimaḡuutiniḡaat
atqa Agaayyutim iluillaḡuḡutiḡpauraḡtitchiruam, suli isrummitqinḡitchut
kamakkutiḡaḡuḡlugu kamanautaa.

¹⁰Tallimaḡat israḡulḡich kuvisirur iluligauragmiñik aquppiutaḡanun
niḡrugaaḡuum, aasrii aḡaayyqautaa taaqsillaḡiaḡtuq. Iñuich kiḡmaḡaich
uqqatiñ atniḡḡaḡpagitḡutiñ ¹¹taimaḡuutiḡlugu Agaayyun qilaḡmiittuaḡ
pisiḡiplugu atniḡatiñ killiḡruatiñlu. Naagasuli mumiguliñḡitmiut pigiit-
chuanin savaagmiḡniñ.

¹²Itchaksraḡat israḡulḡich kuvisirur iluligauragmiñik kuukpaura-
ḡanun Euphrates-ḡum, aasrii taamna kuuk paligñḡaa itqanaḡsaḡuḡu
apqutiksraḡat umialinḡich kivaknam tuḡaaniñ. ¹³Tarraasrii qiniḡtuḡa
piḡasrunik salumaitchuanik irrutchiñik liilaa naaḡaayinik anniḡaḡtua-
nik qanḡaniñ tiritchiaḡuum suli qanḡaniñ niḡrugaaḡuum suli qanḡaniñ
tañḡillaḡtuam sivuniksriqirim. ¹⁴Taapkua irrusriḡuḡich tuunḡaum
savaaḡaḡtut quviḡnaḡtuam. Taapkua piḡasrut irrusriḡuḡich aullaḡaḡ-
tut umialipayauraniñun nunam nanipayaaḡ, atautchimuktitchaḡuḡich
aḡyuaḡuḡlugu kamanaḡtuami uvluaḡi Agaayyutim Saṅṅipayaaḡtuam.
¹⁵(“Naalaḡnisitchi! Agḡiḡḡiaḡtuḡa atrilugu tiglinḡiaḡti. Quviasruktuḡ
iñuk itqummaagiksuaḡ qaunagiḡlugu atnuḡaani. Tarrakii aullaḡumi-
ñaitchuḡ atnuḡailaḡuni suli kanḡuḡilugu atnuḡaisilaani.”) ¹⁶Taapkua
irrusriḡuḡich katinnḡaich atautchimun imun taiyuutiḡaḡtuamun
Armageddon uḡautchisun Hebrew-t.

¹⁷Tallimat malḡuata israḡulḡich kuviñiqsuḡ iluligauragmiñik siḡa-
mun. Tarraasrii kamanallapiaḡataḡtuḡaḡ nipi niḡliqsuḡ aquppiutaḡpaḡmiñ
agaayyuvikpaḡmi uqaqhuni, “Naatchirut.” ¹⁸Tarani tusraḡnaḡtuḡ kat-
lulat, ikniḡpalagaḡhuni suli nuna iliqsraḡpauraḡhuni. Qaḡaunniñ
taatnatun nuna iliqsraḡanḡitchuḡ. Taamna nunam iliqsraḡpauratḡa
suaḡaniqsrauruḡ nunam aullaḡniivianiḡaglaan. ¹⁹Kamanaḡtuḡaḡ nunaḡ-
qiq avḡuḡniqsuḡ piḡasruutluni, suli nunaḡqich nunami piyaḡqukkaurut.
Agaayyutim itqagḡaa kamanaḡtuḡaḡ Babylon qaitchukḡuḡu qallugaurag
immaukkaḡtuḡaḡ wine-naḡanik, tarra ilaan tatamnaḡtuḡaḡ qinnautaa.
²⁰Suli qikiḡtapayaurat piiqsut inḡipayauratlu paḡinnatqikkumiñaiqhutiñ.
²¹Suli natatḡuḡnaḡpaurat kataktut iñuḡnun qilaḡmiñ uqumaisilaḡaḡtuat
100-pound-tunlaa. Aasrii iñuich taimaḡuutigaḡ Agaayyun piḡtiḡiḡ-
lugu iluillaḡuḡutiḡpauraḡ natatḡuḡnatigun, taamna iluillaḡuḡutiḡpauraḡ
tatamnaḡpagitḡluni.

Akiisuqpaglu Niġrugaaqługlu

17 ¹Tarani ilaġat tallimat malġuk israġulgich piqaqtuat tallimat malġuġnik iluġigauranik uvamnukhuni uqautigaaġa, “Ki. Qiñiqtitkisigikpiñ tatapsausriaksraġanik akiisuqpaum aqupperuam iñuġiaktuani imiġni. ²Umialinġi nunam sayuġaġatiqaġniqsut taavrumiġa akiisumik, suli iluqatinġi iñui nunam imiliġniġniqsut imiqhutinġi wine-mik sayuġaħhanik akiisum.” ³Uvvaasriiñ Ipqitchuamun Irrutchimun aġalatiġluġa israġulgum aullautigaaġa suviksraiħaamun. Aasriiñ qiñiqtuġa aġnamik aqupperuamik qaġġani kavviġiksaam niġrugaaqłuum aġlaqaqtuam piġiitchuamik pisaġġatinik iluqaani qaamiñi. Taamna niġrugaaqłuk tallimat malġuġnik niaquqaqtuq suli qulinik nagruqaqhuni. ⁴Aġnaq atnuġaaqaġniqsuq qiñiñāġiksuanik tuġuaqtaanik kavviġiksaaniglu, suli qiñiyunaqusriqsuqhuni maniġmik kaviqsaamik suli akisuruanik uyaġauraanik suli qatiqtaanik suġauraqpaġnik. Arganġmiñi tiġummiñiqsuq qallutmik piħiuqtamik maniġmiñ kaviqsaamiñ immaukkaqtuamik naġġunallapiaġataqtuanik atuummiruanik sayuġaħġimġun. ⁵Aġnam qaunġani aġlaqaġniqsuq atiġmik kaġiqsilġunaitchuamik,

“Babylon, kamaqaqtuag,

Aakaġat Akiisut

naġġunallapiaġataqtuapayaatlu nunamiittuami.”

⁶Tarra qiñiġiga aġnaq imiliqsuaq auġatnik ipqiqsittuat suli auġatnik tuq-qutauruat pisigipluġu ukpiqsriħiqtiġi Jesus-mik.

Qiñiqapku aġnaq atqunaq quviġusruktuġa ⁷Aasrii israġulgum uqautigaaġa, “Suvaata quviġusrukpiħ? Uqautigisigikpiñ kaġiqsilġunaitchuanaġanik aġnam suli taavruma niġrugaaqłuum usriaqsigvian, niaquqaqtuam tallimat malġuġnik nagruqaqhuniħu qulinik. ⁸Niġrugaaqłuk qiñikkan itkaluaqtuag inġiqsuq pakma, suli mayuġumaaqsiruw natiqsniħaitchuamiñ aġmaġnimiñ aasriiñ piyaqquġvġmuktuksrauluni. Iñuich iñuuruat nunami tamatkua atinġich aġlaksimaitchuat makpiġaġani iñuħħum iñiqtaulġataħhaniñāġlaan nunam quviġusrukkisirut qiñiġumitruġ niġrugaaqłuk itkaluaqtuag suli inġiqhuni pakma suli sagvitqikkisipluni iħaatnigu. ⁹Iñuk kaġiqsisuktuag taavrumiġa isrumatuħiqaqtuksrauruq Agaayyutmiñ. Tallimat malġuk niaqt tallimat malġuk qimiġaġnurut taavruma aġnam aqupperivikkaġi. Tallimat malġuk umialgupmiuttuq. ¹⁰Tallimat umialgich umialġuġaigniqsut, atausriq umialġusugaaqhunisuli, suli atla aġġiqsaġumapluni. Taimma aġġiġumi umialġuurallakkisigaluaqtuq sivikitchuami piviġmi. ¹¹Aasriiħi niġrugaaqłuk itkaluaqtuag inġiqhuni pakma, taamna tallimat piñayuġigaat atāġich aġlaan iħaġigaat tallimat malġuk atāġich. Suli piyaqquġvġmukkisiruw. ¹²Aasriiñ qulit nagruich qiñikkatin qulit umial-

gurut akuqtuimaitchuatsuli aᅇalatchiᅇiksramik umialiktitun, aglaan saᅇᅇiqagumaagtut umialiktitun sivikitchuami piviyᅇmi piqatigilugu niᅇrugaaqᅇuk. ¹³Taapkua atautchiiᅇamik sivunniutiqaqtut, suli qaitki-sigaat saᅇᅇigikkaqtinᅇ aᅇalatchiᅇiksraqtinᅇlu niᅇrugaaqᅇuᅇmun. ¹⁴Ilinich aᅇuyyiaᅇisirut ipnaiyaamun aglaan ipnaiyaam akiilᅇisigai, atakkii Ataniᅇigaat ataniᅇich suli umialigigaat umialgich, suli tamatkua piqatauruaat ilaani tuᅇtuutiqaqtut piksraqtaanᅇplutinᅇ suli tuniqsimaplutinᅇ.”

¹⁵Aasriin israᅇulᅇum uqautigaᅇaᅇa, “Imᅇich qinᅇkkatin akiisum aquppivigikkaᅇi, tamarra iᅇuich iᅇugiallapiaqhutinᅇ nunaaqqipayaura-ninᅇ uqausriqaqtuat atlakaᅇiᅇinᅇik. ¹⁶Suli qulit nagruich qinᅇkkatin suli niᅇrugaaqᅇuum uumigiagutigisigaat akiisuu. Ilinisa aatkisigaat suurapayaᅇniᅇik unillugu atnugaᅇilaaᅇ aasriin niᅇipmilugu timaa ikipkaqmᅇlugu ikniᅇmik. ¹⁷Atakkii Agaayyutim kipigᅇniugutiqaqtinnᅇiᅇi taᅇiᅇukᅇugich ilaan sivunniutini atausriᅇᅇuqulugillu qaitchitqulugillu ilinich aᅇalatchiᅇiksraᅇatnik umialiktitun niᅇrugaaqᅇuᅇmun, Agaayyutim uqalᅇi immiumaniaᅇhatnunaglaan. ¹⁸Aᅇnaᅇ qinᅇkkan nunaaqqiᅇigaa kamaᅇnaᅇ-tuaᅇ atanniᅇsimatniktuaᅇ umialinᅇitᅇinᅇik nunam.”

Babylon Suksraunᅇikkauruᅇ

18 ¹Tamatkua aquatigun qinᅇiqtuᅇa atlamik israᅇuliᅇmik atqaqtua-mik qilaᅇmiᅇ aᅇalatchiᅇiᅇipauraqaᅇhuni, aasriin iluqaan nuna qaummaᅇiksipkaᅇaa qaumanᅇmiᅇinᅇik. ²Tarra nipruaᅇniqsuuq itna,

“Babylon kamaᅇnaᅇtuaᅇ suksraunᅇikkauruᅇ, tarra ilumutuuruᅇ!

Inᅇgiliutigaat tuunᅇaiᅇllu qanusripayaatlu irrusriᅇuᅇich
sulipsuuq qaayugᅇnaᅇtuapayaatlu
uumiᅇnaᅇtuatlu tiᅇmiᅇaᅇruich.

³Babylon qaitchigai wine-mik iᅇuᅇich nunaaqqipayaat imiliqtitlugich sayuᅇaᅇhan saᅇᅇiruamik wine-naᅇanik.

Umialinᅇi nunam sayuᅇaᅇatiginiᅇaᅇat ilaa,
suli tauqsigᅇnaᅇaᅇtinᅇinᅇ nunam umialguᅇvigiplugu
umialgutitigun akuqtukkaᅇiᅇich ilaan atugaᅇuᅇhagun.”

⁴Tarra tusraapmiuᅇa atlamik nipimik qilaᅇmiᅇinᅇ uqaqtuamik,

“Iᅇuᅇmaᅇaᅇ, annisitchi taavrumaᅇaᅇ nunaaqqimiᅇinᅇ.

Ilipsi ilauruksraunᅇitchusri killuqsautaiᅇi,
piqataunᅇitchumausriᅇi iluᅇlliuᅇgutiksrautaiᅇi.

⁵Killuqsautai iᅇugiaktut qutchiksiᅇplutinᅇ qilaᅇkturn,
suli Agaayyutim itqaᅇigai savamaᅇtuutai.

⁶Utiᅇtitchivigisriuᅇ Babylon qaisaᅇatun ilipsitᅇun,
akiᅇiᅇlugu malᅇuktun ilaan savaᅇᅇiᅇun,
immᅇiᅇlugu qallugauruᅇaᅇ malᅇuktun ilaa imiksriuᅇmatun
ilipsitᅇun.

7 Atqunallapiaqługu injmiñik kamagiruaq iñuuniugaqmiuq
susrunğisaallapiaqhuni.

Pakma aatchuqsiuñ nagliksaağutiksramik alianallapiaqtuamiglu.

Atakkii uqaqtuq injmiñun,

‘Uvaja aquppiuraağisiruñ ataniqtun. Uilğaangitmiuñ.

Iłitchuqsriyumiñaitchuñ alianamik.’

8 Taatnaqługu iłuiłliuğutiqpauraksrañiñ tikitkisigaat atautchimi
uwlumi,

tuqułhum, alianamlu, kakkaagnamlu.

Suli ikigisiruq ikniğmik,

atakkii Atanğuruuq Agaayyun sapiğñaqtuq atanniuruuq ilaanik.”

9 Tarraasriiñ umialıñisa nunam sayuñaqatıqatıtuat akiisumik pisuñnau-
taigun qiağisigaat alianniugutıgilugu taamna ağnaq qıñiğumitruñ isia
ikualanıñan. ¹⁰Qichağisirut uñasriksıłutıñ sivuuğagilugu ilaan naglik-
saaqtıtaulıha uqağutıñ,

“Naklıuñ, naklıuñ, ilvich Babylon, kamañaqtuuq nunaaqııq,

saññıqağaluuqtuq nunaaqııq.

Atautchimi sassağniğmi anasriññuqsakkaunıktutin.”

¹¹Uvvaasriiñ tauqsığñıutilgich nunapayaami qıarut kiñuvğuplugu ilaa,
atakkii tarakñaaglaan kimikunniñ tauqsıqsıksraığñııqsuq suuranıñnik.

¹²Suuraqpaurat kaviqsaatlu qatıqtaatlu maniich, akisuruatlu uyağauraat,
qatıqtaatlu suñauraqpaich, ukiñhaağıksaatlu suli ukiñhaat tuñuaqtaatlu,
siluiłlu kavviğıksaatlu, qanusriłımaatlu ayuğnaqtuq qıruich, qanusri-
lımaat suurat tuugaaniñ, akisuruatlu qıruich, patukpaiłlu, saviñhatlu,
uyağaiłlu siquqtatun, ¹³sinimatlu, avuuğutit, tiprağıksautit ikipkaq-
ługich, myrrh-lu, frankincense-lu, wine-nat, uqsrut, mukkaağıksaat,
mukkaaksratlu, niğrutitlu, ipnaich, tuttuqpaich, tuttuqpagaıtıtlu, suli-
unniñ iñuuruat iñuich. ¹⁴“Asriatluunniñ kipıñniugutıgıkkatin piiqsut
ilipniñ, suli suuraıpaıatın akisuruat qıñiyunaqtuatlu taimmaurıt ilipniñ,
aasrii sumiunniñ paqıtchumiñaiğitin.” ¹⁵Tauqsığñıutilgich tamatkuniña
suuranik umialguqtuq taavrumakña ağnamiñ qichağisirut uñasriksuami,
sivuuğagilugu nagliksaaqtıtaulıha alianapiaqtuamik qialutıñ, ¹⁶uqağutıñ,

“Naklıuñ, naklıuñ. Kamañaqtuuq nunaaqııq

atnuğaaqağuuuq ukiñhaağıksaanik tuñuaqtaanıglu

kavviğıksaanıglu,

qıñiyunaqusriqsuqhuni manıñmik kaviqsaamik,

akisuruanıglu uyağauraanik, qatıqtaatlu suñauraqpañnik.

¹⁷Atautchimi sassağniğmi tammaıgai iluqaisa umialgutini.”

Suli iluqağmiñ umiaqpaich umialıñich tağıuqsıuqtıllı suli iluqağmiñlu
akiññañniaqtaut tağıumi qichağniqsut uñasriksuami, ¹⁸suli nıpaalarut
qıñıqamitruñ isia ikualanıñan uqaqhutıñ, “Piıtchuq atlamik nunaaqııqimik

taavrumatun kamanaqtuatun nunaaqqisun.”¹⁹ Iliñisa nalluqsruğniğaat nunam apyua niaqumiknun, qiallağmiñ kinjuvgullağmiñlu nipaaplutinj,

“Nakliuñ, nakliuñ. Taamna kamanaqtuaq nunaaqqqi!
Iluqağmiñ umiaqpaqatuaq tağiumi umialguğniqsut
suurañigun akisuruatigun!

Atautchimi sassagñiğmi suksraunğiqsauruq.”

²⁰ “Qilaak, quviasrukpaütigiñ suksraunğiqsaulha.

Quviasrukpagitchi Agaayyutim iñuilla uqqiraqtauruasiilu
sivuniksriqirauruasiilu,
atakkii Agaayyutim akiisuq anasriñjuqsagütigigaa
pisigiplugu savaañagun ilipsitñun.”

²¹ Tarani sapiğñaqtuaq israğulik tigusriruq uyağagruamik añiruatun mukkaaksriuğütitun aasrii miłusautiplugu tağiumun, itnaqhuni,

“Taatnatun kamanaqtuamik nunaaqqqi Babylon iksautikkaugisiruq,
aasriiñ qiniğnatqikkumiñaiğisiruq sumiunniñ.

²² Suli nipiñich nuqaqtiligaqtit atuqtuuralgich
suli supluqaqtuğnaqtuatlu qalğuqtautitlu tusrağnatqikkumiñaitchut
ilipni uvakñaniñaglaan.

Suliuqtit qanusripayaanik paqinnatqikkumiñaitchut ilipni,
suli qatrağniña mukkaaksriuğütim tusrağnatqikkumiñaitchuq
ilipni.

²³ Suli qaumanga kialuuram
qaummağitqikkumiñaitchuq ilipni uvakñaniñaglaan.

Nipaat uiksrautimlu nuliaksrautimlu
tusrağnatqikkumiñaitchuq uvakñaniñaglaan ilipni.
Ilvich tauqsigñiaqtitin kamağniqsrauniqsut nunami.
Suli añatkuulipkun iluqaisa nunam iñui kinnigitin.

²⁴ Suli Babylon anasriñjukkauruq
atakkii añaat sivuniksriqirit ipqitchuatlu iñuich
suli iluqağmiñ tuqutauruat nunami qiniğnaqtut nunaaqqimi.”

Qatchallautiqatiq Qilañmi

19 ¹ Taavruma aquagun tusraaruña nipiqauparañanik iñugaagruk-
paum qilañmi, uqaqhutiñ,

“Quyanaqniaqpat!
Annigsuğiağlu kamanaunlu [kamakkunlu] saññiļu
pigigaa Atanguruam Agaayyutipta.

² Atanniqsuutai ilumutuurut nalaunñaplutiñ.
Atakkii akiisuqpaum asinñuğaa iñupayaaq nunami
sayuñaliğmigun.

Taatnaqlugu Agaayyutim atannigaa anasriñjuqsaqługu

piqutigiplugich tuqqatauruat ilaan savaktaĩñ.”

³Ilaqatchiqługu niplitqiksut.

“Quyanaqniaqpat!

Isiq ikualaruamiñ nunaaqqimiñ qunmuktuq taimuᅇa isruitchuamun.”

⁴Suli iñuiññaq sisamatlu umialiqnat sisamatlu uumaruat putiqttut nan-
gaqługu Agaayyun aquppirtuaq aquppiutaqpaᅇmiñi, uqaqhutiᅇ,

“Amen! Quayanaqniaqpat!”

Ipnaiyaam Katchuutiviksrautaa

⁵Suli nipi niqliqsuq aquppiutaqpaᅇmiñ,

“Nanᅇaqsiuᅇ agaayyutigikkaqput,

iluqapsi savktaurusrii

talusriruasriiᅇ ilaanik,

kamanaiñᅇaᅇmiᅇ, kamananᅇaᅇmiᅇ.”

⁶Aasrii tusraagiga nipiqaauraq itna liilaa nipaaitun iñugiallapiagataq-
hutiᅇ iñuich, nipaaitunlu iñugiaktuat imᅇich, nipaaitunlu suaᅇaruam
katlulam, uqaqhutiᅇ,

“Quyanaqniaqpat!

Atanᅇuruuq Agaayyutigikkaqput Saᅇᅇipayaaqatuaq aᅇalatchiruq.

⁷Quviatchakta quviasrullapiaᅇutalu.

Nanᅇaᅇlakput kamanautaa;

atakkii katchuutiviksrautaa ipnaiyaam tikitchuq,

suli ilaan nuliaksrautaa iᅇmiñik itqanaiᅇaniktuq.

⁸Nuliaksrautaa atnuᅇaaksrisauruq

qatiqtaamik ukiᅇhaaᅇiksaamik qaummaᅇiksuamiglu

salumaruamiglu.”

Atakkii ukiᅇhaaᅇiksaaq nalaunᅇaruat savaaᅇigaat ipqiqsitanᅇiñ
Agaayyutim.

⁹Aasriiñ israᅇulgum uqautigaᅇa, “Aglagun una, quvianamiurut
tamatkua aiyugaaqtauruat katchuutiruakun nullautchiqpagviksraᅇanun
ipnaiyaam.” Uqautitikkaᅇa, “Taapkua ittut iᅇumutullapiaq Agaayyutim
uqaᅇhi.” ¹⁰Taranitarra puttunᅇa israᅇulgum isigaiñun purvigisrukłu-
gu, aglaan uqautigaᅇa, “Taatnaqnak, uvaᅇaptuuq savaktiᅇhiñᅇaᅇigaᅇa
Agaayyutim iliptun aniqatiuptitunlu tupiksriuat Jesus-ᅇum sagvikkaᅇa-
nik. Purvigilugu nanᅇaᅇun Agaayyun. Atakkii taapkua uqaᅇsrisimaruat
pisigiplugu Agaayyun sivullikkaurut irrutchikun sivuniksriqirititun
sivuani.”

Usriaqisqsuaq Qatiqtaami Tuttuqpaᅇmi

¹¹Suli qiñiᅇiga qilak aᅇmaqtuaq, atanᅇi qatiqtaaq tuttuqpak!
Taamnaasrii aquppirtuaq taavrumani atiqagñiqsuq Tuniqsimaruamik suli

Ilumutuuruamik, aasrii atanniqsuiruq aᅇuyakhuniᅇu nalaunᅇaruatikun. ¹²Ilaan irrak inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. Niaquani iᅇugiaktut niaquᅇutit. Atqa aglausimaniqsuq ilaani, kia-unniᅇ iᅇuum ilisimangisaᅇa aglaan kisimi. ¹³Atnuᅇaaqaᅇniqsuq akuqturuamik misruktaqsimaruumik auᅇmun, suli taiyuᅇaat uumiᅇa atiᅇmik “Uqaᅇha Agaayyutim.” ¹⁴Suli aᅇuyaktaᅇiᅇ qilaum maliᅇniᅇaat usriaqsiqhutiᅇ qatiqtaani tuttuqpaᅇni, atnuᅇaaqaqhutiᅇ ukiᅇhaaᅇiksaanik qatiqtaanik salumaruanik. ¹⁵Ilaan qanganiᅇ anniᅇuᅇaᅇniqsuq ipiktuaq savikpak. Taavrumiᅇa ipiᅇaqtuᅇisiᅇniᅇai nunaaqqiᅇpaich iᅇniᅇich, suli aᅇalatkisigai saviᅇhamik ayaupiamik. Tutmaᅇisigaa misriᅇqivia tatamnaqsiluni qinnautaa Saᅇᅇipayaqaqtuam Agaayyutim. ¹⁶Suli akuqturuamiᅇi mumiᅇmiᅇiᅇu atiqᅇniqsuq aglausimaruumik itna,
 “Umialgat umialgich,
 suli Atangat Atangich.”

¹⁷Qiᅇiᅇlitchuᅇa israᅇuliᅇmik qichaqtuumik siᅇiᅇniᅇmi nipitusriᅇlla-piaqhuni uqautiplugich iluᅇaisa tiᅇmiat tiᅇmiruat siᅇami, “Qaᅇᅇisitchi. Katittitchi niᅇityaᅇusri nullautchiᅇpaᅇviani Agaayyutim. ¹⁸Niᅇiyumagisri timiᅇich umialgich, timiᅇich aᅇuyaktit qaukᅇiᅇisa, suli timiᅇich kama-naqtuat aᅇutit, tuttuqpaᅇnisalu timiᅇich tamatkualu tuttuqpaᅇaqtit. Niᅇiyumagisri timiᅇich iluᅇaisa iᅇupayaurat, savaktaaᅇruuᅇniᅇaanlu savaktaaᅇruuᅇᅇaanlu, suli kamanaiᅇniᅇaanlu kamananᅇaanlu.” ¹⁹Suli qiᅇiᅇiᅇga niᅇrugaaᅇᅇuk suli umialiᅇi nunam aᅇuyaktituummaisa katiruat aᅇuyaksagumaaᅇᅇuᅇu taamna aquppiruaq tuttuqpaᅇmi aᅇuyaktiᅇiᅇu. ²⁰Aglaan niᅇrugaaᅇᅇuk tigurauruq taputiᅇplugu sivuniksriᅇiᅇᅇuaᅇti savaa-qaqtuaq quviᅇnaqtuanik ilaan takkuani. Kinniᅇniᅇniᅇniqsuq tamatkuniᅇa akuqtuiruanik nalunaitmiutanik niᅇrugaaᅇᅇuum suli putqataqtuanik ilaan atriᅇanun. Iluqatik taapkuak siᅇitauruk iᅇuunᅇaaknik narvananun ikniᅇum ikualaruamun sulfur-mik. ²¹Suli kisiᅇᅇuqtat tuᅇqtaurut savikpaᅇaᅇun taavruma aquppiruaq tuttuqpaᅇmi, anniᅇuᅇaᅇtuakun qanganiᅇi; aasrii iluᅇaᅇmiᅇi tiᅇmiat niᅇisuiᅇataᅇvigaiᅇich timiᅇich.

1,000 Ukiut

20 ¹Tarra qiᅇiᅇiᅇtuᅇa israᅇuliᅇmik atqaqtuumik qilaᅇmiᅇi, saagaq-huni argaᅇmiᅇi aᅇmataanik natiᅇsiᅇniᅇaitchuam aᅇmanᅇum kalimᅇaᅇpaᅇniᅇu. ²⁻³Ilaan tigugaa tiritchiaᅇᅇuk, taamna taimakᅇaᅇtaᅇ niᅇiᅇiaᅇ, tuuᅇᅇauruaq Satan-ᅇupluniᅇu, qiliᅇsruᅇᅇuᅇu sivunniᅇiᅇuᅇu 1,000 ukiunik. Aasriiᅇ siᅇiᅇniᅇiᅇa natiᅇsiᅇniᅇaitchuamun aᅇmaniᅇmun umiᅇuᅇu umᅇutmik piᅇiᅇakkumiᅇniᅇaitchuamik, Satan-mun sagluᅇiyumiᅇniᅇiᅇᅇuᅇich iᅇuich tarakᅇaniᅇaglaan 1,000 ukiut naanniaᅇhatnunaᅇlaan. Aglaan taapkua aquatigun pituisaallaktuksraupmiuᅇ sivikisuurami.

⁴Qiᅇiᅇmiᅇuᅇa aquppiutaᅇpaᅇnik, suli iᅇuich aquppiruat tamatkunani saᅇᅇiᅇutiniᅇniᅇisut atanniᅇsuitᅇuplugich. Aasriiᅇ qiᅇiᅇiᅇitka iᅇuusriᅇich

tamatkua niaquikkauruat tuniqsimakamiŋ Jesus-mun uqałhanunlu Agaayyutim suli payaŋaitñamiŋ ukpiqsriŋiŋmikni. Tamatkua put-qatangitchut niŋrugaaqłunmun atriŋanunlu unniin akuqtunŋitługu nalunaitmiutaŋa qaumiktigun naaga argaŋmiktigun. Iliŋich iñuutqiŋñiqsut atanŋuqatauplutin Christ-mi 1,000-ni ukiuni. ⁵Taamna tarra sivulliq aŋitqigviksraq. Kisiŋuqtaŋich tuqunaruat aŋitqiŋŋitichut 1,000 ukiut naanŋaiñŋaisa. ⁶Quvianamiurut ipqitłutin taapkua piqatauruat sivulligmi aŋitqiŋiŋmi. Tuglian tuqułhum saŋŋiksraipiaŋai, aglaan agaayuliqsigigisigai Agaayyutim suli Christ-ŋum, suli atanŋuqatigigisigaat 1,000-ni ukiuni.

Satan Akiilirauruq

⁷Tarraasriin 1,000-gich ukiut naatpata, Satan pituikkaugisuruq isiqtauinmiñ. ⁸Aasrii anigisuruq kinnitñigiaŋuni iñuñiñik nunam nanipayaaq ilagilugik Gog-lu Magog-lu. Katinniaŋai iluqaisa aŋuyyiaqulugich. Iñugiaktutilaaqatut qavianatun taŋium siñaan. ⁹Aasriin iliŋich siamin-niqsut iluqaanun nunamun aasrii iluplugu iñuiñ Agaayyutim nunaaqqiŋlu piqpagillapiakkaŋa. Tarraasriin ikniq atqaqtuq qilaŋmiñ aasrii suksraunŋiŋlugu. ¹⁰Aasriin tuunŋaq kinnitñiktuaq iliŋitñik siŋitauruq narvaŋanun ikniŋum sulfur-ŋumlu, siŋitauviaknun sivuani niŋrugaaqłuum sivuniksriqiŋŋuaqtimlu. Aasrii iliŋich nagliksaaŋisirut uvlumiłunnuamiłun taimuŋa isruitchuamun.

Aqulliq Atanniivik

¹¹Suli qiñiqtuŋa aŋiruamik qatiqtaamik aquppiutaqpaŋmik taavrumiŋalu aquppiruamik taavrumani. Ilaan sivuŋaaniñ nunalu qilaglu aullauruk, sumiunniñ paqinnaŋumiñaiqhutik. ¹²Suli qiñiŋitka tuqunaruat, kamanaiñŋaanlu kamananŋaanlu, qichaqtuat sivuŋaani aquppiutaqpaum. Tarra makpiŋaat aŋmakkaurut, sulipsuuq makpiŋaŋich iñuulhum. Taapkua tuqunaruat atannikkaurut savaaŋisigun aglaksimakkaŋisitun makpiŋaani. ¹³Tagium suli tuqułhum aŋalatchivianlu utiqtitkai tuqunaruapayaat. Iliŋich atannikkaurut atausriuttaaqługich maligutlugu savaaŋat. ¹⁴Aasriin tuqułiŋlu ilaan aŋalatchivialu siŋitauruk narvaŋanun ikniŋum. Tarra taamna tugliŋigaa tuqułhum. ¹⁵Tarraasriin kisupayaaq, atigikkaŋa aglaksimaitman makpiŋaaniñ iñuulhum, siŋitaupmiuq narvaŋanun ikniŋum.

Nutaaq Qilak Nutaaglu Nuna

21 ¹Tarani uvaŋa John qiñiqtuŋa nutaamik qilaŋmik nutaamiglu nunamik. Sivulliq qilak sivulliglu nuna piiqsuk, taŋiuq piiqmiuqtuuq. ²Suli qiñiŋiga ipqitchuaq nunaaqqiŋ, nutaaq Jerusalem, atqaqtuq

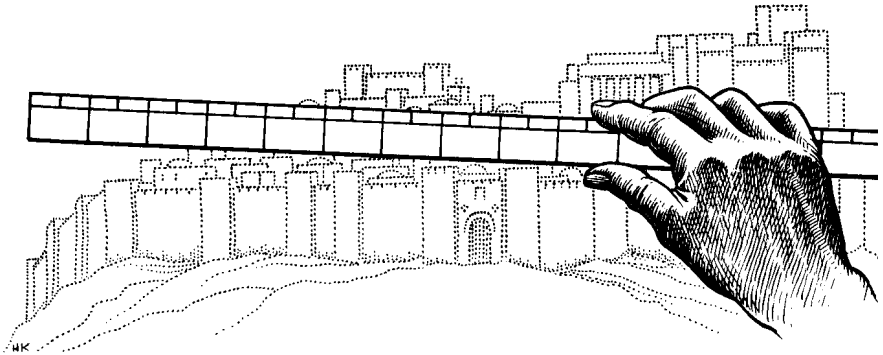
Agaayyutmiñ qilañmiñ, itqanaiyaqsimpluni suli qiniyunaqusriqsuk-kaupluni nuliaksrautitun uiksrautmiñun. ³Aasrii tusraaruña nipiqañmik aquppiutaqpañmiñ uqaqtuamik, “Uvva, ipqitchuaq inaa Agaayyutim piqasriutiruiq iñuñnun. Agaayyutim nayuqatiginiagai, aasrii ilinich iñuginiagai. Agaayyun inmiñik itqatauniaqtuq ilinjitñi. ⁴Agaayyutim allaqtigisigai qulvipayaat irinjitñiñ. Ilinich tuqqutqikkumiñaiqsut. Alianniutqikkumiñaiqsut kinjvǵulutiñ atniǵnautiqagutiñlu tarakñaniñaglaan, atakkii sut sivuani itchuuruat piǵñiqsut.”

⁵Suli taamna aquppiruaq aquppiutaqpañmi uqaqtuq, “Atañii, pakmapak savakkitka supayaat nutaagũlugich.” Aasriiñ uqautipsaagaña, “Aglakkich ukua, atakkii uqałhich uqautigikkatka ukpiǵnaqtut ilu-mutuuplutiñlu.” ⁶Sulipsuuq uqautigaña, “Naanñaniktuq. Uvaña Alpha-ñuruña suli Omega-ñupluñalu, aullaǵniisaaq suli isrukłitchaaq. Kimunliqaa imiǵuliqsuamun aatchuutiginiagigai imiq akiilaagũlu suvliktuaǵuraaqtuñaniñ imǵum iñuunaqtuam. ⁷Kiñapayaaq akimaruaq paitchaktaaqaǵisiriuiq taapkuniña. Suli ilaan Agaayyutigigisigaña suli ilaa iǵniǵigisigigai. ⁸Aglaali iqsisuruatlu, ukpiqrsisaitchuatlu, nagǵunaqtuanik savaaqaqtuatlu, iñuaqtuqtitlu, sayuñaruatlu, añaťkuuruatlu, aagũuaqtuqtatlu, iluqatiñlu sagluturuat, iniqagñiaqtut narvami ikualaruami ikniǵmik sulfur-miǵlu. Taamna tugliǵigaa tuqułhum.”

Nutaaq Jerusalem

⁹Tarani ilañata tallimat malǵuk israǵulǵich tikitchaaña piqaqtuaq tallimat malǵuñnik iluligauranik immaukkaqtuanik tallimat malǵuñnik aqulligñik ihuilliugutiqpauranik. Uqautigaña, “Qaǵǵaiñ, qiniqtinniaǵikpiñ katchuutityaqtuamik, nuliaksrautaanik ipnaiyaam.” ¹⁰Ilaan akiyaagaña Ipqitchuakun Irrutchikun iñǵiqpauramun qutchiksuamun, aasriiñ qiniqtitkaaña ipqitchuamik nunaaqqimik Jerusalem-mik atqaqtuamik qilañmiñ Agaayyutmiñ. ¹¹Taamna nunaaqqiq qaumaqaǵniqsuq kamanautaanik Agaayyutim qaummaǵiññiqaqtuamik akisuruatun uyaǵaktun taiyuutiqaquatun jasper-mik tapinniłuktun igaliqtun. ¹²Suli katchikpaqaqtuq qutchiłlapiaquatanik qulit malǵuñnik paaqaqhuni, suli qulit malǵuk israǵulǵich qaunaksrirut paanik. Paani aglaqaǵniqsut atinich qulit malǵuk sivulliñi Israel-ñum. ¹³Piñasrut paaqpaqaǵniqsut avatillaañani, kivaknam tuñaani piñasrut paaqpaich, nigiqpaum tuñaani piñasrut paaqpaich, uñallam tuñaani piñasrut paaqpaich, suli kanaknam tuñaani piñasrut paaqpaich. ¹⁴Suli katchiñi nunaaqqim turviqaǵniqsut qulit malǵuñnik uyaǵañnik aglaqaqtuanik qulit malǵuñnik atinjitñik uqqiraqtinñik ipnaiyaam.

¹⁵Taamna israǵulik uqaqtuaq uvañnun piqaǵniqsuq uuktutmik piłiamik maninmiñ kaviqsaamiñ uktuǵukługu nunaaqqim paañilu

(Ap 21.15)

katchinjilu. ¹⁶Nunaaqqiq sisamanik iqirguqaḡniqsuq suli taktilaanalu iraqutilaanalu atiplutik. Israḡulgum uuktuḡaa nunaaqqiq uuktuutmi-nik, taktilaanalu iraqutilaanalu kiḡiktilaanalu inniqsut 1,500 mile-latun atunim. ¹⁷Suli uuktuḡai katchiji nunaaqqim. Qutchiksilaqaḡniqsut 216 isigaḡniqtun iḡuum uuktuḡuuḡhatun, uuktuun israḡulgum atuk-kaḡatuntuuq. ¹⁸Suli katchit piḡianuniqsut qivliqtaaniḡ uyaḡaḡniḡ taiyuutiqaqtuaniḡ jasper-mik. Nunaaqqiḡli piḡianuniqsuq maniḡmiḡ kaviqsaamiḡ, tapinniḡlukḡugu igaliqtun. ¹⁹Suli turvii katchijiḡ nunaaq-qim qiḡiyunaqusriqsuqsimarut qanusripayaanik akisullapiaqtuaniglu qivliqtaaniglu uyaḡaḡnik taiyuutiqaqtuanik jasper-miglu, sapphire-miglu, agate-miglu, emerald-miglu, ²⁰onyx-miglu, carnelian-miglu, chrysolite-miglu, beryl-miglu, topaz-miglu, chrysoprase-miglu, jacinth-miglu, suli amethyst-mik. ²¹Aasriiḡ qulit malḡuk paḡji qulit malḡuuniqsut qatiqtaat suḡauraqpaich akisuruat. Paallaa piḡianuniqsuq atautchimiḡ qatiqtaamiḡ suḡauraqpaḡmiḡ akisuruamiḡ, suli apqutaa nunaaqqim inniqsuq saluma-ruamiḡ maniḡmiḡ kaviqsaamiḡ, tapinniḡlukhuni igaliqtun.

²²Uvaḡa John qiḡiḡitchuḡa agaayyuvikpaḡmik nunaaqqimi, atakkii Ataniq Agaayyun Saḡḡipayaqaqtuaq ipnaiyaḡglu agaayyuvikpaginiḡik taavruma. ²³Suli nunaaqqiq inuqsraḡiḡiḡniqsuq siqiḡiḡmik naaga tatqi-mik qaummatiksraḡmiḡnik, atakkii kamanautaan Agaayyutim qaumagigaa suli ipnaiyaq naniḡiplugu taavruma. ²⁴Iḡui nunapayaat pisruktaugisirut nunaaqqim qaumanani, suli umialgi nunam tikiutrigisipmiut suura-payaḡmiḡnik taruḡa. ²⁵Suli paḡji taavruma umiksimayumiḡaitchut uvluqtutilaanatun. Itqaḡisiuḡ, unnuatlaiḡiḡiaqtuq tarani. ²⁶Tikiutrigisigaich taruḡa umialgutai suuraḡilu nunam nunaaqqipayaḡata. ²⁷Aglaan kiḡa-payaq salumaitchuaq naaga savaaqaqtuaq naḡḡunallapiaqtuamik naaga sagluturuuq isigumiḡaitchuq taruḡa, aglaan kisimiḡ tamatkua iḡuich ati-ḡich aglaqaqtuat Ipnaiyaam makpiḡaḡiḡiḡ iḡuuruatigun.

22 ¹Tarra israğulgum qıñıqtitkaña kuunjanik imğan iñuunaqtuam, tapinniñlukıtuğu igalıqtun, suvliguraaqtuamik aquppiutaqpa-
 ıñanıñ Agaayyutim suli ipnaiyaam, ²sağvaqhuni qitqagun apqutaan
 nunaaqqim. Suli avatikni kuugum inniqsut napaaqtut iñuunaqtuat
 asrriıruagaqtuat qulit malğuiñik tatqığağipman ukiumi. Akutuqpalinich
 napaaqtut mamirrutiginigaich nunam iñuñisa. ³Suapayaaq Agaayyutim
 nağğugikkana piqutigiplugu killuqsauñ paqitqikkumiñaitchuq nunaaq-
 qimi. Aquppiutaqpaña Agaayyutim ipnaiyaamlu tarani itkisiruq, suli
 ilaan savaktinıñ purvigigisigaat. ⁴Iliñisa qıñiğisigaat kiiñana [kanıqsılı-
 gu irrusripana]. Suli ilaan atqa aglaqağniaqtuq qauñitñi. ⁵Taavrumani
 unnuaqatqikkumiñaitchuq; iñuich inuqsratqikkumiñaitchut qaumanajnik
 nangumlu siqıñğumlu, atakkii Atanıq Agaayyun qaumagigisigaat. Suli
 iñuich aňalatchiqataugisirut taimuña isruitchuamun.

Jesus Christ-ñum Aggıñha

⁶Suli israğulgum uqautigaaña, “Tamatkua uqautauruat ukpiğnapiaqtut
 suli ilumutuuplutinj. Suli Atanğuruam, Agaayyutaata irrusriñich sivunik-
 sriqirit, tiliñigaa israğuligikkani ilitchuğipkaquplugich savaktigikkani
 sunik atuumayasriuraqtuanik. ⁷Naalağnisitchi, uvaña aggıluagısıruña.
 Quvianamiuruq iñuk kamaksruruq uqañitñik sivuniksriqutinısa ukua
 makpiğaat.”

⁸Uvva John-ñuruña tusraaruq qıñıqluğu tamatkuniña sunik.
 Tarraasriiñ tusraakapkich qıñıqluğıllı sitquqtuña purvigisrukıtuğu sivu-
 gaatnun isigañıñ israğulgum qıñıqtitchirima tamatkuniña sunik. ⁹Aglaan
 ilaan uqautigaaña, “Taatnaqnak, uvaña savaktauqatauruña ilipni anıqa-
 tiupniñı sivuniksriqirinıñı, suli piqatigiplugich tamatkua kamaksruruq
 uqautinıtñik ukua makpiğaat. Purvigilugu nangagun Agaayyun.”

¹⁰Tarra ilaan uqautigaaña, “Iriqsimaniaqnagich uqañıñich sivuniksriqu-
 tinısa ukua makpiğaat, takku piviksraq qallıruq. ¹¹Iñuk pigiitchualiqıruaq
 pigiitchualiqituiñaglı. Suli iñuk salumaitchuq salumaittuiñaglı. Suli iñuk
 nalaunñaruq nalaunñatuiñaglı. Suli iñuk ipqitchuq ipqıqsautuiñaglı.
¹²Naalağnisitchi, aggıluagısıruña. Saagağniağiga akılıutiksrağa qaisak-
 srağa iñupayauramun malıgullugu qanutchimik savaaqaqpan. ¹³Uvaña
 Alpha-ñuruña suli Omega-ñupluñalu, sivullıq suli aqullıq, aullağniisaaq
 suli isrukıtichaaq.”

¹⁴Quvianamiurut [tamatkua kamaksruruq uuma tillisianik, suli]
 tamatkua igguqtuat atnuğaatıñ salummaqlugich. Iliñich isitlasriñiaqtut
 paatıgun nunaaqqimun suli niğitlasriplutinj asrianik napaaqtuaniñ iñuu-
 naqtuam. ¹⁵Nunaaqqim sıłataani ittut qipmich, aňatkutlu, atlatuqtıtu,
 iñuauqtıtu, aanguanun putqataqtıtu, kisupayaaglı piqpaksruruaglı
 pıliqıruaglı saglutuğimik. ¹⁶“Uvva Jesus-ñuruña, tuyuğigiga israğuli-

ga uqautilqplusri ukpiqtuanjuruasri agaayyuviñni tamatkuniña sunik. Uvaña kanigigaaña kiñuviağiplusalu David-ñum. Qaummagiksuaq uvlaam uvlugiagiñaña.” ¹⁷Suli Ipqitchuaq Irrusriq nuliaksraunlu uqaqtuk, “Qagğisitchi.” Suli kiñapayaaq tusraaruq taavrumiña uqaqtuksraupmiuq, itna, “Qagğisitchi.” Suli kiñapayaaq imiguliqsuaq utlautili. Kiñapayaaq imiguktuaq akuqtuili imigmik inuunaqtuamik aatchuusriagiługu.

Uqaliqsaagun

¹⁸Uvaña John, kilillapiagiña inupayaaq tusraaruq uqañitniñik sivuniksriqutiñisa ukua makpiğaat. Kiapayaaq ilakpagich tamatkua, Agaayyutimtuuq ilłatiqagisipmigaa iluılliuğutiqpauranik aglausimaruani ukunani makpiğaani. ¹⁹Suli kiñapayaaq piiqsikpan uqautiñitniñ makpiğaanañat tamatkua sivuniksriqutit, Agaayyutimtuuq piigñiaqmigaa ilañiutiñiksraña asriañiñiñ napaqtuan inuunaqtuam suli ipqitchuamiñ nunaaqqimiñ, aglausimaruaniñ ukunani makpiğaani. ²⁰Taamna nipliğñiqsuaq iluqaitniñik tamatkuniña uqaqtuq, “Nalupqinaitchuamik agğıluagisiruña.” Amen. Agğıiñ Ataniq Jesus. ²¹Iłuaqqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ñum nayuutili iluqapsitni. Amen. Taatnapiaq.